

^v
PESČANIK

Peščanik FM: KNJIGA 15
Za izdavača: PEŠČANIK
www.pescanik.net
Urednice: SVETLANA LUKIĆ I SVETLANA VUKOVIĆ
Karikature: Predrag Koraksić CORAX
Kreativni direktor: NADEŽDA MILENKOVIĆ
Grafičko oblikovanje: SLAVIŠA SAVIĆ IDEAMAN
Lektura: JELENA GALL
Kompjuterska obrada teksta: IVAN MILADINOVIĆ, SELENA MILADINOVIĆ
Transkript: GORDANA MARTINOVIĆ
Štampa: FULLMOON, 2009.
TIRAŽ: 1.000
ISBN

CIP - Каталогизacija y publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-92
323(497.11)(047.53)
316.7(497.11)(047.53)

PEŠČANIK [FM]. [Knj. 15] / [urednice
Svetlana Lukić i Svetlana Vuković ;
karikature Predrag Koraksić Corax] . - Beograd
: Peščanik , 2009 (Beograd : Fullmoon) . - 432 str.
: ilustr. ; 22 cm

Tiraž 1.000

ISBN

a) Србија - Друштвене прилике б) Србија - Политичке
прилике

COBISS.SR-ID

SADRŽAJ

20.03.2009: SLADOLEDŽIJE

- 10 MIŠA BRKIĆ, *novinar*,
18 NATAŠA KANDIĆ, *iz Fonda za humanitarno pravo*,
25 VLADIMIR VODINELIĆ, *profesor prava*,
32 VLADIMIR PAVIĆEVIĆ, *Fakultet političkih nauka*

27.03.2009: TROPRTAŠI

- 40 NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar*,
42 STEVAN, SOFIJA, MILOŠ, *studenti*,
58 SVETLANA SLAPŠAK, *antropološkinja*,
65 PAVLE RAK, *filozof*

03.04.2009: TOTALNI REMONT

- 73 VESNA PEŠIĆ, *sociološkinja*,
80 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava*,
83 MIODRAG ZEC, *ekonomista*,
91 DUBRAVKA UGREŠIĆ, *književnica*

10.04.2009: EUGENIKA

- 101 ROMI BEOGRADA,
102 SAŠA GAJIN I GORAN MILETIĆ, *iz Koalicije protiv diskriminacije*,
106 BILJANA STOJKOVIĆ, *evolucionistkinja*,
112 ČETVRTASTI STO: VLADIMIR GLIGOROV, MIODRAG ZEC, MIŠA BRKIĆ,
PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

17.04.2009: VARJAČA

- 131 MIROSLAV BOJČIĆ, *novinar*,
136 LAKIĆ ĐOROVIĆ, *vojni tužilac*,
139 MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*,
146 IVAN KUZMINOVIĆ, *sociolog*,
153 SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

08.05.2009: SIDRO

- 167 DEJAN ILIĆ, *iz Fabrike knjiga*,
174 VLADIMIR GLIGOROV, *ekonomista*,
181 TEOFIL PANČIĆ, *novinar*,
186 DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*

15.05.2009: TELEVIZOVANJE

- 198 BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *iz YUCOM-aa*
207 ŽARKO KORAĆ, *psiholog,*
217 BILJANA SRBLJANOVIĆ, *književnica,*

22.05.2009: KLIPANI

- 232 ŽARKO KORAĆ, *psiholog,*
232 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorica prava,*
234 VESNA PEŠIĆ, *sociološkinja,*
236 BILJANA SRBLJANOVIĆ, *optužena književnica,*

29.05.2009: NE DAM SE!

- 264 MILJENKO DERETA, *iz Građanskih inicijativa,*
272 LATINKA PEROVIĆ, *istoričarka,*
274 SRĐA POPOVIĆ, *advokat,*
281 NADEŽDA MILENKOVIĆ, *stručnjakinja za marketing*

05.06.2009: GLOSARIJUM

- 297 DIMITRIJE BOAROV, *novinar,*
312 VOJIN DIMITRIJEVIĆ, *iz Beogradskog centra za ljudska prava,*
303 *učesnici konferencija Antifašizam u Srbiji i Levica u Srbiji danas*
317 VÉGEL LÁSZLÓ, *književnik,*

12.06.2009: ZAGRLI MEDVEDA

- 330 MILOŠ VASIĆ, *novinar,*
338 ŽARKO KORAĆ, *psiholog,*
341 DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*
346 TEOFIL PANČIĆ, MIŠA BRKIĆ, BORIS DEŽULOVIC, *novinari*

19.06.2009: KO SE SEĆA SPOMENKE JOVIĆ

- 367 MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ, *ekonomista,*
374 STEVAN, SOFIJA, MILOŠ, *studenti,*
389 PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

26.06.2009: TEGLA MEDA

- 407 DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka,*
414 ALEKSANDAR BAUCAL, *psiholog,*
421 RETROSPEKTIVA DEVETE SEZONE

SLADOLEDŽIJE

MIŠA BRKIĆ, *novinar,*

NATAŠA KANDIĆ, *iz Fonda za humanitarno pravo,*

VLADIMIR VODINELIĆ, *profesor prava,*

VLADIMIR PAVIĆEVIĆ, *asistent na Fakultetu
političkih nauka,*

SVETLANA LUKIĆ:

Sinoć je neko video predsednika Tadića kako daje intervju hrvatskoj televiziji, valjda pred dolazak Sanadera u Beograd. Kažu mi da predsednik lepo i odmorno izgleda, što nije čudno, pamet mu ne smeta, pa ne shvata baš najbolje šta mu se u zemlji događa. Ko zna ko mu je navratio ovih dana u kancelariju i rekao mu da je stvar pod kontrolom i da može mirno da spava, za razliku od ostatka čovečanstva.

A država jeste u rasulu, to se vidi golim okom, čim izađete na ulicu. Tamo vas čeka neograničeni broj policajaca koji nekoga od nekoga čuvaju. Efikasni su kada treba asistirati da se nekom čoveku, kao što se to dogodilo pre neki dan, sruši bespravno podignuta kuća. Kada taj čovek ispred buldožera isturi svoju decu, odmah se pojave, kao što je i red, socijalni radnici sa pretnjom da će mu oduzeti decu. Ali kada su se radikali zabarikadirali u zemunskoj opštini, za njih pravna država nije važila. Kako to da Dačićeva policija nije dohvatila nekoga od njih i odvela ga u zatvor ili u Lazu Lazarevića na posmatranje? Ne, sa radikalima se danima pregovara.

U vreme prve Koštuničine vlade naši sagovornici su neprekidno tražili ministra pozitivca iz te stranke; kao, i među njima postoje fini ljudi, pa su svi pominjali Aleksandra Popovića. Kasnije su prestali, jer je pokazao ko je i šta je. Ista stvar se sada dešava sa Dačićem koji, eto, ipak s vremena na vreme izgovori ispravan tekst ili pod pritiskom nevladinih organizacija zabrani fašistički skup. Kao, nije njemu lako sa jastrebovima u svojoj zločinačkoj stranci. Koliko nam je ministar zaista evoluirao od pripadnika zločinačkog udruženja socijalista i julovaca u ministra koji reformiše policiju, vidi se ovih dana. Juče ujutru je usred grada pripadnik ozloglašanih interventnih jedinica ubio jednog mladića jer, navodno, nije hteo da izađe iz kola, pa je onda ipak izašao, ali je slučajno zakačio ruku policajcu, a u ruci je bio otkočen pištolj koji je opalio.

U Leskovcu se danima skuplja po nekoliko stotina bivših i sadašnjih policajaca, koji protestuju zbog hapšenja svoja četiri ratna druga koja su na Kosovu činila stravične ratne zločine. U Leskovcu je u toku lov na policajce koji su svedočili o tome kako su se neke njihove starešine zverski odnosile prema albanskim civilima. To što se događa u Leskovcu je bio pravi test za ministra policije, za tužioca za ratne zločine i za predsednika Tadića. I sva trojica su na tom ispitu pali. Dačić je ponudio svaku pomoć svojim policajcima, kaže da je u MUP-ovom interesu da se dokaže njihova nevinost. Time je ministar

prejudicirao njihovu nevinost. To je u stvari logično. On i njegov šef Milošević su te ljude poslali na Kosovo sa zadatkom da ga očiste od Albanaca. Svaki bolesnik je dobio šansu da kreativno tumači naredbu Dačićevog tadašnjeg šefa. Njegov današnji šef, ako je to zaista, Tadić, nema šta da nam kaže o ovim događajima. Poražavajuće je i ponašanje ljudi koji su slovali za hrabre i čestite, kao što su specijalni tužilac za ratne zločine i njegov portparol Bruno Vekarić. Oni su izgleda shvatili Dačićevu izrečenu i Tadićevu neizrečenu poruku i prave se da se u Leskovcu ništa ne događa. Tužilac Vukčević je bio u Briselu da saopšti Oliju Renu da je Srbija postigla punu saradnju sa Haškim sudom i da nesumnjivo postoji politička volja izvršne vlasti da se dovrši posao - tako je rekao.

Zapanjujuća je izjava portparola tužilaštva za ratne zločine povodom hapšenja policajaca, od kojih su neki bili na visokim položajima, za ratne zločine na Kosovu. Vekarić nam se žali kako je teško sprovesti pravdu kada se oslobađaju ljudi kao što je Ramuš Haradinaj i naglašava da se za vreme borbe sa NATO paktom 99 odsto naših policajaca ponašalo časno braneći interese srpske države. Prvo, kakve veze on ima sa Haradinajem? Ramuša Haradinaja je oslobodio Haški sud i taj sud će snositi odgovornost za svoju odluku. Ako je Vekariću teško da sprovodi pravdu, neka ide kući. Njegov posao svakako nije da hvali 99 odsto časnih policajaca, nego da procesuiru onaj jedan procenat zločinaca među njima. Ili neka nam jasno kaže da su u ovoj zemlji suđenja za ratne zločine završena.

Ali o ovome će vam kasnije govoriti Nataša Kandić, a mi ćemo sada da krenemo od nekih tema koje su takođe veoma važne. Znaete da je u Beogradu misija Međunarodnog monetarnog fonda. Svi nas uveravaju da ćemo dobiti te 2-3 milijarde evra, međutim, to ste mogli da vidite i na našem sajtu, guverner Jelašić u jednom tekstu za Financial Times piše, i uopšte taj ugledni list Financial Times piše kako postoje sukobi, odnosno neslaganja u srpskoj vladi kako dalje da se rade reforme u Srbiji. Dinkić nas je obavestio da se zalaže i da se bori kao lav da se našim tajkunima reprogramiraju dugovi. Kad se kaže "tajkuni" obično se misli na Miškovića, ali da čujemo šta će nam reći Miša Brkić.

MIŠA BRKIĆ:

Vlada Vojislava Koštunice je oterala MMF. MMF se posle dve godine vratio sa istim zahtevima s kojima je otišao: završite ekonomske reforme. Prvo je vlada Vojislava Koštunice na četiri godine zaustavila reforme. A ni

ova vlada se ne bavi reformama. Moja teza je - da nije bilo svetske ekonomske krize Srbija bi zbog pogrešnog koncepta tranzicije upala u krizu, pitanje je samo kada. Tako da je za moj ukus MMF neka vrsta spasioca nacije, on je taj koji brani interese građana Srbije i tera državu da se u vremenu krize racionalizuje, pojevtini. 43% bruto domaćeg proizvoda troši država, 530.000 ljudi radi za državu na svim nivoima, od ukupno 1,800.000 zaposlenih. To je neverovatan podatak, nemoguća situacija. Zašto je važan stand by aranžman sa MMF-om? Da bi država mogla da zakuca na vrata Evropske unije, jer su u Briselu rekli - kad zaključite ugovor sa MMF-om dođite da vam damo pare za budžet. Dakle, mi ćemo dobiti 2 milijarde za ovu godinu, milijardu za iduću, to će biti ulaznica za pregovore sa Evropskom unijom. I sad vlada balansira, traži, i ja mislim da će joj MMF to dozvoliti, da poveća minus na računu države, dakle da troši malo više nego što je bilo planirano prvim budžetom. To je dozvoljeno u krizi, pod uslovom da se vlada obaveže, ako ne javnosti, onda barem MMF-u, da će na kratak rok povećati deficit, a da će na srednji rok taj deficit pretvoriti u suficit. Dakle, ako se vlada obaveže da to uradi, nama teška vremena tek dolaze. Ni jedne ni druge pare neće osetiti građani, jer su jedne namenjene za devizne rezerve a druge za budžet, ali to su neminovne pretpostavke da zemlja ne bi kolabirala. I one su temelj da vlada započne nezavršene ekonomske reforme, da bismo mogli kad prođe kriza, recimo, da vraćamo kredite. Srbija u ovom trenutku jednu petinu bruto domaćeg proizvoda ostvaruje od izvoza. Ako misli da preživi posle krize, a to znači da vraća kredite i da živimo pristojno, 50% bruto domaćeg proizvoda mora da se ostvaruje u izvozu. Šta mi imamo sada? Ništa.

SVETLANA LUKIĆ:

Delić je pre nekoliko dana rekao kako je struktura našeg izvoza ista kao u 15. veku, da imamo problem sa obimom, ali imamo problem i sa strukturom izvoza.

MIŠA BRKIĆ:

Mi stalno pričamo - hrana, izvoz, Rusija može sve da nam potroši. Moguće, kad izvezemo 5 tona jabuka to je vest maltene u vrhu naslovnih strana svih medija, a tih 5 tona jabuka pojede jedna moskovska pijaca za tri dana. Ali ako hoćeš da imaš ozbiljan izvoz hrane moraš ozbiljno da se spremiš. Šta je najmanje ranjivo u ekonomskoj krizi? Hrana. Spuštaš nivo potreba i na kraju ostaje samo da kupiš hranu da preživiš. To se vidi u svetskim razmerama, proizvođači hrane imaju najmanje problema. Ali, ono što ovih dana vidim u izjavama naših zvaničnika jeste razlika u konceptu.

Radovan Jelašić pripada grupi koja stalno kukuriče o neophodnosti reforme države i ekonomskog sistema. S druge strane imamo vladin koncept jačanja države u krizi da bi ona pomagala svima. Sve novine bruje o predlogu da se uvede porez na visoke plate i penzije. Ta vrsta uravnilovke je bespotrebna. Pazi, jedni iz vlade kažu da to MMF predlaže, a drugi - ma nije MMF, to predlažemo mi, ali pričamo da je MMF jer je bolje da narod mrzi MMF nego nas. Mislim da će na kraju taj paket biti usvojen sa sve rebalansom budžeta, krivica će biti prebačena na MMF i onda će javnost opet da kaže - vidi šta nam radi taj zločinac MMF. Mislim da je vlada sve te mere već pripremila, svesna šta mora da uradi, a onda će da kaže - znate, tako smo dogovorili sa MMF-om i moramo toga da se pridržavamo. Više bih voleo da su nam naši političari to otvoreno saopštili, kao što je Obama uradio. Srbiji nedostaje hrabrost da kaže istinu: kriza je, a ovo su naši strateški pravci. Srbiji u stvari fali jedan Zoran Đinđić, baš danas.

SVETLANA LUKIĆ:

Mlađan Dinkić je rekao da je u tim pregovorima druga tačka po važnosti da država na neki način pomogne refinansiranje dugova velikih privatnih dužnika. Govori se da su privatni vlasnici dužni 15,5 milijardi evra. To jedno vreme nije bila tema, a sad svi čitamo o tim privatnicima, pre svega Miškoviću. Koliko se sećam, bilo je reči da država nema ništa s tim što su se neki privatnici prekomerno zadužili ili su se širili, a sada su u velikoj nevolji, i država treba da ispašta zbog toga.

MIŠA BRKIĆ:

Prvobitna informacija jeste bila da država treba da pomogne vlasnicima privatnih kompanija koji do kraja marta treba da vrate milijardu i 700 miliona evra duga, a ove godine 5,5 milijardi. A onda je stigla jedna malo umirujuća vest, da država neće nikako drugačije pomoći nego finansijskom diplomatijom. Predstavnici države razgovaraće sa predstavnicima velikih banaka kod kojih su privatnici iz Srbije uzeli zajmove, da im odlože dug. Mislim da je država dobro uočila problem i na kraju dosta dobro izašla iz cele priče - neće poreski obveznici da zalegnu za privatne kompanije koje su uzimale zajmove. Ako bi država pustila da ne refinansiraju kredite, oni bi, da bi vraćali te rate - a pošto nema izvoza ne mogu da zarade devize - pokupili dinare sa tržišta i izazvali novu nelikvidnost. Tim dinarima bi kupili devize, digli bi kurs evra i iz deviznih

rezervi pokupovali evriće i dolare i onda otplaćivali kredite. To bi bio makroekonomski šok za Srbiju.

SVETLANA LUKIĆ:

I onda stvarno nije jasno - među privatnim kompanijama imamo, dakle, ljude koji su sticali novac prvo u Miloševićevo vreme, pa posle ima indicija da su zloupotrebljavali svoje monopole, pa ima indicija da su imali dosta povlašćen položaj u državi kada su nešto kupovali, zemlju ili građevinsko zemljište itd. Te kompanije su narasle, imaju puno zaposlenih, sad su u nevolji, zadužile su se preko svake mere, a s druge strane, među njima je ne mali broj onih za koje se veruje da u ogromnoj meri pomažu, finansiraju političke stranke. Neka od tih kompanija može zbog svog lošeg poslovanja da kaže - okej, ja u krajnjoj liniji mogu i da oborim ovu vladu, ili da otpustim 5.000 ili 10.000 radnika. Imala sam, čitajući o tome u poslednje vreme, utisak da vlada sada u velikoj meri zavisi od tih kompanija. A s druge strane i od sindikata EPS-a koji kaže - mi ćemo da vam isključimo struju ako nam ne povećate plate kao što ste obećali još pre godinu i po dana.

MIŠA BRKIĆ:

Može Barak Obama da u prvoj ruci stuca 17 milijardi za dve automobilske kompanije, a javnost u Americi ne počne da postavlja pitanja koja ti postavljaš, jer je to tamo ipak uređen sistem. Kod nas tranzicija nije završena. Da, svi ti privatnici zapošljavaju možda nešto više ljudi nego država, ali oni mogu sutra da kažu svojim radnicima - hajde vi svi ispred Vlade Srbije, to može da se dogodi. Tri-četiri velika privatna preduzeća iz Srbije mogu u jednom trenutku samo da kažu - to više nije naš problem, idite u vladu, i da se pred vladu skrca jedno sto hiljada radnika. To je pitanje tog prevelikog uticaja poslovnih krugova na vladu, na njihovo odlučivanje, na spregu, na priču o partitokratskoj državi. Ja to ipak vidim samo kao nezavršenu tranziciju.

U vladi ima ministarstava koja imaju neke svoje izvorne prihode. Gde ih troše, da li za bonuse? Ministarstvo unutrašnjih poslova ima svoje prihode, sad počinje i da izdaje konje, avione, helioptere, dakle, nekog priliva ima. Svako od tih ministarstava nešto zarađuje. Drugo, imaš raznih agencija, regulatornih tela koja zarađuju novac. RRA - pa dobro, zašto taj novac troši samo RRA, što ne ide malo i u državni budžet? Imaš agencije koje ništa ne rade, a iz budžeta uzimaju pare - pa ugasi ih privremeno, pošalji ih na prinudni odmor. Na površini jezera koje se zove Srbija imaš led i ne možeš da ga probiješ, samo možeš da izbaciš cevčicu

MIŠA
BRKIĆ

da bi disao, a da ostaneš ispod leda i da se spremaš, kad otopli, da stvarno isplivaš. Tako i ovdje, ministarstvo ono, ministarstvo ovo, ima projekte, ma nemoj! Ja i dalje ne verujem u priču da će država i u krizi biti usrećitelj svih siromašnih i nezaposlenih. Stvori uslove da dođu druge kompanije, mogu da dolaze iako je manjak kapitala, pa neka oni zaposle te ljude. Napravi socijalne karte, pričali smo već o tome. Što onaj što ima bazen na Dedinju i greje vodu svako veče i kupuje se u toploj vodi u svojoj bašti sa osvetljenim bazenom plaća istu cenu struje kao i onaj što živi u kontejneru i nema 100 evra mesečno? Ko je za to kriv? I onda na kraju godine vidimo - EPS ima gubitak od dve milijarde evra i u istom danu kaže da hoće da kupi 18% Elektroprivrede Crne Gore. Stani, bre, počisti prvo u svojoj avliji, što ti je stalo da kupuješ u Crnoj Gori? Zato što se nisi oslobodio imperijalnih ambicija prema toplom moru, je l' da?

Mi uopšte nismo svesni šta dolazi. Plate i penzije, kao, nećemo da kažemo da zamrzavamo, nego upotrebimo eufemizam - neće rasti. Ma, padaće, uostalom, prosečna plata u trećem kvartalu prošle godine bila je 387 evra a sada je 307, dakle, realno je pala 17%, i realno i nominalno, i još će da pada. I to treba reći ljudima, ljude treba pripremiti za vreme koje dolazi. Ja ne vidim zašto mi to skrivamo. Premijer Luksemburga Žan Klod Juncker je juče dao intervju Špiglu i rekao - sve ovo što se događa događaće se još na kub, finansijska kriza, nestašica. Ono što preti je ogromna nezaposlenost u Evropi i mogućnost socijalnih nemira koji mogu da dovedu do nesagledivih posledica. Čovek je isprovocirao evropsku političku javnost da razmišlja o nečemu što bi moglo da bude nekontrolisani socijalni bunt posle koga nema više demokratije. Dakle, hajde sad da vodimo raspravu o tome, to je poruka i srpskim političarima. Kad je kriza počinjala - stalno se vraćamo na to, ali moramo da se vraćamo - ovdje je širen optimizam, kao što se i sada širi. Pre mesec dana smo pričali da nam ne treba MMF, da nam ne trebaju njegove pare. Dobro, hajde, okolnosti se menjaju iz sata u sat, ali bar prvo čuti, nemoj da širiš optimizam, kaži - ljudi, stanje je takvo da ni metereološku prognozu ne mogu da vam dam, a kamoli da kažem kako će da se srolja njujorška ili tokijska berza. Umesto toga kažu - mi ćemo da očuvamo stabilnost, niko neće da bude gladan. Dobro, ali za sve to treba para, odakle ti pare? Dobro, dobićemo od MMF-a, dobićemo od Evropske unije, država će da se zaduži, a moje pitanje je: šta kada potrošimo te pare? Sistem je pojeo pare, nereformisan sistem. Pare su pojele sve predizborne kampanje. Hajde da se podsetimo, milijarda i po evra od Mobtela - zamisli da ih sada imaš, pa milijarda i po evra je deficit u budžetu! Sve ekonomske analize pokazuju da je četvrti kvartal prošle godine bio eksplozija javne potrošnje, znači, u situaciji kada si već imao

ekonomsku krizu. Umesto da staneš, ti trošiš kao pijani šejk. Potrošili devizne rezerve, potrošili budžetsku pomoć iz Evropske unije, i na čemu smo sad? Imaćemo na kraju 2009. isto što i u decembru 2008. Gde si bio, šta si radio - preživljavali smo.

SVETLANA LUKIĆ:

Hajde, molim te, ukratko nam objasni šta se ovo dešava sa NIS-om i Gaspromnjeftom, odnosno sa dva završna računa.

MIŠA
BRKIĆ

MIŠA BRKIĆ:

Sve smo predvideli, i većina nam je pričala kako smo zlonamerni. Suštinski su Rusi postali vlasnici NIS-a onog trenutka kada su uplatili pare, znači u februaru. Prvo pitanje je kako uopšte može da se razgovara o raspodeli dobiti iz poslovanja za 2006. i 2007, da to neko spreči? Dakle, ako je pre godinu dana i pre dve godine bilo dobiti, kako novi vlasnik da spreči prethodnog vlasnika da za prethodne godine podeli dobit? Drugo, ako je pozitivno poslovao u 2008, treba podeliti dividende. Rusi su ušli u NIS u februaru 2009. i nemaju pravo da stave šapu na poslovni plan iz 2008. Moje informacije iz vlade kažu da oni stimuju poslovne knjige i da im ne pada na pamet da isplate dobit, što bi moglo da znači da će oni već iz svih tih profita da isplate onih 400 miliona evra koliko su platili Naftnu industriju Srbije i da je dobiju "za dž", što kažu klinci. Treće, izgleda da je tačna vest da su stari vlasnici, pre nego što su novi ušli u NIS, razbacivali stotine hiljada evra raznim poslovnim partnerima. Čuo sam za imena nekih firmi, ne bih sad da ih spominjem, ali bih voleo da bivši vlasnik NIS-a, Vlada Srbije, javno kaže kako su u poslednjih mesec dana trošene pare iz fondova NIS-a. Dakle, tu su dva partnera, stari i novi vlasnik, koji u tom poslu nisu imali iskrene namere. To što su gledali da jedan drugog prevare govori o kvalitetu posla. Nešto u tom odnosu nije zdravo, a i stari i novi vlasnik i dalje sede u istom preduzeću, s tim što stari vlasnik nema više 100% vlasništva nego 49%, a novi 51%. I oni će morati i dalje da pregovaraju, iako nas vlada uverava da je postigla dogovor o takozvanom prebijanju dugova, dakle, da srpska državna preduzeća NIS-u, odnosno Gaspromnjeftu ne duguju više ništa. Ta priča će stalno da visi nad glavom Srbije kao nečista i nedovršena priča i kao virusni model za novu ekspanziju ruskih firmi.

SVETLANA LUKIĆ:

Rukovodstvo NIS-a je, koliko sam ja razumela, pre nego što je ušao Gaspromnjeft kao većinski vlasnik, otpisala dugove teške oko dve milijarde Srbijagasu.

MIŠA BRKIĆ:

Jeste, i Vojsci.

SVETLANA LUKIĆ:

Vojsci i tako dalje, i sad to Rusi tretiraju kao minus, je li tako?

MIŠA BRKIĆ:

Mogu to da urade. Mislim, oni su se verovatno u jednom trenutku saglasili, a u drugom mogu da kažu puz pike ne važi, i onda će Gasprom da bude vlasnik jedne četvrtine Srbije, uključujući i Vladu i Vojsku i JAT i Srbijagas. Ali o svemu tome je morao neko da misli kad je prodavao NIS. Što se tiče vlasnika automobila, potrošača benzina, ja samo molim boga da što pre dođe 31. decembar 2010. kad Srbija mora da liberalizuje tržište naftnim derivatima, tada će se, bar što se potrošača tiče, ruski monopol na naftu i naftine derivate minimizirati. Ali ruski monopolski uticaj na vlast će do tada ostati, a mi ćemo gledati posledice svih promena koje će se izroditi iz tog nakaradnog odnosa Srbije i Rusije kad je NIS u pitanju. I mislim da će nas to i kao poreske obveznike i kao građane još koštati.

SVETLANA LUKIĆ:

Neko je pominjao da bi ovaj spor možda trebalo izneti pred sud.

MIŠA BRKIĆ:

To kao biskup negde u Južnoj Americi, gde ja sad na Vatikan da udarim?! Kao Kominternu, ne smeš da zucneš. Pa, bilo je i izjava, kao, šta će nama bilo kakva arbitraža, tu su dva potpisa, dva državnika, bre, oni garantuju. Pa, dobro, ko je stavio potpis, taj neka sada vadi kestenje iz vatre.

SVETLANA LUKIĆ:

Ako bude ostao validan taj drugi završni izveštaj u kome je NIS u minusu 3,8 milijardi dinara, koliko je država oštećena?

MIŠA BRKIĆ:

Pa, za 49% od toga, znači negde milijardu i po. Poreski obveznici Srbije moraće najmanje toliko da ulože u zajedničko preduzeće da bi pokrili

minus. Što bi većinski vlasnik oprostio Srbiji? U ugovoru piše da je novi vlasnik dužan da isplati dividende, da isplati poslovnu dobit iz ranijih godina, pa o čemu mi onda razgovaramo ako to sve piše u ugovoru? Oni kažu, pa ne, nešto piše u ugovoru a nešto piše u memorandumu, ali memorandum nikog ne obavezuje. Pa, čekaj, to smo sve vreme pričali, da memorandum nikog ne obavezuje. Ne, ne, potpisi na memorandumu! Evo sada koliko vrede ti potpisi - ništa.

Te konzervativne, nacionalističke, populističke snage ponovo izlaze na političku scenu. Gledaj samo kako se oni sada sa političkog terena crkvenih pitanja šaltuju na ekonomska, MMF treba otkačiti, mi ćemo sve sami. Da populističke, nacionalističke snage ne bi sad zauzele politički prostor, ova vlast mora da ima mnogo više kuraži nego što je ima. A ja mislim da bi taj socijalni zov neke čvrste ruke bilo vraćanje Srbije ne u vreme pre demokratskih promena, nego 150 godina unazad. I to je takođe realna politička opasnost koja proizlazi iz ekonomske krize. Po potezima koje vlada vuče mislim da ona nema dovoljno svesti o tome. Evo, prošlo je dve nedelje od čuvenog ekonomskog samita na Kopaoniku i svi su zaboravili rečenicu predsednika Tadića da je sve ovo što radimo dnevna operativna taktika, da Srbija ne može da preživi ako ne nastavi i ne završi reforme. Ja ne vidim da je vlada to uzela za svoj zadatak, a najlakše je reći - vidim da se time svi zadovoljavaju - da je naš problem što je kriza došla iz sveta i da nije bilo svetske krize, mi bismo procvetali. Naprotiv, ja mogu da potpišem da i u svetu kad bude bolje, ovde neće biti. Hoće delimično, proradiće neke industrije, neke firme koje su vezane za te svetske kompanije, ali ćemo se isto vući po dnu kao što smo se vukli pre nego što je nastupila kriza.

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste Mišu Brkića, a ministri koji navodno duže ove resore koji se bave finansijama pričaju ko šta hoće i šta kome padne na pamet. Uglavnom se još širi optimizam - evo ga Šutanovac koji duži Vojsku, kaže da je ostvaren rekordni izvoz oružja. Mrkonjić traži samo 100 miliona evra da bi napravio 20.000 jevtinih stanova, Rasim Ljajić najavljuje pomoć narodnim kuhinjama, otvara se i prva prodavnica sa jevtinom hranom za najsiromašnije, a kažu i da se razmatra osnivanje fonda za pomoć socijalno ugroženima, tako što bi oni koji imaju platu veću od 50.000 odvajali mesečno 300 dinara, a oni što imaju preko 100.000 odvajali bi za svoje najsiromašnije sugrađane 600 dinara mesečno. Ali, evo, povampirila se i Demokratska stranka Srbije, preko ruskog lobiste Nenada Popovića koji tvrdi kako nam uopšte ne trebaju

ove čike iz MMF-a ni njihove 3 milijarde, nego bi nama Rusija, kada bi Demokratska stranka Srbije bila na vlasti, odmah dala 3, pa onda još 3 milijarde dolara kredita, ali samo vladi koju bi vodio Vojislav Koštunica, nikako Cvetkoviću. Kad smo kod Vojislava Koštunice, taj mračnjak nije otišao na đubrište istorije, s njim još nismo završili, vraća se i on i njegova stranka. Vratili su se preko Srpske pravoslavne crkve i Zakona protiv diskriminacije a sad nam se nude i kao veza sa ruskih 6 milijardi dolara. Čućemo još za tog čoveka, ako ne još jednom kao za nekoga ko predsedava Vladom Srbije.

A u nastavku emisije slušaćete Natašu Kandić. Samo kratko da vas podsetim, na osnovu svedočenja policajaca, Fond za humanitarno pravo je sakupio dokaze na osnovu kojih je zaključio da postoji više od osnovane sumnje da su Radoslav Mitrović, komandant 37. odreda Posebne jedinice policije, Nenad Stojković, komandir 4. čete i drugi iz sastava Posebne jedinice policije, starešine i obični pripadnici 37. odreda, po prethodnom planu i dogovoru izvršili brojna ubistva nenaoružanih civila kosovskih Albanaca i zarobljenih ranjenika i brojne druge ratne zločine. Onda je Okružni sud u Beogradu potvrdio da je počelo saslušanje četvorice bivših pripadnika 37. odreda Posebnih jedinica policije. Slušate Natašu Kandić, ona najpre obrazlaže zbog čega se obratila otvorenim pismom direktno ministru unutrašnjih poslova Ivici Dačiću.

NATAŠA KANDIĆ:

Krivična prijava koju smo podneli odnosi se na policajce. Otkad je podneta krivična prijava i otkad je Tužilaštvo za ratne zločine pokrenulo istragu počeli su da se organizuju protesti. Najpre su to bili samo pripadnici 37. odreda, a onda se tome pridružuju i rezervisti ili veterani, kako oni sebe nazivaju. I to postaje jedna vrlo alarmantna situacija, nalikuju nečemu što smo videli, pobuni crvenih beretki. Ovo sada već traje i svakim danom je masovnije. Evidentno je da postoje najmanje dve struje u policiji. Jedni koji bi ipak hteli da ne zamre potpuno kažnjavanje počinilaca ratnih zločina, a druga struja bi htela da to skine s dnevnog reda, jer kako mogu policajci da prave ratne zločine. Oni bi hteli neki dogovor sa Tužilaštvom za ratne zločine da se takve stvari više ne pokreću, možda samo nešto incidentno. Sada sve postaje opasno za te insajdere policajce koji su svedočili. Oni su na tapetu, počinje hajka, sumnjičenje, preti se da će biti bačene bombe, ubiće se dete, biće suspendovani, izbačeni sa posla, i to već počinje direktno da ugrožava ne samo one koji su svedočili.

Ovo naše pismo je bio pokušaj da javnim obraćanjem uznemirimo, nateramo ministra Dačića da da neku jasnu poruku. On u jednom trenutku kaže da će MUP pružiti svu materijalnu i pravnu pomoć da pripadnici policije dokažu svoju nevinost. A posle toga kaže - ali MUP neće stati iza onih koji čine ratne zločine, i na kraju dodaje da to hapšenje policajaca izaziva uznemirenost. To su toliko protivrečne izjave, koja je njegova poruka? U delegaciji koja dolazi kod njega sede oni o kojima mi imamo podatke, za koje se sigurno može reći da treba da odgovaraju za ono što su počinili. Znači, u toj delegaciji je neko takav, i taj mu objašnjava situaciju na Kosovu, neko ko je jako voleo da svako ubistvo obeleži tako što će da udari rečku na kundaku puške. Jednog od njih će sad čak nagraditi, preseliti direktno u Ministarstvo unutrašnjih poslova ovde u Beogradu, a on je upleten u ono najveće zlodelo, ubijanje pa spaljivanje tela u famoznoj fabrici Mačkatica.

Očekujem da ministar policije svakako reaguje, ova situacija jeste dramatična zato što ima pogubne posledice. Posle izjave ministra policije o tome da hapšenje uznemirava javnost dobili smo saopštenje Tužilaštva za ratne zločine koje kaže da ja uznemiravam javnost. Znači, naše Tužilaštvo za ratne zločine neće se usuditi da hapsi, pa da ima ne znam kakve dokaze, nego će da gleda u ministra policije, ili ne znam koga, da li sme nešto da preduzme. I onda ćemo imati Tužilaštvo koje će da lovi Albance, muslimane, ne znam, Hrvate, jer tu su najslobodniji. Evo, pokreću istragu za Dobrovoljačku ulicu, iako nikoga nemaju ovde, umesto da, ako imaju dokaze, sve to predaju Tužilaštvu za ratne zločine u Bosni i Hercegovini. Ne, u pitanju je njihov strah, oni će zapravo da se koncentrišu na nešto što je njima lako, policajci su za njih veoma težak zalogaj i ne znam šta se više može očekivati od njih.

Na kraju se sve svelo na to da mi završavamo priču sa našom prošlošću, ili kako je jednom prilikom rekao ministar inostranih poslova u vezi sa presudom generalima i Nikoli Šainoviću - ti ratni zločini koji se pominju u toj presudi, to je stvar prošlosti, sve je to završeno Kumanovskim sporazumom i Rezolucijom 1244. Tako da oni misle da je kraj saradnje ako pronadu Mladića i Hadžića, to je kraj sa prošlošću, neće je više biti na dnevnom redu. Zašto je država bila pod sankcijama, šta se sve dogodilo - svi oni zajedno misle da to treba ostaviti prošlosti. Mi ćemo da vršimo pritisak i dalje, ali meni je u ovom trenutku najvažnije da vidimo da li se ovde može obezbediti minimum nekih pravnih standarda koji važe u Evropi. Šešelj u Hagu sad odgovara za otkrivanje identiteta. Ovde se na protestima pojavljuje zahtev da se otkrije identitet policajaca koji su dali

podatke, i s tim zahtevom je ta jedna delegacija išla kod ministra Dačića, to se uporno ponavlja. Ja verujem da se sad i u Ministarstvu unutrašnjih poslova, a ne bih isključila ni Tužilaštvo, razmatra kako da se udovolji zahtevima onih koji protestuju, a niko ne razmišlja o zaštiti svedoka. Danas treba da budu protesti u Nišu, onda će da se organizuju na nekim drugim mestima, i to je pokušaj da se ovde jednom zauvek zaustavi iznošenje činjenica, podataka o tome šta se dogodilo i da se blokira rad Tužilaštva. A iskreno, čini mi se da tu i ne treba mnogo, čim se mnogo puta pominje Tužilaštvo za ratne zločine, oni će odmah da naprave korak unazad.

Zamislite da se u bilo kojoj normalnoj državi javno preti svedocima - pa i predsednik države bi rekao da smo svi obavezni prema žrtvama, ohrabrio bi policajce da govore, rekao bi da niko ne sme ovde da postavi pitanje identiteta svedoka. Međutim, ne, ja sam pozvala kabinet predsednika Srbije, razgovarala sam sa jednom osobom. Moj utisak je da njih to uopšte ne zanima, da oni imaju svoje drugo pitanje, to je Kosovo, to su fantazije. Evo, mi ponovo vidimo Samardžića, koji opet postaje jedan od glavnih ideologa, stratega. Nema danas većeg izazova za pravosuđe nego ovo što je napravljeno sa svedocima policajcima koji su počeli da govore o zloglasnim posebnim jedinicama policije. Naravno, ja ne mislim da su svi pripadnici te jedinice učestvovali u krivičnim delima, ali dobar deo njih jeste, i mi moramo da saznamo šta su te jedinice za specijalne operacije radile. Isto tako moramo da saznamo da li je naša policija 1995. godine učestvovala u operaciji Srebrenica. Postoje takođe svedoci policajci, oni koji su bili poslati, naravno bez uniforme, u opštinu Višegrad sa zadatkom da sačekaju, likvidiraju svakog muslimana koji pokuša da beži iz Žepe, da ne dozvole prelazak na teritoriju Srbije. To je bio državni zadatak za posebnu jedinicu policije. Ako to ne rešimo danas, sutra će nam nove generacije na težak način postaviti pitanja o tome, moraće da im se odgovori, ali naše političke elite o tome najradije ćute a imamo nevladine organizacije, aktiviste za ljudska prava poput Sonje Liht, koju će ministar inostranih poslova da tapše po ramenu. E, pa ima još i ono malo kritičke javnosti i nevladinih organizacija koje to neće prihvatiti i neće dozvoliti da Srbija bude svedena na tapšanje po ramenu, a civilno društvo na to da aminujemo reči ministra inostranih poslova ili predsednika države.

Evo, posmatramo predmet Suva Reka gde je prvi put optužena grupa od osam policajaca. Prvooptuženi je bivši pomoćnik komandanta žandarmerije, to je strašno visoka pozicija. Ali onda se vidi da je Tužilaštvo uzelo najlakši događaj u Suvoj Reci, to je ubistvo žena i dece, a

nekoliko dana pre toga se uzastopce događaju užasne stvari i to nije obuhvaćeno optužnicom. Izabrano je ubistvo pedeset žena i dece da bi se javnost umirila, da se ne bi našli na najoštrijoj ivici napada. Tokom suđenja se pokazuje da je vrlo komplikovano odvojiti jedan događaj koji čini jedna jedinica, jer ta ista jedinica čini mnogo takvih zločina i da je zapravo reč o zajedničkom zločinačkom poduhvatu Vojske i policije. Činiti krivično delo na Kosovu je nešto dozvoljeno, niko ga ne uzima kao povredu zbog koje će neko odgovarati. Ali ja mislim da je bolje i to što je bar jedan taj slučaj procesuiran nego da ga nema. Komandir SAJ-a Beograd, u saopštenju Tužilaštva za ratne zločine, kada je najavljeno podizanje optužnice protiv četvorice optuženih pripadnika Škorpiona za ubistvo žena i dece u Podujevu, najavljen je kao spasilac. On je onu decu koja su preživela izvadio iz te gomile leševa, izneo i stavio u sanitetsko vozilo. Kad je on došao da svedoči pitala sam ga koji je bio zadatak policije u Podujevu. On je rekao da je to bila akcija izvlačenja stanovništva. Pokušala sam sa još dva-tri pitanja da ga privolim da odgovori precizno. Na kraju je rekao da je to bila akcija isterivanja albanskog stanovništva. I to ni najmanje nije uticalo na sudije, ništa, o tome neće da razgovaraju, o tome niko u tom sudu neće da izvlači zaključke, niti to da ima u vidu. On se prešao što je to rekao, to će ostati u transkriptu za neke buduće analitičare koji će to čitati i shvatiti da je zapravo ovde na sudu javno priznato da je policija imala zadatak na Kosovu da isteruje albansko stanovništvo iz kuća, iz zgrada i sa Kosova. I to je sada potvrđeno u ovoj presudi, ali nikome to ništa ne znači, kod nas niko ne čita te presude. Ne postoji poruka predsednika države, naš jadni premijer kao da i ne zna da postoji Haški tribunal i da se tamo donose neke presude. Ovde nema nikoga ko će da kaže da nas ta presuda obavezuje, ali da mi i u ovim našim domaćim sudovima dolazimo do tih zaključaka o tome šta se događalo i da javnost treba da bude upoznata s tim, da prestanemo više s tom histerijom, izmišljanjem, falsifikovanjem, nego da priznamo činjenice i da onda vidimo kako sa njima da se nosimo. A ne da kažemo, kao što kaže ovaj načelnik BIA, da je najveća pretnja našoj stabilnosti i miru jednostrano proglašenje nezavisnosti Kosova. On nijednog trenutka nije pomenuo šta se događa zbog pokušaja da se otvori istraga povodom nekih zločina, da se organizuju protesti, to u njegovoj glavi ne postoji, na papiru mu to niko nije napisao i on nema pojma da se po hiljadu i 2-3 hiljade policajaca okuplja i da traži da se otkrije identitet svedoka. To za njih nije relevantno.

Mi smo podneli nekoliko krivičnih prijava, sve su vrlo argumentovane. Na ovu prijavu su oni odmah reagovali zato što ta prijava ima i neku prošlost.

1. januara 2007. smo objavili fotografije boraca Oslobođilačke vojske Kosova pored kojih su pripadnici posebnih jedinica policije sa puškama uperenim u njih. Tada smo identifikovali borce OVK, kao i pripadnike 37. odreda policije, koji ih ubijaju. E, kopije tih fotografija, naravno, ima od 2007. godine i Tužilaštvo za ratne zločine, i mi smo tada i objavili, i to u novinama stoji, da je komandant bio Radoslav Mitrović, ovaj kome se sudi za zločine u Suvoj Reci. Znači, oni sve to imaju; da je to neko drugo tužilaštvo, ono bi svoje podatke koristilo, pokrenulo bi istragu. Međutim, nisu to uradili. Onda smo mi, raspolažući sa mnogo više dodatno prikupljenih podataka i dokaza, rešili da ih nateramo da nešto urade. Mi smo tako uradili i sa krivičnom prijavom protiv Božidara Delića. Molim vas, reč je o stravičnom zločinu, ulasku u selo Trnje 25. marta 1999. godine, gde nema nikakvih boraca, nikakve oslobođilačke vojske, tamo su seljani, žene, deca. Oni bez milosti ubijaju, oni su ostavili jednog Bekima Gašija da celog života nosi tu sliku, imao je majku i četiri sestre. On je bio na nekoj livadi, ali je odande video da u njegovom dvorištu ubijaju majku i četiri sestre. On je o tome i ovde u Beogradu pričao, Tužilaštvo ga je slušalo, mi smo posle toga pustili snimke sa suđenja pred Haškim tribunalom, gde dvojica pripadnika Vojske Jugoslavije iz Delićeve 549. motorijske vojne brigade govore o tom selu i kažu da im je bilo naređeno da uđu u selo i da ubijaju stanovnike. Mi smo to predali u maju 2008. godine, do dan-danas Tužilaštvo ništa nije pokrenulo. Spremamo još nekoliko krivičnih prijavi. Pošto imamo Tužilaštvo koje nema nikakvu strategiju, odlučili smo da ih stalno bombardujemo krivičnim prijavama, da ih uznemiravamo, da ih primoravamo da rade i da, na kraju, ako se toliko plaše, ako toliko strahuju, da to i kažu, a ne da Vukčević ode u Brisel i da tamo onako sav važan izjavi kako je procesuiranje ratnih zločina državna politika Srbije. Pa, nažalost, nije.

Taj 37. odred, a pored njega prizrenske posebne jedinice policije i 23. odred iz Novog Sada, važe za policijske specijalne jedinice koje posle granatiranja sela u ta sela ulaze, obavljaju čišćenje, isterivanje stanovništva, oni pljačkaju i na kraju pale sela. To im je izgleda bio prioritet, da sve pobiju, isteraju kako bi mogli da odvlače imovinu. I naravno, ta imovina je završavala u specijalnim stovarištima, u Leskovcu su postojali specijalni objekti za to. Onda se to prodavalo. Bilo je to vreme masovnog oduzimanja skupocenih automobila. Jedan komandir čete otme mercedes, pokloni ga komandiru 37. odreda, ovaj proda pa dobije drugi na poklon. Pod motom "brani se Srbija", to je bilo vreme pljačke, ubijanja, trgovina je cvetala i naravno, na kraju su pokušali da sklone tragove tih zločina, da se tela žrtava unište, bace negde, zakopaju.

Međutim, eto, dogodi se da među tim policajcima ima onih koji hoće da progovore, ima relevantan broj onih koji nisu učestvovali, ali se plaše. Ovaj 37. odred - gde god prođe, tu ostaju tela, a za njima idu razne komunalne službe koje ta tela kupe, odnose ih i zakopavaju. Posle njih idu drugi koji ih otkopavaju i odvoze za Srbiju. Imamo jedan slučaj gde odnose tela sa nekih grobnica, idu preko Crne Gore, tela ispadaju iz vozila, pa se onda vraćaju da ih skupe. To je jezivo. Ovo što je ovaj 37. odred radio mi smo pratili od Prekaza. Donji Prekaz je ostao upamćen po Ademu Jašariju koji na Kosovu danas važi za njihovog heroja broj 1, ali se nikada nije tačno saznalo šta se tu dogodilo. Znalo se da je samo jedna devojčica preživela koja nikada nije progovorila o tome i nikad se niko ne usuđuje da je bilo šta pita. Kada bi se sve to iznelo, kada bi policajci javno pričali o tome šta se dogodilo da bismo mi za najkraće moguće vreme uspeli da ovde u Srbiji imamo javnost koja bi stala iza toga da se oni koji su to učinili moraju kazniti, da ovde suđenja moraju da budu javna, da ih televizija prenosi i da državna politika stvarno mora da bude procesuiranje ratnih zločina. Ovako, dokle god se ova suđenja odvijaju tamo u nekoj zgradi, dokle god nema nikakve političke poruke u vezi s tim, ta suđenja osim što ostavljaju građu, činjenice za buduće generacije, nemaju ništa lekovito, ništa ne menjaju kod nas, među nama i ne menjaju nas.

Nisam očekivala ovu situaciju. Mislila sam, eto, sad kad policajci progovore onda će to biti druga stvar. Mi smo se ranije pozivali uglavnom na žrtve, a sada se pozivamo ipak na policajce. Činilo mi se da je to taj okidač, da će to da okrene situaciju, da ohrabri i podstakne, da dâ snagu čak i policiji, Ministarstvu unutrašnjih poslova koje će da kaže - obaveza svakog policajca je da prijavi krivično delo. Da stvorimo jednu drugačiju situaciju u kojoj će da prestane ta priča o izdajnicima. Pazite, mene novinarka NIN-a zove da me nešto pita, pa onda kaže - kako ćete da se odbranite od advokata optuženih koji kažu da ste vi sve ovo namestili. Ili me zove novinarka Ema Radosavljević iz Večernjih novosti koja pita - a ko je njih ocinkario? Ona misli da je to cinkarenje, ona ne shvata šta su ovi rizikovali. Taj pritisak da ovde sud mora da kaže šta sledi onima koji otkriju identitet - da li ovde uopšte postoji svest o tome da postoji neki zakon koji štiti svedoke? Ko će ovde da odgovara za bezbednost tih svedoka, da li će da odgovara država ili će država da se prikloni onima koji protestuju, koji kažu - e, kada su već rekli, sada neka snose posledice? Pa, nema, kakve evropske integracije ako tražimo da se linčuju, da se bacaju bombe na svedoke, ako Tužilaštvo na to ćuti, ako sud na to ćuti, ako mi nemamo nijednog političara koji će nešto u vezi sa tim da kaže. Mi ćemo

za ponedjeljak da zakažemo sastanak i sa Tužilaštvom, tražićemo da dođe ministar policije i pitaćemo ih kako će da zaštite ove svedoke. Ako ne budu došli na taj sastanak, onda ćemo se u ime svedoka obratiti Oliju Renu i tražiti neku međunarodnu podršku i neko međunarodno rešenje, zato što su ovde u pitanju zbilja suđenja za ratne zločine.

SVETLANA LUKIĆ:

Naravno da nije tajna da je jedna od rak-rana ove države pravosuđe. Misli se tu naravno i na korupciju i na nestručnost i na političku zavisnost sudstva. To uostalom govore i građani u anketama, a to govore i predstavnici Evropske unije koji s vremena na vreme svrate kod nas da bi ocenili dokle smo stigli u reformama. Pravosuđe praktično uvek prolazi najgore. Zbog toga se građani sve češće odlučuju da se žale Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu, i u ogromnom je porastu broj građana koji tom sudu tuži sopstvenu državu. Za prilično kratko vreme, od 2004. godine mi smo izbili na sam vrh, na 13. mestu smo u Evropi po broju zahteva upućenih ovom sudu. A kada bi se računalo prema broju stanovnika, kotirali bismo se na visokom 6. mestu. Pre nekoliko dana sam pročitala kako je to komentarisao naš zastupnik pred Evropskim sudom pravde, gospodin Slavoljub Cerić. On ne spori da je broj ljudi koji tuži državu Srbiju sve veći, ali ima jedno veoma zanimljivo objašnjenje zbog čega je to tako. On kaže da je to verovatno posledica mentaliteta, mi volimo da se parničimo i da idemo pred sud. Ali, gospodin Carić je priznao da je moguće da je to i zbog toga što je naše sudstvo neefikasno i nefunkcionalno. Inače, najveći iznos odštete koji je država morala da isplati našim građanima je 4 miliona dinara, u svim ostalim, kaže, to nije strašno, 1.000 do 2.000 evra. Međutim, važno je istaći da penale plaća sama država, odnosno građani, a ne sudije u čijem je postupku došlo do povrede prava građana. I samo još jedan podatak - Sud u Strazburu je do sada doneo 25 presuda protiv države Srbije, a samo jednu u korist države Srbije. To govori naravno mnogo o sudstvu. E zato je, kao, država rešila da reformiše sudstvo, da nešto pokuša da promeni i ustanovila je instituciju koja se zove Visoki savet pravosuđa. Taj Savet se bira ovih dana, i on ima stvarno neverovatno važnu ulogu, ljudi koji će tu raditi bukvalno će predložiti svakog sudiju, svakog tužioca u ovoj zemlji. To je šansa da se pokuša da se promeni nešto u pravosuđu, ali naravno, to je i šansa da se još jednom propusti šansa i da još dugo živimo posledice korumpiranih, nestručnih i politički zavisnih sudija. E, sad, da je pameti, verovatno bi se u javnosti, u medijima, pre svega na

državnom servisu, danima govorilo praktično o svakom kandidatu za taj Savet, da vidimo ko će nam odlučivati, ko će biti sudije i tužioci i ko će nam u velikoj meri određivati živote narednih godina. Dakle, morali bismo da znamo tačno koji su ljudi, kakve su im biografije, šta su do sada radili, da bismo znali šta od njih da očekujemo. E, pošto se to ne događa, onda ćemo mi u ovoj emisiji da napravimo jednu malu simulaciju, uz pomoć profesora Vladimira Vodinelića, profesora prava. Profesor Vodinelić je, samo da vas podsetim, mnogo radio na modelima raznih zakona - zakonu protiv diskriminacije, zakonu o dosijeima, o rehabilitaciji, o vraćanju oduzete imovine itd. Profesor Vodinelić nam govori o jednom predloženom kandidatu koga smo s vremena na vreme mogli da vidimo i čujemo u javnosti, i uglavnom je utisak bio loš. Ali evo kako bi, dakle, na jednoj tako ozbiljnoj raspravi trebalo govoriti po našem mišljenju o jednom od kandidata za Visoki savet pravosuđa. Govori profesor Vladimir Vodinelić.

VLADIMIR
VODINELIĆ

VLADIMIR VODINELIĆ:

Reforma sudstva je bila legitimisana upravo potrebom boljitka u našem sudstvu. Ovi zakoni koji su doneti predvideli su između ostalog i taj Visoki savet sudstva koji je ustavna institucija koja bi bila umnogome motor te reforme. Dakle, trebalo bi da doprinese ozdravljenju našeg teškog bolesnika. I pošto će to imati vrlo važne posledice i po one koji će biti u sudstvu i po sve nas, i po zemlju kao takvu, onda je itekako važno ko će ući u sastav tako važnog tela. Visoki savet sudstva će izabrati kompletan sudski sastav, od prvog do poslednjeg sudije. Jasno je koliko je to odgovoran posao. I utoliko je važnije kojeg su profila oni koji će taj posao izneti na svojim plećima. U ovom času postoji, kada je reč o kandidatu za jednoga člana, tri pretenzije, pravni fakulteti koji su ovlašćeni predlagači za tog jednog člana predložili su trojicu. Jedan od njih je Momčilo Grubač, profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union. Drugi je profesor Slobodan Perović, penzionisani profesor državnog Pravnog fakulteta u Beogradu, a treći je još aktivni profesor tog istog fakulteta, Zoran Tomić. Imali smo prilike da čujemo da je Vuk Drašković predložio tog profesora, Slobodana Perovića. Ako se hoće da se ništa ne promeni, da u sudstvu u suštini ostane kako jeste, da sadašnji kadar ostane na mestu kakav god bio, onda je doista Slobodan Perović pravi izbor. Ako se, međutim, hoće da taj Visoki savet sudstva stvori jedan bolji personalni osnov našem sudstvu, onda je to kandidat za izbegavanje. Navodno je to kandidat kojeg je podržao Vuk Drašković. Meni je ta činjenica, ako je doista činjenica, iznenađujuća utoliko pre što je Vuk Drašković autor jedne izvanredne

knjige koja se zove Sudija. Stvarni sudija koji je bio žrtva onoga sistema zbog svog časnog opredeljenja, a i onaj sudija koji je opisan u knjizi, daleko su od ovoga kandidata. Ako se ozbiljno misli nešto učiniti u sudstvu u tome Visokom savetu nema mesta takvima kakav je profesor doktor Slobodan Perović. Naravno, ako nešto ovako kažem dugujem slušaocima obrazloženje. Jedan je razlog u njegovom stavu koji znači nepredanost ideji nezavisnog sudije. Drugi razlog jeste njegov neprimeren odnos prema nekim drugim opštevažnim poslovima. Drugi važan razlog jeste da se, već u onome kako je profesor Perović određene stvari obavio u prošlosti, pokazalo da je on zbog političke računice spreman da potre i osnovnu ideju nekog angažovanja. Još jedan razlog koji ga po meni diskvalifikuje jeste konflikt interesa koji ima njemu jedna bliska osoba. Razlog su i godine tog kandidata, ovaj posao traži energiju, zamislite stvoriti sada kompletno sudstvo, izabrati baš svakog sudiju, to traži da imate određeni kapacitet koji podrazumeva i neku životnu dob. Kada sve ovo uzmemo u obzir, ja doista ne mogu, pošto podvučem crtu, da kažem - eto, ovo bi bio pravi izbor za ovakvo jedno mesto.

Zašto mislim da on nije predan ideji nezavisnoga sudije? Vidite, još devedesetih godina pravosuđe je doživelo neke teške udare. Možete li zamisliti kakav je to udar za jednu nacionalnu instituciju kakvo je sudstvo ako ono ostane bez 700 sudija, trećine svoga ukupnog sastava. U takvom društvenom okruženju, ako ste neko ko je profesionalno okrenut pravu, ako živite od svoga znanja o pravu i prenošenja toga znanja drugima i ako ste na čelu jedne škole kakva je Kopaonička škola prava, koja uspe svake godine da okupi na stotine i hiljade pravnik, onda ćete, ukoliko vam je iole stalo do toga sudstva, podići glas protiv takvog obezvređivanja jedne tako važne društvene institucije. Profesora Perovića nismo čuli tim povodom, a to što je on na čelu te škole koja godišnje okupi tolike pravnike morao je biti odličan povod da se digne glas protiv takvog obezvređivanja položaja sudija. To nismo imali prilike da čujemo, ali smo zato takođe bili uskraćeni i za njegovu reakciju kada je jedan težak drugi udar došao na sudstvo i to iz redova samog sudstva. Godina 1996. ostaće upamćena u srpskoj istoriji po čuvenoj izbornoj krađi. Problem je za nas pravnike bio upravo taj što tu izbornu krađu nisu sprovele sladoleđžije ili mlekar, nego nažalost naše kolege, i to niko drugi nego sudija. E, u jednoj takvoj situaciji kada stalež tako nisko padne, vi kao staleška organizacija, a on je neko ko je godinama predvodio Udruženje pravnik Srbije i bio na čelu, kao što je i sada, i Kopaoničke škole, ne možete propustiti da sa te pozicije ne dignete glas protiv te pojave. Sve je učinio Slobodan Perović da bi to izbegao. A kao što se u ta dva slučaja nije potvrdio kao neko kome je

stalo do sudija, isto tako je propustio da svoj stav prema sudijama afirmiše kada su 1999. trojica sjajnih pravnik i uglednih sudija, Slobodan Vučetić, Boža Prelević i Zoran Ivošević, bili viđeni za odstrel. Opet se radilo o političkoj čistki, to je bilo nešto što se znalo dugo i tu se moglo očekivati da dođe do jedne staleške solidarnosti. Na tim Kopaoničkim susretima gde je toliko pravnik bila je sjajna prilika da stanete u odbranu ne samo dotičnih vaših kolega, nego i profesije sudije. To se, nažalost, nije desilo. Vidite, Slobodan Perović je bio jedini koji je bio protiv toga, čak je bio jedini koji je u plenumu glasao protiv toga da se zauzme kritički stav prema ovakvoj pojavi. Mislim da ovi testovi koje je novija istorija ostavila za sobom i na kojima je Slobodan Perović pao bez mogućnosti da se bilo kakvim naknadnim šminkanjem istorije išta promeni u činjeničnom sledu, sami po sebi predstavljaju dovoljan supstrat da formirate čvrst stav kako on svakako nije najbolji izbor za bilo koju radnju, kao što je ta vrlo odgovorna radnja izbora novih sudija koji će to po prvi put postati ili izbora među postojećim sudijama onih koji će opet dobiti priliku da sude.

Radi se o jednom društveno izuzetno važnom poslu. Da bismo i pre nego što se formira taj Savet pravosuđa zauzeli stav o tome da li valja očekivati od nekog kandidata da on taj posao odgovorno i valjano radi, neka osnova nam je i ono kako su se ti koji su kandidovani odnosili prema sličnim, takođe društveno važnim poslovima. I Slobodan Perović je bio u takvim ulogama, on je već obavljao takve poslove, nažalost, rekao bih, na način koji nije primeren i koji nam ne daje osnova da budemo optimisti da će u ovoj prilici biti drugačije. Evo, ja ću vam navesti samo neke ilustracije. Slobodan Perović je bio godinama na čelu Saveznog suda, institucije koja nije radila, koja ništa nije uradila, ali na čelu jedne takve institucije vi ste povrh svih ostalih. Godine su prolazile, ništa nije urađeno, godine su prolazile, a vi ste namicali sredstva, bili ste plaćeni za jednu funkciju, a da niste obavili nikakav posao. Nešto slično se, evo, repriziralo u novije vreme, 2006. godine formirana je Komisija za izradu građanskog zakonika, dve i po godine su od tada prošle, to je posao koji se mogao već obaviti. Na čelu te Komisije opet je bio profesor doktor Slobodan Perović, opet je reč o jednom poslu koji je bez premca - ne znam nijedan sličan zakon koji je rađen, a da su članovi Komisije tako nagrađeni kao što je to u ovom slučaju. To je pozicija koja, dakle, njemu donosi 1.000 evra mesečno i zimi i leti, i u proleće i u jesen, svaki mesec, i tako dve i po godine. Javnost, i ja između ostalog kao onaj koji uredno plaća svoj porez, imamo pravo da znamo u šta su investirana ta sredstva. Dakle, opet se radi o poslu koji se godinama povlači, što se on duže odvija to su primanja

naravno veća a nesrazmera prema rezultatu postaje sve očiglednija. Ja se bojim, i ovde je takođe posredi jedan društveno izuzetno važan posao, za koji Srbija nema vremena da se radi beskonačno. I evo, ono ponašanje koje smo imali prilike da vidimo na strani kandidata Slobodana Perovića u ovim vrlo sličnim poslovima, čini mi se da njega ne preporučuju za ovaj posao.

Moja je bojazan, opet na osnovu onoga što sam imao prilike da svojim očima vidim i svojim ušima čujem, kada je reč o Slobodanu Peroviću, da mi upravo imamo pred sobom kandidata koji je u stanju da baci u stranu smisao onoga radi čega bi trebalo da je tu, samo ako mu se to iz političke računice čini isplativo. Već sam pominjao Kopaoničku školu prirodnoga prava - dakle, taj veliki skup pravnika u Srbiji na čijem čelu je Slobodan Perović jedan je pravac mišljenja u pravnoj teoriji koji veruje da, osim ovog važećeg zemaljskoga pozitivnog državnog prava, postoji jedno naddržavno pravo, u raznim koncepcijama različito shvaćeno, bilo kosmičkih razmera, bilo nadistorijskih, bilo zasnovanih na ljudskome umu itd. I ta škola gaji tu ideju koja je u istoriji ostala bitna za prirodno-pravnu školu, iako je ona imala i sasvim konzervativnih i sasvim radikalnih, štaviše revolucionarnih opredeljenja, jeste da je ona ostavila vrlo značajne rezultate kad se radi o tim naprednim usmerenjima te škole. Između ostalog, poštovanje ljudskih prava, zalaganje za one vrednosti koje su vrednosti slobode, vrednosti jednakosti. Ako tu ideju doista prihvatite onda je za vas to prirodno pravo mera važećega prava, i onda je između ostalog moguće da važeće pravo bude i nepravo. Ono će biti takvo ako je toliko sukobljeno sa onim što pravda jeste ili što čovečnost jeste, pa je to jednostavno neprihvatljivo. U istoriji, pripadnici prirodno-pravne škole, mnogi, pogotovo oni ugledni koji su doista prihvatili tu ideju i u nju verovali i za nju se angažovali, često su i platili cenu tog angažovanja. Mnogi od njih su bili žrtve režima protiv kojih je samo učenje vodilo, jer je to ideja nemirenja. Međutim, evo, ja sam imao prilike, kao i mnogi drugi, da na toj Kopaoničkoj školi čujem od Slobodana Perovića sledeće: "ako je jedan zakon nečovečan onda je to sramota za zakonodavca, ali na nama, sudijama i pravnicima, je da ga sprovedemo". Svako ko ume iole da se orijentiše u ideji prirodno-pravne škole reći će da su te reči ravne samoubistvu jednog jusnaturaliste. A zašto bi neko tako nešto rekao? Pa, iz političkog računa. Ako ste ugroženi u jednom društvu, onda naravno, ukoliko biste rekli "moramo da se angažujemo protiv neprihvatljivog zakona vladajuće vrhuške, ako smo doista iskreno opredeljeni za vrednosti koje ti zakoni važe", došli biste u konflikt sa političkim establišmentom i ugrozili ono do čega vam je stalo, i naravno, ako ste

kalkulista onda će vas ta politička računica dovesti, kao njega, do negacije osnovnih stavova škole. Ako je neko spreman da ovakvu jednu poruku pošalje, da pogazi osnovni smisao opredeljenja u koje se kune, onda se bojim da i u Visokom savetu sudstva možemo očekivati izdaju, samo ukoliko se bude radilo o isplativosti sa stanovišta političkog računa. Poslednje što bi Srbija sebi mogla dozvoliti jeste da u tom Visokom savetu sudstva ima ljude neotporne na političke pritiske, a svakako se može računati s tim, jer je podela karata u našem sudstvu između ostalog takva da možete reći da je ovaj sudija ove stranke, onaj sudija one stranke. Svi smo prisustvovali tim činovima izbora sudija koji se svode praktično na jednu trgovinu, ako ti meni ovoga, ja tebi onoga. Ozdravljenje znači baš zalupiti pred nosom vrata takvoj praksi, a ne podleći političkim uticajima ovih ili onih.

Zna se da konflikt interesa može da vas diskvalifikuje za obavljanje nekih poslova. Ja se bojim da je u slučaju Slobodana Perovića posredi jedan takav konflikt zbog jedne njemu bliske osobe. Imali smo prilike da čitamo u novinama, ali ne i da čitamo demantije i odgovore i ispravke, da kada je reč o toj njemu bliskoj osobi postoji neka opasnost sukoba sa pravnim poretkom, moguće je i procesuiranje. Ako imate u blizini neku osobu do koje vam je stalo, a koja bi mogla doći u konflikt sa pravnim poretkom, pa nećete vi biti najbolja uzdanica pravnog poretka da ćete čvrsti kao stena proći kroz tako osetljive poslove izbora sudskog kadra od prvoga do poslednjega. I na kraju, znate, za svaki posao je potrebno imati neki kapacitet koji je nekada i zasnovan na biologiji. Slobodan Perović je na pragu 80. godine života, a ovaj posao je izuzetno zametan i težak. Znam da Srbija nije velika zemlja u smislu da za mnoge poslove može ponuditi ogroman broj kandidata. Mi smo doista za mnoge poslove personalno vrlo tanki, ali ja sam posve siguran da Srbija nije tako mala da bi na poziciji člana Visokog saveta sudstva morala imati nekoga kao što je Slobodan Perović. Ako se želi onemogućiti postizanje ozbiljnih promena, dakle, istinske reforme, onda je ovakav kandidat najbolje rešenje.

(Stevie Wonder - Free)

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste profesora prava Vladimira Vodinića i čuli ste argumente zbog kojih on misli da ne možemo mnogo da očekujemo od predstojećih promena u pravosuđu ukoliko ljudi poput Slobodana Perovića budu izabrani u tako važno telo kao što je Visoki savet pravosuđa. Inače, on je rekao da se govori da ga je predložio gospodin Vuk Drašković,

međutim, izgleda da predsjednik Tadić nema ništa protiv toga, jer inače ne bi telefonirao, kao i njegov kolega iz Republike Srpske Dodik, da čestita profesoru Peroviću što je osnovao zajedno sa svojim kolegama Savez pravnika Srbije i Republike Srpske. Međutim, zanimljivo je samo da čujete kako se Slobodan Perović obratio svojim kolegama, on je rekao: "kolege, braćo po krvi, srodnici po izvornosti". Jedino opskurnije obraćanje prisutnima čula sam svojevremeno od ministra vera Bogoljuba Šijakovića koji je pozdravljao vladike jedno šest i po minuta sa "preosvećeni časni presvetli časni čuvari trona Svetog Petra Cetinjskog, časni čuvari groba Svetog Save" i slično. Dakle, i dalje će iz Evropske unije verovatno stizati negativne ocene o tome dokle smo stigli sa našim pravosuđem, ali zato smo u strašnoj diplomatskoj ofanzivi. Svi su se, počev od tužioca Vukčevića, do čuvenog ministra Jeremića i predsjednika Tadića, bacili u akciju da nateraju Evropsku uniju da nas pusti da se kandidujemo za članstvo. Evo samo nekoliko malih vesti, možda ste ih i čuli. Dakle, Jeremić je u poseti Turskoj, i tamo je rekao, odnosno, kako kaže, pozvao je Evropsku uniju da ne okleva sa proširenjem na Zapadni Balkan, Evropska unija će biti sigurnija ako Zapadni Balkan sa Srbijom u centru uđe u kuću Evrope umesto da ogorčena stoji na njenim vratima. Ministar Jeremić je zapretio da možemo opet da poludimo i da pravimo probleme. Malo je zbog one gužve sa Zakonom protiv diskriminacije nezapaženo prošla i izjava predsjednika Tadića dok je bio u Španiji, on je tamo rekao da Holandija zbog svojih trauma sprečava naš ulazak u Evropsku uniju. Eto, ti Holandani, neurotični pa imaju traume. On, na primer, i mi uopšte, nemamo nikakve traume, šta će nam to. Međutim, onda stižu neki konstruktivni predlozi, još budalastiji, još gori. Konstruktivni predlog je stigao od Vladana Batića, poslanika Demohrišćanske stranke, koga je inače u politički život vratila Liberalno demokratska partija. Batić ima genijalnu ideju, i predložiće parlamentu da usvoji rezoluciju kojom bi mi Holandane abolirali od odgovornosti za događaje u Srebrenici. To bi, kaže Batić, dovelo do promene stava Holandije o evropskoj budućnosti Srbije. Eto tako rade ti proevropljani, a onaj jedan takođe je zalutao, otišao je u kuću Velikog brata i sad bi mi stvarno bilo zanimljivo da gledam kako podnosi predlog rezolucije o zločinu, odnosno genocidu u Srebrenici. E, sada ćete čuti Vladimira Pavićevića. Vladimir Pavićević je asistent na Fakultetu političkih nauka, on se poslednjih godina upravo bavi evropskim integracijama Srbije, jedan je od aktivnijih članova Liberalno demokratske partije, za razliku od mnogih koji su se malo uspavali, i bave se nekim drugim

poslovima. Dakle, Vladimir Pavićević priča o najnovijim događajima u vezi sa našim evropskim integracijama - da ne kažem evroatlantskim, atlantske smo bacili u đubre.

Vladimir Pavićević: Na čemu se temelji stav da Evropa možda i ne treba Srbiji? Temelji se na ideji da mi sa ovom pozicijom koju imamo na Zapadnom Balkanu nosimo neku naročitu težinu. Zanimljivo je da se ta težina koju pridajemo sebi vezuje maltene uvek za neke negativne stvari. Ukoliko Srbija nije sa vama onda neće biti stabilnosti, ukoliko Srbija nije sa vama onda se vi možda plašite tih izbeglica koje mogu da dođu. U međunarodnim odnosima težina nekog aktera ne meri se time koliko ste vi zla ili lošeg sposobni da uradite, nego time koliko konstruktivni možete da budete u međunarodnim odnosima. Meni se čini da u Srbiji danas imamo jedno perverzno tumačenje geopolitike koje podrazumeva upravo ovu situaciju, da mi, budući da jesmo toliko važni i da bez nas nešto ne može da se desi, možemo tu malo i da se zadržimo, malo i da ucenjujemo, malo da se igramo, a to kako će izgledati životi ljudi u našoj zajednici u odnosu na politike koje sprovodimo nije toliko važno. Dakle, ako govorimo o svim ovim nedostacima, usporenosti, pogreškama koje pravimo u procesu evropske integracije, onda se u ovom trenutku postavlja pitanje da li je to sticaj okolnosti, naša nesposobnost ili možda neko upravo namerno to radi kako bi nas zadržao na tom putu, jer put ka Evropi zapravo je put ka nekakvim vrednostima koje bi ovde uredile život. I moguće je da je u ovom mulju najmanje poželjna stvar jedan nivo uređenih odnosa koji će svakome obezbediti neku predvidivost njegovog delovanja, rada ili bilo čega. Moje je mišljenje da ovo jeste velika opasnost za Srbiju i tu opasnost vezujem za delovanje elite na vlasti. Ali mislim da postoji jedna opasnost koju potpuno zanemarujemo, a koja posle dugog vremena usporenog hoda Srbije ka Evropi može da postane vrlo realna, a to je opasnost da će Evropa u jednom trenutku, umorna od svega ovoga, da odustane od Srbije.

Angela Merkel je juče ili prekjuče rekla da smatra da treba taj proces pridruživanja zemalja koje su zainteresovane za Evropsku uniju privremeno zaustaviti dok se Evropa ne stabilizuje. Uostalom, njih sada očekuju izbori, ali i inače treba da se stabilizuje Evropska unija sa obzirom i na svetsku ekonomsku krizu i na krize u svojim zemljama.

VLADIMIR PAVIĆEVIĆ:

Upravo mislim na to i ovo što je uradila nemačka kancelarka samo potvrđuje tu tezu, da što mi više budemo otezali sa procesom naše integracije u Evropu to će uslovi pod kojima ćemo ući ili pokušati da se učlanimo biti sve rigorozniji i teži. Kriza nas zaista suočava i sa time kako Evropa odgovara na krizu, dakle, da li je ponudila neke odgovarajuće mehanizme da se za njene članice ublaži efekat krize. Iskustvo zemalja koje su postale članice Evropske unije 2004. godine govori da one jesu više zaštićene. I upravo zbog toga vi imate situaciju da zemlja kojoj nije padalo ni na pamet da ikada postane članica Evropske unije, Island, sada razmišlja upravo o tome da se po ubrzanoj proceduri učlani u Evropsku uniju. Zbog čega? Zbog toga što postoji osećaj veće zaštite ukoliko pripadate širem krugu. U Evropskoj uniji stvari ne teku idealno, Evropa nije neka vrsta raja, i u Evropi se suočavaju sa sopstvenim izazovima mimo politike proširenja. I ova godina će proteći tako što će se naročita pažnja usmeriti na dve velike stvari - jedna su evropski izbori, koji će ipak definisati tu novu strukturu Evropskog parlamenta, a druga je usmeravanje Evropske unije ka Irskoj, u kojoj se očekuje novi referendum o Lisabonskom sporazumu, a stupanje na snagu tog ugovora zapravo nama daje nekakve formalne pretpostavke da možemo da računamo sa članstvom u EU. Mi u formulisanju naših politika najčešće zanemarujemo ono što su politike i interesi drugih, nego se po mom mišljenju dešava da smo toliko usmereni na sebe, na svoje interese, da nam postaje nerazumljivo šta to hoće onaj drugi. Pa, upravo to međunarodno polje, kao i polje politike u bilo kojoj državi, jeste polje u kome se susreću ti interesi. I mi ne možemo danas da kažemo "mi ćemo da očuvamo naš ustavni poredak i da u jednoj fantaziji živimo za ne znam koliko godina" i istovremeno "pa, eto, mi smo tu dosledni, to radimo". Ne može, i u odnosu na taj cilj mi moramo da se postavimo imajući u vidu ono što je nekakva realna i objektivna procena stanja i naših mogućnosti. A moje je mišljenje da smo mi upravo u tom segmentu potpuno izgubili kompas.

SVETLANA LUKIĆ:

Ono što možemo da pratimo najčešće su izjave političara - pre svega mislim na izjave ministra spoljnih poslova Vuka Jeremića, a i Tadića koji je bio u zvaničnoj poseti Španiji, da se ponovo aktivira i ponovo sugeriše javnosti sa tako visokih mesta da bi manje-više sve bilo u redu da nema Holandije, da bi Srbija nastavila taj svoj čvrsti hod prema Evropskoj uniji. Dosta su eksplicitni, pa se Holandija optužuje da nas

zbog svojih trauma, jer njen bataljon nije učinio sve što je trebalo da učini u Srebrenici, na neki način kažnjava.

Vladimir Pavićević: Jedan aspekt te priče tiče se našeg odnosa prema tome šta se desilo u prošlosti i konkretno, šta se desilo u Srebrenici. Međunarodni sud pravde, jedna međunarodna institucija koja je relevantna i priznata i od strane Srbije, saopštio je Srbiji, i Srbija je to uvažila, da Srbija treba da uradi sve da izruči osumnjičene za ratne zločine i za zločin genocida u Srebrenici. Dakle, Srbija je uvažila tu presudu Međunarodnog suda pravde i maltene pokazala da sasvim, u stoprocentnom iznosu, priznaje kao legitiman taj sud time što je upravo tom sudu vratila jedno pitanje koje se tiče Kosova i rekla - u redu, evo jednog međunarodnog foruma čije mišljenje je relevantno i mi ćemo ga saslušati. I Srbija očekuje da Međunarodni sud pravde dâ mišljenje o Kosovu, a istovremeno zna da Srbija sama, i to ministar spoljnih poslova takođe dobro zna, ne radi dovoljno da ispuni ono što je prethodna obaveza, iz prethodne presude tog Međunarodnog suda pravde. To znači da mi ponovo spoljnu politiku shvatamo kao jednu vrstu mogućnosti da razgovaramo, tako, o nekim našim fantazijama. Sa druge strane, tu se postavlja pitanje našeg odnosa prema zločinu koji nije zabeležen u novijoj istoriji, to je zločin u kome je stradalo oko 8.000 ljudi u jednom danu, za koji postoji jaka optužnica za jednog čoveka. Upravo za tog čoveka se vezuje mogućnost Srbije da pokaže da jeste odgovorna zemlja. I Srbija, ne pokazavši da je odgovorna i time što saopštava "nećemo da ga izručimo", ili čak i ako kaže "ne možemo da ga izručimo", opet pokazuje koliko je to jedna zemlja koja ne upravlja mehanizmima, koja nije sposobna, zapravo govori da je Srbija neosetljiva na ljudsku patnju, stradanje i na zločin. A to je valjda ona prva stvar sa kojom moramo da se suočimo, jer pripadanje Evropi nije priča koju priča potpredsednik vlade za evropske integracije, o nekim milionima i milijardama koje samo što nisu stigle i čekaju na nas da bismo ih uzeli. Nego je to priča o Evropi, priča o tim vrednostima koje smo ovde potpuno zapostavili i sada se vrtimo u tom mulju bez ideje kako iz karantina da izađemo. I ta priča da Holandija jeste pod jednom vrstom traume, da postoji frustriranost time, to je zapravo najbezobzirniji način da pokažete kako se odnosite prema ljudskom životu. A valjda je odnos prema ljudskom životu ono što nas okuplja u jednoj političkoj zajednici, valjda politika i nastaje da bismo i naše živote zaštitili i da bismo probleme sa kojima se suočavamo, koje jedni drugima možda nekada stvaramo, ipak mogli da rešavamo. E, taj nastup predsednika Republike, pa i ministra

SVETLANA
LUKIĆ

spoljnih poslova, često upravo pokazuje još jednu vrstu perversije nas samih i našeg odnosa prema ljudskom životu. Stav Srbije da je Holandija jedina zemlja koja sprečava Srbiju da uđe, nije do kraja istinit stav, jer Evropska unija je jedan forum koji daje neke mehanizme da se, ukoliko se desi da postoji jedna zemlja koja je usamljena u nekom mišljenju ili stavu, u jednoj vrsti pregovora izvrši dodatni pritisak i da ta zemlja, ukoliko sve ostale jesu za nešto drugo, ipak prihvati sugestiju svih drugih zemalja. To što stav Holandije jeste najglasniji i što Holanđani jasno kažu - ne možete dalje u proces integracije dok ne ispunite ovu svoju obavezu, samo nam govori da u Evropskoj uniji nema baš puno onih koji se po svom mišljenju razlikuju od Holanđana. Dokaz za to nalazimo upravo u ponašanju drugih zemalja članica EU koje ni na koji način ne vrše pritisak na Holandiju da promeni svoj stav. A već je jasno i da se hapšenje Ratka Mladića i njegovo izručenje u Hag maltene identifikovalo sa punom saradnjom Srbije sa Haškim tribunalom. Kad bi i druge strane saopštile videlo bi se ono što je ipak mišljenje koje tamo dominira, a to je da Srbija nije u stanju da se na dobar način suoči sa nekim svojim greškama. A pretpostavka za naš ulazak u Evropu jeste ta vrsta suočavanja. Ako svi oni smatraju da Holandija ima traumu, pa imaju taj paket pregovora gde se kaže - evo, Holanđanima ćemo da uzmemo ovo, od ovih ćemo da uzmemo ono, hajde, pustite to. Međutim, to se ovde ne dešava, to niko ne pokušava sa Holanđanima da uradi. I umesto što se ide, na primer, u Španiju, što se posećuje Rumunija, što se obilaze ove zemlje koje su rekle - OK, mi ne priznajemo Kosovo i dajemo vam punu podršku. Pa, ideja je da diplomatija ide upravo na ona mesta koja su bolna, koja otvaraju probleme kako bi pokušala te probleme da sanira, a taj problem se ne sanira tako što se u slučajnom susretu na jednom evropskom forumu pozove ministar spoljnih poslova Holandije da dođe u Beograd pa da se uveri u to kako mi saradujemo. To se radi nekakvim faktičkim delovanjem, dakle, nekakvom akcijom koja ima rezultat. U Srbiji je problem što nemamo rezultat, i otud taj ministar spoljnih poslova i ne dolazi, jer je sve, čitav taj njegov dolazak zapravo jedna farsa, to ne znači ništa.

Malo smo izgubili pojam o vremenu, pa ćemo nešto što smo spremili ostaviti za sledeći put. A ovo je bio Peščanik za 20. mart. Negde u ovo doba pre 10 godina avio-mehaničari u Avijanu i nekim drugim NATO-bazama obavljali su poslednje kontrole aviona koji su 24. poleteli na Jugoslaviju. Dakle, u utorak 24. marta braća razna iz organizacija nacionalističkih, desničarskih i fašističkih spremaju žurku u

Beogradu, sudeći po njihovim blogovima i po plakatima kojima je Beograd oblepljen. Biće to još jedan narodni odisaj, kada mi miševi, što bi rekao Nemanja Kusturica, treba da se povučemo kući i da spustimo roletne. Videćemo šta će se desiti 24. marta u Beogradu i širom Srbije. A mi se vidimo, odnosno čujemo idućeg petka. Hvala vam što ste slušali još jedan Peščanik.

TROPSTAŠI

NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar,*

STEVAN, SOFIJA, MILOŠ, *studenti,*

SVETLANA SLAPŠAK, *antropološkinja,*

PAVLE RAK, *filozof*

SVETLANA LUKIĆ:

Vlada se hvali da je uspešno završila pregovore sa MMF-om. Ko zna na šta se sve obavezala, ali je sigurno da nam predstoje teški dani. Teški, jer neće biti novca u kućnim budžetima i teški, jer će država kroz svoje razne pipke pokušati da nam uzme što više može. Po onome što sam saznala od ekonomista koje čujete u Peščaniku, ovaj aranžman sa MMF-om samo će privremeno smanjiti finansijski problem, a najavljeni zastoj naše privrede nije posledica svetske krize nego nagomilanih unutrašnjih problema, koje su nam napravili ovi što sada kao treba da nas spasavaju. Mlađan Dinkić je jedan od njih. Od kako zna za sebe, od 5. oktobra je na vlasti, nije se udaljio od para ni jednoga trenutka, a sada misli da će zaseniti prostotu time što kaže: ovako brzo propadanje svetske ekonomije je nezabeleženo u istoriji.

Kakav genije za vožnju. Mi ne znamo da čitamo vesti nego će on da nam kaže, a to kaže zato da bi pokrio nesposobnost svoga tima, minimizirao svoju odgovornost za to što ovu situaciju dočekujemo ekonomski zanemoćali. Što je najgore, i ove mere koje su pripremili da popune budžet, devizne rezerve, svoje džepove i šta god, pokazuju da im ne pada na pamet da nešto suštinski menjaju. Ne, oni će, kako kaže jedan naš sagovornik, tražiti žrtve da finansiraju svoju neefikasnost.

Navodni predsednik vlade Cvetković kaže da će država biti uzor štednje. Manje će se, kaže, voziti službenim automobilima, manje će koristiti mobilne telefone, manje će trošiti na reprezentaciju, a zabraniće se i nova zapošljavanja u republičkim i lokalnim administracijama. Ma neverovatna žrtva! A ostaće svih 850 činovnika u SO Leskovac i svih 650 u SO Kragujevac i ko zna koliko još partijskih prvoboraca, drugopozivaca i trećepozivaca koji nastavljaju da sede u kancelarijama širom Srbije. Oni će ostati da sede, a vlada će u međuvremenu otvarati SOS prodavnice, kao što je ova u Beogradu, u kojoj najsiromašniji građani kupuju hleb i mleko po povlašćenim cenama. Verovatno je nevažno, ali ako su raspisali konkurs za ime vrapca koji će biti simbol Univerzijade, a kandidati su imena Dživdžan, Cvrle i Srba, kako to da nisu mogli da smisle manje ponižavajuće ime za te prodavnice? SOS je skraćénica od Spasite duše naše. I sada će širom Srbije da svetluca poruka - Spasite duše naše. Ko da ih spase? Krkobabić i Đelić, Jeremić i oba Milosavljevića. Što te prodavnice ne nazovu po onom vrapcu, Srba.

Dinkić je preko svog sekretara iz Ministarstva ekonomije hteo da napravi prepad na sudije da obustave radne procese, da obustave

isplatu sudski dobijenih odšteta. Kažu da nisu imali loše namere, da nisu hteli da utiču na sud, već samo da predoče da će ekonomske posledice tih sudskih procesa loše uticati na privredu. Pa što ne pobiju sve penzionere, samo jedu a ništa ne proizvode. Preko svog ministra zdravlja mogu da pošalju depešu lekarima da ne leče starije od 55 godina. Em ćemo uštedeti na lekovima, em će ranije otići u večna lovišta.

Država je preko svog JP Infostana napravila prepad na 200.000 domaćinstava, pa ko se upeca upecao se, a onda će, kada nastane gužva, gradonačelnik velikodušno kao i uvek da nam otpiše dugove koje i nemamo prema Infostanu. Na našem sajtu je objavljen tekst profesorke Vesne Rakić-Vodinelić, koja vam je ponudila konkretan savet šta da radite ako vam je stigla preteća uplatnica.

O svim ovim temama biće reči u našim narednim emisijama, a danas je naša tema obeležavanje ili, kako je to na kraju ispalo, proslava 10-godišnjice bombardovanja. Kao što ste videli, svi vampiri su se oglasili ovih dana. Pošto je bolje da ne pričam o tome šta mislim, to će učiniti suptilni Nikola Samardžić. Posle njega će govoriti troje mladih ljudi, Stevan, Sofija i Miloš. Ovo je Peščanik.

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

Oni koji su nastupali u RTS-u u još jednoj od tih sramnih nacističkih emisija koje plasira Tijanić, i sve te manifestacije u gradu, uključujući još jednu lomljivu centra Beograda - sve to je očigledno jedna skupina ljudi koja je proslavljala desetogodišnjicu. Njima je bilo veoma drago da imaju jedan takav povod, budući da stvarnost u kojoj se nalaze menja, marginalizuje njihovu politiku. Oni su u poznim godinama, za sebe su vezali šljam, navijače i te skupine koje je još davno počela da organizuje JNA. Obraz je vojna tvorevina i u tome se vidi u kojoj meri crkva i Vojska sarađuju kao dve postkomunističke institucije koje nemaju nikakve veze sa tradicijom na koju se pozivaju, ni vojnom, niti crkvenom. To je bila proslava bombardovanja, budući da su nastupale ličnosti koje su arhitekti zločinačkog poduhvata. Bombardovanje je bilo u interesu Miloševića, on je smatrao da će time ojačati fuzionu snagu nacije i u tome je uspeo u prvih nekoliko dana bombardovanja. Ako se setimo onih odvratnih koncerata, targeta koje su svi nosili, rok-muzičara i narodnjaka i vladika i akademika i studenata i penzionera - bilo je sasvim očigledno da tu, iako su svi slojevi društva bili zastupljeni u tadašnjoj proslavi prvih dana bombardovanja, nema nikog normalnog.

Pre nekoliko dana imao sam isti utisak, da ni u Sava Centru, ni na Kolarcu, ni na RTS-u, ni u tom filmu RTS-a, ni na ulicama nije bilo normalnih ljudi. Zapravo, celog tog dana gotovo uopšte nije bilo ljudi na ulicama. U podne se čula neka unjkava sirena, nisam primetio da je iko stao, mislim da su se ljudi uplašili, ali ne bombardovanja, iako je bilo očigledno da i Ćosić i Bečković prete da će opet biti bombardovanja ukoliko ne prestanemo da želimo da živimo kao što žive njih dvojica - jer pravo i privilegiju da žive kao Amerikanci ili kao Francuzi, Nemci, imaju samo Ćosić, Bečković i ta njihova kriminalna udbaško-crkvena i sportska mafija. Očigledno je da su ljudi dobro shvatili poruke, da su se uplašili stvarne pretnje, a to je pretnja građanskim ratom, državnim udarom, budući da Milošević u jednoj od svojih nakana nije uspeo, a to je da ratove iz čitave bivše Jugoslavije prenese i u Srbiju. Bombardovanje je bilo prilika za takvo radovanje. Bilo je očigledno da tu nema nikoga iz državnog vrha da kaže bilo šta, Tadić je pobeogao, ovoga puta u Ujedinjene nacije gde je održao miloševićevski govor, sa Krletom i Kockaloneom u pozadini. Sve to zajedno je sprdnja. I poruka njegovog govora i ovi nesrećnici iza njega, i onaj nesrećnik sa Kosova, sve to je bilo ispod nivoa, čak i ispod nivoa Srbije i Kosova.

Jedini glas razuma koji smo čuli bio je Vuk Drašković na Studiju B, mislim da je on veoma hrabro i veoma realistično, sa stanovišta čoveka koji je ipak u vlasti, smestio stvari u njihov stvarni kontekst. Naravno da su svi koji su u ta tri meseca bili u zemlji bili neka vrsta i mete i žrtve bombardovanja, ali su žrtve pre svega oni koji su izgubili živote, koji su ranjeni, koji su izgubili svoje najmilije. Svi mi ostali zapravo nemamo na šta mnogo da se žalimo, dobili smo što smo zaslužili. Kad pogledate ovih 10 godina koje nas dele od marta 1999, potpuno je jasno da nismo mnogo šta uradili da se suočimo sa stravičnom istinom, o čemu postoje i materijalna svedočanstva, a to su ostaci ovih ruševina po centru Beograda koje ta smrdljiva Vojska očigledno ne želi da sanira. Očigledno je da ne postoji politička volja da krenemo dalje od tog trenutka, jer bi saniranje tih ruševina značilo da smo zaboravili da smo nepravedno bombardovani. Ali one su i simbol naše nesposobnosti da proteklih deset godina iskoristimo da završimo neophodne reforme. Te ruševine su zapravo spomenici zločinačke politike na koju se oni danas toliko ponose. Neverovatno je koliko su i međunarodne institucije nesposobne da se sa tom politikom do kraja suoče. Bilo je te večeri nekoliko fenomenalnih kandidata za Hag i na Kolarcu i na RTS-u i na ulicama i u ruskom Domu kulture itd. Potpuno je očigledno da su zločinci na slobodi, da sa njima provodimo svakodnevicu, da su oni opasni, da ugrožavaju javni red, mir i bezbednost, i na kraju, da truju tu omladinu. Ne mislim na huligane kojih

ima svuda, nego mislim na opšte antizapadno raspoloženje, koje je zapravo suprotstavljeno vrednostima civilizacije, ideji jednakosti ljudi, napretka, vladavine prava.

S druge strane, očigledno je da je ta politika propala. To se videlo po histeriji ruskog ambasadora koji je ispričao toliko gluposti u tom danu da je zapravo legitimisao Putinov režim i sve što Rusija danas jeste, kao i sve što Rusija danas nije u stanju da postane. Očigledno je da su oni na ivici snaga u svojim nastojanjima da Srbiju uvuku u svoju orbitu. A to je još jedna posledica činjenice da mi nismo razumeli da smo u Drugom svetskom ratu imali dve okupacije, jednu nemačku nacističku i drugu sovjetsku boljševičku. Kad se osvrnete unazad tih 10 godina vidite da je, recimo, kultura politike potpuno zapostavljena, da nismo radili dovoljno na izgradnji naše nove kulture. Dakle, kada ona u crvenim čarapicama govori o budžetu, pa što ne kaže da je Narodni muzej u zgradi banke, da je tu banku sazidala neka prethodna generacija ljudi koja je živela u Beogradu, koja je nešto stvarala i da je Narodni muzej jedno kukavičje jaje, da mi nismo ne znam koliko decenija u stanju da sazidamo novu zgradu Narodnog muzeja? Da nemamo zgradu Opere, da nam u orkestru opere i filharmonije gudači škripe, duvači falširaju, a liderstvo tih institucija je sramota po definiciji, kao što je celo naše liderstvo sramota po definiciji. Pa, hajde da se popune te rupe, ta Mitićeva rupa, da se isplate stari vlasnici, da na kraju dobijemo te institucije. Ona Narodna biblioteka Jugoslavije je kao u nekom bazenu, malo pliva, malo se davi. A mi smo na takvoj kulturi ruševina, tonemo u blato i zbog toga se proslavlja bombardovanje, jer očigledno i dalje postoji politički interes da se bombardovanjem legitimizuje prethodna istorija zločina koji je krenuo iz Beograda.

STEVAN:

Vrlo jasno se sećam da je 1999. bila dosta oštar rez u našoj percepciji stvarnosti. Sve čime smo se tada bavili u gimnaziji bili su ti protesti protiv Miloševića. Ali mislim da do tog trenutka nismo shvatali šta je to tačno protiv čega se borimo. Ipak sam išao u neku gimnaziju koja je u centru grada i nekako se podrazumevalo da je većina ljudi za proteste i protiv režima. Kad smo išli u te šetnje, malo njih negde stidljivo skrene, šmugne, ili ne sme ili neće da ide s nama, ali niko nije suviše javno smeo da nam se suprotstavi. Smešno je sada iz ove perspektive, ali mislio sam da smo mi neka apsolutna većina, svi na našoj strani, i navijači su naši navijači, i crkva, i svi zajedno učestvujemo u tom procesu, što je normalno za nekog ko ima toliko godina i ko u suštini nikad nije živio u normalnoj državi. Ja

sam '81. godište, možete misliti kako je to izgledalo, čim dođete u školu kreće skidanje patika i sve ostalo. Znači, od starta se navikavate i nalazite neke metode bežanja od realnosti, ili sukoba sa realnošću. Onda je došlo bombardovanje za koje, naravno, nismo verovali da će se stvarno desiti. Ovde bih pomenuo onaj sjajan tekst Srđe Popovića o Miloševiću kao nemotivisanom zlu. On tu jako lepo objašnjava kako su taj čovek i ljudi oko njega funkcionisali u to vreme. Ali, da se zapad tada postavio odgovornije, da je sprečio sve ono što se dešavalo 10 godina, ne bi ni došlo do te krajnje traljavo izvedene akcije u kojoj je u suštini više stradalo civilno stanovništvo nego Miloševićev režim.

A nama je u tom trenutku sve izgledalo potpuno suprotno. Znate, gledate kod kuće ono "volimo te otadžbino naša", onu histeriju koja je na nivou komedije, ne možete da verujete da se to stvarno dešava, a onda dođete u školu i prvi put vidite da ne smete tek tako da kažete šta mislite i ne smete da se suprotstavite opštem mišljenju, koje bukvalno glasi: idemo u rat. Neki koji su uvek čutali i kojih nigde nije bilo za vreme protesta odjednom dobijaju glas i sad su oni u fazonu da idu da se prijave u vojsku. Tako da smo tada, čini mi se, videli ono opasno lice, kad su konačno skinuli sve maske i počeli da likvidiraju političke protivnike. Zoran Đinđić je morao da pobegne da ga ne bi ubili. Tako da počinjete da shvatate šta stvarno znači živeti u totalitarnom režimu. Znači, okej, imali smo i ono da nas tuku policajci na ulicama, i proteste, ali čini mi se - da li to ima veze sa godinama ili sa eksplicitnom brutalnošću tog trenutka - da smo tek tada shvatili šta se dešava, gde mi živimo, i da nismo svi na istoj strani, naprotiv.

Srđa je takvog protivnika uporedio sa Šekspirovim Jagom, ja bih pomenuo Džokera iz novog Betmena, gde se stalno kao glavni problem pokazuje zašto ni na koji način ne mogu da komuniciraju s takvim protivnikom. U stvari, protivnik ne traži ono što oni misle da traži. Verovatno je tako bilo i u komunikaciji s Miloševićem, kad su pokušavali diplomatiju, podmićivanje, šta god. Mislim da su tek na kraju uz stravičnu cenu shvatili da s njim ne može tako da se razgovara. Strašno je gledati koliko su ti procesi, koji su nama predstavljeni maltene kao prirodne katastrofe, zavisili od jedne jako male grupe ljudi, koja je uzela vlast ratovanjem. Imate one Jovićeve memoare gde on ili, recimo, Kadrijević eksplicitno i s ponosom pričaju o tome. Dogovorili smo se da se pravimo da nećemo da najurimo Sloveniju, a najurili smo Sloveniju i, kao, super, to nam je bio motiv da idemo dalje. To su strašne stvari. Mislim da je to tada formiralo i 5. oktobar, neku većinu ljudi iz moje generacije. Negde je ipak bilo jasno

da zaista ne može tako da se nastavi. On ne može da kaže - e, dobro, bio je period kad smo malo ubijali političke protivnike, ludovali koliko smo mogli i ajd' sad da se vratimo korak unazad i opet da se igramo kao da smo normalni. Ne možemo da se igramo kao da smo normalni.

Kako su godine prolazile događaji su prosto različito uticali na formiranje pripadnika moje generacije. Imate, naravno, ljude sklone "izmima", nekim ekstremnim nacionalizmima i tako dalje, to je kategorija koja je sama za sebe poprilično jasno definisana. Onda imate ovu drugu apolitičnu kategoriju, oni sve racionalizuju, kao, živimo u nekom postideološkom vremenu, istrošile su se sve opcije, i u suštini je sad malo anahrono baviti se aktivno politikom. To bi možda i moglo da bude okej ako bismo pričali o onome što Veber zove etikom uverenja, mada je to dosta jadno opravdanje za nemešanje u javni život. Ali ako pričamo o onome što je Veber nazvao etikom odgovornosti, onda ta argumentacija pada, onda, brate, moraš da zasučeš rukave, mora čovek malo da se uprlja, da uzme neku aktivnu ulogu i u odnosu na svoj život i u odnosu na zajednicu koju misli da na bilo koji način predstavlja, i u odnosu na probleme, inače gubi pravo da se žali na njih. Upravo kod te grupe ljudi je karakteristična pseudoreligioznost, oni za moralnu osnovu uzimaju religiju ili neku varijaciju religije. A ti isti ljudi se istovremeno dive iranskoj kulturi i, kao, super im je Iran, a Amerika je odvratna. E, pa ne, ovde hoću vrlo jasno da podcrtam da kad kažem "civilizovano društvo" mislim na Zapadnu Evropu i na Ameriku. I svako ko hoće da kaže suprotno, hajde, neka spakuje kofere i neka ide u Saudijsku Arabiju i neka eksperimentiše sa građanskim slobodama tamo, pa da vidim kako će da prođe. To je stvarno licemerno sranje sa kojim se svakodnevno susrećemo.

Posle 5. oktobra su nastavili da glasaju za opciju koja je direktno dovela do bombardovanja. To što se nacionalistička ekipa spakovala u jednom trenutku i rekla, okej, Sloba stvarno više ne može da se koristi za ostvarenje naših ciljeva, to ne znači da isti ciljevi i ono što su radili nije, sve zajedno, dovelo do bombardovanja. Opet kažem, zamislite koliko bi sve išlo brže da međunarodna zajednica nije Miloševića doživljavala kao garanta mira na Balkanu, nego kao psihopatu s kojim se mora na neki način izaći na kraj. Zamislite šta je sve moglo da bude izbegnuto. Pazite, pod njihovim okriljem se desilo sve, od prvih ratova do Srebrenice, na kraju i do bombardovanja, to je proces koji su oni prosto dozvolili. Ali opet, kao što Srđa Popović kaže u onom svom tekstu, uglavnom su to bile reakcije na Miloševićevu akciju. A znate šta je tada takođe bio problem? To je nama izvlačilo ono malo argumenata što smo imali u borbi protiv

Miloševića. Kao kad ste javno potpuno prozapadno nastrojani i onda NATO krene da bombarduje i izbiju vam argument - pa, šta hoćete, ovi nas bombarduju. U tom trenutku ne možete da se pozivate na racionalnost i da objašnjavate uzročno-posledične veze itd. Ma, vrlo su jasno znali šta rade. Ja sam imao, recimo, obrnut problem. Moj teča je Englez i dobio je otkaz zajedno sa tetkom kad su počeli da pričaju nešto protiv bombardovanja - on je posle toga bio skroz u fazonu "Engleska i Amerika su krive za sve, Milošević možda i nije toliko loš", jer on više nije verovao onome što su njihovi mediji izveštavali. Nikako nisu mogli da shvate da je problem i jedno i drugo, da je stravičan, nezamisliv problem, ne samo za nas, nego za ceo region i u neku ruku za ceo svet, taj Milošević i da je ogroman problem što im je ideja bila da se bombardovanjem Srbije reše Miloševića, ako je uopšte to bio motiv. Ali ta nacionalistička histerija koja je počela tada sa onim metama, mostovima, svim onim ekstremima - tada su skovane parole koje danas gledamo i slušamo, ono "ne u NATO", "nećemo u Evropsku uniju". To je njima onda bio ultimativni argument i sad je to metastaziralo.

A zamislite da nije bilo toga. Sve bi ostalo na nivou teorija zavere, papa i engleska kraljica mrze Srbe i onda su isprovocirali raspad Jugoslavije itd. Mislim da ne bismo imali ovu vrstu argumentacije. Uvek bi mogli nešto da izmisle, ali im je bombardovanje dalo takvo oružje i oni to sad zloupotrebljavaju do besvesti. RTS i danas, praktično svi, u stvari, na tome i grade celu svoju priču. Video sam grafit, piše "nećemo u Evropu, hoćemo u Aziju". To mi je super bilo, logično, ako nećemo u Evropu onda verovatno hoćemo u Aziju. Sama ideja da se to proslavi - nas su u civilnoj vojsci oslobodili dolaska u vojsku tog dana. Šta slavimo mi? To što su izginuli toliki ljudi? Ne razumem. To se bukvalno predstavlja kao neka proslava. I stalno pričamo o NATO bombardovanju i o zloj Americi. Ljudi dolaze to da slušaju, isto to slušaju deca u školama, a opet, vi nemate kontraargument, ne možete da kažete - pa, ne, nisu, nisu bombardovali ili, ne znam, dobra je Amerika.

To je neka vrsta konsenzusa. Mi dolazimo tamo i radimo ono što treba da radimo i ćutimo, oni ljudi dolaze tamo, nije baš svima prijatno, dosta njih kapira besmisao svega toga. I onda dođe neki od njih pa se izvini, kao, znate šta, izvinite, mi moramo da vam ispričamo sad tih pola sata recimo. I onda se to završi, ćutimo i jedni i drugi i onda se razidemo, i eto, to je obuka u civilnoj vojsci danas. Dobro, da ne pričam o izdajnicima, ima ona divna priča kad je Zoran Đinđić došao u neko selo i jedna baba kaže "znam ja da si ti Hitlerov unuk". I on kao, "molim?", a ona "pa nemoj ti to da kriješ,

ja znam da je Hitler imao sina i da je bio plan da uništi Srbiju i da mu je on ostavio to u amanet, ali, eto, sin nije stigao i sad je ostavio tebi, ti si Hitlerov unuk, nemoj ti ništa to loše da razumeš, prosto samo da ti kažem da ja to znam". E, to je to, mi to doživljavamo kao vic, a neki ljudi kao bukvalnu stvar. Zamislite tu količinu propagande i koliko je toga sletelo na našu generaciju, a da ne pričam o generacijama koje su usledile.

SOFIJA:

Kada se uveče to desilo, tamo negde oko 8, pričala sam posle sa drugarima - mi se zapravo nismo preterano iznenadili. Mi nismo bili deca od 12 godina, nismo bili nepripremljeni, naprotiv. Ali se isto sećam jednog momenta iz prvog-drugog osnovne, znači neka 1993-4, merili smo lenjirom razdaljine od Beograda do nekih mesta u Hrvatskoj ili Bosni, pa govorili, kao, jao, imamo, na primer, 10 santimetara do rata. I još tada smo se strašno plašili da bi to moglo da dođe i ovamo. Kada se to i dogodilo, to je nekako bilo i logično, bilo je tamo, pa sad i ovde, kao bože moj, proći će. Prva stvar koje se uopšte sećam da sam videla na televiziji bila je slika sa Markala. Nisu mi roditelji dali da gledam vesti, ali sam se ja nekako ušunjala i to sam videla.

Zato i ta '99. nije bila nikakvo veliko iznenađenje zbog toga što se ja dobro sećam kako te ljude razvlače po toj pijaci, ja se toga jasno sećam, vuku ih za ruke, za noge, oni su ili mrtvi ili poluživi. I oni ih razvlače po toj pijaci - meni je to simbol te politike, i ta '99. mi je simbol te politike, i oni ljudi u hladnjačama po Batajnci. Jednostavno i to tada i ovo sada sve što se događa ne doživljam kao nešto preterano čudno, nego pre kao logičnu posledicu. Proći će - možda neće proći, ne može ništa da me iznenadi, to je suština. Od tih Markala do bombardovanja - to je bio sastavni deo mog života, ja sam sa 12 godina znala ko je Slobodan Milošević i zbog čega se dešava to što se dešava. Taj odgovor je meni bio neophodan da bih preživela taj rat između ostalog, da shvatim šta je ovo, zašto, ko je taj čovek i zašto ovo radi.

Što se tiče samog bombardovanja, mislim da to nije bio najsrećniji način da se reši niti problem Kosova, niti bilo koji drugi problem, ali sa druge strane, ovo što se sada dešava, i ti protesti i okupljanja i sve ostalo, oni samo govore sve isto kao ranije. Dakle, NATO nas je bombardovao, pa - to se ne kaže baš otvoreno, ali u suštini, pošto su nas bombardovali, izvršili su zločin nad nama, u stvari je u redu sve ono što smo mi radili na Kosovu. Ubijali smo te ljude, proterivali smo ih u Albaniju ili ih terali na granicu sa Albanijom, dakle, to je sve u redu, ali nije u redu to što su ovi nas

bombardovali. E, sad, mi možemo da kažemo da nije u redu to što su oni nas bombardovali, ali nije u redu ni to što smo mi radili.

Tako da mislim da se nama još od tog vremena uopšte ne govori istina i da je za moju generaciju važno da joj se kaže istina i da, ako su Amfilohije i Bečković i Koštunica propali ljudi, političari, popovi ili šta god već, da njihovo vreme prolazi, a da nama treba neko da kaže istinu. Da kaže - okej klinci, sad je vaših 10 ili 20 godina, tako je bilo, pa vi vidite šta ćete sa tim činjenicama, jer ako ne znamo činjenice i ako ne znamo šta je bilo onda teško da ćemo mi, i ako dođemo u neku, ne daj bože, sličnu situaciju, uspeti da reagujemo na pravi način. Zato i ti momci koji su, nažalost, moja generacija viču "ubij, zakolji, da Šiptar ne postoji", to je njihov odgovor na bombardovanje. Dakle, ne da nije u redu što nas je NATO bombardovao, nego: oni su nas bombardovali, a to automatski znači da je u redu da zakolješ Šiptara. Oni su zapravo odgajani u školi kao ratnici, kao momci koji svojoj zemlji mogu da služe samo onog trenutka kad uzmu pušku u ruke, ili ne moraju čak ni da uzmu pušku nego da pričaju o tome da će je jednog dana uzeti. Kad niko ne saopštava istinu ja pokušavam da do te istine dođem sama, kroz čitanje vesti, knjiga, informacija, i da onda svoj život gradim na takvim osnovama. Znači, na osnovu istine o toj prošlosti za koju mislim da je strašno važno da je znam.

Koliko god da je strašno, meni to kao da je bilo u nekom prošlom životu. Mislim, sećam se kako padaju bombe, sirena i svega, ali se u suštini najviše sećam tog prvog dana u školi i sećam se toga da sam tada pomislila ovo što sam i vama rekla, da su to oni ljudi koje razvlače po toj pijaci, da jednostavno postoji kontinuitet i da je meni celo detinjstvo uništeno u tim godinama. Ja sam rođena 1986, već 1990. nije bila normalna situacija, ja se ničega normalnog ne sećam. I strašno je to što mi sada desetak godina imamo tu propalu revoluciju iza sebe, što nas poprilično unazađuje jer smo se prerano razočarali, što ne verujemo da možda nešto može da se promeni. Mislim da je to jako loše, ali ja pokušavam da održim neku svoju volju za tim razmišljanjem o svemu što se događa, ali mislim da ne mogu da se borim protiv činjenice da ne može ništa da me iznenadi, to je prosto tako, mi se na taj način branimo od činjenice da su nas toliko maltretirali od malena.

SVETLANA LUKIĆ:

Kad kažeš da bi volela da znaš, šta je to što bi volela da znaš?

SOFIJA:

Pa, znate šta, ja znam da su pronađeni ljudi u tim hladnjačama po Batajnci, ja bih volela da znam kako su se ti ljudi tu našli, ko je u tome učestvovao, da li je državna politika rešavanja problema Kosova bilo to da Albanci budu etnički očišćeni sa tog prostora. Prosto, ja to pretpostavljam i sumnjam, ali ja želim da vlast koja tvrdi da je napravila diskontinuitet sa onom vlašću kaže - slušajte, ljudi, bilo je tako, tako i tako, mi smo to utvrdili na taj, taj i taj način, mi to nikada nećemo ponoviti. Niko neće da nam kaže da se to nikada neće ponoviti, nego se svi nešto, kao, bore nekim diplomatskim sredstvima, a u suštini, i ako se borite diplomatskim sredstvima, recite da toga više neće biti. Prosto, ja bih to volela da čujem i volela bih da znam odakle ti ljudi tu, koja je bila državna politika rešenja problema Kosova i onda, kada to sve bude razjašnjeno, da vidimo da li su NATO i međunarodna zajednica imali drugo rešenje. Možda jesu, o tome možemo da pričamo, ali nama ih je Milošević predstavljao - što je još gore, to su i svi posle njega radili - kao neki zli svet koji nas bombarduje iz obesti, a mi tu ništa nismo bili krivi.

I to je tako godinama. Ja sam do nekih informacija pre hladnjače došla tako što su policajci, roditelji mojih drugara bili na Kosovu i počeli da pričaju o tome šta su videli. Ti ljudi su propali psihički, fizički i na svaki mogući način. I to je prvi način na koji sam ja došla do informacije šta se tamo događalo, a kasnije sam nekako mislila, eto, neko će nam nekad reći zbog čega se to bombardovanje desilo, a na stranu to da li je ono bilo pravi potez ili je to moglo na drugačiji način da se reši. Tako da bih tu istinu baš volela da čujem i da onda znamo da smo sa tim završili. Ne znam da li ste bili na ovoj izložbi u Istorijskom arhivu o Zoranu Đinđiću, fantastična stvar. Tamo ima jedna kutija u kojoj su izložene neke njegove misli o Kosovu i zabeleške, gde on kaže da se na Kosovu stvara država i da to traje već dugo, da je ona kao neka nelegalna građevina koja raste na tom tlu i da mi moramo jako da pazimo, jer će u nekom trenutku, ako ne budemo reagovali, kao što smo navikli da ne reagujemo na divlju gradnju bilo gde, cena rušenja biti mnogo veća nego cena legalizacije te kuće. I to me je, onako, potpuno udarilo, jer mislim da je to definicija onoga što se tamo desilo.

Danas kao rezultat tog bombardovanja vidim nezavisno Kosovo, znači ništa drugo, ne sećam se ni svog skloništa, sve sam potisnula, ali vidim Kosovo kao rezultat i Rambujea i Rezolucije 1244 i kasnije, naravno, neodgovornosti naših vlasti. I mislim da je on to toliko dobro rekao - kad su bili postavljeni temelji nismo reagovali, kad su počeli da slažu cigle mi

nismo reagovali, a kad je sve bilo gotovo, kad su udarili krov, onda smo se setili da to treba rušiti, ali onda je za nekog drugog ko se time takođe bavi cena bila previsoka i oni su rekli - mi ćemo to legalizovati, to nam se više isplati. Taj utisak mi je ostao posle te izložbe.

A pored ovoga što je napisao Đinđić stoji pismo Dobrice Ćosića Đinđiću, tako stoje jedno do drugog, prosto neverovatno. On mu piše negde početkom 2002. godine, rešenje pitanja Kosova mora da se nađe sada, i sve ono što je RTS potencirao, Zoran Đinđić i Kosovo, kao da se ničim drugim on u životu nije bavio. Ćosić mu piše na onom žučkastom socijalističkom papiru, ne znam da li znate, koji kad ga prstima pipnete onako šuška, i na pisačoj mašini na kojoj ne radi veliko slovo. Piše sve malim slovima, a velika slova posle ispravlja hemijskom, "dragi zorane", pa ispravi u "Z", pa "tebe", pa napiše hemijskom "T", a očigledno mu ni razmaknica ne radi, pa hemijskom olovkom stavlja i razmake. Nije čak ni važna sadržina tog pisma, nego kako taj dokument izgleda, a pisan je u 21. veku! Taj čovek, koji je neki otac nacije, koji je stalno imao neka konstruktivna rešenja za Kosovo, i koji se i dan-danas smatra nekim velikim misliocem i ideologom srpske države, nacije - on je u stvari čovek koji piše na šuškastom žučkastom papiru i ne radi mu mašina za kucanje, nema ni kompjuter. I eto, kakvi su nam ideolozi, takva nam je i država. A sa druge strane, skandal je da je neko dozvolio da te dve stvari stoje jedna do druge, da simbol Zorana Đinđića bude između ostalog i taj žučkasti papir Dobrice Ćosića. Mislim, meni je to sramota, ali eto, drago mi je da sam videla kako taj veliki mislilac piše i radi. Strašno.

Te današnje sirene, ne znam ko se toga setio, to je užas, naslušali smo se toga. Sad kao treba svima da nam se digne kosa na glavi i da se podsetimo, jao, kako smo bili bombardovani, kao da mi ne znamo to i ovako. Što se tiče protesta, pa ne znam, kad vidite Koštunicu i Amfilohija na jednom mestu, znate da će posle neko nešto da razbije. Ali na stranu to, opet nije bombardovanje ključna stvar, nego je suština u tome da je svaka prilika dobra za zaključak da je velika Srbija super, da mi treba da gradimo nacionalnu državu. Ako je sutra Nova godina, Božić, 12. mart, 24. mart - uvek je isti zaključak. Znači, uopšte nije bitno šta se događa, mi stalno proizvodimo taj isti zaključak i konstantno smo u istom problemu. Mislim da i knjiga Olge Popović "Kakva i kolika država" pogađa srž problema. Mi stalno hoćemo da znamo kolika će nam biti država, a ja stalno hoću da čujem od svoje vlasti ne kolika, nego kakva će biti, dakle, u kakvoj ću ja državi živeti kad budem imala 32 godine. Tada sam imala 12, danas imam 22, šta će biti kad budem imala 32 godine? Ako oni i dalje

budu radili ono što su radili poslednjih 10 godina, ja ne znam šta ću, jedino sutra da se selim.

Ali nema ni volje sada za nekom akcijom među mladim ljudima, mislim da su postigli cilj što se nas tiče - sem što ništa ne može da nas iznenadi, mi smo toliko apatični kao generacija, nemamo nikakav vrednosni odnos prema bilo čemu, sve može, i ne mora, i jeste, i nije. Počev od RTS-a, novina, pa do roditelja, porodice i svih ostalih, nauče vas da je sve relativno, i zločini su relativni i ratovi su relativni i loša politika je relativna, to je sve prolazno i ništa nije ni dobro ni loše. I onda se ti snađi u tom šućmurastom svetu, i čuti, čuti, to je najvažnije, čuti. Ja bih tako volela da uopšte ne moram o tome da razmišljam, toliko je toga lepog što bih želela da saznam i da vidim, ali šta da radim kad moj život ne može da ima - ne mogu da kažem da ne može da ima smisao, ali da bih mogla da imam potpunu predstavu o svom životu, moram da znam gde živim i kako živim i kako ću živeti za neko određeno vreme. A ja ne mogu da pravim nikakav plan. Ako za 10 godina Koštunica i Amfilohije i Bečković i dalje budu pričali, i dalje neko bude razbijao posle njihovih govora, mi ćemo biti jedna strašno neuspešna generacija i to će samo značiti da su oni uspeli u tome da od nas naprave ljude koje ne dotiče ništa. Jednostavno, mi nećemo biti konkurencija, ni politička, niti bilo kakva druga, a oni će ostati tu gde jesu i dobijaće te velike plate ni za šta. Koštunica prima, mislim, doživotno predsedničku platu, taj neuspešni čovek i neuspešni političar, koji je sa 80% ili koliko već odsto podrške došao na 7 ili 5%. Mislim, ko je taj čovek i ko njega sluša uopšte, koga briga šta on kaže? Što nije rekao te 2000. šta misli, nego je postao predsednik Jugoslavije, sram ga bilo.

A kad odem u inostranstvo - baš sam pričala juče sa drugom, došao je iz Holandije, i kaže, čeka autobus, u redu vožnje piše da će doći u 11 i 30, i on dođe u 11 i 29 minuta i 30 sekundi, ne metro, nego autobus. I kaže, meni više ništa nije potrebno, ja se osećam toliko jedno i bedno zbog toga što sam srećan jer mi je autobus došao na vreme. A ja bih to zaista volela, evo, ja bih volela da meni autobus, ili voz, ili nešto drugo što čekam dođe na vreme, a ne da nas takve neke gluposti u inostranstvu čine srećnima. A gde su druge stvari! Na trenutke se u inostranstvu osećam tako jedno i bedno zbog toga što me neke stvari pogode, ali sa druge strane se osećam i delom tog sveta. Osećam da bih u tom sistemu mogla jako lepo da živim i da funkcionišem, meni to sve odgovara, ali mi istovremeno imamo te dileme da li da idemo ili ipak da ostanemo, možda će se neko čudo dogoditi pa će ovde ipak biti neko pristojno mesto za život. I sad, u toj dilemi, pošto mi je dobro u inostranstvu, ali nekad i jako teško, ja sam ipak došla do toga

da mislim da ću ostati. Koliko će me dugo to držati, videćemo, ali prosto mislim da bi odlazak moje generacije, taj beg bio upravo stvar koju ovi koje sam pominjala i žele.

Ništa nas više ne interesuje i na sve smo navikli, i sad samo još lepo da se pokupimo svi i odemo, i onda je njima široko polje. Možda je to glupo sa moje strane ili naivno, jer još imam malo godina, ali mislim da to neću dozvoliti, da mi i to urade, da me proteraju iz rođene zemlje. Koliko god da je ovde politika bila pogrešna, da je sve naopačke, naglavačke, ovo je moja zemlja, ja sam se ovde rodila i mene niko iz nje ne može oterati, jer to stvarno neću dozvoliti. Da me otera Koštunica, Amfilohije, taj nesrećni pop, koji u hramu koji mu je neko drugi izgradio, nad odrom Đinđića onako priča? Pa, to bi mi bio najveći poraz. I da živim u inostranstvu sa gorčinom svesti da u svom malom, mladom životu nisam uspela bilo šta da uradim da se oduprem tome, ne znam, da izađem na ulicu da vičem, da pričam po hodniku svog fakulteta - to bi mi bilo strašno teško. Mislim da bi me to jako tištilo, i pored toga što bi autobus dolazio na vreme i što bi sve bilo u redu, tako da za sada još mislim da ostajem i da im neću dati da me proteraju. Eto, za sada je tako, a videćemo kad budem imala 32 gde ću biti i šta ću raditi. Ali mislim da ne smemo da dozvolimo da posle te neuspešne revolucije, koju smo nažalost proživeli tako rano, dignemo ruke od svega. Jer, ni do sada se niko nije o nama brinuo, brinuli su roditelji i mi sami onoliko koliko smo mogli, a tek od sada se niko neće brinuti za nas, moramo sami za sebe da se brinemo.

MILOŠ:

Ja sam imao 14 godina, znam da je to po podne moja majka izgovorila nešto kao - jao, pa neće valjda. Meni nije bilo jasno šta to "neće valjda". Gledao sam tih dana intenzivno skupštinu, dosta sam podsećao na onu malu Milicu iz serije Otvorena vrata, koja se zabavlja gledajući skupštinu. I jasno se sećam govora tadašnjeg predsednika Srbije Milana Milutinovića, koji je izgovorio onu čuvenu rečenicu "nama je savest mirna, mi smo uradili sve što smo mogli". E, to veče nas je dočekalo sa tim odvratnim sirenama, koje su nas posle proganjale mesecima i, evo, proganjaju nas i dalje i meni stvarno nije jasno zašto smo mi to opet slušali 24. marta 2009. godine. To me podseća na onu priču da se svake valjda prve srede u mesecu u 3 i 5 puštala sirena da bi se provocirale reke suza za pokojnim maršalom.

Dakle, počev od tog 24. marta u mom pamćenju se nižu neke slike i neki zvuci. Prvo, ona špica Dnevnika koja me uvek podsećala na soundtrack iz

filma Noć veštica, onda one novinarske fraze "pod okriljem noći", "NATO falange", onda ona nova, čujem da se i danas upotrebljava, srpska poslovice "ko visoko leti u Buđanovce pada". Tu je ona pesma "Volimo te otadžbino naša", partizanski filmovi, folklor, koncerti na mostovima, target značke. Osećam i dalje miris podruma i skloništa, miris sela u kome smo se prema donetoj porodičnoj strategiji neko vreme krili, mada mi nije jasno zašto. I sećam se zvuka roletne i lomljenja stakla kad je od jačine detonacije polupan prozor u sobi moje sestre i u mojoj sobi. Možda je najupečatljiviji onaj mrak noću, pošto se u mom rodnom gradu, a to u Beogradu nije bio slučaj, noću gasila ulična rasveta, valjda da nas ne vide NATO piloti. To je bila odluka po gradskoj strategiji odbrane, po mom mišljenju jednako budalasta kao i ova naša porodična. Grad je tih meseci noću posebno sablasno izgledao. Sa svih strana su dopirale kojekakve priče, i sećam se da smo ih mi deca ponavljali, kako, evo, preko planine, kroz šume, koračajući niz reku, dolaze horde bradatih Albanaca sa noževima u zubima i sve će da nas pobiju. Poslednje čega se sećam iz tog perioda je šator u Makedoniji - i dalje mi je presmešno lice prevoditeljke, koja je objavila da je rat završen, rat u kome smo "mi pobedili". To je bila, dakle, 1999. godina.

Sad, 10 godina kasnije, među mojim vršnjacima - ljudima od 22, 23, 24 godine - jednostavno nema mesta razgovoru ni o bombardovanju, ni o prošlosti. Ja mislim da je to delom i bio cilj one vlasti, da ogromna većina nas jednostavno nema pojma ni o čemu, nego da tako hipnotisani ponavljamo to sažvakano nacionalističko Miloševićevo shvatanje istorije. Na primer, odgovor na pitanje kako je došlo do bombardovanja jednostavno je nepoznat, nepoznato je šta je tome prethodilo, a ono se nastavlja na krvave stranice srpske istorije. O tome niko ne zna ništa, mislim, u društvu ispadnete čudak kad počnete o tome da pričate. VIII sednica - šta ti je to? Mi o tome jednostavno ne učimo u školama i na fakultetima. Mi jednostavno ni u medijima nemamo informacija o tome, sem u *Peščaniku*, i imamo nevladine organizacije, njihove izveštaje od po milion strana koje niko ne čita, javne rasprave i okrugle stolove koje vrlo mali broj ljudi posećuje i koji nisu jednako dostupni meni u Beogradu i mom vršnjaku u Pirotu. I na to se svodi ta takozvana politika sećanja i takozvana politika prošlosti, i meni to izgleda kao propao projekat.

Glavno pitanje glasi: kako ja dolazim do saznanja o tome šta se dešavalo ovde u prethodnih 20 godina, koji su mi izvori na raspolaganju. Tu su udžbenici i knjige koje sastavljaju isti oni ljudi koji su učestvovali u formiranju te politike ili su je podržavali. Tu su novine i televizije, koje

opet uređuju i za koje pišu i govore oni isti ljudi koji su to radili devedesetih godina. Naravno, tu su i predstavnici vlasti, ovi koje smo birali, koji koriste iste floskule koje su se koristile pre 10 ili 15 godina u parlamentu. Znači, ja imam tih sat i po *Peščanika* petkom, imam sajt, imam još nekoliko tako virtuelnih, maltene nepostojećih mesta na kojima govori sve manja grupa ljudi i koji su, kako čujem, više dosadili sami sebi.

Međutim, važno je da svi ti ljudi znaju da meni nisu dosadili i da ja mnogo toga prvi put čujem. To što oni godinama među sobom pričaju, to je u redu i ja mogu da verujem da je taj razgovor prezasićen i da im je dosadno, ali meni nije dosadno. Ja bih mnogo voleo da mi neko objasni kako je došlo do bombardovanja Jugoslavije 1999. godine, zašto se i na koji način raspala ta država. Mislim, taj krhki front ljudi je poražen, i ono što je najtragičnije, oni to otvoreno priznaju. Pa, čekaj, ako ste vi pobeđeni onda sam i ja gubitnik, onda smo svi gubitnici. Mislim, to osećanje umora i apatije, osećanje nekog beznađa, stiže samo sa strane te takozvane druge Srbije. Ne od strane nacionalista i onih koji se prave da to nisu. Pa, znači, čekaj, da upišem da te je pobedio onaj isti veseli čika Dobrica koji u Kolarcu pre neki dan, eno, seiri i promoviše svoje knjige, širi svoju ideju?! Da upišem da te pobedio čika Voja Koštunica koji se naspavao i, eno, u Sava Centru sa svojim momcima obeležava dan bombardovanja? Da to upišem?! Da su te pobedili oni, i svi ovi momci raštrkani po gradu koji su te naterali da sediš kući u kućnom pritvoru i čekaš vesti u 11 da vidiš šta su sve ovog puta polupali po gradu, pa da sutra pišeš novinski članak ili nešto prokomentarišeš? Pa, tad je kasno. Prosto, mi svaki dan gubimo, a oni svaki dan pobeđuju.

Njihovu pobedu objašnjavam time što su oni vredni. Ne kažem da ovi drugi nisu, ali oni prvi godinama neumorno ratuju na bezbroj frontova istovremeno. Oni svakodnevno u svojim emisijama, na svojim televizijama, u svojim novinama, filmovima, uživo emitovanim svadbama, promocijama knjiga, Grand paradama itd. meni, kao nekome ko po defaultu ne zna ništa ni o čemu, ko je neinformisan i poluobrazovan - plasiraju jednu istinu. Mladi ljudi ne znaju ništa ni o Srebrenici, ni o Briselu, ni o Račku, ni o Đinđiću, ni o diskriminaciji, ni o ljudskim pravima. A oni svakodnevno plasiraju tu jednu Miloševićevu istinu, koju je on ovde zavrteo devedesetih, i tu istinu su popili mnogi. Ovi nastavljači dolivaju tu istinu nama, nalivaju nas njome, jer će, je l', na nama ova zemlja ostati. Zato je potpuno prirodno da na Trgu Republike 24. marta 2009. godine čujete skandiranje "hoćemo oružje". Ideja da su nas bombardovali da bi nam uzeli Kosovo, sve te Miloševićeve ideje su

mejnstrim, i kad kažu da su to marginalizovane grupe - ma kakve marginalizovane grupe, to je mejnstrim. Stvarno ne znam kako ćete, ali ja apelujem da se pod hitno organizujete, jer ovo ništa ne valja. Mislim, ako ostanete kod kuće, umorni od svega, nemojte posle da se žalite kad ovi sa Trga Republike na kraju i dobiju to oružje. Tada će biti kasno za čas istorije.

U ponedeljak i utorak sam na RTS-u gledao specijalno pripremljene filmove za godišnjicu bombardovanja, o Račku i okolnostima koje su prethodile NATO bombardovanju. I mogu da kažem da su to dva veoma edukativna dokumentarna filma, ti filmovi su retki primeri u kojima se široj javnosti objašnjava šta se desilo 1999. godine. Na pogrešan i u mnogo čemu iskrivljen način, ali se objašnjava. I sad, hajde da zamislimo da sam ja jedan prosečan mladi čovek iz Srbije, koji nema pojma šta je to Račak, i takav sednem i gledam taj film. Pomislim, kako da vam kažem - i ja bih verovatno posle toga išao i razbijao McDonald's na Zelenjaku, jer taj film u meni raspaljuje najniže emocije, on mi plasira jednu verziju priče koja je potkrepljena nekim užasno traumatičnim slikama, snimcima leševa, raznoraznim užasima. Plač dece i sve to pomešano sa idejom o zaveri protiv mene, moje porodice, mog naroda i mog predsednika. Iz tog filma gledaoci, koji su po pravilu hronično neinformisani pet kolena unazad, shvataju da je Račak u stvari deo jedne velike svetske zavere i deo master-plana da se Srbija i Milošević unište i da nam se uzme Kosovo. Eto, to smo mi, neuki i neiskusni mladi ljudi naučili iz filma koji nigde nema protivstav, ni u jednom mediju, ni na jednoj televiziji. Taj film niko ne demantuje, bombardovani smo kako bi nam uzeli Kosovo, Milošević je bio u pravu, to je suština. E, sad, u tom filmu svedoče i neki ljudi.

Tu su Goran Radosavljević Guri, koji je bio komandant akcije Račak, profesor Slaviša Dobričanin, šef forenzičkog tima, istražni sudija Danica Marinković i ima još nekih, ali da uzmemo samo ta tri imena. Potpuno sam siguran da 98% mladih ljudi u ovoj zemlji nema pojma o kome se radi, a to su u stvari tri Miloševićeva službenika. Ti ljudi meni objašnjavaju šta se desilo? Pa, čekaj, ko je ovde lud, ko bi u najluđem snu sanjao da će ovi ljudi reći nešto drugačije od onog istog stava koji je proizveden 1999. godine? To me strašno podseća na običaj inteligentnijih novinara u našim medijima da pozovu u emisiju vođu Obraza pa ga pitaju "izvinite, jeste li vi nacista?". Pa, mislim, evo, sad će da ti kaže da je nacista, samo što ti nije rekao. Tako i ovi u filmu o Račku, udobno zavaljeni u svoje fotelje, deset godina kasnije, pokazuju iste mape, iste fotografije i ista dokumenta državnih institucija ondašnje Srbije i pravdaju i objašnjavaju meni, kao

nekome ko nema pojma o tome, šta se tamo desilo. Ta neprestana odbrana Miloševića i njegove politike mene baca istovremeno u očajanje i bes. Zato mislim da je tačan moj utisak da smo zaglavljani u tom vremenu.

To je kao ona scena iz, mislim, Zone sumraka, kad čovek automobilom uleti u krivinu iza koje je tunel, pa iz tunela opet nailazi na tu istu krivinu pa na taj isti tunel. U početku on shvata da nešto nije u redu, pa onda počne da paniči, onda zaustavi kola pa izađe napolje, pa se hvata za glavu, pa počne da razmišlja, pokušava da smisli neko racionalno objašnjenje. Pokušava da skrene, ali ne može, i posle određenog vremena postane totalno ravnodušan, beskrajno dugo ide iz krivine u tunel, iz tunela u krivinu i tako u krug. Naravno, mi paralelno shvatamo da se taj čovek u stvari slupao prilikom prvog ulaska u tu krivinu, a ova scena koja se stalno ponavlja je opis njegovog ličnog pakla. I to neprestano opetovanje, to što nas je ukočilo i ostavilo zatrokirane u tom vremenu ili nešto što nas je vratilo u to vreme, izvinite, to ima svoja imena i prezimena, ima svoje plate, ima svoje novine, ima svoju televiziju, ima vladu.

Meni je jasno da ljudi koji su na ovaj ili onaj način učestvovali u svemu tome moraju da štite sebe od nekih mogućih optužbi, ali izgleda da oni uopšte ne treba da se sekiraju, oni uopšte ne treba da brinu jer su Miloševićevi momci i devojke ponovo in, to je mejnstrim. Bombardovali nas na pravdi boga da bi nam uzeli Kosovo. I meni je jasno zašto to radi bivši Miloševićev policajac ili bivši Miloševićev ministar, ali mi nije jasno koji je motiv ovih naših bivših momaka i devojaka iz Demokratske stranke, koji je njihov motiv da sa ovima i ovakvima stanu u prve redove fronta odbrane nasleđa i politike Slobodana Miloševića. Kad čujem da mi neko kaže "to je naša politička realnost", pa mislim, u to ne veruje ni moja baba, nije ta realnost pala s neba, proizveo si je svojim postupcima. I sad uopšte ne čudi što imamo šefa diplomatije koji se ni po čemu ne razlikuje od najboljeg đaka Dobrice Ćosića. Mislim, čika Dobrica može mirno da spava, on ima hordu naslednika i svi su na vlasti.

Paralelno sa filmom o Račku i specijalima na RTS-u, koji su važni zato što su svima dostupni, zato što je to javni servis, paralelno s tim mi po milioniti put gledamo one jezive scene iz Niša kada su svi oni nedužni ljudi pobijeni kasetnim bombama. I saznajemo u sledećoj vesti da Srbija nije potpisala Konvenciju o zabrani upotrebe kasetne municije. Mene zanima zašto mi to nismo potpisali. Po istraživanjima, oko 162.000 ljudi u ovoj državi živi u kontaminiranim područjima, od tog broja 88.000 građana živi u neposrednoj blizini nedemontiranih bombi. Zanima me i voleo bih da mi Boris Tadić objasni zašto mi to nismo potpisali? Srbija bi

kao potpisnica te Konvencije imala pravo na pomoć od ostalih zemalja potpisnica, imali bismo i finansijsku pomoć, ali i pomoć u demontiranju bombi. Mislim, šta je tu problem, šta, ni to ne daju Irinej i Amfilohije? Amfilohije je valjda zadužen za vojsku i vojna pitanja, pa ne daju ni to?

I onda u medijima čujem nekog analitičara i pobesnim, jer kaže da nije tajna da i Vojska Srbije poseduje kasetnu municiju koja je upotrebljavana i u ratovima tokom devedesetih, a i danas postoji u domaćim arsenalima. Pa, čekaj, čoveče, kako nije tajna? Pa, otkud ja to znam? Mislim, to možda za tebe nije tajna, ali za mene, za moje vršnjake, za moje kolege, to je tajna par excellence, otkud mi znamo da su se te iste bombe koristile i u Bosni i u Hrvatskoj i da ih mi možda, ne znam, danas proizvodimo i negde izvozimo? A za mene kao mladog čoveka koji treba nešto da sazna o svojoj istoriji, a bombardovanje je samo jedan mali deo toga, nema drugog edukativnog kursa sem programske šeme RTS-a. To je tragično. Znači, to je jedini izbor, to se jedino nudi, a da nam je svima dostupno.

I evo, na kraju se vraćam na taj poraz od 12. marta. Dok Zorana Đinđića nisu tako mučki ubili ja sam zaista verovao da je sve moguće. Stvarno sam verovao da su mi sva vrata otvorena. Opet ne govorim ništa novo, ali sam verovao da ako se dovoljno potrudim, ako se dovoljno promenim i ako dovoljno učim za mene nema prepreka. To su ona dva stepenika o kojima je Zoran non-stop govorio, ono da treba svakodnevno da preskačemo po dva stepenika i sigurno ćemo uspeti.

To je onaj princip - radi najbolje što možeš, nadaj se dobrom rezultatu, a ova te država neće onemogućavati u tome da uspeš. A ako si danas mlad čovek u Srbiji, ti si totalno izbačen iz javne sfere, po svim osnovama, za tebe nema mesta nigde sem u Obrazu, Dverima ili podmlacima stranaka. Neko će sad reći - malo li je? A ja kažem - znate, ima nas koji ne bismo da budemo ni fašisti, ni pitbulovi stranaka, ima nas koji bismo možda nešto i sami uradili, nas koji ne verujemo u tom smislu u partiju, u grupu, koji bismo možda čitali neke knjige, igrali predstave, pravili muziku, slikali, vajali, ma, zezali se, što ne znači da smo mi maloumni. A ovde ispada da si razuman jedino ako si taliban stranke ili taliban Obraza, jer će se jedino tako čuti tvoj glas. Očekivanja se neprestano smanjuju, ubija se svaka vrsta ambicija kod mladih ljudi - čuti i budi zadovoljan, čuti i strpi se, čuti, vidi kako je drugima, čuti i vidi kako je u Africi. Pa daj mi neki pozitivan primer, a ne nešto što će da me uplaši pa da budem presrećan koliko lepo živim kad pogledam ove u Zimbabveu. Samo da rešimo Kosovo, samo da prođu izbori, samo da dođu izbori, samo da sud donese odluku o legalnosti proglašenja nezavisnosti Kosova, samo da prođe ovaj život. To je taj

princip, samo da prođe ovaj život. Tako u stvari i treba da glasi sledeći slogan Demokratske stranke, ne "zato što život ne može da čeka", nego "samo da prođe ovaj život".

(Chrissie Hynde - I Shall Be Released)

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu emisije slušali ste Nikolu Samardžića i troje mladih ljudi, Stevana, Sofiju i Miloša koji su bili mali kada je počelo bombardovanje Jugoslavije. Videli ste i sami ko se sve pojavio u Sava Centru, ko se pojavio na ulicama, a ko u ovom čuvenom serijalu na državnoj televiziji, u tim specijalnim emisijama. Pojavili su se naravno upravo oni koji su nas uveli u pakao i sad je sasvim logično da brane svoje stavove. Najčuveniji među njima je naravno Dobrica Ćosić, i on je govorio na Kolarcu, a istakli su se posebno i vladike Srpske pravoslavne crkve Atanasije i Amfilohije. Samo jedno malo podsećanje za one koji ne znaju: kada je Ćosić bio predsednik Savezne Republike Jugoslavije i kada je video da je đavo odneo šalu i da se svašta dešava u Bosni, uputio je pismo Atanasiju Jeftiću, tada vladici zahumsko-hercegovačkom, da ga priupita za sudbinu Muslimana u istočnoj Hercegovini, a ovaj je odgovorio da vladika brine samo za svoj narod, da ga ovo drugo ne zanima.

A kada je Milošević zbog spoljnopolitičkog pritiska morao javno da prestane da pomaže bosanske Srbe, mitropolit Amfilohije je rekao - neka je prokleta, neka je tri puta prokleta ruka koja se pravi da ga se ovaj rat ne tiče. I ima još jedan važan dokument, saopštenje arhijerejskog sabora Srpske pravoslavne crkve povodom potpisivanja primirja u Hrvatskoj. Vladikama se primirje nije dopalo, oni su rekli da niko nema pravo da u ime svog naroda zaključuje bilo kakav mir bez blagoslova crkve, što je negde značilo da blagoslova u trenutku potpisivanja primirja u Hrvatskoj nema. Uostalom, to nije čudno, jer su mnogo pre početka vojnih operacija, odnosno rata, u bivšoj Jugoslaviji napisane različite knjige koje su pripremale rat. Čuven je, dakle, onaj memorandum, ali ja vas podsećam ili vas upućujem na knjigu Jagnje Božije i zver iz bezdana u kojoj možete da vidite kako je crkva otvoreno razvijala svoju ratnu strategiju. Ovih dana oglasio se naravno opskurni Koštunica sa svojim tezama o NATO državi, a najluđi je bio vladika Atanasije Jeftić, koji je pričao o živim ikonama i deci Božijoj na Kosovu, Kipru, u svetoy zemlji Mesopotamiji, koja žele da istrebe čovekoubice, sluge mraka; govor je završio rečima: "Danas čujemo da je

važno da se okrenemo budućnosti. Kojoj? Onoj gde će biti NATO? Neka je prokleta takva budućnost u kojoj je NATO budućnost ove civilizacije ili svako drugo zlo delo, zločinci i licemeri...", bla-bla-bla. 1990. godine neki ljudi su smatrali da kosovski čvor možda može da se rasplete, a ne da se seče, kao što su to već pripremali i crkva i Akademija i država. Objavljena je knjiga jedne nezavisne komisije, Kosovski čvor - drešiti ili seći, u kojoj su sakupljeni tekstovi Srđe Popovića, Vesne Pešić, Nataše Kandić, Ivana Jankovića i naše današnje sagovornice Svetlane Slapšak, koja poslednjih dvadesetak godina živi u Ljubljani. Evo Svetlane Slapšak.

SVETLANA SLAPŠAK:

Tada sam dosta jasno govorila o represiji nad Albancima i aparthejdu koji se sprovodi već izvesno vreme, i o kolonijalnoj neosvešćenosti Srba koji jednostavno ne vide šta se događa, odnosno ponašaju se kao pravi kolonijalisti bilo gde u svetu, njihovo ponašanje nije različito od arogantnosti i nadutosti Engleza ili Holandana ili Francuza, Francuza doduše manje, oni su imali drugačiji kolonijalni sistem. To je bilo doba kada se možda nešto moglo uraditi, jer sve do sredine devedesetih su zapravo Albanci bili u svim najstrašnijim trenucima branitelji Jugoslavije, čiju motivaciju u to kasnije vreme moram priznati da nisam sasvim dobro razumela. Oni su se na Kosovu jednostavno uzdržavali od bilo kakvih napada na Srbiju dok je ona vodila idiotske ratove po Bosni i Hrvatskoj, a pre toga i u Sloveniji. Oni nisu napravili ono što bi se od "podlog karaktera" Albanaca očekivalo, kako to naši stereotipolozi neprestano govore. I taj kapital nikada nije bio iskorišćen. Ja sam u Ljubljani 1991-92. kod jedne mlade Albanke učila albanski. Kurs je bio vrlo uspešan, ja sam sa njom jako uživala, bila je sjajna, ali je bila do te mere zadržta Jugoslovenka da više nije mogla živeti u Sloveniji. Onda je odatle otišla u Holandiju. To je jedan primer koji naravno ne objašnjava celokupnu paradigmu, ali je izvesno bio jedan dugi period na Kosovu kada se nije mislilo na otpor, nego se mislilo na pacifistički otpor, na gandizam i sve ostalo. I taj drugi trenutak je Srbija potpuno propustila, ko se u Srbiji od intelektualaca založio za Albance? Veoma malo ljudi, toliko malo da ne mogu ni da se uporede sa, recimo, masivnim i masovnim protestom Francuza u korist Alžiraca.

Mislim da su ti srpski intelektualci najkrivlji od svih, jer su uporno proizvodili stereotipe mržnje, prezira, rasizma. Srpski nacionalisti su radili intenzivno protiv Srbije i protiv interesa srpskog naroda. Svi su radili intenzivno na tome da se dva naroda potpuno kulturno odvoje, da

ne bude apsolutno nikakve saradnje. Sećam se srpskih intelektualaca koji su skakali metar uvis kada im je poljski kolega govorio o tome da Srbi možda treba da nauče albanski, da bi ako ništa drugo naučili šta misli neprijatelj. To je objašnjavao svojim primerom, Poljaci su uredno učili ruski da bi znali sa kim se nose. Ne, ni to nije moglo biti prihvaćeno. Bojim se da su napravljene sve greške i svi pogrešni koraci i uopšte ne možemo govoriti o tome da se nešto može popraviti sada. Premda se u tim stvarima uvek nešto malo može popraviti, može se, recimo, izdati poseban albanski broj nekog uglednog časopisa. U osamdesetim smo imali posebne češke, poljske i druge brojeve, je li to tako teško, je li to tako nemoguće? Je l' zaista nemoguće naći albanske intelektualce koji bi saradivali? Ja ću odmah nabrojiti deset koji bi saradivali u jednoj takvoj stvari. Tako da mislim da je zaista krivica ne samo za ono staro, već učinjeno, nego je krivica za ovo što se sada događa. Za plemenite Srbe koji odmah takoreći fizički prepoznaju Albanca, kako on izgleda, kako govori, ismeva njegov izgovor srpskog i tome slično, umesto da postoji grupa koja bi učila albanski i prevodila.

SVETLANA LUKIĆ:

Na osnovu toga što ste videli sinoć i što ste mogli da popamtite u medijima ovih dana, šta ste mogli da zaključite?

SVETLANA SLAPŠAK:

Pa, da imamo dve grupe, jednu koja i dalje zaista lupa gluposti, izvinite na izrazu, o tome da su Albanci srpski problem od Kosovske bitke. Albanci pre svega nisu srpski problem nego su jedan od uobičajenih fenomena balkanskog nomadizma od 17. veka pa nadalje. Nekih 400 godina docije stvar nema apsolutno nikakvoga smisla, taj argument je argument ignorancije i tuposti. A sa druge strane, imamo i liniju koja bi htela da sada dobije mesto u javnosti time što će biti umerena i učtiva, i to mi je, moram priznati, još malčice odvratnije. Naravno, u taj medijski prostor nije pripušten niko ko bi radikalizovao pitanje odgovornosti, postavio ga kao osnovno pitanje iz koga proističe sve ostalo. Bojim se da sam taj medijski halo ima za posledicu rast ignorancije, što sam juče čula u jednoj intervenciji iz publike kada je neka veoma nesrećna žena rekla da je, eto, bombardovanjem NATO uništen socijalizam. Taj mali prebačaj od nekih dvadesetak godina je potpuno logičan u sistemu mišljenja u kojem se ne neguje logika, znanje, školska pravila itd. U istorijskoj perspektivi, kada se izostavi pitanje odgovornosti i pitanje stvarnog sleda događaja, onako kako se ipak živi još uvek sećaju, dođemo do dosta jednostavnog saznanja

sa kojim se svi možemo saglasiti: da je bombardovanje grozno, da je užasno kada ginu civili i da je 2.000 ili koliko poginulih, zaista strašno.

Niko pametan se ne bi suprotstavio tome, ali problem je što se ta jednostavna, faktografska, razočaranost, tugovanje normalno, osećaj uzaludne smrti uzima kao ključni argument iz koga izlaze sve druge neracionalnosti. To da je Srbija to izazvala, to da je Srbija u tom trenutku vodila veoma ozbiljno koncipiran rat protiv jednog dela svoje teritorije, to da su srpski vojnici na Kosovu ubijali, da je za Evropu možda pogrešno da se za NATO izvini, možda je ta potpuno pogrešna odluka da se bombarduje, sasvim sigurno donesena mimo volje Saveta bezbednosti, bila jedini način da se zaštiti jedan deo toga stanovništva koji je u tom trenutku izgledao ugroženiji. Međutim, problem je ta srednjaška linija, linija zadovoljavanja mrtvima u nekom smislu, koja je zapravo zastrašujuća manipulacija mrtvima, jer oni nisu umrli samo zato što ih je drski neprijatelj gađao iz vazduha pa ih slučajno pogodio, nego su umrli i zato što je njihova država vodila politiku koja je odvela narod u smrt. I to, bojim se, niko više nije u stanju da kaže, odnosno, kada bi to neko rekao onda bi osnova za razgovor bila nešto malo drugačija.

Državni aparat očigledno nije sposoban da izda publikaciju u kojoj bi objektivno bile navedene cifre, brojevi, ko je poginuo, šta je porušeno i tome slično. Imamo samo predviđanja i emotivno obojene ocene. Međutim, nije Srbija tu nikakav izuzetak, to prikazivanje sopstvene nesreće uvek je podložno manipulacijama. Ali ima jedan drugi aspekt, a to je da zaista srpski intelektualci ponovo nisu uspeli da urade svoj osnovni zadatak, a to je da se suprotstave vladajućoj liniji mišljenja, za boga miloga, to je osnovna uloga intelektualaca. Ukoliko nisi u stanju da se suprotstaviš većini nemaš nikakvu kvalifikaciju. Kakva srpska kultura, kakvi srpski intelektualci i sve ostalo, to ne postoji ukoliko nema glasa koji protestuje, koji se suprotstavlja važećim stereotipima, važećim političkim idejama, važećim popularnim stanovištima itd. To jednostavno ne postoji, žao mi je, biti intelektualac ovde znači biti za državu.

U Srbiji postoji problem male sredine i problem stida, a potencijal stida proizvode mediji. Ali u Srbiji nema medija, ja sam duboko uverena da je ovaj vaš u ovom trenutku jedini u Srbiji koji je vredan pomena i koji proizvodi kritički potencijal. Stid je nešto što mora biti uključeno u javni diskurs, a pošto toga nema, Dobrica Ćosić će nastaviti ono što je radio već 30 godina i svaki put na novom obratu će dokazivati da je prethodno bio u pravu. U toj situaciji ništa ne pomaže da neko ko uglavnom ne čita literaturu kaže - pa, on je veliki književnik, ništa ne pomaže ni kad neko

ko čita literaturu kaže da je veliki književnik, jer laže. Ali u oba slučaja imate konstrukciju nekakvog nacionalnog betoniranoga nesrećnoga spomenika koji više niko ne sme da takne, upravo zato što nema potencijala stida i kritike. Taj potencijal bojim se da je izgubljen, jer sa jedne strane, intelektualci ga ne neguju, sa druge strane su mediji potpuno izgubljeni što se te stvari tiče, oni to ne proizvode.

SVETLANA LUKIĆ:

Znam da svuda lažu, znam da svuda manipulišu, ali na takav način, i krađu recimo...

SVETLANA SLAPŠAK:

Iz očiju...

SVETLANA LUKIĆ:

... iz očiju, ili vrše pritisak na sudsku vlast, ali ovo je već pamet da vam stane.

SVETLANA SLAPŠAK:

Jeste, zato što postoji nevidljivi, nenapisani patrijarhalni ugovor o međusobnom podržavanju, a srpska specifičnost, koja je po mom dubokom uverenju i veliki izvor nade, jeste da te mehurove probijaju upravo žene, kao što je Svetlana Đorđević, koja bi morala biti školsko štivo, a izgubljena je negde u svetu, niko ne zna šta je s njom. Drugo, imate čarobnu biografiju Didara koju je pripremila žena antropolog, jedan neverovatno smeo, savršen poduhvat u trenutku kada je vladao potpuni mrak oko Albanaca. Treće, imate žene kao što ste vi na *Peščaniku*, imate žene kao što je Nataša Kandić - kada pomislite ko se najviše suprotstavio toj gluposti i ko je svaki put kada je trebalo pokazao pravo lice, to su bile žene. Pa, kako ne postati feministkinja u toj državi, molim vas, feministkinja je slab termin, to ne objašnjava ovo što vi radite. Potpuno izvan zapadnoevropskih i američkih pojmova feminizma, ja mislim da taj fenomen zaslužuje sasvim posebnu obradu, da je veličanstven i da u tom smislu Srbija jeste jedinstven antropološki fenomen danas u celome svetu, sem možda Indije gde isto tako ima feminizama koliko god hoćete. Stvar jeste takva da postoje neka objašnjenja koja treba izučavati, a to rade opet mali getoizirani krugovi koji međusobno čitaju jedni druge.

Bojim se da to pucanje opne može da se poveže samo sa nekim dosta radikalnim socijalnim promenama, a ja se bojim da te socijalne promene neće odmah doneti poboljšanje jer će biti nasilne. Vidim vrlo neprijatan

razvoj koji nije samo srpski, koji se svuda u svetu dešava - ponoviću nešto što svi do besvesti ponavljaju u poslednje vreme, da su tridesetih godina posle ekonomske krize Amerikanci imali New Deal, a Evropljani Hitlera. Ta dva rešenja se nude, pitanje je šta ćemo zaista ovoga puta uraditi, može se zaista desiti da se Amerika opet izvuče, a da mi opet zaglavimo. Međutim, ima jedna druga stvar o kojoj bih ja htela nešto da kažem u lokalnom kontekstu. Od Dindićeve smrti, tog zaista zastrašujućeg događaja koji je, mislim, opredelio istoriju Srbije za dugo vremena, od otkrivanja takoreći u isto vreme ostataka Ivana Stambolića - to su afere koje ne nose tek imena ljudi, nego su zaista simbolički trenuci - od tada je nastavljena opšta politika mraka. Kako god da nazovemo minimalne pobeđe Tadića na izborima, efekti su ti da se zapravo pravi jedan magloviti tunel kroz koji izlazimo ponovo u nacizam u kome smo bili, raspuštenoga Miloševićevog tipa. To nije pravi nacizam, to je jednostavno raspuštanje. To je zaista bio veoma specifičan improvizovani sistem, koji tek treba klasifikovati, ali je izvesno bio nacistički, tu nema nikakvog dvoumljenja, jer je uveo, zahvaljujući diskursu intelektualaca, značenje rase, negativno značenje drugoga, agresivnost prema drugome, izmišljanje istorijske pozadine za stvari koje je trebalo tek obaviti, osvetu unapred i tome slično. Sve to su uveli Miloševići intelektualci, smatrajući da ih on pokriva. I ta zaista nečasna veza je nešto što može u svakome trenutku iz tog tunela da se pojavi kao novi izlaz.

Ja sam se zgadila nad nekim svojim prijateljima intelektualcima još osamdesetih godina, kada su recimo odbili da razmišljaju o radnicima "jer je to deo ideologije". Ne, žao mi je, to je deo stvarnosti. Razmišljanje o radnicima je ključno, jer oni nas izdržavaju i slepost za njihove nevolje, za otpuštanje, bedu i za nezaposlenost neće imati dobre posledice. U Sloveniji se to dosta jasno vidi, dnevno se praktično otpusti po sto radnika. To u Srbiji nije tako vidljivo, jer je sirotinja svuda, ali ja mislim da će se vrlo brzo osetiti, pre svega u malim gradovima u Srbiji. Ono što se dešava u Americi, što ja vidim da potpuno odsustvuje ovde iz medija, iz nekakve refleksije, jeste da ljudi tamo propadaju za mesec dana, ranije je propadanje kroz rupe u socijalnoj mreži trajalo tri meseca, sad je to mesec dana. Američki mediji objavljuju fotografije velikih gradova iz tridesetih godina kada su bila organizovana šatorska naselja za one koji su izgubili kuće. Ista šatorska naselja na istim mestima se osnivaju danas, i tamo su ljudi koji su za mesec dana isterani iz svojih kuća. I to je nešto što se možda može rešiti nekom veoma efikasnom politikom, treba verovati Obami da će to da uradi.

U Evropi se to za sada dešava u srednjem sloju koji je špekulisao u bankama, tako da se to vrlo grubo kažnjava. I naravno, otpuštanje radnika. U svim manje razvijenim evropskim državama to je pre svega otpuštanje ogromnih količina radnika. Te stvari se ne mogu dobro završiti, a evropske države u ovom trenutku nemaju dobar recept da predvide razvoj socijalnog nasilja koje će sasvim sigurno uslediti, niti da ga reše. Većina država se uglavnom bavi spasavanjem banaka i velikih industrijskih kompleksa, i ti veliki evropski talasi će kad-tad stići do Srbije, ali kažem, verovatno će se manje osetiti u Beogradu, a mnogo više u nebeogradskoj Srbiji. I taj socijalni pokret koji bi sada trebalo osnovati da se usprotivi tome morao bi imati sve odlike nekadašnjeg pacifističkog pokreta da bi uspeo. Morao bi imati ogromnu solidarnost, morao bi imati dobru mrežu, morao bi imati svoje medije i konačno, morao bi uvesti neku ideologiju koja nudi, da vas podsetim, jednakost, ljudska prava, podjednako raspoređivanje. Ja mislim da komunizam više nije prostačka reč, nego da će morati da se ponovo misli u raznim novim političkim kontekstima. Pomenite Angeli Merkel komunizam, možda će biti zgrožena u prvom trenutku, ali u drugom će morati da misli o principima jednakosti, jer ona sve više govori upravo o tome, ta "konzervativna nemačka baba".

Bojim se da u Srbiji to neće biti organizovane radničke demonstracije kao u Grčkoj, koja ima veoma bogatu komunističku i anarhističku tradiciju upravo zato što nije doživela socijalističku revoluciju. Ja to u Grčkoj zovem šok nedoživljene socijalističke revolucije. Njihov nivo organizacije je fantastičan i to može da kroz nekoliko godina zaista donese neke rezultate, kao što je i u prošlosti donelo - pet godina intenzivnog rada i izabrali su socijaliste. Pa su onda socijalisti promenili diskurs, postali nacionalisti, izgubili ideje i ideologiju, otišli dođavola, imamo ponovo potpunu anarhiju misli i ideologije iz koje se na osnovu starih navika i starih organizacija pravi nova mogućnost. To je u Srbiji, naravno, haotičnije zato što nekakva tradicija radničkog organizovanja već jako dugo ne postoji, bila je pod potpunom anestezijom za vreme socijalizma. Tako da se tu ne treba mnogo nadati da će sad radnici izaći na ulice sa svojim zahtevima, odnosno, izaći će sporadično, ali ja se zaista bojim nekontrolisanog, divljeg, odvratnog nasilja koje će ljude u krajnjem očajanju da uhvati.

Setite se, recimo, kako je izgledala zima '96-97, taj stepen organizovanog ludila koje se moglo kanalisati, koje se moglo voditi, ali je stalno bilo izloženo pucanju. I ako se sećate, doček Srpske nove godine je bio dosta

jasan primer da cela ta fina urbana konstrukcija jednostavno odlazi u zrak, nestaje, kada umesto nje nastupe troprstaši. Zauzimanje urbanih prostora nije stabilna stvar, ne može se osigurati. Hoću da kažem da je organizovanje relativno brzo moguće ukoliko postoji volja, jedino se bojim da održavanje takve akcije, dok zaista ne bude pravih rezultata, zahteva ogromne napore i ogromne moći koje nisam sigurna da ljudi imaju. Dakle, drugim rečima, škola, učenje, priprema, organizacija i sve ostalo.

SVETLANA LUKIĆ:

To smo vrlo često govorili u samoj emisiji - ako je to već potreba vlasti, zašto Demokratska stranka nikad neće Ministarstvo prosvete?

SVETLANA SLAPŠAK:

Bojazan od prosvete, odnosno odupiranje prosveti potpuno jasno pokazuje da ljudi neće da taknu ključnu stvar koja može pomoći protiv nacionalizma, rasizma i ostalog, jer znaju da to mogu i sebi u korist okrenuti kada im zatreba. Intelektualac koji se krajem pedesetih i početkom šezdesetih suprotstavio francuskom kolonijalizmu u Francuskoj rizikovao je smrtnu kaznu. Ko je ovde spreman da rizikuje pola mesečne plate, ili poziciju u nekom idiotskom izdavačkom preduzeću, ili vlast nad nekom bednom tribinom negde na kraju grada? Ne, niko nije u stanju da rizikuje ništa, za razliku od Grka gde su veliki intelektualci za vreme diktature prelazili u obučare ako nisu imali pare da pobjegnu, i lupali su eksere u cipele sedam godina, ali nisu hteli da prime nijednu državnu drahmu. Ovde takve, ako hoćete, etičke konzistentnosti jednostavno nema. Ja se bojim da je to osnovni razlog što zapravo srpski nacionalizam nije čak ni nekakva tvrda naracija, nego je to jedna ljigava, mekana masa koju možeš iskoristiti da nešto dobiješ i ništa drugo. Ona je zaista mamac samo za najbednije i najgluplje, a svi ostali njome manipulišu. To je plastelin, to je struktura srpskog nacionalizma.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo profesorka antropologije Svetlana Slapšak, koja je maločas pomenula otpor francuskih intelektualaca ratu u Alžiru. Tako smo se setile pesme koju smo početkom devedesetih puštale u našoj emisiji, u vreme onih prvih pobuna rezervista koji nisu hteli da idu u rat. To je pesma Dezertor Borisa Vijana, koja je bila zabranjena u Francuskoj pedesetih godina, kada ste za protivljenje ratu mogli da budete osuđeni na smrt.

(Boris Vian - Le Deserteur)

SVETLANA LUKIĆ:

Pre petnaestak-dvadeset dana slovenačka policija je i zvanično saopštila da je u jednom napuštenom rudniku pronađena masovna grobnica sa velikim brojem ljudskih ostataka. Ova vest je uzdrmla celu Sloveniju. Vi ćete čuti na kraju današnje emisije šta o tome misli Pavle Rak, koji ovih godina živi u Sloveniji.

PAVLE
RAK

PAVLE RAK:

Bio sam veoma iznenađen što sam video da se ovde ništa ne zna o jednom događaju u Sloveniji od pre petnaestak dana, koji je u Sloveniji izazvao jako mnogo emocija. I stvar jeste porazno značajna. Pronađen je jedan napušteni, zazidani rudnik i u njemu žrtve masovnih ubistava posle Drugog svetskog rata. Taj rudnik je još onda bio napušten, u njega su odvođeni ti jadni ljudi i tamo ubijani, ne vatrenim oružjem nego, izgleda, motikama i nekakvim močugama. To sada forenzičari utvrđuju. Oni kažu da nikada ništa slično nisu videli, da je najužasnije od svega što je mnogo još živih ljudi tamo bilo zazidano, znači da su maknuti i ostavljeni tako, pa su onda puzali jedni preko drugih. Sad ljudi u užasu počinju da pričaju šta se sve dešavalo i šta su sadašnji stanovnici okoline čuli od svojih očeva i dedova, da je odatle izbijao tako užasan smrad da je zazidavano tri puta. Žrtve su većinom Hrvati, uopšte je poznato da je veoma mnogo Hrvata koji su se povlačili preko Slovenije maja i aprila 1945. pohvatano i pobijeno. Pobijena je ne samo ustaška vojska, nego i žene i deca koje su oni vodili sa sobom. Tamo je očigledno bilo i Srba, takozvanih Ljotičevih dobrovoljaca ili četnika. Za sada je delom izbrojano ono što je nađeno u dva horizontalna rudnička rova, nekoliko hiljada žrtava.

SVETLANA LUKIĆ:

Nekoliko hiljada?

PAVLE RAK:

Da, 2-3 hiljade za sada, ali ima dva vertikalna rova kroz koje su se spuštali rudari u niže slojeve rudnika, koji su potpuno zatrpani leševima, ne zna se koliko ih je. Za sada se radi samo o vrlo grubim pretpostavkama, da li će se na kraju ispostaviti 10.000, 12.000 ili 15.000 žrtava, to se još ne zna. To je na mnoge ljude u Sloveniji tih dana ostavilo tako snažan utisak da se ni o čemu drugom nije pričalo nekoliko dana. Ljudi su u apsolutnom šoku, i zbog broja i zbog načina. Prve reakcije slovenačkih vlasti su da je tada

tamo bila Jugoslovenska vojska. Verovatno je i naredba stigla negde odozgo, jer za toliki broj nije mogao biti odgovoran neki lokalni komandir. Još su živi neki značajni ljudi iz tih struktura unutrašnjih poslova, tadašnje Udbe, recimo Mitja Ribičič, a on je bio izrazito odgovoran za taj sektor i za tu vrstu delatnosti. Sem toga, bez saradnje lokalne vojske i policije, a sad se vidi, i bez saradnje lokalnog stanovništva, prinudne naravno i pod pretnjom - zbog toga su oni ćutali - nije moglo biti učinjeno nešto tako masovno. E, sad isplivavaju na površinu i neke druge stvari. Ceo taj kraj je pun takvih rudnika i napuštenih jama. Sad se govori da su u nekakve otvorene kopove 1945. odvodili kolone sa železničke stanice u rudniku Hrastniku, recimo, i da su neki ljudi 15 ili 20 godina kasnije slučajno tamo videli neke kosti, otišli u nekadašnju miliciju da to prijave, i vajna milicija ih je ućutkala, a tamo su velikim tempom bacali jalovinu, što znači da su znali za to i da su krili.

Velika većina onih koji su bili aktivni 1945. je poumirala, ali oni koji su 20-30 godina kasnije to sakrivali, znači, ne samo da su znali, nego su imali razloga da kriju. Prema tome, pitanje odgovornosti itekako može da se postavi i danas. To što sad isplivava na površinu, da su ljudi iz okolnih kuća odvođeni tamo da pomažu u ubijanju, to ipak postavlja mnogo, mnogo pitanja, jer ako su se tada plašili, režim se negde '90-91. toliko promenio da tog straha ne bi trebalo više da bude, ali izgleda da je on bio toliko ukorenjen da čak ni promena političke klime nije uticala na to, da se i dalje ćutalo. Tek sada su počeli da pričaju. Sećam se sad nekih drugih stvari koje su samo posredno povezane, ne sa ovim slučajem, nego uopšte sa posleratnim ubijanjima. U selu odakle potiče moj otac znam za samoubistva ljudi koji su učestvovali u hvatanju i ubijanju na granicama. S druge strane, moja majka zna za neka samoubistva tamo u Hrastniku iz istog razloga. Sad se priča o tome kako su tih godina sretali na ulici, na putu, na železničkoj stanici, u vozu ljude koji su vikali o krvi, o ubijanju. Izgleda da je to bila, da tako kažem, relativno masovna pojava. Pošto sam sad prvi put bio suočen s tim, pokušavam na neki način da povežem stvari i da razumem neke događaje.

Gledao sam diskusije na internetu, onda vidim u kom pravcu počne ta kloaka da se izliva. Javnost je šokirana, to se vidi i u tim diskusijama, ali još više u razgovorima sa ljudima koje srećete, prijateljima, komšijama na ulici. Kad krenu o tome da pričaju, vidite u očima užas, ali ima i reakcija tadašnjih protivnika komunizma i njihovih današnjih potomaka, koji su skočili recimo na Janeza Stanovnika, zato što je on jedini od komunista još na nekakvom istaknutijem položaju u tim boračkim organizacijama, i,

kao, sad je on kriv. Iako je on odmah posle rata bio diplomata i sa vojskom i milicijom i Udbom nije imao nikakve veze, ali sad se pokušava na taj najniži način da se uništi ono što je od tog levog pokreta u Sloveniji ostalo i što se nekako još drži. S druge strane, ima naravno levičara kojima je to jako neprijatno, čuo sam jednu rečenicu koju često ovde čujem kada se govori o sličnim stvarima u Srebrenici, na primer - pa, to je bio rat. E, ta rečenica u ovom slučaju u Sloveniji čak nije ni tačna, jer je rat bio završen mesec-dva pre toga. To me podseća na rečenicu iz filma Puriše Đorđevića - šta se nećkate, streljajte to, jer sutra ćemo već morati da sudimo.

Imam utisak da se Srbi često osećaju kao prokaženi, kao jedini narod u Evropi protiv koga su svi spremni da se okrenu čim se nešto ovakvo otkrije i da su ustvari Srbi nekakav simptom svega onoga potisnutog što u Evropi ne može da izbije na površinu, pa evo, kad je to u Srbiji onda damo Srbima ulogu žrtvenog jarca i očistimo svoju savest na taj način. E, pa ovde bi Srbi trebalo da vide da ustvari nisu nikakav izuzetak i nikakav žrtveni jarac, nego da se takve stvari dešavaju i na drugim mestima i da, ako na drugom mestu treba da se počisti, onda treba i ovde.

Ali čini mi se da bi to moglo da pomogne Srbima da se suoče i sa tim šta se ovde dešavalo i na neki način prevaziđu taj osećaj dežurne žrtve i žrtvenog jarca. To s jedne strane, čisto pragmatički gledano, a opet, ponavljam, mogli bi pomalo da se zamisle i nad sudbinom svojih ljudi koji su tamo stradali, izgleda da je tamo nekoliko stotina žrtava bilo baš Srba. Ako su Hrvati bili u velikoj većini, ipak je i ovih bilo mnogo. Tako da postoje razlozi sa više strana da se i ovde o tome više sazna i više razmišlja, a stvar je toliko grozna da takvim stvarima treba pridati značaj koji one imaju, bilo da se radi o Sloveniji, Srbiji ili Norveškoj ili Japanu, sasvim je svejedno. To su prosto stvari kosmičkih razmera. Takva brutalnost i takve patnje nanese na tolikom broju ljudi, sasvim je svejedno odakle su oni i ko je to učinio, treba jednostavno da budemo svesni toga šta čovek može drugom čoveku da uradi.

SVETLANA LUKIĆ:

Taj veliki teret prosto ne može da se sakrije. Imali smo i primarne i sekundarne i tercijarne grobnice, i tri zida i šest zidova, i nikako da naučimo da ne vredi, to ostaje za budućnost o kojoj govorimo, za tu decu o kojoj govorimo, tačno im to ostavljamo kao neki strašni balast.

PAVLE RAK:

Jeste, ovde se radi o hiljadama i možda desetinama hiljada kostura koji su ostali i neko može da misli da ćemo pronaći tehnološki način da i te kosture uklonimo, ali tehnologija napreduje u svim pravcima, ko zna šta će za 20-30 godina da se pronađe u forenzičkoj tehnologiji, ko zna šta ćemo saznati o onim jadnicima bačenim u visoke peći, čiji trag mislimo da ne postoji. Te stvari isplivavaju i putem psihičkih poremećaja i samoubistava o kojima sam govorio. Mogu ljudi biti zaplašeni u tom trenutku, pa čak i decenijama o tome ne govoriti, ali neko nekome nešto kaže, pa na kraju unuk počne da priča o tome. Sve te stvari je mnogo, mnogo bolje raščistiti u pravom trenutku, onda kada se pojave, nego ih zataškavati i ostavljati budućim generacijama.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Pavle Rak, a kao što znate, u Beogradu je jedan moćni muškarac, glavni tužilac Haškog tribunala Serž Bramerc, ali ne znate da je u Beogradu i jedna moćna žena, književnica Dubravka Ugrešić. Dubravka će sutra govoriti u Centru za kulturnu dekontaminaciju u 7 sati uveče, u Birčaninovoj 21. Dubravka je došla u Beograd samo nekoliko dana pošto je nominovana za međunarodnu nagradu Man Booker, zajedno sa Nobelovcem Najpolom, Marijom Vargas Ljosom i Antoniom Tabukijem. Za ove mlađe: Dubravku Ugrešić pre raspada Jugoslavije znamo po knjigama Štefica Cvek u raljama života i Forsiranje romana reke, a onda sledi njena emigrantska faza sa knjigama Muzej bezuvjetne predaje, Ministarstvo boli i poslednjim romanom Baba Jaga je snijela jaje. Dubravka je napustila Hrvatsku 1993, živi u Amsterdamu, a sutra je na raspolaganju svojim beogradskim čitaocima od 7 sati uveče u Centru za kulturnu dekontaminaciju. Hvala što ste slušali još jedan Peščanik.

TOTALNI REMONT

VESNA PEŠIĆ, *sociološkinja,*

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorica prava,*

MIODRAG ZEC, *profesor ekonomije,*

DUBRAVKA UGREŠIĆ, *književnica*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Imam stomačni grip kao pola ljudi koje znam i zato nemam šta da izjavim na početku ove emisije. Uostalom, osoba koja umesto procvetalog voća vidi drveće pokriveno snegom i koja se obradovala najnovijoj privatnoj inicijativi austrijskog lekara koji je za samo 37 evra izbacio recept idealne koncentracije tableta koja vam treba za samoubistvo, isključuje sebe iz bilo kakve ozbiljne rasprave. Danas će u emisiji ozbiljno govoriti Vesna Pešić, Miodrag Zec, Vesna Rakić-Vodinelić i Dubravka Ugrešić. Na početku današnjeg Peščanika slušate Vesnu Pešić.

VESNA PEŠIĆ:

Vlada mora da dobije pozajmicu od MMF-a, ali pre toga mora strašno da skreše javnu potrošnju koju je prošle godine neopravdano podigla. U decembru prošle godine desio se potrošački bum, penzije su podignute 10%, podsticana je potrošnja. Onda su se ministri dogovorili da će da uvedu porez od 6%, što bi se odrazilo i na plate i na penzije, ali posle samo dva dana odustali su od te ideje zato što su ljudi počeli da se bune. A naša politička elita je doživela potpuni moralni bankrot i više nema nikakav legitimitet da traži od građana da stežu kaiš. Zbog toga su se i uplašili reakcije građana i onda su rekli - hajde da pronađemo neko drugo rešenje, da nađemo neku varijantu koja će malo manje da boli, pa nas više niko ništa neće pitati, pa ćemo tako nekako da se provučemo. Mislim da tu postoji jedan veliki problem, oni su zapali u neku vrstu kukavičluka upravo od tog nedostatka moralne sigurnosti u sebe. Sve su spiskali za ovih nekoliko godina. Ne mogu više da se pozivaju na loše Miloševićeve nasleđe. Kad kažu loše nasleđe, ljudi kažu, pa čekaj, dobro, znamo za to nasleđe i nemoj više da ga pominješ. I vi ste napravili čitavu jednu novu praksu, slupali ste milione i milijarde. Svu tu imovinu, Mobtele, sve ste to rasprodali i sve ste to u guzice, s oproštenjem, strpali. Sve su spiskali, ova kriza je samo ogolila činjenicu da oni ništa zdravo i temeljno nisu uradili na čemu bi ovo društvo moglo da opstane. U krizu smo ušli goli k'o pištolj, i sada ne znaju šta da rade.

Sada traže neko rešenje koje bi ih nekako spasilo tog moralnog gneva građana. I ranije vlasti su bile arogantne, ali za razliku od Miloševića i tih ranijih vlasti, ova je arogantna ali nema tri čiste. To dolazi najviše od Borisa Tadića, mislim da je on obustavio ovu odluku o uvođenju poreza od 6% jer je čitavu svoju vladavinu i uspeh bazirao na nekoj senzibilnosti na javno mnjenje. I čim vidi da javno mnjenje nešto loše prima, on gleda da to zataška ili skloni. U stvari, nama treba remont, ama baš u svemu. I sada se

vlast utronjala, vide da se sprema ogromna oluja koja će možda i sve njih da odnese, sprema se kriza za koju niko ne zna ni koliko će da traje, ni ko će da je preživi. Prosto se oseća ta panika. Čini mi se da su građani mirniji nego oni. Pišu-brišu po nekim sveskama, škrabaju grafikone, računaju, preračunavaju i ne mogu da nađu nikakvu dobru računicu. Šta će oni izdumati, šta će smisliti ribara starog kći, kako je onaj Jokić iz Danasa nazvao Dijanu Dragutinović, koja je možda dobra žena, ali ne znaš iz kog je ona filma i koju ulogu glumi.

Dakle, građanima se nije svideo taj porez od 6%, rekli su - hoćemo da vidimo da i vi nešto platite. To je bio odgovor javnog mnjenja - hajde prvo vi navalite na to vaše činovništvo, imate 28.000 činovnika. Smanjite broj ministarstava, umesto 25 neka ih bude 15, ali tako da nam pokažete da ste te činovnike otpustili. Neko je gostujući na televiziji rekao - ali mnogo ljudi će ostati bez posla, a jedan radnik mu je odgovorio, pa i mi smo ostali bez posla. Kada su privatnici kupovali fabrike, mnogo ljudi je isterano napolje, pa neka sada i ti činovnici izađu napolje. Problem je što vlast ne može da otpusti te svoje činovnike, oni ne mogu da povuku taj potez jer su napravili svoj korumpirani sloj koji im je neophodan za opstanak na vlasti. Kada je usvajan ovaj poslednji budžet ja sam videla, čisto sociološki, upravo preko strukture tog budžeta, da su oni izgradili jedan novi sloj, a taj sloj se sastoji od njih samih.

U Srbiji skoro da nema privrede. U nedelju sam bila u Kovinu, tamo nema ničega, ničega nema u Zaječaru, u Kuršumliji, nigde. Vlast je morala da stvori jednu novu privredu u kojoj bi ljudi počeli da se zapošljavaju. Pošto se tu dogodilo u jako malom procentu, pošto je taj privatni sektor, sloj zdrave srednje klase, bio mali, rešili su da montiraju sopstveno uporište i da naprave jednu lažnu srednju klasu. Vlast je dakle napravila zaposlenost koja je nepotrebna, ali politički važna.

E, onda su se neki dosetili - a šta je sa vašim finansijerima, da li mogu oni sada da se ispruže, da pokažu neku solidarnost? Ispostavilo da su ovi prvi stali u red za pomoć države, prete da će da otpuštaju radnike ako im se ne pomogne. Ja bih rekla - u redu, otpusti tih 20.000 koje si zaposlio, ali ne možeš više to da radiš, ti koji si već nekoliko puta opljačkao državu, ponovo si došao na državne jaslje. Koliko puta hoćeš da te država spasava? Nećeš da platiš, nećeš da se solidarišeš, nego tražiš još i da ti se da. Trebalo bi im reći - ne može. Time bi se stekao nekakav moralni kredibilitet. Međutim, oni im to ne mogu reći jer su tajkuni postali njihovo drugo uporište i mislim da su oni sada jedna ista grupacija. Kad kažem elita, mislim političko-poslovna elita, to je sad jedna grupa. Nemoj ovu meru, to

meni uopšte ne odgovara, Peconiju odgovara ovo, onome ono. Oni ispostavljaju zahteve koji njima odgovaraju. Setite se samo onog neviđenog skandala kad je državni sekretar Nebojša Čirić iz Ministarstva za ekonomiju i regionalni razvoj poslao pismo poštaru Homenu u Ministarstvo pravde, koji je pismo prosledio poštarici Nati Mesarević. Očigledno je da im je to neko signalizirao - čekaj, bre, obustavljaš suđenja, nemoj da plaćam sudske troškove, nemoj da isplaćujem radnicima odštete. Na ovom slučaju se videlo da tajkuni isporučuju svoje želje svojim omiljenim ministrima i da mi tu ništa ne možemo da uradimo. Ispostavilo se da oni zaista mogu da oderu tu sirotinju.

Čini mi se da ljude najviše pogađa to što vlast neće da preuzme nikakvu odgovornost. Pa, ja bih preuzela neku odgovornost, rekla bih - dobro, hajde, pogrešili smo, grešili smo s tajkunima, daj da sredimo neku instituciju, daj da ukinemo ovaj način finansiranja stranaka, hajde malo da se pokajemo. Ta neka najobrazovanija Srbija, koju smo uvek zvali Demokratska stranka, u stvari se pokazala kao državni koncern koji je osnovni izvor i korupcije, i tajkuna, i te neodlučne politike i mi nemamo čemu da se nadamo od nje. Ali istovremeno, nemamo ni kud. Ali mogli bismo da kažemo - evo, u Americi, kada je Obama dobio na izborima, posmenjivani su svi direktori, nijedan direktor propale banke nije ostao, Meryl Lynch, AEG, osiguravajuća društva, sve su glave pale. Ovde je samo Krišto otišao. Znači, daj sad nekoga. Da bi napravio neku moralnu ravnotežu žrtvuj nekoga, žrtvuj najboljeg druga, ne interesuje me. Pokaži da ćeš da rekonstruišeš vladu, probaj sebi da napraviš neku novu tačku od koje ćeš početi da radiš drugačije. Pa, to ne bi bilo tako katastrofalno. Recimo, veoma je loše kada čujemo da su svi preživeli i pored neviđenih skandala koje je imalo Ministarstvo pravde. Recimo, vladajuća koalicija je osmislila Visoki savet sudstva a na kraju nisu uspeli da izaberu troje članova. Čekajte, da vidimo ko je odgovoran za to, gospođa Malović i taj Homen, ko su oni? Prvo, nemaju nikakav politički legitimitet, niti su neki visoki funkcioneri Demokratske stranke. Ona je mlada žena koja nema ni sudsko iskustvo a sada žari i pali. Kad je nešto pitaš daje beslovesne odgovore, kad god je neko nešto pita u Skupštini, odgovor je - odabij, odabij, odabij. Ne samo da neće da ti odgovore na pitanje nego ti se i podsmevaju. To strašno nervira. Recimo, danas nam državni sekretar Homen i zamenik javnog tužioca Srbije radosno saopštavaju da smo dali 900.000 dolara za Miladina Kovačevića, i da moramo biti jako zadovoljni što smo dobili šansu da Kovačeviću sudimo u Beogradu. Kažu - to je veliko priznanje našem pravosudnom sistemu i potvrda dobrih odnosa Srbije i Amerike. Komplimenti Jeremiću, ministru spoljnih poslova, što je sve tako

dobro ispalo. Gledaš, i ne možeš da veruješ. Em što niko ne polaže nikakav račun, em ih je zahvatio cinizam i smeju nam se. Dinkić se smeje Krkobabiću, Homen nas uverava da je ovo sa Kovačevićem ispalo odlično, javni tužilac kaže da je to sjajno. Čekajte, ljudi, pa vi niste normalni!

Ako uopšte misli da nešto promeni u ovoj Srbiji, Boris Tadić mora da pogleda svoju šahovsku tablu i da promeni neke ministre. Ako mu je Jeremić drug i učenik, neka ostanu prijatelji, ali mora da mu kaže - izvini, ti i tvoj Borko, šef kabineta, odgovorni ste za ovo sa Miladinom Kovačevićem. Ne zanimaju me konzul i vicekonzul, dva šrafa kojima je neko javio telefonom šta treba da urade. Izvini Jeremiću, ali moraš da platiš nekakav ceh, ne možeš više da budeš ministar. Malovička ne može više da bude ministarka, Homen ne može više da bude državni sekretar, Delić ne može da ostaneš na svom mestu. Mislim da je to jedino što bi oni mogli sada konstruktivno da urade, da pokažu da neki ljudi moraju da odu. Međutim, ne, oni kažu - ne damo naše činovnike, ne damo naše tajkune, ne damo naše ministre, ne damo naše članove partija. Problem je i u tome što oni neće da se odreknu ni Miloševićeve spoljne politike. Znači, nećeš da se odrekneš ničega, nećeš da se odrekneš ni nacionalističke ideologije, nećeš da probaš da isporučiš tog Mladića, nećeš da izdaš srpstvo. Oni neće da se odreknu ne samo tih drugova, tajkuna, ministara, tih nikogovića koje niko živi ne zna ko su i šta su, nego hoće da zadrže i tu ideologiju, ni toga se ne odriču. Evo, kad je bilo ovo obeležavanje 10 godina bombardovanja videlo se da oni nisu priznali da je neka vojska ušla na Kosovo, oni nisu priznali da su oni taj rat izgubili, nego pričaju kako je to i dalje deo Srbije. Znači, sad na sve ovo, neće da se odreknu ničega ni od te stare priče, a ni kad je reč o Republici Srpskoj nema odstupanja. Ništa konstruktivno nisu uradili u međunarodnoj politici, ponovo su nas doveli u neku vrstu poluizolacije. Evropske integracije koje su obećali su praktično zaustavljene. Ministar spoljnih poslova ne oseća se ni malo odgovornim što tu uopšte nismo napredovali, nego i dalje priča te svoje nacionalističke priče, ali sa merakom. Hoće da postane premijer pa preko nacionalizma pokušava da zadobije simpatije građana.

Prevazilaženju krize bi doprinelo kada bi se pokazalo da smo temeljni u makar nekim reformama, kad bi smo završili priču sa Mladićem. Trebalo bi da pokažemo svetu da se ovde nešto dogodilo, da smo se u nečemu opametili. Ali, bre, ni u čemu se nismo opametili, nikakvu pouku nismo izvukli i sad kad je ova kriza došla pokazali smo da mi nijednu pouku i nećemo da izvučemo, da nećemo ništa da platimo. Kažu, u Hrvatskoj je kriza, ali makar su onaj autoput napravili, mi nemamo ni mosta, ni

autoputa, nemamo ništa. Malo su išćukali pločnike po Beogradu, malo su prefarbali neku zgradu, ali ni jednu instituciju nisu izgradili, naprotiv, direktno su ušli u blokiranje svih institucija. RRA im više ne radi, nema dva člana, neće da izaberu trećeg. Ona čuvena državna revizija nije još počela da radi, neće nikad ni početi. Ne rade ni na Zakonu o finansiranju stranaka, ne daju nikome da kontroliše njihove pare, to ne dolazi u obzir. Ustavni sud je u krnjem sastavu. Sve su im institucije takve, nijednu pristojnu instituciju nisu napravili i svaku su minirali, svaku su sabotirali. Oni neće nikakvu kontrolu, sve hoće da rade bez kontrole, nikakav zakon za njih da ne važi. Mi zaista imamo razularenu elitu. To društvo neće ni da se pokaje, niti da pronade greške, nego tako razulareno i dalje sedi. U gotovo svim tim krupnim skandalima su bili uhvaćeni, ali ništa nisu promenili. Ništa, samo su rekli - odabij.

Čime će Boris da nas smiri? Pa, ne može da opali pendrecima, ne može da izvede Tjenan Men, ne može tenkove da izvede na nas. Pa, šta će da radi? Iskreno mislim da je njima jako teško. Sad će njih da hvata panika, šta će da bude kad stignu dugovi? Da li to znači da ćemo da bankrotiramo, kad svi budu izašli iz krize mi ćemo da pandrknemo i da bankrotiramo. Znači, ne može sad više niko da bude zadovoljan, da kaže - ionako nemamo neku ozbiljnu opoziciju, radikalni su se posvađali, Koštunica je još uvek vrlo nisko... To što nema ko da ih otera sa vlasti nije im nikakva uteha, ne mogu mirne duše da sede zato što je velika stiska. Oni to osećaju ali nemaju koga da žrtvuju. Mogli bi, ali neće da kažu, umesto 25 napravićemo 15 ministarstava. Ne mogu ovo, ne mogu ono i na kraju su shvatili da ništa ne mogu. Mislim da je njima to sve dosta zastrašujuće i sada čute i nešto se preračunavaju.

Mi nemamo vladu u pravom smislu te reči. Ona ne može da donese nikakvu odluku. Verovatno su sa MMF-om sedeli bez Tadića i doneli neke odluke koje su posle dva dana morali da povuku jer je to Tadić tražio. I sad, ti ministri i ta vlada nemaju legitimitet, nemaju kredibilitet, to su neki ljudi koji nemaju čak ni političku težinu. Kad se jedni drugome usprotive ljudi koji imaju političku težinu, oni moraju jedni druge, što bi rekao Legija, da ispoštuju. A ovako, kad si ti niko i ništa, ti stalno ideš da pitaš, jer i ne smeš ništa da uradiš, samo čekaš šta će taj tamo da ti kaže. Sindrom autoritarnosti je kod nas fascinantan, neshvatljivo je kako ozbiljni ljudi prihvataju da se nađu u takvoj situaciji da budu niko i ništa.

Srbija mora na totalni remont, od ekonomije do institucija, do parlamenta, od toga da se zna kuda idemo, da li idemo u tu Evropsku uniju ili ne idemo, da li ćemo i dalje da se mirimo s Miloševićem. U stvari, onog

dana kada su obeležavali 10 godina od bombardovanja, oni su slavili Miloševićevu politiku. To je bila neka vrsta potvrde ispravnosti Miloševićeve politike, da nas je taj NATO napao na pravdi boga, da mi ništa nismo bili krivi i da to stradalništvo ne sme nikad da se zaboravi. Mislim da društvo koje nema nikakvu sposobnost da nešto učini ni pod kakvim režimima, ni u kakvim situacijama, može samo da taljiga. Evo taljigaju i Gvatemala i Honduras. Šta mislite, kako je u Hondurasu? Pa taljigaju tako, jako dugo, tamo se ništa ne dešava već ko zna koliko. Neki se snalaze, neki prose na ulicama, neko ovo, neko ono, niko se njih ni ne seća, niko o tim državama uopšte i ne priča. Koliko ima takvih država? Mnogo. I mi smo se opredelili za taljiganje, a pri tom imamo neku ludu ambiciju da budemo nekakav faktor, mislimo da smo nešto posebno, da smo neka mutacija, čudesan narod koji se zakleo još pre 600 godina da nikad neće dati... Pati od nekih velikih stvari, a u stvari je taljigaš, sporać, koji u jednom veku nešto pokrene, pa mu i to propadne, pa onda potroši još jedan vek za još neku sitnicu, pa treći vek...

Može i to da nam se dogodi, neka jeziva tišina, velika nemaština. Ne znam šta će oni da urade. Da li će u tome da se iskristališe nešto novo, ne znam, ali mislim da neće. Zato što i to novo kad se kod nas pojavi ubrzo se pokaže kao nekakva trulež. Svako normalan ko bi se sad pojavio, i rekao, daj, čoveče, da napravimo bar neki elementarni red, mislim da bi taj uspeo. Konačno, bio je Đinđić - ubili su ga, ali bio je, znači može. Možda se tako neko i pojavi u ovoj krizi, nije isključeno, ako ništa drugo da se malo utešimo, da bismo malo mirnije spavale. Ali, taj i da se pojavi i da se negde čuje, za to je potrebno neko vreme. Uvek kažu, a šta ti predlažeš? Pa, ne predlažem ništa jer me niko ništa i ne pita i ne sluša. Šta da kažem? Nemojte povećavati PDV, sredite javne nabavke, 4 milijarde se daju za javne nabavke, sredite taj odnos sa inostranstvom. Ja bih mogla da dam te predloge, ali sve oni to znaju ali neće to da urade.

Naša elita se teško obrukala. Svaka elita je vodila svoje društvo makar neko vreme u progres, izgradili su nešto, pa sad kada je došla kriza imaju nešto iza sebe. A ti si razbijao decenijama, pa sad kažeš - kriza. Pa, čekaj, a šta je bilo pre toga? Onda si sam razbijao. Pa, kad je dobro? Kad ti razbijaš ili kad je kriza? Kad u svetu teku med i mleko i nema nikakve krize, mi idemo u totalnu devastaciju. Sad je svetska kriza, a kad prođe, ti ćeš opet da razbijaš. U tome je problem, zato što to niko normalan nigde ne radi. Nego, napreduješ jedno vreme, onda te nešto strefi, pa onda malo staneš, jer su te krize konačno i ciklične, nije to prvi put, ali si nešto pre toga uradio. A mi ništa pre krize nismo uradili. Nego, prodam Mobtel pa

kupim činovnike, pa napravim još jedno ministarstvo. Umesto da smo pare ulagali u infrastrukturu, da smo vraćali dugove, da smo našli nešto što bismo proizvodili za izvoz, da smo negde blizu Evropske unije. Ali, oni sve to nisu uradili, a ja mislim i da neće uraditi. Nemaju supstancu, nemaju ozbiljnost, nemaju želju, nemaju ništa. Ali, ja i dalje tvrdim, Tadić bi mogao sada da projektuje neku tačku novoga početka i da kaže - sad sam iskontrolisao ministarstva i smatram da ovaj, ovaj i ovaj moraju da odu, tražim da se svi uozbiljimo i evo, ja ću prvi da kažem, moj najbolji drug Vuk Jeremić mora da ode, dali smo milionče zbog njegove greške, mora da ponese odgovornost. A ako ovi drugi koalicioni partneri ne shvate tu poruku i ne otarase se svojih loših ministara, ja ću odmah da raspišem izbore i nema više nikakve koalicije. Ne verujem da će Tadić to da uradi, ali evo, ja mu savetujem, sedi i žrtvuj nekoga ko nije dobro radio. Građani očekuju taj balans. Ej, bre, dali smo milion dolara za Kovačevića! Zašto smo dali, zašto mu se nije sudilo u Americi, šta me zavatlavaš sa Kovačevićem? Pa, daj tu Jeremićevu glavu, budite vi i dalje najbolji drugovi. Pa, kako to da je Škundrić i dalje ministar energetike a ne zanima ga šta se dešava u tom NIS-u, pa kako to, Rusi nas tužili? Zašto Škundrić ne izađe da nam nešto objasni? Neko mora da ode sa svog ministarskog mesta i da ljudi kažu - pa, dobro, evo, ja sam izgubio posao, ali izgubio je i Jeremić, ni on više nije ministar. Otvaraju se SOS prodavnice, nemaju ljudi 'leba da jedu a dajemo milionče dolara za tamo nekog Miladina Kovačevića. Pa, jeste li, bre, normalni?

Oni ne znaju kako da se ponašaju, kako da se nose sa krizom jer su se moralno istrošili, bankrotirali su, ne mogu više da uspostave tu ravnotežu, a treba da traže od nas nekakvo stezanje kaiša, žrtvovanje. Znači, mi idemo u sve veće stezanje kaiša, a oni ne mogu da uzvrate jednim, kako da kažem, balansom, da kažu, evo, i mi podnosimo neki račun. Mislim da to neće da im opstane, mislim da može da im se desi i da oni ne opstanu.

SVETLANA LUKIĆ:

Glava Jeremića Vuka ne može se tako lako dohvatiti, on vitla po svetu. Taj leteći Srbin juče je bio u Slovačkoj da se zahvali još jednom, šesnaesti put, Slovačkoj što nije podržala teritorijalni integritet i suverenitet Kosova. Taj čovek obilazi svet trošeći novac na razne načine, bruka nas umesto da bude ovde u nekoj instituciji - bilo kojoj, ja ne pravim pitanje. Mogao bi, na primer, u zatvor ako se neki tužilac usudi da ispita da li je on možda nagovarao svoje službenike u konzulatu da učine krivično delo falsifikovanja dokumenata. Samo još

sitnica povodom Jeremića - nadam se da je u Slovačkoj stigao da se zahvali Slovacima što su objavili dela Radovana Karadžića. E, a juče su predsednik Tadić i njegovo društvo, ministarka Malović i državni sekretar Homen, javni tužilac, kao stavili tačku na slučaj Kovačević. Tadić je rekao otprilike - skinuli smo i to breme. Ta rečenica pokazuje ne samo njegovu glupost, nego i njegov sve vidljiviji bezobrazluk. Naravno, postavljamo pitanje: ko nam je natovarilo to breme, ko nas je to još jednom prikazao svetu kao banditsku državu, ako ne on i njegov paž Jeremić? Slučaj Kovačević je za našu emisiju i za sajt www.pescanik.net sve vreme pratila profesorka Vesna Rakić-Vodinelić. Evo šta ona misli o ovom epilogu.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Ono što smo danas mogli da pročitamo u štampi - pozivam se na ono što je o ovom slučaju izvestio Danas - bilo je, prvo, da su srpske vlasti razgovarale sa predstavnikom porodice Stajnhauer, koja ima velike finansijske troškove povezane sa povredama Brajana Stajnhauera i, drugo, da je transfer novca izvršen 12. marta ove godine i da se onda taj američki tužilac 13. marta sastao sa srpskim okružnim tužiocem u Vašingtonu. Objavljeno je takođe da je američki tužilac Molen bio impresioniran kvalifikacijama srpskih tužilaca i njihovom prezentacijom, i o tom sporazumu on kazuje doslovce sledeće, citiram: "U zamenu za moju kooperaciju srpska vlada se saglasila da plati porodici Stajnhauer iznos od 900.000 dolara za medicinske troškove, kao i u znak priznanja da su državni službenici Srbije pomogli Kovačeviću da pobjegne." Iako datum suđenja Kovačeviću još nije zakazan, suđenje će početi, kako on kaže, smesta i obaveštava da se Kovačević prema propisima Srbije suočava sa kaznom koja je nešto kraća od 10 godina zatvora, što je manje od maksimalne zaprećene kazne u Sjedinjenim Državama, koja tamo iznosi 25 godina zatvora. Takođe je rekao da su oba konzularna službenika Srbije koja su Kovačeviću pomogla da pobjegne pod optužnicom, suočavaju se sa kaznom do godinu dana zatvora ako budu osuđeni. On kaže dalje da je Vlada Republike Srbije pozdravila ovaj sporazum izjavivši da je to znak da američko pravosuđe ima poverenja u srpske sudove u ovoj stvari, a i Američka ambasada je pozdravila ovakav razvoj pregovora pohvalivši volju Srbije da isplati porodici Stajnhauer kompenzaciju. Tužilac nas takođe obaveštava da se druga dvojica okrivljenih, Sanel Softić i Edin Drugur, i dalje nalaze u Sjedinjenim Državama. Oni su pod elektronskim praćenjem i očekuju okončanje postupka.

Dakle, mislim da smo dobili odgovor na jedno od prvih pitanja koja su se postavljala kada zapravo ništa osim nagađanja u medijima nismo mogli da saznamo. Prvo, ovih 900.000 dolara nije isplaćeno Sjedinjenim Državama kao državi čije je pravosuđe ometano, taj novac je isplaćen porodici oštećenog, kao naknada za medicinske troškove, a i kao znak priznanja da su državni službenici Srbije pomogli Kovačeviću da pobjegne. Iz toga zapravo ne mogu da zaključim da ovakav sporazum predstavlja izraz priznanja bilo kome, niti izraz poverenja u bilo koga. Hronološki posmatrano, videli smo da su neki pregovori vođeni do 12. marta, da je postignut sporazum i da je 12. marta novac bio uplaćen porodici Stajnhauer, a tek pošto je novac isplaćen, 13. marta, okružni tužilac Molen pristao je da se sastane sa svojim kolegama iz Beograda. Pošto ste tražili od mene nekakvo naravoučenije, pokušaću iz toga da izvučem nekoliko pouka od kojih su neke, tako da kažem, menadžerskog karaktera, a neke pravnog. Prva pouka za naše javne tužioce bi glasila - dok god neko ko je povredio tvog državljanina ne isplati žrtvi novac, nemoj dozvoliti da budeš impresioniran njegovim kvalifikacijama, nemoj, dakle, uopšte s njim stupati u kontakt. To me je podsetilo na one stare kaubojske filmove i čuvenu repliku "I would like first to see the colour of your money", dakle, prvo bih voleo da vidim boju tvoga novca. I to jeste pouka za naše tužioce, jer ima dosta stranih državljana koji vrše krivična dela na teritoriji Srbije, pa onda nekako nestaju iz naše jurisdikcije. Drugo, tu sam mogla da vidim da je naša država sebe dovela u poziciju da bude obveznik plaćanja štete, da je šteta plaćena kako za medicinsku negu žrtve, tako i kao znak priznanja da su državni službenici Srbije pomogli Kovačeviću da pobjegne iz zemlje. Pravni osnov te isplate meni odista nije potpuno jasan i nije mi sasvim jasno zašto je taj iznos isplaćen porodici Stajnhauer, a ne Sjedinjenim Državama. Dozvoljavam da neki propisi Sjedinjenih Država to omogućavaju, jer šteta je nastala usled ometanja pravosuđa strane države, a novac se isplaćuje žrtvi krivičnog dela. Ali ne vidim pravni osnov da država odgovara za posledice krivičnog dela koje učine njeni državljani. Država odgovara za svoje državne službenike, ali država ne odgovara za Kovačevića. S tim u vezi ja mislim da moramo neprestano postavljati pitanje našoj državi kako, od koga misli da regresira taj novac. Zapravo, ona je isplatila novac za lice za čije obaveze ne snosi nikakvu odgovornost u građansko-pravnom smislu reči. I treće što se može zaključiti, makar iz izveštavanja štampe, jeste da su svi zadovoljni; zadovoljan je tužilac Džerald Molen, zadovoljna je naša vlada, zadovoljno je Ministarstvo pravde, zadovoljna je, to se vidi iz izveštaja Associated Pressa, i ambasada Sjedinjenih Država u Beogradu. Čini mi se da su jedini

nezadovoljni verovatno Brajan Stajnhauer, koji je još uvek u teškom stanju, i mi poreski obveznici, izuzev ako vladini ministri iz svog džepa nisu izvadili ovih 900.000 da plate, u kom slučaju treba pohvaliti njihov humani gest.

Stvar je izglašena na samo jednom nivou, a to je da Sjedinjene Države više ne insistiraju na ekstradiciji Kovačevića, ali on sada, naravno, potpada pod jurisdikciju srpskog pravosuđa. Takođe, činjenica je da oni koji su izdali taj lažni pasoš, drugu putnu ispravu, duplikat, falsifikat, šta god bilo, za te radnje moraju da odgovaraju. U jednom tekstu koji ste vi objavili na vašem sajtu napisala sam da izgleda naši pravosudni organi - sad me političari uopšte ne interesuju - zamišljaju da je krivična istraga tim povodom završena i da nema dalje uopšte ko da se poziva na odgovornost, tim pre što je ministar inostranih poslova izjavio da je interna istraga pokazala da su krivi samo konzul i vicekonzul. Mogu samo da ponovim ono što sam mnogo puta rekla, da istragu za krivična dela vrše policija, javni tužilac i istražne sudije, a samo sud može da sudi, tj. odlučuje o tome ko je i da li je kriv. Nemam iluzija da će doći do toga da sud ispituje krivičnu odgovornost još nekog drugog osim konzula i vicekonzula koji su nas zastupali u Sjedinjenim Državama. A što se tiče političke odgovornosti, verujem da će vreme za postavljanje pitanja političke odgovornosti doći onda kada takvo vreme obično i dolazi, a to je u vreme izbora.

SVETLANA LUKIĆ:

Ali, čovek se posle svega ipak pita - čekaj, pa zašto je to moralo da se desi, kako smo uopšte došli u tu situaciju? Mislim, čemu sad sve ovo?

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Da je Miladin Kovačević neki anonimni student koji je nekog udario pa pobjegao i posle toga se krio kod svojih roditelja ili rodbine i da se nije pojavljivao u javnosti, verovatno odgovor ne bi bilo tako lako pronaći ili bi ga valjalo tražiti na nivou neke gluposti, eventualno i korupcije onih koji su mu pomogli. Ali on je otišao mnogo koraka dalje, on se manje-više otvoreno priklonio jednoj od političkih opcija koje promovišu prezumpciju heroizma, umesto da promovišu, hajde da kažemo, prezumpciju nevinosti. Oni u Kovačeviću, koji je teško izudarao jednog američkog državljanina, nalaze heroizam koji vide u Mladiću, Župljaninu, Hadžiću i ostalima. Naravno da se nije moglo očekivati da se Kovačević pojavi u Skupštini kao, recimo, gost LDP, on je bio gost onih koji i jesu njegovi prirodni domaćini. Vrlo je važno podvući, ako razmišljamo ne

samo o političkom nego i o pravnom kontekstu, da država Srbija ne treba ovde mnogo da se busa u junačke grudi. Ona je sad došla u situaciju da za jedno dosta teško krivično delo vodi postupak protiv Miladina Kovačevića i protiv konzula i vicekonzula i zaista bi morala da pokaže da li ima osnova da očekujemo od Srbije da bude pravna država ili ne. U tom postupku bi morala da pokaže da ga vodi u skladu sa pravilima Zakonika o krivičnom postupku i da zaista ne obraća pažnju ni na kakve političke ili druge uticaje koji bi mogli doći sa strane. Ako to čak ni u ovom slučaju ne pokaže - možda nije fer što to kažem, ali ja bih tu imala izvesne sumnje unapred, sudeći po tome kako se stvar u ovom trenutku odvija - onda se, znate, ne treba buniti ni što nam Infostan ne pokazuje razliku između glavnog duga i kamata, jer tu razliku nismo videli ni u ovoj sumi od 900.000 dolara, šta se plaća na ime medicinskih troškova, a šta na ime neke kaznene naknade zbog toga što je država Srbija preko svojih činovnika ometala vršenje pravosuđa u drugoj državi. Dakle, onda ne treba uopšte da se čudimo. A u političkom smislu mislim da nemamo više prava ni na kakvo čuđenje, sve što se ovde politički desi potpuno je normalno, uključujući dolazak Kovačevića u parlament, uključujući i slavodobitne izjave naših razlikih političara i ministara o tome kako neko poštuje naše pravosuđe. Jednostavno, to je deo političkog folkloru za koji sam potpuno ubeđena da velika većina naših građana nema ništa drugo da kaže osim jedne reči koja je sve češća u reakcijama građana - cirkus.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate Miodraga Zeca, profesora ekonomije na Filozofskom fakultetu u Beogradu.

MIODRAG ZEC:

Ovo čemu prisustvujemo pet-šest meseci unazad pokazuje jednu trajnu osobinu našeg establišmenta. Uzmimo, recimo, od leta prošle godine, kad su prvi znaci krize bili očigledni, ono junačenje naše vlade - ne može nam niko ništa, jači smo od sudbine. Svi su parametri u redu, iako danas kukamo i plačemo. Druga stvar, koja je takođe trajna osobina našeg establišmenta još od pedesetih godina, je osionost prema kritičkoj misli. Vi možete tvrditi da je crno crno, ali to ne važi dok neko na vrhu to ne potvrdi. To samo pokazuje da nam vrednosni sistem nije promenjen, da smo mi u staroj paradigmi. Pokušaću da prosto pratim jednu stvar - ovde je sve u redu, samo ima viška stanovništva, čovek je višak. Ima viška penzionera, viška nezaposlenih itd. Kako može čovek biti višak u jednom sistemu, u jednom društvu, ako je čovek dar neba, stvoren po liku Božijem,

koji kreira sve ovo i sve je ovo radi njega? Ako je on višak, to bi bilo duboko civilizacijsko pitanje. Prema tome, zaista sam duboko uveren da su ovo naši apsolutno dominantni unutrašnji problemi, koje ne rešavamo i koji periodično dovode do eskalacije agonije koja je u stvari dugotrajna, dok je ovo što se desilo u spoljnom svetu samo ogolilo sve ovo skupa. Zašto mi u svakom vremenu u kome živimo tvrdimo da je juče bilo bolje? Mi smo jedan od retkih naroda koji tvrdi da je juče bilo bolje. Danas, 2009. godine, skoro je opštepoznata stvar da je Broz bio bolji, to govore ne samo radnici. Šta ako se za pet-šest godina dokaže da je Milošević bio bolji? Pa, da li smo mi zaista društvo sa potrošenom budućnošću? Mi sad ne možemo da dostignemo industrijsku proizvodnju iz 1989. godine, koja je bila uvod u krah jednog sistema i koja ni po čemu nije bila dobra. Pa to je stvarno strašno, jer to je kraj desetogodišnje agonije raspada jedne države, a niko sad više ne priča o tome da je Milka Planinc uvela par-nepar, da nije bilo benzina, da je platni bilans bio u problemu. Ako je 1989. godina nedosanjani san, onda se zaista moramo zapitati zašto je to tako i zašto je Srbija 2009. godine izložena strahovitim neravnotežama koje se na kratak rok uopšte ne mogu ukloniti, koje su se toliko akumulirale da postaju zaista dramatične, dok mi stalno tvrdimo da to pitanje rešavamo.

Primeru radi, navešću samo osnovne neravnoteže. Neravnoteža između proizvodnje i potrošnje, trajna karakteristika ove države. Dramatična neravnoteža između unutrašnje akumulacije i nivoa potrebnih investicija, znači, mi moramo sad da gradimo hiljade stvari, a mi para ni za šta nemamo. Neravnoteža između uvoza i izvoza postaje dramatična, neravnoteža između zaposlenih i nezaposlenih, neravnoteža između zaposlenih i penzionera, neravnoteža između zaposlenih u privredi i administracije, neravnoteža između obima industrije i obima usluga. Mi pričamo da imamo stopu rasta, a industrijska proizvodnja pada 20%. Imali smo rast, a šta je raslo? Rasle su usluge, raslo je bankarstvo, raslo je osiguranje itd, što nisu izvozni proizvodi, i to je sad veliki problem. Ogromna imovina pojedinaca, a ne mogu da plate struju i komunalne usluge. Dramatična je neravnoteža između centra i periferije, mi 70 godina pričamo o ravnomernom regionalnom razvoju, a nikad nam odnos razvijenih i nerazvijenih nije bio gori. Neravnoteža između novorođenih i umrlih, mi svake godine imamo 35.000 manje stanovnika, više ljudi umre nego što se rodi, i na kraju - opet je čovek višak. Mislim da su ovo stvari koje treba kao Luterove teze zalepiti za Narodnu skupštinu, kad god uđu poslanici da pročitaju, evo, ovih mojih deset teza, da meni neko odgovori zašto je to tako i kako se to sve skupa može rešiti.

Prema tome, reč je o strateškom poremećaju društva, jednog sistema koji je davno uspostavljen i samo se menjaju forme, što mi pokrivamo, ali u suštini ne otklanjamo. U tom kontekstu mislim da je naš problem mnogo veći nego što je tekući problem ekonomske krize. Stalno smo pokušavali da rešimo kvadraturu kruga i da zaobiđemo neke stvari koje se zaobići ne mogu. Stalno smo tvrdili za sebe da smo maštoviti do te mere da ćemo naći treći put, i stalno vraćamo prežvakane ideje da rešimo jednu stvar, ali tako da nas ne zaboli, da u stvari sve ostane isto. I zato je to problem društva koje nije smoglo snage da nađe unutrašnju snagu da prvo to razume, drugo, da reši, treće, da shvati da to sve neko mora da plati. Ovde se sve reforme sprovode kao da to neće nikog ni boleti. I onda vlada može da se ljuti - pa jesu pre četiri meseca obećali da neće biti smanjivanja plata? A kad neko kaže, ljudi, mora se živeti gore, đavo je došao po svoje, na njega se, bre, čoveče, baca anatema, k'o rimski papa, hoće da te ekskomunicira. Znači, jednostavno sasvim dobronamerno predlažem da naš establišment prestane anatemisati, da pokuša, ako ima šta da čuje, da čuje, a ako neće, bar neka ne anatemise, jer i to dolazi po svoje, obećali ste hleba i igara, a igara ima, hleba nema. To naše domunđavanje sa istorijom, pokušaj da se nađe treći put, završava se dribljanjem u kaznenom prostoru. Taj problem smo imali i pedesetih godina kad smo počeli razvijati samoupravljanje, i šezdesetih kad smo ušli u reforme. Od šezdesetih nam reč reforma ne izlazi iz javnog života, a mi smo došli dotle da imamo iste probleme kao pre 50 godina. I zato je bio u pravu Dindić kad je govorio da nikad nama nije bilo lako, samo nam se čini da je bilo bolje. Jedno malo društvo, koje nije pogledalo u sebe samo i koje pati od manije veličine sukobljava se sada sa elementarnim stvarima. Iza velikih ideja nema šta da uspeš sa ljudima koji stoje u redu, to je fakat, i ti možeš da pričaš šta god hoćeš, ali je situacija takva kakva jeste.

Pečat je najubistvenije sredstvo za proizvodnju, kakav plug, kakav čekić, ašov, kompjuter - štambilj je sredstvo za proizvodnju. Politička elita sama sebi kreira posao i zaduženja, i onda nije ni čudo što se toliko namnožila administracija. A propos administracije, sad smo ponovo na pragu neke reforme i vlada u znoju lica svog traži rešenje. Znoj vrca na sve strane, tu se ulaže energija, ulažu se emocije, tu savetnici, ministri, Međunarodni monetarni fond, svi traže jedno rešenje i ne mogu da ga nađu. Radi više, troši manje - to je rešenje. Mi sve tražimo da se to ne desi, a desiće se, kako god da okrenemo. I sada je očigledno da će se sve svesti na trivijalno rešenje da se povećaju porez i PDV. To je toliko poznato, da na kraju uvek i sve plaća stanovništvo, porez je jedno od glavnih oruđa države za preraspodelu.

Šta bi oni mogli da urade, a neće, povodom budžeta, i šta je problem s tom nesretnom administracijom koju sad svi stavljaju na stub srama? Koja administracija, zašto ona postoji? Pa, to su ljudi koji su na vlasti ili su bliski vlasti, to im je delatnost. I šta će se desiti ako smanjimo administraciju? Zašto je ona velika? Pa, zato što praviš zakone koji su tako komplikovani, a zakon je moć i kontrola, i onda takav zakon zahteva mnogo činovnika. Ako smanjiš broj činovnika, a naročito ako im smanjiš platu, što je jedno od rešenja, šta će se desiti? Pa, redovi pred šalterima biće ogromni. Kakva je naša država i kako ona funkcioniše? Pa, prvo propišeš zakon koji ima za posledicu rast broja činovnika. Evo, primera radi, napravio si zakon o ličnoj karti i smanjio trajanje lične karte sa 10 na 5 godina. Tako si duplo povećao rad administracije, duplo, sva obrazloženja su više nego trivijalna. Ako pasoš važi 10 godina zašto bi lična karta važila kraće? Umesto da se taj postupak rastereti, ti izlaziš s posla, ne radiš, da bi uopšte mogao doći do lične karte, vađenje lične karte je najveći društveni događaj. Imamo hiljadu drugih takvih zakona, mogao bih danima da nabrajam sve nepotrebne procedure i šta je sve smišljeno da se izazove tražnja za administracijom. Onaj ko pravi zakon, on ga ne pravi da konstituiše prava, nego pravi zakon kao spisak zabrana i spisak potrebnih papira za vađenje dokumenata. I kad se sagneš pred šalterom, ti si slomljen čovek, a onaj tamo kad te pogleda, pa zareži, pa ne da... Svako se susreo s tim besmisлом. Prema tome, vlada za jedan dan može promeniti zakon i reći da lične karte važe 10 godina, ali ona to neće da uradi. I sad, kad onim službenicima tamo u SUP-u ili u opštini daš još manju platu, e, jado, nećeš ličnu kartu izvaditi ni za pola godine! Normalno, pa ljut je čovek, čitav dan je u onim papirima. Ko kreira zakon, taj smišlja kako da mu dođeš na vratanča. Šta on prodaje, šta je njegova delatnost? Pa, moć. Ako ti nemaš, da dođeš kod mene po neki papir, i da se pri tom ne osiliš, jer, brale, kad te ja pogledam... I stalno se neki papiri izdaju - evo, SOS prodavnica, skupi stotinu dokumenata da dobiješ papir da bi otišao u prodavnicu da kupiš dva litra ulja i odmah prodaš na pijaci.

Mi hrlimo ka besmislu. Ozbiljna država bi, kao prvo, mogla da oporezuje sivu ekonomiju, ili da to polje zatvori ako hoće. Ali, neće, tu su centri moći, tu je socijalna politika na buvljaku itd. Mogla bi da reformiše indirektno poreze, ti imaš sistem u kome rad nosi najveći poreski teret. Ja, recimo, kao profesor univerziteta, da bih popio kafu ili imao jedan dinar u džepu, moram najmanje još 80 para nekom da dam za to; državi, socijalno, penziona, porezi, doprinosi itd. Da li to mora onaj vlasnik kapitala? Ne mora. Kako radi bogat čovek koji ima preduzeće? On ne povećava plate, on vrši raspodelu dobiti i on to plati 10%, njega dinar potrošen u privatne

svrhe košta 10%, plus njegovo preduzeće 10% ili manje. Znači, njega dinar koji stavi u džep košta 1,20 a mene 1,80. O čemu mi onda pričamo? Mogli bi se reformisati indirektni porezi, pa bi se mogle uvesti razne poreske skale, ne ovako odoka porez na automobile, molim, neka rastu po 200 kubika, a ne da je odjednom, recimo iznad 2000 kubika, porez isti i za nove i za stare. Tako sirotinja što je uvezla ove krtije sa Zapada sa 2000 i 2500 kubika neće moći platiti porez. Država bi još mogla da reformiše te javne nabavke, koje neće da reformiše. Prema tome, ono što smatram ključnim za državu, a to se neće desiti, to je da se ne sme dirati PDV, jer povećanje PDV gura inflaciju, gura troškove. I da se nikako ne smeju dirati investicije. Šta će naša vlada odlučiti - upravo obrnuto, da poveća PDV, da skreše investicije. Znači, mi ćemo otvoriti tih uvek istih 10 kilometara puta još jedno 17 godina i na kraju - nemamo autoput. Prema tome, ključna stvar, nešto što treba da piše na vratima Vlade Republike Srbije: da država mora da se izdržava od tekućih prihoda, a ne da se zadužuje. Sad ćemo dobiti 3 milijarde, u redu, a šta ćemo 2010? Šta ćemo 2011? Pa, stiže to sve na naplatu, šta će se desiti? To smo radili sto puta, mi znači permanentno imamo 7-8 milijardi koje nam fale, koje nam neko daje. Pa, prestaće da daje ili će biti sve skuplje i skuplje, i to će biti problem. To bi trebalo, znači, da piše tamo u Vladi: možemo da potrošimo onoliko poreza koliko smo naplatili. Da li to tamo piše? Ne.

Naša voljena otadžbina, kaže, rešava krizu likvidnosti, a ona sama je uzrok nelikvidnosti. Ona ne plaća svoje obaveze. Budžet je dužan putarima. Moguće je da je to prevara, ali on je dužan - dužan je prosveti, dužan je zdravstvu i tako dalje, dužan je preko milijardu eura. Neće država da plati. Ta ista država, umesto da plati svoje obaveze, odvaja sredstva pa daje kredite trećima. Znači, neće da plati onome ko je asfaltirao, ali hoće da da subvencije za kamate da bi neko kupio Punto. Dalje, država amnestira dužnike, kažnjava poverioce. Šta ako je plaćao redovno poreze i doprinose, ispao je budala, zašto bi neko radio legalno kad može ilegalno? Obećavani su milioni prihoda u budžetu od kakve-takve legalizacije, legalizacija nije ni bila. Pa, ko je lud da traži bilo kakve dozvole, jedni drugima se ovde penjemo na glavu, dok se sve to ne razvali. Je l' bi to mogla država uraditi, je li to njen posao? Jeste, ali ona to ne radi, neće da radi, a puna usta pravne države. Onoga momenta kad ti amnestiraš dužnika a kazniš poverioca, ti si izašao iz domena civilizacijskih tekovina i pravne države, i više ne možeš da se vratiš. Kao kad pustiš da pčele izađu iz košnice, pa ih posle vijaš po šumi da ih vratiš, samo će te izujedati, one više natrag u košnicu neće. I zato je država ozbiljna stvar.

Sećate se RTS pretplate? Neće narod da je plaća i ne možeš se ti vijati sada po antenama. Druga stvar, ova javna preduzeća, to je tolika misterija, toliko pričanje bajki i toliki juriš - pa da smo jurišali na Kosovo kao što sad jurišamo na javna preduzeća, Turci ne bi prešli Bosfor. Zašto jurišamo? Zato što je tamo čista moć i čisti algoritam bogaćenja. Nema slađe stvari nego kad je svojina javna a upravljanje privatno, to je prosto istorijska poslastica. Da li mi to možemo da sredimo? Možemo. Da li nam treba više od mesec dana? Pa, ne treba, ali moramo da hoćemo. Pričamo da moramo dati milione ljudima u upravnim odborima i upravi. Zašto moramo? Hajde da pokušamo ovako - da utvrdimo šta je cena rada, pa da objavimo konkurs za, recimo, direktora Elektroprivrede Republike Srbije u kojem piše da to mora biti takva i takva osoba, sa tom i tom radnom biografijom, tim i tim iskustvom. Znači, prvo da utvrdimo kriterijume. Ali te poslove sada može da radi svako ko ima u ruci adekvatnu partijsku knjižicu. Ništa mu ne treba, može mu to čak biti i prvo zaposlenje u životu. Kao što je priznao jedan visoki činovnik - ja sam se tek zaposlio kad sam se učlanio u partiju. Drugo, da vidimo ko je odgovoran za gubitke, da vidimo upravni odbor tog i tog javnog preduzeća, je li on odgovoran za gubitke ili je samo dobijao platu? Tada bi ljudi razmišljali da li da se javljaju na takve konkurse. Još gora stvar je sa kontrolnim telima, imaš kontrolna tela u kojima se zapošljava elita. Mi smo poslednji bastion na Zapadnom Balkanu. Mislim da tu ima više komisija za hartije od vrednosti, regulatornih tela, raznih berzi i ostalih zanimacija, nego od Krakova do Pekinga. Je li to normalno, ljudi? Što mi ne bismo mogli propisati da u komisiju za hartije od vrednosti treba da se biraju ljudi koji imaju određene papire. Recimo, kod nas je opšte poznato da imamo dilere, brokere, portfolio-menadžere, investicione savetnike, oni svi treba da imaju neku školu - a onaj ko njih kontroliše ne treba da ima nikakvu školu? Kako može neko ko nema posebne dozvole kontrolisati rad finansijskih institucija gde rade ljudi koji imaju neke posebne dozvole? Jesmo li ikada objavili kakav konkurs? Nismo. Je li treba? Treba. Nego, ovde ima još jedna poslastica: svi dođu na vlast preko partije pa se onda zamrznu. Evo, recimo, berza pada, kao i sve drugo, dovoljno je da uhvate jednog za transakciju i dokapitalizaciju nečega, pa mogu da žive godinu dana, to su toliko velike pare. Ko određuje tu cenu? Određuje država, moraš da platiš. Dođi po potvrdu i plati milion evra. Je li to dobar biznis? Pa, savršen biznis! Je li to perpetuum mobile? Jeste. Mislim da nikakva materijalna odgovornost nije dovoljna, odgovornost mora da bude krivična. Vidimo šta se sad dešava na Zapadu, pa ljudi upadaju u kuću, bre, direktora Bank of Scotland, videli ste juče ono u Londonu. A ovde - puj pike

ne važi. Svi naši guverneri su u Aleji zaslužnih građana, i oni koji su uništili onu staru deviznu štednju, ništa se nije desilo.

I pozicija i opozicija i nevladine organizacije, svi sa radošću očekuju dolazak Mesije, državne revizorske agencije. Šta ona može da uradi? Ne može ništa, sistem je ključ. To malo, slatko drvo od kojeg sad svi očekuju da će doneti prve plodove, državna revizorska iskustva - kako da ih donese kad oni mogu da rade šta hoće, kad je centar moći na drugoj strani? To je problem. Mi srljamo iz jednog rešenja u drugo, a problem je izvor sam. Treba se vratiti na izvor, tamo su koncepcije, tamo je filozofija sistema, i onda plivati uzvodno. Svet je u problemu koji smo mi već više puta imali, da se privatizuju dobici, a socijalizuju gubici. Onaj je stanovao džabe, neće da plati stanarinu, onaj dobio vilu na Dedinju za 200 evra, ovaj drpio preduzeće za 1 evro - sve su to privatizovani dobici, a gde su gubici? Gubici su javni. Znači, ovde su vrline javne, a poroci privatni. Zapad shvata taj problem i kuda to vodi - do kovača lažnog novca. Mi ne možemo to tako da rešimo, jer još nam nisu dali pravo da kujemo novac kojim možemo kupiti tuđu robu. Dakle, ma koliko to apsurdno možda zvučalo - što se grbo rodi, vreme ne ispravi. Ovde je reč o novom propitivanju, i u Srbiji i u svetu, kakav je oblik sistema i šta su njegove kontrolne tačke. Nažalost, i svet je počeo da sanira posledice, a da ne otklanja uzrok. Uzroci su primarni - da li ti svojom svojinom garantuješ za svoje poslove, da li ličnom odgovornošću garantuješ za ispravnost odluka koje donosiš kao sudija, revizor, kontrolor, komisija? Da li tebe, na kraju, ako te uhvate u prevari ili nevršenju dužnosti i tako dalje, čeka ne verbalna osuda, nego zatvor, jer zatvor je tu jedini lekovit. Neko ko ima milijardu šta da ga kazniš sa milion? Pa, to je kao muva da ujede bizona. Nego, apsana, a onda se vrati, pa na početak. Ko je ključ? Ključ je poverilac, a ne dužnik. A šta se tamo, na Zapadu, rešava? Pa, i tamo se brine o dužnicima, ne o poveriocima. Ako je neko dobio kuću na Floridi koja mu ne pripada, neko je to platio. Ko? Onaj Kinez u Sijanu koji pravi WC šolju koja na Floridi košta 2 dolara. Govorim metaforično. E, to su pitanja koja svet mora postaviti globalno, a mi u našoj voljenoj otadžbini moramo postaviti pitanje - zašto je čovek višak? Premda umire više nego što se rađa, čovek je opet višak.. Jer, mi srljamo u situaciju koja je po definiciji nerešiva. Danas, sutra, prekosutra - ili će se rešiti, što kaže naš bivši vođa, institucionalno, ili vaninstitucionalno.

Jedno je kad neko društvo pozovete 1945. na štednju i obnovu, ljudi zaista jurišaju, ručno vade slavonske hrastove i prave autoput, pruga gradi nas, mi gradimo prugu. Energija naroda. Jedno je kad 2000. godine kažete - ljudi, dosta je, bre, bilo zavrzlake, mi ćemo to, to i to. Ali, posle devet

godina ponovo smo na istom. Nema emocionalnog potencijala za velike projekte, sad se mora delovati institucionalno. A mi nemamo demokratski sistem. Šta će poslaniku za rad na terenu pare, kad on terena nema, nema on neposrednih birača. Ovo je nagodba partija - kakvih 250, pa ne treba nam 5 poslanika! Najbolje je e-mailom da iz partijskih centrala predsedniku skupštine stignu uputstva šta je stav. Ovo je juriš po komandi. Je li se Obama borio za svaku američku državu? Mora se vratiti veza naroda i poslanika. Ili druga opcija, partijski ali većinski sistem, ko pobeđi nosi sve, pa ćemo onda videti. A ti imaš nešto između, politički motor ne funkcioniše. Jedan moj prijatelj kaže - Srbija je zemlja u kojoj bi Sizif morao da gura kamen nizbrdo. A ja mislim da je u najboljem interesu naše elite da se iz politikantske preobrazu u političku i državničku elitu i da pokuša da reši stvar. Sačekajte to ovi mladi ljudi, jedino je Broz umro na vreme i ovenčan slavom, već ovaj drugi naš tiranin i vladar nije umro ni na vreme, ni jednostavno, ni ovenčan slavom. Iz toga se mora učiti. Ne želim da se pogrešno shvati, ali prosto je to tako, treba vladati i gledati rezultat. A moglo se videti i prošlog leta. Sećam se koliko su me napadali kad sam predložio broj ministara - prete ljudi, bre, hoće da biju. Ali sad idem korak dalje, kažem, nemojte smanjivati broj ministara, to ne znači ništa, promenite zakone. Nemam ja ništa protiv tih običnih ljudi na šalterima, oni ne kreiraju zakone, ali možda i kreiraju. Zašto Toyota funkcioniše? Zato što svaki radnik kad izlazi s posla daje neku racionalizaciju onome koji dolazi na posao; makar bilo samo "nemoj šaraf ovaj tamo, nemoj ovamo", ta je logika dovela do strahovite efikasnosti i na kraju najvećeg proizvođača automobila na svetu. Šta naš svaki činovnik radi? Ma, daj još jednu začkoljicu, ako nam se slučajno izmigolji na članu 9, da ga dočeka 9a, onda je moj. To je potpuno suludo. Kad predsednik Vlade sedi iza celog metra materijala, kako će onda načelnik da nema bar 30 santimetara nerešenih stvari? Moj radni sto je uvek čist, i onda neko kaže - ovaj Zec ništa ne radi, đe su papiri, đe je nered? Kad nešto uradiš na vreme, ti si se zeznuo, to je kao da si nekom rekao da si bez posla. Potpuno je izokrenuta filozofija koja, naravno, pojedincima koristi. Uzmimo taj nesretni Kopaonik, prvi put na tom Kopaoniku ti nisi mogao da kažeš ništa kritično, to je bilo izrežirano kao Peti kongres. Govori predsednik države, govore ministri jedni drugima, a mi ostali kao slušamo. Da li si mogao nešto kritički da prozboriš? Nisi. Imao sam mnogo pitanja, ali nisam mogao da ih postavim. I pita me jedan novinar šta ja mislim o tome. A ja, pošto volim da branim onoga koga napadaju, imam problem, jer sad branim našu vlast. I kažem - ljudi, oprostite im, morali smo doći na Kopaonik, problem je toliki da sa niže tačke ne može da se vidi, i morali

smo ostati četiri dana zbog velike magle, čekali smo da se razbistri, da vidimo dokle taj problem seže. Dajte, oprostite ovim ljudima, mislim, nemojte tako. Eto, ja sam ih branio koliko sam mogao.

(Bob Dylan - Beyond Here Lies Nothin')

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste pesmu sa novog albuma Boba Dilana koji izlazi krajem aprila. A posle 20 godina u Beograd je došla književnica Dubravka Ugrešić. Pre ratova devedesetih možda je se sećate po knjigama Filip i Srećica, Štefica Cvek u raljama života, po kojoj je Rajko Grlić snimio onaj čuveni smešni film, i Forsiranje romana reke za koji je 1989. dobila NIN-ovu nagradu. 1993. Dubravka je napustila Zagreb u kojem je bila proglašena jednom od četiri vještice, neprijateljice Tuđmanovog režima. Dubravka Ugrešić danas živi u Amsterdamu, u međuvremenu je objavila dva romana, Muzej bezuvjetne predaje i Ministarstvo boli, i četiri knjige eseja, Američki fikcionar, Kultura laži, Zabranjeno čitanje i Nikoga nema doma. Knjige su joj prevedene na preko 20 jezika i ove godine je ušla u uži izbor za Bookerovu nagradu. Slušate razgovor koji smo napravile sa njom i delove Dubravkinog nastupa u Centru za kulturnu dekontaminaciju, gde je sa njom razgovarao Dejan Ilić iz Fabrike knjiga. Dejan je čovek koji je zaslužan za to što su u Beogradu objavljene sve Dubravkine knjige.

DUBRAVKA UGREŠIĆ:

Jesam autsajder gdje god da dođem, ja sam i u Zagrebu autsajder zato što sam naprosto izvan svih krugova. Čak nemam ni preteranih veza sa izdavačima ili sa nekim književničkim krugovima. Dakle, nisam nigdje uštekan. Ja sam autsajder i tamo gdje živim, u Amsterdamu, tamo nisam član apsolutno nikakvih društava, nikakvih književničkih organizacija, jedva se zna da ja tamo postojim. Dobro, sad sam dobila malo publiciteta, ali vi mene doživljavate potpuno drukčije nego ja sebe i nego što govore činjenice. Ono što možda nije autsajdersko, ali i to je pitanje gdje i kako, to su moje knjige. Hoću reći, ja ne idem sa svojim knjigama zajedno.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Ali, kad vas kandiduju za Bookera...

DUBRAVKA UGREŠIĆ:

Ja mislim da je to neka greška.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Vi u stvari ne znate kako se to desilo?

DUBRAVKA UGREŠIĆ:

Pa, ne znam, kako mogu znati? Vi ne znate ko je kandidat za Nobelovu nagradu, ne znate ko je bio u igri, vi samo dobijete vijesti jednom godišnje. Bookera malo pumpaju, malo je transparentnije, imate te duge liste, pa kraće liste, pa najkraće liste, i zato Booker ima tako veliku popularnost. Imate, dakle, godišnji Booker za engleskog, američkog, australijskog pisca i tu novu nagradu Man Booker International. Zanimljivo za ovogodišnju listu je da ih je do sada bilo samo dvije i na te dvije prethodne su bile zaista veličine, to su bili svi oni pisci od kojih su neki dobili Nobelovu nagradu, kao Ginter Gras, ili na ovoj listi Najpol, a ovdje se sad prvi puta na listi javljaju i pisci koje nitko ne bi očekivao i kojima su mnogi razočarani. Pitanje prisutnosti vam je isto relativno, kao i svugdje. U Hrvatskoj je najpopularnija spisateljica trenutno Nives Celzijus. Zna da je u Zagrebu bila ova peticija za Marka Perkovića Thompsona, da se njemu treba dozvoliti da nastupa u Puli, da je on umjetnik, da je on ne znam što - potpisalo je nekakvih trista intelektualaca. Kad kažem svojim prijateljima da je, eto, tristo intelektualaca potpisalo tu peticiju, oni kažu - ha, ha, i ti to zoveš intelektualcima? I ja velim, da, ali da li postoji druga lista? A oni vele, pa, nije niko lud da potpisuje drugu listu. Ja velim, ako nema druge liste onda je činjenično ovo tristo hrvatskih intelektualaca. Dakle, činjenično Nives Celzijus je najpopularnija hrvatska književnica.

SVETLANA LUKIĆ:

Kad ste maločas rekli da imate tu autsajdersku poziciju, kako bi ste je opisali?

DUBRAVKA UGREŠIĆ:

Pa, kako okrenete. Možete reći da je to invalidna pozicija, pozicija koja nije puno vrijedna, koja odbija svaki angažman, ili da je komotna, pozicija lijenčine. Vjerojatno bez te pozicije moji eseji ne bi bili takvi kakvi jesu. Zna, ja ulovim neku epizodu u Švedskoj, nešto čulovito ovdje u Beogradu, nešto ulovim u Zagrebu, nešto u Budimpešti, i to ne mora biti nekakva korektna, objektivna slika svijeta, ali je moja i, za veliko čudo, ona nalazi svoje čitaoce na raznim stranama svijeta. To me je iznenadilo,

recimo, za ovu zbirku Nikog nema doma, koja je u Americi izašla dvostruko deblja, jer sam ju u međuvremenu dopisala - vjerujem da je njezin prijem bio puno življi, puno otvoreniji među tim američkim čitaocima nego u Zagrebu, a vjerojatno je i tu u Beogradu prošlo dosta gluho.

Egzil je bukvalna promena konteksta, on podrazumjeva osobno iskustvo svakog egzilanta koje teško da se da podvesti pod odrednice koje uporno proturaju književni kritičari iz obeju sredina, matične sredine i sredine domaćina. Odrednica je emigrantska, imigrantska, egzilantska, nomadska, manjinska, etnička književnost - diskriminativne su, ali ujedno i afirmativne. Tim odrednicama matična sredina istiskuje pisca napolje, tim istim odrednicama sredina domaćina potiskuje pisca u njegovu etničku nišu, ali ga ujedno afirmira priznajući njegovo postojanje. Matična sredina polazi od pretpostavke monokulturalizma i ekskluziviteta, druga iz pretpostavki multikulturalizma i inkluziviteta, ali i jedna i druga u suštini barataju prašnim etiketama etniciteta i politike drugosti. Čak i ako napišem tekst o pustoši zaleđenih pejzaža na Sjevernome polu, u rezultatu ću najčešće biti etiketirana kao hrvatska spisateljica ili kao hrvatska spisateljica u egzilu koja piše o pustoši zaleđenih pejzaža na Sjevernom polu. Recenzenti će ledenu pustoš moga teksta promptno naseliti pojmovima kao što su egzil, Hrvatska, bivša Jugoslavija, postkomunizam, Balkan, Istočna Evropa, slavenski svijet, balkanski feminizam ili balkanski ekofeminizam, dok će me novinari pitati jesam li u pustoši zaleđenih pejzaža imala prilike sresti jugoslavensku dijasporu i što iz zaleđene perspektive mislim o situaciji na Kosovu.

Imala sam priliku sresti posvuda tu djecu, osobito djecu u Americi. Fantastično je kad u liftu čujete, a ja sam tako čula razgovor između dvije mlade zgodne djevojke - jedna pita "ej, jesi ti uzela ono PHD?", a ona veli "ma, nisam", a ona opet pita "je li tvoj dečko piešdirao?". To su sve mladi ljudi na fakultetima, evo, prošle godine sam zalutala u Sent Luis i tamo sam upoznala nekog mladog dečka iz Banjaluke koji na Jejlju studira staroenglesku književnost. Nakon toga sam imala jedno predavanje na Kolumbiji u Njujorku, i odjedanput sila nekakve naše djece - a, mi smo dobili e-mail, znamo da ste bili u Sent Luisu. Srela sam nekakvu curicu iz Bosne koja radi kao broker na Vol stritu. Ja velim "bože, dijete, ti si broker na Vol stritu", a ona "pa šta, ima puno naših". Sve to je negdje pozavršavalo te sjajne fakultete, sve negdje nešto radi. To je ta neka nova emigracija. Imate onu staru emigraciju koja je otišla sa ratom, ali to su stari ljudi koji

sa sobom nose i dalje sjeme mržnje. U Amsterdamu ima jedan kupovni centar na otvorenom i tamo su neki kafići i svaki put kad prođem sretnem trojicu, mogu imati između 60 i 70, ulubljeni obrazi, cigareta, i kreće priča, veli "e, baš mi je drago za Hrvate, oni su dobili sve što su hteli, a mi, eto, mi smo žrtve pa žrtve, kao Židovi".

Mogu zamoliti fotografe da me prestanu fotografirati da bih mogla koncentrirano čitati ovaj tekst? Je li se možemo slikati poslije? Svi zajedno, kako god, okej? Hvala vam puno.

Kad je Karadžić priveden na Hag onda sam napisala taj esej i palo mi je na pamet - bože, čekaj, koliko je to godina prošlo? Pa, ne samo da je odneseno deset i više godina mog života nakon Titove smrti, jer je bilo hoćemo-nećemo, šta ćemo, kako ćemo, ima ulja, nema ulja, inflacija, neinflacija... A onda je na to došlo još idućih 20 godina - pazite, to je 30 godina života sa tim ratom. Moram priznati da sam se ja naprosto umorila. Nekad, kad bih došla u Zagreb, ja bih pokupovala gomilu novina odmah i krenula u čitanje. Sad isto imam taj refleks, ali ja više to ne mogu čitati. I pojavilo se još nešto, ja više čak ne razumjem ni taj jezik. Isto se odnosi naravno na Srbiju, na Bosnu. Ja sam lani bila u Crnoj Gori i isto sam kupovala novine, htjela sam da vidim, i potpuno je bilo fantastično koliko ja nisam mogla više prodrijeti u taj jezik, jer je on samozadovoljan, zatvoren, podrazumjeva stvari, kao da mi svi razumijemo o čemu govorimo. I odjedanput sam shvatila - ne, pa ja ne razumijem. Osim toga, ne želim razumjeti. Osim toga, objasni mi. Osim toga, nemoj mi govoriti tim polumucavim govorom. Govor gesta se preselio u jezik, aha, e, znamo mi, a-a, ovi poluzvukovi, ne. Ako krenete učiti taj jezik onda vi točno znate koja je ideološka poruka i ja zaista ne želim, ne mogu više, pa mislim, ko to sve skupa može? Ne samo da sam o tome pisala, ne samo da sam toliko dugo godina bila vezana uz sve to - pojavio se zamor materijala. To je jedan umor - vani bi rekli fatigue.

U svijetu robnih vrednosti pisci, ljudi koji pišu i publiciraju svoje knjige moraće se suočiti sa promjenom svoga statusa. Hrvatski pisci na primjer moraće prihvatiti činjenicu da je svestrana i multimedijalna Nives Celzijus ništa drugo do njihova tržišno uspješnija kolegica. Odgađajući konfrontaciju s činjenicama, pisci hrle u zadnje preostalo sklonište, pod krovove nacionalnih akademija znanosti i umjetnosti koje osiguravaju institucionalizaciju nacionalnih vrednosti i nešto sigurnije penzionerske dane. Takvi pisci su pred iščeknućem, ali nisu nužno gubitnici. Moj osobni književnički napor dao bi se sažeti u slici sudionice demokratskog književnog maratona koja ima nešto više od 50 godina, sudionica trči

prema cilju noseći u rukama porculansku zdjelicu, duboko uvjeren da je zdjelicu ispunjena dragocjenim sadržajem koji mora pronijeti do cilja. Zdjelica ispunjena dragocjenim sadržajem je dakako književnost, književnost kao umjetnost. I trka i iscrpljujući maraton i simbolična zdjelicu i književnost kao umjetnost, sve bi to mogle biti tragikomično krive pretpostavke, jer posve je moguće da trkačica trči stojeći u mjestu, a da to i ne zna. Ili da, ne znajući to, trči unazad. A ako trkačica i stigne do zamišljenog cilja i zdjelicu s dragocjenim sadržajem pronese neoštećenu, na cilju bi je mogla dočekati spoznaja da je u zdjelici luk i voda.

Nakon raspada Jugoslavije, znate, počele su se remodelirati i povijesti, nanovo pisati školski programi i čitanke i sve to skupa je jednako strašno ideologizirano. Ja sam to napisala u jednom tekstu jer sam to naprosto vidjela. Vidjela sam igru sa pitanjima. "Kako se zove povrće zbog kojeg jedna princeza nije mogla spavati?", ja sad mislim, super igra, vidi kako je slatko, ne? Princeza na zrnju graška, super. I onda, kako se zove mjesto u kojem se rodio prvi hrvatski predsjednik Franjo Tuđman? Veliko Trgovišće. Kako se zove režiser velikog filmskog ostvarenja Duga mračna noć? Antun Vrdoljak. A da ne kažem da sam vidjela učilicu iz geografije - kompjuterska igra u kojoj imate đaka dječaka, ne djevojčicu, koji ulazi u školu. U školi imate razne razrede, pogledala sam razred geografije, nisam se usudila ići dalje. To je jedna svemirska letilica, vi letite iznad Hrvatske i tamo gdje se spustite, recimo u Dubrovnik, otvori se oblačić i u dve rečenice kratka povjest Dubrovnika. Međutim, odmah iza toga oblačić veći i slika gradonačelnice Dubrovnika. Idete na Osijek - sa ekrana desetogodišnje dijete gleda Anto Džapić. I to se zove program iz geografije. Ali vjerovati da će djeca ostati trajno zagađena, oštećena, izbrifirana, to nije tačno, jer nismo ni mi, ni nama se nije baš dogodilo da smo ispali sasvim glupi.

DEJAN ILIĆ:

Imali ste priliku da Vas pozovu u Sjedinjenim američkim državama u jedan, kako smo mi govorili, radnički univerzitet i zamolili su Vas da održite predavanje ljudima koji su išli u večernju školu. To su radnici koji su došli u Sjedinjene američke države i pokušavaju tamo da se izbore za neki svoj život i veruju da obrazovanje ima smisla, a Vas su pozvali da im kažete nešto u vezi sa tim. Kako ste se osećali u tom trenutku?

DUBRAVKA UGREŠIĆ:

Osjećala sam se potpuno božanstveno, kao profit, kao svi oni profiti čija imena ne smijem spomenuti. Na moje predavanje su zapravo došli emigranti iz zemalja u kojima se govori španjolski jezik. Ja sam za njih bila simbolična figura, njima je bilo užasno važno to da sam ja pisac koji ima publicirane knjige, jer za to postoji faktički dokaz. I oni su svi kupili moju knjigu, iako je nisu mogli čitati, jer i knjiga je bila za njih simbolična vrednost, ta koju će oni jednog dana dostići kada nauče engleski jezik. Onda će imati biblioteku s potpisima pisaca i moći će ih čitati. Mislim, to su ljudi koji rade po nekoliko poslova da bi preživjeli i idu u te večernje škole gdje uče engleski, uče nešto o Americi itd. Dakle, oni su mi poklonili plišanog medvjedića i cvijeće, i to je bilo toliko ganutljivo i ja sam se osjećala, iskreno rečeno, kao Nadežda Krupskaja u susretu sa svojom komunističkom ćelijom u Americi, jer sam se morala sa svima njima rukovati. Oni su inzistirali da se rukujemo i svima sam morala potpisati njihovo puno ime i prezime. Potpuno je fantastično, lista pisaca američkih koja je bila u toj istoj školi i radila isto što i ja je nečuvena, zapravo ona počinje od Artura Milera, i moram reći da je to jedan od najljepših književnih doživljaja u mom životu.

O novcu ne znam ništa. Iz te svoje potpuno ignorantske perspektive ja se, naravno, trudim, okrećem New York Times, onda čitam one kolumne, pokušavam učiti taj jezik novca, pa ne mogu ništa naučiti jer opet ništa ne razumijem. Mislim, ne znam čak ni šta je burza, ja ne razumjem kako se novac pere, ja uvijek mislim da se uzme prašak pa se pere. Ali možda zbog te ignorancije, a možda i zbog neke intuicije koja je pravilna, mislim da je najvažnija priča uopće priča o novcu, da su sve ostalo opravdanja. Znae, sve što se događa je nekakav pakung za obične ljude da to mogu razumjeti. Mislim, recimo, da je priča o raspadu Jugoslavije zapravo priča o novcu, da je rat priča o novcu. Pakung je bio razumljiv svima nama, a to je bio nacionalizam, a prava priča je o novcu. Znae, nikad niste čuli priču o ratu, povijest rata pisanu iz perspektive prodavca oružja. Bilo mi je zanimljivo u Crnoj Gori - to je zemlja u kojoj vi osjećate da taj euro - vidite ga bar konkretno - negde curi, cirkulira, leti po zraku, pliva po moru, i vi ne razumijete kako. Postoji taj jedan važan, ako ne i najvažniji sloj na novcu koji je nama nevidljiv, nama običnim ljudima, mi ga ne razumijemo. Ja vam mogu iz perspektive najobičnije domaćice reći - one 2000. kada je uveden euro bila sam u Americi, vratila sam se i zatekla euro. Prvo, shvatila sam da je sve poskupilo za 100% - jedan gulden je jedan euro i sad je to kao isto, a plaće nisu skočile. I nekako sam mislila, bože moj, ovo je pljačka milenija. E, sad sa krizom moja svijest domaćice je potpuno

pomućena, ja to sad ne razumjem, ali ideologija mi govori da je nešto krivo, jer to je opet ideologija nametanja krivice, svi smo mi krivi, evo, mi sad moramo stegnuti kaiš. Ko? Ko mora stegnuti kaiš? Jesam li ja trošila? Jesam li ja dobila? I tu će sad opet biti premještanja krivice - znate, vi ste nesposobni, zato ste u krizi, ili vi ne radite dovoljno, ili previše ste trošili. A stvari koje idu paralelno su fantastične. Sjećam se, 1971. su bile demonstracije u Hrvatskoj, Savka, Tripalo, Hrvatsko proljeće. U jednom momentu bila je policija koja je tamo tukla studente. Jedan prijatelj mi je ispričao scenu, policija je bila dosta gruba pa su se promatrači sklanjali u stranu, u haustore, u veže, i on se tako isto malo sklonio i gledao, i pored sebe je vidio jednog malog čovjeka sa kapićom koji je čitao novine, a u novinama je bila rupa. I on je mislio evo ga, to je špijun, onako, brkovi, kapić, novine... I onako ga malo pogledao, i ovaj isto njega, a ovdje se odvija povjesna scena, bitka, i opet ovaj gleda onoga, onaj gleda ovoga i na kraju ovaj mali kaže "oš kupit' čuku?". Čuka je sat, dakle, on je prodavao satove u vreme žestoke bitke. Taj mali s brkovima i s tom kapićom - on je uvijek pobjednik velikih povijesnih događanja.

EUGENIKA

ROMI BEOGRADA,

SAŠA GAJIN I GORAN MILETIĆ, *iz Koalicije protiv
diskriminacije,*

BILJANA STOJKOVIĆ, *biolog,*

VLADIMIR GLIGOROV, MIODRAG ZEC, MIŠA BRKIĆ,
Skup četvrtasti sto,

PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

SVETLANA VUKOVIĆ:

Čujete moj glas, što znači da je Ceca Lukić bolesna. Bolestan je i Pera Luković, tako da ćete na kraju emisije čuti kako kijavičava Lukić razgovara sa kijavičavim Perom. Ali na početku ćemo malo pričati o Romima. Gradske vlasti su 14 dana pre roka bagerima srušile romsko naselje u bloku 67 na Novom Beogradu. Ljudima nije bilo dozvoljeno ni da iznesu stvari. Jedna žena je doživela infarkt, jer je ispod ruševina propalo sve što je spremala sinu za ženidbu iduće nedelje. Operacijom je rukovodio i posle je pravdao gradonačelnik Đilas.

Pre 17 godina, 1992. godine, Dragan Dilas je predvodio poslednje urbane demonstracije beogradskih studenata. Jednoga dana studenti su se probili do kuće Slobodana Miloševića i preko kordona policije vikali - Miro, kuvaj kafu! Posle 20 minuta policija je dobila naređenje da krene na demonstrante. Tada je visoki albino momak skinuo majicu i sa visoko podignutim rukama, go do pasa, pošao prema njima. Za njim su se skinuli, podigli ruke i krenuli i ostali momci. Taj mladić je svetleo u sumraku kao beli anđeo. Policajci su polako spustili pendreke i nastala je tišina. Taj momak, junak ovog magičnog događaja iz mitske prošlosti '90-ih, danas je naš gradonačelnik koji izgovara primitivne i rasističke rečenice zbog kojih će morati da podnese ostavku.

Miloš Ćirić je bio na protesnom skupu Roma i nevladinih organizacija i razgovarao sa Romima, Sašom Gajinom i Goranom Miletićem iz Koalicije za borbu protiv diskriminacije. Pre nego što čujete ovu reportažu, nekoliko podataka. Tačan broj Roma u Srbiji nije poznat, kreće se od 108.000, koliko je evidentirano u popisu 2002. do 800.000, kako tvrde neki romski lideri. Po proceni Saveta Evrope u Srbiji ih ima oko 450.000. Romi čine 66,7% najsiromašnije četvrtine stanovništva u Srbiji, dok u najbogatijoj četvrtini nema nijednog Roma. U Srbiji postoje 593 romska naselja bez infrastrukture i normalnih uslova za život. Od toga 72% čine nelegalna i delimično legalizovana naselja. U nezdravim i nebezbednim uslovima živi 63% Roma. U Beogradu postoji 197 nehigijenskih romskih naselja.

SAŠA GAJIN:

Ono protiv čega smo mi ustali i kao Koalicija protiv diskriminacije i kao deo nevladinog sektora od možda 45 i više organizacija koje su potpisale ovaj zahtev za smenu gradonačelnika, jeste to da je on svojim činom doveo do jedne apsolutno protivpravne situacije. Videli ste da su, kada su bili suočeni sa protestima, pre svega nevladinih i romskih

organizacija, odlučili da pomognu tim ljudima, ali ne svima i ne na način na koji je to trebalo učiniti. Pokušali su, naime, da razdvoje porodice i da žene, decu i stare ljude iz romskih porodica odvedu na jednu stranu, a one za koje smatraju da su radno sposobni na drugu. Zapitajte se kada je to poslednji put rađeno u Evropi, da su ljudi odvajani po ključu, da li je neko radno sposoban, da li može da doprinese nešto ili bi ga trebalo smestiti negde drugde, u neki azil. To je apsolutno neprihvatljivo sa stanovišta današnjih prilika u Evropi, niko u Evropi to ne bi uradio na način na koji je to uradila gradska skupština.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Postoji izjava gde se kaže da Rome treba iseliti zato što oni ugrožavaju razvoj Beograda.

SAŠA GAJIN:

To je apsolutno neprihvatljivo, on vidi ljude kao niža i viša bića, kao ljude prvog i drugog reda. I u tome se i krije sva apsurdnost ove situacije, jer je ceo postupak, ceo taj cirkus koji je izazvan odlukom gradske skupštine, učinjen svega par dana posle potpisivanja ukaza o proglašenju zakona protiv diskriminacije.

- Ja sam predstavnik Roma, greška je što nije bilo upozorenja. Mogli su da pošalju svoje ljude pre mesec dana, pre dva, pre tri meseca, da vide ko ima ličnu kartu, odakle je došao, zašto je došao, ako nema onda da mu se da novac da se vrati u svoje mesto. Ovo ostalo što je rekao o svima koji su došli sa strane a nemaju prijave - trebalo je da dođe centar za socijalni rad, sve je to trebalo ranije. To je ta šupljina i to je promašaj gradonačelnika. Normalno, ne može neko da dođe preko noći da se useli i da dobije stan. To je van pameti. Grešimo i mi, Romi, nismo toliko obrazovani, roditelji su tu najveći krivci. Dato nam je svima kao i Srbima, da se školujemo, obrazujemo. Deca treba da se uključuju u zabavišta, ali ja sam za to da se ne odvajaju uopšte od Srba. Znači, ne da obdanište bude čisto romsko, kao što je uradila Dekada Roma, nego da bude bez razlike na naciju, nacionalnu manjinu, veroispovest, da budu svi zajedno u školi, u startu, tu gde se gradi temelji. Moraju zajedno da budu i Srbin i Vlah ili Arnaut, to donosi pozitivnost, da nauče Romi srpski, a Srbi da nauče romski. Jedino što je kod nas mana jesu nemaština i beda. Naši Romi prodaju gvožđe, bakar, obojene metale, kartone, sve su to sirovine koje poboljšavaju život naših Roma. Zato ne bi smeli da se odvajaju iz grada. Dogodilo se nešto preko noći što nije smelo da se desi. Romi jesu napravili grešku, greška je njihova od bede,

od nemaštine, ali obrazovani, pismeni ljudi to nisu smeli da dozvole. Imali smo prilike da čujemo da gradski oci govore o tome kako će Romi da se vrate tamo gde im je prebivalište, odnosno da oni koji nemaju prebivalište mogu da napuste Beograd. Stvar je u tome što oni u principu nemaju nikakvo prebivalište, nikakvo boravište. Nemaju prilike da se upišu u matične knjige rođenih. Kod nas postoji više desetina hiljada ljudi koje mi nazivamo pravno nevidljivim i većina od njih su upravo Romi. Kada govorimo o obrazovanju, o zdravstvu, o pristojnim uslovima za život, o uključenosti u sve tokove društva, o integraciji, onda moramo imati na umu da se radi o populaciji koja je pravno nevidljiva, koju prvo moramo da konstatujemo, da upišemo u matične knjige, da im izdamo lične isprave da bismo mogli dalje da se bavimo njihovim ljudskim pravima. To je onaj kamen spoticanja koji nas već godinama vezuje za jedno isto mesto, ne možemo da krenemo napred ako nemamo te ljude registrovane, pravno vidljive. To je početni korak ka njihovoj integraciji. Dokle god država ne želi da učini taj odlučan korak napred, nećemo moći da se bavimo ni njihovim drugim pravima. Nema zemlje u Evropi koja nema određenu vrstu pravnih problema sa romskom zajednicom, ali takođe nema zemlje u Evropi koja na ovakav način, potpuno protivzakonito, na savršeno brutalan način, "rešava" ove probleme.

Ono do čega je svim evropskim državama stalo jeste da se nađe neki modalitet koji bi upućivao na integraciju tih ljudi u društvo u kojem žive. Ne politika getoizacije, ne politika razdvajanja, ne politika slanja na neko drugo mesto, ne politika kontejnera, nego politika integracije romske zajednice u društvo u kome žive na ravnopravnim osnovama sa svima drugima. Nema te zemlje u Evropi koja neće slediti taj put. Evo, ja sam imao prilike prošle nedelje da budem na redovnom zasedanju Komisije protiv rasizma i netolerancije Saveta Evrope kada se razmatrao izveštaj o stanju romske zajednice u Švajcarskoj, Nemačkoj i Češkoj. Opšti je zaključak u vezi sa njihovim položajem bio da se u svakoj i najrazvijenijoj državi Evrope, kao što je Švajcarska, mogu naći problemi u integraciji romske zajednice. To nije ništa specijalno novo, a istovremeno ćete naići na jednodušnu politiku tih evropskih zemalja da se svi ti ljudi koji pripadaju romskoj zajednici moraju integrisati u društvo kao ravnopravni članovi. To je ono što njih diferencira od nas. Mi idemo nekim drugim tokom; kontejneri, izmeštanje na jug Srbije, razdvajanje porodica, brutalnost, povreda dostojanstva tih ljudi. To je odlika ne evropskog nego nekog drugog puta koji je ili ostao na đubrištu istorije ili se nalazi van evropskog kontinenta. Na sličan način na koji

su Romi integrisani u naše društvo i mi smo integrisani u Evropsku zajednicu naroda. Neće biti moguće videti nijedan izveštaj evropskih organizacija, niti organizacija Ujedinjenih nacija, u kojima se neće apostrofirati upravo ovaj problem romskih prava, pre svega njihovog identiteta, pristupa ličnim dokumentima, a onda i one klasične sfere - stanovanje, zapošljavanje, zdravstvena zaštita, obrazovanje itd.

GORAN MILETIĆ:

Deo njih poseduje neka dokumenta, ali od pre 20 godina, prijavljeni su na nekoj adresi, ali naprosto nemaju gde da se vrate. Ovaj put je reakcija javnosti bila prilično jaka i u tome jeste neka razlika, ali je istovremeno način na koji je vlast to uradila potpuno neverovatan, da se ljudima nije dao rok za iseljenje. Videli ste pokušaj za Boljevce, to je jako tužno, to se dešavalo i ranije, moram da pomenem, u Kamendinu, Zemunu, Zemun Polju, Batajnici, Ovči, a na Novom Beogradu je, naravno, bio najveći protest koji sam video, zaista najotvoreniji rasizam. Bio sam na par protesta, slušao sam šta ljudi govore, potpuno je, moram reći, fascinantno da to nije kažnjeno, mada je kažnjivo po svim našim zakonima. Ne zaboravimo ni užasne rasističke pojave, kao što je pravljenje separatnih romskih odeljenja, što je potpuno neprihvatljivo sa stanovišta Saveta Evrope i standarda koji vladaju. Sećam se kako je, kada sam bio u jednoj školi, učiteljica rekla - eto, ona ih uči koliko je jedan plus jedan jer, kaže, oni ne mogu više, oni nisu sposobni za više. Ona ne vidi ništa rasističko u rečima da Romi ne mogu da nauče više nego što je jedan plus jedan.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Da se vratimo na gradsku vlast, na gradonačelnika. Pre neki dan je izjavio nešto što je indikativno, da njemu nije jasno zašto cela situacija u vezi sa Romima iz bloka 67 šalje bilo kakvu lošu sliku o Srbiji.

GORAN MILETIĆ:

Podsetiću vas na još jednu izjavu koju je tom prilikom dao. Kad su ga pitali za prava Roma on je samo odmahnuo rukom i rekao - ma, molim vas, koja prava Roma. Rekao je - to su jadni ljudi koji su izmanipulisani. Pa, ja mogu da se složim, ali to su ipak ljudi, to su građani koji moraju biti makar minimalno jednaki sa nama, i vlasti moraju nešto uraditi po tom pitanju.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Tu je i izjava gradonačelnika da Romi treba da se vrate odakle su došli, a paralelno sa tim i izjava da oni ugrožavaju razvoj Beograda.

GORAN MILETIĆ:

Iskreno, nisam očekivao da može toliko daleko da ide, da dâ izjavu kako grupa građana stoji na putu razvoja Beograda. Pa, Beograd se valjda razvija za sve građane? Što se tiče onih drugih priča da to nisu Beograđani, to je strašno, na teritoriji svake države ljudi imaju slobodu kretanja i nastanjivanja. Znači, vi možete da živite bilo gde, ako smatrate da ćete u Beogradu biti srećniji i želite da živite baš tu, vi imate pravo na to. Tako da je ta priča o razvoju potpuno skandalozna. Danas je objavljena u medijima podrška Nacionalnog stroja gradonačelniku Đilasu, gde oni kažu da su protiv ovakve vlasti, protiv gradonačelnika Đilasa, ali da u ovom slučaju pozdravljaju njegovu akciju i njegovo nastojanje da buldožerima počisti Rome i da će on i ubuduće imati njihovu podršku kada bude radio ovakve stvari, kada bude čistio Beograd od ciganske pošasti, kako su oni to nazvali. Što je najzanimljivije, na kraju saopštenja mu nude asistenciju protiv protesta koji se organizuju kao podrška Romima. Koliko ja znam, to je trenutno jedina podrška koja je stigla gradonačelniku Đilasu i mislim da to ne služi na čast ni gradonačelniku ni gradskoj vladi.

- Iz te grupe sam ja isto, tu imam baraku, tu živim sa četvoro dece. Idu mi deca u školu, znači, užasno. Nema vode, nema struje, nema higijene, nema ništa, to je užas, užas... Mi decu koju školujemo moramo da šaljemo u školu da kao sasvim normalna, čista deca idu, ali kad nemaš uslove, džabe... i đubre i nehigijena, katastrofa. Sad nismo nigde, pošto smo srušeni, nigde nismo sada.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Gde spavate?

- Pa napolju, pod vedrim nebom. Nigde ništa, samo dušek i čebad i to je to. Ja sam ovde od svoje druge godine, znači preko 30 godina. A rođena sam u Bujanovcu, inače, to je isto Srbija. Pošto mi Romi nemamo nigde mesta, nađemo, na primer, neke nenaseljene placeve koji nisu opštinski, mi tu pravimo barake, zato što nemamo gde da živimo. Gde god nam daju tu pravimo barake, onda ih ruše, onda odeš na drugo mesto pa tamo praviš barake. To nije neko rešenje. Da se napravi neko romsko naselje gde bi mogli da žive svi ljudi, pošto nas pojedini neće ni za komšije. Tamo gde su dali, u Dobanovcima, dve barake, tamo su ih

seljaci i zapalili i blokirali traktorima, nisu dozvolili da se uopšte ulazi u taj deo. To je užasno, ne bi trebalo tako. Znači, bez obzira na nacionalnu pripadnost, ne treba na to da se gleda, svi su ljudi od iste krvi i mesa. Trebalo bi pojedinačno svima da se pomogne, jedan drugom da pomognemo bez obzira na pripadnost. Samo bog nek' nam je na pomoći, ne znam ni sama.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Jeste li vi u toj grupi gde su razdvajali decu i majke od očeva?

- Jesam, ali ja nisam htela, gde su svi tu ću i ja da budem s decom, ne želim da se razdvajam. To nije u redu uopšte, to je užasno.

- Sećate se dok je još pokojni premijer bio živ, ja sam bio jedan od pregovarača u toj delegaciji i mogu vam reći da od tada ništa nije urađeno. Smrću premijera mislim da smo izgubili svaku nadu. Šta preostaje? Da se nadamo da ćemo dobiti neki smeštaj, ali čisto sumnjam. U ovom kriznom vremenu, ne verujem, ne vidim nikakvu budućnost. Mislim da nećemo prihvatiti ni te barake, jer ko će da živi u dva sa dva i po?

- Da vam kažem pravo, mi ne smemo da izađemo u centar grada, ubiće nas ljudi.

- I mi smo ljudi, i mi želimo život kakav i vi.

- I mi imamo pravo na Srbiju koliko i drugi, mi smo građani Beograda. Prete nam ljudi, mrze nas. Mi smo isto ljudska bića kao i svi drugi, i mi imamo prava na život kao i svi. I mi želimo da obezbedimo našoj deci krov nad glavom. Naša deca već nedeljama spavaju napolju, razbolela su se. Nemamo gde, ne smemo sad da izađemo na ulicu, ljudi će nas ubiti, ljudi su nas zamrzeli. Zašto, zbog čega? Zato što želimo pravedan život kao i svako drugi? Mislim da Dragan Đilas treba da prihvati svu odgovornost za nas. Rekli su da neka deca, mlađi i stariji treba da budu odvojeni od majke - zašto, ne razumem. To je sve što mogu da kažem.

(Johnny Cash - God's Gonna Cut You Down)

SVETLANA VUKOVIĆ:

Govori biolog i humanistkinja Biljana Stojković.

BILJANA STOJKOVIĆ:

Meni se čini da je ovo što se desilo sa Romima prekršilo bar nekoliko i domaćih zakona i međunarodnih konvencija koje se tiču ljudskih prava.

Čula sam danas na skupu da je jedna od stvari koja je prekršena, koja stoji u nekim konvencijama, to da ti odbiješ pomoć jednoj grupi koja je u eskremnom siromaštvu. Drugo, da takve ljude iseliš, srušiš im dom, kakav god da je bio, a da im pre toga ne obezbediš adekvatan smeštaj. Došli su Romi na taj skup i parole koje su oni uzvikivali su mene zaista potpuno porazile. Oni su vikali "Srbija je naša zemlja, ja sam iz Srbije, ja volim Srbiju!" Onda shvatiš da oni zaista to misle, oni nemaju drugu zemlju, ovde su se rodili, ma koliko ih ovde pljuvali, zlostavljali i svašta o njima pričali, oni nemaju izbor. U tom smislu zaista verujem da su oni veće patriote od nas koji imamo nešto, koji smo uspeli da završimo neke škole, imamo neki kapital, možemo i da odemo negde, da biramo gde ćemo da živimo, oni to ne mogu. Njima jedino ova država može da pomogne, oni apsolutno nemaju alternativu. To me je, eto, danas strašno dotaklo.

SVETLANA LUKIĆ:

Da, oni su u stvari osuđeni na Srbiju, a Srbija to zloupotrebljava.

BILJANA STOJKOVIĆ:

Jeste, Srbija to zloupotrebljava, o njima se svašta priča, postoje predrasude prema tim ljudima, i to mene kao biologa strašno nervira - ovaj narod je ovakav, onaj je onakav, uvek o svom narodu misliš da je superioran. Ta eugenička priča, koja je u svojoj suštini biološka, usađena je duboko. Eugenika je program za poboljšanje ljudske vrste iz, negde, druge polovine 19. veka, početka 20. veka, to je bila priča koja je ušla i u zakone. U Americi su postojali eugenički zakoni sve do 1965, po kojima ljude koji odstupaju od onog što se smatra normalnim, bilo da su siromašni, homoseksualci, kriminalci ili bilo šta drugo, treba eliminisati. A to znači zabraniti im da imaju potomstvo, samim tim ćeš eliminisati loše gene iz populacije i ostaviti samo ove dobre. Pri čemu su, naravno, geni bogatih dobri geni. Krenulo se od priče da se opravda neka socijalna, klasna diskriminacija, pa je sad, kao, biološki prirodno da su neki bogati, a ovi siromašni su prirodno inferiorni. To je bila priča koja se onda vrlo lepo preslikala i u etničke odnose, pa smo imali Treći rajh i znamo svi šta je dalje bilo. A onda smo bogami imali i ratove u bivšoj Jugoslaviji, po istom principu. Dakle, ako imaš superiorne gene onda je potpuno opravdano da ubijaš, uništavaš, osvajaš teritoriju onog sa inferiornim genima, to je tebi dato s punim pravom. Uz to ćeš da osvojiš i teritorije i resurse - svima dobro, a tvojim genima još bolje.

Znači, to je ta matrica na kojoj se zasniva apsolutno svaka diskriminacija.

I evo, sad imamo Rome i znamo koje su priče o njima - oni su lenji, neće da rade, neće da uče, to je osnova oko koje se ovde vrtimo i na kojoj se zasnivaju predrasude. Ono što savremena biologija danas zna, to je da nema prirodnog i neprirodnog stanja. Ne postoji nijedna osobina ljudskog bića ili bilo kog bića, od maslačka pa do slona, koja nije ujedno i gen i sredina, znači i nasledni faktor i životna sredina u kojoj se odvija razviće, rast i život nekog organizma. Životna sredina nije samo okruženje, svi ti fiziološki uticaji koji utiču na bebu u majčinom stomaku, sve će to na kraju odrediti jedan sklop ličnosti, ako govorimo o ljudima i o ljudskom ponašanju. Čini mi se da ne samo da većina ljudi, koji pripadaju većinskoj grupi, većinskom narodu ili većinskoj seksualnoj orijentaciji, ima te predrasude, nego su i manjine ušle u to vrzino kolo pa i sami počinju da veruju u iste predrasude. I sami Romi imaju utisak da su drugačiji, da nemaju sposobnosti da se integrišu u društvo. Ili, recimo, homoseksualci intenzivno pokušavaju da nađu gen za homoseksualnost i misle ako pronađu taj gen, ako pronađu naslednu osnovu, onda imaju opravdanje za svoje ponašanje. Oni imaju opravdanje za svoje ponašanje samim tim što postoje, bez obzira koliki je tu udeo nasledne osnove, a koliki sredine. Jer je to neodvojivo. Ako oni postoje, normalno je da postoje. Normalno je da postoji kriminogeno ponašanje, ali to je prosto druga stvar. To je taj društveni ugovor gde ti moraš negde da koriguješ i svoje ponašanje spram života u zajednici. Ako ugrožavaš drugog to mora biti sankcionisano, ali ako ne ugrožavaš ti imaš pravo na sopstveno ponašanje, sopstveno mišljenje, sopstveno viđenje sveta. Po tome niko od nas nije identičan nekom drugom.

Tu je zamka u koju manjine uleću, ne sve, nego baš ove jako ugrožene, i vrte se u sopstvenom krugu. Ne moramo da jurimo gene za nešto, mi nemamo gene za Rome, nemamo gene za Hrvate, za Srbe ili za bilo koga drugog. Ono što danas znamo iz biologije, iz molekularne demografije, iz evolucione biologije, to je da ne postoji gen za "biti čovek". Imamo sve iste gene koje ima i šimpanza, i kvasac čak, najveći broj gena delimo sa kvascem, a naravno da delimo apsolutno sve gene sa Afrikancima, Norvežanima, s kim god hoćeš. U pitanju je samo učestalost ove ili one varijante istog gena u određenim populacijama. Identičnosti naših gena i šimpanzinih je 98%, a između ljudi - o tome tek ne treba govoriti. Sa genetičke i biološke tačke gledišta, nema nikakvog smisla govoriti o podelama ljudi. Svi se mi međusobno mnogo, mnogo više razlikujemo

nego što se razlikuju prosečno različite ljudske populacije. Kada govorimo u Evropi, tu razlike praktično i nema, znači, uopšte nema nikakve priče o tome da su Srbi drugačiji od Albanaca ili od Hrvata, toliko je bilo mešanja, neprekidno od kako je nastala ljudska vrsta, da nema govora o tim podelama. A tek imati predrasude spram nekih drugih je potpuno besmisleno. Ako znaš da neko dolazi, ne znam, iz Nemačke, on je Švaba, i već ga drugačije gledaš, već imaš silne ograde i teškoće da ga prihvatiš kao osobu sa pogledima na svet koji se bitno razlikuju od tvojih, ali se razlikuju od tvojih u istoj meri koliko i pogled na svet tvog komšije. Ono što je najosnovniji problem u savremenom svetu jeste opšte neznanje, odatle potiče svako zlo, posebno zlo vezano za različitost između ljudi i za odsustvo tolerancije.

SVETLANA LUKIĆ:

Nevladine organizacije koje su protestovale zbog odnosa prema Romima zatražile su ostavku gradonačelnika Beograda Dilasa.

BILJANA STOJKOVIĆ:

Sporna je na primer njegova izjava da ljudi koji nemaju prebivalište u Beogradu moraju da se vrate odakle su došli. Da li bi to rekao kosovskim izbeglicama koje su srpske nacionalnosti, ovde su se naselili ko zna gde, a pitanje je i gde su ti ljudi, u kakvim uslovima žive? Da li bi se usudio tako nešto da kaže njima? Ja sam sigurna da ne bi. U tom smislu, ovo je jedna vrlo eksplicitna rasistička izjava, eksplicitna nekom ko želi da razume. Sigurna sam da to ne bi rekao izbeglicama, ali Romima - prosto mu se može, to je strašno. On čak ni ne razume šta je rekao. Potpuno se slažem sa ljudima koji misle da zbog takvih izjava treba da dâ ostavku.

Tako je na kraju krajeva počela i cela priča pre Drugog svetskog rata, kako su Jevreji u Nemačkoj građani drugog reda, opet zbog nekih prilično legalističkih stvari. Tako je krenulo i ovde. Da su poslanici u skupštini mogli da za zakon o diskriminaciji glasaju po sopstvenom mišljenju i savesti, a ne po naredbama stranaka, sigurna sam da taj zakon ne bi imao više od 50 glasova. Potpuno sam sigurna, to je stanje stvari u srpskom društvu. To je bila partijska direktiva i tako je prošao taj zakon. Onda shvatiš da nema veze kolikog je ko obrazovanja, da postoje uvrežene predrasude koje ne znam kako mogu da se iskorene osim da se ljudi edukuju. A ovde niko nema nameru da to uradi. Pre mesec dana povodom Godine Darvina održala sam naučno-popularno predavanje na jednom univerzitetu u Srbiji. Bilo je divno, divna organizacija, divna publika, ali kad staviš u isti naslov boga i Darvina, onda naravno

očekuješ da će doći i ovi maskirani, odnosno mantijaši. Bili su strašno ljuti, posebno jedan od njih, i da bi pokazao kako je sve to što sam ja pričala potpuno bezveze, on me je pitao, što je trebalo da bude krucijalni dokaz da je moja priča glupa, da li je Darwin bio religiozan. Rekla sam da ne znam zašto je to sad važno, njegova religioznost ne menja naučnu zasnovanost njegove teorije, ali sam ipak želela da mu odgovorim da je Darwin pisao u svojoj autobiografiji o svojoj religioznosti, to jest agnosticizmu, tako se on opredelio negde pred kraj života. Taj me je čovek prekinuo i rekao - ma, ne zanima me šta je Darwin govorio, da li je on imao krst na grobu? Znači, iza jednog simbola se ne misli dalje, uopšte nije važno šta si rekao, šta si mislio, simbol te određuje. Čini mi se da je to tendencija koja postoji i ovde - stavi krst, i iza toga ne moraš da misliš uopšte.

I nadbiskup Hočevar je zamerio kako je zakon o diskriminaciji zakon koji favorizuje individualnost nasuprot kolektivnog dobra. Pa svaki savremeni zakon i mora da stimuliše individualnost, a kolektivno dobro bi bilo ono što ja kažem da je kolektivno dobro, pa ti sad moraš da se složiš. Tako se u Srbiji zamišljaju zakoni, mora da bude nešto što je dobro za srpstvo, a ti nemoj suviše da misliš svojom glavom i da budeš neko ko štrči. Jer ti si devijantan čim razmišljaš na drugi način u odnosu na standard koji su oni postavili. U takvoj atmosferi klerikalizacije i nametanja vrednosti iza kojih nema znanja, ne podrazumeva se znanje, ono je čak potpuno nepoželjno, ja ne vidim načina kako i gradonačelnik ili bilo koji stanovnik ove države može da razume toleranciju i humanizam. Ova država treba da pomogne tim ljudima da se integrišu, ali ne tako što ćeš da ih kudiš, da ih proteruješ, jer je to onda eugenika, nego tako što ćeš im, na osnovu biološkog znanja, omogućiti da njihova životna sredina bude drugačija. Da im izjednačiš životnu sredinu, standarde, mogućnosti za obrazovanje i sve ostalo, da ih negde izjednačiš sa ostalima. Tek onda ćeš da vidiš da nema razlika u naslednom potencijalu, u svemu što ti ljudi mogu da dosegnu, nema razlika između Roma i bilo koga drugog. Tih naslednih razlika nema, razlika je samo u tome u kakvim uslovima žive oni a u kakvim svi ostali ljudi u ovoj zemlji. To bi se i njima moralo pojasniti, kao i celom ovom narodu. Ne postoji svest da moraš da menjaš stvari iz korena - meni je to jako dobar pokazatelj, to što niko neće da se pača u obrazovanje. Kako drugačije možeš da promeniš društvo ako nećeš da uradiš nešto u obrazovanju? Nema načina.

A niko to neće, svi izbegavaju taj vruć krompir, niko u to neće da se uplete osim DSS, oni su vrlo rado hteli, imali su ideju. A znamo koja im je bila ideja, klerikalizacija i nacionalizacija, u smislu jačanja nacionalne svesti. Oni su se, koliko znam, vrlo čvrsto držali te oblasti. Nakon njih više niko. Dobro, srećom, ali ne postoji nikakva strategija, ja je bar ne znam. Svi ovi zakoni, Dekada Roma, sve je to šminka. Kad zagrebeš, shvatiš da je ispod sve trulo, da niko nema ni nameru ni ideju niti svest o tome da to što je trulo treba lečiti, nego samo zamazuje preko da se ne vide bubuljice. Niko ne mora da zna biologiju, ali treba neke implikacije iz te nauke izvući i primeniti na društvo. Primenjivale su se, ali onako strašno eugenički, sve primene su bile strašne, čak ne moramo da pričamo ni o genima, jednostavno, svest o tome da smo svi kao pojedinci različiti, mora da se razume, ta sama raznolikost. U Americi, u toku izbora, veliki broj kandidata se kreće sa svojim programima u okviru iste stranke, bore se za kandidaturu. Znači, tamo se ta različitost nekako realnije shvata. A ovde, ako si različit, ti si meta za odstrel. Ako išta možemo nazvati prirodnim stanjem stvari to je ta različitost, sve što radimo u bilo kojoj sferi mora počivati na tome. Ukoliko negiramo različitost automatski nekog dovodimo u problem, nekom negiramo ljudska prava, to je suština. Bilo mi je jako čudno kada je bila rasprava o Zakonu o diskriminaciji, kad su patriotske stranke izjavljivale da je tu ugrožena većina. Ne znam kako je to uopšte moguće, elementarna logika je tu poremećena.

Najviše se plašim da će ponovo biti onog siromaštva, ne ni samog siromaštva nego svega onoga što proizilazi iz toga, to se ponavljalo toliko puta u svetskoj istoriji. Siromaštvo budi ono najgore u ljudima, uvek uz siromaštvo idu i ratovi. To mi je strašno, ako se to ponovo bude desilo možda ću se tada definitivno odlučiti da odem, mada ne znam gde bih. Eto, to me plaši. Imam dete koje ne bih želela da doživi ono što smo svi doživeli. Kad smo to prvi put doživljavali ušli smo iz nekog boljeg društva u celu tu stvar, pa smo imali ostatke neke pozitivne energije, nekog pozitivnog znanja, a sada posle ovoliko vremena ništa se nije popravilo, sve je otišlo dođavola, sve se još dodatno iskvarilo. Sad ponovo da uđemo u nešto takvo odakle smo startovali, iz jedne grozote da tonemo u još veću grozotu, mislim da bi sad bilo još trista puta gore nego što je bilo '90-ih.

Istanjio se taj sloj ljudi koji drugačije razume okruženje, vrlo je malo takvih ljudi, ja ih vrlo malo poznajem. Najbolji pokazatelj koliko se ovde ceni znanje je to što ni na jednom programu ne možeš da vidiš naučnu

emisiju, sporadično negde na RTS-u dva sata, između Šešelja i skupštine, i to ukoliko ima vremena da se uglavi. Da nemamo kablovsku televiziju, da nemamo National geographic, Animal planet, History, Discovery, ovde niko o nauci ništa čuo ne bi i nikakvo novo znanje ne bi ni imao. Ne postoji interes da se pored narodnih pevačica u minićima i onih serija Seljak 1, 2, 3 bilo šta drugo stimuliše. To mi isto nije jasno, zašto postoji potreba seljačenja Srbije, to možeš da vidiš kroz sve te nazive novih serija. Ne postoji nijedna serija koja u svom naslovu nema reč seljak, je li tako? Ne znam zašto bismo morali da idemo tim putem, da budemo neka egzotika koju će posećivati kao Indijance u rezervatima. To je potpuno pogrešna ideja kuda ova zemlja treba da ide. Mi smo bog zna kakvi kad odemo u inostranstvo, a ovde smo u stvari sušta suprotnost. To je opšta šizofrenija, gde god da dirneš, u koju god sferu, u koji god aspekt, ti dođeš do te šizofrenije da ne znaš ko si. To imaš i u politici. Bićeš i nacionalista, bićeš i Evropejac i deklarativno ćeš biti protiv diskriminacije, a u stvari nisi. Sve što činiš je upravo suprotno, opšta šizofrenija.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Juče je Asocijacija malih i srednjih preduzeća i Unija proizvođača tekstila organizovala svoj skup ekonomista. Za razliku od zvaničnog na Kopaoniku, koji je trajao pet dana, ovaj skup je održan u NUNS-u, trajao je dva sata, a umesto na skijanje učesnici su posle pres konferencije otišli u Maderu da sede na suncu. Organizatori su ovaj alternativni skup nazvali Četvrtasti sto - rešenja postoje. Slušate Mišu Brkića, urednika ekonomske rubrike lista Politika, Mijata Lakićevića, urednika dodatka Novac u listu Blic, Miodraga Zeca, profesora Filozofskog fakulteta u Beogradu i Vladimira Gligorova iz Bečkog Instituta za međunarodne ekonomske studije.

VLADIMIR GLIGOROV:

Stručna stvar u svakoj dubljoj krizi nije ono što se radi kratkoročno, nego da li se na kratak rok radi ono što će omogućiti da na srednji rok, u sledeće tri do pet godina, kad kriza prođe, omogući zemlji da iz toga izadje sa institucionalnim i političkim okvirom, u smislu ekonomske politike, na kraju krajeva, i sa strukturom proizvodnje i zaposlenosti koja obezbeđuje visoke stope rasta na srednji rok. Znači, u kriznim situacijama morate misliti na srednji, ne na kratki rok. Ova vlada misli veoma kratkoročno, sve mere koje dolaze u suštini su iznuđene. Postoji opasnost da Srbija, kada se ponovo pokrene proizvodnja u Evropi i u

svetu, iz svega toga izađe kao jedna institucionalno neizgrađena zemlja, kao nekonkurentna privreda sa javnim sektorom koji će biti više u gubicima nego u bilo čemu drugom. Opasnost je u tome da kad se iziđe iz krize, i kad se primene sve ove kratkoročne i iznuđene mere, može da se uđe u period stagnacije od tri-četiri-pet godina. A za srpsku privredu je od izuzetnog značaja da ima jedan produžen period visoke stope rasta, znači, 5-6% godišnje, u periodu od pet godina, da bi se zaista nešto trajnije moglo uraditi. U tom smislu kriza je dobra prilika, pogotovo kad je niste sami izazvali, a i kad jeste - jer u Srbiji je ona jednim delom i samoizazvana - to je dobra prilika da se iziđe sa strategijom privrednog sistema i privrednog ambijenta kojim želite da imate nekakav bolji položaj na srednji rok. Ključno je da iz ove krize Srbija izađe kao konkurentnija privreda.

Druga stvar, ove mere smanjenja javne potrošnje i reorganizacije javnog sektora nisu rukovođene idejom šta treba učiniti da se poveća efikasnost javnog sektora, nego su rukovođene zahtevom trenutka da se uštedi na javnoj potrošnji. Te mere štednje se onda najčešće vrate unazad kada stvar prođe, najavite da ćete otpustiti 6.000 ljudi ili da ćete im smanjiti plate, a kad prođe nepogoda oni se vrate na posao ili se plate čak nadoknade, ako se uopšte smanje, jer obično se nađe neki drugi način, recimo povećaju se neka druga primanja. Znači, pored toga postoje i zakonske obaveze prema zaposlenima koje neće biti tek tako lako promeniti, a pored toga, država ako se ne okrene efikasnosti imaće potrebu za tih 6.000 ljudi koje sada namerava da otpusti. To je inače i bio razlog što se ta država toliko i povećala u poslednjih nekoliko godina. Ništa se ne menja što bi ukazivalo na to da se to neće ponoviti. Dakle, ključno je pitanje da li se javni sektor postavlja tako da dela efikasno ili se on samo za trenutak, po mom mišljenju, čak neizvodljivo sužava da bi se onda kasnije nastavilo sa istom stvari. Znači, opet na srednji rok ništa niste rešili. A kad je reč o samoj fiskalnoj politici, stvar je u tome da se ona izvuče, da se tako izrazim, da se depolitizuje, tako da ne možete imati svaki drugi dan neku novu ideju o porezima, neku novu ideju o subvencijama, pa da pred svake izbore imate ideju o tome koliko je pravično da neko prima penziju, koliko je pravično da neko prima platu.

Poreski sistem u najvećoj meri bi trebao da bude takav da se sa njim može računati na duži rok, 7-8 godina, a ne kao sada, da se menja svaki čas. To vas onda tera da razmišljate o poreskom sistemu koji je efikasan. Ali ne efikasan u smislu, kako se to gleda, kako da prikupite

prihode, nego efikasan u smislu poreskog sistema koji najmanje nepravilnosti unosi u privedni život. I kakva mu je posledica po zapošljavanje, štednju, po odluku ljudi da rade ili da studiraju i tako redom. To su te ključne odluke na koje poreski sistem treba da utiče tako što daje optimalno rešenje, a ne da na poreski sistem gledate kao na nešto što treba da vam prikupi što veću količinu novca za budžet. Kad je reč o ovim mikroekonomskim merama, posebno ovo o proširivanju poreske baze i suzbijanju sive ekonomije, to nije pitanje za policiju, to je pitanje valjanog funkcionisanja države. Rđavo je kada vi imate kampanju protiv sive ili crne ekonomije koja se svodi na zatvaranje kioska i rušenje naseobina, ne, reč o tome da morate da vidite može li ta država da nađe načina da učini atraktivnim legalizaciju određenog tipa posla, pa i trgovine. U Srbiji država u velikoj meri ne daje valjane usluge, posebno kad je reč o obezbeđivanju valjanog funkcionisanja tržišta rada. Zar bi se nekom isplatilo da radi u sivoj ekonomiji ako bi mogao da ima valjane socijalne usluge i političke usluge koje nudi država.

Znači, imate jedan potpuno neefikasan sistem, kad je sistem toliko neefikasan onda se isplati, na neki način, rizikovati da bi se radilo u sivoj ekonomiji. Prema tome, pitanje za svakoga ko plaća porez jeste šta on za te pare dobija od države a ne da li je njegova obaveza da plaća porez, ona je nesumnjiva, nego šta se u stvari porezom kupuje. Ako vi dajete porez, a ne dobijate ništa zauzvrat, sasvim je logično da ćete hteti da to na jedan ili drugi način izbegavate. Na kraju bih hteo da kažem nešto što nema veze toliko sa ekonomijom, mada ima puno veze na poseban način - ukoliko se želi iskoristiti kriza da bi se nešto strukturno uradilo, da bi se sprovele neke reforme, onaj ko to treba da radi mora da ima odgovarajući kredibilitet. Znači, potrebno je političko obnavljanje kredibiliteta, inače se to ne može uraditi. Ova vlada čini to što čini zato što je nekredibilna i nepopularna. Ne možete vi pobediti na izborima, pričati o socijalnoj pravdi godinu dana ranije, a sada govoriti o tome kome ćete šta uzeti i koga ćete izbaciti na ulicu. To prosto ne može da bude popularno, radite nešto što niste obećavali da ćete raditi, radite nešto na pogrešan način i prema tome, morate imati nekog drugog ko će to da uradi. U Srbiji je problem što praktično nemate drugu ekipu. Ja sam nešto stariji pa se sećam da je taj problem bio i 80-ih godina u bivšoj Jugoslaviji ključni problem, da imate potpuno nesposobne ljude na vlasti, partiju na vlasti i nikakvu alternativu. Trebalo je 6-7 godina da se ta alternativa stvori, ali je ona onda smislila da je tu zemlju potrebno razdrobiti. Zato ne možete da kažete šta će se iz ovoga izroditi.

Potrebno je videti na koji način može da se obnovi autoritet vlade, šta bi to politički podrazumevalo. To bi naravno sadržalo i određen program reformi o kojima sam govorio, i njegovu primenu, sa idejom da kada sve ovo prođe dobijete jednu koliko toliko naprednu, ako ne privredu, onda makar institucionalni ili politički okvir za jednu naprednu privredu sa relativno visokom stopom rasta.

MIJAT LAKIĆEVIĆ:

Ovde se mnogo govorilo o tome da vlada nije spremna na reforme. S jedne strane, trebaju nam reforme, s druge strane, vlada za njih nije spremna. Pitanje je da li je spremna javnost, da li su spremni građani, da li je spremna intelektualna elita, da li je spremna medijska elita. Meni je dokaz za to ovo što je novi paket vladinih mera prošao takoreći glatko. Po mom mišljenju to je jedan ne baš naročito dobro prikriveni populizam, jer vlada, administracija tu baš naročito ni ne štedi. Ako pogledate bolje računice videćete da od tih 100 milijardi država štedi 15 milijardi, pri čemu i onih 13 milijardi jer će se odreći povećanja, a zapravo smanjenje plata iznosi samo milijardu-dve dinara u najboljem slučaju, a onih 85 milijardi su troškovi koje bi vlada zapravo dala narodu. To deluje čak recesiono, smanjuje potrošnju, to ćemo osetiti mi, to neće osetiti niko drugi sem građana, ali je to sve strašno glatko prošlo i kroz medije i kroz javnost, svi su izgleda strašno oduševljeni tom merom. Mislim da ta ekonomska strategija mora u centar da stavi izvoz i da celokupni privredni sistem, pa ako hoćete i politički, sve živo što postoji u Srbiji bude orijentisano na povećanje izvoza, jer ćemo bez toga za neku godinu ponovo doći u ovu krizu u koju smo sada došli.

MIŠA BRKIĆ:

Svetska banka, Svetski ekonomski forum, Forbes, Transparency i druge relevantne međunarodne institucije i organizacije već četiri godine smeštaju Srbiju u dno rang liste zemalja koje nisu dobro mesto za poslovanje. Moja prva premisa je da bismo u ovu situaciju došli i bez globalne krize, a moje pitanje, koje proizilazi iz toga, jeste da li ćemo biti takva zemlja i posle krize. U okviru strateških poteza koje Srbija treba da vuče, postoji nekoliko reformskih mera koje mora da uradi. Na prvo mesto stavljam reformu propisa, u Srbiji danas ima 7.000 propisa koji regulišu poslovanje u privredi. Sprema se donošenje još hiljadu propisa koji su obavezna lektira pridruživanja Srbije Evropskoj uniji. Na moje pitanje da li će tih hiljadu ukinuti nekih drugih hiljadu koje danas imamo, rečeno je - ne, to je novih hiljadu. Dakle, Srbija će uskoro imati

8.000 propisa kojima se reguliše poslovanje u ovoj zemlji. Sledeća reforma je reforma administracije. Danas u državnoj administraciji, kod države kao poslodavca, radi između jedne trećine i jedne četvrtine svih zaposlenih. Sadašnja kriza nosi jedan veliki politički rizik koji se zove populizam. Dodatni problem Srbije su lakomisleni građani koji sporo pamte i brzo zaboravljaju '92, '93. godinu. Evropa takođe vodi raspravu da li sadašnja kriza sa svojim socijalnim efektima može da dovede na vlast režime koji će unesrećiti i države i Uniju i građane, režime koji mogu da pale nove rajstage, da ruše vajmarske republike. Dakle, Srbija bi i o tome morala da razmišlja kao o političkom riziku, ukoliko se odlučuje za varijantu traženja novog političkog legitimiteta za one koji hoće da državu vode.

MIODRAG ZEC:

Da je Srbija u krizi to nije sporno, ali ono što je veliki problem jeste to što je tranzicioni koncept potpuno u kolapsu i u krizi. Druga je stvar što se u Srbiji stalno otvara pitanje kad je vreme za reforme. Ja kažem - nikad, pitanje je da li Srbija uopšte može institucionalno napraviti reforme i bilo kakve promene, ili može to raditi samo vaninstitucionalno, što se i desilo 2000. godine. Mi smo živeli u uverenju da ćemo dobiti sistem, racionalan ekonomski i razuman politički sistem koji proizvodi dobru političku robu, koji ima takav sistem izbora da mi izaberemo najbolje. Međutim, mi kao što imamo ekonomski buvljak, tako imamo i politički buvljak, znači, neko može da vam ponudi jogurt koji traje pet dana, a onda kada vi dođete do njega on kaže - e, taj se pokvario juče. Ti naprosto imaš jedan mamac, a kad se dočepaš novca uradiš nešto drugo. Normalno je da tada naiđeš na otpor. Srbija potrebuje onoga ko neće ići okolo i namamljivati narod na lažna obećanja. Da li taj može dobiti izbore, to je drugo pitanje. Srbija treba na bazi sistema da ima razumnu ekonomsku politiku, a ne može jedan nerazuman sistem biti poduprt nikakvom ekonomskom politikom.

Ova se konstrukcija ne može držati nikakvim porezima. Toliko se popelo na to slabašno drvo demokratije i privrede, da, ljudi, mora neko ili da padne s te kruške ili da sam skače, ili da se drvo rascepi. Dobili smo jednu tranzicionu birokratiju koja je postala sama sebi svrha, dobili smo jedno društvo koje troši ogromno vreme i novac na birokratiju i na proizvodnju zakona čija je primena strahovito teška, arbitrarna i daje moć da ti nešto tumačiš. Ni po jada da je to tih 28.000 činovnika, nego još 50.000 činovnika iz privatnog sektora mora da se dopisuje s tom državom. Primera radi, naša vrlo Narodna banka kaže - jes', jes', štednja,

ali mene ni slučajno ne diraj, braniću se do zadnjeg atoma snage, jer ja sam nezavisan. Pa, šta je roba Narodne banke, šta on proizvodi? Novac, je li tako? To se dešava već 50 godina i postaje sve gore i gore. I dalje se razilaze proizvodnja i potrošnja, 2000. godine reprogramiraj, oprost, zaduži, donacije, ovo, ono, pokrij, ne vredi, prodaj, ne vredi. Opet sad ne možeš da pokriješ potrošnju proizvodnjom. Je l' se i dalje razilaze uvoz i izvoz? Razilaze se. Je l' se i dalje razilazi problem zaposlenih i nezaposlenih? Razilazi se, drastično. A kad se vidi struktura gde su se ljudi zaposlili onda je tek problem, 100.000 ljudi je zaposleno u regulatornim telima, pa ako na svakog Srbina ima po jedan policajac i tri revizora i oni primaju platu za to, onda je problem gde su ti ljudi zaposleni.

Rast je takođe problem, šta je raslo, ljudi, u ovoj zemlji? Rasle su usluge, raslo je bankarstvo, rasli su tržišni centri, sve je to raslo, sve je to dobro, ali ništa što ima veze sa izvozom nije raslo. Te dve-tri strane grinfild investicije su držale izvoz, ali oni su ustvari i najveći uvoznici. Sartid je najveći uvoznik ali i najveći izvoznik, njegov neto efekat je mali, došli su tu zato što je bio stečaj, što je jeftina struja, čim to ne bude tako biće kao i sa Deripaskom i Aluminijskim kombinatom u Podgorici - tražiće negde jeftiniju struju. Crna Gora više gubi na subvencionisanju struje nego na izvozu alumunijuma, a to se proglašava velikim dobitkom. Balans između penzionera i zaposlenih se strahovito širi, biće još dramatičniji. Imate taj balans između osnovnih i obrtnih sredstava koji je samo posledica što se kroz ekonomiju predstavljaju rente, kako će novac biti džabe, da će biti oprošten, da će dug biti oprošten. Oni svi investiraju u nepokretnosti i oni nemaju para. Naš najveći dužnik je naš najveći industrijalac, zašto je on ušao u to - zato što je to korisno, što se amnestira dužnik, a ne rešava se problem poverioca. Svi naši najveći tajkuni su istovremeno najveći dužnici, i on se sad sanira. Pa, ovde samo dobijaju dužnici ustvari, a štediše gube, pa se posle vijaju sa državom i prave udruženja za staru deviznu štednju. Centar i periferija, kad je bila veća razlika između Bujanovca i Beograda? Nikad, 1.100 agencija, 2.700 posmatrača rešavaju problem regionalnog pitanja, 7.000 ministara i ministarskih pomoćnika je išlo dole, davali neke pare, a bivalo je sve gore. Od kad postoje Bujanovac i Beograd nikada nije bila veća razlika.

I na kraju, nesrazmera između novorođenih i umrlih. Onoga momenta kada bude 1 prema 1, a to vreme je vrlo blizu, mislim, biće onih koji hoće da se rode ali prvo će pogledati, pa će reći - bolje da ne izlazimo, ovde se nema šta tražiti. Ostaće samo penzioneri i narodni poslanici. E, sad, šta

je država? Jesam ja sve rekao što sam imao? Oduzmi mi reč, molim te, da mi ne bi oduzeli slobodu. Ne isplati se valjda režimu mene da drži u zatvoru, moram da jedem povrće, moram da se šetam, evropska prava odmah imam da zovem u pomoć. Daću nekoliko predloga, nekoliko ideja gde mislim da je srce problema. Ja pozdravljam ovo što je vlada uradila, bez obzira što su prisiljeni, pomognimo im, oprostimo im to što nisu hteli, ali ih podržimo, ja ih podržavam da štede. Međutim, ja bih od njih voleo da čujem sledeće - šta je njihova vizija, moraju to jasno reći. Evo, da budem dobroćudan, to je 10-12 ministarstava. Hajde, kažu, nije trošak, jeftini su ministri, i ja mislim da su jeftini, ali to je najviše 12.000 činovnika. To je osam miliona Srba, jedan promil je 8.000, hajde da budem dobroćudan kao što jesam, dajem 50% više, to je najviše 12.000 a ne 28.000, a cilj je 8.000. Ali ne ovi, nego neki drugi činovnici. I koji je to parlament? Pogledajmo repere koji postoje kod Rusa, kod Amera, najviše može biti 150 ljudi, samim tim i 150 činovnika u skupštini, a ne 400 itd. Vi znate da su u svim ovim regijama imali ideju da se poslanici penzionišu čim ih neko zbací s vlasti, pošto znaju da ne mogu ponovo doći. Je li su bili takvi zakoni? Bili su. Daj mi da se uguram u parlament dva meseca, ispade bolje dva meseca parlamenta nego četiri godine u partizanima, i odmah - u penziju. Ti zakoni su bili, ljudi, vi ste zaboravili, ja se ne šegačim, stvarno, u Republici Srpskoj, u Bosni i Hercegovini, u Hrvatskoj, sve je to donešeno.

Kako su ovde česti izbori, njih po 350, na kraju će dogurati do 10.000 bivših narodnih poslanika, šefova država, vlada itd. Znači, to jeste cilj. Šta mora da piše tamo? Održivost države iz tekućih prihoda. Je li ova država održiva iz tekućih prihoda? Pa ona ne može da se održi ni prodajom imovine, ni NIS im nije pomogao da se održe. Šta bi bila reforma i šta ja mislim da je ključ, ne ovo da se šegačimo sa sitnim činovnicima, pogotovo onih bez partijske zaštite. Mi imamo dve vrste činovnika, one koji su po definiciji tu odavno, zaboravio ih neko, ako nemaju nikog da ih štiti oni će stradati, i imate novoformirane činovnike koji formalno imaju malu platu. Pouzdano znam, samo neću da kažem, da je ogroman broj ljudi koji se diče platom od 90.000, a imaju još po pet upravnih odbora. Nemaju ministri, sad su novinari skočili na ministre pa ih prate infracrvenim kamerama, ali imaju svi drugi. Juče sam bio u jednom javnom preduzeću, pa, ljudi, svi direktori tog preduzeća su u upravnom odboru nekog drugog preduzeća i obrnuto. To je na stotine ljudi. Ključ je da se donesu zakoni koji ne zahtevaju toliku državnu birokratiju, kao u našoj Austrougarskoj gde sad živi Vlada Gligorov, a ja sam, to jest moj otac, bio bivši podanik

Franje Josifa. Tamo je kažu postojao neko, a Vlada će reći da li je to tačno, ko je čitao zakone pre ulaska u parlament, pa kažu da je to bio Ličanin, narednik, onaj najgori soj, pa kad on pročita zakon i ako je njemu jasno, onda se to usvaja.

VLADIMIR GLIGOROV:

Bilo je za vreme Marije Terezije, ali nije više tako.

MIODRAG ZEC:

Ja govorim da je moj ded bio, nisam ja. Znači, nisu me slagali, to mi je važno. Mora se videti koji je zakon moguće sprovesti, ne može ova birokratija ni sprovesti ove zakone. Smišljeni su tako da se ne mogu nikako sprovesti. Ja vam tvrdim, neću sad da koristim ovu scenu, da ja znam pisma našim dičnim ministarstvima, naročito ovim najavangardnijim, na koja osam meseci niko ne odgovara, važno da je zapisao tamo - pitaj me, a nije rekao da ti moram reći i u kom roku i kada i zašto. Ja bih postavio neka ključna pitanja, treba ih stalno postavljati, molim predstavnike štampe da stalno pitaju, podanik sme da pita, ne sme da tvrdi. Pitajte vladu koje su to kvalifikacije koje su potrebne za upravu javnih preduzeća, gde ima škola za to, šta se tu traži, koji staž, koje obrazovanje, kakve seksualne slobode?

Tvrdi se da je to stručna stvar, a ne politička, pa kad je stručna daj da se i ja u tu školu upišem. Kako će isplaćivati bonus? Čoveče, vlada pristaje na bonus a bonus isplaćuje samo onaj ko ima dobitak. Koliko ja znam, nijedno javno preduzeće nema dobitka. Jeste imao ovaj, kako se zove, naš voljeni upravnik aerodroma, Krišto. A kako i ne bi, Krišto je stao na kapiju i kaže - ko kod mene uđe, 100 evra odmah, mogao bi za deset evra da letiš do Frankfurta kad bi German Wings dobio dozvolu da leti, ali ne, kod mene je 100. Šta ti je opcija? Da skačeš s padobranom ili niz uže. To je moj biznis, ja sam genije, ja sam ovlašćeni genije. Onda jedan naš ministar, štiteći njega, kaže - to je takav genije da će nam ga oteti Zagreb! Čovek izjavio na televiziji! Možda, ali tamo je onaj iz HDZ, on drži kapiju. Možda Krišto i može to, ne znam, ali ne vidim da ga je preuzeo neko. Idemo sad na ono što je za mene važnije, to su kontrolna tela. Kažu, ima 105 agencija. Da vidimo, ljudi, šta ti treba da budeš agent. Uzmimo Narodnu banku. Svako je preduzeće iz finansijskog sektora dužno, da po tarifi koju odredi Narodna banka njoj plaća kontrolu. Ovome kad dođe 200.000 dinara, on ne sme da se vrati a da te za nešto ne uhvati, i onda ti moraš još više da plaćaš, i na kraju izađe

izveštaj, penzioni fondovi propali itd. Pa, ko je koga tu kontrolisao, ljudi?

Jedna moja uvažena koleginica mi kaže - ali, Zeko - vrlo je nežna - ja ostvarujem prihode, ja nisam na budžetu, ja zarađujem. Kako ti zarađuješ, tako što propisuješ stopu koju ja moram da platim? A ja toj mojoj uvaženoj koleginici kažem - što ne bi neko tranzicionom gubitniku Zec Miodragu dao pravo da propiše da ima jedan dinar ako je neko od vas ustao na levu nogu, kao javnu dažbinu, i ima da rešim sve svoje finansijske probleme. Ti si meni propisao za sva državna kontrolna tela koliko god hoćeš, pa to su ogromne sume. Znači, da pitamo: gde se ide u školu za komisiju za hartije od vrednosti?

Šta je vaš prihod, kako ga vi ostvarujete? Slovenačka berza ostvaruje prihod edukujući ove divlje berze u regionu, naš zajednički prijatelj Marko ide okolo i podučava nas, crnce, Indijance, prodaje nam softver. To je njegov osnovni prihod. Mi stražarno privodimo ljude na berzu, žandarmerija privodi, to da nije zakon svako živ bi pobegao. Pa ona berza što je formirana tamo, u Brižu, ljudi sami došli, platili, sazidali to, kod nas, bre, moraš stražarno privoditi, to nešto nije u redu. Kakva je to berza sa koje su sve glavne kompanije pobile, i domaće i strane? Tamo se junače na seljačkim radnim zadrugama, tamo nema ni NIS-a, ni EPS-a, ni Sartida, ni Hemofarma, nikoga tamo nema, tamo je ostala sirotinja raja koja zulum trpi.

(King Candy - Simple Twist of Fate)

SVETLANA VUKOVIĆ:

Govori Petar Luković, urednik e-Novina.

PETAR LUKOVIĆ:

Danas sam dobio slike iz Libije, Jeremić sa Gadafijem. Gadafi kao da se probudio, sav potpuno raščupan, a Jeremić mu nešto objašnjava, nešto pokazuje, neke papire verovatno. Meni se činilo da mu donosi Večernje novosti, onu akciju "Deca pišu predsedniku". Imao sam već i dijalog, da mu Gadafi kaže da je glupo da samo pričamo da deca pišu predsedniku, da to ustavnom obavezom treba proširiti na sve građane koji bi imali obavezu da Tadiću kažu koliko je lep i dobar. Istovremeno, Tadić je, verovali ili ne, u Beču, gde je, između ostalog danas, jebem mu mater, otvorio kancelariju Demokratske stranke, usred Beča. I onda sam pravio neki dijalog između njih dvojice, naravno izmišljeni, gde Jeremić

kaže Tadiću "šefe, niste valjda u Srbiji?", a ovaj kaže "daleko bilo, u Beču sam". I onda se ispostavi stvarno da je Slavica Đukić-Dejanović u fucking Etiopiji sa njih šestoro. Pa sam napisao - Srbija se brani u inostranstvu. Tadić u junu ide u Libiju, tamo ima neki samit nečega. K'o da je njemu bitno da li su svrstani ili nesvrstani, Libija, urme, kavurme, telohraniteljke, pustinjsko nebo. U ovom kupleraju sve je veselo, ministri su veseli, potpredsednici su veseli.

Kaže, plate će biti ograničene. Dobro, plate, ali postoji u srpskom jeziku i jedan termin - primanja. Primanja nisu isto što i plate, između plate i primanja postoji jedna fina razlika u desetinama hiljada ne znam čega. To su razne nadoknade, za benzin, za dnevnice, pojma nemam za šta, tako da svako od njih može biti obeštećen na taj način. A istovremeno, krizu pobeđujemo putovanjima, borbom za međunarodni ugled Srbije, eto ti Etiopija, jebi ga, kud' ćeš bolje. Ne mogu čak ni da čitam šta košta, karta košta 100.000, sitne pare za srpski parlament. Pa Miladin je koštao 900.000 dolara. Izvini, Miladin je postao reper za nas. Istorija srpske vlade će se jednog dana deliti na pre novog Miladina i posle novog Miladina. Taj slučaj Miladin mi se stvarno popeo na glavu više nego Miladinu, to je počelo u junu prošle godine. Evo, kad bude Tadić otišao u Libiju biće godinu dana od Miladina. Taj čovek je postao najzaštićeniji i najomiljeniji čovek, da sam na njegovom mestu najviše bih voleo Srbiju. To je zemlja koja ti je omogućila da ne ideš u zatvor, da prebiješ nekoga, da pobegneš s lažnim pasošem, da dođeš ovde i da ne ideš u zatvor! I još ti obezbede suđenje ovde, suđenje ali fer. To je stvarno država iz snova. Da li imam skepsu u odnosu na naš sud? Da. Da li verujem da će ga osuditi pravedno? Ne.

Danas čujemo da je toj porodici Štajnhauer plaćeno iz tekućih rezervi, dakle iz budžeta. Homen Slobodan laže, taj čovek je slagao sve što je rekao, navodno su mu isplatili iz tog nekog fonda za kriminalce. Taj čovek koji laže danas je na mestu državnog sekretara u Ministarstvu pravde. Kako neko takvog lažova može da trpi? Taj čovek laže non-stop, laže kad je bilo ono za sudije, pazi, ono kad je iz Dinkićevoeg kabineta stiglo preko njega neko priopćenje u kome mole da se zaustave svi procesi radnika koji tuže preduzeća. I to Homen onako mrtav hladan kaže, da, oni su to samo poštanski, ima neka skretnica, pa samo šalju ta pisma dalje. Kaže da nikakve veze nema, nije to pritisak na sud. Dakle, govorimo o ljudima koji su na vlasti. Evo, slučaj Homen, taj čovek je bio u Otporu, to je priča o tome kako su sve te strukture koje su bile u Otporu prešle u DS, svi su isti kao Homen. Branimo Miladina, branimo

PETAR
LUKOVIĆ

ovo, branimo ono, super je, sve je fenomenalno. Na isti onaj način na koji je Srbija pre Tadića, za vreme Koštunice, za vreme Miloševića branila hiljade svojih ludaka. Nećemo mi da dozvolimo da svet rukovodi našim pravnim sistemom. U čemu je razlika u putovanjima Slavice Đukić-Dejanović i ovoga Đorđa, Jelene, kako se već zovu te nade kolundžije, u jebenu Etiopiju? Pa makar zbog minimuma javnosti koja tu krizu doživljava stvarno ozbiljno. Ta vrsta bahatosti u kojoj kažeš - ko im, bre, jebe mater, ko su, bre, oni da nam odlučuju hoćemo li da putujemo i gde ćemo mi da trošimo pare. Vlada donese odluku da smanjenje plata važi za ceo sektor vlade ali se javlja Jelašić iz Narodne banke i kaže - ja nisam deo vlade, za mene to ne važi. On ima platu preko 400.000 i kaže - ne radim za manju platu od toga. On, dakle, nije deo sistema, hajde onda da se dogovorimo šta je deo sistema a šta nije. Sutra će da dođe Šutanovac i da kaže "ministarstvo odbrane nije deo sistema, jebi ga, mi smo posebni". Ili će Homen da kaže "deo moje kancelarije nije deo sistema".

Imamo potpuno rasulo u zemlji, imamo predsednika koji gleda da što manje boravi u zemlji. Ko je juče slušao mogao je da popizdi, kao da je u ovoj zemlji sve u savršenom redu, kao da nemamo druga posla - ministar za državnu upravu je tražio da se sve stranke iznova registruju, da svi nađu po 5.000 potpisa i da se potpisi plaćaju. Je li to sad ključno pitanje u ovom trenutku, da li će stranke ponovo da se registruju? Taj isti iz te stranke govori da neće biti izbora sledeće dve godine. Stvarno, jesu li oni, bre, normalni? Mislim, mi uopšte nemamo vladu, ja ne znam koga imamo, ko u ovoj zemlji vlada, stvarno nemam pojma. Mislio sam doskora Tadić, ali pošto čovek nije u zemlji uopšte sumnjam da telefonom vlada. Cvetković? Nemojte me zajejavati. Dinkić? Tu i tamo ponekad. Imamo ovih dana slučaj da čitava Ibarska magistrala ne radi zato što su veliki kamioni u štrajku zbog toga što im se ne izdaju izlazne dozvole, da ljudi mogu da voze kamione u inostranstvu. Taj slučaj traje od novembra meseca, sad je april, bog te jebo. Ima neki čovek koji neće da im da dozvole, pa je onda nekima dao a ovi falsifikovali.

Ovo više uopšte nije zemlja, jebo te, ovo je cirkus potpuni, ko je taj čovek koji ne daje dozvolu? A ne, oni će kao i Đilas da naprave radnu grupu. Čuo sam da se povodom ovog problema Roma u Beogradu pravi radna grupa. Pitam ih ja, hoće li Romi tamo da spavaju još 26 dana, 26 meseci, dok se ta strategija ne donese? Šta ćemo s tim da radimo? Niko to više ne pominje ovih dana, gotovo. Juče je prošao Dan Roma, falim te bože, gotovo, završeno. Makar te ljude obavesti dva meseca ranije, nađi neko rešenje pre toga, ne možeš noću da dođeš, da porušiš, izbaciš na ulicu i

kažeš - e, sada, ako hoće, hoće. Jebem mu mater, da odeš u neku baštu pa hrčke da probudiš ili zečeve, pa bi rekao "aman, imaj samilosti", a ne prema ljudima. To se sve radi zbog jebene Univerzijade, a to ti je jedna od onih manifestacija koju organizatori gledaju da uvale nekome da ga zajebu, a ne da mu nešto učine. Zagreb je imao tu sreću da je Univerzijada bila 1987, u okviru velike države, bilo je para. Hajde, budi pošten pa kaži - ljudi, ne možemo da je pravimo. Čitao sam, ako je to stvarno istina, otvaranje košta 800.000 evra. Jebem li ga, još malo pa za Miladina odšteta.

Prvo imamo 23 sporta, pa imamo 15 sportova, pa na kraju 11 sportova. Sad čujem da nećemo imati ni atletiku ni plivanje. Šta ćemo imati, boćanje, jebote? I onda čuješ, ode Divac u Banjaluku a Dodik mu kaže kako će on da pošalje volontere za Univerzijadu, jer on hoće, kao, da bude domaćin Univerzijade. Čekaj, bre, jebem mu mater, u Beogradu je, Dodiće prijatelju, Univerzijada, nije u Banjaluci!

Pod Koštunicom je to izgledalo malo odurno i mračno, policijski, a ovde izgleda cirkuski. Neki dan je Tadić bio na Zlatnom opanku, u Valjevu. Zašto on kao predsednik mora da ide na svaku priredbu, školsku, folklornu, muzičku, sportsku, zašto, je l' mu to u opisu radnog mesta? Ima li neki drugi posao da se njime bavi, je l' postoji neka stvar zanimljivija u ovom trenutku? Može da spava, da se odmori jedan dan, zašto mora da ide tamo i da lupa? Govoreći tamo o identitetu, kaže - svuda tamo gde se čuje srpska pesma tamo je Srbija. Čekaj, bre, je l' imaš ti nekog savetnika, je l' imaš nekoga, nemoj da lupaš. Znam, verovatno ga povukla narodna muzika, harmonika ima taj običaj da povuče čoveka, ali nemoj da lupaš. Kaže, njemu se ne dopada ideja da se granice definišu granicama, tako je rekao, nego bi on da se definišu pesmom, verovatno. Pa kad neko zapeva u Sidneju, u Čikagu, u Palermu neku našu staru, e, tu je Srbija. Doskora smo pod Miloševićem imali - tamo gde su srpski grobovi tamo je Srbija, e, sad imamo - tamo gde je srpska pesma tamo je Srbija. Šta je sledeće, jebem mu mater, tamo gde je srpska lopta tamo je Srbija, gde je srpski balon tamo je Srbija? Šta će predsednik na Zlatnom opanku? Da se oduševi narodnim nošnjama, da gleda one devojčice?

Ja sam stvarno mislio da predsednik ima neko dostojanstvo. Ne, ovde je predsednik kao drug iz razreda, kao iz folklorne sekcije. Bottom line je da ispod te vesele površine i svih ovih problema, postoji jedan podzemni svet teškog nacionalizma. Tema koju smo mi obrađivali neuspešno tamo 90-ih godina. Svakog dana po novinama i u štampi imaš tih

ekscesa nacionalističkih, fašističkih. Daću primer, Severna Koreja je pre 5-6 dana napravila neku jebenu raketu koja je pala u more, prešla Japan pa potonula u Pacifik. Ceo svet je popizdeo, još samo da Severna Koreja pravi rakete!, sem Srbije. Vidiš u reakcijama ljudi na forumima Poltike i B92 - živeo slobodni narod Severne Koreje, srećno vam, braćo, sledeći put duže i dalje, udri samo, pravo u Ameriku, ko sme da vam zabrani da pravite bombu, kamo sreće da smo mi imali sreću pa mi da pravimo bombu... Potpuno oduševljenje u Srbiji zbog severnokorejske rakete.

Iste reakcije na zemljotres u Italiji: tu je blizu Avijano, odatle su poletali avioni za Srbiju, odatle su bombardovali, pa neka, evo, vratilo im se, ima boga, priroda je neumoljiva, priroda je pravoslavna, bog je na našoj strani! Danas vest u novinama da su četiri ludaka upala u rezidenciju hrvatskog ambasadora, i skinuli zastavu. I sad po tim forumima kažu - pa da, mi smo jedini narod koji dozvoljava da im se fašistička zastava vijori u Srbiji, bravo majstori, čestitamo, heroji naši! Koja god da je tema, na tim internet-forumima vidiš koji su refleksi tog svakodnevnog razmišljanja, jer 90% ovih ljudi na ulicama oko nas to isto misli, nemoj da se lažemo. Mi imamo jedan strašan udar toga pop-fašizma, koji se vraća na način na koji nam je ušao tamo 90-ih godina. To su sve teme koje već postoje, i zavere i Hazari i svet i Jevreji, neke tajne organizacije, tajni sastanci, odluke... To se sve otkriva ekskluzivno, otkrivaju se tajni planovi, neviđene priče, i serviraju se ljudima kojima je to dnevna doza, oni su na tome. Neko je na drogi, neko je na alkoholu, neko je na nečemu, a oni su na ovome. Gomila Srba je adiktivna, oni su na tabloidima, vezani na novine i na te priče. U Pravdi je izašao tekst u kome se ljudima poručuje kako dolaze ustaše iz zapadne Hercegovine koji će poklati sve Srbe po Vojvodini. Čekaj, bre, jebote, stani, kako to teoretski izgleda, dođe njih 500 ustaša na granicu i kažu - dobar dan, mi smo ustaše, gde idete, mi u Vojvodinu, kojim povodom, pa da koljemo, izvolite, koliko dana ostajete, je l' koljete po kućama, jeste prijavili, jesmo, hajde, samo napred, slobodno, srećno, lepo se provedite. Kako to neko može da poveruje, to ja pitam? A vidim da oni u to veruju. Ide velika rubrika i nikom ništa, čak do te mere da to nije ekskluzivno, to se čak ni ne najavljuje kao nešto ekskluzivno, to je potpuno prirodno, normalno, dođu ovi i pokolju.

U tom tekstu kaže da je još na čuvenom sastanku - po čemu čuvenom, pojma nemam - 1993. godine u Kolorado Springsu doneta odluka o sudbini vojnog objekta Karađorđevo. Čekaj, hajde da se saberemo, u

Kolorado Springsu, Vatikan i Amerika, više ne znam ko, CIA, razgovaraju oko vojne ustanove Karađorđevo? Stvarno, na čemu su ti ljudi? Dajte mi te droge! Tu će, kaže, da se podigne ogroman zid prema Srbiji, u vojnom objektu Karađorđevo, to je, kaže, čuvena šifra 335, u zagradi 1. A šta je 3? To je priznanje Vatikana da treći put učestvuje u genocidu nad našim narodom, to je Vatikan javno rekao. Šta je 5? To je njihova želja da Srbiju podele na južnu, Šumadiju, Vojvodina, Beograd, ne znam. A šta je ono u zagradi 1? To je njihov uspeh, to je Kosovo. Izvini, Pravda je oficijelno glasilo stranke Tome Nikolića i Aleksandra Vučića, stranke čijoj su promociji prisustvovali ambasadori svih zapadnih zemalja. U čemu je razlika između tog oficijelnog glasila i Kurira ili Politike ili bilo čega drugog? Nema je, a Politika je taj list gde su pomahnitali povodom Severne Koreje. Samo što telegrame Tim Džao Ivu, ili ne znam kako se već zove taj sin Kim Il Sunga, nisu slali. Još čitaoci Politike kažu - ma seru da ovi nemaju ništa da jedu, to lažu zapadni mediji, imaju sve, mir, slobodu, kamo sreće da smo mi kao Severna Koreja. Da mi je neko pričao da će bilo ko, bilo koji ludak iz Srbije da se jednog dana divi Severnoj Koreji rekao bih - marš bre u pizdu lepu materinu, ali vidim sad to više nije jedan ludak, reč je o hiljadama. Potpuno pomračenje mozga. Kakva je ideja da četvoro ljudi ukrade zastavu Hrvatske ispred rezidencije? Je li to rat još uvek opcija? Sudeći po novinama, nije isključen, u smislu da bismo mi voleli, ne kažem da bismo mogli, ali bismo voleli. Ti svaki dan imaš po jednu suludu priču, i ako poklekneš, što nije retkost kod nas, ako si priglup i neobrazovan, što je najčešće, onda si gotov, ti si u raljama ludila.

U nekim trenucima očaja pomislim, jebo te bog, Koštuničina vlada je imala integritet, ovo je stvarno strašno što kažem, ali danas ovde imaš kompletno rasulo. Vesti su alarmantne, dramatične, a ministar preseca crvenu traku da bi otvorio SOS prodavnicu za siromašne. Koliko moraš da si glup i da se zoveš Slobodan Milosavljević pa da uzmeš one jebane makaze i presečeš traku? U dupe bih mu stavio i traku i makaze, pa bih mu vezao još i mašnicu. Kako te nije sramota? Sad čujem da će baš kod Zvezdare, tamo gde ja živim, postaviti kontejner gde će prodavati hleb i još nešto. Ove 2009. godine ti čitaš kako je sud dosudio da država plati Miletu Dragiću 156 miliona evra, a on neće 156 miliona, hoće 300 miliona evra. Sud je dosudio da mi platimo i onaj jebeni satelit koji je Davinić ugovorio, 37 milijardi. Onda Miladin izgleda kao jedan skroman, zaslužni građanin koji je zadužio ovu zemlju samo za milion dolara. Pa ti na kraju dođu i kažu - ha-ha-ha, moramo sad da plaćamo kafu na svojim sednicama.

Mislim da je propast ove vlade apsolutna korist za ovu zemlju, ne može nikakve štete biti od pada vlade, nikakve. Što pre padne to bolje. Ne postoji politika, ne postoji nikakva ideja vodilja, šta ćemo za godinu dana, šta ćemo za tri godine? Ne, mi samo imamo ideju da proverimo koliko zemalja nije priznalo Kosovo. Ovaj narod sve više podseća na gomilu žena narikača, samo kukaju, vidi ovaj šta mi je uradio, vidi onaj... Celo društvo samo kuka, te Amerikanci, te Evropska unija, te Bosanci, Kosovari... Imaš predsednika koji je klovn, potpuni cirkus. Njegova omiljena rečenica je "ja kao predsednik", ja kao predsednik na Zlatnom opanku, ja kao predsednik koji nema pojma šta je to biti predsednik. Imaš predsednika vlade koji sam odbija da je predsednik vlade, ne prihvata tu činjenicu. Imaš ministre koji svako radi samo za sebe i za svoju stranku i za svoje Ministarstvo i za svoje ljude, jebe im se za vladu i za predsednika i za krizu i za svet i za Evropu i za Kosovo, za bilo šta. Loše je, Cecilija, loše, na jednom nivou koji je neuporediv sa vremenom Miloševića. Imamo takođe jednu nervoznu atmosferu, ali nemamo rat nad sobom, kod mnogih ljudi postoji jedna latentna želja za ratom. Verovatno bi gomila ljudi bila mnogo srećnija i boljeg raspoloženja kad bismo ušli u rat. Nažalost, i po njih i po državu, nema mogućnosti, jebi ga, nema se su čim, šta ćemo sad, moramo da se strpimo nekako i bez rata. U tom lažnom mirnodopskom dobu, mnogi ljudi izgleda nisu spremni za taj život, treba da radiš, treba da se boriš, treba da plaćaš poreze, normalno bi bilo da plaćaš sve te poreze, normalno bi bilo da znaš za šta ih plaćaš.

Ali sve oko tebe ti govori pa i ti kažeš - ma, jebote, neću da platim ništa, kad oni ne plaćaju neću ni ja da platim. To sve tera ljude da muvaju, cela država te tera da budeš kriminalac, da se osećaš kretenski kad nešto platiš. Slučaj Infostan je egzemplaran primer pljačke u pokušaju. Daj da preko noći pokupimo šta možemo, jer znamo sa kakvim idiotima od klijenata imamo posla, to je 50% penzionera koji su po defaultu uplašeni čim prime pismo sa računom. Kad to primi nastane potpuna panika, poveća mu se pritisak, on trči odmah da plati, istog sekunda. I plaća sve što je u onoj jebenoj koverti, ne gleda da li je to račun za struju, račun za Hram. Evo ti, od juče imaš račun za Vladu Divca, čovek koji je danas predsednik Olimpijskog komiteta, koji ima fabriku Voda vode, koji je organizovao sve i svašta po gradu, dovodio košarkaše, plesne grupe, hip hopere, vodio sve to dole kod Filareta u Prijepolje, primao ga Tadić, išao po školama, i sve mu to malo, ako bi mogli još građani preko Infostana da mu daju pare. Naravno da će da mu daju, gomila njih će da

plati, ne znam šta je to, ali jebi ga, dobio sam, država šalje, jer Infostan je država. Ista ona država koja je pokušala da te pokrade.

Nije te pokrao nekakav privatnik, nekakav zajebant, država je otvoreno htela da te pokrade. To je dogovor bio - znaš šta, ajmo sad da probamo da ukrademo pare, to je takva glupa stoka, oni će sve da plate. Nisam otišao u Infostan da čekam deset i po sati, ne bih ga čekao ni 10 minuta a ne 10 sati, posle 10 sati bih zapalio Infostan, sve bih zapalio da gori, marš, bre, u pizdu materinu. Na šta to liči? U normalnim okolnostima to je samoubilački politički potez, u ovim okolnostima potpuno normalan politički potez, jer će svi to sledeće nedelje da zaborave. Šta, Infostan, pa dobro, probali, nije ništa strašno, jesi čekao, jesam malo, ali ništa, bar sam tamo video komšiju pa smo se ispričali, bilo mi je divno, super mi je bilo. Ne postoji stvar ovde koju će ljudi da pamte. Posle Infostana, ova vlast u Beogradu više nikad u životu ne bi mogla da se vrati. Posle ovog što se desilo s Romima, za sledećih 200 godina sve što miriše na DS ne bi moglo da prođe. Živimo u jednom suludom krugu, ne znaš ko je luđi, kao što sam ja stalno pitao ko je luđi, da li čitaoci ili novinari. Ta je trka nerešena, ko je luđi, da li građani ili vlast. Veliki deo građana je luđi nego vlast, prosto želi da vlast bude još luđa kako bi narod pokazao da je on još luđi od vlasti. To je takmičenje u ludosti. Ovi dali Infostan, ovi kažu - aha, a mi ćemo da čekamo deset sati, pa šta nam možete! Da li se neko pobunio, da li je neko udaren, da li su neka vrata polomljena, da li je neki transparent bačen, da li je neko udario Dilasa, da li mu je došlo neko preteće pismo u obliku računa Infostana? Ne, Infostan uzvraća udarac slanjem uplatnice za Vladeta Divca, a oni kažu - aha, platićemo i to, ko vas jebe. Najiskrenije ti kažem, ne zna se ko je luđi, da li vlast ili narod, potpuno raspamećena trka. Daj bože da izdržimo, da vidim ko je na cilju, da vidim ko će da dobije.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Bio je ovo Peščanik. Emisiju realizovali Lana Budimlić, Miloš Ćirić, Petar Savić i Marko Perunović, a vas do idućeg petka pozdravljaju obe Svetlane.

SVETLANA
VUKOVIĆ

VARJAČA

MIROSLAV BOJČIĆ, *novinar,*

LAKIĆ ĐOROVIĆ, *vojni tužilac,*

MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista,*

IVAN KUZMINOVIĆ, *sociolog,*

SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Ispraznio se grad, ispraznili su se gradovi, i neka su, ostalo je ovo mlado zeleno i procvetalo drveće i ostale su bebe. Izmileli su napolje oni mali ljudi koji su rođeni negde u novembru, a ovako lepo vreme, ako se sećate, i isto tako procvetalo drveće, ali bez beba, bilo je pre deset godina za vreme bombardovanja. Ovih dana biće tačno deset godina od kako je NATO avijacija gađala Radio televiziju Srbije kada je poginulo šesnaestoro zaposlenih na RTS-u. Nema sumnje, svi smo manje-više slutili i znali da je režim Slobodana Miloševića znao da će se to dogoditi i da je tih šesnaestoro ljudi žrtvovano. Na početku današnje emisije čujete nekoliko starih stvari za koje nam se čini da je dobro da ih ponovo čujete, i neke nove. Govoriće najpre gospodin Miroslav Bojčić. Miroslav je naš bivši kolega i prijatelj porodica poginulih radnika RTS-a, on je veoma često sa njima bio na sastancima kod raznih vojnih ministara, od Davinića do Šutanovca.

MIROSLAV BOJČIĆ:

Porodice su uspele, apelujući na javnost i uprkos tradicionalnim stubovima srpske nacije, da pokrenu javno mnjenje, pod čijim pritiskom je morao da počne proces Milanoviću. To je bio jedan od prvih procesa za državne zločine u Srbiji, mislim da je pre njega počelo suđenje ubicama Muslimana iz Sjeverina i Mioča. Oba ta procesa su imala sličan tok. Milanović, koji je bio član srpskog državnog i partijskog, pa čak i vojnog vrha, jer je u ratu imao čin generala za medije, šta god to značilo, pojavljuje se na sudu kao pojedinac, uprkos svojoj velikoj društvenoj ulozi. Na procesu su pažljivo presečene sve njegove veze sa hijerarhijom i ambijentom u kome se kretao i svim onim snagama koje su stajale iza njega i čiji je on izraz u suštini bio. Tako da se on na sudu pojavio kao pojedinac koji je prekršio Vladinu naredbu o evakuaciji Televizije. Znači, on je osuđen zbog toga, ali nikad nije suđen za masovno ubistvo sa predumišljajem, što je u stvari njegov pravi zločin. A sam sud tolerisao je lažna svedočenja, pozivanja na vojnu tajnu, očigledna krivokletstva i propustio je da osudi i Milanovićeve najbliže saradnike koji su takođe imali odgovarajuće naredbe za evakuaciju Televizije. Recimo, tehnički direktor Topalović je potpisao naredbu broj 48, koja direktno kaže da se stacionar, a to je deo koji je bombardovan, mora izmestiti. Sličnu naredbu je imao i Jovan Ristić, koji takođe nikada nije bio suđen i koji se čak nije pojavio ni kao

svedok na sudu. Znači, Milanović je osuđen kao pojedinac, njegov zločin je prikazan u suštini kao incident. U takav tok suđenja se uklapa i odluka sudije da ga pusti na slobodu nakon donošenja desetogodišnje kazne zatvora, i on to svoje vreme koristi za intenzivne veze sa zemunskim klanom. Nekoliko svedoka na procesu za ubistvo Đinđića govori o njegovim vezama sa zemunskim klanom, čestim posetama Šilerovoj ulici itd. Očigledno je da je bio deo neke šire ekipe koja je trebalo da izvrši državni udar. Zatim postaje begunac od zakona, uz pomoć zemunskog klana sklanja se u Crnu Goru i nakon ubistva premijera Đinđića nalaze ga u Crnoj Gori, hapse i šalju u zatvor. Ubrzo dolazi do smene vlasti i novi ministar pravde Stojković dozvoljava Milanoviću privilegovani tretman u zatvoru. On se nalazi u najčuvanijem paviljonu, oni probijaju zid tog paviljona tako da on slobodno može da odlazi u zgradu uprave, tamo se sastaje sa svojim političkim prijateljima i istomišljenicima Mrkonjićem, Vučićem itd. Ubrzo ga puštaju u odeljenje za poluslobodnjake, što je inače nezamislivo, tu dolaze ljudi koji su pri kraju odsluženja kazni za saobraćajne prekršaje. Ubrzo ga viđaju po Beogradu, ima pravo na godišnji odmor itd.

Istovremeno, porodice pišu, apeluju, u očajanju se na kraju obraćaju Evropskoj komisiji, nemajući kome drugom. Ministar Stojković se ruga u svojim pismima. Srpsko društvo se polako vraća na taj put kontinuiteta nakon ubistva premijera Đinđića, i to je u suštini stanje koje traje i dalje. Porodicama mnogi, čak i njihovi poznanici ili prijatelji, kažu - pa, dobro, šta vi želite više, on je osuđen, on je u zatvoru, šta biste hteli sada? Porodice koje su prozrele tamne sile što su stajale iza Milanovića nisu se sa tim pomirile, one jednostavno žele da sve krivce pošalju iza brave. Takav njihov zahtev u ovakvom društvu svima izgleda sumanuto. Kako je vreme proticalo, tako je sve više u prvi plan izbijala uloga Vojske u tom masovnom zločinu. Milanović je taj zločin izvršio uz pomoć mnogih institucija, a organizacija Vojske je bila na prvom mestu. Porodice su tragajući za dokazima vrlo brzo došle do Petra Pajčina. Pukovnik Petar Pajčin bio je u Ministarstvu odbrane nadležan za Televiziju Srbije. Po Zakonu koji je donet 1994. Televizija Srbije proglašena je ustanovom od velikog značaja za odbranu zemlje i u ratnim uslovima bila je pod direktnom ingerencijom Ministarstva odbrane, koje je bilo nadležno za njenu evakuaciju. Milanović je kao pojedinac mogao da sprečava tu evakuaciju, međutim, Ministarstvo odbrane je moralo da reaguje. Pukovnik Pajčin, koji je bio direktno nadležan za Televiziju, pojavio

se na suđenju Milanoviću kao svedok. On je u svom svedočenju lagao, porodice su se suočile sa tom ulogom Vojske i već na samom početku, nakon oktobarskih promena, one su zatražile neke odgovore od Ministarstva Vojske i primio ih je tadašnji ministar Krapović. Najvažnija pitanja su bila sledeća: kakve informacije Vojska ima o bombardovanju Televizije, kakva je bila uloga vojnog vrha u tome, zašto Vojska shodno svojim ovlašćenjima nije reagovala na naredbu broj 37. kojom je Savezna vlada naredila evakuaciju Televizije, postoje li posebni zapisi i opomena da će RTS biti gađana, jer gospodin Robertson, tadašnji generalni sekretar NATO, tvrdi da je vojni vrh bio obavešten, i to na razne načine, šta će gađati. Znači, porodice su postavile ta pitanja - ni na jedno nisu dobile odgovor do dana današnjeg.

Najveći broj novih dokaza je sakupljen i objavljen u knjizi gospodina Janjića Tišina u Aberdarevoj, koja je dobila novinarsku nagradu 2005. Ta knjiga je predata Specijalnom sudu kao dokazni materijal. Portparol Tomo Zorić je izjavio da će tužilac pažljivo pročitati i proveriti sve navode iz knjige. Do dana današnjeg tužilaštvo se nije javilo nikakvim obaveštenjem, što je pokazatelj, naravno, nezavisnosti tog specijalnog suda. Na suđenju Milanoviću u obzir su uzeti samo neki dokazi protiv njega, ali mnogi uopšte nisu procesuirani. Recimo, sud se uopšte nije pozabavio činjenicom da je Dušan Vojvodić, koji je bio visoki vojni funkcioner u vreme rata i koji je nakon rata dobio čin generala, izveo svoju ćerku Nataliju Sinanović neposredno pred napad o čemu je postojalo nekoliko nezavisnih svedočanstava, uključujući najozbiljnija svedočenja dvojice tehničara, Jakonjića i Lekića. Sud uopšte nije saslušao dvojicu svedoka, koji kažu da je Natalija Sinanović direktno rekla - ja sada idem, vi znate šta to znači, niste deca. U međuvremenu, pojavilo se i svedočenje radnice Televizije, Danice Kostić. Slušaoci će čuti tonski zapis tog svedočenja u kome ona kaže da ih je Natalija Sinanović upozorila pred taj napad. To je novi dokaz koji nije bio poznat u vreme kada se vodio proces i mislim da bi mogao da bude dovoljan za obnovu postupka.

DANICA KOSTIĆ:

Nismo imali nikakvog posla, mnogi od nas su igrali karte, igrice na kompjuteru, razgovarali smo, pili kafu. Nismo uopšte znali zbog čega toliko nas tu sedi. Nekako smo sa druge strane bili delimično sigurni, pošto je sa nama bila koleginica čiji je otac bio treći čovek u

Televiziji. Naš tadašnji šef je, ne verujući tadašnjem rukovodstvu, nju veoma često stavljao da dežura noću kako bi znao da će, ukoliko Televizija bude bombardovana, neko, verovatno otac, doći po nju i izvesti je. U pet do 2 te noći to se zaista i dogodilo, znači, njen otac je došao, otišao je kod zamenika glavnog i odgovornog urednika, izašao od njega, došao do naše sobe sa tom našom kolegicom i krenuo da nas ubeđuje da Televiziju neće bombardovati, da su se vatrogasna kola skupila okolo zato što će gađati Skupštinu grada i da mi sasvim mirno i slobodno ostanemo na svojim radnim mestima. Međutim, mi smo sa njegovom ćerkom imali interni dogovor da nam ona ipak na neki način dâ znak da se nešto dešava, da nešto nije u redu. Taj znak je bio "idemo po grisine". Dok nam je on govorio da nas neće bombardovati, da ostanemo mirno na svojim mestima, Natalija je rekla "deco, idemo po grisine".

MIROSLAV BOJČIĆ:

Postoji svedočenje televizijskog snimatelja Imrea Biroa, koji je bio u Budimpešti sa tadašnjom urednicom spoljopolitičke redakcije, Tatjanom Lenard, koja mu je rekla da javi ženi na Televiziju da se sklone. Takvih posrednih dokaza ima more. Takođe, pojavljuje se novi dokaz, izjava Dragane Kuzmanović. Ona je bila sekretar JUL-a, takođe je radila i kao novinar u RTS-u, i rekla je Radio Evropi, postoji ta izjava, da je uprava Televizije dobila pismeni izveštaj o tome da će Televizija biti gađana i da je uprava razmatrala taj izveštaj na jednoj sednici. Moram da kažem da su sve glavne dokaze sa suđenja pribavile same porodice, uključujući naredbu broj 37. na osnovu koje je Milanović i osuđen. Zašto su porodice morale same da vrše istragu, zašto to čine i dalje, zašto to ne čini država? Mislim, to je jednostavno pitanje i odgovor se nameće sam od sebe - zato što je država kriva. Kriva je ova država koja nije napravila diskontinuitet sa onom prethodnom, zločinačkom, i stoga je ona jedna te ista, jednaka, i ona je zločinačka. Na kraju se pojavio i glavni mogući dokaz, to su transkripti presretnutih razgovora pilota i posade aviona koji je gađao Televiziju Srbije. Odmah nakon oktobarskih promena porodicama se javio Nenad Nikolić, koji je u to vreme bio funkcioner G17 Plus, i obavestio ih o tom presretnutom razgovoru i da transkript tog razgovora negde postoji. Još je to bilo kratko vreme nakon same tragedije, tada porodice još nisu mogle da istraže tu vest.

Nekako u to vreme one dolaze u kontakt i sa potpukovnikom Lakićem Đorovićem koji je bio visoki funkcioner u Vojnom

tužilaštvu. On se tada sastao sa gospođom Stojanović, govorio je o transkriptima, ali nekako je to ispalo iz glavnog toka suđenja Milanoviću koje je bilo u punom jeku. Međutim, 2006. porodice ponovo dolaze u kontakt sa potpukovnikom Đorovićem i tek tada, zapravo, gospođa Stojanović i porodice žrtava postaju svesne da su na tragu prvog materijalnog dokaza da su vojni i državni vrh bili unapred obavješteni o bombardovanju, dakle, da su žrtvovali radnike RTS-a. Stvar je u tome da je pukovnik Đorović tačno rekao u kom se predmetu ti transkripti nalaze i porodice uz podršku nevladinih organizacija obraćaju se Ministarstvu odbrane i traže razgovor. Ministar Dragan Šutanovac se tom pozivu ljubazno odaziva, on pristaje da ih primi i kaže da će učiniti sve što može. Zatim te iste 2006. organizuje sastanak na kojem je bio faktički kompletan vojni vrh. Ja sam bio na tom sastanku; ministar Šutanovac tada obećava da će na osnovu novih dokaza - a Ministarstvo vojske će, po njegovim rečima, pomoći da se ti dokazi pronađu - ponovo biti pokrenut postupak. Na tom sastanku, na kome su bili oficiri za elektronsko izviđanje i protivelektronska dejstva, uveravaju porodice da je presretanje razgovora teorijski moguće, ali da je to praktično teško izvodljivo. I oni sve to govore iako je upravo Slobodan Milošević u Hagu sasvim mirno citirao transkript presretnutog razgovora pilota koji je napao voz u Grdeličkoj klisuri. Znači, Milošević nije imao nikakvog problema da od Vojske Jugoslavije nabavi taj snimak, njemu nisu govorili da ti transkripti ne postoje, niti je Lazanski pisao članak da mu dokaže da je to nemoguće, da je to radio nevidljivi bombarder B2 itd. A američki sekretar odbrane Viljem Koen je jula 1999. izjavio pred Senatom da je Vojska Jugoslavije znala kada će i koji ciljevi biti gađani, jer komunikacioni sistemi koji su korišteni tokom napada nisu bili zaštićeni. Ili, recimo, o toj istoj temi svedoči i Momir Bulatović u svojim ratnim memoarima Pravila ćutanja, on isto kaže da su se oficiri smejali kad ih je pitao da li oni mogu da prisluškuju komunikacije. On čak kaže - oni su reagovali kao da sam ih pitao da li umeju da hodaju. Znači, potpukovnik Đorović nam kaže da su dvojica oficira bezbednosti nezavisno jedan od drugog napravili dva izveštaja u kojima ekstenzivno citiraju transkripte. Međutim, iako je ministar Šutanovac obećao da će nešto učiniti sa dokazima, nema reakcija. Porodice opet insistiraju da se mi sastanemo i ministar Šutanovac se još jednom ljubazno odaziva. Na sastanku potpukovnik Đorović, koji je pisao košuljicu predmeta, kaže ministru Šutanovcu da je dovoljno da neko donese taj predmet i

on će pokazati da tu zaista postoje ti transkripti. Ministar Šutanovac prelazi ćutke preko te molbe i kaže da on to Đoroviću neće pokazati. Pukovnik Đorović mu kaže da ih je on sklonio u još jedan predmet, broj 209, moli da donesu taj predmet i da će on pokazati da tu tih transkripata ima, međutim, i ta njegova molba ostaje neuslišena. I nakon toga advokat porodica nastoji da dođe u kontakt sa oficijom za vezu i ti pokušaji traju nekih četiri meseca...

SVETLANA LUKIĆ:

Sa sekretarom...

MIROSLAV BOJČIĆ:

Sa Šutanovčevim sekretarom, tako je. Na kraju se advokat, gospodin Popović, sastaje sa njim, i ovaj mu jednostavno kaže da u tim predmetima nema ničega. Gospodin Popović ga na to pita "pa, dobro, ali vi ste ipak znali da će zgrada RTS-a biti bombardovana?", a on mu odgovara "pa, naravno da smo znali, ali tog transkripta nema". Fakat je da su za žrtvovanje televizijskih tehničara znale stotine ako ne i hiljade ljudi i ideja sadašnjih ljudi na vlasti da će to tek tako proći, da se to neće saznati, je potpuno iluzorna. Jednog dana će neko progovoriti o tome i pojaviće se i materijalni dokazi i tada će sve što preostaje u istorijskom sećanju na sadašnje ljude biti stid.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Miroslav Bojčić, a sada ćete čuti čoveka koga je on nekoliko puta pominjao u ovom intervjuu, potpukovnika Lakića Đorovića, koji je, dakle, pokušao gospodinu Šutanovcu da skrene pažnju da transkripti postoje i da zna tačno gde se nalaze. Zvaničnu izjavu potpukovnika Lakića Đorovića, sa svim detaljima, možete pročitati i na našem sajtu www.pescanik.net, a mi smo za ovu emisiju izabrali nekoliko stvari koje nam se čine jako zanimljivim. Odnose se naravno i na bombardovanje RTS-a, na žrtvovanje ovih desnaestoro ljudi, ali i na neke druge dosta strašne stvari u vezi Vojske Srbije.

LAKIĆ ĐOROVIĆ:

Mlade generacije treba da znaju da treba biti hrabar, jer to je put da izađemo iz nesreće i da nam svet i pre svega Srbi oproste za nesreće koje im je naneo režim kome sam ja verno kao ratni tužilac služio. Ne postoji drugi put izbavljenja za nas, jedini put je da otvoreno, hrabro govorimo o svemu, ali baš o svemu što nam je poznato, jer svi zločini

moraju biti rasvetljeni da nam se ne bi ponavljali. Odlukom da govorim u ovoj vašoj emisiji hteo sam da na svoj način pokažem ministru Šutanovcu, uprkos poruka da ne smem da govorim, da će Lakić govoriti dok god bude disao i mogao da govori. Moje je nastojanje da mi koji smo se istinski borili za promene ne budemo kažnjeni od onih koje smo praktično doveli, a upravo to nam se dogodilo. Meni su za šefa doveli čoveka koga sam ja optuživao za prljava krivična dela. Ovde se radi o čoveku koji je hladnokrvno oteo dvojicu mladih ljudi i osumnjičio ih za teška krivična dela. Nismo imali postupka, pošto je ovu dvojicu bukvalno masakrirao. Ljudi su premlaćeni toliko da ih načelnik vojnog istražnog zatvora nije smeo primiti u tom stanju. Podsetio bih prije svega prijatelja Šutanovca, ministra našeg sadašnjeg, da mi znamo, iako drugi o tome ne govore, nismo zaboravili ko je Predrag Stojković, znamo za šta je osuđen, znamo da su ona dva čoveka što ih je masakrirao da bi im iznudilo iskaze kasnije nestala. Ne kažem ja da ih je on ubio, ali njih nema.

Sušтина moje upornosti da ne prestanem da govorim o zločinima koje sam istraživao je, ako baš hoćete, i da sebi olakšam. Ja nisam konvertit, ja sam ovo radio i onda, i hoću one koji to dobro znaju, a ima ih puno, i ovom prilikom da podsetim da sam zbog njih, ne pristajući da sudelujem u izvršavanju ili u prikriivanju izvršenih zločina, četiri puta podnosio zahtev za razrešenje i bio razrešavan dužnosti tužioca. Hoću da ih podsetim i da sam od svojih šefova bežao kao od kriminalaca, za koje sam tada u ratu spoznao da su zaštitnici, a mnogi od njih zapravo i saizvršiooci veoma teških krivičnih dela, osobito onih iz koristoljublja. Ja sam u ratu svojom rukom potpisao nekoliko hiljada optužnih akata i osećam se odgovornim što su stotine ljudi zbog odbijanja da se odazovu pozivu ili ne mogavši da podnesu pretpostavljenu opasnost u Vojsci pobjegli iz jedinica. Danas to nikad ne bih učinio. Oni koji su pobjegli sa Kosova, mislim i na današnji vojni vrh, oni koji su sudelovali u sahrani vojnika koji je poginuo od naše ruke u avgustu mesecu 1998. godine iz prištinske jedinice, a danas su dospeli tako visoko, treba da dobro razmisle. Srbija mora da zna koji je od njih šta radio u ono vreme. Ja sam odgovorno tvrdio, od 1999. godine do danas, da je taj čovek, samo da mu ne bi izmakao čin generala koji je očekivao, ne samo prečutao da mu je vojnik poginuo njegovim propustima u radu, nego je toga čoveka proglasio dezertrom. Napisao je dokumenta da je taj čovek pobjegao na neprijateljsku, albansku stranu, iako je on bio poginuo. Posledica takvog kukavnog i kriminalnog držanja je

bekstvo dvojice mladih starešina, ucena mnogih drugih da čute o tome iako su to mnogi znali, a o tome nisu smeli, niti danas smeju da progovore, posledica je to da je taj čovek, slavljen i hvaljen kao heroj, dospao na najvišu poziciju. Uzalud mi poručuje Šutanovac da se o tome ne sme pričati.

Mi u Vojsci znamo da je Milan Milosavljević, potonji vojni tužilac u Beogradu, tri čina dobio za nepunih godinu i po dana. To je čovek koji je za 77 dana rata dobio dva čina, to nije normalno. Drugi su, nakon što su među prvima pobjegli iz Hrvatske, nagrađeni time što su im date, a oni prihvatili, najveće dužnosti uz uslov da optuže kada Vojne službe bezbednosti hoće, da odustanu od krivičnog gonjenja ili da uopšte ne započnu krivično gonjenje ljudi koji su ubijali ne samo Hrvate u Hrvatskoj kao vojnike, nego su ubijali u našim kafićima ovde. Mi imamo potpukovnika iz Uprave bezbednosti koga je ondašnji načelnik Uprave bezbednosti optužio za 17 najtežih inkriminacija. Niti ja, niti moji šefovi nismo videli teže zločine po opisu iz te krivične prijave. Ponavljam, podneo ju je načelnik Uprave bezbednosti. Tragajući za sudbinom tog zločinca imao sam nesreću da sam ga sreo i na Kosovu, imao sam nesreću da sam potom saznao da je učenjen, rečeno mu je - idi ubijaj, radi šta ti kažemo, i preko Raške je upućen na Kosovo, i možete pretpostaviti šta je tamo radio. Po toj krivičnoj prijavi on je istoj toj Službi čiji načelnik podnosi prijavu protiv njega za njen Dan državnosti poklonio pet najnovijih pežoovih modela. Odakle kapetančiću pet pežoovih modela? On je imao i pekare, nosio je, normalno, rolex od belog zlata i jedan pežo je, normalno, ostavio za sebe. Ja sam i o tom zločincu govorio i u Upravi i u našem tužilaštvu i u sudu, i svi to znaju. Dakle, mi imamo ubicu za koga načelnik Uprave bezbednosti u pisanoj i potpisanoj i overenoj prijavi tvrdi da je odlazio u zatvore, konkretno u Sremskoj Mitrovici, da je odande za ubistva uzimao ljude osuđene na izdržavanje kazne zatvora, izvodio ih, davao im maskirne vojne uniforme, odgovarajuće legitimacije, naoružavao ih i vodio u nekakav valjda svoj rat. Nama se dogodilo da kad smo očekivali najozbiljnije promene dovedu čoveka koji je tri puta osuđivan opet za prljava, kompromitujuća dela, koja isključuju mogućnost rada u državnoj službi. To je nedopustivo - vi ste za sitan novac sudili i presudili, a potom su to otkrili pa su vas osudili, pa se nešto slično dva puta ponovilo, i vi ste tri puta osuđeni za prljave stvari, i onda vas neko, samo zato što ste dobar radnik u Službi bezbednosti, instalira kao penzionera, penzionisanog generala, da budete pomoćnik

ministra u vreme kad mi očekujemo da se raščiste stvari među nama, da ga ako neće suditi makar uklone.

Trebalo bi da objasnimo deci možda i to kako smo branili Kosovo, šta smo to prije radili, kako smo se ponašali kad smo videli da smo ga izgubili. Istinski verujem da je svakom zdravomislećem i onda bilo jasno: Kosovo je izgubljeno, jer smo pre toga na njemu tako dugo i prljavo radili tako teške, nepodnošljivo teške stvari. Morali bismo da objasnimo i šta se ovde unutar Srbije događalo, da su i ovde neki ljudi hvatani, umesto da im se pomogne, a da su ih prethodno iz Knina i onih prostora prevarom izvukli očekujući nekakve obrte na visokim nivoima u tim međunarodnim relacijama. Prosto, makar deci, ako nećemo sebi ili drugima, trebalo bi govoriti istinu, a ona bi vremenom njima zaista pokazala šta smo radili i koja je cena da iz svega toga izađemo. Dakle, uozbiljiti se, prestati sa igranjem stare igre - mi ćemo od Zapada da isprosimo novac, pomoć itd, a onda ćemo s vremena na vreme da bismo opstali na vlasti da pričamo kako smo bili sjajni u vojsci i kako smo se branili ali, eto, nismo uspeli. Onda da prestanemo da plašimo neke ljude koji su spremni i za koje se pretpostavlja da bi kao razumni mogli da govore istinu koja bi otreznila one koji su zaista u zabludi, a opomenula Dačića, Šutanovca i njima slične, koji iz tih ličnih razloga opstaju na vlasti i govore to što govore, praktično prete svima onima koji nisu spremni da zaborave sve ono što su oni tako dugo i tako zločinački sprovedli. (Johnny Cash - God's Gonna Cut You Down)

SVETLANA LUKIĆ:

Da se ne lažemo, ovu gnevnu pesmu Džonija Keša slušaćete često u Pešćaniku. A juče sam bila u bašti Mirka Đorđevića u Šimanovcima i, kao i svake godine na ovaj dan, razgovarali smo o Uskrsu.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Danas je Veliki petak, čekaju nas uskršnji praznici i ono što se govori, što se u crkvama čuje u propovedima, do te mere je lišeno smisla i toliko ispolitizovano da smeta normalnom ljudskom uhu. U javnim glasilima ti uskršnji dodaci su vapajuće nepismeno uređeni. Dakle, to bi bili razlozi da se o Uskrsu ipak progovori, da se vidi da ta priča - danas vole tu reč, priča, story - taj sakralni scenario gde naše vreme sa svojim protivrečnostima, napetostima stoji u ramu onoga vremena od pre 2000 godina. Ako se elementarno razdvoje legende, predanja, pa i falsifikati kojima se vekovima brojne crkve bave, ta

priča ima nekoga smisla. A priča o Uskrsu, o vaskrsenju je neobična sama po sebi. Fabularno gledano ona se svodi na jedan pasus u jednoj knjizi, to je sve što imamo, a čak i taj pasus je nastao vek i po nakon događaja, pa se u njemu prelamaju i ljudske nade, ali i ljudske zablude. U tome je cela stvar. Ta sakralna priča ima još jednu neobičnu dimenziju: koliko god bila oskudna, nju već 2000 godina ispisuju i dopisuju takva imena kakva su Tomas Man, Krleža, najveći umovi u slikarstvu, najveći sineasti. Dakle, priča o Isusu nije nikad suvišna, niti je do kraja ispričana. Mi vidimo u toj ličnosti ne ono o čemu govore freske ili nekakva prikazanja, nego zaista nadu u ljudsko iskupljenje. Ako reč iskupljenje muči ljude i ako je teolozi svesno komplikuju, to je ljudska dimenzija u Hristovoj propovedi, jer kad padnemo u nemoći, kad nas priključe na aparate, mi čeznemo za tim da neko podeli našu muku, da nas uzme za ruku, da preuzme deo naše patnje na sebe.

U tome je jedna dimenzija ove velike priče, a sam sakralni scenario je, rekosmo, prost. Iz vremena Hristovog raspeća i pogubljenja mi, nažalost, nemamo nikakvih dokumenata. Najverodostojniji dokumenti, a to su jevanđelja, nastali su vek i po, pa i dva veka kasnije, pa ne očekujte u njima nikakvu realističnu sliku i reportažu. Postoje legende o tome, ali nauka nije potvrdila, da je izaslanik rimskog cara Imperija, legendarni Pilat Pontijski, slao izveštaje senatu, pa i lično imperatoru o tome šta se događa. Izveštaji su svakako postojali, ali mi danas njima ne raspolažemo, pa ipak, zahvaljujući jevanđelistima, iz gnostičkih jevanđelja otkivamo jedan lik koji u žiži sabire čovekovu dramu na zemlji od rođenja do smrti. Podsetiću vas na jedan detalj koji u crkvi nećete čuti. Kada je Isus počeo svoju propoved ljubavi prema drugom i drugačijem, za njim je hodala gomila, hiljade i hiljade Jevreja. I rimske vlasti, pa i nomenklatura političke vlasti u Judeji u ono vreme, uzbudili su se zbog te mitingaške atmosfere i on je, znate taj deo priče, u Getsimanskom vrtu uhapšen i osuđen na pogubljenje kao i stotine i stotine drugih, nije on jedini. Ali ne zaboravite, gomila je vikala, narod se bio dogodio, "Isus, kralj judejski". To je izazvalo paniku, neko hoće vlast. Na saslušanju kod rimskog pravnika Pontija Pilata, Pilat mu to i kaže - mladiću, hoćeš da budeš kralj judejski. Setite se, Isus odgovara - ni na pamet mi ne pada, moje kraljevstvo nije od ovoga sveta, ja širim jedno drugo učenje, a to što masa viče, to nije glas naroda. To je ušlo u zapise, molim vas, to su bili provokatori, Isus u lice kaže Pilatu, to radi vaša tajna služba kojom rukovodi Levi

Matej, skupljač poreza koji baca takve klevete. I vi znate deo priče, rimski pravnik je legalistički, legalno, dosledno odustao, jedino što je u izveštaju rekao - ja u ovom mladiću ne vidim de facto krivice, vidim da mladić ponavlja besmislice koje mi Rimljani u robovlasničkom sistemu ne možemo da pojмимо, da su svi ljudi jednaki, da je svaka vlast nasilje nad čovekom, da svaka vlast korumpira, a centralna autokratska vlast totalno korumpira. Znamo dalje priču, njega su osudili, to je bio politički momenat, u susedstvu u Siriji bila je stacionirana legija, zvali su se Kobre, i njima je iz Rima izdato naređenje da upadaju u Jerusalim ako neredi zbog ove propovedi zahvate šire mase. Pilat se uplašio, sam ga hapsi, Kobre srećom nisu upale, a gde bi oni prošli, tu trava nije nicala. 1945. godine u pesku Nag Hamadija u egipatskoj pustinji pronađena su jevanđelja pisana pedesetak i jedva stotinak godina nakon događaja, zvana gnostička, iz kojih se nudi jedna potpuno nova slika o Isusu, tako da se to otkriće smatra najvećim otkrićem poslednjih vekova, svi su tekstovi protumačeni, prevedeni i imamo ih. Čak se i mojim skromnim trudom na srpskom jeziku nalazi i Judino i Marijino jevanđelje. Marijino, jer ona je njegova saputnica, jer hrišćanstvo je rođeno iz moći ljubavi jednoga čoveka propovednika koji nije bio bog, nego propovednik. Ne, on je za ljude tvrdio "svi smo mi deca Božja", nikad on za sebe nije rekao "ja sam Bog", ne, to je njemu kasnije pridodato na plenarnoj sednici jednog od sabora. S druge strane, hrišćanstvo je svojevremeno rođeno i iz imaginacije jedne žene koja mu je bila odana od početka do kraja, pa i posle smrti, siromašne, bosonoge devojke koja je nekim čudom bila vrlo pismena, koja ga je pratila, koja je posle stigla do Rima noseći ono jaje. I znamo je u istoriji pod imenom Marija Magdalena. Pročitajte ova gnostička jevanđelja, pa ćete videti da je Isusova nauka humana i da čoveka i ženu ne razdvaja.

Vratimo se, međutim, na ono najteže u ovoj priči, vaskrsenje, jer ćete sutra-prekosutra čuti da je Isus pogubljen, pa je onda ustao iz groba, prošetao, obukao se i vratio se kući. To su čiste besmislice o kojima ni u istoriji, ni u sinoptičkim, kanonskim jevanđeljima nema ni pomena. Vaskrsenje ima jedan drugi smisao, to je veličanstvena metafora čoveka koji živi snagom volje, ima prirodno pravo da neće da umre, hoće da živi. Nema u jevanđeljima o vaskrsenju ni desetak reči, najduže što ima to je desetak redaka kod Luke, koji je to pisao tek kasnije, vek i po je prošao od toga, ali je zabeležio jedan momenat, jedini koji se danas falsifikuje. U tih desetak stavaka imate priču

koja se ovako završava: pogubljen je Isus, apostoli, njegovi verni sledbenici do kraja, su se razbežali od straha, za njima je potera rimske policije. Njih nekoliko putuju izgubljeni, čak jednom od njih znamo i ime, zvao se Kleopa, a putuju u neko mestašće koje se nalazi 12 kilometara od Jerusalima, Emaus. I odjednom su osetili da se u njima budi neka nada, nakon što su izgubili svaku nadu, čini im se da je neko bio sa njima. Izričito ne tvrde da su bilo koga videli, ali ne možete pripisati to ni halucinaciji. Postoji pred kraj jedno mudro objašnjenje, oni kažu - to što se u ovoj smrti dogodilo može i nas dok noć padne da stigne, mora da postoji neko da ljudima ulije nadu da žive, zar ne osećate, dok smo mislili ko je ovo, šta je ovo, da su nam gorela srca, da su nam se jastučići na prstima znojili, da nam je puls bio povišen. Oni nude bukvalno empirijski, fiziološki, medicinski dokaz da se u njima probudila nada. To je vaskrsenje, ostalo su legende dostojne freski itd. Danas ne možete, dakle, vaskrsenje posmatrati tako, nego ga samo morate gledati u dimenziji ljudske nade. On propoveda civilizaciju ljubavi, to je ono što je s tačke gledišta rimskog pravnika u robovlasničkom sistemu bilo ludost, ali on u isto vreme ljude poziva da budu budni, da se odupru, da misle, da svedoče. Tako ćete postati ljudi, nigde on ne kaže "bićete bogovi", ne, ne. Ako biste me u ovom momentu zapitali koju bih vam definiciju o Hristu ponudio, verovatno biste očekivali da vam ponudim neku definiciju svetih otaca istočne i zapadne crkve. Ne, najbolja definicija Hrista koju poznajem potiče iz pera čoveka koji je sebe deklarativno smatrao ateistom, a imao je imaginaciju nadljudskih razmera. Pisac se zvao Miroslav Krleža i on kaže: "Isus je kao pojava astralni, zvezdani ljiljan u mučionici velikog inkvizitora, i tako će on stajati pred nama i to će biti opomena." To govori ateista Krleža.

Isus je ponudio prostu formulu, da ljudi moraju stvoriti zajednicu i u toj zajednici mora da postoji duh koji će ih držati u ljudskoj iskrenosti i veličini, da se opredele između dobra i zla. Nešto nemoguće, zovu ga utopistom. Desetak istoričara i teoretičara komunizma zovu ga komunistom. Ja sam bio dete kad su nas postrojavali da pevamo "Petokraka sa pet roga, ja se borim protiv boga, ne borim se protiv Hrista on je bio komunista". Ta energija nade nije potrošena, a crkve su sa Isusom i njegovim učenjem, što bi naš prijatelj, veliki umetnik Želimir Žilnik rekao, postupile po principu podeljenog boga, svaka je uzela za sebe deo i on je ostao potpuno u tami, ali njegovo svedočanstvo u svim svojim dimenzijama

je aktuelno i danas i precizno jasno. Najveći greh je kad se nacionalna, intelektualna elita odluči da laže. On ih je zvao farisejima, koristeći onovremeni naziv jedne sekte koja je jedno govorila, a drugo radila. U tom smislu Isus je naš savremenik. U Uskrsu ne treba videti naivnu priču, odvojiti treba legendu, natruhe vremena, ljudske slabosti, ali videti lik koji je stvarniji od stvarnog, jer mi nekih dokaza nemamo. I rimski pisci se slažu u tome da je to bila jedna neobična pojava koja hoće nešto nemoguće. Čovek, kaže Isus, vaskrsava svakoga dana ako je budan za duh istine, u reči vaskrsava koju tvori, u delu vaskrsava samo ako ne živi svoj život, nego živi makar malo i za drugoga, u tome je smisao. On je čudovišna pojava, Hegel upotrebljava taj izraz, čudovišna pojava, jer zbunjuje um. Ostavimo se mi nekakvih čuda o kojima popovi pričaju, pogledajmo jedan drugi primer. Pogledajmo, 1901. godine Lav Tolstoj, niko drugi do Lav Tolstoj, pisac Rata i mira, Ane Karenjine i romana koji se zove Vaskrsenje, isključen je iz crkvene zajednice i proklet. Prokletstvo koje mu je upućeno, oglasio je stoglavni Sinod Ruske pravoslavne crkve, i to prokletstvo važi i danas, a deluje groznije od onog koje su rabini uputili Spinozi. Tolstoj je otvoreno rekao da su liturgijske priče vraćanja i laži, da je Trojstvo nerazumljivo i da je Isusova veličina u ljudskosti njegovoj i ni u čemu drugom.

Vekovima se ponavlja priča o apostolu Judi, međutim, gnostička jevanđelja su pokazala da je to bila čista legenda, da je u pitanju bio jedan od najvernijih učenika koji su ga do kraja sledili, koji su jedini razumeli u čemu je smisao poruke, zašto se Isus odlučuje da strada, da dâ ljudima primer postradanja za druge. Zanimljivo je da su veliki pisci vekovima to o Judi naslućivali, trebalo je da se 1945. otkriju gnostička jevanđelja pa da vidimo da je to živa istina, da se poruka svodi na onu Isusovu "ide vreme i već je nastalo". Nećemo se mi moliti, delati, ni na gori ovoj, ni na Fruškoj Gori, ni u Jerusalimu, nego ćemo se moliti u duhu i istini. Treći momenat te poruke je još zanimljiviji. Nebrojeno puta on učenicima govori "poznajte istinu". Ne govori "moju istinu", ni sadukejsku, ni farisejsku, ni izraelsku, ni ne znam čiju, ni rimsku, poznajte istinu i ona će vas osloboditi. Njegove su poruke, koliko god to za nas delovalo čudno, nepročitane. Navešću vam jedan primer koji se tiče konkretne prakse, naše svakodnevice. Obično se misli da je Konvent za vreme Francuske revolucije odvojio državu i crkvu i da je tek 1905. Brijanovim zakonom to definitivno urađeno. Ne. Učenici prilaze Isusu i pokazuju

mu monetu, na jednoj strani je lik imperatora, a na drugoj je vrednost, i pitaju "šta da radimo?". On im jasno kaže - kako niste razumeli, podajte Bogu Božje, a caru carevo, to su odvojene stvari. Izgleda vam ovaj primer čudan, ali danas ćete videti čitavu komediju oko toga šta je crkva, šta je država, šta je jeres. Svako svakoga ovde proglašava za jeretika, a kad pogledate, Tolstoj je bio apsolutno u pravu, ali crkva se vremenom pretvorila u društvenu moć. Sticanjem moći i materijalnog blagostanja crkva ništi poruku Hristove misli koja počiva na tome da ima mesta za sve na zemlji, za svakog od nas, za sve koji će se roditi, i za svačiji grob, ako hoćete, ne brinite se o tome. Setite se onih njegovih ljupkih parabola o pticama nebeskim, o ljiljanima u polju, na šta čovek mora da misli. Današnji čovek, koji je zaista zbunjen obiljem civilizacije, potrošačkom groznicom u civilizaciji, više oseća čežnju za tim preporodom nego možda ljudi njegovoga doba. U tome on na aktuelnosti apsolutno ne gubi.

Javio se čovek koji je u liku jedne saputnice prepoznao i ženu i duha, mladić koji je rešio da svoju smelu misao prvo javno kaže, da je saopšti bez alternative i koji je pokazao vrhunac ljudskosti da za tu istinu i strada. To je bio Isus i taj Isus, opet moram da kažem, i danas hoda na čelu gladnih, bolesnih, iznemoglih. I danas taj Isus, po mom dubokom, strogo intimnom doživljaju, kuca na vrata čoveka da ga opomene da će mera njegove slobode biti sloboda drugog, da će mera njegove ljudskosti biti žrtvovanje za drugog i da će mera njegovog uma biti da su svi ljudi isti, a to je i moderna nauka dokazala, da je DNK ista kod svih ljudi. Ako bi me neko pitao da li je Isus monarhista, car i kralj, kako ga liturgija prikazuje, kao cara imperatora - pogledajte nedeljom u liturgiji, Isusa slave u crkvi kao Vasilevsa imperatora i koriste u liturgiji tekst koji je korišćen u političkom vizantijskom ritualu, nema nikakve veze sa Isusom - ako bi me, dakle, neko pitao ko je on, ja bih rekao da je on u pravom smislu reči, koliko god drsko zvučalo, republikanac, čovek koji gradi zajedništvo ljubavi. Na kraju krajeva, on je to *expresis verbis* i rekao svojim učenicima. Imamo jednu neverovatnu scenu kod Luke, koji nema filozofeme, ne pravi retorske uvode - Isus uzima hleb, svi su iznemogli, lome ga zajedno i dele. To lomljenje hleba je simbol hrišćanstva, žrtvovati za druge, i danas se to sačuvalo u liturgiji kao nafora, kao pričest, ali on kaže "jedite", nema tu filozofije, nije to neki ezoterični apstraktni sistem, jedite, to je telo moje i vaše koje se za vas daje, pijte, to je krv naša koju prolivamo i otići ćemo kao ljudi. I

uvek to činite meni u spomen. To ih je raspametilo u početku, to je Isus.

Naš vek je ponudio užase, Drugi svetski rat, gasne komore i logore, i sada Bosnu, to je teolozima zadalo muke - gde je bio Bog, gde je, ako ga ima. Sva svedočanstva koja imamo o njemu, od apokrifnih, jevanđeoskih, istorijskih, rimskih istoričara, pokazuju ga kao čoveka lepog, mladog, hrabrog. Jede i pije sa ljudima, nije se libio ni sa grešnicima i grešnicama da se druži, ali niko nije ostavio traga da se on ikad nasmejao. Taj momenat je čudo, to nimalo nije slučajno. Ovaj svet je toliko u zlu da nije imao razloga, a i nosio je u sebi božansko i ljudsko u jednoj ravnoteži koju će stručnjaci zvati *halkidonska*, na Saboru Halkidonu se stalo na stanovište da u njegovoj prirodi imamo i božansko i ljudsko. Na kraju, on je ljudski na krstu zavapio, ljudski "eli, eli, lama sabahatani", to znači "Bože moj, Bože, zašto si me ostavio?".

Isus je Jevrejin, svi njegovi učenici su etnički Jevreji, njegov jezik je hebrejski i aramejski, jedan od tih semitskih jezika. Vi ćete danas u Beogradu pročitati 37 knjiga u kojima se tvrdi da su Jevreji narod ubica, da su Jevreji ubili Boga. To je najogoljeniji zoološki antisemitizam koji šire neki Nikolaj, njihov svetac i ne znam ko sve, besmislica. Sam je bio Jevrejin, on je disident iz judaizma koji je pokušao jednu veličanstvenu reformu - nisu samo Jevreji izabrani narod, svi su ljudi izabrani, na svima je vama sveštenički znak poznanja da ste ljudi, da niste kišne gliste. Antisemitizam je sramota hrišćanske civilizacije, jer svega ćete naći u jevanđelju, svega, ali nacionalno neko, rasno i etničko određenje - ni govora. Reforma koju je on pokušao da izvrši tipična je reforma disidenta, on je jevrejskim rabinima govorio - moramo sklopiti novi savez, on se ni po čemu neće razlikovati od onog prvog, ali će biti korigovano to da nema osvete, ne činite drugima ono što ne želite da drugi vama čine. Nisu Jevreji izdali boga, Isusa, on sebe nije smatrao bogom, izdalo ga je ljudsko zlo, vlast koja se dogovarala sa rimskim vlastima za održanje privilegija i moći. Isusa, na kraju, nisu pogubili Jevreji, baš ako hoćete tekstualno, nego rimska legija. Antisemitizam danas cveta na neznanju i cveta kod onih koji Hrista nisu prepoznali.

(Woody Guthrie - They Laid Jesus Christ In His Grave)

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije slušaćete sociologa Ivana Kuzminovića. Ivan trenutno radi u Helsinškom odboru, a na jesen će na doktorske studije na Jejl. Inače, razgovarali smo pre nekoliko dana, ali prvi deo nećete čuti, jer je ta tema već nestala iz javnosti, što je veoma zanimljivo, a to su naravno Romi koje je tako lako počistio gradonačelnik Dilas. To je bila tema praktično za dva-tri dana i onda je nestala.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Odem ja na Kolarac na promociju knjige Vreme zmija Dobrice Ćosića. Cela ta atmosfera, Kolarac, ljudi koji se tamo pojavljuju, neka devojka od 17-18 godina pored mene, Dobrica kaže "dobar dan", ona počne da plače. Mislim, tako neke manifestacije, emocije, kod svih tih ljudi, i starih i mladih, oni su svi bili u nekom kolektivnom transu. Prosto, pojavio se on. Stvarno, kad počne čovek da čita o njemu - čekaj, bio si skojevac, dobro, pa si bio državni pisac, okej, nisi bio jedini u onoj bivšoj Jugoslaviji, pa si nešto skoknuo do Golog Otoka, pa si se tu nešto malo palio na mučenje, hteo si da vidiš malo kako i to iznutra izgleda. Pa si se nešto naljutio, pa si postao disident, jer si video da tvoj narod stradava u toj strašnoj, groznoj Jugoslaviji. Pa si bio u nekom Klubu književnika, pa si postao akademik, pa si učestvovao u rušenju Jugoslavije, malo je reći, pa si onda učestvovao u tom užasnom početku devedesetih godina. Jesi bio u Bosni s Karadžićem kad smo pravili tamo onu stranku i kad smo pravili Republiku Srpsku i kad je trebalo ići u rat? Ti si bio tu i da pozoveš na rat i da budeš predsednik Jugoslavije i da opišeš sve u tim svojim knjigama. Prosto, čovek je uspeo da sve to preživi i da postane, čoveče, član Otpora 1999. godine. Mislim, ja to nikad nisam video, ili sam to prosto zaboravio. Pa si postao Koštuničin najbolji drug, pa ste opet crtali tu neke mape, severno Kosovo, ovo Kosovo, ono Kosovo. Pa, kad si video da je Koštuničina politika u stvari neodrživa, ti si se prebacio na jedno relativno novo polje - ukoliko ja dobro razumem, Dobrica je danas nekakav savetnik predsednika Republike. Mislim, čoveče, ti si pomirio i to najgore komunističko, totalitarno i grozno, i to naše četničko, vrlo primitivno i destruktivno, i opstao si sve vreme i na kraju si završio u jednoj poziciji da ipak i dalje kreiraš politiku. On u svojim knjigama kaže da su Albanci talog varvarskog, divljeg Balkana. Onda kaže - e, ali samo da se razumemo, i Srbi su činili genocide, i Srbi su preterali pod

Miloševićem. Dobro, u redu. Čovek je u stanju da okrivi i Albance i Hrvate i Tuđmana i Miloševića, sve da ih stavi u jedan koš, samo da ne ispadne da on nije bio u pravu. Znači, svi su nešto pogrešili, samo je naš Dobrica svih ovih 60 godina bio, a i sada je, na pravom mestu, i on je sada u pravu, jer je Boris u pravu. To mora da je za ljude totalno konfuzno. Dobrica koji ima hiljadu godina, svi ti njegovi fanovi, kao neki starački dom, ali prosto sam razoružan činjenicom da ti njega ne možeš u ovom društvu da smeniš, da mu kažeš - dobro, Dobrice, ajde sad, nisi završio ni u zatvoru, ni na Golom Otoku, ni u Hagu, nigde nisi bio, ajde sad idi kući na to tvoje Dedinje ili gde već, sedi tu i gledaj u plafon, pusti nas na miru.

Dobro, stvarno mi Dobrica uopšte više nije zanimljiv, bez obzira ko je on, epicentar svega u ovom društvu, nego mislim da je Srbija vrlo plodno tle za to da se za pet minuta pojavi neki drugi čikica koji će biti pesnik, režiser, svejedno, neka umetnička duša, koji će narednih 20-30 godina da nas vodi. I opet će taj da me vodi u neki rat i opet će taj da me opevava u svojim pesmama, ej, ti me poslao u rat, ti me opevao, ti me sahranio. Znaš šta, neka hvala. Mislim, sve je nešto dinamično, ceo svet nešto gleda uznemireno, samo mi sedimo sa strane i kažemo - ma, nema problema, može sutra treći svetski rat da naiđe, baš dobro. Jer, koliko vidim, ideja cele te idiotske elite u ovom društvu jeste da bi nama treći svetski rat, pa makar i nuklearni, legao kao budali šamar, jer je to u stvari naš plan, pa ćemo da vratimo Kosovo u tom sveopštem metežu. Pazi, taj Samardžić, koji je bio do juče ministar za Kosovo i Metohiju, je čovek koji predaje Evropsku uniju na svom matičnom fakultetu. On čeka treći svetski rat da vrati Kosovo. Pa, znaš šta, da se malo nosiš, i ti i Kosovo i treći svetski rat i sve to zajedno!

Ta ljubavna veza, strast između DS i SPS trebalo je da bude, kao, dobra vest. Treba videti godinu dana nakon formiranja vlade kako to u praksi izgleda. Evo samo dva primera, dva potpuno off-prимерa iz života. Ovaj protest kamiondžija tamo oko Čačka - znači, postoje te neke dozvole koje kamiondžija mora da ima da bi obavljao međunarodni transport i postoji tržište tih dozvola. To tržište kontroliše, čoveče, Mrkonjić i neki njegov opskurni pomoćnik ili državni sekretar ili zamenik, šta li je, i zna se tarifa. Znači, spakuj 10.000... Sve što ima veze sa SPS zove se koferče, spakuj 10.000, spakuj Dačićevih 100.000 u koferče. Znači, spakuješ koferče i dobiješ dozvolu. Pazi, to je jedna od verovatno stotinu ili hiljadu stvari,

IVAN
KUZMINOVIĆ

hiljadu poslova koje SPS sada obavlja o sopstvenom trošku. To vam je kad Mrkonjić drži infrastrukturu. Drugi primer je policija. Odem ja kao svaki poštenu, a i malo budalasti građanin da registrujem svoje deset godina staro vozilo u policijsku stanicu Zemun. Kao i svake godine uzmem jednu knjigu, gurnem iPod u uši, ali me je ovaj put omeo jedan događaj - ispred jednih vrata potukle se tri osobe, baba od preko 80 godina, jedan čiča od oko 70 i nešto, i jedna mlađa žena od 35-36 godina. Potukli su se u redu za novi biometrijski pasoš i ličnu kartu, zato što su u tom redu stajali od 4 sata ujutru. I onda su došla dva pandura marke pozornici i počeli su tu nešto da ih vuku, a ja stvarno spadam u onu osetljivu kategoriju, kad vidim policajca da vuče babu, gotovo, odmah se bijem. Sad ja tu nešto uskočim, oni se deru na mene, pa neka žena, neka šinterka, zovu je šef, počne da se dere na nas - šta je, stoko, gde ste navrli?! Otkrijem da u policijskoj stanici Zemun u stvari postoje dva reda, imaš red A gde se ovi biju, i imaš red B. Pojavljuje se u redu B jedna žena i kaže - dobar dan, ja sam direktorka te i te osnovne škole, ovo je moj sin, ovo je njegova devojka, ovo je komšijsko dete, ovo je moj muž, mi smo došli, imamo zakazano za pasoš. Ovi se tuku, a ovde možeš lepo da zakažeš! Tu se ja malo promuvam, ispostavi se da su u zemunskoj policijskoj stanici napravili poseban sakriven budžak gde ljudi dolaze preko veze i završavaju svoje poslove. Ja sam sedeo od 2 po podne tog dana do 8 uveče i onda sutradan od 10 ujutru do 6 po podne i brojao sam koliko ljudi ulazi preko veze. Pazi šta sam našao - u ovom redu A, gde stoje normalni građani, oni dnevno prihvate između 70 i 80 zahteva, znači, toliko živih duša uđe za ličnu kartu i pasoš. Na ovom drugom mestu, gde se zakazuje ako si direktorka osnovne škole, lekar ili član SPS od osnivanja, em se završava dosta brzo, em tu prođe između 120 i 140 ljudi dnevno. Eto ti reforma po SPS-u, to je to - jesmo uveli sistem?, je li biometrijski? Pa, šta sad hoćete? Ali da se razumemo, ovde je stoka, kako reče ona veterinarica zvana šefica, a tamo su građani, tako će nas oni podeliti. SPS nema demokratski potencijal da shvati da smo svi mi građani isti, oni su napravljeni '90. godine u tom duhu da su oni nešto posebno i sva ta aparatura i aparatčići oko njih, a da smo svi mi drugi - bagra. Pričao sam čak sa ljudima iz ovog prvog reda, pitao sam ih - pa, dobro, je li vi znate da tamo idu ljudi preko veze? Znaju. Naviknutost naših građana na mazohizam je jedna toliko besprekorno funkcionišuća mašina da ti njima ne možeš ni da objasniš da se krši neko njihovo pravo. Ne možeš da nađeš još jednog čoveka u redu s kojim ćeš da odeš i nešto da se žališ. Ne, eto,

to ti je reforma, to ti je SPS i to ti je lična karta, i to ti je Dačić, i to ti je koferče.

Kakva država, takva i opozicija, pri čemu ja govorim o onoj opoziciji za koju ja glasam, koju podržavam. Na jednim, drugim, trećim izborima, ja sam glasao za jednu partiju koja se zove Liberalno demokratska partija. I, kako da kažem, otkad su ušli u parlament, ni pisma ni razglednice od mog političkog predstavnika. Koliko čujem, njihova teza je da u ovom trenutku ne treba napadati Tadića, da ne treba talasati. Ali ja to ne razumem. Okej, Tadić ima 40% podrške u biračkom telu, razumem da je to sad malo komplikovano napasti, ali ne znam šta je plan u narednom periodu, šta je ideja. Ordiniraš po parlamentu, što duboko poštujem, ali moram da priznam da drugim glasačima LDP, malo manje upućenim, mojim roditeljima ili drugu iz osnovne škole, neću moći da objasnim kakav, bre, stan na Dedinju, kakav džip od 60.000 evra? Mislim da on nije shvatio, u ovoj situaciji on mora da bude apostol, on mora da bude čistiji od brloga u kome se nalazi. To je političko ulaganje koje on mora da napravi za narednih deset godina ako misli nešto da uradi. Džipovi, stanovi, kuće, kuriri, ja to ne mogu više da izdržim, ne mogu ljudima da objasnim, to ne možeš da pokriješ u ovom siromaštvu. Shvatam da govorim o konopcu u kući obešenog, ali to pitanje mora i Čedomiru da se postavi. Brate mili, i mi smo se, kako smo umeli, potrudili da oni sede tu gde sede. Mnogi među njima će morati da pokažu da nisu skorojevići kao ostali političari u ovoj zemlji, da im nisu nekretnine, Dedinje, kuće, džipovi, odela, Armani, pare, letovanje, skijanje važniji od svega. Nemoj da mi se pojavljuješ u Kažiprstu preplanuo kao da si bio na Mont Everestu, nemoj to da mi radiš, zato što je to odvratno u ovoj sredini, budi bled i anemičan kao što smo svi mi, nije tvoj posao danas da mi izgledaš lepo. On mora da pokaže da nije skorojević, da mu privilegije nisu važnije od posla kojim se bavi. Ako to ne ume da pokaže i ako LDP neće da talasa jer to sad nije politički isplativo, to ćutanje mogu da odnesu svojoj kući i mogu da ćute kao što ćutimo svi mi koji nemamo veze sa političkim životom. Znači, nemoj da mi ćutiš, a ja da glasam sutra ponovo za tebe, to nije tvoj zadatak, tačka. I, grešna mi duša, što bi babe rekle, ali ja moram da govorim o frustraciji glasača LDP-a što se prosto ne vidi nikakav rezultat, i ne može da se vidi nikakav rezultat, jer su oni političko novorođenče. Ali, on mora da razume samo dve stvari - mora da bude veći katolik od pape u ovom trenutku, i drugo, voleo bih da vidim nekoga u tom LDP, a da nije Čedomir i ta starija garda, ko će mi

pokazati s vremena na vreme da je to politički održivo. Sutra da ti se nešto desi, daleko bilo, nema ni stranke. E, pa izvini, taj totalitarizam, ta apsolutno lična vlast u okviru organizacija, nevladinih i političkih, ja za to ne moram da glasam. Ja ne moram da glasam za one man show, ne moram, čao.

Boris je nacionalista, Boris je slab, Boris je ženskaroš, Boris je bolestan, Boris je lenj, Boris je... Boris. I sad, pošto nemamo kulturu institucija u ovoj zemlji, ti nemaš druge nego da se najdirektnije baviš čovekom koji drži, brate mili, svu vlast. Što bi rekao Koštunica, on je jedini vlastan u ovoj zemlji da nešto odlučuje. I Zakon o antidiskriminaciji je Tadić, Romi su verovatno Tadić, NATO je Tadić - mislim, kao Milošević. Milošević, vozač, telohranitelj i sekretarica vode državu, kod Tadića je nešto drugačije, sad Tadić, vozač, sekretarica, šofer, trojica u kabinetu i dva savetnika, deset ljudi vodi zemlju. Pre neku nedelju na B92 intervju za neku bosansku televiziju, sedi Tadić na Andrićevom vencu, uključio sam se na samom početku. Mene je tu spopao očaj, mi imamo tremu kada naš predsednik govori zato što ne znaš koju glupost će da lupi i kako će da je formuliše, da li će uopšte reč da pogodi. I sad, ja se skupio, gledam intervju i pišem šta on govori. E, tu je već možda došao odgovor na pitanje da li je Boris nacionalista, da li je Boris lenj, da li se Borisu spava. Njegov pogled na rat '90-ih, na pad Jugoslavije, na ovo pomirenje u regionu - to bi neki srednjoškolac savladao onako usput. Ali, čoveče, pa i ti si bio nekakav savremenik tih događaja, navodno imaš neki pedigree, jao, bolje da ne pominjemo to, ali navodno bi trebalo da razumeš društvo. Pa, predsednik si države u kojoj živiš, nauči nešto o tome. To je toliko prazno, bez supstance. Ja se izvinjavam, Slobodan Milošević je 13 godina vladao ovom zemljom i bogami je dobacivao i do Bosne i do Kosova i do Hrvatske, podigao je jedan, drugi, treći, četvrti rat. Brate mili, on je nacionalista bez nacionalizma, whatever. Onda je došao Koštunica, bio jedno dva mandata, nekih osam godina, pa i on je znao šta je radio. To je neki revizionizam, plitki nacionalizam, kao braniš Kosovo. Onda je došao ovaj - ovaj čačka nos, ja mislim da on ode na posao i gleda kroz prozor na Andrićevom vencu u park i čačka nos, on ne radi ništa, on ništa pod milim bogom ne razume, ne razume ni društvo u kome živi, ni istoriju društva, ni viziju društva, i tako može da izvali bilo šta kad god hoće. Ako biste me pitali šta bih izabrao između progressa i švedskog standarda Evrope, biram švedski standard. Jesi ti normalan? Pa, meni je Milošević 15 godina pričao o brzim prugama,

švedskom standardu, 15 godina me izolovao od ostatka sveta jer smo mi samodovoljni. Tebi ne sme da padne na pamet tako nešto. Ne, on misli da on mrtav-hladan može da kaže šta hoće. Prosto se plašim toga što je posle svih ovih, i Miloševića i SPS i JUL i Koštunice i Nikitovića i svega, sad došao taj Tadić, Šaper, politika javnog mnjenja, nacija danas misli 67,6%, a ako pošalješ poruku na 9870... Možda je stvarno moguće da pored sve naše tuposti mi ponekad i nemamo sreće. Znači, bio onaj, došao sad ovaj, čačka nos... 20 godina živiš u izolaciji i taman kreneš u neku tržišnu ekonomiju, taman krene neka lova, US Stil, krenu neka ulaganja, Tigar, Mišelin, nešto se pokrene - dva minuta kasnije svetska finansijska i ekonomska kriza. Pa, jebote, pa stvarno, znaš kad ti ne ide! Kao onaj mali čamac, ribarski, nema ni motor, samo neko veslo i ti si nasred Dunava, nosi te struja, duva vetar, sad će izgleda i neka oluja, taj tvoj čamčić bušan na jedno deset mesta, a ti si poneo dva čepa i ti ćeš čep iz jedne rupe u drugu, iz druge u treću, iz treće u sedmu, izbacuješ vodu nekom koficom i nadaš se da ćeš da preživiš. Ja njih čak i razumem, oni znaju da su u tom čamcu, oni znaju da nama nema pomoći. Ako nam neko u prolazu nešto pomogne, dobro je, ako ne, odosmo južno niz Dunav, na Smederevo i dalje, pa ko živ, ko mrtav.

Imam tu vanserijsku sreću da provodim određeni broj dana u mesecu na Kosovu, blago meni. To sivilo, blato, tuga, ti ljudi koji negde stalno idu, a ne rade ništa... Znaš, odeš u Prištinu, glavni grad, često nema vode, vrlo često nema struje, nema posla, dva miliona ljudi koji ne znaju šta će jedni sa drugima. Ono čime se bavim tamo jeste položaj Srba na Kosovu, prosto, takav mi je posao. Pazi, to sa strujom, svi na Kosovu plaćaju struju osim Srba, oni su politički instruirani iz Beograda i Kosovske Mitrovice da ne plaćaju. Imaš Albance kojima, naravno, Srbi nisu najveći prioritet jer ima 1,8 miliona ljudi, Albanaca, koji takođe 'leba nemaju da jedu i ne znaju šta će sa sobom i ne mogu da nađu posao. Kod toliko mladih ljudi i tolike nemaštine, znaš, glupo je očekivati da se neko bavi Srbima koji, by the way, žive u proseku dosta bolje od albanske većine na Kosovu, to je fakat. A ti im pošalješ poruku da, pošto su Srbi, ne treba da plaćaju struju, a ako ti iseku struju treba da izađeš i da vičeš "humanitarna katastrofa" i da se bacaš pod tenkove Kfora. Hiljadu i jedan put je te ljude iskoristila koja god hoćeš budala, i sutra i prekosutra su tu neki Jakšići, neki ljudi koje čovek verovatno jedino u noćne more može da smesti. Uvek targetiraju isključivo ljude koji žele da se integrišu u kosovsko društvo i to je apsolutno neverovatno. Srbi iz enklava žele

da se integrišu u kosovsko društvo jer tamo za njih postoji nekakav prosperitet, ovakav ili onakav, posao za dete, ovamo, onamo, oni tamo nešto grade već osam godina. I ti dođeš i srušiš im to za dva minuta opet čitajući novine iz 2008. godine, Kurir, Pres, Večernje novosti, Blic, ajde dobro, Pravdu. Oni su rekli prošle godine prilikom proglašenja nezavisnosti Kosova da je Pupovac u Hrvatskoj, dakle, jedan od lidera Srba u Hrvatskoj, na spisku Agima Čekua i da zato on u stvari mrzi Srbe, on je ustaša. Znači, gde god postoje Srbi u regionu, na planeti, koji poštuju zakone zemlje u kojoj žive i vode neki miran život, e, oni su problem. Što se ti ne bacaš pod tenk? Što ti ne pošalješ svoje dete? Sediš negde u Čikagu, staviš onu šubaru i vičeš "napred, Srbi!" Mislim, to još uvek na Kosovu apsolutno prolazi. A ako misliš da su tamo jedini problem Srbi i Albanci - odeš tamo i otkriješ da Bošnjaci ne priznaju Gorance, da Bugari daju Gorancima bugarske pasose i proglašavaju ih bugarskom manjinom, da Aškalije mrze Egipćane, Egipćani mrze Rome, Romi mrze sve njih zajedno i svi mrze Rome, da, svi mrze Rome i na Kosovu. Znaš, prosto nema materijala s kojim tamo može da se radi. Kad se vraćam sa Kosova, pređem granicu i kažem - povratak u civilizaciju. Pazi, ja ovo stvarno govorim generacijski, ovo nije ništa lično, to nema veze sa Albancima, ima prosto s teritorijom. Držiš nešto kao svoju koloniju 50, 80, 100 godina, nešto što ne želi da se integriše kod tebe, niti ti želiš da se to integriše kod tebe, i ostaviš to mojoj generaciji, jedan tako grozan problem od kog se ne bismo oporavili još 500 godina. Znači, sa aspekta moje generacije, ja Kosovu želim apsolutno sretan put gde god da je krenulo i vidim očima optimizma jednu stvar, a to je da Srbi i Albanci prvi put verovatno za dugo godina vide zajednički cilj i za jednu i za drugu naciju, a to je Evropska unija. I to je neki materijal s kojim bi moglo mnogo dobrog da se napravi. Druga stvar - stvarno, otići u Prištinu danas i pričati srpski, ja se tamo derem na srpskom, naći nekog kosovskog Albanca ispod 35 godina života koji će da me mrzi samo zato što sam Srbin, to ćeš vrlo teško da nađeš. Najbolje žurke u regionu su trenutno u podzemnim barovima u Prištini, gde ću ja da nađem Albanca da se bijem s njim? Niti će on sa mnom, niti ja s njim. To su druge generacije, drugi pojmovi. Mi smo stvarno neka deca tehnologije, globalizma, jebo rat.

Bio je 12. mart i ja se svake godine osećam kao da me je neko lupio čekićem u glavu. Postanem nervozan, guše me drugi, gušim druge, sve mi je neprijatno. 1903. godine neko je ubio kralja, izmasakrirao ga, Srbija je 10-15 godina prokletstva nosila zbog toga. Ovo je sad

zbog nas, nama će drugi oprostiti što je Đinđić ubijen, ali ja znam da ova garnitura nikad neće dati odgovor na pitanje šta je tu bilo. Ali doći će jedna besna, vrlo besna, nadrždana generacija koja će imati nešto da pita ovde. Ne znam, Koštunica će verovatno u svoju Belanovicu i u onaj svoj čošak na Dorćolu, ali ne bih se na njegovom mestu čudio da mu za deset godina, kad bude još stariji, još propaliji, oronuo, mlitav i star kao Dobrica, neko pokuca na vrata i kaže - ajde da malo porazgovaramo, izvini, gde si bio 12. marta? I drugo, ja sam u stvari odlučio, kao i mnogi ljudi oko mene, da ne dam. Ne znam šta ne dam, ali neću da vam dam. Bio to moj grad, moja porodica, moj auto, moj kredit, moja država, moja nacija, ja vam to ne dam. E, pa sad vi vidite, biće vam problem, samo kad se osvesti jedna generacija koja će brojati stotine hiljada ljudi koji vam neće dati. Ne znam šta vam nećemo dati, ali nešto vam nećemo dati. U stvari, ne dam svoju zemlju, vi pucajte, ja držim čas. Znam da je malo glupo, ali majke mi, to je to.

(Aretha Franklin: It Ain't Necessarily So)

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo song iz opere Porgi i Bes u izvedbi Arete Frenklin, ovo je inače važna pesma u životu naše slušateljke Sandre. Za kraj Peščanika slušate advokata Srđu Popovića.

SRĐA POPOVIĆ:

Ta država stalno laže, i kad ih uhvate u laži onda se javnost digne, oni se povuku, pokušaju da daju neko objašnjenje, i to je ono što se zove kontrola štete. Međutim, mi tek ponešto saznamo, i šta god saznamo vidimo da imamo državu koja radi protiv svojih građana. Meni to nije nikakvo čudo, mislim da je to posledica onoga što politikolozi zovu partitokratija, da se celokupna srpska stranačka struktura konsolidovala u jednu klasu. Iz izjava koje oni javno daju vi vidite da tu svako može sa svakim, to znači da je stranačka borba ili fingirana i nema nikakvog značaja, ili da ona ima za predmet samo podelu plena među njima. U oba slučaja svet postaje, meni se čini, potpuno ravnodušan prema onome što se u ovoj zemlji zove politika, jer mu se čini da se sve događa na dvoru, to su sve dvorske rasprave. Pored toga, imate netransparentno finansiranje političkih stranaka, mi o tome ništa ne znamo. Olja Becković pita Borisa Tadića ko finansira njegovu stranku, a on kaže da on ne zna. To je neozbiljan odgovor.

Dakle, imate tu očiglednu spregu interesa krupnog kapitala sa političkom elitom i imate na kraju izborne zakone, gde partije po svom internom dogovoru odlučuju ne samo o Vladi, nego i o tome ko će biti poslanik. Poslanici glasaju na dugme; stoput je već rečeno da Skupština uopšte i ne mora da postoji, neka se nađu vođe tih stranaka, neka se dogovore i neka nam kažu šta su odlučili, zašto bismo morali da gledamo to pozorište u kome se glasa u skladu sa dogovorom koji je već unapred postignut. Dakle, imate jedan ceo politički proces koji je potpuno netransparentan. A to se i predstavlja tako kao da to građana i ne treba da se tiče - sve će biti rešeno u institucijama sistema, a institucije sistema su sve kontrolisane od partija. Partije su u raznim oblicima koalicija i međustranačke trgovine amalgamisane sa krupnim kapitalom. Sve je netransparentno i mislim da ljudi počinju to da osećaju, čuo sam ponegde neke podatke, a čujem i iz razgovora sa ljudima, da više niko recimo te političke emisije uopšte ne želi ni da gleda, zna da odatle ništa neće saznati, a vidi po pojedinim postupcima, kao što je bio recimo taj sa Infostanom i sa Miladinom Kovačevićem, da je država u rukama ljudi koje uopšte ne zanimaju interesi građana, koje zanimaju samo njihovi sopstveni interesi. To stvara apatiju u društvu i osećanje da smo nemoćni objekti vladanja, da ne vidimo čak ni način kako tu situaciju možemo da promenimo. U normalnim okolnostima bi trebalo da se raspišu izbori, a ovde ste svesni da izbori ne mogu apsolutno ništa da promene, jer kako god da padnu te karte oni će se opet dogovoriti, kao što su se i do sada uvek dogovarali.

Arhitekta i nosilac cele te strategije je Demokratska stranka, ona pokušava da zamagli sva ključna pitanja, ona je proglasila nacionalno pomirenje, to znači, šta je bilo - bilo je, svak može sa svakim, interesi su nam zajednički, mi ćemo čuvati jedan drugom leđa. I Kosovo i Evropa, taj slogan koji je upotrebljavao Tadić u predizbornoj kampanji, najbolje ilustruje o čemu se tu radi. Tu nikakve politike nema, jedina politika je da se svi politički procesi umrtve, da se sva kritična pitanja počiste pod tepih i da se svi realni društveni sukobi neutrališu. To je stanje koje u stvari vodi u paralizu ili u nešto što su Iljif i Petrof govorili, neka je i bara, samo nek' je mlaka. Tako da se politički proces ovde odvija nekontrolisano. Ti sukobi ne mogu da se rešavaju u institucijama, pa se rešavaju na druge načine. Sada je tome još kumovala ekonomska kriza, i naša i svetska, koja takođe predstavlja alibi za odsustvo bilo kakvog

pokušaja da se sprovedu one reforme koje čekamo već deset godina, od 2000. godine. Čini mi se da tonemo, i o tome smo već pričali, o tom stanju anomije kada svet ne može da razume šta se događa, ništa se u stvari i ne događa, sve liči na truljenje. Nadao sam se da kriza može da posluži kao povod da se suočimo sa istinom, jer naš najveći problem, mislim, kao društva i kao države, je pogrešna percepcija o samima sebi, ona je nerealistična. Nikad vam niko neće kazati - mi smo jedno siromašno društvo, naši resursi su oskudni, mi imamo loš međunarodni položaj, mi imamo iscrpljeno stanovništvo, veliki odliv mozgova, mi smo jedno neobrazovano i podeljeno društvo. To vam niko neće reći, nego nam se stalno uliva neki neopravdani optimizam i stalno mi tu sliku o sebi retuširamo i zato su nam očekivanja potpuno nerealna i razočarenja velika. Ja sam mislio da će u trenutku ovakve vrlo ozbiljne krize koja je na vidiku - i možda će se to i dogoditi - proizaći jedna pozitivna posledica, a to je da malo realnije vidimo i ko smo i kakva nam je situacija, pa odatle da počnemo da činimo ono malo što možemo, i da popravljamo ono malo što možemo, i da nam bude malo bolje. Nama se svet predstavlja nerealno, to je nerealna slika o nama samima, koja je u stvari narcisoidna, i kao i svaka narcisoidna struktura istovremeno i paranoidna. Pošto sam ja tako značajan i pošto me niko ne razume, počinjene su mi nepravde, onda mora da postoji neka zavera protiv mene. Ne izgleda to sve dobro.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako beše, pre Drugog svetskog rata nismo imali ništa, a onda su došli Nemci i uzeli nam sve. E, tako je i sa ovom krizom, uvezli smo krizu, a to se tako brzo primi, za nekoliko dana to postane šifra.

SRĐA POPOVIĆ:

Zato što ovde ne postoji nikakav koncept odgovornosti, ni na individualnom, a ni na društvenom, ni na političkom planu. Pa, pogledajte recimo šta se desilo sa ovom ministarkom Malović - ona je uhvaćena u krađi, ona je vratila pare, a ne pada joj na pamet da to treba da povuče neku političku odgovornost. Ne pada to na pamet ni predsedniku Vlade, nikom ne pada na pamet da ona kompromituje ceo sistem i da mora politički dogovarati, tj. da se od nje mora tražiti ostavka. Mi ne priznajemo odgovornost za zločine koji su počinjeni u naše ime. Ljudi koji su bili odgovorni za '90-te danas su opet na vlasti. Sam taj koncept odgovornosti nama je totalno stran, jer to je

ipak nešto što ima svoju individualnu podlogu, prvo ste odgovorni u ličnom životu, a onda zahtevate odgovornost od drugih. Pošto ovde niko ni u ličnom životu nije odgovoran, to znači, niti postavlja sebi neki ozbiljan zahtev, niti preispituje sebe da li je taj zahtev ispunio. To je pseudoreligiozna misao, ali na njoj počiva društvo, to je vaš odnos sa drugima, ali je istovremeno i vaš odnos sa sobom. Ako nemate takav odnos sa sobom, nemate ga ni sa drugima. Ovde je uvek psihološki tražen alibi za to što se uvek teško živelo, što ljudi nikad nisu imali nikakvu moć da upravljaju svojim životima, nego su bili objekt vladanja kao što su i sada. A kad nemate moć onda naravno nemate ni odgovornost, nego samo alibi - šta sam ja mogao, ja sam radio ono što sam morao, ono što su svi radili. Prema tome, nema nikakvog smisla ni da me pozivaš na odgovornost, niti se ja osećam odgovornim.

Ako bih tražio izvor te anomalije, to je Demokratska stranka. Zašto su oni tako veliki problem? Zato što je od početka u njih polagana najveća nada, trebalo je da budu ta građanska demokratska prozapadna, modernizatorska stranka, i ona je privukla ljude koji su u to verovali. Ali kad sam se vratio malo unazad shvatio sam da je u njih vrlo rano ugrađen jedan destruktivan gen koji je izvor svih njihovih problema, a odatle i naših. I morao sam da se vratim čak u 1968. Mi uopšte jako kratke periode vremena analiziramo, a ti procesi su ipak dugotrajni. Iz te '68. godine nastala je ona nejak a i nikakva opozicija koju su zvali disidentima, koja nije nestala sa scene do 2000. godine. I odatle su regrutovana, u stvari, vođstva svih političkih stranaka kad je uveden višepartijski sistem, a struktura te opozicije koja je rođena '68. godine je bila vrlo eklektična, vrlo difuzna i vrlo nejasna. Imali ste s jedne strane marksiste koji su bili najvidljiviji, levicu, i imali ste nacionaliste, antikomuniste, i imali ste vrlo slabu građansko-liberalnu struju. Zanimljivo je, recimo da je tokom svih narednih 30 godina ta najslabija struja u stvari bila politički najoperativnija i da je ona vodila sve akcije, ovi drugi su se samo pridruživali. Onaj takozvani peticijski pokret nastao je u tom građansko-liberalnom delu, a ovi drugi su praktično to samo potpisivali i pridruživali se. Kada je kolabirao komunizam kao ideologija i kao politika na globalnom nivou, desilo se nešto što je bilo naravno i za očekivanje: nacionalisti, antikomunisti su proglasili svoju pobjedu i oni su bili u stanju da formiraju najjače opozicione stranke. Da vas podsetim samo, recimo Vuk Drašković, Šešelj, onaj Jović, ko se sve nije pojavio u tom trenutku. Ovi marksisti

su doživeli, naravno, poraz i opredelili su se uglavnom za socijaliste u strahu od onog što je Milošević s pravom nazvao snagama haosa i bezumlja. Vuk i Šešelj su bili snage haosa i bezumlja koje su uplašile ljude, i mislim da su oni velikim delom doprineli pobjedi socijalista na tim prvim izborima. Ova građansko-liberalna varijanta je ono iz čega je nastala Demokratska stranka, ona je kada je nastajala bila percipirana kao ta modernizatorska stranka, kao prodemokratska, prozapadna, kao stranka koja je privlačila najobrazovanije ljude, taj gradski element.

I ja se sećam, izvinjavam se što sada prelazim u ispovedni deo, kad mi je Kosta Čavoški u doba formiranja Demokratske stranke doneo njihov program, bilo je neko normalno očekivanje da ja uđem u tu Demokratsku stranku. Ja nisam želeo da se bavim politikom, ali moje simpatije su bile na toj strani, a kad sam pogledao taj program video sam da se on sastoji iz dva potpuno protivrečna dela. Jedan je taj u kome se zagovaraju, uslovno rečeno, najšire definisane demokratske vrednosti, slobode, prava građana, tržišna ekonomija, i onog drugog dela koji je bio najcrnji nacionalizam. Ono prvo potpisao bih žmurečki i odmah, a ono drugo ni u snu. I kada tako gledam unazad, vidim da su oni već tada bili jako impresionirani uspehom desnih stranaka i uspehom Miloševićeve deklarativno leve partije ali u stvari desne politike, i da su shvatili da će ostati vrlo izolovani i vrlo usamljeni ako i oni ne daju svoj obol tom nacionalizmu. I tada su ugradili taj razvojni gen u sebe koji je delovao stalno, i on je bio i razlog za sukob između Mićunovića i Đinđića i Đinđića i Koštunice, Nikole Miloševića, Čavoškog. On je drmao tu stranku stalno, on je bio i razlog sukoba između Tadića i Čede Jovanovića. Stranka je stalno razdirana tom već onda ugrađenom protivrečnošću u samo svoje biće, i posledica toga je sada i taj Tadićev slogan koji sam pominjao, i Kosovo i Evropa, to odgovara tim protivrečnim zahtevima koje su oni na početku sebi postavili. To objašnjava i tu priču o nacionalnom pomirenju, jer oni sad žele da pomire dva nepomirljiva dela tog svog programa, i da to pomire sada na personalnom nivou, na nivou vlasti, na nivou države.

Taj gen koji su oni sebi ugradili je kob ovoga društva, jer se on oslanja i na jedno raspoloženje u građanstvu, u biračkom telu koje je umorno od trzavica, od sukoba, od onoga što javnost zove svađa - nemojte više da se svađate, dogovorite se šta hoćete. I koje još uvek pozitivno reaguje na tu pomiriteljsku natpolitičku, ja bih rekao,

mesijansku ulogu u koju sebe stavlja Boris Tadić, jer ona predstavlja kao neki oblog za te izmučene birače, a ne može da dovede ni do čega, ona parališe samu sebe jer je zakočena tim dvema interferirajućim silama koje u njoj vladaju. To je jedno ništa, i ono troši strašne količine jedne inače male reformatorske energije u ovom društvu, ono u stvari sugerise da nama nema leka i da je najbolje da ništa i ne radimo, najbolje da sedimo ovako i čekamo da nas neko drugi spasava. Ono što je govorio Milošević na Gazimestanu, to je i dalje ideologija većine partija u Srbiji i te njihove opšte koalicije. Jedino što je on tada obećavao ljudima sukobe, a to mogu biti i vojni sukobi, sad se samo vojni sukobi više ne pominju, nego Jeremić neprestano ponavlja - samo političkim, diplomatskim i pravnim sredstvima. Ali ciljevi su ostali isti. Sad kad sam dolazio kod vas video sam jednu parolu na zidu, "ne damo Republiku Srpsku". Pa, je l' je imamo da je ne damo? Pa, je l' to nije gotovo? Mi ovde ugošćavamo vladu u egzilu SAO Krajine, ciljevi su ostali isti. I nama se govori, možda u ovom trenutku mi nismo u stanju, ali jednog dana ćemo biti u stanju da sve te ciljeve ostvarimo. Dakle, promenilo se jedino to što smo se mi kao država odrekli upotrebe sile, ali odrekli smo se upotrebe sile zato što smo uništili svoje potencijale, što više nismo u stanju da primenjujemo silu. Tako da one promene koje je ta nacionalistička ideologija doživela od Gazimestana do danas su samo promene koje su nastale usled poraza te politike, ali ciljevi i raspoloženje za ostvarenje tih ciljeva su do dan-danas ostali isti. Ta zabit istorijska u kojoj mi živimo je u stvari politička zabit, to se ipak tiče vrednosti, tu je izgrađen jedan sistem vrednosti u tom grču, i u toj borbi sa celim svetom koja se odvijala tokom '90-ih, u jedan ježevski stav koji ne dozvoljava nikakvim univerzalnim ljudskim vrednostima da se probiju do ovoga društva. I mi smo se i navikli na tu izolaciju, ja mislim da mi tu izolaciju više praktično i ne primećujemo.

Ovde se politički stvarno ništa ne događa, ali ne znači da se uopšte ništa ne događa. Ovde se i dalje intenzivno vrši prvobitna akumulacija, mislim da je glavni interes svih učesnika političkog procesa u stvari ekonomski. I mislim da je to prešlo i na celo društvo, da pokušavaju svi društveni odnosi da se protumače kao ekonomski, da je posledica toga nešto što je Edgar Moren jedanput vrlo duhovito nazvao hladnim varvarstvom. Ne ubijamo se, ne koljemo se, nego se samo vrlo hladnokrvno uzajamno pljačkamo i smatramo da je to srž i suština naših odnosa. Sve drugo je neki romantični pogled, sve drugo je komunjarstvo, sve drugo je prevaziđeno, ništa drugo ne

postoji. To je redukovanje i ljudi i celog društvenog života na proizvodnju, razmenu i distribuciju, kao da se ceo život u tome sastoji, kao da to sve nije tek uslov, cela ekonomija je samo neki uslov postizanja nekih drugih vrednosti. Cilj društva nije bogaćenje, cilj zdravog društva je kulturni napredak, mislim da je to vrhunska vrednost ljudskog društva, a ne bogatstvo. I vi vidite nekada, i sami smo se sebi smejali, odnosno ja sâm sebi, kad sam pričao o novoj crkvi i o tome da je ovde neki duhovni pokret možda važniji od političkog. A vidite na primeru Obaminom, nije on možda izašao sa nekom genijalnom idejom o rešenjima svih problema američkog društva ili njihove privrede ili njihovog međunarodnog položaja. Ono što je on doneo bio je jedan drugačiji ton, ljudskije ophođenje, moralni stav, jedan, što bi kazao Čeda Jovanović, drukčiji vrednosni sistem. On je američkom društvu ponudio temeljnu i mnogostruku obnovu. Mi smo zalutali, mi moramo da obnovimo ovo društvo i moramo individualno, svako za sebe da preispitamo svoje postupke i način na koji se ophodimo jedni s drugima. To je crkva, to je duhovna poruka, to nije politička poruka.

Pošto smo mi u politici uopšte novi, jer je nama bilo vladano, mi smo politiku odmah shvatili kao uzajamno laganje, podvaljivanje, politički govor smo shvatili kao propagandu, shvatili smo politiku na najciničniji mogući način. I nekako se to prenelo i na samo društvo koje nije imalo iskustva sa nekim pluralističkim političkim životom, da je politika jedna velika svinjarija i da od nje ništa drugo i ne treba očekivati, i da tu jeste jedino pitanje ko će koga, a u krajnjoj liniji, pitanje ko će šta materijalno da dobije. Pa, nije to politika, niti društvo tako funkcionise. I taj cinizam se sa vrha preneo i na društvo, tako da, moram da ponovim, nade polažem jedino u civilni sektor. Mislim da obnova ovog društva ne može doći odozgo, ona mora doći iz onoga što je život i što je svakodnevica i što su takozvani obični ljudi. Da se oni samoorganizuju protiv svoje države, jer sve što država za njih čini je za njih destruktivno. Dobri su ti signali koji se javljaju u poslednje vreme, da javnost počinje nekad spontano da reaguje u pojedinim prilikama, kao što je bio taj antidiskriminacioni zakon, ili povodom ovih Roma, ili povodom Infostana, gde se vidi da još neko pokušava ovde da se drži nekih univerzalnih vrednosti i neke elementarne humanosti. Ja čak ne govorim o solidarnosti, nego govorim o humanosti, da tretiramo jedni druge ipak kao ljude i kao subjekte, a ne kao objekte, predmet vladanja i ekonomske partnere. Dakle, ima tu još nekoga supstrata

koji ne prihvata to hladno varvarstvo u kome živimo. Moj je utisak da se strankama uopšte više ne vredi baviti, stvarno ne vredi. Najbolja poruka koja bi njima mogla da se pošalje na sledećim izborima je da dobiju izlaznost od 15%. Ne, nema ponude, zašto se od mene zahteva u trenutku kada nema ponude da sam sebi izglasavam vlast za koju znam da ne valja? Kad sam ja bio mali mame su imale nekad običaj da kažu "Svetlana, sine, idi donesi varjaču". Sad oni nas teraju po tu varjaču - pa, neću, bre, da idem po tu varjaču, to sam svrši, ostavi me na miru. I mislim, ta priča o tom manjem zlu već mi je dojadila potpuno, ona služi samo perpetuiranju jedne iste situacije u kojoj to manje zlo postaje sve veće i veće, a ono veće još veće, a svi zajedno klizimo. To je način da se ljudi obeshrabre da ustanu i da se bore za ono u šta stvarno veruju i što stvarno hoće. Ne, kaže im se, u datim okolnostima najbolja je Demokratska stranka. Pa, ne valja Demokratska stranka, i ja želim da menjam upravo okolnosti u kojima je ona najbolja, a ne da me stalno pozivajući se na okolnosti teraš da idem po varjaču. Pa, neću više. A posle kažu - sami ste izabrali, to je volja naroda, šta se sad bunite, izabrali ste nas.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Srđa Popović u jednom veoma dugom Peščaniku. Ali da vas utešimo, odmorićete se malo od nas, sledeći Peščanik je 8. maja. Doviđenja do tada.

SIDRO

DEJAN ILIĆ, *iz Fabrike knjiga,*

VLADIMIR GLIGOROV, *ekonomista,*

TEOFIL PANČIĆ, *novinar,*

DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*

SVETLANA LUKIĆ:

Izveštaji o finansiranju stranaka za prošlu godinu, koje su partije dostavile skupštinskom odboru za finansije, pokazuju sav bezočan karakter onih koji od ove poljane treba da naprave jedan odavno poznati proizvod ljudske civilizacije, državu. U tim izveštajima, piše jučerašnji Danas, ima mnogo nelogičnosti. Da preformulišem, ti hohštapleri, svi od reda, su bezočno lagali. Na primer - SRS i LDP nisu navele nijednog pojedinca niti firmu koje su ih finansijski pomagali prošle godine. Ni Koštunici i Tomi Nikoliću nijedna firma nije dala ni jedan dinar, a veći broj preduzeća koje su naveli socijalisti uopšte ne postoji u bazi podataka Agencije za privredne registre. Najveći donator socijalista je jedna firma koja je prošle godina imala profit od 3,2 miliona dinara, a od toga je 2,7 miliona darivala Dačiću i drugovima. I više od trećine donatora DS, motora razvoja i modernizacije Srbije, nije evidentirano u Agenciji za privredne registre. I najzad, propelera ekonomske modernizacije, Mlađana Dinkića, finasiralo je nekoliko preduzeća kojih takođe nema u evidenciji Agencije, koju je valjda on i osnovao.

Kada čovek ovo pročita, onda se složi i sa Predsednikom i sa nezavisnim analitičarima koji kažu da novi izbori ništa ne bi rešili. Ali taj zaključak je poražavajući i nagoveštava da nećemo izbeći ekonomski i politički slom koji nam već dugo spremaju. Od toga nas deli jedna loša žetva, jedna manja poplava, jedan mrtav štrajkač glađu, jedna oštريا zima. Nisam, kao ni vi, luda za izborima, ali ako je tačno da oni ništa ne bi rešili - a mislim da ipak nije - onda mi više nemamo ni prividno demokratsku državu.

Ako izbori, koji služe tome da rešavaju probleme, ne mogu da ih reše, onda sa tom alatkom nešto nije u redu, a ni problem nije normalan. To dalje znači da smo mi, odnosno naše stranke, do daljnjeg suspendovali demokratiju i da one vladaju kao organizovana zločinačko-kriminalna grupa. Neko je, doduše, pre svega zločinac, a neko kriminalac.

Glavni ceremonijal-majstor ovog sunovrata je naravno Boris Tadić i hor njegovih dečaka i devojčica. On je nedavno, navodno, predložio da se menja Ustav, ne bi li se smanjio broj poslanika sa 250 na 150. Prvo, čak i on koji ništa ne zna, zna da to ništa ne znači ukoliko ti poslanici i dalje budu bili vojnici partija, a ne narodni poslanici koji makar ponekad glasaju po sopstvenoj savesti. Čak i on zna da je prevara na izborima ponuditi građanima izbornu listu na čijem vrhu je udovica premijera, a posle je poslati kući da maže nokte, a na njeno mesto staviti još jednog zahvalnog

partijskog aparata. Čak i predsednik, koji je tako tragično glup, zna da je glupost to što je rekao da se broj ministarstava ne može smanjivati jer je, kaže, narod glasao za mnogo stranaka, a to automatski znači i glomaznu vladu, to jest mnogo ministarstava.

Jedna američka firma koja je izvozila odeću u Francusku je u doba Buša na onoj zašivenoj etiketi što vas stalno grebe po vratu napisala "izvinite što imamo tako glupog predsednika". Eto jednog predloga za razmišljanje našim tekstilcima.

Ovde su glupost, beščutnost i pokvarenost postali krajnja provera nečijih političkih sposobnosti. Ministar ekonomije juče reče da mi polako izlazimo iz krize - pa da li je taj čovek normalan? Ovo je naravno retoričko pitanje. I taj će sada da odlučuje o tome kome će se i koliko davati od tih 40 milijardi za pokretanje proizvodnje. On koji bi morao, dok ga još pamet služi, da napiše još jednu knjigu. Prva je bila, za vreme Miloševića - Kako su nas pljačkali, a sada bi morao da sledi nastavak - Kako smo vas pljačkali.

Dinkić je i ministar za regionalni razvoj, a Srbija je zemlja sa najvećim regionalnim razlikama u Evropi. Odnos između regiona je 1 prema 7, a među pojedinim opštinama i 1 prema 15. Ljajić je ovih dana obilazio istočnu i zapadnu Srbiju i zapanjeno nam saopštio da su ovi delovi zemlje prazni, da su pusti, da su prosečna primanja u Vladičinom Hanu i Vlasotincu 13.000. Pa što ne zavežu onog ministra spoljnih poslova i predsednika i ne dovuku ih u Vlasotince, u Bor i Majdanpek, pa neka tamo brane teritorijalni integritet Srbije.

Na početku prvog veka p.n.e. Rim je bogat i svemoćan, ali je ipak na pragu propasti. Zašto? Jer se držao jednog propalog shvatanja da u političkom životu nema mesta za one koji žive rasuti po carstvu. Republika beše tek isprazna reč, govorio je Cezar. On vidi da carstvo ne može da živi samo od Rima, već mora i od periferije. On zna da, ako hoće da održi teritorijalni integritet carstva, mora da napravi državu koju će svi osećati kao svoju. Nikako jedno naredbodavno i bogato središte i poslušnu i bednu periferiju. Ali Cezar je Cezar, a Boris je Boris. Ipak, Boris dolazi nekih 2000 godina kasnije i mogao je nešto od znanja zapisanog po raznim knjigama da pročita, sa razumevanjem. Mogao bi da izađe iz svojih odaja i prošetava carstvom, ali ne na proslave škole čiji je bio đak, ne da gleda tenis, nego da ode do Kragujevca i vidi zbog čega su ti ljudi toliko očajni da su spremni da gladuju do smrti. Možda su i ti ljudi, kao i milioni nas, saučestvovali u

svojoj propasti. Možda smo svi mi morali da štrajkujemo glađu do smrti zbog nekih drugih stvari koje su se dešavale 90-ih. Možda. Ali on mora sada da ode u Kragujevac i da prekine tu agoniju koja nam se odigrava pred očima. Ali izgleda da se svi oni plaše da će to biti loš primer, da će onda stotine i stotine drugih nesrećnika štrajkovati glađu da bi nešto dobili. Pa neka se pita, ako ima čime, kakvo je to beznađe koje bi nateralo stotine i stotine ljudi na štrajk glađu, na samosakaćenje i autodestrukciju.

Predsednik bi mogao, umesto vesele školske dece, da poseti jednog od onih 380.000 staraca koji žive u njegovoj zemlji, a koji nemaju nikakva mesečna primanja, ili nekog od 30.000 njih koji žive od penzije manje od 70 evra. Ali ne, predsednik ne izlazi u spoljni svet. Njega njegovi dvorjani čuvaju u palati, kao nekada Sidartu njegov tata-kralj. Iz palate u kojoj je živeo mladi princ sklonjene su sve stvari koje bi mogle da mu otkriju da je i on podložan propadanju. Tako protiče 29 godina prinčevske varljive sreće, sve dok jednoga dana nije izašao i video pogurenog i izgadnelog starca, pa onda bolesnika, pa mrtvacu. Onda je Sidarta postao Buda. Da ne bi rizikovao, naš princ ne izlazi iz palate. Kakav politički sistem pravi, sistem u kome je on neprikosnoveni gospodar stranke i države, i on će doživeti što i Sidarta, ali u verziji Oskara Vajlda, umreće srećan zatočen u svojoj palati.

Zašto sam se toliko navrzla na Tadića? Iz mnogo razloga, ali za jedan od njih on stvarno nije kriv. On je mera naših demokratskih, modernizatorskih i civilizacijskih mogućnosti. I u tome ima nečeg neutešnog.

Sutra se slavi Dan pobeđe nad fašizmom. Ko zna ko će i pred kojim spomenikom položiti neki venac. 64. godine posle sloma fašizma, mi i dalje ne znamo da li da slavimo taj dan, a kada to ne znamo, onda ne znamo ništa. Onda ćemo umesto dece koja će nas jednoga dana investiti u Evropu dobiti iste one vatrene mlade naciste, koji su uzvikivali po bavarškim krčmama "oslobodimo se slobode".

Ovo je Peščanik, na početku slušate Dejana Ilića, urednika u izdavačkoj kući Fabrika knjiga.

DEJAN ILIĆ:

Pre neki dan zove me jedna devojka - dobro jutro, kaže, ja sam završila književnost, bila sam sad na birou za nezaposlene i oni su mi rekli da pozovem neku izdavačku kuću i pitam da me oni zaposle, jer, kao, za 10 hiljada pripravnika troškove snosi država. Ja kažem - drago mi je što vas

zanima da ovde radite, ali mi trenutno ne radimo ništa, jer smo potpuno paralisani, između ostalog zbog te iste države, mi ne pravimo nove knjige, zaustavili smo one koje smo počeli da radimo, nema posla ovde, ne mogu da vas zaposlim, jer ne znam što bismo i vi i ja sedeli i gledali u plafon, dovoljno je da ja sedim i gledam u plafon. Kaže ona - ma, kakve veze ima, ne moramo ni da se vidimo, vi mene zaposlite, ja primam tu neku minimalnu platu, vi ne dajete ništa, a meni ste učinili. Ja kažem - razumem ja vas i ne zameram vam ništa, i u redu je to, primam platu, ne radite ništa, ali to je toliko glupo da ja ne želim u tome da učestvujem. Ne mogu da vas zaposlim jer mi je idiotski da pored mene koji ništa ne radim sedi još neko ko ništa ne radi, jer je jedna idiotska država zamislila da tom drugom treba nešto da plati što ništa ne radi. Pričaćemo naravno i o toj idiotskoj ideji da plaćaš ljude koji ništa ne rade, ali ova država i ova vlast zapravo korumpiraju ljude. Pri tom oni u najelementarnijem smislu te reči kvare ljude. Dakle, oni su učinili direktnu štetu toj devojci, jer je ona dovedena u situaciju da traži nešto što prosto ne treba da traži. S druge strane, neko je odvojio novac da zaposli, ako se ne varam, 10 hiljada pripravnika u trenutku kada proizvodnja u Srbiji drastično pada, u nekim segmentima je pala i za 60%. Tu imamo dva problema, prvi je to što proizvodnja ne pada samo zbog krize, ona pada zbog idiotskog ponašanja vlade, jer ova vlada nema predstavu o tome kako da se sa krizom bori. Jedan od razloga zašto pada proizvodnja je taj što država duguje ljudima koji su nešto napravili i prodali to državi, država je tražila da joj se nešto da, ljudi su joj to dali, bilo usluge, bilo roba, šta god, i država to ne plaća. I država je zapravo prva karika u tom lancu kruženja novca, karika koja je pukla. Od te karike i na jednu i na drugu stranu ide kaos. Je l' nemaš da platiš? Pa proglasi da si bankrotirao, nemoj da nas praviš magarcima. Nemoj da vičeš da ćeš da zaposliš 10 hiljada pripravnika, nego, bre, plati ono što mi duguješ. Dakle, oni su zaustavili tok novca, oni ne izmiruju svoje obaveze. Druga stvar, novac koji negde očigledno postoji, neke zalihe novca postoje. Njihova ideja je da se svakome ko prima platu iz budžeta sačuva plata, a već za sve programe koji takođe moraju da se finansiraju nema novca. To je dovelo do ovog razgovora sa ovom devojkom - nemojte ništa da radite, a mi ćemo vam dati platu, i ne samo vama, nego i 10 hiljada novih ćemo da nakačimo na budžet.

E, to je njihova ideja o tome kako se treba boriti s krizom. Koja logika stoji iza te ideje? Oni pametno procenjuju da treba da urade tako da ljudi budu zavisni od njih i moraju tim ljudima da obezbede plate, jer inače ti ljudi više neće biti zavisni od njih i počeli bi možda da razmišljaju svojom glavom, pa

bi se možda i pobunili. E sad, kratkoročno gledano to nije loša logika. Da sam na njihovom mestu sad bih raspisao izbore, dobio nekakav novi mandat i onda rekao - nema više ni za plate. I zato su oni glupi, u stvari, jer dugoročno prave potpuni kaos. Ko god je vodio bilo kakvu firmu on zna za pravilo da kad ideš u banku da dižeš kredit i kažeš da od njega hoćeš da isplatiš plate i platiš dugove, oni će ti reći da ne možeš da dobiješ kredit. Zašto - pa, mi ćemo da vam damo kredit, vi ćete da pokrijete već postojeće minuse, nećete uložiti ni u kakvu novu proizvodnju, čime ćete vi da plaćate rate tog kredita? A ovi su upravo to uradili, to je takozvana socijalna politika shvaćena na njihov način, i ne ulaže se ni u šta, sve stoji. I u jednom trenutku će neko morati da pita - a čime ćete da plaćate te dugove koje ste napravili? U redu, podelili ste plate, nešto naroda koje je imalo sreće da se nađe pod skutom države je mirno, a šta sad? Je l' pravite vi nešto, proizvodite, je l' prodajete, je l' ima neki novac da tu stiže? To je zapravo već polako počelo.

Budžet je zapravo počeo da se puni manjim intenzitetom nego što su oni očekivali. Ko je kriv za to? Pa, naravno oni, pošto novca ima manje oni su krenuli da pritiskaju ljude da plaćaju. Bio je taj razgovor, po meni vrlo suvisao i logičan, između vlade i ovih privatnih preduzetnika, kad su ljudi rekli - molimo vas dve stvari, vratite nam dugove, a drugo, nemojte da nam uzimate novac za porez pre nego što smo mi naplatili robu. Ni jedna ni druga stvar nije ispunjena. I šta se onda događa? Ti guraš ljude da posluju na crno i onda u jednom trenutku kažeš - a što bih uopšte plaćao porez kad oni ništa ne rade za mene nego me samo maltretiraju? Pa, gledaću da ih prevarim gde god mogu, jer što bih ja punio džepove njima i onima koje su oni zaposlili, a ja nešto pravim, nešto radim, nešto rizikujem na kraju krajeva. I zato su oni kratkoročno možda lukavi, ali dugoročno su imbecili jer prave situaciju u kojoj će budžet da im se puni sve manje. Praktično su primorali ljude da lažu, da prevare, da ne poštuju državu, da budu nelojalni državi. Dakle, sve ono što se svaka pametna vlast trudi da izbegne. I onda gledaš, juče su bile te stranačke proslave, pitaš se gde žive ti ljudi, o čemu oni pričaju. Kaže predsednik države - mi moramo da regionalizujemo Srbiju, a nije regionalizacija zbog regiona nego zbog ljudi. Znaš, kad bih hteo da budem zloban rekao bih da je izjavio da nije država zbog države nego je država zbog ljudi, a u stvari mislio - e, država je zbog države, država je zbog mene. I zato je on izgovorio tu nesuvislu rečenicu, nije regionalizacija zbog regiona nego zbog ljudi u tim regionima, zamisli. Znaš, nije stvar u tome da ja mislim da su oni svi zli, majke mi, ne mislim da su oni svi zli, ali se užasavam pomisli da su toliko glupi. Možda bi mi

lakše bilo da živim s idejom da su zli, jer da su zli možda bi neke nade i bilo, a pošto su glupi ja ne znam kako ćemo s tim da izađemo na kraj. Znači, meni država nije saveznik, ljudi koji vode državu mi nisu saveznici, oni su moji neprijatelji, oni rade sve protiv mene, ja moram da im se suprotstavljam na sve moguće načine. Dakle, mi ne živimo u državi gde ljudi vide zajednički interes da budu u toj državi, mi živimo u državi koja se drži na okupu samo sticajem okolnosti, zato što države koje nas okružuju postavljaju neke granice pa mi prosto moramo da budemo ovakvi. Ali unutar tih granica svako radi protiv svakoga, jer ovi koji su na vrhu ne umeju da postave stvari tako da ja svoje sugrađane vidim kao nekakve saveznike, ne za zajednički cilj, zajedničkog cilja i ne treba da bude, nego samo u toj nekoj ideji da ne smetamo jedni drugima i da možemo svoje živote da planiramo na nekakav način. Kako ja sad da sednem sa recimo predsednikom ove države i da planiram bilo kad on izgovara stvari koje ja ne razumem na elementarnom nivou. Bio je intervju sa predsednikom na jednoj od televizija gde voditeljka emisije počinje intervju pitanjem "da li vas je vlast promenila?" Ja pomislim, dobro, valjda ima toliko mozga da kaže "nije" ili "jeste" i da krene da priča o ozbiljnim stvarima. Mislim da je on deset minuta pričao o tome kako ga vlast nije promenila, kako je on spontan, kako voli da se šali, ali eto, ipak je situacija ozbiljna pa je njemu teško. Gledaš - ko je ovde lud, jesu li normalni i jedno i drugo? Nema razgovora, oni naprosto nisu normalni. Ja nisam njihov prijatelj, mene baš briga da li je nekog vlast promenila ili ne, mene zanima kako taj neko vrši vlast, kako on donosi odluke i da li te odluke imaju smisla ili ne. Mi nismo prijatelji i mene njihova osećanja apsolutno ne zanimaju, mene jedino zanima nivo njihove svesti i njihova inteligencija, pa se užasnem zaključaka do kojih dođem.

Ovi nesrećni ljudi što štrajkuju glađu oslanjaju se na solidarnost drugog. Oni kažu - ja ću sad da štrajkujem glađu, odseći ću deo svog tela, jer računam da su oni s kojima pregovaram još uvek ljudska bića i da će ih moja patnja pogoditi. To je jedna ideja humanosti i solidarnosti, a ja mislim da oni elementarno greše, jer im je država pre par meseci pokazala koji tip pregovarača oni poštuju i čijim zahtevima oni izlaze u susret. Dakle, treba da odeš i da nekom razbiješ glavu, da ga baciš u komu i država će odmah da izvadi novac i da plati. Ovi ljudi što štrajkuju glađu nisu naučili lekciju, trebalo je, brate, da se pobiju, da izađu i da lome i krše sve živo i ova država bi im izašla u susret, kao što je izašla u susret tom balvanu koji se tukao tamo u Americi, pa ga sad ovde tretira kao zaštićenu vrstu. To ova država poštuje, to je argument koji oni mogu da razumeju - sila, bezočnost,

drskost, tome oni nas uče. Uče nas da budemo neradnici, prevaranti, uče nas da budemo nasilnici i kad god ti pred njih istupiš sa nekakvim ljudskim razlozima i pristojnim ponašanjem, kad iskažeš veru da su oni takođe ljudska bića koja imaju kapacitet da saosećaju i da razumeju, oni ti razvale šamarčinu, naprave od tebe idiota. Kad se pred njih postaviš kao neka sila koja nešto polomi, koja nekoga povredi, oni se povuku i kao ajde da vidimo. Koja si ti vlast ako je tebi to model poželjnog građanina? Pa ako ti misliš da si stvarno toliko jači, šta će biti onog dana kad više ne budeš imao para da platiš plate policiji, a sve vreme si potencirao taj model ponašanja, silu, bahatost, bezočnost, šta misliš, šta te čeka? Kako nemaš toliko pameti, tamo ljudi ugrožavaju svoje živote, pa, čoveče, idi vidi šta možeš da uradiš s tim. On je svoj život predao tebi u ruke, jer je toliko bespomoćan, ali ti se prema njemu ponašaš sa nipodaštavanjem i šutiraš ga i nije te briga.

Ljudi misle da smo mi ovakvi kakvi smo sami po sebi, a nas ovo društvo oblikuje u građane koje nijedna država ne bi pozelela. Kad budu hteli da menjaju, taj građanin koga su oni već oblikovali na određeni način će naravno da se buni, jer kao, šta je sad to, je l' sam ja bio dobar i poslušan, jeste hteli da budem bahat i nasilan, pa šta sad hoćete? Jeste me plaćali da ništa ne radim, pa što mi sad kažete da radim? E, možda oni stvarno misle da će u jednom trenutku morati nešto da se menja, pa daj da osiguramo neki mandat... Ali to bi zapravo bio optimistički scenario. Verovatnije je da kažu - ajmo još jedne izbore, pa smo obezbedili sebi još tri meseca, pa ajmo posle ne znam šta, posle ćemo da napravimo rat sa Vojvodinom, pa ćemo dobiti još tri meseca, pa ćemo da ratujemo u Sandžaku, pa još tri meseca... Mislim, nemam ništa protiv, neka se gađaju ljudi kukuruzom, bar ne ginu zbog idiota koji vode ovu državu. To je jedna vrsta priče, a drugo o čemu sam mislio da možda ima smisla nešto da se kaže je potpuno odsustvo nekakvog uzajamnog poštovanja. Možda ćeš se iznenaditi kad budem naveo primere, ali probaću da to uradim tako da to stvarno vodi ka nekakvim opštim zaključcima. Dakle, imamo s jedne strane državu kojoj odgovara da smo mi jedna neorganizovana, nesolidarna grupa pojedinaca i s druge strane imamo jasnu potrebu da se ljudi organizuju i da organizovano postave određene zahteve i da prisile vlast i da se ponašaju na jedan razumniji način. Da li mi imamo kapacitet da se organizujemo? Meni se čini da ga nemamo. Sad je Helsinški odbor radio ovo istraživanje o čitankama, to me zanima više od svih drugih stvari. Ja sam to naravno pogledao i malo sam se zaprepastio, ispada kao da su oni prvi koji su se dosetili da to rade, kao da niko pre njih nije ukazivao na slične stvari.

Mislim, ja sam tu lično pogođen, jer časopis Reč poslednjih nekoliko godina drži tu temu i objavljuje tekstove baš o čitankama, i baš za sedmi i osmi razred. Ali nije časopis Reč jedini, imamo ženu koja se zove Dijana Plut, koja već deceniju i po objavljuje radove na tu temu i ukazuje na loše stvari u čitankama. Imamo izdavačku kuću Kreativni centar, koja je ponudila udžbenike potpuno drugačije od ovih koji su analizirani. Hajde sad, nema veze, oni kažu - ovo nema pretenzije da bude naučni rad i sve, nego mi bismo bili srećni i zadovoljni ako pokrenemo bar neku javnu raspravu. Pa, prijatelji, javna rasprava traje dve decenije, tako se ne započinje javna rasprava. Javna rasprava se započinje tako što se kaže u uvodu "ovom temom su se bavili ti, ti, ti i ti", a u zaključku se kaže "ovo što smo mi uočili uočili su i neki drugi" i pomene se izdavačka kuća Kreativni centar koja pravi drugačije udžbenike. I time daš podršku Kreativnom centru, koji inače verovatno ozbiljno razmišlja o tome da li i dalje da se bavi udžbenicima, jer u ovom trenutku država radi sve da sve privatne izdavače koji su se uključili u posao pravljenja udžbenika izbaci iz posla.

Ideja o besplatnim udžbenicima deluje prihvatljivo na prvi pogled, ali kada ti onaj ministar objasni da deca neće smeti da šaraju po knjigama tebi se okrene utroba. Pa, debilu, elementarna stvar za udžbenike je da deca šaraju po njima, deca moraju da znaju da je to njihov udžbenik, deca udžbenik ne smeju da doživljavaju kao nešto tuđe, nešto što im je gurnuto u ruke i što će im biti oduzeto. Udžbenik je nešto sa čime oni moraju da žive, to je njihova stvar i oni moraju, šarajući po njemu, podvlačeći, pišući sa strane, dopisujući se sa drugarima u razredu, oni moraju to da dožive kao nešto svoje. Proces obrazovanja moraju da dožive kao nešto svoje. Ako si im dao udžbenik i rekao im da će ako zavrću uši na knjizi njihovi roditelji morati da plate, ti si detetu ogadio i školu i udžbenik, pa, je li ti to ideja? Je li nemaš para da kupiš sledeće godine udžbenike? Pa, što si pominjao besplatne udžbenike? Nemaš para, pa nemoj da pričaš o tome. Pri tom, na taj način gušiš izdavaštvo, jer taj koji napravi udžbenik više ne mora da radi, više neće da štampa knjige, jer si zapretio deci da ćeš im iseći ruke ako budu šarala po knjizi. I šta sad? Zaustavićemo, nećemo više da pravimo udžbenike. Kreten, razumeš? Šta se još događa - oni naravno nisu na vreme raspisali konkurs, a doneli su ovaj debilan predlog o besplatnim udžbenicima. Udžbenici koji sad uđu u škole - oni su zauvek, svi ostali mogu da zatvore i da prestanu da se time bave. Pazi, to je izuzetno podmuklo, iako mi je to draže nego da pomislim da su toliko glupi. Bolje neka su podmukli.

Nešto sam ljut na sve. To da imamo idiotsku vladu, to mi je kao aksiom, to sad više ne moram ni da preispitujem, ali s ove druge strane me zanima šta se događa. Imaš ljude koji su pozvali na ovu gej-paradu, dobro, ta me tema inače strahovito zanima. Jedno vreme sam i bio vrlo blizak sa tim ljudima, bilo mi je važno da se pojavim na onoj prvoj, da pokažem da je sve to jako bitno. Sad gledam kako oni pozivaju ljude, kažu - mi smo diskriminisana grupa i mi zahtevamo svoja prava. Aman, čoveče, je li imaš elementarnu svest o okruženju u kojem postavljaš takav zahtev, pa ti ne možeš takav zahtev postavljati sada. Je li misliš da je tvoj problem najveći? Nije najveći u ovom trenutku. I drugo, kako misliš da se ljudi solidarišu s tobom ako nisi u stanju da im izađeš u susret i da im pokažeš da neke stvari i delite, da niste samo različiti. Ja koji nisam osetljiv za te stvari, koga to ne zanima, u svom okruženju nemam nikoga ko deli tu vrstu problema, kažem - ej, bre, prijatelju, nemam šta da jedem, ajde, bre, ostavite me na miru, i ti i tvoj ljubavni život i tvoji istopolni partneri, ne zanima me ni s kim spavaš, ni šta radiš, idi, bre, u božju mater! Neću da izađem da protestujem protiv tebe, nego me ne zanimaš uopšte, neću da znam, bre, za tebe, imam preče probleme. Ali kad bi objasnio da zapravo nema prećih problema, nego su to zajednički problemi, e onda si napravio most, put za nekakvo razumevanje, jer to hoćeš da postigneš tom paradom, hoćeš da te ljudi razumeju, hoćeš da pokažeš da si jednako vredno ljudsko biće. Ali ne možeš pokazati da si jednako vredno ljudsko biće ako ne tretiraš druge kao jednako vredna ljudska bića, ako misliš da tebe tvoja pozicija i to što si ti žrtva čini vrednijim od svih drugih. Ja to ne razumem. Kažu - kako to neće predsednik vlade da nama da podršku, otkud on zna da neće neki ministri nama da se priključe. Pa, ja znam da neće, ti znaš da neće, svi znamo da neće, u čemu je problem? Je li podmladak Socijaldemokratske unije pokrenuo zahtev da se legalizuju istopolni brakovi? Je li se posle Žarko Korać izvinjavao i govorio kako on nije, zaboga, peder? Pazi, ako Žarko Korać koji je u odnosu na druge vrh vrhova, čovek je čudo i razume stvari i sve zna, ima potrebu da se ogradi, pa valjda ti je to neki znak. Dakle, nemoj tako, pravi sebi saveznike, daj da se nekako uvezemo, pa da zajedno probamo da vršimo nekakav pritisak. Ali ne, svako za sebe. Zašto? Zato što je siromašno i nerazvijeno društvo, zato što su resursi ograničeni i zato što se svako bori da obezbedi sebi parče prostora gde će da živi mirno. E, pa nema tog prostora, jer će on na kraju biti toliko mali da nećeš moći više u njega da staneš.

U knjizi Niko nije oslobođen istorije Helmut Dobil je dao neke izvode iz govora poslanika nemačkog parlamenta 60-ih godina kada se prvi put

postavilo pitanje koji će zvanični stav imati država prema zločinima iz Drugog svetskog rata, tj. to je bilo vreme kada je po postojećem zakonu došlo do zastarevanja tih zločina i pokrenuta je inicijativa da zločini iz Drugog svetskog rata budu izuzeti iz te odrednice o zastarevanju. I onda je izašao jedan poslanik ili jedna poslanica nemačkog Parlamenta i izgovorila otprilike ovako nešto - ja se sećam tog vremena kad su Jevreje odvozili vozovima u logore i jedino što je tad moglo da se uradi, a da bude u skladu sa nekakvim moralnim normama koje smo tada imali, bilo je da legnemo pod taj voz, ili da ga zaustavimo ili da umremo tu pod tim vozom, ali to je previše. Od jednog ljudskog bića se ne može očekivati takav čin, jer on nadilazi naše ljudske moći, ali mi danas ne moramo više svojim životom da štitimo nekakva moralna načela do kojih nam je stalo. Druge su okolnosti, a baš zato što su druge okolnosti i što onda nismo uradili ono što je jedino bilo ispravno da se uradi mi sada imamo odgovornost da se to nikad ne ponovi. Ne mislim da ovo zahteva herojske postupke, mislim da zahteva vrlo običnu ljudsku doslednost, mislim da ne moramo da žrtvujemo ono što nam je u životu najdragocenije zarad naših moralnih principa. Stvarno mislim da se od nas traži samo to da postupamo u skladu sa nekakvim elementarnim normama ljudskog ponašanja. I to je sve. Ako u ovom društvu dosledno pridržavanje nekakvih elementarnih ljudskih normi podrazumeva da je onaj koji to radi heroj, onda smo mi otišli do đavola. Mislim da se mi ponašamo krajnje pragmatično i naš poziv nije na moral, nego, ljudi, ako se ovako ponašamo više niko ništa neće imati za deset godina. Kad zameram nešto ovim vlastima, ja ne kažem da su oni nemoralni, jer me ne zanima u stvari kakav je njihov moral, ja kažem - aman, bre, glupi ste, jer tako kako vi sad radite sve će da se uruši, pa će da vas vitlaju po ulici kao što je onaj direktor televizije bio prebijen na ulici, to će da vam se desi. Nemojte da budete moralni, budite pametni, budite praktični.

Ne znam koliko bi uopšte bilo realnih razloga za optimizam ako izgovorimo to da smo u ovoj krizi ostavljeni sebi samima, jer smo se formirali na takav način da ideja solidarnosti, ideja humanosti više nema nikakvu vrednost. I da je zapravo ovde potpuno legitimno da učiniš neko zlo, e kako bi od toga imao korist. To su modeli koji od 90-ih naovamo prevlađuju i na nivou državne politike, i na nivou pojedinačnog. U ovom trenutku ovo društvo može da se osloni na građane Srbije i njihovu svest. Gde su građani Srbije koji su danas, što bi se reklo, životno najaktivniji, dakle, u nekoj srednjoj dobi, gde su se oni formirali, u kojim okolnostima, gde su učili škole? Ako sve to imamo u vidu, da li imamo razloga da budemo

optimisti? Pa, nemamo, ali ako smo svega toga svesni, da li bi makar imalo smisla da artikulišemo problem i da ponudimo nekakva rešenja, što je pre svega uloga ovih vlasti? Pa, ja mislim da bi. Da li ove vlasti to rade? Ne rade. Zašto ne rade? Prvo zato što nemaju nikakav problem sa onim što je bilo, nego se mire, i ne samo da se mire, nego čak imaju kontinuitet u nekim bitnim pitanjima sa periodom koji ništa nije valjao i u kojem smo se svi mi formirali u ovo kakvi smo danas. Dakle, stvarno je pitanje s kojim resursima mi ulazimo u ovu krizu. Možda je smešno, ali ja mislim da nije toliko strašno što mi u krizu ulazimo kao već siromašna i razvaljena zemlja. Mislim da je strašno što mi ulazimo u krizu kao zemlja čiji građani su izgubili svest o solidarnosti i humanosti. Izgubili su zato što je 90-ih neko svesno radio na tome da u njima ubije svest o solidarnosti i humanosti, jer drugačije nije mogao da ratuje i da vrši zločine koje je vršio. Kada su solidarnost i humanost, koje nisu bile upućene nekim ljudima tamo negde daleko izvan nekih granica, kad su one potrebne ovde, ti nemaš više kapacitet da ih obnoviš. To je mnogo veći problem od materijalnih resursa kojima ova država raspolaže. Ova država više ne raspolaže resursima koji spadaju u domen humanosti. Mi to možemo da pipnemo rukom, to stanje varvarstva u kojem se mi nalazimo. Stanje varvarstva znači da je svako zainteresovan samo za sebe i eventualno za svoje bližnje i da će učiniti sve, ali apsolutno sve da zaštiti svoje interese i interese svojih bližnjih. To je stanje u kojem zapravo zajednica ne funkcioniše, u kojem zajednica ne postoji, u kojem ne postoje običaji zajedničkog života. To je zajednica koja se raspada, to je stanje varvarstva. Da li mi možemo sad kao u onoj priči o baronu Minhauzenu da se uhvatimo za vlastiti perčin i izvučemo iz blata? To je bajka da neko može uhvativši se za vlastiti perčin i povukavši samog sebe na gore da izvuče i sebe i konja iz živog blata. Ali mi se nalazimo baš u jednoj takvoj situaciji, mi sad treba da vidimo da li možemo da se uhvatimo za vlastiti perčin i da se povučemo iz blata. To je bajka, ali ako prihvatimo da su bajke nemoguće nama nema spasa.

(Michael Andrews feat. Gary Jules - Mad world)

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate ekonomistu Vladimira Gligorova.

VLADIMIR GLIGOROV:

Problem je pogrešna procena sa kojom su oni koji su preuzeli vlast posle prošlih izbora krenuli u čitavu ovu stvar. To, znači, zahteva novi program. Drugo, sastav koalicije je bio pogrešan, nije odražavao ono što je bilo

glavno pitanje i glavna odluka na izborima. A treće je što je napravljen predsednički sistem. Znači, na bazi prethodnih izbora još uvek je moguće korigovati jedan od ovih elemenata i na toj osnovi iskoristiti legitimitet koji je dobijen, a proćerdan na prošlim izborima. Kada bi se pre svega Demokratska stranka vratila izvoru tih ideoloških opredeljenja sa prošlih izbora to bi moglo da obezbedi neku legitimnost i, prema tome, neku političku stabilnost. U suprotnom, stvari bi morale da se provere ponovo na izborima. Problem sa legitimnošću može da bude veliki, nezavisno od toga što to ljudi nužno ne percipiraju - tako je bilo i 80-ih godina prošlog veka, niste mogli ubediti nikog da postoji problem. Međutim, verovatnoća ozbiljnije političke destabilizacije u stvari raste iz dana u dan. Imate vrlo neprijatne štrajkove, štrajk glađu, onda ovo sa odsecanjem prsta, znači, osećanje potpunog beznađa i okretanje samoubistvenim činovima. Ja sam to osetio i iskusio jedino u Češkoj posle 1968, kad je bilo ono s Janom Palahom. Osećaj nemoći u javnosti toliko je bio prevladao da ste imali neku potrebu da se na sebi iskalite. Tako da je ovo jako rđav znak, znak da ste jedan ne mali broj ljudi doveli u beznađe. Ako bi se to tako nastavilo onda je mogućnost političke destabilizacije izuzetno velika. A povrhu toga, bezosećajnost vlasti prema svemu tome je gora nego što je bila čak i u vreme Slobodana Miloševića. Drugo, činjenica je da u političkom svetu sada nema alternative, tako da nema nekog očiglednog političkog načina da izrazite svoje nezadovoljstvo vladom. To je važno u demokratskom sistemu, to je način na koji se obnavlja legitimnost, što bi rekao Obama, nada. Nemam utisak da se o tome razmišlja, mislim će se razmišljati kad se situacija još pogorša, a to je neminovno.

Promenu na čelu vlasti u Sjedinjenim državama treba videti kao prvi važan znak da demokratija funkcioniše. To je ključno, vi znate da imate sredstvo kojim možete da na neki način se odnosite prema nastalim problemima. Tako demokratija funkcioniše, a slično se događa i na drugim mestima, u Češkoj, u Mađarskoj, baltičkim zemljama. Ne možete izaći iz ovako teške situacije ukoliko vlada nema određeno poverenje i određen mandat. A vi od 2000. godine u suštini imate neprestano vladu koja nema mandat. Đinđićeva vlada je u stvari bila manjinska i delovala u mnogo čemu kao gerilska vlada. Onda ste imali manjinsku vladu Koštunice koja takođe nije imala mandat. Onda ste imali vladu Koštunice i Demokratske stranke koja je bila potpuno nelegitimna, jer je jedna mala stranka imala predsednika vlade sa velikim ambicijama, bez ikakve podrške. To ne može da funkcioniše, kao što se i videlo, i sada imate kabinetsku vladu sa predsednikom države koji je i predsednik najveće partije, praktično je šef u

toj vladi, a u suštini odgovornost nije strukturirana na takav način. Vidite da vlada nema autoritet, urušava se pred našim očima. Znači, i to je vlada koja nema mandat sa izbora, ima mandat kod predsednika države, ali to nije ista stvar u sistemu koji je ipak parlamentarni, a ne predsednički. Tako da je to problem demokratije u Srbiji ili demokratizacije Srbije sada već devetu godinu. Ako pratite šta se govorilo, videćete da se argumenti uopšte ne menjaju - izbori ništa ne rešavaju, važni su kadrovi, opozicija ne valja ionako, ovi jes' da nisu ni za šta, ali nisu baš tako rđavi kao oni koji bi tek mogli da dođu. To je jedan monopolisan politički sistem i sve zajedno postaje problem u trenutku kada zaista treba, jer je kriza, da obnovite politički kredibilitet, da obnovite politički mandat da biste imali autoritet da sprovedete mere koje nisu tako jednostavne. Vidite kako funkcionišu predsednik i potpredsednici vlade, kojih ima popriličan broj, nejasno je šta oni u suštini rade ili doprinose. Imate te ministre koji takođe uglavnom ili nemaju autoritet ili je nejasno koji im je zadatak, ili nisu na ovoj zemlji nego su u vazduhu, kao ovoj ministar spoljnih poslova. To je ogroman problem, ali tu je neprestano i taj neki strah od demokratije. I onda imate tu neku analitičarsko-intelektualno-paraintelektualnu elitu koja racionalizuje celu priču govoreći kako se od demokratije ionako nema šta očekivati i tako redom. To je inače karakteristično upravo za ovakve zemlje koje ne razumeju da krize postavljaju pred državu, pred narod, politička pitanja i da se moraju naći politički odgovori.

Što se tiče puta u Evropsku uniju, priče su u poslednje vreme bile tipične za ovaj grad. Takoreći do juče niste mogli da otvorite novine, a da neko, čak i od ovih koji znaju da to nije tačno, ne piše kako, eto, Evropska unija sada ima silne probleme i premišlja se oko proširivanja. Konzervativci u Nemačkoj su nešto rekli, mada se to naravno odnosi na Tursku i ni na koga drugog, ali nije bitno, to su oni rekli, i drugi su još ponešto dodali... I onda ni ne zapazite da je Evropska unija krenula u proces sa Crnom Gorom i da je Albanija podnela zahtev za kandidaturu. A ti procesi ne mogu da se završe drukčije nego pozitivno, oni mogu da se oduže, ali Evropska unija ne može da kaže da Crna Gora ne može da bude kandidat, to nije moguće. Znači, u trenutku kada ste već pripremili javnost na to da je Evropska unija digla ruke od Balkana, vi imate u stvari ove druge dve veoma značajne činjenice. Iz toga jedino i može da sledi da vlasti to i nije u interesu. Sledi da su oni pričali o EU da bi dobili glasove, a posle su pričali kako je to uzalud, jer su oni iz Evropske unije u stvari prevaranti. Strateški gledano, imate zemlju koja pluta, koja nema kotvu, ni u ekonomskom ni u političkom smislu. Vidite da u ekonomskoj sferi nema ničeg čvrstog, nego

danas jedan potpredsednik kaže jedno, sutra drugi potpredsednik kaže drugo, guverner kaže treće. Onda se ministarka finansija istrči, ili nešto nije dobro razumela, pa je neko koriguje... Znači, vi vidite da je to sa stanovišta ekonomske politike bez ikakvog usidrenja. Isto je i u politici; druge zemlje, izuzev Bosne i Hercegovine i u izvesnoj meri Makedonije, našle su usidrenje, pre svega Evropsku uniju, neke i NATO, traže neki način da politički stabilizuju svoju zemlju. Srbija nema apsolutno nijedno sidro, ne možete reći da je to Rusija, jer to prosto nije realno. Ministar spoljnih poslova priča da bi to eventualno mogao da bude treći svet, Kairo, Libija i to je potpuno pogrešno. Nemate ideju da je Evropska unija nešto kuda hoćete. Zašto? Zato što verujete da bi iz unutrašnjepolitičkih razloga bilo dobro da držite to žarište na Kosovu i da nekako održite Bosnu u nemogućem stanju. Kada gledate ideološki, vi nemate neku očiglednu osnovu da kažete da su naše vrednosti evropske, nego imate napad na te evropske vrednosti na sve moguće načine. Oni pomažu moralni talog.

Onda imate neprestano reviziju istorije, svaki put kad dođem ponovo naučim šta je bilo u Drugom svetskom ratu i pre toga i tako redom. Simptomatičan je primer sa onom izjavom Dobrice Ćosića. Nisam bio iznenađen, branili su ga tako što su odmah rekli - a kao oni su pa bolji, pa šta su oni nama sve rekli, pa on je star, pa on je zaslužan. Oni čak ne shvataju da time potvrđuju da je on rekao nešto što nije trebalo da kaže, pa traže neke izgovore. Zašto je toliko teško reći - nisam imao tu nameru, nego neku drugu, ali to sam očigledno rđavo napisao, pa se izvinjavam. Cela stvar se skida sa dnevnog reda i mi postajemo civilizovani, i sutra će ljudi da paze šta pišu. Znači, ni u tom vrednosnom smislu nemate sidro, ne znate šta vas stabilizuje kao društvo, kao političku zajednicu, kao ekonomsku zajednicu. Svega toga nema. Najgore je što je u stvari što smo mi putem nekoliko izbora ipak rekli šta hoćemo. Mi znamo gde nam je mesto, znamo kako želimo da organizujemo privredni život. Međutim, ne možemo da uspostavimo kontrolu nad ljudima koji vladaju ovom zemljom, da to oni onda i rade. I oni se i ponašaju kao ljudi koji žele da vladaju zemljom koja pluta bez sidra. I to je vrlo, vrlo komplikovano i ne može dobro da se završi. Zašto? Zato što će najveći broj važnih odluka za vas uglavnom doneti neko drugi. To je tako od početka 90-ih godina, od Miloševićeve ere do danas. U krajnjoj instanci, vi se samo pravite važni, galamite, pričate o suverenitetu, integritetu, nezavisnosti, sposobnosti da sami donosite odluke, nevezivanju ni za koga i tako redom, i na kraju drugi donesu odluke za vas, a vi dobijete samo jedan račun koji morate da platite. I ne samo vi, nego generacije posle vas. Razmišljao sam o tome zbog svoje dece. Tvrde da će

srediti vize do kraja ove godine. Znači, devet godina oni nisu u stanju da obezbede tom mlađem naraštaju normalnu komunikaciju sa svetom. To je po mom mišljenju izuzetno veliki trošak - znate koliko je to koštalo u smislu životnih mogućnosti, u smislu odluka o karijerama, na kraju krajeva, odluka o porodičnom životu itd. To su milioni ljudi. Sad kažete, kriv je ovaj ili onaj, ali to je besmisleno, vi imate čitavu generaciju koja je izgubila ogromnu količinu šansi, to je užasan trošak.

Nacionalizam je pre svega politika redistribucije, nacionalizam je vrlo prosta stvar nezavisno od eventualnih emocija koje neki ljudi tome pripisuju. I kad kradete morate imati neku emociju, to ništa ne znači, emocija je prosto način na koji mi podržavamo bilo koju akciju, takvi smo po konfiguraciji kao ljudi. Nacionalizam je ideja da kažete - ja sam prvi u redu, ovo je moja zemlja, ja govorim taj jezik, ja sam rođen tu, ili moji su odatle i tako redom. Nezavisno koju ideologiju ili emociju vi vezujete za to, to je u suštini jedan pragmatičan stav - kad se nešto deli, neka prava, neka dobra, materijalna ili moralna, ja sam vredniji od drugih, ovo je moja zemlja, a drugi su manjina. Znači, reči tu nisu važne, nego se nekad redistribuiru kolač za koji mislite da se povećava, a nekad kolač koji se smanjuje. U početku, 1989-90. godine, to je bilo euforično - nemamo mi ta posebna prava samo tu gde smo, nego svuda, i u Ljubljani, i u Zagrebu, i u Sarajevu, sve je to na neki način naše. Pošto se mislilo da je odnos snaga takav da se to zaista može i realizirati, imali smo nacionalističku euforiju. Danas se deli manji kolač, to je nacionalizam u ovom trenutku. Na to se može dati čuveni odgovor Žana Monea: važno je proširiti kontekst. To je ideja Evrope, da proširite kontekst u kome vi razmišljate o ljudskim pravima, vladavini prava, konkurentskoj privredi, političkim slobodama, intelektualnim slobodama. Znači da idete u jedno, kako Poper kaže, otvoreno društvo. Kada se proširi kontekst, vi drukčije vidite, i menja se situacija u kojoj se vodi intelektualni dijalog i politička konkurencija. Zato ovde imate Demokratsku stranku koja dobije na evropskom programu, ali onda vlada monopolisanjem nacionalističkog prostora, jer veruje da joj taj monopol u ovim okolnostima obezbeđuje da na duži rok ostane tu gde jeste. Slična stvar je i sa ljudima u privredi, nemate podsticaj da se privreda oslobodi, da se poveća konkurencija. Tu i tamo oni imaju interesa da malo iskoriste vladu ili strance ako mogu da pomognu, da neko dobije nešto, da se posao proširi na Republiku Srpsku, ili Crnu Goru. U krajnjoj instanci, monopol na zatvorenom srpskom tržištu je osnova cele priče i sad zašto biste se izlagali nekoj većoj konkurenciji. Tako dobijate spregu ekonomskog i političkog monopola, plus onaj važan sektor bezbednosti.

Cela anti-NATO kampanja vodi se da bi se sačuvala potpuno zastarela i nepotrebna vojska. S kim bi to tačno Srbija trebalo sutra da ratuje, bilo defanzivno ili ofanzivno? Nema toga, vi praktično možete to da svedete na nekoliko ljudi koji obavljaju potrebne poslove, i to bi se u Evropskoj uniji pokazalo.

To je nacionalizam, sve to mi u stvari znamo, i nije srpski nacionalizam ništa posebno niti specifično, isti je i hrvatski nacionalizam, isti su nacionalizmi u Evropi. Evropska unija jeste jedna elitna tvorevina sa veoma jasnom idejom da je potreban širi kontekst da se onemogućí nacionalizam. Zašto? Upravo zbog toga što su se bombardovali do besvesti. E, sad tu dolaze ove druge priče, patriotizam i tako redom. Patriotizam je vrlo ozbiljna stvar, da biste vi zaista nekoga obavezali da nešto radi za državu, ta država mora da ima neki oblik, izgled, vi u njoj morate da imate svoje mesto. Ona vama mora da služi, a ne vi njoj. Mi imamo patriotsku ekonomiju, patriotske monopoliste, za koje je opravdano da budu i bogati i monopolisti i da mogu da rade šta hoće i da imaju pristupa i zemlji i ljudima i rekama i bilo čemu. Nema tu ničeg naročito komplikovanog, ni to nije poseban srpski kvalitet ili nedostatak, nego su neke druge zemlje to rešile što demokratskim sistemom, što međunarodnim obavezama, ili uključivanjem u neke asocijacije kao što je Evropska unija.

Šta je perspektiva? Je li to Evropska unija, prihvatanje fiskalnih i drugih pravila u Evropskoj uniji sa krajnjim ciljem da se usvoji evro? Pa, onda dobro, to je 5-6-10 godina, ali to je jedna trasa, znate kako se ponašate na kojoj etapi i onda je to sidro. U smislu vrednosti čitam ljude koji objašnjavaju kako je Ahmadinežad u pravu. Pa sad, znate šta, vi ipak morate da znate gde vam je vrednosno utemeljenje. To ne znači da treba da podržavate bilo koga ko puca na nekoga drugoga. Ne možete reći da neko može da kaže da je holokaust izmišljen. Ne može zato što znamo da nije izmišljen, moramo to znati. Ako to ne znamo, onda zaista u vrednosnom smislu imamo veliki problem. Kod niza takvih stvari vi vidite da ljudi na vlasti, i Tadić i svi oko njega, nemaju te čvrste tačke. Na njih se u svakom slučaju u tom pogledu ne možete osloniti. To je jako rđava situacija. I kad uzmete šta se događa u svetu, jer nije, što se kaže, plima, pa da svi brodovi idu nagore, nego je bogami oluja, onda je jasno koliko je rđavo.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu emisije govorili su Dejan Ilić i Vladimir Gligorov, a sada slušate Teofila Pančića.

TEOFIL PANČIĆ:

To što kažeš, da u toj slici u poređenju sa 90-im jedino nedostaje rat, zapravo samo pokazuje da se taj rat još nije završio. On se završio u svom oružanom vidu, hvala bogu, ali u svom mentalnom i psihološkom vidu, kulturnom, ekonomskom uostalom, on nije završen i njegove najdirektnije posledice još traju, njegovo zračenje i dalje kontaminira sve živo. To je itekako vidljivo i meni je utoliko malo i smešno i jadno kad čujem neke ljude, od kojih neki čak govore iz dobrih namera - jao, pa treba više da se okanemo toga, pa to je nešto što je bilo u prošlosti, treba da razmišljamo o nekim lepšim stvarima. Pa, odlično, ja sam prvi za to, ali dajte, pokažite mi i dokažite mi da postoji nešto bitno u ovom društvu što nije dan-danas kontaminirano ratom. Kad pogledaš, određeni stepen nasilja, stvarnog fizičkog i onog simboličkog, je direktno legitimizovan u tom ratu i on opstaje do danas. Da li si mogla pre rata da zamisliš da neko preti nekakvom ambasadoru da će da mu baci zolju? Pre svega, odakle mu zolja, da i ne govorim o tome da je sama reč zolja do rata za 99% stanovništva bila otprilike isto što i osa, a sad više niko ne pomisli na leteću životinju nego pomisli na oružje. Naši kodovi sporazumevanja su i dalje ratni ili neposredno posleratni. To je ono što je žalosno, to je naša propast i to je naša propast u poređenju sa nekom polaznom tačkom, a polazna tačka je, recimo, bio taj famozni 5. oktobar. Znači, skoro devet godina kasnije i 15-tak godina od završetka one prve serije ratova mi smo zapravo i dalje duboko kontaminirani kulturom nasilja, kulturom ratnih zasluga, kulturom nacionalnog mesijanstva. I tome glavina političke scene, medijske scene, akademske scene ili neće ili ne može da se odupre. To možeš da vidiš na svakom mogućem primeru, koliko su svi zapravo strašno obazrivi kada se govori, recimo, o sudbinama ljudi koji su, i to na nekim rukovodećim položajima, učestvovali u tim ratovima 90-ih. Koliko se sad svi strašno brinemo što je Šljivančanin dobio 17 godina, zar to nije previše, zar to nije drastično? Ja neću da se mešam u poslove suda i tužilaštva, ni ovdašnjih, ni haškog, ali mi je simptomatično da tolike druge sudbine, sudbine ljudi koji ni po čemu i ni na koji način nikome nisu naneli nikakvo zlo, da se te sudbine nikoga preterano ne tiču, a da s druge strane svi strašno brinemo da li je ovaj ili onaj srpski junak ili hrvatski junak, ili ne znam koji, dobio eventualno isuviše visoku kaznu. Ti tu lepo vidiš kako je naša elita zapravo ili i sama mentalno zarobljena tim ratom i iluzijom o njemu, ili se naprosto boji, misli da je deo njenog poslanja u nekakvom vođenju Srbije to da ona tobože čuva nevinost Srbije iz 90-ih, nevinost koja defakto ne postoji, to svi znamo. I kad slušaš te ljude, naše demokratske političare, juliste i ne znam sve koga, oni kao da ponavljaju mantre koje je

Slobodan Milošević govorio na suđenju u Hagu. Usvojili su njegov diskurs jedan kroz jedan, jer misle da tako brane Srbiju. Pa, ne možeš tako da je braniš, osim ako ne želiš i sam da preuzmeš neku vrstu saodgovornosti za ono što se dogodilo - ali, da bar to želiš, nego ne, ti zapravo želiš da tvrdiš da se to nije ni dogodilo. Tu nastaje potpuni šum i zato ljudi kod nas često imaju onaj osećaj, kako se to obično kaže, da nas niko ne razume. Pa, ne može niko da te razume spolja, izvan te neke čaure u kojoj živiš, koju si sebi stvorio da u njoj opstaješ. Ne može da te razume, kada ti upotrebljavaš neke pojmove koji nigde drugde ne postoje, naprosto nisu priznati. Mi imamo elementarni komunikacijski problem sa celim svetom. Pođi od najbanalnije stvari - najbanalnija stvar je da se ovde svaki klipeta izživljava nad time da je, ne znam, NATO-intervencija "milosrdni anđeo", to je sad svima povod za ironične eskapade. Ne bih imao ništa protiv da nema jedne činjenice - to se nikad nije zvalo "milosrdni anđeo", nikad, to je izmišljeno. Kad mi ne možemo da se dogovorimo oko nekih najelementarnijih činjenica, šta onda, o čemu da razgovaramo, kako? I mi se onda naravno osećamo izolovanim i onda je sve nepravda, i presuda Šljivančaninu i sve postavljeno u pitanje, i da li je Srbija mogla ili nije mogla da spreči genocid u Srebrenici i da li je to uopšte bio genocid i da li... Mislim, stalno se vrtimo oko tih stvari.

Moj otac je bio oficir JNA. Kad vidim ljude koji su kao oficiri JNA upleteni na ovaj ili na onaj način u masovne zločine protiv inovertnog civilnog stanovništva, bilo da je to Ratko Mladić, Veselin Šljivančanin, ili neki na hrvatskoj strani, na bošnjačkoj strani itd, mene to pogađa na razne načine. O tome je pisala Slavenka Drakulić u svojoj knjizi Oni ne bi ni mrava zgazili, jer ona ima sličan porodični, biografski background. Tako i ja, uvek zamišljam svog oca u toj ulozi. Ti ljudi su vaspitavani za nešto drugo, a odjednom su se našli u jednom strašnom kontekstu. Ne kažem da bilo ko od njih ne bi voleo da ništa od toga nije bilo, nego da su njihovi životi otišli nekim drugim putem, ali život pred nas postavlja izvesne zadatke i dovodi nas na određena raskršća. E pa, ili ćeš levo ili ćeš desno. Ako odeš na pogrešnu stranu, ako to rezultira patnjom nedužnih ljudi, pa za to moraš da odgovaraš, žalim slučaj. Mi smo sad rešili da mi to jednostavno prebrišemo, mi smo neka nedužna, neka juče rođena zemlja koja sa svime time nema ništa. Mi se pozivamo na tradicije, a istovremeno negiramo kontinuitet. Ako hoćeš tradicije onda moraš i kontinuitet, a ako postoji diskontinuitet onda taj diskontinuitet sa lošim stvarima mora da se vidi i mora da bude jasno naznačen. Ti možeš da imaš savremenu nemačku vojsku, ali ona mora na svaki mogući način da naglašava da ona nema

ništa sa vojskom Trećeg rajha, bez obzira što su i jedna i druga bile nemačka vojska. Ali, kad bi mogle postojati u istom vremenu, te dve vojske bi ratovale jedna protiv druge, one bi bile ratni neprijatelji. O tome se radi, mi se ne usuđujemo na stoti deo toga, a valjda smo makar stoti deo toga ipak počinili. To je taj problem.

Kad smo već pominjali vojsku, to je bila komunistička vojska koja je bila komunističkija od ostatka društva. E, danas se to krenulo u nekakve paramonarhijske tradicije, s jedne strane, iako ova zemlja nije monarhija i nema naznaka da će to ponovo postati i, s druge strane, izrazito crkveno-religiozne tradicije. Kao što su ljudi kolektivno primani u članstvo Saveza komunista, sad vidite odrasle ljude u uniformama koji su kolektivno krštavani. I to je zaista groteskno i odvratno. Nije odvratno biti kršten, to je svačije pravo - i ja sam kršten, pa šta? - ali način na koji se od toga pravi političko-nacionalni spektakl toliko je duboko kičast i toliko je duboko uvredljiv za ono što bi trebalo da bude neko demokratsko društvo da prosto nemam reči. Znači, eto, mi smo sad rešili da se danas probudimo kao new born christians, ništa komunizam, ništa zločini u ratu, to nema veze. Čak i ako smo u tom komunizmu ili ne daj bože u tim ratovima nešto stekli, pravno ili nepravno, ni to nema veze, pravićemo se da je to palo nama sa neba i nikom ništa, idemo dalje. Vrlo je simptomatičan već način na koji je ova zemlja pod vlašću upravo Demokratske stranke veoma lako odustala od onoga što se zvalo severnoatlantske ili evroatlantske integracije. Nisam neki obožavalac NATO, prosto nisam obožavalac bilo koje vojske i vojne organizacije, ali realno gledajući za istočnoevropske zemlje - manite me Švedske - put u Evropsku uniju vodi preko NATO. Do sada nije bilo izuzetaka, pa ako mi budemo prvi izuzetak, super, čestitam, ali nešto sam skeptičan prema tome. Dakle, meni je sasvim logično da Srbija bude u NATO, kao što je sada ušla Hrvatska. Bez obzira na to što se i mnogima u Hrvatskoj to ne dopada, ne vidim da Hrvatskoj zbog toga nešto fali, ne vidim da Sloveniji, koja je već neko vreme u NATO, nešto fali. Ne vidim da su zbog toga nešto silni Hrvati i Slovenci izginuli po Avganistanu i po Iraku ili ne znam gde. Naši su od toga digli ruke, jer je ono malo nacionalističke opozicije nadiglo nešto dreke. Pa, nemojte mi reći da su oni odustali od NATO zato što su se uplašili Koštunice, pa Koštunice se njegova mačka ne plaši! Mislim, zbog čega su oni odustali? Zato što je sâm njihovo uverenje da se tim putem mora ići bilo veoma slabo, to je očigledno jedan oportunistički refleks i to je veoma lako žrtvovati. I onda se prebacuje odgovornost na narod, kažu, biće referendum. Pa, kakav referendum, čoveče božji, ako ti stvaráš sve vreme atmosferu da to ni u ludilu ne sme da

se prihvati, pa šta očekuješ da dobiješ tim referendumom? Na tom referendumu možeš da dobiješ da 90% ljudi kaže "jok" - i šta? Ništa, oprao si ruke, a zemlja ide u neku vrstu limba, hajde da ne kažem izolacije, ali nekakvog limba. I nikom ništa, svi smo demokrate i sve je super, sve je legalno, sve je po zakonu, a zapravo smo prokockali nešto što je jako važno.

Pre desetak dana smo čuli jednu strašno važnu izjavu, a koja zapravo jedva da je porodila jedan i po komentar u našoj javnosti do sada - to je ona izjava Vuka Jeremića Blicu da ako bi, ne daj bože, Međunarodni sud pravde glede našeg spora oko legalnosti samoproglashene nezavisnosti Kosova presudio protiv onoga što mi smatramo da treba i što je naš navodni interes, u tom slučaju - nikom ništa. Mi svejedno to ne bismo priznali, jer, bože moj, naš Ustav nama to ne dozvoljava. Pre svega, mi smo napisali taj Ustav zato da nam on to ne dozvoli i to je uradio Koštunica, on je znao zašto je to uradio i meni je to potpuno konsekventno kada je u pitanju Koštuničina politika, jer ceo sadržaj Koštuničine politike zapravo staje u takozvanu preambulu aktuelnog Ustava. Ne postoji politika Vojislava Koštunice i DSS mimo tih nekoliko reči i ja tu nemam problem, jer oni ništa drugo i ne tvrde. Međutim, ja sam neko ko je pripadao onoj Srbiji koja je podržala vlast koja je obećala nešto drugo. I sad nam i ta vlast kaže - pa, ne, mi se borimo za Kosovo svim međunarodno pravnim sredstvima. Ja u to uopšte ne verujem, ali, kao, hajde dobro, da vidimo. I onda mi ta ista vlast kaže - ali ako oni za koje ja kažem da ih priznajem i koje sam sâm pitao za mišljenje kažu da je nezavisnost legalna, ja to svejedno neću da priznam ako mi to ne bude odgovaralo. Pa, to je kao da ti neko dođe na ulici i kaže "daj mi svoj ručni sat, molim te", a ti kažeš "ne dam", a onda on kaže "pa, dobro, onda ću da te bijem, pa ćeš svejedno morati da mi ga daš". Znači, uljudan sam i pristojan sam ako hoćeš da saraduješ, ako nećeš onda ću ja to silom da ishodim. Ne mogu to da čitam drugačije nego na taj način, a pri tome mi tu silu nemamo. Tako da je to jedna potpuna pometnja u kojoj daj bože da ljudi koji vode ovu zemlju uopšte imaju ikakvu ideju šta oni zapravo hoće. A čini mi se da nemaju apsolutno nikakvu, nego da kupuju vreme od danas do sutra, da mole boga da sve ovo nekako prođe relativno podnošljivo i sa tom famoznom globalnom ekonomskom krizom itd, i da se nekako provuku, da prođe neki lepi, slatki mandat, a u međuvremenu - videćemo, nadamo se da će svi zaboraviti na sve. A neće zaboraviti, jer nas svejedno čekaju te stvari, nas čeka taj proces pridruživanja Evropskoj uniji i mi za to moramo da ispunimo određene standarde. Ako ne možemo ili nećemo - a zapravo odgovor "ne možemo" ne postoji, može samo da bude "nećemo", jer zašto ne bismo mogli, pa nismo debili - znači, ako nećemo, onda bi neko trebalo da

nam kaže šta je alternativa. Evo, Koštunica i ekipa i radikali itd. kažu: alternativa je Putin, alternativa je Rusija. Ta alternativa je po meni potpuno besmislena, gubitnička i odvratna, ali ovi drugi ne kažu ni to, oni zapravo ne kažu ništa, oni kažu, mi ćemo sve da radimo ovako, sve će da bude u redu, ali ako ne bude tako, onda ćemo da vidimo šta ćemo. Pa, ne može tako, ne može jer ne postoji taj drugi, alternativni svet u koji možeš da se udeneš. Ovo je kontekst u kojem ti postojiš, ili jesi u tom kontekstu ili nisi, i to je to. Naš prvi sused, Hrvatska, već je u NATO paktu i sutra će po svoj prilici biti u Evropskoj uniji. Sutra ćemo doživeti nešto slično s Crnom Gorom i onda će nam opet biti smešno. Nema u tome ničega smešnog, to je jedan prirodan put, jer su to zemlje koje ipak nisu usvojile dekadenciju, truljenje i stajanje u mestu kao jedini mogući залог patriotizma.

Istina je, naravno, da i Titanik može da potone, kao što je i potonuo onomad, ali je takođe istina da se takve stvari dešavaju neuporedivo ređe nego kada su u pitanju neki slabašni brodići koje svaka bura može da raznese o prvo stenje. Mi imamo upravo taj problem, u principu who cares, hteli ste ovako da živite, ko vas šiša, gledajte da se snađete, možda ćemo da vam dobacimo nešto hrane ako vidimo da počinjete da umirete od gladi, i toliko od nas, humanitarno i zdravo. Sad kad govorimo o globalnoj krizi mi opet imamo lokalni problem sa globalnom krizom, mi imamo problem sa nereformisanošću vlastitog sistema, ekonomskog pre svega. Kad je ta kriza počela da se zahuktava čak je bilo nekih ideja da će baš ta neuključenost u globalne tokove nas da spase. To će da te spasi u prvih pet minuta, dok ne stigne do tebe. Da nismo radili to što smo radili, da smo odavno rešili svoje probleme sa Hagom, da smo odavno povelili jednu u najmanju ruku racionalnu politiku oko Kosova, danas bismo bili ako ne u Evropskoj uniji, a ono pred vratima Evropske, kao Hrvatska. Hrvatska je već u ovom trenutku siguran član Evropske unije, osim ako se baš neka, ne znam, kataklizma ne dogodi, u principu, ona je unutra i samim tim se gleda drugačije na nju, gleda se drugačije na njenu privredu. Ako dođe do nekog većeg poremećaja u toj zemlji neko će zaista, ne samo na rečima i nekoj humanitarnosti zaista da priskoči u pomoć. Nama to ne mora, dovoljno smo izolovani, dovoljno smo mali, dovoljno smo jadni. To je sve deo jednog te istog problema i on mora da se rešava u paketu, jer je jedno direktno zavisno od drugog. I to što se neko buni protiv ovakve presude Šljivančaninu, i to je povezano sa činjenicom da Ratko Mladić nije u Hagu. A to što Ratko Mladić nije u Hagu je direktno povezano sa činjenicom da mi ne možemo da izborimo ni stavljanje u promet, tako da kažem, SSP-a, a to je opet direktno povezano sa količinom novca na koji možemo da

računamo, a to je direktno povezano sa tim kako ćemo da se izborimo s ovom ekonomskom krizom. I tako na kraju dolazimo do onih radnika koji protestuju u Beogradu, u Kragujevcu ili bilo gde drugde, i možda većina njih nema pojma da je sve to direktno povezano, ili ima pojma, neću da sudim o tome, ali to jeste povezano. To je sve jedno klupko.

Da li možeš da zamisliš sledećih deset godina da postoji vlada u Srbiji u kojoj demokrate nisu ne samo prisutni, nego glavna snaga? Ja to ne mogu da zamislim. Samim tim oni ljudi imaju sigurnost, lože se, nekako će da bude, ljudi će da se bune, ljudi će da gundaju, ali na kraju će se opet svesti na nas, pokazaće se da smo mi nezaobilazni. Ono što je svojevremeno Koštunica pokušavao da ostvari sa DSS, da bude stožerna stranka pa mu nije uspelo, to je zapravo Tadić uspeo sa DS. Strateški, oni su ljudi u strašno komfornoj poziciji. Neko je pisao nedavno, pa su se naši mnogo hvalili time, kako je vlast u Srbiji danas možda i najstabilnija vlast na evropskom kontinentu. I to nije neistina, ali vlade padaju, ovo je sve strašno, pogotovo to po istočnoj i centralnoj Evropi sa ovom krizom. To ima svoje dobre strane, ali ja se bojim da ove loše strane počinju da prevladavaju. Oni ne moraju mnogo da se akaju, da se susreću sa stvarnošću, nego baš ono koliko je neophodno, spinovaćemo ovo, ono, pustićemo ljude da se bave ovim, onim, sumanutim, sporednim pitanjima, ajde da vidimo hoće li, ne znam, Crvena zvezda da propadne, i to je otprilike to. I tako može danas, može sutra, pa ćemo da dobijemo neke pare, pa ćemo da preživimo, ali problem je u tome što to nikuda ne vodi. Da ti je neko 2001. godine rekao da će ti najveću radost 2009. predstavljati to što će možda do kraja godine biti ukinute vize za putovanja u šengen-zonu, ti bi pitala da li je moguće da će ta agonija da traje još osam godina. A evo, traje. To stvarno nije pitanje optimizma i pesimizma, to je baš pitanje niskih kriterijuma, a prinuđen si na te niske kriterijume, jer ako postaviš lestvicu drugačije samo ćeš zaraditi dodatnu frustraciju i apsolutno ništa drugo.

(Norah Jones - The story)

SVETLANA LUKIĆ:

Na kraju emisije slušate našu omiljenu nastavnicu istorije Dubravku Stojanović.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

U današnjem nastavku male *Peščanikove* škole istorije pričaćemo o srpskim socijaldemokratama s početka 20. veka. Možda se sećate iz škole,

obično smo učili o onoj dvojici poslanika koji su u Skupštini Srbije glasali protiv rata. To su bili Dimitrije Tucović i Dragiša Lapčević. Ja se sećam da je tada moj utisak o njima bio da su prilično ekscentrični likovi, da imate neku Austro-Ugarsku koja je na Drini i počinje Prvi svetski rat, a oni su kao protiv rata i ne daju da se krediti odobre. Tada su stekli moje prve antipatije. Tako da sam tokom kasnijeg školovanja, pogotovo na fakultetu, preskakala stranice koje se odnose na socijaldemokratiju. Posle toga sam završila fakultet, tada se zapošljavalo tako što neko umre, ali se nije tako dobijalo samo radno mesto nego i tema za naučni rad. Dakle, vi niste mogli u naučnoj instituciji da birate temu kojom biste se bavili, nego tu gde je ovaj umro vi nasledite njegovo radno mesto i temu, pa šta god da vam zapadne. Meni se onda kao za inat vratilo sve ono što sam preskočila u školi i, kad sam se zaposlila na mestu čoveka koji je umro u Institutu za noviju istoriju Srbije, nasledim ja njegovu temu, baš te socijaldemokrate. Međutim, tada sam počela to s većom pažnjom da čitam i, kako su 90-te godine odmicale, čitala sam sa sve većom pažnjom. Počela da shvatam da oni itekako imaju svoje mesto u srpskoj istoriji, da nisu nikakva posledica nabujalog međunarodnog radničkog pokreta, već da predstavljaju vrstu antiteze srpskoj ukupnoj modernoj istoriji, neku vrstu alternative toj istoriji. I shvatila sam da upoznavajući se sa onim što su oni govorili mi bolje upoznajemo i mejnstrim, iz njihove kritike mejnstrima mi mnogo bolje možemo da razumemo šta se dešava.

To je poslednja srpska stranka koja je nastala u toj prvoj generaciji. Oni su nastali 1903. godine i odmah su vrlo jasno formulisali svoju političku poziciju. Ono što je bilo najvažnije u svemu jeste njihov odnos prema nacionalnom pitanju. Treba da imamo u vidu da su to godine kada se pripremaju veliki ratovi, kada se priprema ono što se zvalo oslobođenje, ujedinjenje, kad su pregovori o Balkanskom savezu, gde ćemo mi sve da se širimo, da li ćemo da pravimo veliku Srbiju ili ćemo da pravimo veliku Jugoslaviju. Dakle, taman usred tih debata pojavljuju se oni sa nečim što je zaista alternativni program i sa nečim što je bilo, bojim se, čak jasnije formulisano nego što je to 90-ih godina ikada bila ta alternativna pozicija. Prvo što su oni eksplicitno rekli i neprestano ponavljali, to je da je za njih nacionalni interes razvoj Srbije i tu nije bilo cenjkanja i nikakve dileme. Oni su imali svoje dnevne novine, Radničke novine, u kojima su neprestano govorili da je nacionalni interes Srbije isključivo porast industrijskih preduzeća, razvoj bankarstva, saobraćaja, rudarstva, poljoprivrede i dohotka. To je bila njihova mantra. Stalno su ponavljali - da, mi jesmo socijaldemokrati, mi kritikujemo kapitalizam, ali za Srbiju je prvo

neophodno da se razvije kapitalizam da bismo mi mogli da ga kritikujemo. I oni su taj kapitalistički razvoj Srbije videli zapravo kao revolucionarni preobražaj. Od svega što je po njima bilo protiv tako shvaćenog nacionalnog interesa oni su na prvo mesto stavljali ideju velike Srbije, i oni su neprekidno ponavljali da je ta ideja kočnica onog razvoja kapitalizma i tog revolucionarnog preobražaja koji u Srbiji mora da se dogodi. Prvo što su naglašavali jeste da ta velika Srbija užasno mnogo košta. Evo samo jedan citat, prosto da bi se videlo do koje mere je to aktuelno. U Radničkim novinama oni su ovako pisali: "Iluzija velike Srbije nas je koštala kao svetog Petra kajgana, ta nam je iluzija sprečavala da se privredno i kulturno razvijemo. Ona nam je prosvetu žrtvovala kasarni, ona je u našim masama izazivala šovinistički bes, ona nas je uljuškivala šupljim nadama koje su nas stale mnogo i premnogo." Cela stvar je jasna, to je prosto projekat koji užasno mnogo košta, to je projekat kome smo mi, kao što stalno ovde u *Peščaniku* ponavljamo, žrtvovali sve. Dakle, i saobraćaj i zdravstvo i školstvo, sve stoji dok se to čuveno pitanje ne reši. Međutim, oni su imali i sasvim jasne političke argumente protiv velike Srbije. Govorili su, recimo, da to ne bi bila država u kojoj bi voleli da žive i da velika Srbija može nastati samo ratom, nema drugog načina da se takva država napravi. Pošto bi nastala ratom, govorili su oni, takva država bi bila nužno antidemokratska, ona bi nužno iznutra bila centralistička, vojno-policijska i birokratizovana.

Oni su inače bili protiv suviše jake vojske u Srbiji, govorili su da u normalnoj, modernoj, demokratskoj državi takav položaj vojske ne može da se dozvoli. Stalno su ponavljali, recimo, da je vojska kod nas gospodar, država u državi, ona je ta koja postavlja kabinete, vrši državne udare, menja režime, daruje ustave. Dakle, sve je to nešto što smo preživeli i 90-ih godina. Taj citat s početka 20. veka pokazuje da su oni u svemu tome videli kočnicu razvoja koji su oni smatrali svojim glavnim ciljem. Međutim, oni nisu govorili samo protiv velike Srbije, nego i o tome da na Balkanu uopšte ne treba težiti stvaranju nacionalnih država, oni su smatrali da prosto treba promeniti matricu razmišljanja, da treba misliti u potpuno drukčijem pravcu. I govorili su da svako stvaranje nacionalnih država na Balkanu ili bilo kakvih država te vrste nužno vodi u ratni zločin, zato što da biste stvorili nacionalnu državu vi morate da proterate one druge. Sem toga, činjenica je, po njima, da ono što se ovde oduvek zvalo oslobodilačkim ratovima nisu nikakvi oslobodilački ratovi. Oni su, naime, govorili da v.i znači, krećete da pravite državu da biste oslobodili Srbe ili Bugare ili Grke, kada su u pitanju balkanski ratovi, ali to je zapravo potpuno nemoguće. Vi

ćete postaviti nove državne granice, ali - ovo govore 1905, 1906, pre nego što je bilo šta počelo da se događa - vi ćete zapravo stvoriti samo kvasac za nove sukobe i nove ratove. Niko ne može biti zadovoljan granicama koje će se postaviti i svaki rat vodi samo u novi rat. Dragiša Lačević je u Narodnoj skupštini jednom rekao: "Deleći Balkan na pojedine male zemlje vi ćete stvoriti izvore za nova trvenja među balkanskim narodima i balkanskim državicama." Oni su smatrali da ti ratovi nikako ne smeju da se zovu oslobodilački, pre svega zbog toga što na Balkanu žive etnički izmešani narodi. Tu takođe ima jedan vrlo dobar citat koji pokazuje da su postavljali pitanje koga mi oslobađamo rekavši da ćemo oslobađajući jedne zapravo porobiti druge. Ako bi se Makedonija prisajedinila Bugarskoj, onda bi se na svakog Bugarina koji bi bio oslobođen dobio po jedan ili više zarobljenih Srba, Grka, Turaka itd. Prema tome, ako sada bilo koji etnički mešani prostor uvučemo u našu nacionalnu državu to će biti sloboda za jedan procenat tog stanovništva, ali nova vrsta ropstva za sve one druge. Oni su takođe govorili da nema nikakve privredne logike u tome da se taj prostor dalje deli. Kažu - ako počnemo da pravimo nacionalne države, ako počnemo da cepamo taj prostor, mi ćemo ga pre svega privredno pocepati, a svaki privredno pocepani prostor zapravo je manja mogućnost za razvoj. Kada postavimo te granice onda će oni koji drže kopno ostati bez pristaništa, a oni koji drže pristanište ostaće bez svog zaleđa. Prema tome, postavice granice tako da ćemo dobiti veštačke privredne i ekonomske oblasti koje neće moći da funkcionišu. Pokazivali su na sasvim konkretnim pitanjima, pogotovo Kosova i Makedonije, da će, recimo, ako se granice postave onako kao što kasnije jesu postavljene, sela biti odvojena od svojih pijaca u gradovima, da će polja biti odvojena od svojih seljana koji će ostati u selu, da će se, prosto, napraviti sasvim nepriradni privredni regioni koji neće sami po sebi moći da funkcionišu.

Zbog svih tih razloga oni su od samog početka, čim je partija stvorena, predlagali balkansku federaciju kao rešenje, a argumenti koje su tada davali za takvo rešenje jesu zapravo argumenti koji su kasnije doveli do stvaranja Evropske unije. Dakle, na prvom mestu je činjenica da su u balkanskoj federaciji videli mogućnost za ekonomski razvoj nerazvijenih naroda i regiona. Za njih je izuzetno važna bila mogućnost da balkanska federacija spreči mešanje velikih sila, jer, dok se balkanski narodi dele, dok se prave te veštačke granice, stalno se otvara prostor velikim silama da arbitriraju i pomeraju te granice. Neprekidno vrenje Balkana jeste samo prostor za mešanje velikih sila, a ako bi se napravila velika i jaka celina ona bi takvu stvar mogla da spreči. I konačno, balkanska federacija bila bi

rešenje nacionalnih problema. Dakle, to je ta mala priča o srpskim socijaldemokratama čiji program se zaista potpuno razlikovao od svih drugih u to vreme opšteg nacionalnog vrenja pred balkanske ratove. Međutim, ono zbog čega mi danas o tome pričamo je pitanje šta možemo iz tog malog časa istorije da naučimo. Ono što je naročito bolno, čini mi se, jeste činjenica da su oni imali dva poslanika i da su oni ta dva poslanika dobili tako što su tek prešli izborni cenzus. Mi istu situaciju imamo danas u Srbiji, stranka koja bi bila najslabija tim socijaldemokratama je današnja Liberalno demokratska partija, partija koja je jedva prešla izborni cenzus i koja ima minimum narodnih poslanika. Važno je to da su socijaldemokrati ovo izgovorili pre nego što se bilo šta desilo. Dakle, ova analiza moguće velike Srbije, analiza do čega dovodi stvaranje nacionalnih država na Balkanu, čitava ta privredna analiza koju su oni dali, urađena je pre nego što je uopšte počeo proces oslobađanja Balkana od Osmanskog carstva i Austro-Ugarske. Dakle, to je bilo predviđanje onoga što će se desiti u 20. veku.

Možemo da kažemo - pa, dobro, oni su govorili unapred, ljudi nisu mogli da vide da će to zaista biti tako, nisu imali mnogo razloga da im veruju da to čuveno nacionalno oslobođenje, od kojeg se očekivalo da će rešiti sva pitanja, neće zapravo rešiti nijedno pitanje. Samim tim mi dolazimo do vrlo bolnog pitanja: kako je moguće da zapravo isti procenat glasova danas u Srbiji dobijaju stranke koje iznose slične argumente? Kako je to moguće sada, posle svega, kada se sve desilo i sve je jasno, odnosno trebalo bi da bude jasno u šta je odveo program velike Srbije i u Balkanskim ratovima i u Prvom svetskom ratu, i u građanskom ratu Drugog svetskog rata i u četiri rata 90-ih godina. Sad bi trebalo da je ta crta podvučena i da posle svesti o svemu što se desilo, posle čitavog 20. veka, mi dobijamo neki drugi rezultat na tim izborima. Naravno, na ovo pitanje postoji, da tako kažem, pesimistički i optimistički odgovor. Pesimistički odgovor bi bio - pa, hajde da se pakujemo, ovde se, posle svega što se desilo, nije promenio procenat ljudi koji misle ovako kao što misle govornici ili slušaoci *Peščanika*. A možemo i da se jako potrudimo pa da damo optimistički odgovor - pa, baš zato вреди, ti socijaldemokrati su pre čitavog veka govorili isto, stvar se nije promenila, ali mi smo čuvari vatre, mi moramo tu ideju da održavamo, pa eto, za vek-dva će ona možda dobiti i 7% na izborima u Srbiji. To je taj aktivistički pristup ovom problemu.

Međutim, ako isključimo ova pitanja i moguće pesimističke i optimističke odgovore, mislim da je ipak naš posao da razmišljamo kako je moguće da

mi imamo isti rezultat i pre i pošto se sve dogodilo. Obeležavala se nedavno desetogodišnjica bombardovanja i neko me je prinudio da razmišljam o ulici Kneza Miloša. Razmišljajući o toj ulici, a na to ću se vratiti malo kasnije, došla sam do toga da se ratovi koji su vođeni 90-ih zapravo nisu završili. Naime, kako su se završili? Ponovnim mešanjem velikih sila koje su odlučile da je najbolje da se ratovi završe tako što će svako nešto malo dobiti, neku malu satisfakciju. Ali pre svega, a to je važnije za ovu današnju priču, da će se završiti tako što niko jasno neće izgubiti rat. Svako je dobio nešto malo, Hrvatska je dobila državu i taj deo u Bosni na koji ima svoj vrlo jak uticaj. Bosna je opstala, ali zapravo ne funkcioniše, Srbi su dobili Republiku Srpsku koja ima stalnu tendenciju da tu Bosnu sruši. Kosovo je postalo država, Srbija ga je jasno izgubila, ali ipak stalno je tu prostor koji je ostao otvoren da se time i dalje kalkuliše. I mislim da to objašnjava i ruševine u ulici Kneza Miloša. Kad god sam putovala po Bosni, šetala se po Sarajevu ili putovala po Hrvatskoj, svuda sam gledala ruševine. Prošlo je deset godina od potpisivanja mira, a ruševine nisu popravljene. I to je meni strašno zanimljiva tema. Pogledajte, recimo, godinu 1955. Dakle, to je deset godina posle kraja Drugog svetskog rata, kad je čitava Jugoslavija i čitav Beograd bio srušen, pa je ta zemlja uspela, sa sve Informbiroom, menjanjem politike i vrlo dramatičnim okolnostima, da te ruševine skloni. Toj zemlji je bilo važno da se taj rat završio, postavljena je crta i ona je predstavljala neko obećanje nove, bolje sadašnjosti i budućnosti. Sve ove zemlje nastale 90-ih, čini mi se, imaju taj ukus nezavršenog rata. Nekima je rat nezavršen zato što nisu zadovoljni kako se on završio, zato što bi hteli više. Kao, Hrvatska je prošla najbolje, je l', dobila je državu i isterala je Srbe, dakle, za neke je to dobar kraj rata, pogotovo za hrvatske nacionaliste. Ali ipak, kad stoje ta srušena sela, sve te ruševine koje dan-danas nisu pomerene, nekako se ipak oseća nelagoda. Nema tih Srba i očigledno se neće vratiti, ali ne možete baš da sve to srušite, a niko neće tu da dođe, neće ni Hrvati tu da žive. Znači, postoji jedna neprijatnost oko toga kako je taj rat završen. Postoji i u čitavoj Bosni, pogotovo nedovršenost, mir je potpisan pre 14 godina, ali nije jasno šta se tu desilo, nije jasno ko je tu pobedio. Stalno se govori o promeni Ustava, ali je toliko nerešenih pitanja. Juče je recimo bio taj visoki predstavnik Bosne i Hercegovine kod Borisa Tadića. Zaključili su da sve može, samo da se dogovore tri konstitutivna naroda. Pa, tako je počeo rat u Bosni, dakle, to je bila ta rečenica, "samo ako se svi slože", pa naravno da se neće složiti. I sad se samo postavlja pitanje da li će se još sad napraviti i hrvatski deo, pa ćemo imati tri odvojena dela u jednoj već potpuno disfunkcionalnoj državi.

O Srbiji da ne govorim. Juče je bila presuda Šljivančaninu, naš državni vrh je preneražen, naši funkcioneri su u šoku, oni su, kako rekoše, lično poraženi. Moram da kažem da sam bila zapanjena kad je Šljivančanin dobio 5 godina, nisam to sebi mogla da objasnim. Ali ako ste vi danas zapanjeni što je Šljivančaninu kazna podignuta na 17, to znači da i dalje ne vidite ništa sporno u tom Vukovaru, da i dalje ne znate šta se desilo na Ovčari, iako je to čak dokazano na našem sudu. Dakle, zna se da su tamo ljudi izvedeni iz bolnice i pobijeni. Ako ste preneraženi, a to je zvaničan stav naše države, to znači da nemate ništa protiv toga. Ima tu jedan posebno zanimljiv momenat - Stipe Mesić je držao govor u Jasenovcu i za mene je taj govor zaista bio istorijski, jer je povukao vrlo jasnu liniju između onoga što je antifašističko i onoga što nije antifašističko u Hrvatskoj, povukao je jasnu liniju između onoga što je Jasenovac i što je Blajburg. Ta linija u Srbiji, pogotovo sa traženjem groba Draže Mihajlovića, bojim se da u dalekoj budućnosti neće biti jasno povučena. Međutim, dobro, taj njegov govor jeste primećen u Srbiji, ali ja sam tog dana vrlo pomno pratila izveštavanje RTS-a i bila sam zapanjena zato što su iz čitavog njegovog govora pustili samo jedan deo gde Mesić kaže da se ne sme dozvoliti novo raskopavanje jama i novo vađenje kostiju. Samo je to bilo pušteno. Budući da narod u Srbiji ne zna hrvatski kontekst dovoljno dobro, verujem da je vrlo mali broj ljudi prepoznao u tom delu govora Mesićevu osudu slavljenja Blajburga i otvaranje blajburških jama. Mislim da je većina ljudi koja je to čula, ako je uopšte obratila pažnju, mislila da se to odnosi na svojevremeno srpsko raskopavanje jama i vađenje kostiju, odnosno da je Mesić zapravo na neki način osudio sebe. Ali da zanemarim svoje pretpostavke o tome šta je ko zaključio, činjenica da RTS iz čitavog Mesićevog govora, koji se direktno odnosi na Srbe i na zločin nad Srbima u NDH, izvlači baš taj deo, a ostalo ne emituje, govori o tome da RTS hoće da i dalje postoji ta mržnja između Srba i Hrvata. On neće da pusti taj govor koji je ne samo ruka pomirenja hrvatskog predsednika, ne samo izvinjenje Srbima, nego jedan neophodan racionalni odnos prema onome što se desilo u Drugom svetskom ratu. Juče je na RTS-u ponovo bila emisija o tom Mesićevom govoru i ono najpohvalnije što se moglo čuti bilo je otprilike - pa, dobro, Mesić to sad može da kaže, jer mu je kraj mandata. Hajde da vidim ko će ovde pred kraj mandata da povuče tako jasnu liniju između fašizma i antifašizma u Srbiji i kaže šta se to desilo i na kojim vrednostima mi zasnivamo društvo.

Imali smo onaj slučaj 2007. godine, kada je odjednom čitava elita otišla da proslavi oslobođenje Beograda, pa smo se čudili dok se nismo opasuljili i

razumeli da je to zato što su u tome učestvovali Rusi, a bilo je potrebno da nam Rusi glasaju za Kosovo, onda smo se setili Rusa. Ako je danas stvarno glavno državno pitanje Dražin grob, a reklo bi se po svim emisijama, po svim štampanim medijima koje mogu da pratim, da jeste, onda se zaista postavlja pitanje kako će da se obeleži 9. maj, dan kada je konačno bilo jasno da je Draža Mihajlović izgubio i definitivno se našao na strani poraženih. Ja zaista ne znam kako će se sada uskladiti te stvari. Mi uvek živimo u tom dramatičnom iščekivanju 9. maja, jer je u Srbiji moguće sve promeniti, pa i kraj Drugog svetskog rata.

U jednom razgovoru sa Miljenkom Deretom pokušali smo da nađemo neko svoje mesto u Beogradu gde bismo mogli to da obeležavamo. Tad sam rekla Miljenku - pa, možda onaj spomenik građanima Beograda na Terazijama, na šta je on odgovorio - koji spomenik? Onda sam počela da pitam svoje prijatelje i zaista niko ne zna taj spomenik - to je onaj spomenik ispred Igumanove palate koji zaista deluje kao neko uvenulo drvo, niko ga ne vidi i ne zna za njega. To je spomenik građanima Beograda koji su tu vešani, to su one čuvene fotografije iz Beograda pod okupacijom, gde ljudi vise nasred Terazija, pri čemu možda treba pomenuti da se na originalnoj fotografiji vidi i deo koji se najčešće ne prikazuje - građani sede u kafani ispod tih vešala i vrlo mirno ispijaju svoje piće. Dakle, to je spomenik ljudima koji su vešani, to su građani Beograda, žrtve Nedićeve Srbije, ljudi koje su hapsili Ljotićevi dobrovoljački odredi, ljudi koji su žrtve ovog grada. Pa hajde da to postane naš spomenik, hajde da mu skinemo mreću, da ga konačno ljudi vide. Evo, hajde da se kod tog spomenika sećamo tih građana Beograda koji su bili žrtve okupacije, ali i žrtve onih koji su saradivali sa okupatorom i koji su ih hapsili po kućama.

SVETLANA LUKIĆ:

Ako sutra, 9. maja, budete prolazili preko Terazija stavite jedan cvet na spomenik o kojem je govorila Dubravka Stojanović. Bio je ovo Peščanik.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

TELEVIZOVANJE

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *iz JUKOM-a,*

ŽARKO KORAĆ, *psiholog,*

BILJANA SRBLJANOVIĆ, *književnica*

SVETLANA LUKIĆ:

Napolju je osvanuo divan dan. Pre nego što iz-šetate u život, da vas ohrabrim - napolju je odlično u odnosu na ono kako će tek biti. U ovoj našoj državi važi samo jedan zakon, Njutnov zakon inercije, koji kaže da telo u kretanju ima težnju da nastavi da se kreće istim smerom i brzinom. Dakle, mora da se stvori neka sila koja će ga skrenuti sa toga puta, a mi građani nikakva sila nismo. Nezadovoljni smo, očajni, ali to nikada nije bilo dovoljno da bi se neko pobunio. Potrebno je imati makar neki osećaj moći i makar začetak neke moćne ideje da bi se nešto preduzelo. Ali niko više ne propoveda ni promene ni nadu. Skoro svi smo udahmuli strah koji su tzv. proevropske snage razasule po Srbiji, strah od toga da bi svaka promena bila promena na gore.

Nije naše da propovedamo nadu ni da nudimo rešenja; naš posao i posao naših sagovornika je da pokušamo da razumemo šta se događa, zašto i kuda nas to vodi. Ako sve to već znate, onda ništa... i blago vama.

Meni više nije strašno to što rade; jeza me hvata od toga šta govore i sa kojom lakoćom lažu i lupetaju. Strašno mi je i to što sve teže uspevam da razlikujem bitno od sporednog. Pogledajte samo šta je sve vlada hitajuć ka EU predložila kao zakone ovih dana: zakon o ambalaži i ambalažnom otpadu, zakon o borbi protiv fašizma, zakon o korišćenju ribljeg fonda, zakon o političkim strankama, zakon o skladištenju hemijskog naoružanja, zakon o bezbednosti saobraćaja. I sve ovo kao da ima isti značaj, tačnije kao da nema nikakav značaj. O ribljem fondu ne znam ništa, osim da otrovasmo sve ribe, a što se tiče zakona o političkim strankama, čini mi se da Tadić i DS zloupotrebljavaju nesreću i bedu, koju su u velikoj meri sami stvorili, da bi napravili političku scenu kakva njima, i samo njima odgovara. Računaju da osiromašeni i uplašeni građani ionako ne podnose političke partije, da ionako ne veruju u demokratiju, da ionako ne veruju da demokratija i njihovi osiromašeni i obespravljani životi imaju bilo kakve veze. Tako smo došli dotle da DS računa da građani od demokratije i ne očekuju ništa više nego da s vremena na vreme izađu na izbore i zaokruže nekoga. Znaju oni da ni to nema veze, ali je lep osećaj da te makar jednom u četiri godine neko nešto pita.

Demokrate računaju na 40 odsto podrške i veruju da na tome mogu još dugo da ležinare. I Milošević je imao 101 odsto podrške, Koštunica 99, pa šta je na kraju bilo? 40 odsto podrške u Srbiji nestane dok si rekao - nesvrstani.

Kako vlada rešava probleme. Šest godina im je bilo potrebno da donesu zakon o bezbednosti saobraćaja. Pre nekoliko meseci u Italiji je posle

nekoliko većih saobraćajnih nesreća bukvalno preko noći doneta uredba da se drastično smanji dozvoljena količina alkohola u krvi. U Putinovoj Rusiji se čak i crkva uključila u borbu za bezbednost saobraćaja. U nekim crkvama sveštenici su ljudima govorili da je pretrčavanje preko ulice smrtni greh. Ovi naši su rešili da nam spasavaju živote tako što su sva ovlašćenja dali policiji. Kažnjavaće nas drakonski, policajci će nam lupati rečke, a posle 18 recki gubimo dozvolu. Jednom rečju, policija će opet biti bog. Koliko sam mogla da vidim, i ovaj zakon o bezbednosti saobraćaja kaže da država nikada nije kriva, a da su građani sami krivi ako poginu. U bezbednost saobraćaja ne spadaju rupe na putevima u koje ovih dana Kruševljani ubacuju loptice - skupilo se društvo i na ulici igra golf. U bezbednost saobraćaja ne spadaju nelogična ograničenja brzine, koja služe tome da vas iza čoška sačeka organ i naplati kaznu, nenormalni nagibi u krivinama, bela linija koju noću možete samo da zamišljate.

Koliko je policajaca, sa kojim zadacima i ovlašćenjima, potrebno ovoj zemlji?

I ja sam gajila nadu da je izlaz iz ovoga u čemu živimo povratak u svet koji više ne postoji, a onda me je u Starom Rimu sačekalo saznanje da su čak i tada, pre dve hiljade godina, ljudi shvatali da očuvanje države ne znači da je morate pretvoriti u vojni logor. U Hadrijanovo vreme Rimsko carstvo se prostiralo na skoro četiri miliona kvadratnih kilometara, imalo je 50-60 miliona ljudi, granicu dugu više od 10.000 km, a sve to je čuvalo manje od jedan odsto Rimljana pod oružjem. Šta su to oni onda znali što ovi što čuvaju srpsko carstvo ne znaju ni danas - znali su šta je organizacija, dobra škola, znali su razliku između taktike i strategije i, najzad, znali su da se carstvo ne može ni sačuvati ni uvećati bez zadovoljnih građana i bez sklapanja saveza sa dojučerašnjim neprijateljima.

O nekim drugim temama u ovoj emisiji, o tome šta se desi nekome kada pokuša da skrene pažnju da su neki ljudi iz Koštuničinog kabineta, recimo direktor državne televizije, imali veze sa nekim poganim stvarima, dakle, šta se desi kada Cane progovori, kako imperija, odnosno država, odmah uzvratu udarac preko svog državnog tužioca, i drugim stvarima govoriće u današnjoj emisiji Biljana Kovačević-Vučo, Žarko Korać i Biljana Srbljanović. Na početku Peščanika slušate Biljanu Kovačević-Vučo.

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Postoji Zakon o političkim strankama, ali ovo ukidanje stranaka će zapravo pogoditi alternativu u Srbiji koja je ionako jako mala i koja se sve više gubi. A alternativa u Srbiji zaista mora da ostane, i to baš kao

disonantni glas, jer ćemo dobiti jedan nabildovani patriotizam koji je u ključnim momentima asolutno isti za sve. Različite su samo nijanse, a postoje neki momenti kada se i te razlike potpuno poništavaju. Oni a priori brane Šljivančanina, a nisu ni pročitali presudu. Zašto ti, predsedniče, saraduješ sa tim sudom ako stvarno misliš ono što govoriš? Zašto Rasim Ljajić govori da mora da se nastavi saradnja sa Hagom? Znači, oni moraju da stanu ili iza svoje izjave i da kažu da je Haški sud antisrpski sud - i to sa svim konsekvencama, pa da vidimo da li će neko u ovoj Srbiji da se pobuni zbog toga ili neće, ili nemoj da lupetaš, čoveče. Oni misle da je utrostručena kazna znak da tu nešto nije u redu i da se neka politika mulja. Oni su odmah poslali poruku javnosti da je to politički sud, znači, mi, država Srbija, mislimo da je to politički sud. Ko? Predsednik Saveta za saradnju sa Hagom, Nacionalnog saveta, pa onda Nacionalni savet pismeno, pa ministar odbrane, pa Boris Tadić kao predsednik države. O opozicionim političkim partijama da ne govorim.

A vrhunac je izjava Rasima Ljajića da će se žaliti Bramercu kada dođe. Čoveče, on će se žaliti onome koji je uspeo sa žalbom, Bramerc je jedna strana u tom postupku, on dolazi kao tužilac da traži da mu se izruče ovi preostali, da se nastavi saradnja, i on kao tužilac podnosi izveštaj o toj saradnji, a njemu se Rasim Ljajić žali da je nepravedan sud! Zato što su oni ubeđeni da je to politički sud i zato što su oni ubeđeni da se Bramerc dogovara sa sudskim većem. Pa, tužilaštvo tamo ne sme ni da priđe sudu, oni ne znaju šta znači odvojeno tužilaštvo i odvojeni sud. Oni projektuju ove svinjarije koje se ovde dešavaju i ubeđeni su da je to politički sud. Naravno, ja sam pročitala tu presudu i, naravno, pre svega moramo da budemo racionalni i da pogledamo koliko su neposredni izvršiooci u Srbiji dobili za Ovčaru. Pa, dobili su više nego Šljivančanin koji je dobio po komandnoj odgovornosti, i to je njemu preinačena presuda zato što je nesporno da je on kao oficir JNA učestvovao u zlostavljanju, mučenju i odabiranju zatvorenika koji su odvedeni u svinjski obor, prolazili kroz špalire, tople zečeve. To je kao kad gledaš u filmu kako tlače ljude i misliš, čoveče, da sam tu osvetila bih ti se, tebe samo sud može da spase, ništa drugo. Znači, on je dobio pet godina za tlačenje i mučenje tih zatvorenika. E, sada je ostalo samo sporno, i na to se žalilo tužilaštvo, da li je on po komandnoj odgovornosti odgovoran što je Mrkšić naredio da se JNA povlači, pa su prepustili te ljude teritorijalnoj odbrani i paravojnim formacijama koji su ubili 194 čoveka. On po komandnoj odgovornosti odgovara i za 194 ubijenih, zato što je po Ženevskoj konvenciji JNA bila dužna da ih čuva do kraja pošto su to njeni zarobljenici. I sve što se njima dešava jeste u njihovoj nadležnosti.

**BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO**

E, Mrkšić jeste osuđen, a Šljivančanin nije - zato što u prvostepenoj presudi nije mogao da zna, a u drugostepenoj presudi po obrazloženju na osnovu Ženevske konvencije on je morao da zna da će se njihovo zatočenje završiti smrću i zbog toga je on osuđen i kazna mu je povećana sa 5 na 17 godina. Jeste da se tako drastično povećanje kazne u odnosu na prvostepenu presudu nikada nije dogodilo. Pokar se izuzeo, i još sudija Vac, koji je zapravo izdvojio mišljenje zbog toga što smatra da bi bolje bilo, kad je došlo do tako velikog povećanja kazne, da su ukinuli prvostepenu presudu i ponovo otvorili raspravu. Međutim, oni bez i jedne jedine informacije, bez znanja o čemu se tu radi, krenu da daju političke izjave i projektuju svoju politiku na Haški sud optužujući ga da je politički sud, betonirajući ovdašnju indoktrinaciju da taj sud postoji da bi sudio Srbima. I to je katastrofa, ti vidiš da nema razlike između njih i opozicionih partija, i da se jedina razlika vidi kod ovih malih, alternativnih stranaka koje daju pluralistički ton i zapravo su čuvari demokratije kod nas. Sa ukidanjem malih političkih stranaka, ja sam sklona da tvrdim, mi dobijamo partijsku državu. I sad je imamo, ali sa ukidanjem alternative mi ćemo dobiti jednopartijsku državu po svim bitnim pitanjima koja tek treba da se otvore u Srbiji.

Mislim da je ukidanje malih političkih stranaka, kojima se nameću uslovi u kojima one ne mogu da opstanu, zaista zločin prema demokratiji. Ovdje pre svega mislim na Socijaldemokratsku uniju Žarka Koraća, to će državu Srbiju koštati mnogo više nego što se u ovom trenutku vidi iz politikantskih brojevanih kalkulacija. Moram opet da podsetim na čuveni tekst Slobodana Antonića - svaki njegov tekst je čuven - u Politici, Brojevi se ipak računaju. Po toj logici je pobedio i Hitler, a pobedio je i Slobodan Milošević, niko ne može da spori da su oni bili većinski izabrani, i da su imali maltene 100% podrške stanovništva. U tom smislu, osporavanje manjini da zahteva, traži, pritiska i bori se za određene vrednosti je zapravo legitimisanje većine kao jedinog kreatora neke politike i našeg života, što je, kažem, pogubno naročito kad imamo iskustvo Slobodana Miloševića. O iskustvima nacističke Nemačke i drugih populističkih država da ne govorim. Sad je u Srbiji na delu rat protiv manjina, svake vrste manjina. Pošto mi imamo rat protiv manjina, naravno da su i male stranke predmet sprdnje i imamo podršku javnog mnjenja da se takve stranke ukinu. Sve stranke u skupštini, sad kažem sve, bez izuzetka, su na toj liniji da je partijska podela države u redu. Između partijske podela države na više stranaka i jednopartijskog sistema nema neke bitne razlike, pogotovo kada su između glavnih stranaka, upravo oko te

partijske podela i oko osnovnih stvari, razlike nevidljive. To je taj patriotizam na srpski način, iz koga još nije uspelo da se iskorači.

Od etničkog čišćenja do čišćenja malih stranaka, to je ista linija, čisti se Srbija, još od početka 90-ih. Ako ćemo pošteno, mi smo imali taj Zakon o nacionalnim manjinama, a nacionalni saveti nikada nisu formirani. Sve stranke, i one manjinske, trebalo je da ulaze u parlament po određenim kvotama, što bi tom parlamentu i političkom spektru u kome živimo dalo sasvim drugu boju. Međutim, te stranke su progutane od strane velikih stranaka. Jedno vreme je bila trka u strankama, uhvati Rome, uhvati ovo, samo su ih trpali u svoje velike liste. Znači, imamo čišćenje Srbije od početka 90-ih, imamo Ustav iz kojeg se brišu svi Albanci iako se pretenduje da je Kosovo Srbija, i to je čišćenje Srbije od Albanaca. Zatim imamo čišćenje Srbije od malih stranaka, od nevladinih organizacija, od nepodobnih pojedinaca i imamo zaista jednu putinizaciju Srbije, na koju smo mi upozoravali još pre pet godina, ali su nam se smejali. Način na koji se to radi nikada nije potpuno isti, model se nikada ne preuzima u potpunosti - niti Srbija ima moć Rusije, niti ima to bogatstvo, niti ima Putina. Ali Srbija ima Borisa Tadića, pa kakav Boris Tadić takva i putinizacija. Dok smo mu se mi smejali i nazivali ga Kenom, zapostavili smo glavnu stvar, da je on stavio Srbiju totalno pod svoju kontrolu, a za to nije potrebno da budeš gigant ljudske misli, niti to mora da radi trust mozgova, nego je u pitanju povoljan sticaj okolnosti, saveznici ili sive eminencije koje te podupiru, pa i beskrupuloznost. To je dovoljno da se od Srbije napravi svoja igračka, svoje carstvo, svoje dvorište.

Oni nama i dalje govore gomilu bedastoća i budalaština u koje niko živi ne veruje, ali nema one četvrte vlasti, artikulisanog javnog mnjenja koje može da kazni političare. Pošto toga nema, pošto je Srbija isprepadana da može da bude i gore, onda imaš totalnu blokadu i stagnaciju koja je za Srbiju isto što i povratak unazad. Mislim da ne postoji čovek u ovoj državi koji nije zabrinut, koji se ne pita kako će da preživi ovaj period, a da pri tom nema odgovornu vlast od koje može da očekuje bilo šta. I ti si u situaciji da se aktivno uključiš da rešavaš neke stvari, a ne možeš, da stalno kritikuješ vlast, dosadan si, da organizuješ nešto - nemoguće je. Naravno, tu postoji i ono sa čim Srbija nikad nije raščistila, a to je kriminalizacija države.

Mi smo država koja bi trebalo da živi od insajdera, znači, od svedok-saradnika, onih koji znaju da se nešto dešavalo pa sa tim izlaze u javnost. Javnost mora da odmeri da li je značajniji taj čovek koji je bio u nečemu, pa nešto hoće da kaže i raščisti, ili je značajniji da taj čovek, koji je u tome

nečemu učestvovao, bude kažnjen. Tu dolazimo do slučaja Caneta, on je markiran kao švercer cigaretama, uhapšen u Rusiji, pušten iz Rusije iz ekstradicionog pritvora, nisu ga izručili. Putuje slobodno po Evropi itd, i sad hoće da kaže što zna. I sada se Radovanović ili Miljko dižu i kažu - e, pokrećemo istragu protiv njega, a zapravo nam onemogućavaju da mi saznamo to što ima da nam kaže. Da li ima neko u Srbiji ko ne želi da zna kako je Mihajlović ucenjivao Caneta Subotića? Da li ima neko ko ne želi da zna kako je to Cane Subotić i koga finansirao, kako je preko Damira Fazlića davao Tijaniću? Ne, nego tužilac odmah njemu preti da će mu oduzeti imovinu i tako u stvari javnosti daje znak: ej, to što taj priča, to nema nikakve veze, nego, je li švercer?, jeste švercer. Tu se priča preseca.

Kriminalizovana država je najteže nasleđe Miloševića, a ta kriminalizacija ne može da se otpuši, ne možemo da prodišemo. Naravno, ovo ne možeš da dokažeš, ali po svom svakodnevnom životu ti znaš da je to tako. I onda imaš Borisa Tadića - nije bitno šta mi mislimo o Borisu Tadiću, nego kako on sebe doživljava, a on sebe doživljava kao moćnog čoveka. Taj moćni čovek beskrupulozno pokazuje da će on svima nama pokazati koliko on jeste moćan. Tu smo mi prilično omanuli.

Više sam dosadna sa tim Dobricom Ćosićem, ali njega mi stvarno neozbiljno shvatamo. On je jedna dosta opasna pojava. Odgovorno tvrdim da je Dobrica Ćosić za zatvor. Jedino godine mogu da ga spasu, a tako su ga i branili Antonić i ostali. Kada sam čitala njegovu poslednju knjigu Vreme zmija, nisam mogla da verujem. On je napadao Miloševića za ono što Milošević nikada nije bio. On napada Miloševića zato što je predao Sarajevo, znači za izdaju. On optužuje Miloševića zato što za vreme NATO-bombardovanja nije ranije kapitulirao, a u stvari se sâm Dobrica Ćosić boji bombi i taj svoj strah pretvara u princip. On govori da je to jedini totalni rat koji je ikada u istoriji čovečanstva vođen. On sedi na terasi, unuk mu čuva strah, i odatle prkosi tomahavcima. Spava na podu da ga ne bi pogodio geler, a noću, kada nestane struje, on govori o totalnom ratu i o tome da su nas ostavili bez vatre i vode, da je napadnut svaki Srbin, da je napadnuta svaka kuhinja i kupatilo. Mi nismo zaslužili da imamo takvog oca nacije, njemu fali samo ona kapuljača Kju-kluks-klana. Takav govor mržnje, tolika glorifikacija sopstvenog naroda i nipodaštavanje, kako ih on zove, Šiptara, muslimana, mudžahedina i ustaša.

Kao osnov Jukomove tužbe protiv Dobrice Ćosića, mi smo izdvojili samo jednu rečenicu, koja po nama simbolički pokazuje njegov rasizam i govor mržnje. Mi smo je uzeli iz konteksta koji je mnogo gori, ali smo izabrali nju zato što je ona školski primer rasizma, glorifikacije sopstvenog i

nipodaštavanja drugog etnosa. Ja se ne sporim sa ideologijom Dobrice Ćosića, briga me za to, neka se zalaže za veliku Srbiju koliko god hoće, dotle dok to ne ugrožava druge. Neka se zalaže za podelu Kosova, briga me i za to, uopšte neću da ulazim u tu vrstu ideološke rasprave. Želim da uđem u raspravu o rasističkoj knjizi koju je izdao državni Službeni glasnik - znači, država stoji iza toga. Hoću da se obelodane sve rasističke izjave Dobrice Ćosića, koji je otac nacije i duhovni uzor predsednika naše države. Nije mi potrebna Olja Bećković kod koje Boris Tadić kaže da razgovara sa Dobricom Ćosićem i da nikada nije primetio njegov stav nipodaštavanja prema albanskom narodu.

Evo, pročitacu vam šta kaže za Albance, 200 strana pre one rečenice zbog koje smo ga tužili: "Satanizacija Srba koju je čitavu deceniju vršio Zapad, izazvala je mržnju, zlovolju, preziranje Srba kod čitavog čovečanstva koje gleda televiziju." - ej, televiziju. "Najgore u našoj nesreći i stradanju je to što mi ne izazivamo ni sažaljenje, mi smo lišeni milosti i milosrdnosti ljudske, mi smo lišeni solidarnosti čovečanske. Televizovano čovečanstvo smatra da smo zaslužili stradanje i patnju, veruje da se zločinima nad srpskim narodom izvršava neka božja i ljudska pravda. Televizovano čovečanstvo nas prezire, jer ga svakodnevno ubeđuju da smo mi izvršili etničko čišćenje i kolektivni zločin nad Šiptarima. Taj primitivan, polucivilizovan narod, lukav i svirep, kriminalizovan trgovinom drogom i socijalno degradirajućim radom i položajem u Evropi i Americi, uspeo je da novcem, krvavo zarađenim, stvori moćan lobi i zaštitnike u najmoćnijim i najcivilizovanim državama. Ksenofobija je nova globalna ideologija mržnje, mi Srbi smo novi semiti. U stvari, mi smo metafora zločinačkog naroda. Jevreje, Turke, Nemce, Ruse, Engleze, Francuze, Holandane, Špance, Portugalce mrzeli su pojedini narodi ili nekoliko naroda. Oni su bivali potčinjeni i eksploatisani u ratu. Nas mrzi više od milijardu ljudi, svi koji gledaju televiziju. Nas mrze oni koji nas ne poznaju, mi smo zemaljske sotone. Sličnih zabludnih mržnji bilo je oduvek, ali nikada u razmerama sadašnje srbofobije."

E, sad srpski zločin. On je čuo od svog prijatelja Svetozara Stijovića da se iz Peći proteruju Albanci - ne, on kaže Šiptari. On je strašno ogorčen zbog toga što rade srpska vojska i policija - ako je to tačno. On to nekoliko puta čuje, ali nekako mu se do kraja knjige nije potvrdilo da je to tačno, a ovo što su oni uradili nama jeste. "Ako je to tačno, to je sramota nacionalna. Taj kolektivni zločin srpske vojske poništava etnos srpskog naroda i svrstava ga u varvarske narode" - slušaj sada, poništava etnos srpskog naroda, pod uslovom da je to tačno - "i svrstava ga u varvarske narode

kakvi su nemački, američki, hrvatski, muslimanski i azijski." E, pošto još nije proverio da li je to tačno, onda kaže ovako: "I Klinton je večeras u govoru američkim veteranima dugo govorio o Kosovu i srpskim zločinima nad Albancima. Klintonov govor mržnje je ravan Hitlerovim govorima mržnje kada upućuje armiju u rat protiv naroda niže rase. Bez struje, vatre i vode ne može da se trpi bombardovanje. Nijedan neprijatelj nije svog protivnika lišio vatre i vode. Ovaj rat je genocidan, jer on ljude lišava vatre i vode." Genocidan je, jer ljude lišava vatre i vode - to je dva dana bez struje. "Političari, intelektualci, generali, pisci, 'srpske demokrate' Bogdan Bogdanović, Srđa Popović, Vidosav Stevanović, Mirko Kovač, Bora Ćosić, Vojin Dimitrijević i gomila beogradskih dama koje ne znaju za stid, a čija imena zbog lične nelagode ne navodim, svi govore moralistički, bore se za ljudska prava, ratuju da spreče 'humanitarnu katastrofu', da zaštite Albance od 'etničkog čišćenja' i progona, to čine pod pokroviteljstvom Amerike i Evropske unije. Tako su štitili mudžahedine u Bosni, ustaše u Hrvatskoj... Slobodna Evropa na hrvatskom jeziku prenosi izjavu šovinističke barabe Stipe Mesića, koji povodom podizanja optužnice Miloševiću kaže da je Milošević samo sprovodio ideje Srpske akademije nauka i Dobrice Ćosića. Taj podmukli ustašoid prijavljuje i mene Haškom sudu, i srpske akademike. Hrvatska srbomržnja nema granica, ustaše govore šta im mržnja nalaže."

Sada o antisemitizmu. "Srbofobija u jevrejskoj intelektualnoj sferi pojava je koja ima internacionalni karakter. Nastala je istovremeno sa evropskom srbofobijom u procesu razbijanja Jugoslavije, kada srpsko nacionalno pitanje od svetskih sila nije priznato kao demokratsko pitanje. Pokušaj njegovog rešavanja, odbrane Jugoslavije od međunarodnih činilaca, proglašeno je zločinačkim udruživanjem sa ciljem stvaranja velike Srbije i predato u kompetenciju Haškog suda. Nije teško uočiti da se srbofobija sjedinjuje sa rusofobijom. Neki, i ne malobrojni, jevrejski intelektualci su srpski nacionalizam, čak i kad je on izrazito demokratskog i humanističkog sadržaja, poistovećivali sa nemačkim nacizmom. Učinio je to kupljen i lenj duh, onaj duh koji se instrumentalno ideologizuje u funkciji organizovanog laganja. Sa trona epohalne nacističke, rasističke žrtve izvestan deo intelektualnog jevrejstva osvojio je pravo na moralno-ideološku arbitražu u sadašnjem svetu, posebno u građanskim i nacionalnim ratovima na jugoslovenskom tlu. Neki Jevreji, nastupajući kao ideolozi antiholokausta i nacizma, postali su plaćeni lobirani srbofobi, kakvi su, na primer, Eli Vizel, Morton Abramovič, Kušner i drugi. Ima danas Jevreja koji za stravična stradanja i spaljivanja u krematorijumima svoje rodbine i svojih sunarodnika

naplaćuju postholokaustičku rentu izazivajući uzvratni antisemitizam. Ipak je čudno, srpski narod je u poslednjim vekovima, osobito u njihovoj egzistencijalnoj ugroženosti u doba nacizma, bio narod koji je u porobljenoj Evropi verovatno najviše dobra učinio Jevrejima, a neki su mu uzvratili mržnjom i služenjem njegovim neprijateljima. Da li se to dogodilo zato što smo im bili prijatelji i što smo im dobro činili? Verovatno."

To je jedna rasistička knjiga koja je tobože okrenuta protiv Slobodana Miloševića, ali svojstva koja on pridaje Slobodanu Miloševiću su svojstva koja je on izmislio. To je čovek koji je zapravo bio guru i Slobodanu Miloševiću u vreme njegovih početaka. On tu svoju ulogu apsolutno ne spominje. On njemu pripisuje mondijalistička svojstva, svodi ga na vlastoljupca koji je izdao srpski nacionalni interes. I ti se onda setiš perioda kad je on bio predsednik države i kad se nama učinilo da je on bolje rešenje, i dođeš u situaciju da kažeš da je dobro što ga je Milošević skinuo. Zamisli šta bi bilo da je on ostao, čovek koji je i u ono vreme imao realnu, fizičku moć i sredstva represije. Čoveče, mi bismo danas bili Iran. On na jednom mestu Vesnu Pešić naziva novim srpskim Nedićem, to je jedan od njegovih politikantskih obračuna, jer Vesna Pešić je za njega simbol zla, simbol mondijalizma, ali to je i Mira Marković.

On zapravo projektuje sebe u srpski narod, identifikuje se sa srpskim narodom i to je ono što je zastrašujuće u celoj priči. I onda mu pridaje neka fantastična kolektivna svojstva, pa kad se razočara, odmah mu navali kolektivnu krivicu. Znači, kad generali, vojska i policija šenluče po Kosovu i etnički ga čiste, a on to sazna, istog trenutka on proterivanje Albanaca proglašava kolektivnim zločinom srpskog naroda. Znači, mi smo odmah svi kao kolektiv krivi. On potpuno organicistički razmišlja, odmah sve trpa u kolektivitet. Zamisli koji je to um, koji je to guru i koji je to otac nacije. Pa kako ovaj sluđeni svet drukčije da reaguje kada neko takve stvari piše? Slično vredi i Vojina Dimitrijevića. On parketira, šamara ljude. Da je on u penziji, da je otišao u zaborav, da je to knjiga Bore Jovića ili tako nešto - okej. Ne, ovde su se svi upregli da zaštite njegov autoritet. Udruženje književnika, ali i Boris Tadić, predsednik države. I mi treba da mu verujemo na reč. Ljudi mu i veruju, jer neće to da čitaju, i stvarno ih razumem što ne čitaju ovakve knjige. Tadić kaže da iz mnogih razgovora sa Ćosićem nikada nije uočio nipodaštavanje drugog naroda. Pa uzmi, pa pročitaj knjigu, pa ćeš videti da li nipodaštava ili ne.

A da ne pričam o dezerterima. "Ukoliko vojni sudovi posle ovog rata ne budu radili i ne budu proganjali dezertere, to će biti propast srpskog

naroda." Pa onda o Titu. "4. maja navršit će se dve decenije od najpompeznije sahrane u Evropi u ovom veku. Da li je od NATO bombe zadrhtao starčev kovčeg kada je razorena njegova velika i lepa kuća? Iznad Cvečare, a ispod gromade mermera je najveći sin naših naroda, najuspešniji i najplodniji balkanski tiranin, najodgovorniji čovek za tragedije koje su snašle jugoslovenske narode, političar koji je omogućio nastajanje albanske republike, političar koji je svojom politikom odgovoran i za ovaj rat sa Amerikom za Kosovo. On treba da se sa svojim kostima seli u svoje Zagorje i u svoju nezavisnu državu Hrvatsku. Josip Broz je zaista završio svoju misiju u Beogradu, porazio je Srbiju u 20. veku."

Svojim stilom Dobrica Ćosić zaista artikuliše većinski stav, u tome je problem. A da li ono što kaže Dobrica Ćosić ima težinu? Da, ima težinu. Njegova knjiga je isto što i kolumne u Kuriru, Pravdi, Politici, to je to. A mi smo ta satanizovana alternativa koja će biti uništena novim zakonom o političkim strankama, koja će biti uništena, ako se nastavi ovako, i zakonom o borbi protiv fašizma i nacizma, ne karikiram, sasvim je moguće. Mi smo ta manjina koju treba uništiti i to zapravo piše u knjizi Dobrice Ćosića. Ono za šta misliš da je ekstreman politički stav u Pravdi, to ti je u dnevne novine prenet misao Dobrice Ćosića. Dobrica Ćosić se podrazumeva. Nastup Borisa Tadića kod Olje Bečković govori da se Dobrica Ćosić podrazumeva. Evo, već smo videli da je Haški sud NATO-sud koji je osnovan da bi sudio Srbima. To se podrazumeva i to je rečeno. I tako prkose svet, tako prkose Bramercu, tako prkose svima živima, Evropskoj uniji - imamo pravo, imamo pravo, imamo pravo.

Slika Srbije je razbijena u hiljadu parčića. Ko će to da pokupi, koja privlačna snaga, a da pri tome ne nastane slom? Srbija mora na nečemu da se okupi, a sigurno se neće okupiti na nečemu normalnom, to ne možeš da očekuješ. Nikad se u istoriji nije dogodilo da se društvo koje se slomi okupi oko nečeg racionalnog, normalnog i naprednog, to ne može. I zato nama preti opasnost od fašizacije društva. Evo, neki očajnici su blokirali saobraćaj u Beogradu, nisu primili otpremnine. Intervjuišu prolaznike i oni kažu - ne mogu da zaustave čitav grad zbog toga. Pri tom niko ne kaže - ej, pa njihovo pravo i obaveza jeste da se bune protiv nepravde koja im je naneta. A obaveza grada je da ostalim građanima omogući normalan život, da se ne blokira ceo grad, da ne ostanu ljudi zarobljeni na Novom Beogradu. Ali oni nisu bili zarobljeni zbog očaja tih ljudi koji traže da budu podmireni u nečemu što im je sigurno uskraćeno. Grad je bio zatvoren zato što je dolazio predsednik Poljske, predsednik koji je odbio

da potpiše imenovanje poljskog ambasadora na Kosovu, koji ne priznaje to što je njegova država priznala Kosovo. On je sad naš najveći prijatelj i mi blokiramo grad, neka svi crknu, nama dolazi jedan od blizanaca Kaćinski.

Oni nas huškaju jedne na druge, mi smo žrtve njihovog neznanja i svesno i namerno lošeg vođenja politike. Ne znam više uopšte kako to da definišem, ali oni nas huškaju jedne protiv drugih. "Pazite, svašta može da se desi, biće katastrofa." Naravno da će biti katastrofa, ali da li to treba da ukine tvoje pravo da se boriš za sopstveni integritet? Pa ne. Vodite vi računa kako ćete da sprečite katastrofu, a nemojte mi predočavati katastrofalne posledice ako se ja pobunim zbog nečega što ste vi skrivili. E, pa nećemo tako.

(Leonard Cohen - Dance me to the end of love)

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu ove emisije čuli ste Biljanu Kovačević-Vučo koja je govorila i o slučaju Stanka Subotića Caneta, tačnije o državi koja je preko specijalnog tužioca odlučila ne da ispita da li su tačne sve strašne optužbe koje je Subotić izneo u svom intervjuu zagrebačkom Jutarnjem listu, nego je rešila da Subotić učutka tako što nije sačekala ni dva-tri dana da mu zapreti, zapretila mu je preko tužioca da će mu zapleniti svu imovinu. Naravno, ovo nije ni prvi a ni poslednji put da tužioci, a nekada i sudije, pa i predsednica Vrhovnog suda Srbije, obavljaju posao kaskadera. Svi ti ljudi u opasnim i prljavim scenama zamenjuju državu, državu lično, da li u službi državnih bezbednosti ili ministarstva ekonomije, svejedno. Ako niste čuli, verovatno će za četiri meseca zastareti i slučaj otmice bivšeg radnika Državne bezbednosti Vladimira Nikolića, koga su kidnapovale njegove kolege iz Državne bezbednosti. Međutim, šta je tu posebno zanimljivo - poslednje odlaganje procesa obrazloženo je time što je jedan od optuženih Goran Živaljević državnim poslom bio van zemlje. Naime, gospodin Živaljević, koji je isledivao otetog Vladimira Nikolića, bio je na službenom putu u Makedoniji, prisustvovao je inauguraciji makedonskog predsednika. A vi ćete u nastavku Peščanika slušati Žarka Koraća.

ŽARKO KORAĆ:

Lično mislim da je najteži problem ovog trenutka to da je ogroman raskorak između slikanja stvarnosti od strane ljudi koji vode ovu zemlju, pa čak i medija većine, i onoga što ljudi vide u svakom trenutku u svom životu. Mislim da je tako veliki raskorak bio jedino pred kraj Miloševićeve

vlasti, kada je to ličilo na jedno veliko potemkinovo selo, kad se pričalo o uspesima, o brzim prugama, o rekonstrukciji zemlje, a istovremeno su građani videli da je zemlja u potpunoj izolaciji, u potpunom ćorsokaku, da je zaratila sa NATO-paktom, da je izgubila taj rat... Za taj period je možda najbolji simbol činjenica da je tadašnji načelnik Generalštaba Nebojša Pavković predlagao da Milošević dobije orden narodnog heroja što je pobedio NATO-pakt, a bukvalno je svaki građanin video da smo taj rat izgubili. Mislim da nešto od toga ima u Jeljcinovoj knjizi, kada ga Jeljcin nagovara da potpiše Kumanovski sporazum i Milošević kaže - treba da mi date malo vremena da priprelim javnost za to. Jeljcin naravno kaže - u redu, i onda, pošto on ipak ima izveštaj o tome šta se zbiva u Srbiji, kaže - nikad u životu nisam video tako ciničnog čoveka koji je prikazao svoj katastrofalni poraz kao veličanstvenu pobedu. Naravno, danas to nije tako drastično i druge su istorijske okolnosti, ali vi imate neprekidno lakirovku u kojoj se prikazuje da je ovo najbolji od svih mogućih svetova, da mi u svakom trenutku napredujemo, da Mladić samo što nije uhapšen, da vize samo što nisu ukinute, da je ekonomska kriza šansa, da to nas neće ni okrznuti.

Sada se pojavljuju čak iste sintagme iz Miloševićevog vremena, poljoprivreda je naša šansa, gradićemo autoputeve i brze pruge, doduše, nije švedski standard, ali brze pruge. Mi u stvari sada u Srbiji imamo, što je logično jer Tadićevu politiku vodi jedan marketinški tim i to vrlo uspešno, pobedu marketinga nad zdravim razumom. Postoji jedno pravilo da možete neko vreme lagati ljude lošim proizvodima, ali na kraju će građani shvatiti da pasta za zube, koja se u prvi mah dobro prodaje, ne valja i oni će na kraju prestati da je koriste. Mi trenutno još nismo u toj fazi, nećemo po mom mišljenju tako brzo u nju ni doći. Paradoksalno je što su Tadić i Demokratska stranka prilično jaki u javnom mnjenju, time po mom mišljenju Srbija postaje sve neuspešnija. Ideja Tadića je u stvari Putinova Rusija, da on bude Putin, a kad se pravi ona lista za jedinstvenu Rusiju, ili kako se već zove, onda Putin prstom pokaže koja stranka može na tu listu. To je i Tadić uradio na ovim izborima. Ni o čemu se ne vodi stvarna polemika, već imate marketing gde Tadić uvek tačno kaže ono što su pre toga mediji trasirali. Možda je najkarakterističnija ta priča o 150 poslanika. Ja nemam ništa protiv, može da se predloži i 110 i 20 i 400, samo da mi odgovore kako su došli do tog broja. Ali, to je tipično - mediji pišu da imamo previše poslanika, a ni mediji često ne umeju da obrazlože zašto to misle, jer ako imate prostake i ljude koji zloupotrebljavaju proceduru, možda ih je 50, nema ih 250. Znači, Boris je veliki pomiritelj i Demokratska stranka konačno pokriva celokupnu političku scenu Srbije.

Onda je logično da oni predlažu Zakon po kome je vrlo teško napraviti političku stranku. Ja sam to nazvao inženjeringom, mi prvi put imamo politički inženjering u Srbiji, kao genetski inženjering, on hoće da nam napravi novu političku scenu. Dve velike stranke i možda još jedna.

U tome što oni rade ima i neke logike - mi smo lepi, dobri i pametni, idemo u Evropu, svi nas vole, šta će druge stranke. Dođite kod nas, dođite na našu listu, mi smo velikodušni, dobićete i vi mandat, dobićete parče vlasti, dobićete zamenika ministra, odnosno državnog sekretara, što se ljutite, vi ste mali, vidite da smo mi dobri. Znači, imamo glavni čopor i primićemo ove razne džukce sa strane, da nas bude šareno i da kažemo Evropi - vidiš kako smo mi svi Srbi prvi put složni. Mislim da je ovo težak trenutak za razvoj demokratije u Srbiji, iako izgleda da građani to ne vide. Monopol koji u ovom trenutku ima grupacija ZEZ se sada i formalizuje. Sad 10.000 potpisa za novu stranku - gde to u Evropi ima, pokažite mi jednu zemlju. Lično mislim da će oni sada ići i na izbor izbornog zakona, ja očekujem, zapamtite moje reči, da će povećati i cenzus verovatno na 7%, možda čak 8%, da još više eliminišu manje stranke. Drugim rečima, nolens volens, moraš ti da budeš Evropejac, ali Evropejac sa nama. Očekujem da će naša himna da bude ono "plovim čamcem sam po Tisi". Sve je lepo, sećam se kad je izašla jedna knjiga o secesiji, naslov je bio Ulepšani svet. To je naslov političkog razdoblja Borisa Tadića, koji je iz nekog razloga ljudima odgovorio - ja sam već jednom citirao šta je rekao Lav Tolstoj, mislim baš u vašoj emisiji - od sadašnjosti je lepša prošlost, a najlepše je što nikad nije ni bilo. E, izgleda da se u ovom trenutku građanima Srbije posle svih ratova, ubistva premijera, svega što se dešava, sad najviše sviđa da imaju predsednika koji nema ništa drugo da kaže nego da napravi lakirovku. Ima tu još malo nešto da dotera, onda malo zategne, onda ispeglamo pantalone da rub bude bolji, ali je u stvari sve savršeno, sve ide kako treba. I mislim da je Srbija trenutno zemlja laži, to naravno jesu korisne laži, ali su i opasne. Tadić je Srbiji doneo paralizu zbog svoje nesposobnosti i lenjosti, i on je u stvari prvi put napravio Srbiju po svom liku. Srbija lepo izgleda, ali u njoj nema nikakvog pravog sadržaja.

Sada će biti usvojen zakon po kome treba 10.000 potpisa da osnuješ političku stranku i ako je 120 dinara recimo registracija potpisa, znači to je jedno 10-12.000 ili više evra. Uzmite grupu ljudi koja će da osnuje političku stranku, uzmite sad ovo što svi govore, da nam trebaju mlađi ljudi, novi, kako će da skupe 10.000 potpisa? Znaš, to je celo jedno malo mesto, 10.000 ljudi je fantastičan broj, na primer, ako osnujete stranku u Negotinu. Vi u stvari svesno ograničavate pravo ljudi da se politički

organizuju, što je pravo nad pravima. Ne znam da li znate, država treba da pomogne građanima da se politički organizuju. U nekim zemljama kao što su Slovenija, pa i Nemačka, stranke koje dobiju pola odsto na izborima, a, pazite, nisu ušle u parlament, dobijaju pare iz budžeta po jednoj ispravnoj logici - ako je ipak toliko građana za njih glasalo onda je to jedna politička ideja koja bi mogla da se razvije, mogla bi da bude značajna u budućnosti i zato je treba finansijski podržati. Ovde je naravno potpuno obratno, ovde kažu da neće finansirati ni stranke koje su u parlamentu. To je strašno, niko ne reaguje, svi ćute, nijedna zemlja nema 10.000 potpisa za registraciju, u Hrvatskoj je koliko znam i dalje 50, u Sloveniji je 300. Slovenija, na primer, ima 2 miliona i 300.000 stanovnika, ona je tri puta manja po broju stanovnika od Srbije, znači po toj analogiji Srbiji bi trebalo 900 do 1.000 potpisa.

Vi u stvari pravite izbore pre izbora i to je ono što ljudi ovde ne razumeju. Demokratska stranka, Toma Nikolić je kao sada takozvana evropska desnica, HDZ srpski, i možda još neka stranka, recimo Srpska radikalna ili eventualno neka druga, i to ti je to. Znači, ti si sebi ograničio izbor koji možeš da imaš, to je strašno opasno i tu nema neke razlike u odnosu na totalitarizam. Napraviću sada jednu ekstremno grubu analogiju, ne pravim stvarno direktno poređenje, ali Hitler je u nekom trenutku ukinuo čak i izbore - idealni su došli na vlast, diktatura, šta će ti više. Ovo počinje da miriše - neki stav da Srbiji ne treba baš mnogo stranaka, a to je smisao demokratije. To je koračić ka diktaturi, izvinjavam se. Ne reaguje naravno ni OEBS, ni čuveni ambasador OEBS-a koji kaže da je ovo najidealnija zemlja u kojoj je ikad bio. To je takav jedan prezriv odnos prema Srbiji - nisu oni u stvari za demokratiju, ćuti, dobro je, jedva smo dobili i ovu proevropsku koaliciju, takvu kakva je. Ali ovo se tiče budućnosti moje zemlje, mene ne interesuje šta misle na Zapadu. Hoću da svako ima lako pravo da registruje stranku i da izađe na izbore, a onda neka građani kažu šta im se sviđa. Oni će sami odlučiti šta će rasti, šta će opadati. Da je ovu logiku upotrebio Milošević, Zapad bi skočio, ali pošto to radi Tadić, onda je sve u redu. Kad Tadić odvede nereformisanu Socijalističku partiju Srbije na kongres Socijalističke internacionale, kad im predsednik Socijalističke internacionale Papandreu priredi intimnu večeru, onda je to sve u redu. Kad pogleda bilo koja kamera bilo koji sastanak nekog odbora Socijalističke partije Srbije - na svakom zidu slika Slobodana Miloševića. Ne znam kako to ljudi ne vide ovde; znači, imamo neke kao Evropejce, daj, podržavaj to, biće još gore.

Mi se igramo jednom krhkom biljčicom, demokratija je krhka biljka koja mora da se pazi, da se zaliva. E, sada, zašto to radiš u zemlji koja nema uopšte stabilan politički sistem? Uzmite samo stanje na levljici, pa ne može Socijalistička partija Srbije da predstavlja levljicu, jer ona je izdala tu levljicu i bila jedna ekstremna socijalistička stranka koja je vodila ratove. Izvinite, po svakoj definiciji ta stranka je nacionalsocijalistička, a ne socijalistička. Ja mogu sad celu emisiju da potrošim, a to nije svrha, da vam kažem da naša levljica uopšte nije konstituisana, da ima vrlo slabu poziciju na političkoj sceni. Znači, već vam to govori da je tu potrebno štošta da se dogodi. Ovo je jedinstvena država koja vodi rat protiv sopstvenog parlamenta. Da pitate civilizovane ljude da li bi trebalo ukinuti srpski parlament, znate da bi se duboko zamislili i većina bi rekla - pa, što da ne. Šta se ovde želi u stvari? Parlament, pa to je osnovna demokratska institucija u jednom društvu, a vi šaljete samo jednu poruku - to su banditi, to je nepotrebno. To dolazi od mesijanskih ideja onih koji su danas na vlasti, od izvesne bahatosti, kao da su oni bogom dani da vode Srbiju, da nikada bolji ljudi od njih nisu vodili. A stalno radiš nešto što ti tu krhku demokratiju ruši u očima građana.

Građani počinju da se pitaju da li je ovo sve trebalo, i ti opet kao da otvaraš predvorje diktature gde će građani reći, znate ono, dobar diktator, nažalost, Srbija je navikla na diktature i zato treba biti ekstremno oprezan kada rušiš medijski, zakonima, demokratske institucije. Evo, sad prete Aligrudiću što je slikao poslanike. Pa, ne sme se to raditi. Vi morate da odgovorite prvo na jedno osnovno pitanje, da li je dozvoljeno slikanje ili nije, ako nije, zašto nije dozvoljeno. I drugo pitanje, je li on u pravu ili nije u pravu. Šta ja mislim o Aligrudiću lično i o njegovoj stranci, to nema veze, mogu čak i da mislim isto što i ovi koji ga napadaju, ali to nije bitno. Čovek je pokazao jedan snimak, izvolite, odgovorite je li on laže ili ne laže. Znači, on je postavio stvarno jedno teško pitanje - da li je moguće da je parlament funkcionisao, da su kartice bile tu a poslanici izašli, što ne bi u principu smelo, poslanik bi trebalo da izvadi karticu kada ode sa mesta, to jeste pravilo. Znači, to je primer kako se stalno ljuljaju te naše krhke, tanke demokratske institucije i to pokazuje strašnu neodgovornost vlasti.

To sa Canetom je mnogo dramatičnije. Potpuno je jasno da je on bio isporučilac tih cigareta za vreme Miloševića. Ja ne znam više nego bilo koji građanin, ali jedna je stvar sigurna - čovek daje intervju u kome najdirektnije kaže da je postojala grupa u kabinetu Vojislava Koštunice koja je vodila jedan rat. On kaže - ja imam materijalne dokaze za ovo, to je bitno. I drugo, taj čovek kaže - ja sam to predao tužilaštvu. Čujte, zašto

tužilac, koji stalno hoće da istraži političku pozadinu, ili hoće da proširi istragu o atentatu na dr Zorana Đinđića, nije reagovao? Bilo je potpuno jasno da su se neki mediji pravili da to nisu videli, neki su onako, hajde da kažem, relativno korektno preneli, a neki su vodili kampanju protiv tog istog Subotića. Pa, nije sad bitno kakav je on. Ako bih ja išao tom logikom, pa šta je sve svedočio zaštićeni svedok Dejan Milenković? Dejan Milenković Bagzi je kriminalac, i to najcrnji, to je potpuno jasno, on je i zaštićeni svedok da ne bi išao na robiju. To je ista logika, ovaj čovek je zaista bio tu, on je rekao da je postojala grupa koja je slala faksove. Koliko je meni poznato, te podatke su valjda dobili advokati Mila Đukanovića u Bariju. Zašto se naše tužilaštvo ne obrati tom čuvenom Šelziju koga svi tabloidi stalno citiraju, tom tužiocu u Bariju koji navodno stalno vodi istrage oko šverca cigareta, što njega ne traže? Znači, država državi, tužilaštvo tužilaštvu, da se traži da on dostavi te podatke. Da li je tačno, da li je moguće da su iz kabineta Vojislava Koštunice prevođeni tekstovi i slati njemu, je li to posao kabineta Vojislava Koštunice da šalje jednoj stranoj zemlji tekstove prethodno prevedene na italijanski - a Subotić tvrdi da ima materijalne dokaze da je to tačno. Da li je tačno da je pokojni vlasnik i urednik Nacionala Pukanić plaćen iz Beograda da vodi kampanju protiv Đinđića?

Je li vama logično da u Hrvatskoj izađe, ne sećam se, valjda 38 nastavaka tekstova o Zoranu Đinđiću kao o šverceru cigareta, što je jedna budalaština, jer Zoran Đinđić je bio u opoziciji, ne možete iz te pozicije naveliko švercovati cigarete. Možete da stavite u gepek od automobila, možete i u kofer. Ako to kažu, evo, ja prihvatom, Zoran Đinđić je nosio u koferu cigarete. Pa, kako ćete šleper cigareta da prenesete preko granice koju čuva Milošević, šta, on je valjda puštao Zorana Đinđića? Pa, nemoj da se igramo, pa to ni najveći mrzitelj Zorana Đinđića ne misli ozbiljno. Znači, kako je mogao Zoran Đinđić da švercuje cigarete kad je bio u opoziciji, i to progonjenom? Ali, sudbina Zorana Đinđića kao da nikog više ne interesuje. Faktički, samo je Demokratska stranka rekla - mi molimo, mi zahtevamo da organi države reaguju. Niko drugi. Ja vas samo upozoravam da je Subotić rekao u tom intervjuu, citiram: "To je grupa koja je učestvovala u ubistvu Zorana Đinđića, pripremala je teren i ja molim tužilaštvo da na to reaguje." Pazite, taj čovek to kaže i svi se posle jednog dana ponašaju kao da on to nije izgovorio. Ne znam da li Srbija stvarno može na ovom zataškavanju političkog ubistva baš mirno da spava. Znam da vaši slušaoci misle kao ja, znam da veoma mnogo poštenih ljudi u Srbiji želi da se to raščisti do kraja, ali ko je taj koji to sprečava i neće? Evo, ovo je bio još jedan povod da se o tome razgovara. Današnji VD republičkog

javnog tužioca je rekao, sećate se - kad se završi ovo suđenje, počecu. Kada je advokat Srđa Popović tvrdio da mu je ovaj to lično rekao, on je opovrgao, što je bilo, znate, dosta tužno, teško da je čovek ugleda Srđe Popovića to izmislio. Ne treba to Srđi Popoviću, znaju njega ljudi ovde dovoljno, ima on svoju biografiju, i pravnu i advokatsku i u odbrani ljudskih prava. Ali, koliko god to sve bilo žalosno, sad je taj čovek VD republičkog javnog tužioca. A što sad ne reaguje? Sad je isto ono što je tvrdio gospodin Popović rekao Subotić. Očigledno on čeka da se sve zaboravi. Ali, neće se zaboraviti. I danas se pišu knjige o tome ko je ubio kralja Aleksandra u Marseju, nije to nestalo i neće prašina pasti na atentat na Zorana Đinđića, varaju se oni. Varaju se oni koji kažu - sad je Srbija divna, što time da se bavimo.

Stalno nam prikazuju slike kao dečje crteže - znate kako izgleda tipičan dečiji crtež, kuća sa prozorčićima, vrata, krov, uvek iz dimnjaka ide dim, pored je uvek drvo, nekad bunar. E, tako izgleda i Srbija, nacrtano je da je ona na pravom putu, samo što nije dobila beli šengen, Mladić samo što nije uhapšen, ima tu neka iskompleksirana Holandija koja nas maltretira jer nije zaštitila nikog u Srebrenici, ali, sad slušajte to, da u Srbiji nikada bolja vlast nije bila, jer je ta vlast savladala krizu. Dinkić je, po običaju naravno, šutnuo loptu van terena, rekao je da je kriza već praktično prošla, samo što to ne misli ni kineski premijer, ni američki predsednik, ni Putin, ni Medvedev, niko, oni se ne usuđuju tako nešto da izjave. Znači, sve je divno, samo ja koji postavljam ovo pitanje, vi koji imate tu emisiju, e-Novine koje pišu - mi smo ljudi koji imaju neke nejasne probleme, nešto im fali, smeta, nešto s tim ljudima nije u redu, zašto oni uopšte to pitaju kad je sve to jasno?

Mene to uvek podseća na parolu Musolinijevog fašizma, "važno je krmaniti", on je krmanoš. E, mi sad imamo krmanoša, bura, talasi, ali brod je stabilan, znate ono, krmanimo, znamo kud idemo. Jedno sasvim ozbiljno pitanje: a kud idemo? Ja uopšte nemam pojma kud idemo. Evo, sad su nam nesvrstani najbolji, možda se pravi nova konferencija u Kairu, Bankoku. Rekao bih da taj raskorak između proklamovanog i stvarnog, između frazetina koje kontrolisani mediji vrte i realnosti koju vide građani postaje sve dramatičniji. To me podseća na onu scenu kad vam neko kaže - ej, uštini me, ne mogu da verujem, je li se ovo stvarno zbiva? Sećam se da sam se samo jednom u životu tako osećao, kad sam gledao na televiziji Istočne Nemce kako demonstriraju i drže transparent sa slikom Gorbačova, pazite, generalnog sekretara Komunističke partije Sovjetskog Saveza, na kojem piše "Gorbi, pomoz nam". Mislio sam da ludim, Istočni

Nemci za koje smo mislili da najviše na svetu mrze komunizam nose transparent "Gorbi, pomoz nam"! Znači, imate te neverovatne situacije u životu, i tako je sad sve više i u Srbiji. Ima mnogo viceva koje ja ne volim, koji teraju šegu sa duševnim bolesnicima, ali oni uvek počivaju na tome da ludaci nešto rade a prave se da je normalno. Jedan od tih odvratnih viceva o njima kaže kako neki čovek dođe u bolnicu i vidi kako ovi skaču s trambuline u bazen pa kaže "vidite, ovo je fascinantno, obično se kaže men sana in corpore sana, zdrav duh u zdravom telu, a vidite, ovde je duh oboleo, a telo fantastično". A drugi mu odgovara "gospodine, da još ima vode u tom bazenu..." Ali Srbija tako počinje da izgleda, skačeš u bazen, sve je divno, ali nema vode u bazenu. Pući će to u jednom trenutku, jer normalni ljudi ne mogu predugo u tome da budu.

Naravno da je Koštunica bio grobar demokratske, evropske Srbije, on je počeo, oduševljen što je premijer, usvajanjem niza evropskih zakona, ali politika uvek vrlo brzo pokaže svoje pravo lice. I naravno, on je završio tako što je palio ambasade. Taj miting je, međutim, zakazala i Demokratska stranka, ministri iz Demokratske stranke su stajali na toj bini, a i Tadić je bio jedan od ljudi koji je sazvaio miting. Naravno, on je onda odjednom izmislio da ima službenu posetu Rumuniji, po nekim legendama je, kad je završio sastanak sa predsednikom Rumunije, sedeo u našoj ambasadi u Bukureštu i gledao to na televiziji. E, to je meni simbolički, ta scena bine gde sedi njegova stranka, a njega nema, to je meni slika načina na koji on vidi vlast. Ako je on bio protiv tog mitinga što ga je sazivaio? Ako je promenio mišljenje, trebalo je to da kaže. To je politika nepreuzimanja odgovornosti ni za šta. Znači, sazoveš, a onda tebe nema, ali tvoji sede.

To se inače u teoriji komunikacije, pa kasnije u terapiji, zove double-bind poruke, poruke suprotnog značenja. Sazvaio si skup, ali tebe nema, ali su bili tvoji, a ti nisi mogao. Koštunica je naravno tim mitingom završio svoje odnose sa Zapadom. E, sada, ako je Koštunica sahranio u tom trenutku evropsku Srbiju, šta radi Tadić s tom Srbijom, šminka taj leš ili šta? Hoće da kaže da ne možemo ići tim putem? Zašto je došlo do nasilja, zašto su reči na mitingu bile antizapadne? Nemoj da se igramo, pa sav taj miting je bio protiv Zapada. Priznali ste Kosovo? E, onda ću ja vam demoliram ambasadu. Zapravo, paradoksalno je, taj mladić je, koliko god bio huligan, nahuškan to da uradi. Vuk Jeremić je u parlamentu - ja sam sedeo i slušao - rekao da je naša spoljna politika direktni kontinuitet Koštuničine spoljne politike. Sa paljenjem ambasada? To je ta, kako bih rekao, potpuna nedoslednost u politici i opasna demagogija. Za mene je ta slika postala

slika današnje Srbije, simbol. Sve je PR, sve su spin-doktori, sve je šminka, leš je našminkan. Kad kažem leš, mislim na leš antievropske politike, leš tih floskula o tome da Srbija ima svoje posebno mesto. U trenutku priznanja Kosova od strane većine tih zemalja vi organizujete skup protiv njih, zapalite im ambasade i posle toga se vratite iz Rumunije i kažete da ništa nije bilo.

Pogledajte ovaj trenutak kada vlada pravi komisiju da traži kosti Draže Mihajlovića. Mene to zaista mučno podseća na ono pripremanje za rat, Prebilovci, sećate se, vađenje kostiju, podseća me na te monstruozne ustaške zločine, to nošenje kostiju, ta manipulacija kostima bila je priprema za novi rat sa porukom - e, vidite kako ćete proći. Šta znači sad to traganje za kostima Draže Mihajlovića? Ako neko smatra da treba da se revidira sud istorije, pa neka to kaže. Ako je teza, što neki proturaju, opšteljudska, da se svako sahrani kako treba, ja se slažem, ali ja molim onda, u Beogradu je ubijeno 10.755 Jevreja, na Banjici, u Jajincima, svaki taj čovek ima da se nađe i da se sahrani na isti način kao Draža Mihajlović. Govorim sad samo o Beogradu, ne govorim uopšte o stratištima u Srbiji. Ako je to ono čime će Srbija da se bavi sledećih godina, molim, ali su onda svi jednaki pred smrću. Ali, nije tačno, to traganje za kostima je politička odluka, to odvratno licitiranje, taj poziv da se jave da konačno sahranimo našeg đenerala, znači, to je revizija istorije.

Ali ima li Demokratska stranka stav o tome? Pa, ona je glasala kad je Koštunica imao prvu vladu tri godine, na predlog Vuka Draškovića izglasano je zakon da se izjednačavaju prava boraca ravnogorskog i oslobodilačkog pokreta, Demokratska stranka je za to glasala. Znači, ona je tada imala politički stav da je to isto. Ja nisam glasao, sećam se, iz sale je izašlo ono malo poslanika Socijalističke partije, sačekao sam da oni izađu i izašao i sâm, u znak protesta, nisam hteo da izađem s njima, jer stvarno ne želim da budem u tom društvu. Pa, neka kaže onda Tadić da misli da je Draža tragična ličnost istorije, da je Draža u stvari oslobodilac... Sad zamislite u Francuskoj da Sarkozy koji je desničar izgovori - ma ne, naša istorija nije bila pravedna, kako smo smeli maršala Petena da osudimo na smrt, on nije pogubljen samo zato što je bio tako star, kako smo smeli... Pa, Francuska je osudila na smrt svog kolaboracionistu, o čemu mi pričamo? Hajde da pomenem i Milana Nedića - kažu da je Milan Nedić bio spasilac Srba, a ja sad samo pitam ovo: pošto je on ogroman broj odluka doneo protiv jevrejskih građana, ja mogu da ih citiram sve, i to sve tokom '41, pošto je on doneo mnogo odluka protiv komunista, njegova

policija je hapsila komuniste i simpatizere komunizma, da li su komunisti Srbi, da li kad si komunista više nisi Srbin?

Ako je Nedić spasavao samo Srbe, kako nije spasavao Srbe komuniste? Ili se ovde implicira da kad si komunista, ti si životinja koju može da ubije svako? Da li je Srbin komunista još uvek Srbin? Ali to je takođe slika današnje vlasti. Evo, bili smo na tribini vi i ja gde je čovek ustao i počeo da hvali Nedića, kako je sve bilo uredno, kako su svi dobili udžbenike, idealizovao je, i, sećate se, vi ste planuli i pitali ste ga "da ste bili jevrejsko dete tada, da li biste to govorili?". Meni je bilo neprijatno, iskreno da vam kažem, jer i to što je on rekao je posledica onoga što imate po medijima. Zamislite, sad su Mađari strašno svečano proslavili 50 godina od ustanka, pobuna protiv komunizma sa toliko žrtava, zamislite da neko kaže tako nešto. A to je isto kao kod nas, ali kod nas to prođe, niko ne reaguje. Kažu ljudi - pa, čekaj, što se bune, pa baš je komunizam za 50 godina, za 20 godina, sačuvao Mađare. Ej, a to su heroji, taj pukovnik Meleter i, naravno, Imre Nađ. Samo u Srbiji se borba protiv tiranije smatra žrtvovanjem srpskog naroda, pa to je bolesno. Pa, čekajte, što Karađorđa ne optuže, znate koliko je Srba stradalo u ustancima i borbama protiv Turaka? Pa, što ne kažu - kakav Karađorđe, to je bitanga, trebalo je čekati da se raspadne Otomanska imperija. Moram da kažem da je mučno to sve slušati.

SVETLANA LUKIĆ:

A koji je cilj toga?

ŽARKO KORAC:

Istorijsko pomirenje, da svi budu u pravu, to je sad ideal Srbije, sve je kao neki puding. To već ide do analogije da ste vi božje stvorenje. Ako neko voli hrišćanstvo i hrišćanske analogije, pa dobro - Isus je bar jednom bio agresivan, uzeo je štap, pa se, kad je ušao u Jerusalim na magarcu, razjario kad je video pare ispred hrama, to ga je posebno pogodilo, pa je onda to razbio. I on je očigledno protiv nečega bio. Ali samo u Srbiji nema toga protiv čega ste, nego ste za sve i to je, kako bih rekao, tragikomično, to je jedna beda. Tužna je Srbija danas, ne učestvuje ni u čemu, ali smo proslavili Dan Evrope. Pa, taj Dan Evrope je dan pobede nad fašizmom, a deo tog fašizma su bili i Ljotić i Nedić, i Draža je saradivao, možda nije počeo, ali je tako završio. Imate jednu bedu odnosa prema sopstvenoj prošlosti zato što hoćete svačije glasove. Eto, to je cela tajna, hoćete svi za vas da glasaju, i četnici i partizani i nedićevci i ljotićevci... Sećam se, čitao sam Konfucija, koji na jednom mestu kaže, pitali su da li u jednom selu treba svi da vole jednog čoveka, a on je rekao - ne treba da ga vole svi. Pa

su onda pitali - veliki učitelju, a da li treba onda svi da mrze tog čoveka, on je rekao - ne treba, a kako treba da bude, on je rekao - dobri ljudi treba da vole tog čoveka, a loši ljudi da ga ne vole.

(Marianne Faithfull - Last Song)

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo Marijan Fejtful, a na kraju Peščanika slušate Biljanu Srbljanović.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Diskusija oko toga da li će se menjati Ustav ili ne, koliki je broj poslanika, šta se događa u skupštini, do toga da li ćemo biti na beloj šengen listi ili ne, do svetske ekonomske krize, do toga da ljudi automotivacijom pokušavaju da reše najelementarnije pravo na ishranu i na život - sve to se jednako stavlja u jedan senzacionalistički kontekst. To je nešto kao u Bagdadu, gde ti i dalje svaka tri dana javljaju 30 mrtvih, 50 mrtvih, 150 mrtvih, a ti se već više ni ne osvrćeš na to. Čini se da je čitav svet na neki način pred jednom velikom prekretnicom, a da mi uopšte toga nismo svesni. I oni koji misle da su svesni mislim da puno greše kada se priklanjaju nekakvom paraleličarenju i pozivaju na teške i glupe reči kao što su komunistički sistem, bivši socijalistički sistem od pre 30 godina. To čuješ i u Francuskoj, po Evropi, a to je potpuno sumanuto pošto je svet otišao dalje. Ono što mi se čini da ljudi ovde uopšte ne shvataju je da pristupaju demokratizaciji i stvaranju civilnog, normalnog građanskog društva nekako darvinistički i smatraju da je to jedan proces evolucije koji će se kad-tad dogoditi. To nije samo naša greška. Imam utisak da su neke razvijene zapadne demokratije poslednjih 25 godina, ohrabrene velikim procesima pre svega u bivšoj Istočnoj Evropi, zaključile da je to jedna potpuno neminovna stvar i da je sad samo pitanje da li će se uspostaviti liberalno-kapitalistički sistem ili će to biti taj kontrolisani državni kapitalizam, kao što je u Rusiji ili, na primer, Kini, ili će biti južnoamerički model. To je sad kao rat između dva oblika kapitalizma.

Mi smo tu u jednoj stvarno prilično mračnoj grupi, mislim da smo među poslednjima u Evropi, ali smo u jednoj velikoj svetskoj grupi, a to su uglavnom fundamentalističke zemlje u kojima su veliki zločini, nema nikakvih ljudskih prava, u kojima su islamističke grupe užasno jake, u kojima terorizam cveta. Mi smo u toj grupi koja kaska i može da nam se dogodi da se na nama dokaže da ta darvinistička teorija o uvođenju demokratije uopšte ne mora svuda neminovno da se dogodi. Mi smo pre

dvadesetak godina prvi put prišli višestranačju, tada smo uveli sistem izbora. I to je jedina institucija koja postoji ovde, mi otad imamo izbore, koji ništa ne nose. Znači, da li će biti 250 ili 150 poslanika, to je potpuno besmisleno, i mislim da je to mnogo ljudi već reklo, da je svima to potpuno jasno. Bolje je, kao u Riziku - raspodeli ono kućica i zastavica koliko imaš, pa koliko si tih žetona ili poena osvojio na izborima, i na osnovu toga se nekih pet ljudi dogovara oko svega. Ali nama se nameće ne samo da je demokratija diktatura većine, nego da ti ljudi nemaju nikakvu odgovornost i da su oni obavezni vojnici svoje partije, da je demokratija zapravo koliko koji klub dobije poena, a kako će ko da iskoristi te poene, da li lažući i kradući, to je na njima. A ti kao što si glasao sad, tako čekaj sledeće izbore pa glasaj drugačije. Znači, da li će da smanji sa 250 na 150, to je potpuno besmisleno, ne razumem tu vrstu razgovora.

A zatim, ništa ne znači ni da imamo izbore, jer izbori ovde ništa ne donose. Za šta god da glasaš ili misliš da glasaš, to nije to. Ni ljudi za koje glasaš, ni njihove ideje, jer su one ili lažne ili se promene prvom prilikom ako mogu da se naplate u nekom suprotnom smislu. Sada ne samo da neko ko je govorio da poštuje nezavisnost Kosova o tome više ne govori, nego svi čute na sve teme za koje su plaćeni i izabrani da govore. A čute jer njih niko ne pita da govore. Građansko društvo ovde ne postoji. Ima neka teorija po kojoj za uspostavljanje demokratije treba da imaš Ustav, slobodno tržište i građansko društvo, civilni sektor. Za Ustav ti navodno treba šest meseci, za slobodno tržište šest godina, a za građansko društvo ti treba dve generacije. Mi sada imamo 20 godina od prvih višestranačkih izbora, ove godine - mi nemamo ni Ustav, ni to što treba da se uradi za samo šest meseci. Da ne govorim da kod nas imati slobodno tržište podrazumeva da svako može slobodno da krade, pre svega ako je u sprezi sa vlašću, ali i u opoziciji, bitno je samo da si u vezi sa institucijama bilo kakve vlasti. To se zove slobodno tržište, a ne postoji nikakva niti socijalna zabrinutost, niti socijalna pravda ljudi koji bi trebali da formiraju taj građanski sektor. Mene to najviše pogađa, ja nemam šta da zamerim ni vlasti, ni opoziciji, nemam više nikakva očekivanja od njih, ništa mi od njih ne treba, neću više nikad da glasam ni za koga od njih i smatram da više neću ni da izađem na izbore, zbog toga što izbori zapravo ne donose ništa. Ali veoma sam razočarana građanskim društvom u ovoj zemlji, kojem je dovoljno samo da se uhvati za jednu manju ili veću deklarativnu misao, ali ne gleda nikakvu širu sliku.

Ja znam da je ta deklarativna misao neiskrena, znam da ti za koje ja glasam ništa ne rade da zaista stvore društvo u kome se vrednosti o

kojima oni deklarativno govore i poštuju i primenjuju, ništa na tom planu ne rade, ali mi je dovoljno da oni to govore. I to je svedeno na to - hajde ti reci u moje ime nešto što ja hoću da čujem, samo to da čujem, da neću umreti od raka, a onda rak ne moramo uopšte da lečimo, on će nekako sam od sebe... Mislim, svi ćemo istruliti sa time.

Naučno je dokazano da ne možeš da uspostaviš demokratsko društvo ako nemaš socijalna prava. Potpuno je jasno, hajde, pogledaj neke islamističke zemlje - gde god imaš visok stupanj korupcije, imaš strašno visok stupanj nacionalizma i religijskog integriteta, fundamentalizma. Sve te arapske zemlje imaju prevashodno problem siromaštva i problem korupcije, i ti nemaš veru u sistem vođen nekontrolisanom vlašću, koja je u nekontrolisanoj krađi i korupciji do te mere metastazirala u čitavo društvo da se ljudi onda okreću jednoj drugoj vrsti demagogije. To se dešava svuda. Znači, nije dovoljno da ja imam jednu političku grupaciju na vlasti koja izađe i kaže da želi borbu protiv, ne znam, nacionalističkih aveti prošlosti, kaže da osuđuje Srebrenicu, osuđuje ratne zločine itd, a ne radi ništa na tome. Pa, čak i ovi koji bi kao nešto da rade na tome istovremeno učestvuju u jednoj stravičnoj korupciji, akteri su te stravične korupcije pod kojom društvo posrće. I ti sad ovde imaš ljude koji seku sebi delove tela ili blokiraju gradove, ili u Francuskoj kidnapuju direktore fabrika. Mi smo naučili to u istoriji, ludizam, oni uzimaju pare, razbijaju mašine.

Zbog čega bujaju svi ti ekstremistički pokreti? Zato što se ljudi neminovno okreću, kažu - aha, demokratija je pljačka, idem ja ovamo gde nije pljačka, jer tog radnika iz Kragujevca ipak više boli to što on nema šta da jede i da dá svojoj deci da jedu nego zločin u Srebrenici. I ništa mu ne znači da izađe sada bilo koji od savremenih političara i kaže - ja osuđujem zločin u Srebrenici, a zatim učestvuje u pljački države koja dovodi do toga da njegova deca nemaju šta da jedu.

Naravno da će da se okrene, juče je Toma Nikolić počeo predizbornu kampanju za opet neke izbore, a šta su ciljevi? Borba protiv korupcije, kriminala, za bolji život i samo što nije rekao "za mir u svetu i protiv globalnog zagrevanja", do toga nije dobio. Ali je rekao - mi zahtevamo da se izborima zaustave ovi koji su na vlasti, koji su kriminalci, pljačkaši koji narkoticima truju našu decu. Čekaj, o čemu ti govoriš, kome se obraćaš? Da li je to ona ista retorika - drogiraju nas sa Zapada, hipnozom deci ubacuju heroin u mozak, demokratija je jednako narkomanija? Da li se mi to vraćamo retorici s početka 90-ih? Znači, građani gledaju, probaju, glasaju za nešto, pokušavaju nekom vrstom minimalnih promena. Ljudi

nisu nikad spremni za neke velike promene, nego sve mora polako, svi ljudi svuda su mrljavi, nema ovde neke snage da se cimneš i kažeš - bre, dosta, sad je ova crta, i napraviš neku vrstu revolucije u sebi. Te minimalne promene su te dovele do toga da samo neki isti ljudi cirkulišu i pljačkaju sve što može da se opljačka, a ti si glasao za njih jer su oni, kao, protiv zločina u Srebrenici. Naravno da ću da se vratim na ono od čega sam krenula: ja neću više da glasam, neću više da izlazim na izbore.

Korupcija postoji svuda u svetu, to je potpuno jasno, postoje države u kojima je ona kažnjiva, pa nekada te ulove, nekada te ne ulove, ali sistematski pokušavaju da te ulove. A postoje države kao što je naša, gde je ona sistematski nekažnjiva, korupcija ovde znači biti snalažljiv biznismen. Zbog čega bi mi uopšte imali parlament, ništa tu ne treba da postoji, jer oni zapravo ništa ni ne rade. Ne rade čak ni ovi za koje ja glasam. Predsednik mog poslaničkog kluba, na primer, predloži zakon za koji glasa samo dva poslanika, a u mom poslaničkom klubu ima 15 poslanika. Pa gde je ovih 13, čoveče? Pa, ako ti ne možeš da na'vataš svojih 13 poslanika koji se mlate negde okolo, nego imaš ova jedina dva majmuna koji su odgovorni i sede tu i glasaju, što predlažeš taj zakon, što učestvuješ u tome uopšte? Ti znaš unapred da zakon neće proći, ali kao, eto, ti si rekao. A ni tvoji ljudi nisu u stanju da dođu da sede tu, čoveče, da se ne pomere odatle i da glasaju za to, pa barem nominalno, bre, da se vidi 15 ljudi. Za mene je to potpuno nedopustivo. Zašto bih onda dalje glasala za to?

Ta priča o finansiranju stranaka je potpuni kraj politike. Ako imaš jedan finansijski centar koji finansira sve stranke, o čemu mi onda govorimo? I taj finansijski centar je obogaćen kroz korupciju koju mu omogućavaju oni koje on finansira. I to je sad neko takmičenje, ti na izborima u stvari trčiš trku da se pokažeš tim finansijerima, da zauzmeš poziciju, da bi oni ovima dali više, tebi manje. Vladu je pravilo nekoliko finansijera sa nekoliko stranih ambasadora, to niko ne krije. Mislim, koja je to demokratija, izvinite! I potpuno je normalno da onda neki građanin koji ne zna kako da spoji 1. i 5. a ne 1. i 31. u mesecu kaže - ma, neću, bre, više da glasam za ove. Vidiš, to je to liberalno tržište, ponovo se okrećeš ovima koji te vode u jednu totalnu izolaciju, naravno, da bi oni došli u poziciju da krađu i pljačkaju. Mislim, nemaš pravo ništa da kažeš ako ne objaviš ko ti finansira stranku i ne razumem u čemu je problem. Za mene je prilično neobično da, na primer, pročitam u izveštaju svoje stranke da se ona finansira dobrim delom iz članarine. Ja, recimo, nisam nikad platila članarinu, nisam ni znala da ima članarine u mojoj stranci, ja sam možda zbog toga i uklonjena iz te stranke pošto sam neredovni platiša. I ovom

prilikom se izvinjavam stranci i želela bih da platim svoju zaostalu članarinu za poslednjih godinu dana. Jednostavno, smatram to malo neukusnim, to jednostavno nije u redu, to nije sistem vrednosti iza koga ja mogu da stanem.

Iako je moja kritika možda okrenuta ka tim akterima političkog života zapravo me oni ni ne zanimaju. Zanima me publika, zanimaju me građani, zanima me to građansko društvo, zanimaju me intelektualci, zanima me zašto je ljudima to dovoljno - pametnim, inteligentnim ljudima koji su poslednjih 20 godina pokušavali da budu neki intelektualni stožer reformi, da guraju, da izguraju tog Miloševića, da budu protiv rata, da izaberu Đinđića, a ne Koštunicu, da guraju da se ubistvo Đinđića ne zataška. I sad kao odjednom svi kao da kažu - pa, dobro, meni je dosta da mi neko kaže "to je tako" i ja ću da sedim i da krckam taj svoj mali intelektualni život u svom ćošku jer nije sada trenutak, nije prilika da se talasa na bilo koji način. Prilično sam razočarana što se ljudi svakodnevno suočavaju sa sve većim i većim aferama koje direktno dovode do toga da neki drugi zločin u Srebrenici postane moguć. To nije nikakva teorija, hipoteza, to je naučno dokazivana činjenica. Društvo koje će bankrotirati će biti savladano i preuzeto od tvrdih nacionalističkih, integrističkih, religioznih, fundamentalističkih snaga i biće u stanju da povede neki novi rat. Lično smatram da je to što Boris Tadić i njegov ministar Jeremić govore uporno o Kosovu takođe jedna velika dimna zavesa. To što se mi nerviramo jer su oni tobože okrenuli Demokratsku stranku, jednu građansku stranku, ka totalnom nacionalizmu, to uopšte u stvari nije tačno, njih to ne zanima. Te ljude to uopšte ne zanima, njih zanima da oni podižu dimnu zavesu, da koriste tu priču o nacionalizmu, a da se istovremeno vrši takozvana privatizacija, odnosno pljačka društva. S druge strane, imaš građansko društvo i građanske stranke ili političke aktere koji govore protiv nacionalizma, to takođe nikog ne zanima. Ni njih to ne zanima, nego su oni pokriće za ove iste ljude koji pljačkaju ovu državu. Za mene je to potpuno nedopustivo. Onda nekako napravim nekakav sistem jednakosti između toga, ovaj što ide za teritorijalni integritet i suverenitet, to je jedna prazna i glupa floskula koja me nervira. Kao što njih nervira to što ja govorim Srebrenica, Kosovo, Srebrenica, Kosovo. Ali, sve to su prazne reči, to su ljuštore, na tome se suštinski uopšte ne radi, nego je pokriće za pljačkanje države. Imam utisak da su ljudi postali kukavice.

Ovo sada govorim kao da nemam nikakve veze sa tim, iako nisam izašla iz svoje stranke, ali ne znam da li sam izbačena iz stranke ili nisam, s

obzirom da nisam više ni na listi potpredsednika. Nisam pozivana na sastanke predsedništva, u subotu je skupština moje stranke, nisam pozvana ni na svečani ni na radni deo. Na svečani deo bi me možda manje zanimalo da dođem, ja bih volela da učestvujem u tom radnom delu i da delegatima u jednoj demokratskoj proceduri kažem šta mislim da je problem čitavog društva, pa samim tim i stranke čiji sam član. Ali, dobro, nemam tu priliku, pa to govorim ovim putem i verovatno ću se time zameriti strašno velikom broju ljudi koji smatraju da nije trenutak, nije prilika, ne treba otvarati nove frontove, i ja frontove na neki način ne želim ni da otvaram. Ja samo želim da se odgovorno ponašam prema svojoj političkoj misli. Mislim da su građani kao što sam ja totalno poraženi, potpuno marginalizovani i da u ovoj državi caruje neka druga vrsta, kako da kažem, merkantilističke demokratije koja odgovara samo jednoj jako uskoj eliti, a ostatak građanstva će to pogoditi mnogo više nego svetska ekonomska kriza. Pa, ja to sada otvoreno kažem, možda će još neko da se složi sa mnom, a možda će svi da me prezru, ali u svakom slučaju ja svoju političku ideju živim tako što i kada je neprijatno, ja kažem. Pa, kako god da bude. Nemam šta da zamerim političkim elitama, imam da zamerim građanima, glasačima, ljudima kao ja, koji ćute i gledaju na drugu stranu.

Ljudi moraju da znaju, ovo što mi imamo, to nije demokratija. Drugo, naši izbori podsećaju na izbore za mis, imaš mis i dve pratilje, mis šarma, mis fotogeničnosti, koje su kao neke prišipetlje, ali i one se ogrebu za neku naslovnu stranu i za neku manju reklamu, i one će da uzmu neku lovu. To je ulaganje u sebe i u svoju budućnost, u budućnost svog bankovnog računa. Ja sam glasala za Borisa Tadića na izborima kada je on oborio vladu Zorana Živkovića time što je priznao aferu Bodrum. Odlično se sećam njegovog intervjuja na nekoj Karićevoj televiziji, kakva bizarnost, zamisli, gde je prvi put priznao da je afera Bodrum postojala. Mislila sam, ej, bre, ovaj čovek će da se sunovrati sada, ali ima hrabrosti, i ovo je neki novi početak. Biće jedan period gde će neko drugi da uzme kajmak od toga što si ti priznao jednu krađu u parlamentu, ali mislim da to vodi moralnoj rehabilitaciji društva i da u sledećem koraku, na sledećim izborima ti možeš samo da se uspostaviš. To je tako i bilo, samo što je od sopstvenog priznanja afere Bodrum on preuzeo mehanizme da sâm može da pravi aferu Bodrum. Znači, on je priznao tu aferu zbog toga što je nije on napravio, da bi preuzeo vlast i mogao da je pravi. Sad uporno imaš takve stvari. Poslednji je taj cirkus sa Aligrudićem koji snima kartice, da li postoje kartice ili ne, ko kako glasa itd.

Mislim, mene je toliko sramota toga, ja crvenim, to je transfer neprijatnosti, mene je u njihovo ime sramota, ali me je mnogo više sramota načina na koji reaguje vlast, šta oni govore, kako prave cirkus od toga, kako izlazi ponovo taj Čanak i govori o Hari Poteru i Milošu Aligrudiću, kakvo je to ponižavanje institucije parlamenta. Demokratska stranka nema nikakav koncept, nema nikakvu misao, to nije nacionalistička stranka, to je stranka borbe za vlast. Oni se kao stranka iscrpljuju prvo u borbi za vlast u samoj stranci, a zatim u borbi za vlast u državi, to je sve što oni rade. Oni su jedan perpetuum mobile, tu ništa drugo ne postoji. Može da nam se dogodi da ostanemo zemlja koja nažalost nije uspela da prođe period tranzicije, može da nam se dogodi da padnemo na tom ispitu i da nekako ostanemo u tom nekom interregnumu, kao oni večiti studenti što sa 42 godine i dalje studiraju prava. Tako ćemo i mi sledećih 20-30 godina biti u periodu tranzicije koju nikada nećemo umeti uspešno da savladamo. Da ti je neko 2000. godine rekao da će ti 2009. godine demokratski predsednik zabranjivati javno licitiranje datumima sa šengen listom, čoveče, pa ti bi rekao - idi, bre, ne lupetaj. E, to se sada dogodilo i bojim se da ćemo biti primer evropske države koja je pala na ispitu tranzicije, zauvek ostala u periodu tranzicije, dokle god ovde bude bilo malo para da se opljačka, a onda će samo u nekom trenutku neko objaviti bankrot, čao, ugasiti svetlo. Toliko će Srba tada ostati da ćemo moći svi da se smestimo negde u neke druge države, ako tada budemo skinuti sa bele šengen liste.

Oni samo krpe rupu od danas do sutra, kao najsiromašniji građani. Znači, nema štednje, nema razmišljanja o prekosutra, nego samo šta ću danas da ručam, ne šta ću da večeram. Samo šta ću ja sada iz udarca moći da zakrpinim, da se zadrži ova država i ne skruni, dokle god još može nešto da se učari. Tu nema nikakve empatije, mi imamo vlast koju nimalo ne zanima kako ljudi žive, njih zanima samo da ne dođe do nereda, da im se ne blokira grad. To je neki šupalj zub koji će, kad budeš zagrizao, da pukne. Oni samo znaju da treba tvrde da grizeš na drugu stranu, a na ovu malo meko, da taj zub takav kakav je stoji. Samo da odstoji još neko vreme dok ja mogu još nešto da izvučem, a posle - nema pomoći. Zbog toga mene ne zanimaju više uopšte te pojedinačne stvari, ne zanima me ni broj poslanika, ne zanima me ni koliko je koštao turnir Srbija open. Mene zanima to što ovde ne vidim nikakav globalni državotvorni pogled, kuda mi idemo, šta je naš plan. Ne, to misli samo kako da zadrži onaj gangrenozni, truli zub. Svaki mesec ili godina na vlasti meni, mojoj stranci, mojim prijateljima, ljudima oko mene, mojoj deci, mojim unucima puni džepove, i to je jedino što me zanima. E, pa ja u tome neću da učestvujem i to tako što ću javno da govorim ovo što

govorim i što ću javno da kažem da odbijam od sada pa nadalje da učestvujem, dok se ne pojavi neka druga snaga, ne politička, nego građanska snaga i potreba da imamo drugu vrstu vlasti, odnosno drugu vrstu političke snage. Dok se to ne pojavi, dok se ne uspostavi minimum konsenzusa šta mi hoćemo, da hoćemo da uvedemo demokratiju, da glasamo za zaista prvu pravu demokratsku stranku u posleratnoj Srbiji, ja više na glasanje da izlazim neću.

Stalno ponavljam scenu iz filma Kabare, kada pevaju Tomorrow belongs to me i kada se prvi dečko digne i svojim nemutiranim glasom počinje da peva u slavu fašizma, a ona dvojica razgovaraju i jedan kaže - mi ćemo njih iskoristiti, lako ćemo ih kontrolisati. A zatim, kada se čitava Bavarija digne u slavu Hitlera i peva Tomorrow belongs to me, ovaj čovek pita - da li zaista mislite da možete da ih kontrolišete? Imam utisak da smo mi stalno u takvoj situaciji, da su i oni prvi nacionalisti u višestranačkoj Srbiji, koji su podržali Miloševića, koji su bili intelektualci, od Selenića do Mihiza, znači ljudi koje ja poštujem i cenim, koji su smatrali da će moći da ga kontrolišu, da on radi za njihovu stvar, shvatili isto to: zar zaista mislite da možete da ga kontrolišete? Mislim da i ovaj civilni sektor danas isto tako gleda - nema veze ovo, to mi možemo da kontrolišemo, nego to nama služi za nešto drugo. Da li zaista misliš da to može da se kontroliše? Mislim da imamo u stvari jednu epidemiju nezainteresovanosti, ljudske nesolidarnosti koja je prisutna prevashodno među elitama. To me posebno boli, osećam se posebno odgovornom zbog toga i mislim da je moja obaveza da priznam i svoj stupanj krivice u tome.

(Leonard Cohen - A Thousand Kisses Deep)

SVETLANA LUKIĆ:

Ovako je Lenard Koen šaputao na londonskom koncertu, a šaputaće nadam se i nama 2. septembra u Beogradu. Čuli ste na kraju Peščanika Biljanu Srbljanović koja će zajedno sa Petrom Lukovićem i Biljanom Kovačević-Vučo govoriti u ponedeljak na našoj novosadskoj promociji. U utorak smo u Kragujevcu, tamo će govoriti Latinka Perović i Srđa Popović. Međutim, idućeg petka emisije Peščanik ili neće biti, ili ćemo nas dve doći kada budemo obavile jedan u tom trenutku, mislimo, mnogo važniji posao. Evo kratkog objašnjenja. Do sada smo održali 87 promocija širom Srbije, od Subotice do Pirota, od Bele Crkve do Soko Banje, od Starčeva do Novog Pazara, i odlazili smo isključivo na poziv, na poziv slušalaca, nevladinih organizacija, gradskih i seoskih knjižara, domova kulture. Pre otprilike dve godine počeli su prvi problemi. Prvo nisu hteli da nam iznajme salu pod

komercijalnim uslovima, onda su počeli nekoliko sati pre promocije da nam otkazuju obećane sale. Selili smo se u kafane i kafiće.

A onda su, kao što znate, braća i sestre iz Nacionalnog stroja, Sabora Dveri, iz Nomokanona, Naših, počeli da prekidaju promocije. Već jako dugo nijednu tribinu ne možemo da održimo bez policijskog obezbeđenja. Našim promocijama je prisustvovalo više od 20.000 ljudi, ali sada već i nekoliko stotina policajaca u maricama, u opremi za razbijanje demonstracija ili u kožnim jaknama. Sve češće u grad ili iz grada ulazimo i izlazimo u pratnji patrolnih kola. Sve je to naravno postalo jako mučno, što je, mislim, i bio cilj onih koji u tako apsurdno velikom broju šalju policajce da nas obezbeđuju. To naravno plaši naše slušaoce i nervira građane tih mesta u kojima policija okupira centar grada. Umesto da prave cirkus u gradu kada dolazimo, policija je mogla i morala da podnese prijave protiv makar nekog od tih ljudi koji su jasno pokazivali da su došli na promocije isključivo zato da bi ih prekinuli.

Nisam čula da je neko od tih ljudi kažnjen, ali zato je posle promocije u Pančevu prošle godine, kada su ljudi iz Sabora Dveri pokušali da prekinu našu promociju protiv naše gošće na tribini Biljane Srbljanović podneta prekršajna prijava za remećenje javnog reda i mira. Sledeće ročište je Biljani zakazano za petak, 22. maj. Biljani je u pozivu zaprećeno da će ako se ne pojavi biti prinudno privedena. Ova svinjarija nije privatni problem Biljane Srbljanović, ona je i naš problem. Dakle, kako je ročište zakazano za petak mi nećemo moći da se pojavimo u emisiji, ići ćemo sa Biljanom Srbljanović u sud, a vas, slušaoce Peščanika, pozivamo da nam se pridružite. Ako je vreme za samoorganizovanje i za samozaštitu, onda u redu. Čekamo vas u petak u 9 sati ujutru ispred suda u Kneza Miloša 47, a više informacija o ovome dobićete ovih dana na našem sajtu www.pescanik.net. Da završimo sa jednim poklonom.

Za kraj poklanjamo pet najnovijih knjiga Peščanik FM broj 14 koja je tek izašla iz štampe i od danas se može naći u knjižarama B92 shop, Beopolis, Plato, Stubovi kulture. Prvih petoro slušalaca koji se jave na telefon 30-12-092 knjige čekaju na portirnici današnjeg slavljenika, Radija B92.

SVETLANA
LUKIĆ

KLIPANI

ŽARKO KORAĆ, *psiholog,*

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava,*

VESNA PEŠIĆ, *sociološkinja,*

BILJANA SRBLJANOVIĆ, *književnica*

MILOŠ:

Dobar dan. Iako ne čujete glas Svetlane Lukić ni glas Svetlane Vuković, ipak slušate *Peščanik*. Današnje specijalno i skraćeno izdanje *Peščanika* vodiće Miloš i Sofija. Dve Svetlane su u ulici Kneza Miloša 47 u Beogradu, zajedno sa stotinak slušalaca, autora, sagovornika i prijatelja emisije *Peščanik*. Na toj adresi radi gradski sudija za prekršaje grada Beograda, koji je Biljani Srbljanović, dramskoj spisateljici i redovnoj sagovornici *Peščanika*, i često gošći na tribinama koje *Peščanik* organizuje širom Srbije, naložio, pod pretnjom privođenja, da se danas pojavi u sudu. Policija je optužila Biljanu Srbljanović da je kršila javni red i mir na promociji *Peščanika* u Pančevu prošle godine.

SOFIJA:

Malo podsećanje - 1. marta prošle godine Biljana Srbljanović je bila gošća *Peščanikove* promocije u Pančevu, zajedno sa advokatom Srđom Popovićem i filmskim rediteljem Milutinom Petrovićem. Promociju je nasilno pokušala da prekine grupa članova udruženja Dveri Srpske, predvođena glavnim urednikom časopisa Dveri Srpske, Boškom Obradovićem. U tome ih je sprečila publika. Oko dvesto Pančevaca je skandiralo "napolje, napolje!" i tako prinudilo policiju da reaguje.

MILOŠ:

Tokom promocije stigla je i anonimna dojava da je u sali postavljena bomba, a policija je te večeri sprečila pokušaj tridesetak članova desničarskih organizacija iz Beograda da dođu na promociju *Peščanika*, tako što im na ulasku u Pančevo nije dozvolila da uđu u grad. Nekoliko pripadnika desničarskih i nacionalističkih organizacija ipak je stiglo na promociju koju su pokušali da prekinu.

SOFIJA:

Koliko je nama poznato, policija nije podnela prijavu protiv makar nekog od tih ljudi. Ali zato je posle promocije u Pančevu policija podnela prekršajnu prijavu protiv Biljane Srbljanović.

MILOŠ:

Autorke i saradnici *Peščanika* pozvali su sve slušaocce da iskažu građansku solidarnost sa Biljanom Srbljanović, koja je optužena za ono čemu se usprotivila na promociji u Pančevu. Ispred zgrade u

kojoj se održava ročište, jutros se okupilo stotinak građana. A za nas ostale, koji zbog drugih obaveza nismo bili u mogućnosti da se danas tamo pojavimo, imamo reportere sa lica mesta - dve Svetlane, sagovornike *Peščanika* i optuženu Biljanu Srbljanović. Čučete ich u toku ove emisije. Mislim da sada imamo na vezi jednu od Svetlana - Lukić je tu. Šta se dešava?

SVETLANA LUKIĆ:

Biljana je unutra zajedno sa plakatima. Tamo ima dva mesta za publiku, pa smo odlučili da nas reprezentuju samo profesorka prava Vesna Rakić-Vodinelic i Vesna Pešić. One su unutra, čekamo da se završi ročište. Došli su nam prijatelji iz Lazarevca, Pančeva, Zrenjanina, Novog Sada. Posebno nam je drago da je došlo i puno naših sagovornika - profesor Vojin Dimitrijević, Nikola Samardžić, Čedomir Jovanović je došao da podrži Biljanu Srbljanović, Žarko Korać, Ivan Čolović, Dubravka Stojanović, Nenad Prokić, profesor Milan Vukomanović, Miljenko Dereta, Borka Pavićević i, naravno, gospodin Srđa Popović, koji je bio i učesnik sada već čuvene tribine u Pančevu. Čekamo rasplet događaja, mislim da će to suđenje biti završeno veoma brzo. Kada se to završi, videćemo da li ćemo mi preduzimati neke korake, odnosno da li ćemo mi tužiti policiju da je zloupotrebila svoj položaj time što na ovaj način maltretira našu gošću, a bio je red da protiv ljudi koje su morali da izvedu iz sale, koji jesu narušavali javni redni i mir, bude podneta prekršajna prijava.

MILOŠ:

Okej, Svetlana, čujemo se kasnije, tada ćete verovatno imati nekog sagovornika pored sebe. Dok čekamo sledeće uključenje uživo, slušaćemo muziku. Mislim da je prvi na redu Nick Cave.

(Nick Cave and The Bad Seeds - Dig, Lazarus, Dig!!!)

SOFIJA:

Dok čekamo da se Svetlane sa sagovornicima uključe u program, podsetićemo vas kratko na nekoliko činjenica. *Peščanik* je do sada održao 89 promocija u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori. Njima je prisustvovalo više od 20.000 ljudi. Od pre dve godine nijedna promocija nije protekla bez prisustva policije, a broj prisutnih policajaca se opasno približava broju posetilaca tribina. Policija se sve češće pojavljuje u opremi za razbijanje demonstracija, da bi od

fizičkih napada zaštitila Mirka Dorđevića, Latinku Perović, Vesnu Pešić, Vesnu Rakić-Vodinelic, Teofila Pančića, Biljanu Srbljanović i druge goste *Peščanikovih* tribina. Retke su one promocije na kojima pripadnici nacionalističkih i desničarskih organizacija i pokreta nisu pokušali da naprave incident i prekinu promociju. Nikada niko od ovih ljudi nije pozvan na bilo kakvu vrstu odgovornosti zbog sada već čuvenog prekida promocije *Peščanika* u Arandelovcu, niti zbog ometanja promocija u Futogu, Lazarevcu ili ove nedelje u Kragujevcu. Na sajtu www.pescanik.net možete videti snimak incidenta koji se ove nedelje dogodio u Kragujevcu, kada je nekoliko huligana vređalo našu gošću Latinku Perović i pokušalo da prekine promociju.

MILOŠ:

Naši najredovniji gosti na promocijama, pored policije, pripadnici su raznih nacionalističkih i desničarskih organizacija, kakve su Dveri Srpske, Naši, Nomokanon, Nacionalni stroj i Obraz. Njima se često pridružuju članovi Srpske radikalne stranke i Nove Srbije. Na svim promocijama na kojima desničari, ultranacionalisti ili klerofašisti pokušavaju da prekinu razgovor sa domaćinima i gostima, publika je ta koja magičnom rečju "napolje" rešava problem, jer u najvećem broju slučajeva policija okleva da reaguje i udalji ih sa promocije.

SOFIJA:

Slušate specijalno izdanje emisije *Peščanik*. Ispred suda su, zajedno sa stotinak građana Beograda, Zrenjanina, Novog Sada, Pančeva i Lazarevca, redovni sagovornici *Peščanika*. Trebalo bi da imamo na vezi jednu od Svetlana.

SVETLANA LUKIĆ:

Lukić je ovde.

SOFIJA:

Svetlana, šta se događa?

SVETLANA LUKIĆ:

Evo, još čekamo da se ova stvar privede kraju, a u međuvremenu sam htela da naši slušaoci čuju profesora Žarka Koraća, koji je inače čest gost promocija Peščanika, tako da, iako mu se nije dogodilo ovako nešto kao u Pančevu, ima iskustva sa ovim stvarima. Mi insistiramo

na tome da ovo nije problem ni Biljane Srbljanović ni Peščanika, nego da su neke druge stvari u pitanju. Je li tako, je l' se tu slažemo?

ŽARKO KORAC:

Ako nije u pitanju neka fatalna pogreška onog koji je napisao prijavu, ovo se naravno može shvatiti kao zastrašivanje. Samo da podsetim: imate tribinu, imate učesnike, imate publiku koja je došla da čuje vaše učesnike. I odjednom neko pokušava da prekine tribinu, dobacuje, Biljana Srbljanović, koja je jedan od učesnika tribine, reaguje, znači ona samo kaže "nemojte to raditi, na šta to liči?", onda dođe policija i kaže - čovek koji je reagovao na prekid tribine je u stvari napravio prekršaj. To je, moram reći, ne pravno, ne politički, nego čisto logički nepismeno. Znači, čovek koji stoji negde i nešto radi, i neko ga drugi uznemirava, na šta ovaj odreaguje i kaže "nemoj to da radiš", on je time napravio prekršaj zbog kojeg treba da odgovara. Došao sam ovamo da pokažem solidarnost sa Biljanom Srbljanović, ali naravno i da se usprotivim jednoj nakaradnoj, naopakoj ideji da čovek koji reaguje na prekršaj sâm pravi neki prekršaj. To je prilično zloslutno. I samo još ovo: da li to znači da kada dođu ove poznate organizacije tipa Srpske Dveri, Naši, 1389 i rade sve ono što su radili na tribinama i *Peščaniku*, da li to znači da mi treba da čutimo i pokorno gledamo? Znači, nešto je zaista rđavo i, naravno da sam zato došao, da protestujem protiv toga.

SVETLANA LUKIĆ:

Evo, upravo su izašli, ročište je završeno. Kao što sam već rekla, bilo je samo dva mesta za publiku i mi smo, tako da kažem, delegirali, prošvercovali Vesnu Rakić-Vodinelić, koja je bila sa nama na onoj čuvenoj promociji u Aranđelovcu pa ima iskustva s prekidima promocija, a prisustvovala je i samom ročištu, tako da bi mogla u par reči da nam opiše kako je to izgledalo i kakav je zaključak donet.

VESNA RAKIĆ VODINELIĆ:

Zajedno sa Vesnom Pešić, narodnom poslanicom, ja sam bila publika na saslušanju Biljane Srbljanović. Radi se o saslušanju koje se izvodi pred zamoljenim sudijom, budući da je sud koji odlučuje o celoj stvari u Pančevu. Biljana Srbljanović je dala iskaz o tome šta se desilo na tribini u Pančevu i njen iskaz se odnosi na tri bitne tačke. Prvo, ona je opisala sam događaj i njen opis se bitno razlikuje od opisa u prijavi koja je protiv nje podnesena. Drugo, ona je opisala

modus operandi, odnosno način na koji različite neofašističke organizacije već uobičajeno prekidaju tribine koje organizuje *Peščanik* u raznim gradovima Srbije. I najzad, ona je opisala kako je izgledala sama prijava koja je protiv nje podnesena, uključivši u to i svoj stav da je podnošenje prijave rezultat zloupotrebe položaja. Sama ta prijava izgleda kao da je neko pao s Marsa, slučajno se zatekao na mestu događaja i našao Biljanu Srbljanović u nekom studentskom domu kako krši javni red i mir. Ona je, međutim, objasnila detaljno o čemu se radi. Branilac Biljane Srbljanović je najavio da će na sudu u Pančevu biti postavljeno pitanje da li je policajac koji je podneo ovu prijavu eventualno zloupotrebio službeni položaj, budući da je podneo prijavu koja ne odražava stanje koje je podnošenju prijave prethodilo.

Kao pravnica mogu da kažem da podnošenje prekršajnih prijava na ovakav način zapravo predstavlja diskriminaciju, zato što se prijave nikad ne podnose protiv onih koji u stvari vređaju pravo na slobodnu reč i prekidaju skupove, od njih se nikad ne uzimaju podaci. Podaci se, međutim, uzimaju od onih koji govore, i na taj način se zapravo diskriminišu, odnosno stavljaju u mnogo teži položaj oni koji koriste svoje pravo na slobodnu reč od onih koji ih u tome sprečavaju. Opet ću postaviti jedno pitanje koje sam postavila u jednom prekršajnom postupku u kojem sam bila okrivljena: zašto nikad nije podnesena prekršajna prijava protiv Crvenih beretki kada su držali neprijavljene demonstracije i ometali saobraćaj? To pokazuje diskriminatorski odnos pravosuđa u Srbiji prema pravu na slobodnu reč.

SOFIJA:

Recite, hoćemo li čuti još nekoga sada?

SVETLANA LUKIĆ:

Kako da ne, čućete još Vesnu Pešić i Biljanu Srbljanović. Rekla sam maločas da je jedan od naša dva delegata u sudnici bila gospođa Vesna Pešić. Dakle, Vesna, stalno pominjemo u ovom uključanju da nije reč samo o Biljani Srbljanović, nije reč samo o Peščaniku, u pitanju je nešto što je važno za celo društvo, a to je tolerantnost prema nasilju koju je policija pokazivala, što ste i vi često govorili, na našim promocijama i na kraju, evo, pokušava da kazni našu sagovornicu.

VESNA PEŠIĆ:

Za mene je bilo fascinantno to što u prekršajnoj prijavi koju je napisao taj policajac nema praktično ni reči o samom događaju, nema nikakvog konteksta - da se održavala tribina, da je tu bilo 200 ljudi u publici, da je prethodno govornik bio Srđa Popović, advokat, da je on bio prekinut tokom svoga govora od strane ljudi koji su organizovano došli na tribinu, da je policija njih zaustavljala na Pančevačkom mostu, da oni nisu ljudi iz Pančeva, nego da su se organizovali preko svojih sajtova da po ne zna se više koji put prekidaju i uznemiravaju tribine koje promovišu knjige *Peščanika* i gde se okupljaju ljudi koji uživo hoće da čuju one koji sarađuju sa ovom radio-emisijom. Ja moram da kažem da u tome imam i sopstveno iskustvo, jer sam više puta učestvovala u promocijama *Peščanika* i sećam se promocije u Šapcu, gde sam bila zapanjena, osećala sam se zbog silnog obezbeđenja kao Džozef Bajden - obezbeđenje je bilo toliko ogromno da je ceo grad bio praktično opsednut policijom, a tribina kojoj sam prisustvovala je protekla u mukloj tišini publike. Posle te tribine pitala sam Svetlanu Lukić šta se to dešava, zašto je publika tako tiha, zašto smo svi kao u nekom opsadnom stanju, međutim, kasnije smo shvatili da je to neminovno osećanje, zato što je uvek tako veliko obezbeđenje. Možda je tada bilo malo veće zato što sam ja narodni poslanik, da ne bi došlo do nekog skandala. U svakom slučaju, tribine se svaki put tako policijski obezbeđuju da ne može da se priđe tim salama, da se ljudi pretresaju, vlada ogromna tenzija. Tu se radi o ograničavanju slobode govora, ograničavanju osnovnog ljudskog prava preko tog policijskog obezbeđenja i puštanja tih ljudi koji sistematski uznemiravaju tribine.

Bila sam takozvana publika na ovom saslušanju, gde je Biljana Srbljanović detaljno ispričala šta se dogodilo, a u celoj prijavi nema ničega. To u prijavi izgleda kao kad bih ja šetala ulicom i obratila se neljubazno nekom čoveku bez ikakvog razloga i povoda i rekla mu "ej, klipane". Iako postoji video-zapis, iako se zna o čemu je reč, iako je tamo bilo 200 ljudi, iako se zna da ima svedoka, ne zna se zašto je uopšte tražena lična karta posle te tribine, posle uznemiravanja i prekidanja tribine. Stekla sam utisak da je došlo do toga da se policajac koji je poslao tu prijavu identifikovao sa ovim ljudima koji sami sebe nazivaju nacionalistima, fašističkim organizacijama i organizovano uznemiravaju ovakve tribine. I pošto oni viču "izdajnici", "nećemo više da vas slušamo", onda je on, iako Biljana

nije učinila nikakav prekršaj, podneo tu prijavu iz ubeđenja da gledišta kao što su njena ne treba da se iskazuju. Zbog toga mislim da je ovde reč o zloupotrebi službenog položaja, a pogotovo je veoma čudno da od tih koji su organizovano došli da uznemiravaju onih dve stotine ljudi koji su slušali tribinu niko nije tražio ličnu kartu, oni nisu pozvani da odgovaraju za prekršaj i uznemiravanje, nego je Biljana kao učesnik u odbrani prethodnog govornika Srđe Popovića, koja je pokušala da zavede red na tribini i da kaže "smirite se, nemojte to da radite", dobila prekršajnu prijavu. Ona mora da se brani i mi, kao građani, danas moramo tome da prisustvujemo i da branimo našu najčuveniju dramsku spisateljku kao nekoga ko je kršio javni red i mir. Mislim da je u tome ironija celog ovog slučaja i da zaista u Srbiji još postoji veliko pitanje da li imamo prava da slobodno izražavamo svoja gledišta, a ne da policija izražava svoja i da zloupotrebljava položaj kao što je zloupotrebila u ovom slučaju.

SVETLANA LUKIĆ:

Miloše, predlažem da napravimo jednu malu pauzu. Na kraju ćemo čuti okrivljenu Biljanu Srbljanović.

MILOŠ:

Važi, čujemo se malo kasnije. Dok se naša reporterka Svetlana Lukić ne javi, slušamo Radiohead.

MILOŠ:

Na vezi imamo našu reporterku Lukić. Svetlana, da li se čujemo sada?

SVETLANA LUKIĆ:

Da, odlično

MILOŠ:

Kažite nam da li je izgređnica Srbljanović prisutna?

SVETLANA LUKIĆ:

Bezobraznica, izgređnica je ovde. Biljana, Miloš i Sofija su u studiju, oni nam čuvaju Peščanik, a ti nam, molim te, reci kako je tebi izgledalo ovo iskustvo, šta ti ono govori? Mislim da manje govori o tebi i Peščaniku, a više, nažalost, o državi u kojoj živimo.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Mi smo zapanjeno videli da u toj prijavi nije zapisan nikakav kontekst, to izgleda zaista kao da sam ja otišla u Pančevo i napala nekog finog čoveka koji je, by the way, iz Čačka organizovano došao kolima i prethodno najavio da će podmetnuti bombu na tribini. I da sam izazivala nered time što sam mu rekla da je klippan. Je l' me čujete uopšte?

MILOŠ I SOFIJA:

Savršeno te čujemo.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Dobro. I onda sam odlučila da se danas pojavim na tom suđenju zbog toga što su izdali neki nalog za moje privođenje, da se danas nisam pojavila bila bih privedena. Ja sam prosto htela da izbegnem tu vrstu neprijatnosti, a osim toga, čini mi se da policija ima pametnija posla nego da mene privodi na suđenje za neki navodni prekršaj koji nisam napravila. Mislim da sad znate sve šta je bilo, da vam ne iznosim ponovo svoju odbranu, ali ono što je meni važno je da ćemo mi, zapravo, ja ću podneti prijavu za prekoračenje službene dužnosti tog policajca koji je de fakto izvršio politički pritisak na mene. Zbog toga što su mu bliži stavovi Obraza i Dveri od mojih, on je odlučio da iskoristi svoj službeni položaj i da me dovede u situaciju da mogu da budem privedena za prekršaj koji nisam izvršila. Mislim da će ovaj sud sada da uvaži i moju odbranu i tu gomilu svedoka i posetilaca i tako dalje. Ukoliko ne bude tako, ukoliko ja budem čak i simbolično kažnjena, ja kaznu naravno neću platiti, pa idemo dalje, da vidimo gde ćemo da se vidimo, možda u Padinskoj Skeli.

SVETLANA LUKIĆ:

Biljana, samo još nešto, mislim da je prilično važno. Maločas si mi rekla - mislim da je Džozef Bajden najbolje obezbeđen, da je obezbeđen Peščanik, a Predsedništvo je ništa prema nama, tamo mogu da se ušetaju ne sa dve bombe, nego čak i sa motkama. Ali mislim da u situaciji u kojoj je puno ljudi nervozno u zemlji koja je tek izašla iz rata, imamo socijalnu krizu. Čini se da je poruka i ovih ljudi koji su došli ovde da te podrže da prosto ne smeju biti tolerantni na nasilje, jer šta ćemo ukoliko bude socijalnih protesta? Dakle, ne smeju biti toliko tolerantni na nasilje koje čine ti ljudi koji dolaze da nas

prekidaju, a da kažnjavaju ljude s kojima se politički ne slažu, je li tako?

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Mislim da to jeste poruka i da je poruka to da ljudi moraju da budu hrabri. Bili smo hrabri onog momenta kad smo se mi pobunili i na neki normalan polemički način prosto pozvali publiku da nas podrži i da se odupremo toj vrsti nasilja, i verbalnog, a bogami i fizičkog - jer u Topoli, odnosno u Arandjelovcu pre toga je bilo i fizičkog nasilja. Ljudi su hrabri kada ustanu i kažu šta imaju da kažu i kad se ne boje ni represalija koje mogu da dođu bilo od strane policije, bilo od strane tih organizovanih grupa koje nisu ni na koji način sankcionisane. Jednostavno, kad se svi pobunimo i kada svi bez straha ustanemo i kažemo klipanu da je klippan i da izađe napolje, policajcu da zloupotrebljava službeni položaj, korumpiranom čoveku da je korumpiran. Znači, da nazivamo stvari pravim imenom bez straha od nekih eventualnih konsekvenci, zbog toga što smo mi ti koji će uticati na promenu sistema, da te konsekvence više ne trpimo. Mislim da je zato to važno i ja sam samo htela da danas uštedim pare policiji, da se, pošto se već bave bombaškim napadima u predsedništvu, ne bave i mnome. Ali mislim da je zaista potpuno sumanuto da ovde grupa ljudi koja promovise knjigu i razgovara sa ljudima koji su svojevolsno došli na tribinu bude stvarno obezbeđena kao Džozef Bajden i da mi osećamo da je to politička poruka - ne treba nam vaša misao, ne trebaju nam vaše tribine, ti ljudi vas ne vole, neće vas. A to uopšte nije tačno, to je prosto jedna vrsta pritiska na medije.

SVETLANA LUKIĆ:

Hvala, bila je ovo Biljana Srbljanović. Mislim da je besmisleno da uključujemo dalje naše sagovornike ili goste Peščanika, već smo pominjali njihova imena. To je i prilika još jednom da ih ponovite, da se zahvalimo tim ljudima i da se zahvalimo ovim Beograđanima i našim gostima iz Lazarevca, Zrenjanina, Novog Sada i Pančeva koji su došli ovamo. Eto toliko, Miloše i Sofija, jeste nam čuvali emisiju kako treba?

MILOŠ:

Sve smo vas čuli i jako smo zadovoljni.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

SOFIJA:

Jesmo.

SVETLANA LUKIĆ:

Čuvajte mi emisiju i Srbiju, a mi dolazimo normalno u program od idućeg petka. Svašta se dešavalo u međuvremenu, pa ćemo sve po redu da analiziramo od idućeg petka. Hvala vam i jednom i drugom, i slušaocima na strpljenju.

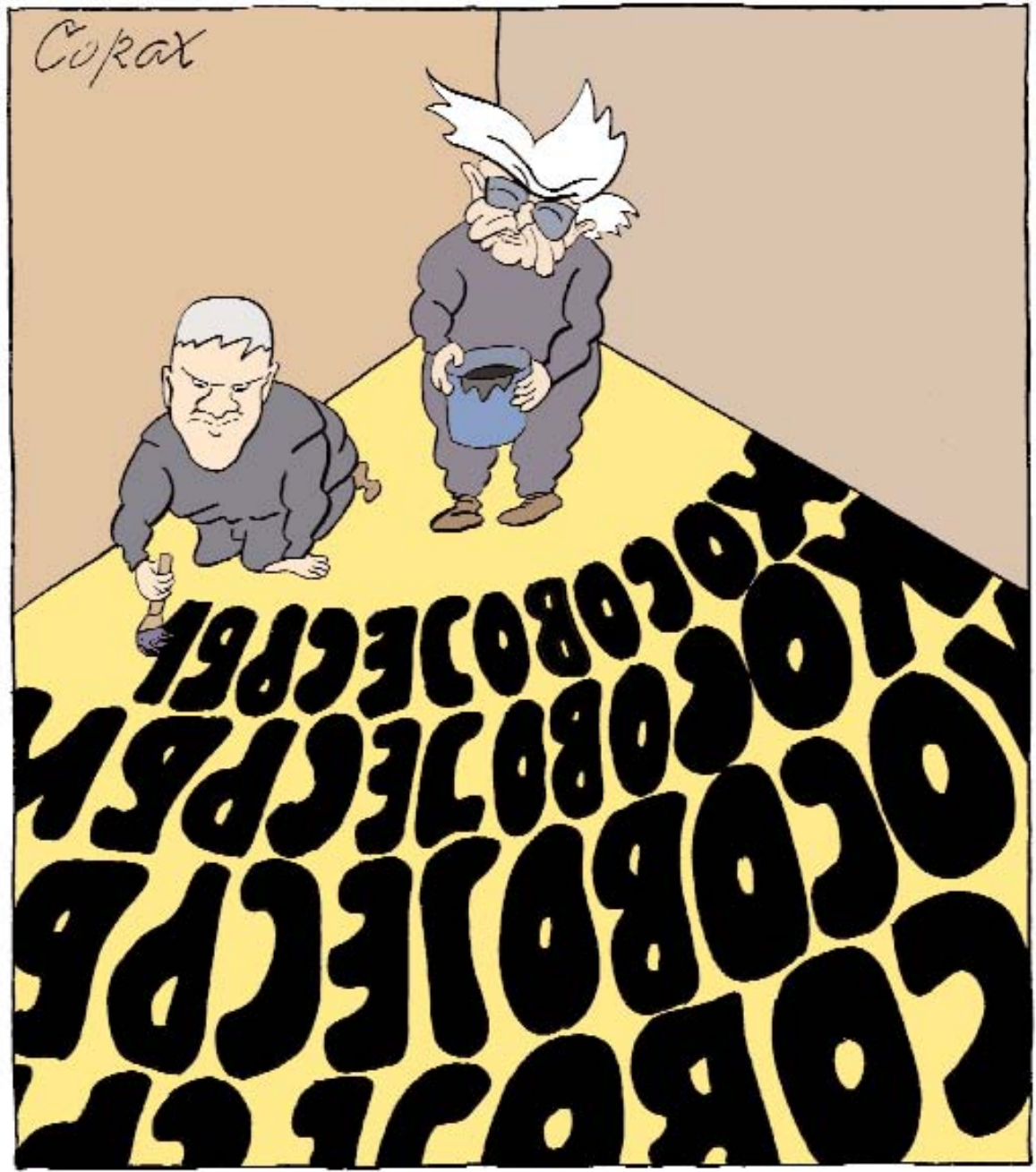
SOFIJA:

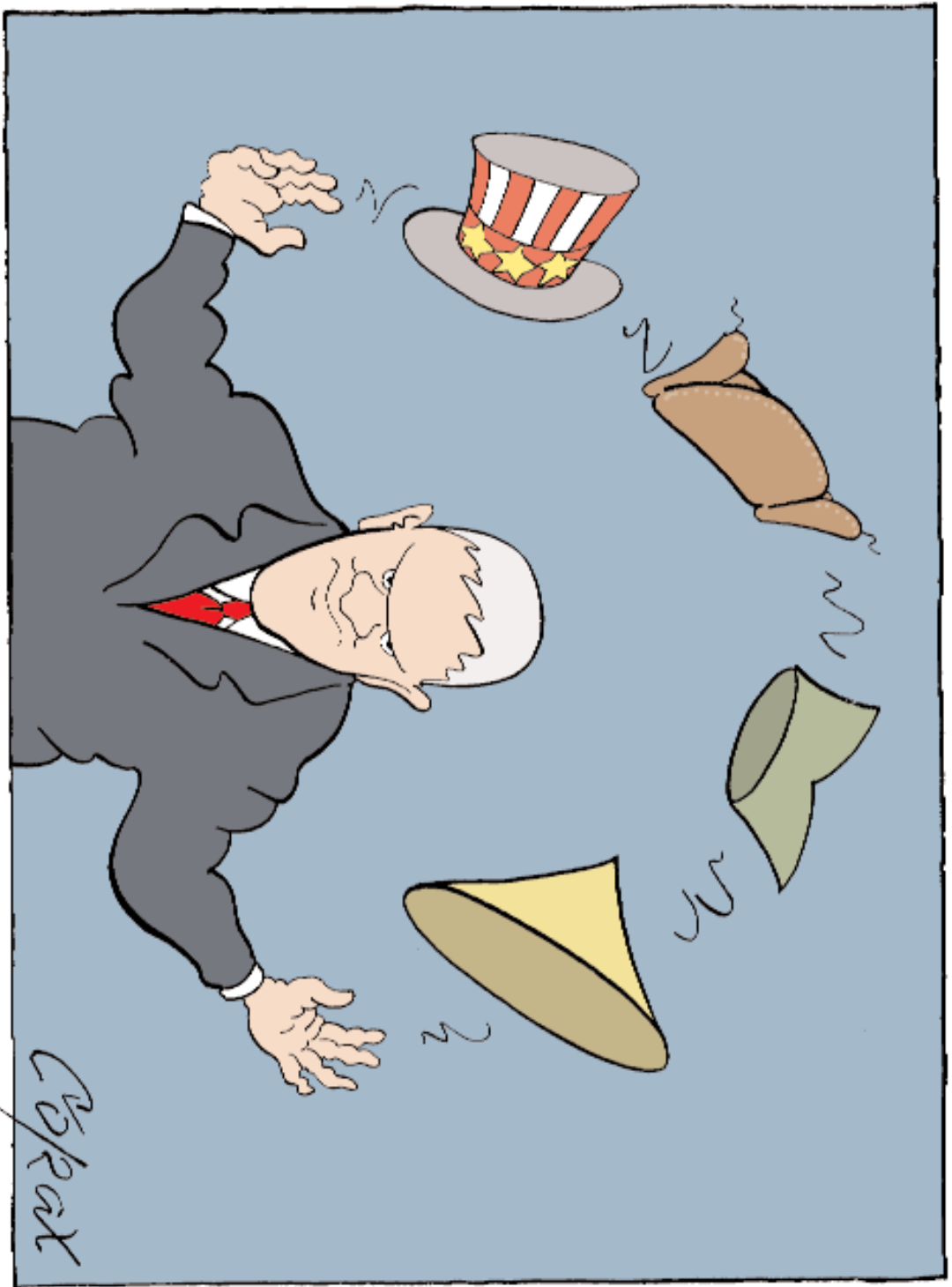
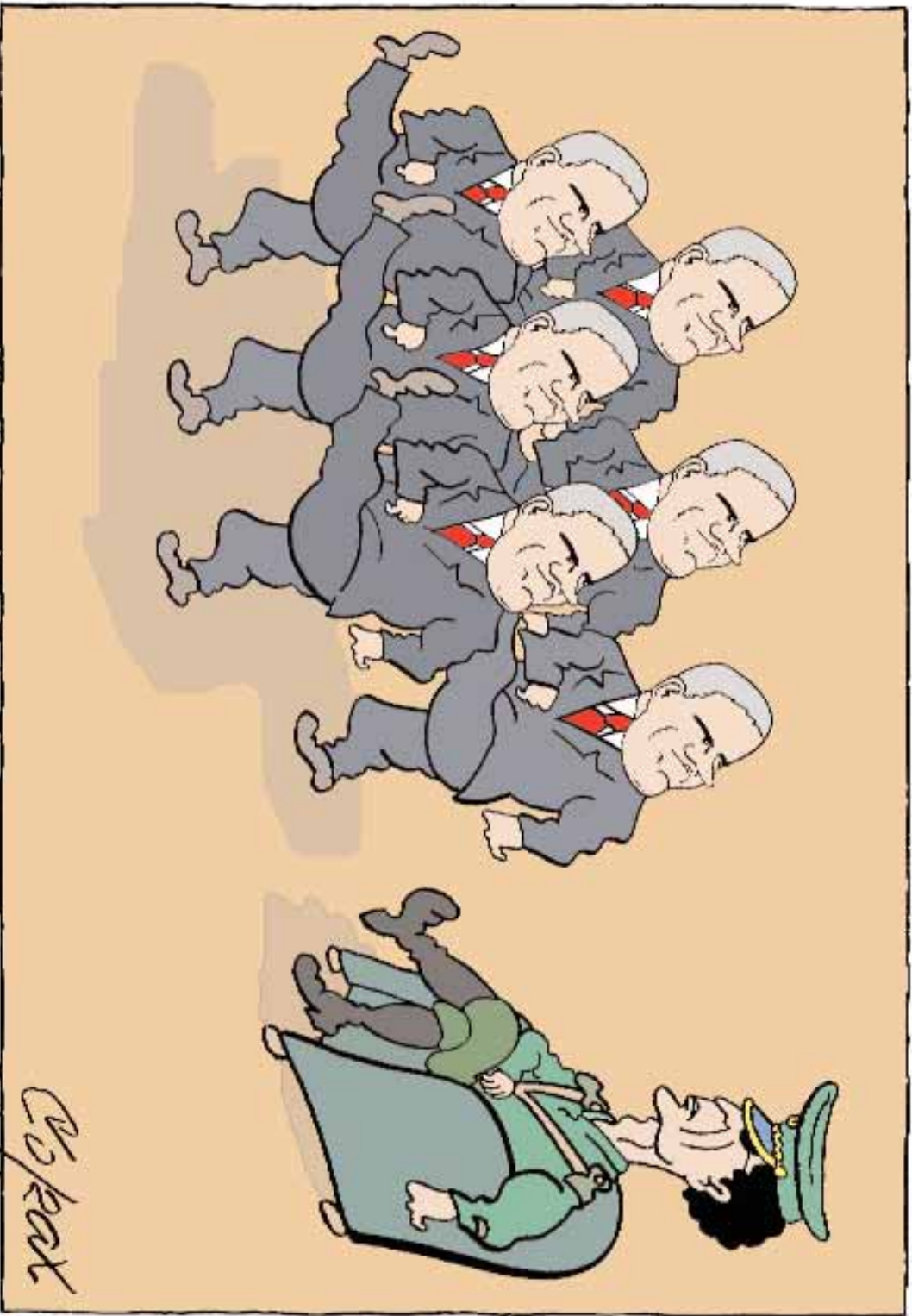
I drugi put. Bilo je ovo specijalno izdanje emisije *Peščanik*. Danas su ispred suda za prekršaje u Kneza Miloša bili profesor Vojin Dimitrijević, Vesna Pešić, Čedomir Jovanović, Vesna Rakić-Vodinelić, Dubravka Stojanović, Miljenko Dereta, Žarko Korać, Ivan Čolović, Nikola Samardžić, Srđa Popović, Milan Vukomanović, Nenad Prokić, Borka Pavićević i drugi sagovornici i prijatelji *Peščanika*. Svi vi koji danas niste bili u mogućnosti da se pojavite na građanskom skupu solidarnosti sa okrivljenom Srbljanović pronaći ćete video-snimak i fotografije sa ovog događaja u toku dana na sajtu www.pescanik.net.

MILOŠ:

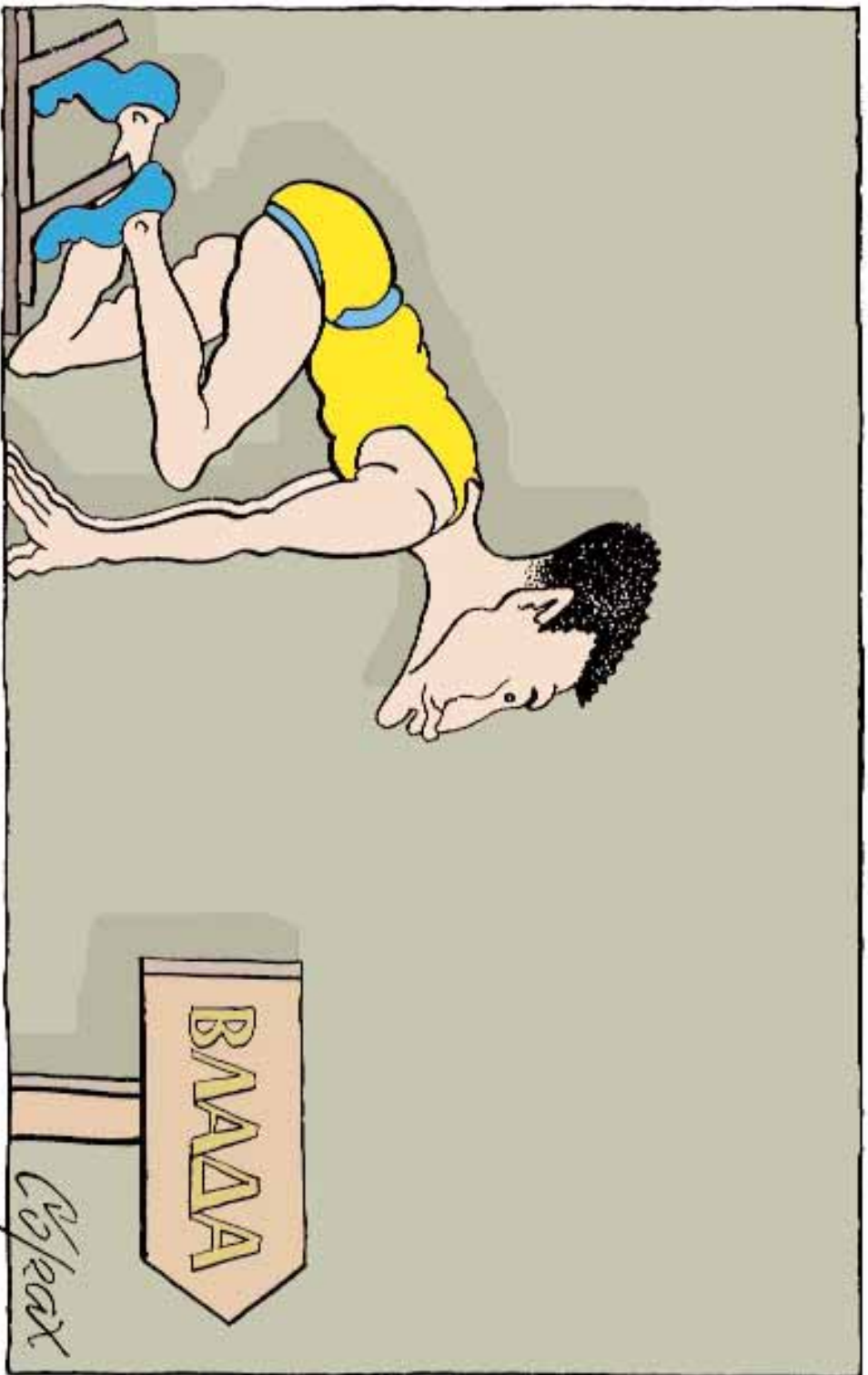
Sledećeg petka emisija *Peščanik* se uobičajeno emituje, a na mestu dve Svetlane danas su bili Sofija i Miloš. Bio je ovo *Peščanik*.

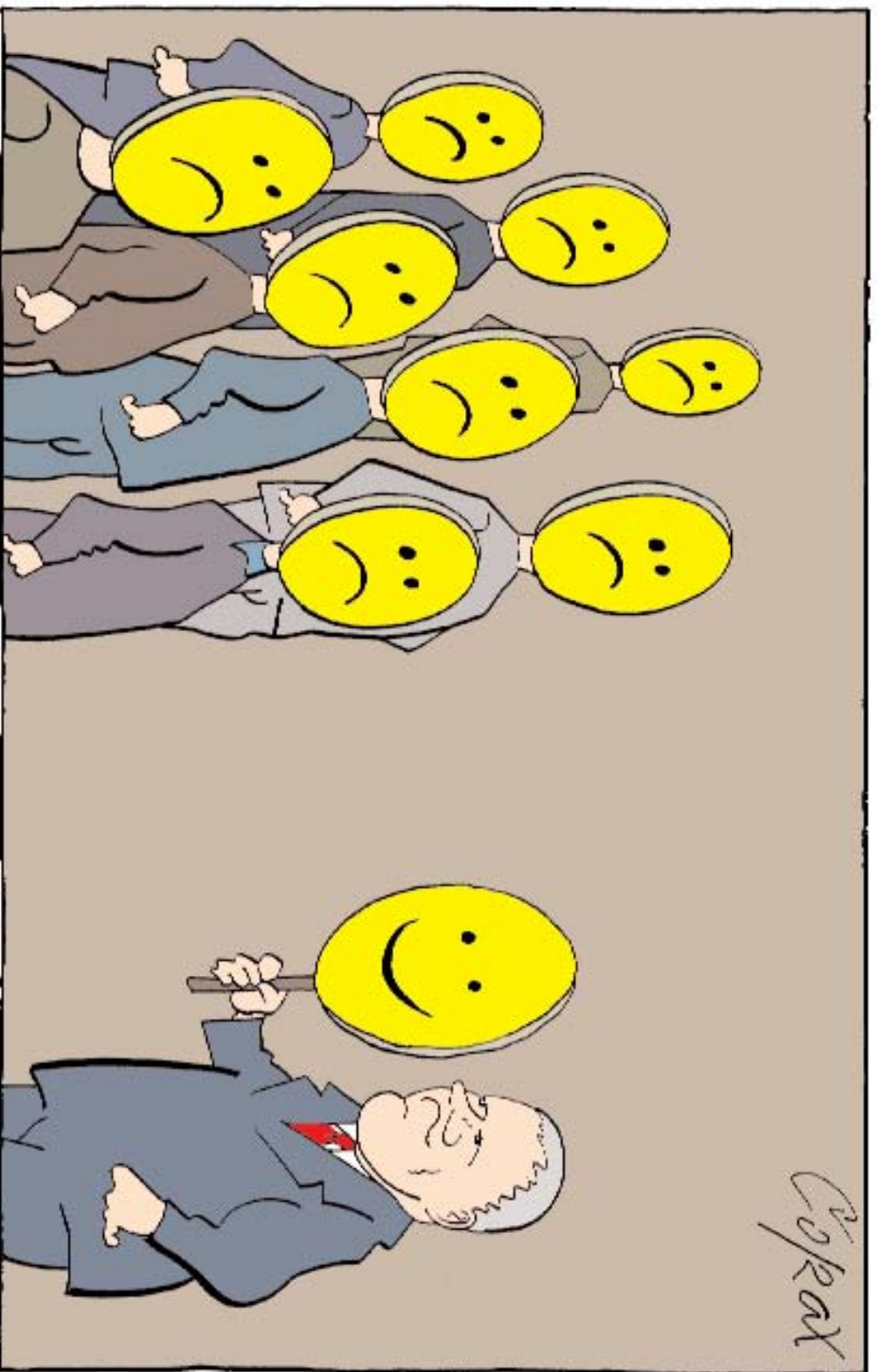

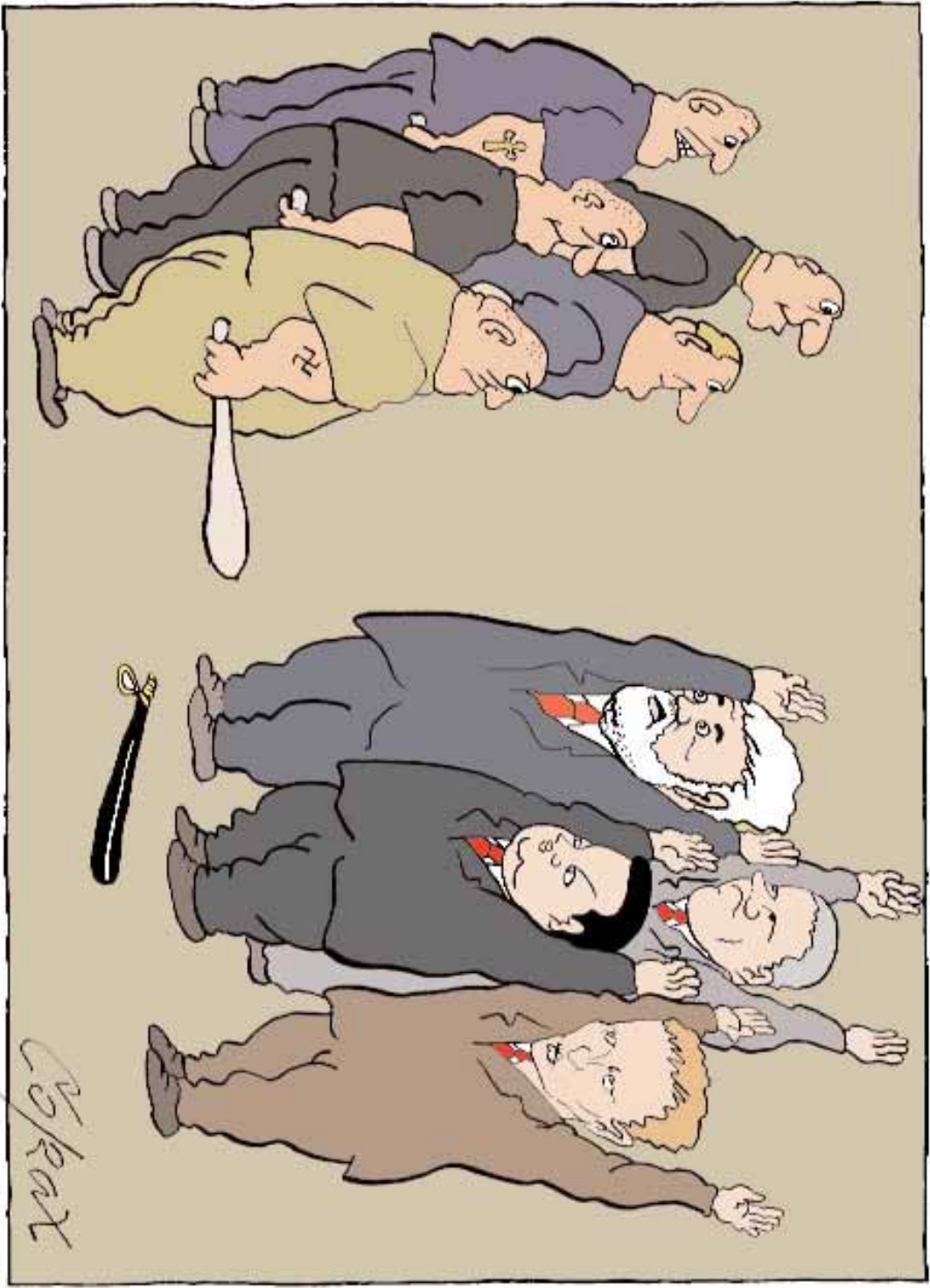

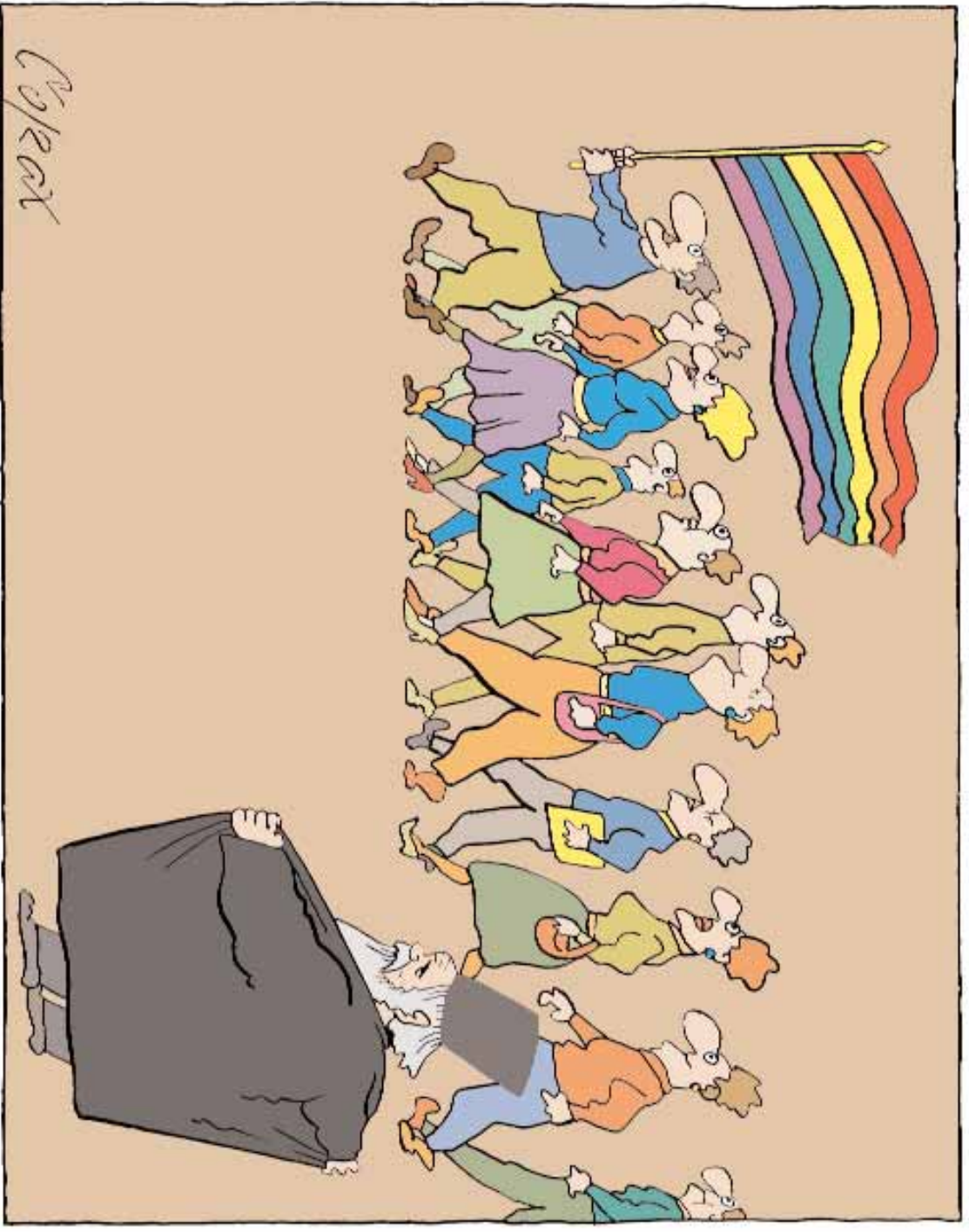
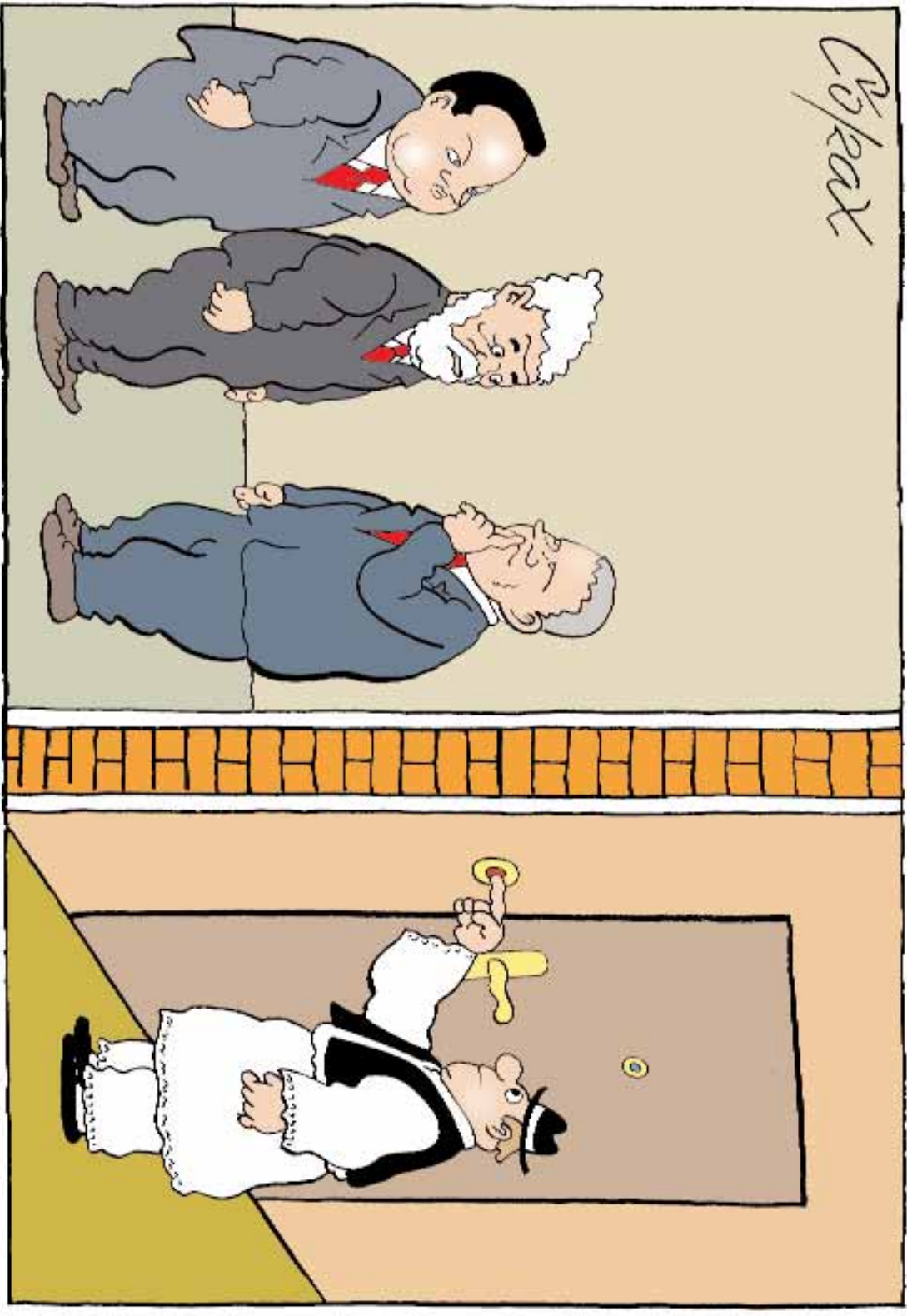

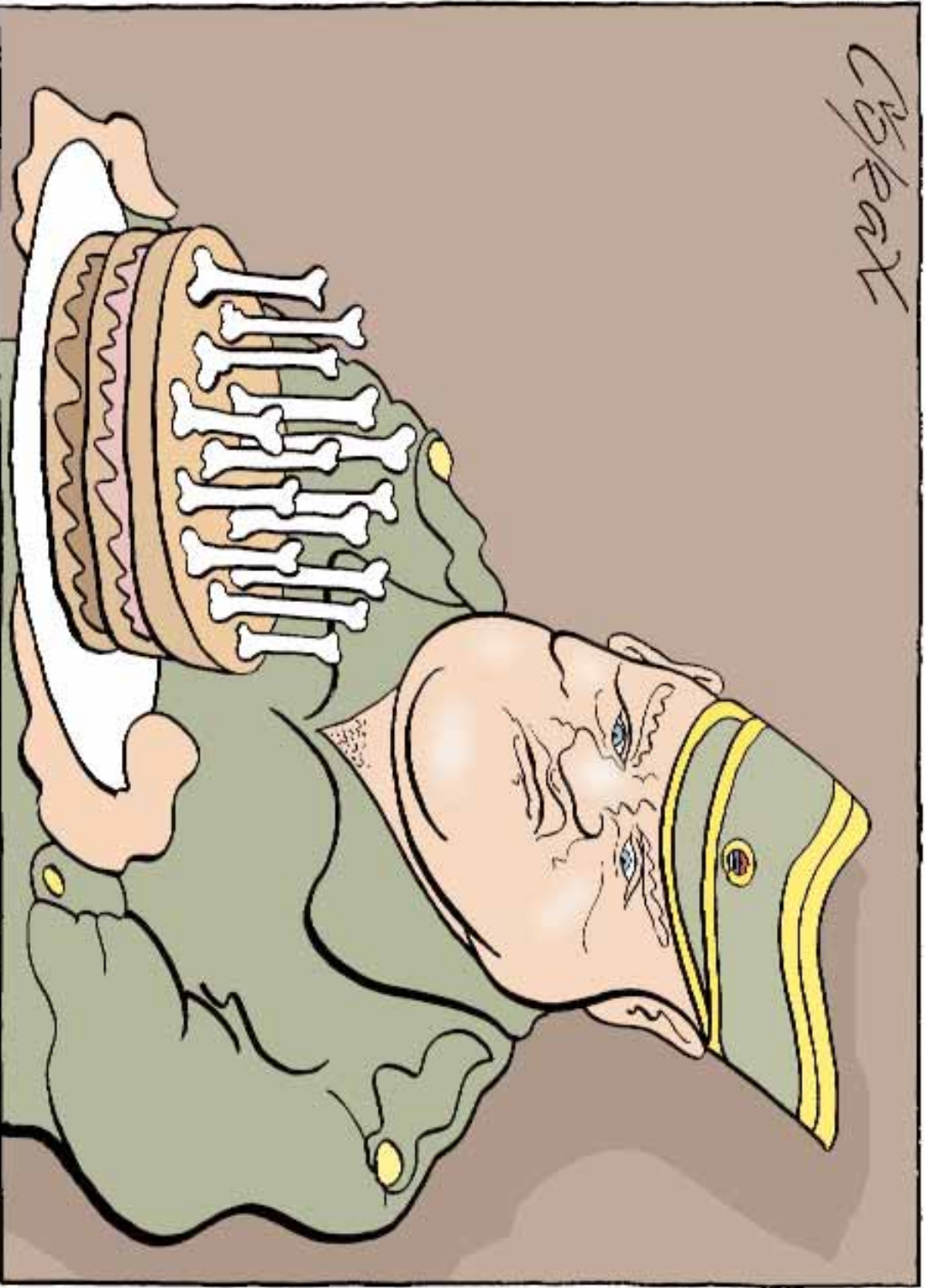

C/S/PAZ

NE DAM SE!

MILJENKO DERETA, *iz Građanskih inicijativa,*

LATINKA PEROVIĆ, *istoričarka,*

SRĐA POPOVIĆ, *advokat,*

NADEŽDA MILENKOVIĆ, *stručnjakinja za marketing*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Obezglavljeni smo, predsednik se još nije vratio iz Francuske, gde je otišao da resetuje francusko-srpske odnose. Nije baš zadovoljan posetom; Sarkozy je bio prilično hladan i racionalan, a Tadić želi, kako je rekao za Figaro, da uspostavi strateško partnerstvo, kakvo je postojalo pre Prvog svetskog rata. O tome mu je u kolima do Jelisejske palate kratko predavanje održao ambasador Bataković. Sarkozy nije hteo ni da zapeva onu staru Kreće se lađa francuska sa pristaništa solunska. Možda bi, da je bila tu, Karla Bruni zapevala, a ovako - Sarkozy je samo pričao o tome kako Srbija mora da saraduje sa kosovskim institucijama, kako mora da završi saradnju sa Hagom i slične trivijalnosti. Tadić nije stigao da mu se pohvali kako je Le Pen još uvek počasni građanin Zemuna, kako je jedan telohranitelj Alena Delona bio Srbin, kako je Čurković branio u Parisen Žermenu, kako Srbi još od pre 1914. vole sve što je francusko: francuske parfeme, sireve, vina, a posebno su privrženi francuskom ključu.

Na Jelisejska polja predsednik je stigao sa Pasuljanskih polja gde je prisustvovao nekoj vojnoj vežbi, odeven u novi, letnji komplet za te prilike: stilizovanu maskirnu uniformu bež boje. Tamo je ponavljao besmislene fraze o našoj miroljubivoj politici, o tome kako nećemo primenjivati silu i opet o tome kako nikako nećemo primenjivati silu. To je kao kada bih vam ja rekla kako nikako ne želim da Anđelini Džoli ukradem muža, jer ne želim da rasturam nečiji brak i da onu silnu dečicu ostavim bez oca.

Priča o upadu bombaša u zgradu predsedništva završila se odvođenjem onog izbezumnjenog čoveka u zatvor. Stvarno mi nije jasno kako to da se sada ne vodi rasprava o predsednikovom obezbeđenju. Kao, niko nije napravio propust - pa to se kosi za zdravim razumom. Ko odgovara za predsednikvu bezbednost? Kobre, zolje, ose, BIA, VBA? Što se mene tiče, Boris Tadić bi mogao da legne na Koridor 10, ali brinem da se predsedniku, instituciji, nešto ne desi. Na današnji dan 1868. u Topčideru je ubijen knez Mihailo Obrenović, na današnji dan 1903. zaverenici su ubili Aleksandra Obrenovića i Dragu Mašin; da ne pominjem 12. mart 2003. A Tadićev dolazak u zgradu predsedništva, dok onaj čovek tamo sedi sa bombama je glup, idiotski i krajnje bahat gest čoveka koji bi i soptsvenu smrt voleo prvo da odglumi, uslika se na državnoj televiziji, a onda mirno ode u večna lovišta. Izlazeći iz studija državne televizije, možda bi se susreo sa

onim sadistom od popa iz Crne Reke koji se još uvek žeta slobodan i nevezan i gostuje na tzv. javnom servisu, da nam objasni kako je sve to kamapnja protiv vladike Artemija i boga samog. U celom jezovitom događaju u vezi sa Crnom Rekom, sve je poganija uloga državnih institucija koje ne reaguju. Policija čuti i, umesto da Dačić lično ode i zatvori duhovno-rehabilitacioni centar, on se slika sa srpskom snajmom, manekenkom Adrijanom Limom, ženom košarkaša Jarića. Manekenka je tražila srpski pasoš i ministar mora da joj se nađe pri ruci.

Tužilaštvo čuti i čeka da prođe vreme i da im neko naredi šta da rade, ministar zdravlja je ustanovio da tamo nema nadržilekarstva, a ministar vera izgleda podržava lopatu kao sredstvo duhovnoga rada. Prethodni ministar vera Radulović, DSS duhovnik, popu sadisti je davao donacije.

Vidim da mnogi hvale sinod zato što je na vreme reagovao, pre svih vladika Irinej. Ne bih žurila sa pohvalama. Prvo, kako to da oni nisu znali šta se dešava u Crnoj Reci kada se onaj bolesnik od protojereja hvalio po TV i novinama kako primenjuje silu u lečenju? Prinove u sinodu navodno obećavaju promene u crkvi. Posebno se hvali izbor vladike zahumsko-hercegovačkog Grigorija. Kao, on je moderan. Jeste, pa baca anateme na one koji ga prozivaju zbog malverzacija.

Setile smo se sinoć da smo vladiku Grigorija upoznale na čuvenim tribinama Sabora dveri na Mašinskom fakultetu, gde su se odigravale kleronacionalističke orgije, često predvođene Srđom Trifkovićem. Evo kratkog snimka sa jedne od tih tribina.

SRĐA TRIFKOVIĆ:

Tek sa Srbijom u Evropskoj uniji do pune bi se mere ostvario, bez ikakvih izbora, kompletan socijalni, nacionalni i svaki drugi program Žarka, Nataše, Borke, Sonje, Teofila, Verana i kompanije. Zagovarati članstvo u Savezu komunista onda značilo je biti oni, zagovarati članstvo u Evropskoj uniji danas znači biti uz njih. Posle preko pola veka Broza i Miloševića, Klagenfurta i Zidanog mosta, Golog otoka, prinudnog otkupa i zem-zadruga, bratstva, jedinstva, ZUR-a, OOUR-a, Praksisa, sankcija, hiperinflacije, izbeglica, bombardovanja, DOS-a, Sablje, Čede, Bebe, Montgomerija i Karle, pravo je čudo da ovaj narod još uvek funkcioniše kao jedna zajednica. Ukoliko pobedi psihologija evropeizacije, nemajte nikakve sumnje da će i Srbi u doglednom roku podići na Terazijama spomenik srebreničkim žrtvama, a da ne

govorim o tome da će cena plaćanja odštete udovicama srebreničkih mudžahedina na duge staze koštati mnogo više nego ma šta što bi u materijalnom smislu Srbija mogla od te Evrope da dobije. Ukoliko su Jevreji, a i od njih treba nešto naučiti, mogli da se pozdravljaju dve hiljade godina sa "dogodine u Jerusalimu", ja mislim da će i Srbi imati i sada dovoljno snage da shvate da se istorija ubrzava, da se ne zna šta nosi dan, a šta noć i da sa promenom geopolitičkih okolnosti Srbi imaju šansu za još jednu rundu, pa bi zato poučeni tim primerima trebalo da se i sledećih deset, ako treba i sto godina oslovljavaju sa "dogodine u Kninu, dogodine na Gazimestanu".

VODITELJ TRIBINE:

A na temu nacionalizma Svetog Save večeras će govoriti njegovo preosveštenstvo vladika zahumsko-hercegovački gospodin Grigorije.

VLADIKA GRIGORIJE:

Da sam bilo šta pripremio za ovo predavanje večerašnje posle ovog što smo čuli od našeg prijatelja i brata Srđana Trifkovića bilo bi najnormalnije da to pocepam.

SVETLANA LUKIĆ:

Dakle, još jednom, čovek kojim je vladika Gligorije oduševljen je Srđa Trifković, rado viđen gost na tribinama Srpske akademije nauka, Srpske pravoslavne crkve, bivši šef kancelarije Aleksandra Karađorđevića i predstavnik Republike Srpske u Londonu 90-ih godina.

Svakakvih ministara u vladi imamo, ali je ministar vera poseban slučaj. Bogoljub Šijaković naravno ni reč nije rekao o Crnoj reci, ovih dana je bacio fatvu na sarajevskog reisul-ulemu Cerića. Sadašnji ministar vera bio je ministar vera i u saveznoj vladi 2001, kao kadar crnogorskog SNP-a. Onda je došao u Beograd, gde ga je ugledala proevropska i modernizatorska DS i postavila ga na mesto sadašnjeg.

BOGOLJUB ŠIJAKOVIĆ:

Preosvećeni vladiko Pahomije, raspeti vladiko rassetog Kosova koje se već više od šesto godina ne skida sa krsta, visokopreosvećeni mitropolitte Amfilohije iz takođe rassetpe Crne Gore, vama je naravno mesto da ste ovdje. I kad ne biste bili tu bili biste prisutni, jer ste vi i egzarh svetog trona pečkoga. Vladiko Atanasije, koji ste na Kosovu i kad niste tamo. Časni oci, braćo monasi, braćo i sestre, kada sam izabran za ministra vjera u saveznoj vladi odluka kuda prvo da

krenem bila je nedvosmislena - na Kosovo i Metohiju. Ukazala se i zgodna prilika, Sveti Stefan, slava Dečana. Par dana prije slave stigla je vijest od komandanta jedinica Kfora da ne možemo predsjednik Vlade, gospodin Žižić i ja otići na slavu, jer nam se ne može jemčiti bezbjednost. U Dečanima gori kandilo stotinama godina za sve nas i ja jedva čekam da dođem, da mi ozari lice i da se ugrijem. Njegoš je rekao da je Kosovo grdno sudilište, mogli bismo reći da je to strašni sud. To je onaj trenutak, ona tačka odluke, crisis, kada se sve procjenjuje, kada se sve presuđuje. I kao što znate, tamo je presuđeno o našem identitetu, tamo je presuđeno o našem postojanju, tamo je knez Lazar presudio da ne iznevjerimo vjeru našu - ne predadim blagočestijama višega. Ne smijemo da zaboravimo Kosovo, ne smijemo da zaboravimo Jasenovac, to su naše tačke oslonca i treba svakog dana da kažemo - poput onog jevrejskog iskustva "Jerusalime, Jerusalime, ako te zaboravim neka me zaboravi desnica moja" - da kažemo "Kosovo, Jasenovac, ako to zaboravimo neka nas zaborave i desnica i lijeva naša."

SVETLANA LUKIĆ:

DS je napravila poredak u kome je nemoguće normalno živeti. Ljudi mogu da lažu za taj poredak, da krađu od njega, da ubijaju zbog njega, da umru od njega, ali ne mogu da žive u njemu.

To, naravno, nije onaj užasni Miloševićev poredak, ali i od ovoga se može umreti. Onih osam tona ribe koje su ovih dana umrle u Paličkom jezeru niko nije otrovao, niko ih nije ubio dinamitom; ne, ove ribe su umrle od nedostatka kiseonika.

Ovo je Peščanik, a na početku govori gospodin Miljenko Dereta iz Građanskih inicijativa.

MILJENKO DERETA:

Pošto je pravoslavna crkva nedodirljiva institucija onda ništa što je crkva ili što neko čini u ime crkve nije podložno kritici. Isto važi i za izabranu vladu, isto važi za partijske lidere i za partije, isto važi za predsjednika Republike, prosto niko nije na pravi način podložan kritici. Meni je neverovatno da su ljudi išli pred B92 da protestuju zato što se o toj temi uopšte razgovara. I ono što mi je drago u celoj toj aferi, koja je dramatična u svakom pogledu, jeste da je čovek izgovorio da se on čak registrovao po Zakonu o verskim zajednicama i crkvama. Dakle, registrovao se po Zakonu protiv koga su se, ako se ja dobro

sećam, organizacije civilnog društva, nevladine organizacije, pojedinci toliko borili pokušavajući da objasne sve greške u tom Zakonu, sva nedopustiva rešenja koja taj Zakon nudi. Država je naravno odbila sve prigovore, odbila je prigovore Evrope i dobili ste Zakon po kome neko može da vas mlati lopatom zato što ste vi navodno na to pristali. S druge strane, reakcija države pokazuje njenu nemoć, pokazuje da se mi moramo oko takvih stvari s nekim nagađati. Molim vas, zna se kako to ide: država pohapsi one koji su počinili krivično delo nasilja nad drugim, pohapsi one koji su dozvolili da se nad nekim vrši nasilje, i tek onda se nagađamo i razgovaramo, i onda vidimo ko je tu kriv, ko nije kriv, kako nije kriv. Ali se to mora prekinuti istog trenutka. Zbog ovoga je ministar vera onaj koji treba da podnese ostavku. Ali, on naravno ne da ne podnosi ostavku, nego vodi politiku povodom posete gospodina Cerića, on čovek proglašava ljude poželjnim i nepoželjnim u Srbiji. Potpuno izvan svojih kompetencija, očigledno izvan neke politike vlade, a to nam govori da ne postoji politika vlade, nego samo politika ovog ili onog ministra. To što radi ministar vera je protiv interesa države koju on treba da zastupa, a u interesu nekih verskih zajednica, a posebno Srpske pravoslavne crkve. Kad u državi koja ima Ministarstvo za ljudska prava i manjine, koja ima ombudsmana, imate i jedno Ministarstvo koje krši ono što druga ministarstva ili institucije zastupaju, onda vam to govori o krajnje nestabilnoj vladi i o krajnje neuređenom sistemu, i to pre svega u oblasti koja se dotiče ljudskih prava. Još u ekonomiji, hajde-de, oni se i dogovore, a tu su i međunarodne kontrole mnogo veće. Ovde se sve relativizuje, naravno u ime očuvanja našeg čuvenog identiteta, institucija koje su preživjele vekove i naše potrebe da tražimo bar neku stabilnu tačku - ja mislim, na pogrešnom mestu.

Iz posete gospodina Cerića vidi se da mi uporno vodimo politike uvereni da one neće imati nikakve dugotrajne posledice. Vi politički rascepiti islamsku zajednicu iz razloga koje samo vi znate i onda krpiti probleme koje to izazove. Moram da kažem da neke izjave koje je dao gospodin Cerić smatram neprimerenim. Prvo, mislim da je identifikacija verskog opredeljenja sa etnicitetom, a samim tim i sa državom gde taj etnicitet predstavlja većinu, pogubna u ovom regionu. Zna, doći tamo i reći da su Bošnjaci životno vezani za Sarajevo jeste jedna vrsta neumerene i neodmerene izjave, ali je isto tako sve što je došlo odavde kao odgovor bilo potpuno neprimereno. Ako je islam organizovan tako da se centrale nalaze ovde ili onde i da se ne dozvoljavaju odstupanja, kao što su ovde neka napravljena, onda

MILJENKO
DERETA

je naša država morala da to poštuje. Mi to naravno kada je u pitanju Srpska pravoslavna crkva vrlo podržavamo i poštujemo, mi ne dozvoljavamo, ili retko dozvoljavamo, ili posle dosta pregovora dozvoljavamo, recimo, da se rumunska pravoslavna crkva registruje, ne dozvoljavamo crnogorskoj i makedonskoj da same uredе svoje crkveno pravo i crkvene običaje, jer insistiramo na svojim i mi to kao država to ne prihvatamo. Ali, ono što važi za Srpsku pravoslavnu crkvu mora da važi i za islamsku zajednicu. To podsticanje jedne vrste nezadovoljstva i podsticanje podela ima naravno političku pozadinu, a to je ko će kontrolisati Sandžak, da li će to biti ministar sa 17 portfelja kao što je Rasim Ljajić, ili ministar bez portfelja, ali samo sa stolicom i tri glasa u skupštini. Tako da ta podela, naravno, ide do skupštine. Posledica pogrešnog poteza države je pokušaj balansiranja, a ono je dugoročno pogubno. Ja ne vidim da bilo ko ozbiljno radi na dugoročnim rešenjima, mislim da naš ministar vera u ovom trenutku nije sposoban za tako nešto.

SVETLANA LUKIĆ:

Mala digresija, mi praktično od 5. oktobra, pogotovo sa ministrima Radunovićem i Šijakovićem, imamo ministre koji se ponašaju kao službenici crkve, a ne kao službenici države.

MILJENKO DERETA:

I to ne kao službenici crkava nego jedne crkve, a to je vrlo opasno. Oba ministra naravno ne razumeju da je njihova uloga prevashodno da svakog trenutka podsećaju da je Srbija multikonfesionalno društvo. Posebnu kategoriju čine izjave poput one gospodina ministra koju je izrekao na tom istom skupu, i to s podsmehom, otprilike - meni je jako zanimljivo kad vidim kako ateisti razgovaraju na teme vera i crkve. Na taj način potpuno je diskvalifikovao sve ljude koji nisu vernici kao nekoga ko nema pravo uopšte da diskutuje o tako uzvišenim temama.

SVETLANA LUKIĆ:

Pominjala sam slučaj Crne Reke - da taj čovek nije u mantiji, mislim da bi policija istog časa ušla, zatvorila taj stacionar, uhapsila tog čoveka i tek bi se onda raspravljalo o raznim stvarima. Međutim, mantija je, čini mi se, razlog zbog kojeg mi sad pričamo o nečemu što je u stvari mimo svake diskusije.

MILJENKO DERETA:

Tačno. Vi govorite o mantiji kao o zaštitnoj uniformi, ali imate mnogo takvih uniformi oko nas. Džip - hajde, neka pomeri neko džip koji se parkirao popreko posred ulice. Ne sme da priđe. Da ne govorim o tome da su političke stranke počele da nose značkice tako da odmah vidite s kim razgovarate, u kojoj meri je zaštićen, ko stoji iza njega i ispred njega. Tako da to jeste komunikacija koja govori o različitim pravima koja vam određeni znaci koje nosite na sebi donose.

Imam utisak da naši političari ne razumeju taj lanac odluka koji se grana na strane koje njih svaki put iznenade. Događaju se zanimljive stvari. Recimo, Srbija sa sve Kosovom kao svojim sastavnim delom daje u jednoj oblasti jednaka prava svim svojim građanima - daje i srpske nove pasoše Albancima sa Kosova, što Evropa neće. Država tako zbog svoje politike dovodi u nezavidan položaj kompletno stanovništvo Srbije. Dakle, zbog toga što mi tvrdimo da je Kosovo još uvek Srbija, "ostatak" Srbije bez Kosova neće moći slobodno da putuje, jer tu privilegiju nećemo dobiti tako dugo dok budemo to radili. Znači, država će morati da uradi dve stvari, jedno je to da ne daje onima koji žive na Kosovu srpski pasoš, i drugo je da uspostavi strašnu kontrolu na toj granici, onakvu kakvu treba. Naravno, pravnici će vam reći da je to linija razdvajanja, to nije prava granica. Možda se to ne zove prava granica, ali to će po svemu biti prava granica. I Evropa vodi tu politiku, oni kažu - zovite tu liniju kako god hoćete, ali morate postaviti kontrolu koja je kao prema drugim državama. Znači, oni nas teraju u odnos prema Kosovu kao susednoj državi, a meni se čini da poruke koje su se čule ovde i od gospodina Bajdena i iz Evrope govore da se mi slažemo u tome da se ne slažemo. To je meni fenomenalno, s tim što mislim da su naši to potpuno pogrešno shvatili, to nije prihvatanje i podrška našoj politici, to nije njihovo osvešćenje "o, evo, shvatili smo", ne, to je pragmatizam. Oni kažu - mi sa vama o tome ne možemo da razgovaramo, mi razumemo da vi za sada ne možete da kažete da je Kosovo nezavisno i za sada to još nije nikakav uslov, vreme će pokazati kada će to postati uslov ko zna za šta, ali evo, postalo je uslov za šengenske vize. Dakle, vi ne možete da bušite rupe na brani na jednoj strani, a da ih na drugoj strani zapušavate. I kažem, tu vidim kratkovidost naše politike i to me svaki put, koliko god me pogodi, toliko i zabavlja zato što su to predvidive stvari. Kad ne isplanirate svoju politiku do kraja onda vam se događaju takva iznenađenja. Moram da dodam da više ne razumem politiku u kojoj mi svaki put slavimo kada onemogućimo da Kosovo nešto ostvari.

Umesto da naša politika bude usmerena na to da nešto obezbedimo za Srbiju, da nam one arapske zemlje, gde ima dosta, čuo sam, neke prilično jeftine nafte, omoguće da naš benzin ne bude najskuplji na svetu. Svuda u svetu pada cena benzina, pada cena nafte, samo u Srbiji kao delu ruske mreže za distribuciju nafte raste. Alo, bre.

SVETLANA LUKIĆ:

Stalno se vraćamo na Ustav, u čijoj preambuli piše ono što piše, a i to ima određene posledice. To praktično znači da ćemo u svemu što budemo radili ili pokušavamo da radimo na evropskim integracijama, svaki put da zapnemo na tom istom mestu.

MILJENKO DERETA:

Tako dugo dok ne budemo promenili Ustav i tako dugo dok ne budemo pronašli formulu da prihvatimo realnost, ali da sačuvamo nešto dostojanstva, i da kažemo - dobro, mi ne priznajemo nezavisnost Kosova, ali Srbija će ući bez Kosova u Evropsku uniju zato što taj deo već kontrolišu Evropa i Ujedinjene nacije, mi prihvatamo te dve institucije i hoćemo da s njima bolje saradujemo unutar Evropske unije i unutar Ujedinjenih nacija. Ali ne, mi pokušavamo sve vreme da ih uverimo, a što je još najstrašnije od svega mi sami izgleda verujemo da ćemo u tome uspeti, da promene svoj stav, pa će njima i Sud u Hagu da kaže "vi ste pogrešno priznali Kosovo". A oni će da kažu "da, i?". Ja sam po pitanju evropskih integracija dvostrano zabrinut. Sa njihove strane imamo, čini mi se, onaj slučaj čoveka koji mora na operaciju, a odlaže što više može. Oni moraju da prime Balkan kad-tad, ali, ako može kasnije, daj da pre toga još malo proživimo kao ljudi. S druge strane, naše ponašanje je krajnje neozbiljno po tom pitanju, krajnje improvizatorsko. Drugi su ušli u NATO, drugi su dobili status kandidata, drugi su tražili status kandidata. Kad se od nas traži da sačekamo, mi to prihvatamo, tad smo poslušni jer nam to odgovara, a kad se od nas traži nešto drugo, ne prihvatamo, jer nam to politički ne odgovara. Kažem, jedino što je još uvek nekako izvor mog optimizma po tom pitanju jeste činjenica da je to proces koji ne možete zaustaviti. Ima još jedna stvar, imam utisak da kod građana počinje da preovlađuje svest da su nam zaista neki standardi potrebni. Da li to proizlazi iz neke borbe za lično dostojanstvo, da li iz nekog straha od onoga da je sve neefikasno i da ćemo ukoliko ne postane efikasno svi zaista propasti, ne znam, ali imam utisak da se ta pitanja nekih standarda, nekih obaveza države, nekih prava, iako polako i mučno,

ipak šire po Srbiji. I da je ova podrška evropskim integracijama koja sada postoji dublja nego što je bila ranije. Mislim da je oblast obrazovanja mesto na kome se najbolje vidi neodlučna politika prema evropskim integracijama.

Činjenica da su reforme zaustavljene, da naši fakulteti gube na ugledu, da su rezultati naših učenika sve gori, umesto da budu alarm na koji država hitno reaguje i kaže "dajte da uzmemo od ovih i onih i da damo još više obrazovanju", sad se hoće od univerziteta uzimati 40 odsto više. Ja uopšte ne znam čega, ali to nije bitno. Znači, mi smo zemlja koja toliko malo daje na obrazovanje i na nauku, i sad još od toga hoćete da uzimate. To nam govori da vi zapravo ne želite razvoj ovog društva i ove države. To je sistemsko bauljanje, bezglavo kretanje levo-desno, u kome se interes postavi tako kao da treba prikupiti toliko para da bi se spasila na primer privreda, a pri tom se pribegava metodima koji dugoročno nanose ogromnu štetu.

Ono što najviše obeshrabruje jeste kada nešto što smo svi znali površinski dobije svoju vrlo konkretnu formu, kao što je to bilo u emisiji Insajder, gde smo videli na koji način država radi protiv interesa svojih građana. Kada vidite koliko je u jednom Beogradu dato zemljišta, koje ima svoju konkretnu, merljivu vrednost, od čega su se mogli napraviti ne jedan ili tri mosta, nego mostovi kao u Budimpešti, pa da ne znamo kojim ćemo... Ne, sve je to pokradeno zato da bi se prelilo u džepove nekih tajkuna, kako ih mi zovemo, koji, ja sam uveren u to, dalje prelivaju u neke džepove za koje mi uopšte ne znamo da se pune. To da se nijedan od njih ne nalazi ni na jednoj listi finansijera političkih partija je direktan šamar našoj inteligenciji, to je demonstracija partijske sile koja kaže - 'očeš informaciju?, evo ti ga na! Naravno da je lažna, naravno da nije potpuna, još kad bismo napravili onaj ulaz-izlaz, koliko šta košta itd, videli bismo da je to nemoguće. Ali moram da kažem, i Evropa i Amerika su prema tim ljudima, koji su se u velikoj meri obogatili na nelegitiman i nelegalan način, popustljive zbog uticaja koji imaju na partije. I mislim da je to jako loša poruka, to znači - ja mogu počinuti razne stvari, ali ukoliko ti učinim neku protivuslugu mogu se iskupiti za svoje greške. Mislim da je to jako loše i jako opasno.

Mi nemamo političara koji će reći - čekajte, mi imamo problem nedostatka mladih ljudi, starog stanovništva, šta mi radimo za staro stanovništvo za sledećih deset godina, ko će o njima brinuti, ko će raditi u ovoj zemlji, šta će raditi? Da li je to intelektualna usluga, ili je

to poljoprivreda? Pitaju neku ženu pre neki dan koliko ima godina, kaže - 76. Šta radite? Evo, berem jagode. Brati jagode, moram vam reći, uopšte nije lako. Dakle, to su sve odluke koje jedna grupa ljudi treba da donese, a ta grupa ljudi se još uvek zove političari. Pojaviće se, uveren sam, neki novi pokret, jer mora, jer je to pitanje opstanka. Ili nećemo opstati, što takođe nije strašna sudbina, to se događa. Dosta pratim ono što se događa u Francuskoj, zato što mi se po nečemu čini da je naše društvo blisko po mnogim elementima francuskom, da je naša politika po mnogo čemu bliska francuskoj. Tamo imate sada ogroman porast zapošljavanja u uslugama starim ljudima. Posle edukacije mladi ljudi odlaze da brinu o starim ljudima. I sad vi kažete, gde je tu računica? Računica je u tome što ti stari ljudi imaju neka primanja i od toga delimično plaćaju tu uslugu. S druge strane, država to podstiče zato što zapošljava mlade i rešava problem starih, jer svaki drugi pristup je mnogo skuplji od ovoga. Znači, napravljena je jedna računica i rečeno je - nama se više isplati da obučimo 5.000 ljudi koji će se u Parizu brinuti o 10.000 starih ljudi, nego da imamo ponovo problem kao što smo imali onog leta kada su nam stari ljudi umirali po stanovima itd. E, takvu računicu mi nikad ne napravimo. Seti se poreza na autorske i druge ugovore. To je neko seo i izračunao - to će državi doneti toliko i toliko, to će državi odneti toliko i toliko, to će izazvati reakciju kulturnih ustanova. Koje će rešenje poslodavac tražiti kada mu se tako nešto nametne? Naravno, sivu ekonomiju. Da li se nama više isplati da nam se ljudi vraćaju u sivu ekonomiju ili da kao država dobijemo to što dobijamo sada, ili ako već moramo nešto da povećavamo da to povećamo za jedan razumni procenat? I onda se naravno iznenade kad se ljudi odmah organizuju kao što su to uradili honorarci koji neće to više da trpe. To je ono pozitivno koje prepoznajem. I onda se država povukla. Da je država to ozbiljno uradila, rekla bi - mi razumemo vaše zahteve, ali računica je ova. Mi tu računicu nikad nismo imali.

Da, to je potpuna improvizacija i građani s pravom strepe od toga, više nemaju čak ni iluziju. Znae, odluka da se ukrade sedam hektara gradske zemlje negde zahteva da vi to provučete, da ne biste baš bili uhvaćeni sa rukama u tuđem džepu, kroz razne institucije da bi to sve dobilo formalni, zakonski okvir. Dakle, kada stvarate zakone da biste ozakonili krađu, onda vidite kolika je zapravo nemoć građana. Ljudi koji su počeli sebi da seku prste ne bi li izazvali pažnju institucija, koji ulaze negde sa dve bombe da bi tako rešili svoje probleme, sve to je zabrinjavajuće, mislim da to može da kulminira u nekim socijalnim

nemirima koje će biti jako teško kontrolisati zato što nemamo prave sindikate. Drugo rešenje je da su ljudi toliko ubijeni da onda ubijaju svoje porodice i sami sebe, što je sve češći slučaj, i što se uopšte ne razmatra ozbiljno. Dakle, mi smo jedno hronično bolesno društvo koje se ni na koji način ne leči, gde lekari ne traže ni vakcinu, ni lek, nego pokušavaju da to stanje održe zato što im to obezbeđuje status lekara. Strepim od toga i strepim od ljudi koji su kod nas spremni da žrtvuju sve vrednosti, moralne i sve druge, zbog opstanka na političkoj sceni. Meni je neverovatna rečenica koju je izgovorio Vučić - ja sad najzad više ne moram da govorim ono što ne mislim i ne moram da slušam onoga koga ne želim. Kao da ga je neko na to prisiljavao. Imam utisak da kada gledate skupštinu, kada slušate naše političare, kada znate ono što se događa u političkim partijama, vidite da nema nikakvog razgovora, nemate prostor u kome se problemi razmatraju, u kome se nude različita rešenja. Kad na unutrašnjim partijskim izborima imate po jednog kandidata za svaku funkciju, onda vam to govori da to nije demokratija. Ako to nije demokratija kod onih koji treba da zagovaraju i sprovode demokratske procedure, pa gde onda treba da bude demokratija?

(Inti Illimani - Llanto de Luna)

SVETLANA LUKIĆ:

Ministar od para Mlađan Dinkić je poslao razne svoje kolege ministre da idu okolo i uteruju pare u budžet. Na primer, preosvećeni ministar zdravlja lično nosi fiskalne kase po ordinacijama. Ne znam tačno ko duži univerzitete i pokušava da im oduzme 40 odsto od ne znam kojih prihoda, međutim, ljudi su odmah spremni da se dogovore, ako ne može 40 odsto, onda će 26. Međutim, Univerzitet se digao na noge, predvođen starim i novim rektorom profesorom Brankom Kovačevićem, i ne daju pare, kaže, ne daju ni jedan procenat. I predsednik i ministar nauke Delić su često govorili da je obrazovanje naša šansa za razvoj i da će država podsticati obrazovanje i nauku, međutim, u međuvremenu smo umesto silikonske doline dobili silikonsku ulicu, onu Strahinjica bana, gde se šetaju devojke sa silikonskim grudima u društvu kontroverznih biznismena, a sve češće i u društvu poznatih srpskih političara.

Kao jednu od mera u borbi protiv ekonomske krize Evropska unija planira da poveća izdvajanje za obrazovanje sa 7 na 10%, a Indija je povećala na 20%. U našoj zemlji se za obrazovanje izdvaja samo 3,5%

bruto društvenog proizvoda, a za nauku smešnih 0,3%. Da ne pominjem ostale podatke, ali uvek mislim da taj podatak strahovito mnogo govori. To su podaci Republičkog zavoda za statistiku. U Srbiji je skoro četvrt miliona potpuno nepismenih ljudi, samo diplomu osnovne škole ima milion i po ljudi, a samo 6% građana Srbije je završilo neki fakultet. Dakle, znamo da je novi rektor Branko Kovačević, novi i stari rektor, energično protiv toga da se uzima novac univerziteta, međutim, praktično nije ni funkcionisalo kao vest to da je on bio jedini kandidat i da je izabran ponovo na mesto rektora Beogradskog univerziteta, kao da je to bilo koje mesto. I samo kratko da vas podsetim da je rektor Kovačević jedan od onih koji je stajao na onoj govornici na mitingu Kosovo je Srbija u februaru 2008. godine, posle kojeg je došlo do nemira u Beogradu i paljenja ambasade, a rektor je lično predvodio takozvane studente sa zastavama koji su pokušali da uđu na Kosovo takođe 2008. godine, pa su ih sprečili vojnici Kfora ili već ne znam ko. A mi smo pre nekoliko dana bili u Kragujevcu na promociji Peščanika, naravno da su tamo opet nastali mali problemi, ali je mnogo važnije da su u biblioteci u Kragujevcu našim slušaocima govorili gospođa Latinka Perović i Srđa Popović. Vi ćete u narednih dvadesetak minuta čuti o čemu se radi.

LATINKA PEROVIĆ:

Postoje dva merila šta ko zapravo hoće u Srbiji. Jedno merilo je sigurno kako ljudi u Srbiji žive, kakve su mogućnosti za razvoj, za zapošljavanje, za školovanje, za lečenje. Naravno da je to neodvojivo od pitanja građanske slobode, političke, međutim, znate šta, ako se to pitanje o hlebu postavlja kao primarno sigurno je da i ovaj problem sloboda na neki način postaje ugrožen, jer teško je zamisliti da u jednom društvu koje se socijalno, izvinite što ću tako reći, animalizuje, vi možete da imate neki bogat demokratski politički život. Drugo merilo je zaista taj međunarodni položaj zemlje i njen kredibilitet. Pre svega to je pitanje naših odnosa sa susedima, našeg prihvatanja realnosti.

HULIGAN:

Koje realnosti?

LATINKA PEROVIĆ:

Pa, znate šta, vi ste rešeni da se mi posvađamo, a ja uopšte to neću...

HULIGAN:

Ne, kažite koje realnosti, kažite vi šta mislite, pobogu!

SVETLANA LUKIĆ:

Ja vas molim, samo budite pristojni za početak, to vas molim.

HULIGAN:

Samo tražim odgovor.

SVETLANA LUKIĆ:

Ne može sada da ga dobije, dobiće ga kasnije.

HULIGAN:

Realnost, koja realnost? Kaži, koja realnost? Na kraju krajeva, ti ćeš nam određuješ sudbinu? Sto godina imaš! Kaži šta je realnost! Braćo i sestre!

PUBLIKA:

Napolje! Napolje!

SVETLANA LUKIĆ:

Možemo da nastavimo, je li tako? Hajde da probamo da nastavimo.

LATINKA PEROVIĆ:

Znate šta, i ovo je neka očigledna nastava, da tako kažem, i to je naša realnost da pravimo incidente na svakom koraku, da taj incident ne pravimo samo u svojoj zemlji, nego ga pravimo i u odnosu sa susedima, pravimo ga i u svetu. Na snagu, na silu se ništa ne može. Ako čitate novine, vi ćete svakog dana naći masu primera nasilja, masu oštrih konfrontacija, pripreme sukoba. Koji smisao uopšte to ima? Bez obzira šta je uzrok ovakvog unutrašnjeg stanja zemlje, o tome može da se razgovara, mogu da se pišu knjige, mogu da se snose odgovornosti, ali jednostavno, zemlja mora da napravi neki bilans, a njen je bilans rđav. To je nizlazna linija koja traje 20 godina i ta se linija nastavlja. Mi se stvarno moramo ozbiljno zamisliti umesto što se svaki dan na nekog ljutimo i svaki dan nekog psujemo, počev od parlamenta do ovakvih tribina kakve prave jedna i druga Svetlana u najboljoj nameri da se u Srbiji ljudi zamisle, da preuzmu nekakvu odgovornost. Da se predstavimo sebi pre svega kao neko društvo koje ima veći potencijal tolerancije nego što to svakog dana pokazuje. Ako

LATINKA
PEROVIĆ

vi samo uzmete ovo neposredno razdoblje, molim vas, mi smo imali takvu jednu provalu i primitivizma i nasilja i autoritarizma povodom tog antidiskriminacionog zakona. Mi svakog dana imamo probleme u vezi sa manjinama. Znači, na svakom koraku se srećete sa društvom koje se zapetljalo u svoje kućine, koje ne može da krene dalje. I moramo prestati sa opsenama. Ja ne spadam u te, ma koliko tu neko vikao i ljutio se, koji će da seje neke iluzije, neke prazne nade. Mislim da smo mi na jednoj silaznoj liniji, da idemo nasuprot vremenu, da padaju ljudi kao žrtve toga svesnog zamajavanja, da nema pravog razumevanja gde smo i šta radimo. Hoću da vam kažem da mislim da je potrebna ozbiljnost, da je potrebno neakvo težište, središte, a središte je ta zajednička perspektiva koju hoće Evropa, koju hoće Amerika. I na kraju, ako hoćete, nema nikakvih posebnih uslova za Srbiju, za njen ulazak u Evropsku uniju, to su uslovi jednaki za sve narode. Posebni uslovi za nas proizlaze iz naše neposredne prošlosti, iz ratova, iz međunarodnog prava, iz težnji zajednice da sankcioniše te zločine, i mislim da je vrlo opasno identifikovati se sa tim i nastaviti sa gubljenjem vremena.

SRĐA POPOVIĆ:

Društvo se kreće kroz društvene sukobe pod uslovom da postoje institucije u kojima to može da se rešava, tj. da se sukob ne rešava na elementaran način, na ulici, na ovakav način kako smo ovde imali prilike da vidimo. I oni imaju svoju viziju Srbije, to je u redu. A o kakvim vizijama u stvari pričamo? 5. oktobra 2000. godine kada je Milošević pao mislim da je jedan veliki deo Srbije to dočekao kao veliko olakšanje i kao znak da je jedna epoha završena. I te nade je stvarao u stvari Zoran Đinđić. On je shvatio da Srbija u tom trenutku, 2000. godine, nema nikakav koncept države. Da je Srbija imala dva koncepta, jedan je bio koncept Jugoslavije, u kojoj bi svi Srbi živeli u istoj državi, i drugi je bio koncept velike Srbije, u kojoj bi opet Srbi živeli u toj velikoj Srbiji. Oba ta koncepta su poražena kao koncepti, ne govorim sada o vojnom porazu, naravno da je vojni poraz deo toga, ali oba ta koncepta su poražena tokom ratova. Ta dva koncepta smo izgubili politikom koju smo vodili. U tom trenutku je Zoran Đinđić nastupio državnički, jer je on kazao - postoji treći koncept, koncept Srbije u Evropi.

S druge strane, imali ste pre svega DSS i Vojislava Koštunicu, koji je imao veliku početnu popularnost kao čovek koji je došao na mesto Miloševića. Što kažu, čovek koji je ubio Liberti Valansa. On je bio taj,

viđen u mašti, u legendi, tadašnjoj tekućoj legendi Srba, kao čovek koji je pobedio aždaju. Vrlo brzo se pokazalo da je on zastupnik politike kontinuiteta. On je, sećate se, dugo štitio Radeta Markovića, čoveka koji je posle odgovarao za ubistva, štitio je Nebojšu Pavkovića, on je štitio ceo aparat i naročito, što je bilo politički važno, on je štitio strukture vojske koje su na sebi vukle veliku odgovornost za mnoge zločine koji su u ime Srba počinjeni. I taj u početku pritajeni sukob počeo je da dobija sve dramatičnije oblike, po meni upravo zato što su počinjeni zločini bili tako strašni. Đinđić je, pored toga što mislim da je bio vizionar, bio i vešt političar. Vojislav Koštunica je vrlo brzo ostao bez funkcija i kroz organizaciju svoje partije i kroz pokušaj stvaranja jednog efikasnog aparata Đinđić je stvarno počinjao da osvaja Srbiju, čak protiv njene volje. Tako da 12. mart po meni nije nikakva slučajnost, ja mislim da se on dogodio, kako se nekad u marksizmu govorilo, po istorijskoj zakonitosti. Srbija nije bila spremna da sledi taj put u većini, stvorena je zavera, on je ubijen, njegovi sledbenici su bili obeshrabreni, i danas su, i sve ono što je on uspeo da učini za dve godine počelo je da se vraća u prvobitno stanje. Ali najvažnije od svega toga je ta vizija Srbije u Evropi. Ta vizija je smesta počela da se sabotira. Vi vidite da se koketira opet sa idejom pripajanja Republike Srpske, nekad se to kaže otvoreno, nekad na malo uvijeniji način. Ta čuvena besmislena borba za Kosovo za koju se zna da...

HULIGAN:

Nemoj da nas vređate ovde!

SRĐA POPOVIĆ:

Ne vređam vas uopšte... Bez obzira što je moj sagovornik, evo, izašao, ja bih hteo da kvalifikujem ovu izjavu. Reći danas da je moguća neka borba za Kosovo znači samo zaluđivati ljude, čime ne kažem - baš dobro što je Kosovo nezavisno, baš dobro što smo ga izgubili. Ne, ali postoji realnost i ne možemo sebe dovoditi u stanje pomračene svesti zato što nam se ta realnost ne dopada, jer ova ideja da se pitanje Kosova prepusti Međunarodnom sudu pravde je u stvari ideja da se to skine sa dnevnog političkog reda u Srbiji. I to čak i tekuća politika odlično shvata i odlično shvata da je najbolje da se sada, kako je kazao Boris Tadić, taj politički problem rešava pravnim putem. Ali to je očigledni smokvin list, da tako kažem, kada vi čujete posle toga ministra Jeremića koji kaže - ako taj sud ne da nama za pravo onda mi

ne priznajemo taj sud. A što smo mu se obraćali onda? Vidi se da mi od toga ništa i ne očekujemo, nego samo očekujemo da sklonimo za trenutak celo to pitanje Kosova da ne bismo ovakve razgovore vodili, da se ne bismo oko toga na ovaj način prepirali, da se ta stvar ohladi, da postane jasno konačno svima. Neki će to mnogo žaliti, neki će manje žaliti, neki možda neće uopšte, kao Albanci, ali da ta realnost nekako legne. Ovo što kaže Svetlana da je Boris Tadić izjavio da smo mi dalji od Evrope nego ikad, to je tačno, ali ja nisam čuo da je Boris Tadić objasnio da je on sam učestvovao u stavljanju prepreka Srbiji za ulazak u Evropu. Njegova je stranka dvaput glasala za rezoluciju o Kosovu, koja je zabetonirala taj naš stav. Dačić je tom prilikom, kad se glasalo o toj rezoluciji u Skupštini, jasno kazao - pa, ja ne znam zašto ste vi skidali Miloševića i nas sa vlasti kad vodite istu politiku kao i mi. Niko nije mogao ništa da mu odgovori, jer je to bilo tačno, sa jednom fusnotom, a to je ono što ponavlja ministar Jeremić stalno - da, ali ne više silom, nego diplomatskim, političkim i pravnim sredstvima. Nije naročito velika zasluga ministra Jeremića što se ne služi vojnim sredstvima, jer Srbija vojnim sredstvima više ne može da se služi. I da može, Jeremić bi verovatno bio za to i da se posluži njima, međutim, to više nije moguće. Ali šta vi odatle sada vidite? Ciljevi, ideologija, retorika, danas su potpuno isti kao na Gazimestanu, i to je po meni velikim delom posledica atentata na Zorana Đinđića.

LATINKA PEROVIĆ:

Ja bih samo htela da vas podsetim da je on u vreme kada je počela snažna kampanja protiv njega, koja je zapravo i pripremila njegovo ubistvo, rekao jednu stvar koja se potvrdila - ili ćemo mi prihvatiti duh vremena, uključiti se u evropske integracije ili će se vratiti politika koja je po svojoj suštini antievropska. Ne samo da ona ne želi da Srbija uđe u Evropu, nego ima jedan izrazito neprijateljski odnos prema Evropi kao civilizaciji. Dakle, to je taj izbor, ali je očigledno da je za Srbiju bitna promena politike koja daje rđave rezultate. A rđavi rezultati se ogledaju u daljem propadanju Srbije i niko ništa tu ne izmišlja. Za ime sveta, o tome su napisane knjige, nije alternativa nešto što je izmislio Zoran Đinđić, i on je to otkrio u srpskoj istoriji. Postoji ta liberalna tradicija, postoji neka ideja o modernoj državi, to je slabo, to nije samo zbog toga što neko neće to, to su seljačka društva koja se sporo pomeraju, koja su opresivna.

Dakle, to je statičnost u mišljenju, i to mora da se menja, može neko da više koliko hoće, može i da se tuče, ali nikakav rezultat neće iz toga

izići osim daljeg zaostajanja. Mi prosto moramo da napravimo neki bilans, da vidimo zbog čega smo mi jedini tu gde jesmo. I na kraju, moramo da počnemo da razmišljamo o sebi i razmišljajući o sebi da menjamo i način mišljenja, da zavodimo neki drugi model u političkom životu. Svi se ljute na parlament, ali znate šta, parlament je na neki način ogledalo društva, tamo su oni ljudi koje smo mi izabrali, kojima mi možemo da uskratimo mandate. Ali kažem, jedino merilo za to je da svaki čovek razmisli šta se u međuvremenu desilo sa njegovim životom, sa životom njegove porodice, sa životom njegove dece, šta se desilo i naročito kakva mu je perspektiva. To su vrlo realne stvari. Mi možemo da se sukobljavamo unutra, da se ponovo delimo na četnike i partizane, na izbeglice i domoroce, ali to Srbiju samo gura na dno istorije. Oprostite, ja sam tu vrlo otvorena i zato sigurno i ljutim ljude kao što su bili ovi mladi momci ovde, ali znate šta, nije nikakav izum istoričara da narod može istorijski da propadne. Mi možemo biološki da opstanemo, ali da u istorijskom smislu, u vreme koje se vrlo brzo menja, stvarno ništa ne značimo. Mi možemo da pretimo i Americi, mi možemo da se udvaramo Rusiji, mi možemo da govorimo da je Evropa trula i bolesna, ali osnovno je pitanje šta mi iznutra možemo da uradimo, a tu mislim da mora da se mobiliše svaki pojedinac.

SRDA POPOVIĆ:

Meni je vrlo čudno kad ljudi upotrebljavaju sintagmu "suočavanje sa prošlošću". Imam problem sa tom sintagmom, jer meni se čini da ono što ljudi podrazumevaju pod prošlošću u stvari psihološki uopšte nije prošlost, to je naša sadašnjost. I to je nešto što je poznato u medicini i u psihijatriji kao takozvani posttraumatski sindrom. Mislim da smo mi doživeli velike traume, da pomenem samo zločine 90-ih, inflaciju, sankcije, bombardovanje, to su velike traume. Ali mislim, i sada govorim kao advokat, da i sopstveni zločin može biti trauma. Teško je ubiti, to je teško, ja mislim da tu čak i biološki tabui postoje i da kad to jedanput uradite, i to u onakvim razmerama i na onakve sve načine na koje smo mi to radili, vi ostajete traumatizovani. A šta to znači? Vi doživljavate tu traumu kao da se događa sada, vi nemate onaj mali glas koji vam kaže - to je prošlost. Ne, ne, ne, to kod nas nije prošlost, mi smo spremni i dalje da se bijemo, mi i dalje ne možemo ništa da priznamo, mi nismo ni za šta odgovorni. Naš celokupni državni vrh je proglašen i osuđen kao zločinci, a mi i dalje govorimo - ne, ne, to je neki politički sud, ništa ne priznajemo, dižemo i dalje tri prsta, nismo

odustali ni od čega, još ćemo se čerati. Mi živimo i dalje tu prošlost i vi vidite da i ti akteri iz prošlosti odjedanput počinju da izgledaju kao normalni učesnici javne političke scene. Ne čudimo se mi više što su oni još tu. Zašto? Pa, zato što to što se događalo tokom ovog vremena nikad nije postalo prošlost.

LATINKA PEROVIĆ:

Kako objasniti da političku funkcioneri šalju proevropske poruke, a u isto vreme realnost je duboko antievropska. Neću da vas tešim, ali moram da vam kažem da to nije prvi put u našoj istoriji. Nikola Pašić je govorio - prihvatimo evropske forme, parlamentarizam, to će pridobiti simpatije Evrope, da bismo mi mogli da završimo svoje glavne ciljeve, tj. da stvorimo nacionalnu državu celog srpskog naroda. Tako da se meni čini da zaista dolazimo u fazu kad moramo da razlikujemo to što je jedan, ako smem da kažem, sofisticirani politički hohštapleraj, od onoga što je namera te politike. Znači, mi ovde celo veče opisujemo politiku koja je Srbiju dovela do dno, spustila je stvarno na dno. Zašto mi to ne bismo otvoreno rekli kad se svi kao građani tako osećamo? Za nas je, znači, ključno pitanje ne da li će ta ista politika dobiti samo nove personalne nosioce, Miloševića, pa Koštunicu, pa tako redom, nego da li će se ona promeniti. Mi možemo da dobijemo nove ljude sa novim imenima i prezimenima, ali mora da se desi zaokret, da počne da se poštuje zakon, da pre svega dođe do zakona i do odnosa između zakona i stvarnosti. Srbija je uvek imala dobre zakone, ja sam istoričar 19. veka, Srbija je imala odlične zakone o sudovima, o zdravlju, o školstvu. To nije funkcionisalo. E, sad, gde je tu rešenje? Vi ne možete reći - to je jedna neobrađena površina na kojoj ne deluju zakoni. Zakoni naravno i oblikuju stvarnost, zato je važan taj ulazak u Uniju. Nema savršenih društava, ali oprostite, to je danas svetski prostor sa Sjedinjenim američkim državama gde je uspostavljena neka ravnoteža između socijalnog života i prava i političkih sloboda. Nije idealno, ali o tim stvarima se tamo govori.

Mi još nismo takvo društvo, nismo još u demokratskom svetu, oprostite, država nije to što neko zamisli da će ona biti, prosto se zna šta je moderna država. I ako mene pitate, sa svim što znam i sa svim što imam kao svoje iskustvo, ključni problem Srbije je bio i ostao da ona postane moderna država. Da ne sanja stalno o teritorijalnom širenju, nego da se koncentriše na sebe i da se zaista razvija. Nema drugog uzora za modernu državu osim Zapadne Evrope. To nije Rusija, to je veliki narod i on se bori sa ogromnim teškoćama, ali ona

nije primer za modernu državu u kojoj vlada zakon, u kojoj postoje ljudska prava, još uvek nije to. Mi smo bili u vrlo tesnim vezama istorijski, ali mi ne možemo da se vešamo o noge toj Rusiji koja i sama teško korača. Ili da postanemo neki objekt koji će ona štiti dotle dok to odgovara njenim strateškim interesima, a onda će nas prepustiti sebi. Hoću da vam kažem, ništa tu ne može na snagu. I šta je posledica mišljenja na snagu? Ja dosta radim sa mladim ljudima, čitam istraživanja koja se prave sa njima, slušajte, to je možda prva generacija koja pitanje slobode i pravde stavlja iza nasilja. Znači, što pre uspeti, što pre osvojiti, što pre demonstrirati silu, zar vi to možete da radite drugima? Ali kako vam se sužava prostor, kako se iskopčavate iz sveta, vi ćete to sve više raditi unutar Srbije. Sami ćemo se terorirati. Znači, to su stvari o kojima mi razmišljamo i to je ono za šta ta alternativa u Srbiji traži slobodu, da to otvoreno govori, ne po utisku, nego na osnovu nekakvog poznavanja i te naše prošlosti, ali oprostite, i savremenog sveta. Tako da tu neke pretnje ne pomažu i ne možemo mi to mišljenje zaustaviti tako što ćemo svaki put kad se javi neko ko to, kako mi kažemo, artikuliše na političkoj sceni, potegnuti snajper i toga ubiti.

GRADANKA:

Treba li svi Srbi da legnu dole, znači da se savijemo, sagnemo se do zemlje da bismo ušli u Evropu, zašto?

SRDA POPOVIĆ:

Na koje uslove mislite?

GRADANKA:

Da uhvatimo Mladića, da uhvatimo Karadžića...

SRDA POPOVIĆ:

Ako smatrate da su to neki nečuveni uslovi da se ljudi optuženi za teške zločine pronađu i kazne, ja ne vidim da je to neki nerazuman uslov.

GRADANKA:

Ja se izvinjavam što moram da upadnem, zašto zločini koji su nad Srbima urađeni nisu izašli na svetlost dana, zašto su pojedini zločinci oslobođeni?

SRĐA POPOVIĆ:

Nama se postavljaju uslovi da uhvatimo naše zločince, ne može nama da se postavi uslov da uhvatimo hrvatske, albanske zločince. I ja mislim da je u našem sopstvenom interesu da svakoga ko ovde živi, krije se, a zločinac je, izvršio je zločine, sumnja se da je izvršio zločine, da ga u sopstvenom interesu nalazimo. Ne znam zašto mi stalno mislimo da se time nama nekako čini neka velika nepravda što se od nas traži da u sopstvenom društvu kažnjavamo zločine. Pa, to je valjda dobro za nas, što bih se ja brinuo da li će Hrvati svoje zločince da kazne? Pa, to je dobro za Hrvate, neka misle o tome. Vi još uvek živite u stavu tog antagonizma - što je dobro za njih, to ne može biti dobro za nas i obratno, a ja mislim da je u interesu svakog da svoje zločince kazni.

LATINKA PEROVIĆ:

Jedan odličan hrvatski sociolog, zvao se Županov, dobro je poznao te tranzicijske procese, pisao je o njima, vršio je sociološke analize. On je rekao - nema garancije da će tranziciju preživeti sve države i zemlje, ne biološki, nego u istorijskom smislu. Ako se vi u taj proces ne uključite vi ne možete nikako računati da ćete biti bilo kakav dobitnik, jer bezuslovni refleks je da se zatvorite i da se tako zatvoreni, izvinite, međusobno terorirate. Hoću da vam zahvalim što smo zajednički odoleli ovom incidentu i što nismo ponovili Arandelovac, jer to se stalno dešava. Znao, mora se istrenirati neko strpljenje za razgovor o vrlo neprijatnim stvarima. Nažalost, mi dugo nećemo moći da govorimo o prijatnim stvarima, i to nije zato što neko ne voli svoju zemlju, što nije dovoljno dobar Srbin, ili što se delimo na levicu i desnicu, nego se u ovom trenutku delimo oko tog egzistencijalnog interesa zemlje, kako da se ona iz svega ovoga izvuče na zelene grane. Nema drugu perspektivu osim da se evropeizira, da se modernizuje, to joj predstoji i što duže to odlaže vraćaće se na taj neodložni posao sa mnogo nižih pozicija. Znao šta, mi smo kao neka zemlja koja je uhvaćena za gušu iznutra i ne možemo da oslobodi. A ipak svako, ne mora da bude ni političar, ni državnik, ali mora da se pita zbog čega 75 do 80% njegovih omladinaca kad ih anketiraju kažu da ne vide perspektivu u svojoj zemlji. Pa, oprostite, čija to zemlja treba da bude? I valjda to bolje znaju oni koji imaju nešto više godina i iskustava, ali očigledno je da je to vitalniji deo, što talentovaniji deo mlade generacije danas oseća. E, ako mi nismo u stanju da to merimo, ja onda stvarno ne znam šta je patriotizam.

(Melody Gardot - Love me like a river does)

SVETLANA LUKIĆ:

Za kraj Peščanika slušate stručnjaka za marketing, našu Nadeždu Milenković. Nadežda je kao što znate autorka slogana Peščanika "Ako vam je dobro, onda ništa", a Svetlana inače jako voli onaj slogan "Ili jesu ili nisu", znate svi za njega. U ponedeljak smo bili na promociji Peščanika u Boru i Majdanpeku. Jedan slušalac iz Bora je izričito molio da Nadežda što pre bude gost u ovoj emisiji. Nadam se da mu neko snima današnji Peščanik, jer se B92 praktično ne čuje u Boru, tamo ljudi slušaju našu emisiju tako što skidaju emisiju sa neta, narezuju i onda je razmenjuju. Evo, ovo je prilika da se zahvalim na gostoprimstvu, i u Boru i u Majdanpeku, bili su krasni domaćini. Slušate Nadeždu Milenković.

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Vest - bombaš u Predsedništvu - u 12 sati, vanredne vesti na svim stanicama, i onda u 14:30 čuješ da je predsednik ušao u zgradu Predsedništva, i ništa. Saznali smo da on u 12 nije bio na poslu, verovatno jer je bio Bajden, večerala se gicetina, popilo se malo, znači, nije bio u 12 na poslu, došao je u pola tri. Zašto je došao? To je sad ta mašinerija, njega protivnici stalno optužuju za marketing, ja mislim da ga lažno optužuju, tu ima mnogo lošeg marketinga ili marketinga u pokušaju. Taj čin, na primer, ako su hteli da od toga naprave nekakav marketinški, kako to obično kažu, štos, onda je on došao da bi pregovarao sa bombašem zato što je on tražio da dođe predsednik da bi zaštitio nevine, da bi rešio situaciju, bilo šta. I onda to ide dalje kao vest, onda on ima neku izjavu koja je vezana s tim. Ali predsednik države dolazi u Predsedništvo u kojem je već dva i po sata neko sa bombama u prijemnici i ništa se sa tim ne napravi, to je stvarno glupost. Jedno mi pada na pamet, da ga je priteralo, mislim, pošao kolima, pa pošto je predsednik ne može kao mi da uđe u neki kafić da ode u WC, nego su morali da ga dovedu tu i zato je onako žurno ušao. Inače, zašto? Izlagao se opasnosti ili nije bila nikakva opasnost, pa je došao, imao je hitan sastanak ili, ne znam, nešto, nekakvu objavu. Ali ti imaš samo to, u pola tri je došao predsednik i tačka. Naravno, ti kalkulišeš da li je lud, zbunjen, neinformisan, možda nije znao šta se dešava, da li ti oko njega ne znaju da brinu, ipak je ovo država u kojoj je ne tako davno ubijen premijer. Marketing koji je kao neki oreol oko njega je dosta loš. Tu je mnogo agencija i mnogo ljudi koji se bave

marketingom i reklamom, ima mnogo odvratnih reklama, glupih, promašenih. Tako da nije svako ko se bavi marketingom obavezno i dobar. Kao, ove biografije što pišu ovi što sede po upravnim odborima pa kažu - neko vreme se bavio i time, i studirao... Čekaj, kako se bavio? Mislim, je li se bavio uspešno je li ima neke nagrade ili nešto iza sebe? Ne, bavio se i studirao. Je li diplomirao? Studirao, bio brucos pet godina. Znaš, te formulacije... E, tako i mi imamo te koji se bave marketingom.

A druga stvar, šta je bitno kad praviš reklamu? Kome je namenjena reklama. Imamo ono opšte mesto - žena od 25 do 55. Pa, mislim, ne postoji žena od 25 do 55, to je marketing predsednika, od 25 do 55. I sad, kad napraviš nešto što treba da se dopadne svima, u stvari se ne dopadne nikome. Znaš ono, narodni hleb. Pa nije, imaš neke ljude koji se ne pale na narodni hleb i koji neće da umaču hleb pa kao jedu tu moču od prasetine ili šta već, imaš neke ljude koji ne jedu hleb uopšte jer su na dijeti, razni smo. Pri tom, čovek je sada u svom drugom mandatu, znači, pretpostavio bi da sada svi motori rade, sve pali, i sad nešto napraviš, nešto uradiš, jer niti ovi mogu da skupe većinu za onaj inpičment, niti možeš ponovo da budeš predsednik. Znači, sad je taj trenutak. Ali, mislim da je Andrić to rekao - pa vi ćete uzalud izgoreti, iza vas će ostati samo pepeo, pa kao, da, ali iza vas će da ostane samo slinavi trag kao iza puža. Postoje neki trenuci u životu pa stvarno izgoriš uzalud, ali, neka ostane pepeo, znaće se da si bio vatra. Biljana Srbljanović je odrala stomak od kafe sa Tadićem, zašto nju nije pozvao na kafu u ovoj situaciji? Ili, ne znam, sa Dačićem, još bolje. Neće da se meša u sudstvo, pretpostavljam da bi to bio odgovor. Pa, ne, ovo je baš bio zgodan trenutak da staneš na jednu stranu, da kažeš da je ovo bilo nedopustivo. Ali se mešaš u sudstvo koje je nezavisno, kao što znamo, kad se pošalju one sramotne stvari da se ne presuđuje u korist radnika. Znači, mešaš se u sudstvo, pa zamisli dete da vaspitavaš tako. Kad ono gura prst u utičnicu, ne biješ kao ovaj pop, ali to je situacija kada mora jasno: prst u utičnicu ne može nikako, ni pod kojim okolnostima. Ovo je super? Onda promoviš to što je super. Ovo je nedopustivo? Vrlo si eksplicitan u tome da je to nedopustivo. Ne može - sad je nedopustivo, ali ovde je malo dopustivo, a dobro, ovde kad su moji u pitanju, može.

Treba i ta knjiga da se napiše, Srbija kao nedovršeni marketing. Kad praviš reklamu ti se u suštini udvaraš drugoj osobi, želiš da joj se dopadneš i udvaraš joj se tako kako umeš, kakav si čovek. E, sad, i ovi

se nama udvaraju taman tako kakvi su i kako vide nas. To što ti ja nudim je odlično, ti imaš da kupiš pivo, imaš da kupiš kiselu vodu, šta sad tu... Povremeno ti damo neke vesti iz sveta da vidiš kako može da bude još gore, ne neke ekonomske krize koja kod nas kao što znamo nije došla, a ako je i došla, već je prošla. Nekad stvarno mislim da leteći tanjir da se spusti na zemlju to kod nas ne bi bila vest, osim ako bi se spustio u neku od srpskih zemalja. Kao što kaže naša himna - Bože, čuvaj srpske zemlje. E, pa valjda su to Crna Gora, Republika Srpska, ne znam, ili eventualno i Rusija, ali znaš, ako se spusti leteći tanjir u neku Ameriku, za to bi ovde možda išao onaj kajron dole po ekranu. Šta nas briga ako nije došao u Srbiju ili tu gde su naši teritorijalni integriteti i suvereniteti. Ti ceo dan slušaš šta je neko naglasio i šta je izjavio, niko od njih ne priča, naročito predsednik. Ja mogu nešto da sam rekla, ali on je naglasio i izjavio. Prođe pola sata vesti, oni su izjavili i istakli. Pa, slušam kako se pravilno govori, jezik nam se kviri. Imali smo prvo to sa izgovorom reči Jugoslavija, kao, pravilo je da silazni akcenat ne može da bude na unutrašnjim slogovima. Okej, i kad je to pravilo počelo da se primenjuje, prvo na RTS-u, a sada na svim drugim televizijama, imaš Jugoslaviju, televiziju, dirigent, nedostaje gramofon kao u onom filmu Specijalno vaspitanje što mu tetka donela gramofon. Sad imaš vatrogasce, to je bilo pre neki dan, pretpostavljam da su sledeće pantalone. Znači, počnemo da pričamo kao budale, a SANU se ne trudi da pogleda ta pravila, da li treba da se poprave, da se izmene, da li treba da ima izuzetaka. Onda slušamo ovu na Pinku koja se javlja, "evo sada će gledaoc da se uključi", pre toga je bila ona koja je govorila "da li bih ste želeli da nam kažete". Ali to prolazi, ne možeš sad ni da se baviš time da nas i jezik odaje. Tu neku salatu u mislima i nebrigu o mislima primećuješ i u jeziku.

Ali, evo ga opet predsednik u emisiji - u redu je da ti imaš, na primer, nedeljno obraćanje naciji, da se to ustali, jednom nedeljno predsednik se obrati, ima nešto da kaže ili, ne znam, makar jednom mesečno. Ali ti odlaziš u neke emisije da budeš gost, i to jedini gost, i tu stvarno neko očekuje da si došao nešto da kažeš. Onda ti to ne iskoristiš, došao si samo da gostuješ, ja nisam ništa novo saznala, šta misliš, šta se dešava, šta su planovi, šta će da se dešava na ovu ili onu temu. Ako samo dođeš da popričaš, pa znaš, to je kao kad ti dođe dosadni gost, a ti samo gledaš na sat, zevaš, nadaš se da će da ode kući. Neke generacije su stasale uz MTV, a sad ti uzmeš da me sat vremena tako nešto gušiš, ja nemam živaca za tebe, moram da znam zašto slušam. A

ne mora tako biti, to je jedna dobra struka, marketing, žao mi je, da ne ispadne da se time bave prevaranti i neuki, mnoge važne stvari mogu da se urade, može nešto planetarno da se pomeri. Nije to beznačajno, to je baš značajna stvar.

Kad političari sude o istoriji, a o nekim stvarima političkim, čuješ, "sudiće istorija o tome", znači, ti si sve pobrkao. Političari kad imaju većinu u parlamentu kažu - izjednačava se četnički pokret i antifašistički pokret, znači, to su odlučili političari. Ali kada za Ratka Mladića i Slobu Miloševića kažeš "sudiće istorija", znači da daješ istoričarima da sude nešto što je za krivično gonjenje i što treba da sude sudije, a tamo gde stvarno istoričari treba nešto da kažu, pa da imaju debatu, pa da donesu zaključke, ti si imao prosto većinu od 126 poslanika. Tu je korišćen dobar marketing, vrlo su se potrudili da ništa nije sigurno i ja mislim da je pobednik 5. oktobra ustvari Vuk Drašković, jer je jedino on imao neki jasan program i to se znalo, četnički ravnogorski pokret, Draža i kralj. Znači, uspeo je sa četničkim pokretom koji je sad prozvan antifašističkim kao i ovaj drugi, Dražin grob se traži, biće rehabilitovan i sad je još samo ostalo da postanemo monarhija, pošto već imamo monarhistička obeležja. Sad samo još da neka većina od 126 poslanika kaže - e, od sutra ste monarhija. Stvarno, Vuk Drašković je car, mislim da mu treba dati da bude car. Jedini je on ono što je pričao uspeo i da postigne, mada smo svi mislili da je on gubitnik 5. oktobra, ali evo, polako vidimo da nije. I stalno imaš to da je sve dopustivo, a da ništa nismo dovršili. Ava-ava-ava, niko nije krava. Ono kartonsko naselje, šta je bilo s tim? Gradonačelnik je izašao sa pričom da je tu neko ko ima džipove i stanove i u stvari ovim ljudima izdaje za 50 evra. Posle je bila vest - zapaljeno kartonsko naselje, da li to isto, da li neko drugo, nemamo pojma. Što, puf, odnela voda, sad idemo dalje, evo, sad imamo lopatanje u Crnoj Reci i opet i za i protiv.

Znači, nema nekoga ko će stalno, kao oni dežurni Mapetovci sa terase, da govore - ne, kaka, fuj to, kaka, ovo ne, ne može. Glavni ljudi koji se time bave ti kažu - a, dobro sada, malo ubij pedera, malo nož, žica, sve je to ljudski, ljudi smo, nije ništa strašno. Kad je bilo s Ilarionom u Vojvodini, koji je već isteran iz Hrvatske, iz Bosne, ovi su izgovorili - ne, on podleže božjim zakonima, ako je nešto kriv on će da sedi u keliji i da tihuje, kao i ovaj pop koji je lopatao. On je doneo u neku emisiju kao dokumente i voditelj ga pita - je l' vi imate dozvolu ministarstva za to, a ovaj kaže - imam dokumenta, i izvadi Zakon o verskim

zajednicama, to je njegov dokument. On ne podleže ovim građanskim zakonima i time se završava cela priča, i bogu hvala da je Sinod na kraju rekao da se to zatvori i da se ovaj smeni, inače ranije nikad nije reagovao. I kad je bila priča o Zakonu o manjinama i toleranciji, kako je izgledala ta rasprava? Kao tzv. javna rasprava? Imao si ili "ja nisam, i to je nedopustivo", do "ja nisam, ali to može, ali u svojoj sobi". Najbolji mi je bio Palma. Prvo mu je bio problem ako šeta sa detetom, onda je u sledećem javnom nastupu već prevazišao šetnju s detetom, nego, "zamislite, ja sedim u avionu". Čovek se izgleda nije mnogo vozio avionom, jer je njegova rečenica glasila "sedim ja u avionu, a prekoputa mene" - pa nije šinobus, mislim, to je avion, nije prekoputa, i šta on da radi ako se ovi ljube, zar da ode u kokpit da sedne pilotu u krilo, što je onako posebno intrigantno, jer je u celoj toj frci on smislio da sedi u krilu pilotu. Ta takozvana vladajuća većina, da ne pričam o opoziciji, njima je samo da požure da kažu "ja nisam", svima je to bio problem, da se deklariraju i da stave svoje dupe uza zid, slučajno kao, nemoj mene. Zašto Palma uopšte misli da je atraktivan bilo kojoj gej osobi? A popovi šta su imali da kažu - zabrinuti, njih će neko da tera da venčavaju gejove, pa će onda da ih tuže da im krše prava. Pa, nije se pojavio niko ko bi objasnio da, čak i da ne razumemo čemu služi, moraš da usvojiš taj zakon ako hoćeš evropske integracije. Mislim, svako ko je makar išao u osnovnu školu zna da moraš da učiš ili moraš da dobiješ dvojku iz predmeta koji ne voliš. Ne, ja sam prespavala odbrane i zaštite, i to na dve godine, ubila sam se od spavanja koliko mi je bilo teško i dosadno da to učim, ali sam morala, ne mogu da diplomiram ako ne položim taj ispit. Znači, ne možeš sve ono što hoćeš, i MMF i pare i evropske integracije. I onda, šlus, taj zakon mora da se usvoji, a ovima koji talasaju nemoj to da dozvoliš. Znači, jeste demokratija vladavina većine, ali kvalifikovana manjina mora da objasni većini šta da misli, šta je pec, šta je fuj to, kaka, a šta je aha, to može.

Pošto je gas u svetu pojeftinio, pitanje je da li će da pojeftini i kod nas. Bajatović kaže - neće, jer smo imali velike troškove i velike gubitke. Znači, zato što je firma imala troškove i gubitke ona neće da posluje tržišno. Još je izgovorio fenomenalnu rečenicu - gas je pojeftinio u dolarima, ali nije u dinarima. Ja ne mogu da verujem, vozim i slušam, dobro se nisam zakucala. Ako benzin poskupi u svetu, istog dana ili u roku od dva dana poskupi i kod nas, kad tamo pojeftini kod nas ne pojeftini, jer oni... još imaju zalihe starog. Pa, čekaj, kako nemaš zalihe kad poskupljuješ? Znači, istog dana si morao da kupiš skuplji i

onda si i meni prodao skuplje, ali kad u svetu pojeftini ti sad imaš zalihe da sačekaš da opet poskupi u svetu. Makedonci su preveli, tržišna privreda je pijačna ekonomija kod njih, što jeste naziv u originalu, i ti kad to prevedeš na reč pijaca - sve je tu, sve znaš, i sad samo to treba da se preslika na društvo.

Ima neka emisija na B92 koja se prigodno zove Šljaka, da pričamo i o tome. Pre toga je na B92 bila emisija koja se zove Buđelar. Praviš emisiju, daš joj ime Šljaka, a zoveš ljude koji govore o samozapošljavanju, o kreditima... Šljaka, pa stvarno... Ti kroz jezik vidiš koliko smo oronuli kao društvo, i sad, u toj emisiji treba da si proaktivan. Znaš šta, nisi ljudima dao primer kako proaktivan traži posao, kako to ti sad postižeš sa svojih deset prstića. Jedino je Marko Milošević uspeo sa deset prstića da nosi one gajbice heroina ili već čega i takođe nije kažnjen zbog toga, mislim, vratimo se na to. Marko to uradio? Pa nema veze, hajde, dete je. Najciničnije nešto - bio je onaj, mislim da je Baki Anđelković, ako dobro pamtim, u noći kad je hapšen Slobodan Milošević, pa su ga onda novinari nešto pitali i on se s nekih vrata neke zgrade okrenuo i rekao - molim vas, imajte malo obzira, taj čovek ima decu. Koliki cinizam, nisam mogla da verujem svojim ušima. Hiljade dece, desetine hiljada i stotine hiljada nečiiije tuđe dece je unesrećeno, pobijeno, ranjeno, oterano, a on se poziva na njegovu decu mrtav hladan.

Biki ima divnu reč, ona kaže - to su pljoskule. To su one reči bez sadržaja. Imamo obilje tih reči koje su baš pljoskule, kao ono kad zapustiš kuću, ili odeš u vikendicu pa ne znaš odakle da počneš da spremaš. Zato i postoje službe za spremanje kuća, ima neko ko ume da spremi, ko zna redosled poteza, prvo ovo, pa ovo, ovo izbaciš da se luftira, ovo istreseš... Znači, imaš neke ljude koje valjda dovedeš pošto ti sam ne možeš tu kuću da spremiš, razvalinu od kuće koja se zove Srbija. Onda delegiraš ljudima - zato se i kaže "delegiraj ili abdiciraj". Ali ako ti sada sve držiš u svojoj glavi i u svojim rukama i svako mora da dođe da te pita koju krpju da koristi, pa ti kažeš - eno, onu plavu, a drugi dođe - je li ovaj sunđer? Mislim, to je besmisleno, svi se bave svime. Skoro je neko na televiziji napravio lapsus, pa rekao "naša južna provincija". Naša južna provincija, zvana južna pokrajina, zvana nezavisna država Kosovo, svi se time bave. I našim - evo, izgovoriću počasnio još jednom pre nego što se isповraćam - teritorijalnim integritetom i suverenitetom, koje naravno nemamo. Ajde, u redu, hoćeš da se boriš za teritorijalni itd, okej, evo ti ova dva

čoveka, oni su u ministarstvu, oni imaju svoje ministre, imaju sekretare, imaju kolovođe, imaju vodonoše, koga god, i pusti neka se oni time bave. Ali daj sad ovih 25 da se bave nečim drugim.

Nedavno je prvi put bio dečak od oko 12-13 godina kod nas, Rom. I sad, ti znaš Okanicu, našu kucu, koja je jurcala, lajala, skakala, uplitala se u noge, uopšte ne možeš ni da se nadvikuješ s njom. I sad, Biki pokušava, kao, nemoj Okana, skloni se Okice, i u jednom trenutku izgovori koliko je to moguće pretećim glasom "e, kraj, sad ću da te prebijem", a ovaj se mališa okrene i pogleda nas onolikim uplašenim očima - koga? Ali stvarno nam je srce pokidao, znaš, posle se mi ubismo od plakanja kad je otišao. Pri tom Okana takve pretnje uopšte ne shvata ozbiljno, ona ni ne zna šta su batine, ali on zna, njemu je mogućnost da to neko njemu kaže bila potpuno realna. Kad pričamo o o tim ljudima, mi pričamo o tome jesu li se iselili ili nisu, šta je sa kontejnerima... Ej, setimo se, bilo je - žena i deca na jednu stranu, odrasli sposobni za rad na drugu stranu. Mislim, neverovatne stvari čuješ, a nema posledica. Znaš, ja imam taj problem svaki put kad mi zaskaču da mi peru šoferšajbnu, kad su mali oni skoče i uhvate mi se za brisač, dva-tri puta su mi polomili brisač. Ali kad dođu veliki, tek njima kažem - hajde momci, radite nešto drugo, nemojte da me sadizirate, čista šoferšajbna. Jedan se jednom iznervirao pa rekao - čekaj, pa hoćeš sad da te molim da mi daš pare? Svakog dana imaš to dvostruko osećanje, i žao mi je i pomogla bih i nemoj da me maltretiraš i pusti moj brisač i, mislim, neću danas da mi pereš šoferšajbnu. A pošto je sve razrušeno, i pošto niko ne kaže - ovo da, ovo ne, ovo može, ovo ne može, ako si senzibilniji ti se osećaš ružno što misliš ružno ili o jednima ili o drugima. Oni manje senzibilni se opredele, i onda imaš to - ubij, ubij pedera, ubij ovog ili onog. Ona već čuvena pravda za Uroša, sve stavljamo pod znak pitanja, svakog sudiju, svaku odluku, svaku presudu, specijalni sud, ništa nije sveto, sve je moguće, samo pazi da te ne uhvate.

Par puta sam htela da se vratim u neke šalter-sale, opštine, da se zahvalim ljudima koji samo nisu bili neljubazni, a one dve-tri osobe koje su bile baš ljubazne odlično pamtim. Meni je to bio toliki događaj, izašla sam odande kao budala, misleći da im kupim nešto pa da se vratim. Stvarno nam treba promocija optimizma, kampanja koju hoću da napravim i koja se zove "Ne dam se". Užasno nam nedostaje nešto za šta bismo se hvatali. Znači, jeste tako kako je i jeste, oni su takvi kakvi su, ali im bar neće proći. Nedostaju ljudi koji će da ti pomognu

da taj osećaj koji imaš - da ti je od nečega muka ili da te lažu ili da nešto muljaju - i kažeš, nedostaju oni koji će ti reći da ti se povraća jer to što vidiš jeste za povraćanje, jer su smuvali ovo, uradili to, nisu nam prijavili ono, ovo su provukli... Da bar znam da je sa mnom sve u redu, da sam u pravu što ih doživljavam tako i da znam da sam u pravu i da znam da još mnogo ljudi tako misli, da im ne dam da me tako stalno zalude tim informacijama - može i ovo, ovo je bilo, ovo nema veze, ovo smo se sad pomirili, sad smo doneli istorijske odluke, mislim, nacionalno pomirenje, već sam zaboravila šta smo radili prošlog leta, to je stvarno kao horor film. Nego imaš neku konstantu koja ti pomaže da znaš da to nisi ti lud, da si u stvari normalan i da si retko normalan. To je "Ne dam se", da ne bude stvarno da su oni onako konačno pobedili.

(Amos Lee - Skipping stone)

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Peščanik, a Peščanik čestita prvi rođendan e-novinama. Dakle, e-novine su osnovane pre godinu dana i mi Peri Lukoviću i ostalim članovima bande želimo da budu živi i zdravi i veliki da porastu.

GLOSARIJUM

DIMITRIJE BOAROV, *novinar,*

VOJIN DIMITRIJEVIĆ, *iz Beogradskog centra za
ljudska prava,*

VÉGEL LÁSZLÓ, *književnik,*

*Učesnici konferencija Antifašizam u Srbiji i Levica u
Srbiji danas*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Naši teniseri su ispali iz takmičenja na Rolan Garosu, završena je fudbalska liga šampiona i sada smo se bacili na druge kombinacije: šta znači Bramercovo "Srbija je dodatno napredovala u saradnji sa Hagom", koliko će ocena naše sada omiljene političarke Hilari Klinton da Srbija sarađuje sa Haškim sudom uticati na promenu stava baksuzne Holandije i kako će sve to zajedno uticati na odmrzavanje trgovinskog sporazuma sa Unijom. Savremena srpska politička teorija zvana šabačka čivija-valjevaska podvala-užička pršuta-čobanski čevap dovela nas je do potpune paralize, pri čemu je vrhunaska provera ljudske sposobnosti možeš li da se ubaciš u neku kombinaciju i postaneš još jedna pirana koja jede svoju na smrt ranjenu zemlju.

Predsednik je prošlog vikenda najavio još jednu reprizu svog omiljenog performansa - borba prsa u prsa sa korupcijom.

Tadiću su njegovi istraživači javnog mnjenja rekli kako se onih čuvenih 40 posto podrške DS-u opasno topi, i on je rešio da stavi naočare, skine kravatu i zasuče rukave.

Istraživanje CESID-a sprovedeno u Beogradu kaže da su se Nikolićevi naprednjaci opasno približili DS-u, odnosno da su se Beograđanima smučile bajke o zaobilaznicama, mostovima, metroima i drugim spejs šatlovima, a još više su im se smučile krađe gradskog zemljišta, bespravna gradnja, sumnjive javne nabavke, višemesečna renoviranje ulica, besramno zapuštene bolnice i škole, obustavljanje rekonstrukcije Narodne biblioteke i finansiranje izgradnje crkava na svakoj autobuskoj stanici.

Dakle, Tadiću je neko šapnuo da su građani ljuti i on je na prošlonedeljnom GO svoje stranke izekao znamenitu rečenicu - SVE stranke u Srbiji su duboko u korupciji. Posle ove rečenice Tadić bi odmah morao da naredi Dačiću da uhapsi lidere svih stranaka, počevši od njega, dok bi samog Ivicu u maricu na kraju mogao da strpa bilo koji slučajni prolaznik.

Posle rečenice čijeg značenja očigledno nije svestan - sve stranke su duboko u korupciji, Tadić je dodao da - niko nije zaštićen. Naravno da predsednik DS zna, ma koliko se trudio da ne sazna, da su ljudi koji sede u prvim redovima, na primer ekonomskog samita na Kopaoniku, na večeri sa Bajdenom, u prvim redovima njegovog GO - zaštićeni. Zaštićeni su i svi prvi redovi njegovih koalicionih partnera: Dinkić i

eksperti, Dačić i drugovi, Krkobabić i drugovi penzioneri, Palma i njegove delije, Ugljanin i njegovi jarani. Zaštićeni su i politički protivnici, jer ko zna, niko ništa ne zna, krhko je znanje, uskoro mogu postati poslušni koalicioni partneri.

Prošle nedelje je, prvi put posle 300 godina, jedan predsednik Donjeg doma britanskog parlamenta morao da podnese ostavku zbog afere sa zloupotrebom državnog novca od strane britanskih parlamentaraca. Pala je i ministarka policije, jer je državnim funtama platila osvežavanje svog seksualnog života, odnosno iznajmljivanje porno-kaseta za svoga muža. Prethodno je još dvoje ministara podnelo ostavke, a desetine i desetine parlamentaraca je obećalo da se neće kandidovati na sledećim izborima. Englezi su kaznili svoje političare braneći instituciju za čiju su se nezavisnost i integritet stotinama godina borili njihovi preci. Mi kao da nemamo šta da branimo, jer valjda ništa nismo uspjeli da izgradimo, a i kada bismo nešto imali, ne bismo mogli da ga odbranimo, jer imamo policiju, tužilaštvo i sudstvo koji bi uspjeli da oslobode i Ajhmana. Nekako bi već naštimali da mu proces zastari.

Teoretičari koji se bave korupcijom su odavno ustanovili da je indeks korupcije generalno visok u autoritarnim režimima, a posebno ga pospešuju nepotrebne procedure. O broju dozvola koje treba da nabavite kako biste otvorili firmu ili napravili kuću, pričaju se anegdote. Da l' se neko seća kako je genija za netipično kruženje novca, Mlađan Dinkić, još za prošlu jesen najavio - giljotinu propisa?

Čim je Tadić najavio mesec borbe protiv korupcije, Dačić je najavio hapšenja. Samo što nije ponovio ono čuveno Miloševićevo iz 90-ih kada je pomahnitala masa vikala "Uhapsite Vlasija" - "Ne čujem vas dobro, ali biće hapšenja". Dačić ima bolji sluh nego Milošević i rekao je da će nas ovih dana obradovati hapšenjima. Prvi je pao predsednik opštine Aranđelovac. Horu se odmah priključio i državni tužilac, veseli Radovanović, pa nam je i on obećao spektakularna hapšenja. Još mu nisu rekli koga treba da goni, ali strpljiv je on, sačekaće da mu kažu. On će biti dobar i poslušan i valjda će ga se jednom na Dan bezbednosti setiti i prevesti iz v.d. stanja u redovno. Ako ga se sete, sete, ako ne, onda ništa, dobro je i ovako.

Vidim da se neke sudije ljute zato što je u istraživanjima organizacije Transparensi internešnal više od trećine naših građana reklo da je pravosuđe krajnje korumpirano. Kaže jedan sudija, to se ljute građani koji su izgubili procese, pa napadaju sudije. Pa da, po toj logici onih 40

odsto koji smatraju da su političke partije ekstremno korumpirane u stvari žele da postanu članovi partija, ali niko neće da ih primi. A 12 odsto onih koji tvrde da su podmitili lekare su bolesnici koji iz čiste zlobe neće da ozdrave.

Ako ovi podaci nisu dovoljni možemo da se setimo svih izveštaja evropskih komisija koje prate reforme u Srbiji i koje ističu pravosuđe kao jednu od najboljih tačaka tzv. srpske tranzicije. Je l' da se setimo da je Evropski sud za ljudska prava u Strazburu do sada doneo 26 presuda protiv i samo jednu u korist države Srbije? Je l' da se setimo da je u 76 odsto slučajeva teških ubistava kazna za počinioca manja od minimalne, da su za silovanja bukvalno sve kazne ispod zakonskog minimuma, je l' da se setimo da je slučaj vladike optuženog za pedofiliju zastareo, da VSS poništava presude za ratne zločine, je l' da se setimo koliko se puta pred sudom nisu pojavili Dejan Mihajlov, Nebojša Bakarec, Ivica Dačić? Je l' da se setimo da je pre neki dan jedanaesti put odloženo suđenje Joci Amsterdamu - čovek se uredno odaziva, ali drugooptuženi neće, pa će i ovaj slučaj verovatno zastareti.

Nego da se mi vratimo na korupciju. Kod Kostolca je nađen skelet mamuta star, kažu, milion godina. Bager je zapeo za kljove i eto nama mamuta. Slutim da će ga nazvati Lazar. To ime smo nadenuili i najnovijem tipu oklopnog vojnog vozila. Drago mi je zbog mamuta, ali bi bilo korisnije da je bager zapeo o neku svetu knjigu Etruraca, koji su, kao što je opštepoznato, poreklom Srbi. Zato mi sa lakoćom čitamo njihovo pismo, koje još niko nije uspeo da dešifruje.

Pre 2.500 godina Etrurci su imali ne samo zbirku propisa koji su regulisali odnose između bogova i ljudi, nego su i bogovi međusobno delili vlast po strogo utvrđenim pravilima. Jedanaest vrsta gromova se nalazilo u rukama devet bogova. Tinija, najviši bog, on mu dođe kao Tadić, raspolagao je sa tri groma. Prvi, upozoravajući grom, mogao je da baci na ljude svojevolski, drugi, opasan, samo uz saglasnost nižih božanstava. Treći, ubistveni, mogao je poslati na zemlju samo uz saglasnost svih bogova. Nema indicija da je vrhovni bog Tinija ucenjivao svoje koalicione partnere ili oni njega, a nema dokaza ni da su tu božansku kolegijalnost oni naplaćivali u evrima ili gradskom građevinskom zemljištu.

Danima nas sa naslovnih strana novina proganja lice žesnaestomesečne devojčice koja je umrla zbog, kako je rekao ministar zdravlja, ozbiljnih propusta u vođenju medicinske dokumentacije. Nikakvih

propusta u samom lečenju devojčice nije bilo, kaže ministrar Milosavljević. Samo u vođenju dokumentacije. Zdrav razum govori da je taj izveštaj ministarstva smrdljiv, a to je potvrdio i patolog Zoran Stanković. Rekao je da je izveštaj skandalozan. Gradonačelnik Dilas je smenio direktorku Doma zdravlja, ali se niko ne usuđuje da traži smenu ministra zdravlja Tomice Milosavljevića. Beskrupuloznost tog čoveka je postala nepodnošljiva. Toliko je bilo sumnjivih smrti porodilja, beba i ostalih pacijenata u njegovom reformisanom zdravstvu, da bi čak i Dinkić morao da se odrekne svog omiljenog saradnika. Ali neće, i on zna zašto. A nakazna koaliciona vlast je takva da ga niko na to ne može ni naterati, ni predsednik vlade ni kolege ministri. Ni obeshrabrenoj javnosti više ne pada na pamet da traži bilo čiju ostavku. Naučili su nas da je to nemoguće, jer bi ugrozilo proevropsku vladu i dovelo do novih izbora, a, kako reče šef nakazne koalicije Tadić, izbori se ne održavaju svake godine u jednoj stabilnoj državi; izbori kad im vreme nije, odraz su političke nezrelosti.

Ako neki monarh zloupotrebljava politički autoritet, pisao je davno Didro u Enciklopediji, nacija je ovlašćena da ga razreši zakletve kao maloletnika koji nije svestan svojih postupaka. Naš monarh se ponaša kao maloletnik, ali mi nemamo naciju u smislu u kojem je o njoj govorio Didro. Imamo samo tzv. nacionaliste koji kada kažu Ja sam Srbin, misle da su se oslobodili obaveze da misle.

Inače nema baš ničeg novog: Jeremić je izvojevao još jednu pobedu, ovoga puta na terenu Hondurasa, Koštunica i Nikolić se sastaju i pokušavaju da ožive vampira, dvoje mladih ljudi je izgorelo u požaru u Beogradu, uskoro će četvrti rebalans budžeta, bačuška na čelu NIS-a poštuje sve zakone osim zakona tržišta, i kaže da mora da podigne cenu benzina jer posluje sa gubicima, a nije valjda zato došao u Srbiju. Pala je kiša, biće pšenice bjelice, ni do kraja ove godine nećemo dobiti beli šengen, sve više ispitanika je za ulazak u EU, a sve dalje smo od EU.

Ako ovo potraje, a hoće, a mi budemo nemoćni da nešto preduzmemo, a jesmo, bićemo kao Sviftovi oronuli starci, slabog apetita a stalno izgladneli, koji ne razumeju šta im ljudi govore, jer to više nije jezik njihove davne mladosti. A ne razumeju ni svoje knjige starostavne, jer se u drugom redu više ne sećaju šta su pročitali u prvom. Oni su postali besmrtni, jer su zaboravili kako se umire.

Ovo je Peščanik, na početku emisije govoriće gospodin Dimitrije Boarov. Njegove tekstove možete čitati u listovima Vreme i Danas, a mi ih redovno prenosimo na našem sajtu www.pescanik.net.

DIMITRIJE BOAROV:

Imamo užasnu krizu strategije i zapravo ne znamo šta Srbija hoće, čak više ne znamo tačno ni šta neće. Nije potpuno jasno da li Srbija doista teži Evropi, i kojoj Evropi. Tome doprinosi i izvesna kriza evropske strategije, tako da mislim da sve zajedno, izvesno evropsko lutanje povezano sa tradicionalnim srpskim lutanjem kad je reč o Evropi, čemu se mora dodati i ova tekuća velika kriza, to me stalno progranja, za koju je Vegel rekao da je privremeno nazivamo ekonomskom krizom. Ta njegova opaska mene žulja i provocira, ne znam šta je mislio, pretpostavljam da smatra da će se ta ekonomska kriza ispostaviti kao neka ozbiljnija katastrofa, ne samo ekonomije već čitavog koncepta našeg sveta, da se tako izrazim. Dakle, ta kriza koju privremeno nazivamo ekonomskom i u Srbiji ima značajne posledice, i ona doprinosi izvesnom osećaju da ne znamo tačno ni gde se sada nalazimo, ni kuda bi trebalo ići. Čak smatram da je u krizi i onaj deo političkih snaga u Srbiji koji je jednostavno odlučio da se treba, poput Srbije 19. veka, zgrabiti za peševe ruskog kaputa, i kud Rusi krenu, mi ćemo za njima. Mislim da i te stranke shvataju da se i Rusija menja i da je i Rusija u krizi koncepcije. U krajnjoj liniji, i koncepcija "jedna vera, jedan vođa, slovenstvo itd." je u velikoj meri stvar prošlosti. Tako da se sve to zajedno i u samoj opoziciji pojavljuje kao izvesna, nadam se, samoupitanost - a šta ćemo ako se ispostavi da Rusija sutra prizna Kosovo, spajtaši se sa NATO-om itd? Bojim se da će se tada naša opozicija okrenuti Aziji smatrajući da će njihove ideje tamo duže biti konzervirane. Na sve to moram da kažem da i vođstvo Srbije, a tu pre svega mislim na predsednika Tadića i ono što se danas već dosta rašireno zove bord sa Andrićevog venca, i tamo nešto izgleda škripi, jer dosta olako su iz tog političkog centra lansirane neke ideje koje po mom mišljenju nemaju šansu na uspeh.

Meni se čini da ključna stvar koja stoji iza ideje regionalizacije, tj. ideje promene Ustava, još nije izgovorena, da bi ta eventualna promena Ustava zapravo trebalo da promeni sistem vođstva u Srbiji i da se iza ove regionalizacije, koja bi trebalo da bude popularna, zapravo možda spreman projekat da Srbija pređe na predsednički sistem. U načelu čovek ne bi imao ništa protiv ni takvog sistema, međutim, upravo predsednički sistem podrazumeva jednu mnogo

DIMITRIJE
BOAROV

razvijeniju demokratsku infrastrukturu od one koju Srbija ima, i od tradicionalnog nipodaštavanja institucionalnih ovlašćenja, preskakanja institucija. Jednostavno, Srbija je još jako, jako daleko od pravne države, a pravna država je pretpostavka da institucije koriste ona ovlašćenja koja im ustavni poredak određuje. Prema tome, sve zajedno kada se pogleda, mislim da je novo unekoliko to što je kriza stigla i do Srbije i do Crvene zvezde i do Srpske akademije nauka. Sve te institucije koje su bile tradicionalne u Srbiji, iako su se već odavno kompromitovale, sada su definitivno počele da se urušavaju praktično bez ikakvog spoljnog pritiska.

Spoljna politika Srbije, to je politika odbrane Kosova, koja je sad dobila tragikomičan oblik sprečavanja da se prizna nezavisnost Kosova, pa sada naš ministar ide na arapsku konferenciju, pa ide u Honduras da se revanšira Bajdenu. Znači, u sedmici posle Bajdenove posete Balkanu naš čovek odlazi u Honduras da pokaže da i mi možemo tamo uzvratiti udarac, da karikiram tu posetu koju smatram besmislenom. A ovo obrazloženje koje je dao, to je već komično, a za svaku vlast i za svakog političara biti komičan je gore nego biti nesposoban ili voditi pogrešnu politiku. Mnogo je pristojnije voditi pogrešnu politiku nego biti komičan. Tako da je čitava ta kosovska politika došla sada u jednu fazu kada je uopšte teško o njoj govoriti, jer gotovo da je izgubila svaki racio. Imamo politiku s kojom ne znamo ni šta će nam, ni kuda ćemo, čak je i taj beli šengen iskorišćen za neke pokušaje podvale.

Ne znam kojih je to hiljadu Albanaca došlo u Srbiju da traži pasoš. S druge strane, Dodik i Republika Srpska su tamo, računajući da će njihovi građani ovde dobiti pasoše, sabotirali neki put ka belom šengenu, pa smo opomenuti da se manemo tog čoravog posla. Dakle, to je već ta naša prevarantska kultura, je l' tako. Sad je srpska vladajuća politička struktura super, samo visi o tom koncu i zapravo ne smem ni da pomislim šta bi se dogodilo sa tom koalicijom u čijem središtu je Demokratska stranka ako se ta priča o belom šengenu otegne kao priča o autonomiji Vojvodine, na primer. Ukoliko to ne bismo dobili tek onda bi Srbija bila sluđena, jer i današnja opozicija čini mi se da ne zna oko čega bi trebalo da se složi. Ja mislim da bi se oni lako složili, samo što ne znaju oko čega, jer oni nemaju plana.

Tako da bi trebalo izgraditi prvo neku strategiju, pozicionirati se, kako je to naš predsednik nekoliko puta rekao, pokušati s nekom reindustrijalizacijom Srbije, stabilizovati taj srpski kapitalizam, da

ne budemo stvarno banana-država, banana u ruci nekoliko tajkuna. Ima posla, ima razloga da se napravi jedan novi dogovor sa budućnošću, samo ne vidim ko je to spreman da uradi, jer je procena da je sve manje više dobro, sem što su nam izvoz i uvoz opali za više od 35%, a industrijska proizvodnja za više od 15%, ali će se to vratiti kad prođe svetska kriza. Neće se vratiti, jer u ekonomiji se ništa ne vraća samo od sebe. Dakle, ni na ekonomskom planu nije potpuno jasno koje su to jake strane Srbije, jer je sve ono što je bio deo vladajućih floskula - visoko obrazovana radna snaga, dosta razvijeni univerziteti, dosta raširena sirovinna baza, bar kad je u pitanju prehrambeni sektor - stavljeno pod znak pitanja, jer se tehnološki razvoj i ekonomske mode stalno menjaju. Čak i taj Koridor 10, to je neophodno izgraditi apsolutno, ali ako pogledate, taj autoput je do Niša stigao pre 20 godina, a Niš je tu gde je bio i posle 20 godina. Znači, autoput ne reindustrijalizuje, autoput ne čini okolinu automatski obezbeđenom, ne garantuje sam po sebi održivost razvoja. Napraviš autoput i posle se sve samo od sebe odvija? To nije istina, tj. vidimo da nije istina, imamo primere, i levo i desno od tog našeg autoputa će sutra proći neki drugi autoputevi. Mi nismo ni znali da je Priština sada već autoputem izašla na Jadransko more, nismo obavesteni, ali oni su bili mnogo brži nego što smo mi sastavili taj naš Koridor 10.

I dalje ostajem pri tome da je taj Južni tok na dugom štapu, ja sam jednom rekao da je to fatamorgana koja će se vremenom udaljavati. Uvek će biti neophodno da neka fizibiliti studija bude gotova iduće godine, neki plan, projekat, kroz pet godina, i to će se pomerati u budućnost. To su tvrde činjenice. Gasprom se ove godine posle eksperimenata sa Ukrajinom suočio sa padom tražnje za 40%. Severnom toku, koji ima već gotove kupce i trasa je utvrđena, smeta navodno neki brod koji je potonuo u Baltičkom jezeru, i još nemate prvi ašov, nisu počeli radovi, a taj naš Južni tok je četiri godine iza Severnog toka. Prema tome, kad pogledate elementarno, ako Severni tok još nije počeo da se gradi, gde je navodno sve gotovo, gde postoji jedan solidan mega-potrošač kakva je Nemačka, pa šta će tek ovde biti, gde još nisu identifikovani ni svi potrošači, ni isplativost, niti nesporni izvori odakle će se puniti, uprkos tome što menadžeri Gasproma tvrde da oni imaju gas za taj pravac. A ta priča da će oni samo preusmeriti ovaj gas što ide preko Ukrajine, to ne može da se uradi bez one druge strane, bez potrošača, od Nemačke i Austrije do Italije i Francuske, i oni se pitaju, jer oni to plaćaju. Tako da je ova svađa oko toga da li da se gradi kod Niša ili kod Zaječara, nažalost,

tipična srpska svađa o nečemu što pitaj boga da li će se dogoditi. Ali očigledno, muktarenje oko tih placeva je ono jedino što smo od tržišne privrede u Srbiji savladali, muvanje placevima i nekretninama. Tržišna filozofija u Srbiji je još u toj fazi.

E, pretpostavljam da je to jedan od razloga, jer ovi drugi razlozi koji se navode, da li će to možda biti čvorište, to su prejake reči, više nikakvog čvorišta u Srbiji neće biti, možda će biti čvorište za Kosovo. Eto, mislim da je priča o Južnom toku priča koja će se pričati s kolena na koleno, a gas neće stići, jer je Srbija u celoj toj priči sporedna. Mi sa dve milijarde kubika godišnje potrošnje, sa tendencijom da to u narednih pet ili deset godina naraste na, recimo, tri milijarde, to je sitnina, to nema veze. Priča o nekoj zaradi Srbije na radovima, 100.000 ljudi koji će se navodno zaposliti, to je budalaština, jer to 200 ljudi može da završi, ili da će Srbija zarađivati na tranzitu - videli smo, neće ni znati koliko će proći gasa, sve će se završavati u Cugu u Švajcarskoj, a mi ćemo dobijati Gaspromova saopštenja šta je određeno da smo mi zaradili.

U Srbiji je dosta razvijena korupcija između političkih centara gde se skuplja i novac banaka. To je to famozno oročavanje sredstava. Nema nijednog šefa sa pravom potpisa koji raspolaže budžetskim ili javnim sredstvima, a koji se ne bavi tim sportom, oročavanjem sredstava. Da sredstva, tobože, dolaze danas, troškovi će biti obavljani za tri meseca, i mi biramo kod koje ćemo banke oročiti sredstva. Banke će vam saopštiti da je to sve u redu, da je to tržišna utakmica, da oni odobravaju sredstva. Direktori se hvale dobicima koje su navodno ostvarili na tim oročavanjima, a kad malo razgrnete, vidite da tu dobitaka zapravo nema, već da su u pitanju poslovi za koje se banke revanširaju na ovaj ili onaj način. Ali takvu praksu bi bilo opasno sad zabraniti, izdvojiti sva javna sredstva u nekakav trezor ili neku državnu banku itd. To opet guši neke elementarne tržišne postulate, smanjuje motivaciju političkih menadžera da se i oni nešto snađu itd. Znači, problem nije jednostavan. Bitno je da se jednostavno preslika već uhodano zakonodavstvo iz razvijenih zemalja koje imaju relativno nizak stepen korupcije i da se zapravo u samoj politici stvore neki drugi motivacioni mehanizmi, a ne da rešimo svoje i pitanja svoje familije, da se tu potkožimo.

Naravno, ono što ostaje, u čemu je Srbija još uvek u izvesnom zaostatku, to je transparentnost svih tih državnih operacija. Javna preduzeća i danas drsko proglašavaju poslovnom tajnom one

operacije koje nužno moraju biti transparentne. Vi imate slučaj da, na primer, Radio televizija Vojvodine ne može da dobije na uvid, iako je kao javni servis zakonski ovlašćena, spisak pretplatnika od Elektrovojvodine, nego mora da traži taj spisak od Radio televizije Srbije, a Radio televizija Srbije neće da da taj spisak. Ako su sredstva javna, onda i poslovi moraju biti javni. I, Srbija je totalno zaostala na polju svojinskih pitanja, na polju nekretnina i ima potpuno nesređene katastarske knjige. U tom pravcu bi jako dobro došao Zakon o restituciji, koji beznadežno kasni. To je posebna priča, to je skandal broj jedan, devet godina nismo u stanju da donesemo nikakav Zakon o restituciji, koji se može doneti i kad Srbija nema žute banke. On treba da identifikuje šta se može vratiti, šta je obaveza države, a ne znači da država istog dana treba da to isplati. Čuo sam da je ministarka finansija, po mom mišljenju dosta olako, rekla da će do kraja godine biti usvojen Zakon o restituciji. Ko god me pita, smatram da je to jedan od tipičnih zakona koji bi na izvestan način promenio pravila igre i sa nekretninama i oko zemlje. Svako dalje produžavanje te apsurdne situacije, gde neka direkcija za imovinu, koja je sad još obezglavljen, udara mur šta se sme prodati, kome se sme prodati itd, govori o klasično projektovanom jezgru krupne korupcije, tu nema diskusije, bez obzira da li su vodeći ljudi učestvovali ili nisu. Komična situacija, da je jedna kancelarija vlasnik svega u Srbiji, to je neodrživo.

Mislim da bi bilo komično ići na jednu pokaznu vežbu, pa sad upropastiti Vojvodinu potpuno da bi se kasnije lamentiralo - jeste, nije trebalo upropastiti kravu muzaru, kako kažu ovi vojvođanski ekstremisti. Mislim da taj strah - snaći će se Beograd i snaći će se Vojvodina, a šta ćemo mi u većem delu Srbije? - naravno ima izvesne osnove, ali smešno je centralizam smatrati lekom za to. Upravo centralizam je unazadio najveći deo Srbije. U tom smislu Tadićeva priča o regionalizaciji deluje racionalno i ja je podržavam. To je u Srbiji uvek delikatno, vidite već i ovo između Niša i Zaječara, sutra će izbiti rat oko jednog gasovoda koji nikad tu možda neće ni proći. I ja se slažem da je to kao kad otčepite ćup i duh regionalizma krene u Srbiju, on nosi raznovrsne opasnosti. A polazi se od toga da se taj veliki centralizam preslikava na regije - u svakoj regiji će se preslikati neki stari centralizam, biće jedan gazda, jedan Palma će vladati Jagodinom, jedan Tomić će vladati Vranjem, ili ne znam ko, pojaviće se neki knezovi regija.

Međutim, regionalizam je potpuno drugačiji sistem. Problem je što regionalizam podrazumeva da se poštuju neke istorijske i ekonomske, prosto prirodne pretpostavke da se ti regioni identifikuju. Neko je već rekao, mi polazimo od neistorijskih pretpostavki - ne Vojvodina, ne Sandžak, od Sandžaka ćemo sad imati rekonstrukciju one priče o Kosovu, da se zbog Sandžaka ne sme se ići na regionalizaciju. Taj strah od secesije je politički već toliko izgladan, obrađen, glosarijum bi se mogao napraviti od petsto termina o tome šta to znači i koje floskule treba kad koristiti. Ali, kad je reč o Vojvodini, ja ne znam šta je Vojvodina danas; znam šta je Vojvodina bila juče, a šta je danas, to nisam siguran. Ja nisam siguran da Vojvodina uopšte više postoji. Ta priča o izgradnji vojvođanske nacije - ne vidim ni jedan jedini element ni u jednoj politici, ali nju uporno lansiraju neki borci protiv Vojvodine. Ali imam dosta jake dokaze da je Vojvodina napredovala najviše kada je sama o sebi brinula, međutim, ponižavajuće je da se u Vojvodini ni o čemu ne odlučuje. Pokrajina u kojoj se ništa ne odlučuje je po definiciji provincija, a ne pokrajina.

Povodom Koridora 10, tu je Cvetković bio domaćin Tadiću kod Horgoša. Negde sam primetio na snimku gospodina Pajtića, ali on nije bio vest, on nije dočekao nikoga, nego je Cvetković dočekao Tadića. A posebno ta priča s tim Statutom, to je već pitanje neautentičnosti politike jedne koalicije. Stranke koje su se pre izbora 11. maja prošle godine eksplicitno izjasnile za pridruživanje Srbije Evropskoj uniji su u Vojvodini osvojile 54% glasova, u Srbiji 45%. I sada ta Srbija koja je kao na evropskom putu tako nagrađuje Vojvodinu. Pa, sutra ćete imati takvu apstinenciju da će Vojvodina opet ispasti radikalska, iako radikali u Vojvodini neće povećati svoje biračko telo.

(Bob Dylan - Forgetfull Heart)

SVETLANA LUKIĆ:

Kako Vi objašnjavate to da se od toga sada odustaje?

DIMITRIJE BOAROV:

Pazite, Demokratska stranka je krenula jednim opasnim putem, ona osluškuje šta je mainstream politika, šta ima prođu u čaršiji. Danas ima prođu ovo - Demokratska stranka se prilagođava, sutra na toj čaršiji ima prođu nešto drugo - ona se prilagođava. Znači, ona sada počinje da dobija bolesti stranke na vlasti, jedne dobro razgačene,

raširene stranke. To na duži rok vodi verovatno u neku entropiju. Ako se ljudima ogadi politika i ogade im se političari u jednoj zemlji gde nisu završene reforme, u zemlji koja nije našla neki svoj put, to može da vodi ka haosu.

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije čućete izvode sa dve konferencije koje je podržala Fondacija Fridrih Ebart. Prva je rasprava o savremenoj levici u Srbiji u Paviljonu Veljković, nekoliko celih izlaganja možete pročitati na našem sajtu www.pescanik.net, a u današnjoj emisiji emitujemo izvode iz te rasprave. Govoriće Mira Bogdanović, Zagorka Golubović, Miljenko Dereta, Olivera Milosavljević, Latinka Perović i na kraju Svetlana Slapšak. Prvo slušate gospođu Miru Bogdanović koja je kritikovala Zagorku Golubović.

MIRA BOGDANOVIĆ:

Mrzim kapitalizam, iako mi je u jednoj od najrazvijenijih i najviđenijih kapitalističkih zemalja, Nizozemskoj, jako dobro. Moja je pozicija uvijek bila antikapitalistička. Ova bi priča bila suvišna da nismo suočeni sa revizijom novije evropske i jugoslavenske socijalne povijesti u radu Zagorka Golubović i postojanjem na srbijanskoj političkoj sceni stranke koja samu sebe naziva, a i drugi je smatraju strankom ljevice. Dakako, radi se o LDP. Iako u istom radu zbog spasenja izvornog liberalizma Golubovićeva kritizira neoliberalizam, ili, kako ga ona zove, postliberalizam, ne razmatrajući kontinuitet između njih...

Prilog Zagorka Golubović može poslužiti kao neka vrsta ideološkog utemeljenja ljevičarske pretenzije LDP, njezina legitimacija. I jedno i drugo svjedoči o pojmovnoj zbrci oko ljevice, koja vlada ne samo u običnom puku, već i u krugovima struke. Tema ovog skupa su izazovi i perspektive suvremene ljevice u Srbiji. Mislim da je izazov ljevičar bitan, i njezina loša perspektiva u Srbiji, nastojanje da se poistovjeti liberalizam i ljevica. Ali, liberalizam nikad nije bio na ljevici, unatoč zajedničkom porijeklu u prosvjetiteljstvu i racionalizmu. Liberalizam je bio nekoć, kao i sad, ideologija građanske klase u usponu koja je tražila saveznike u drugim potlačenim slojevima sa kojima bi se zajedno borila protiv aristokracije i općenito etabliranog interesa. Nakon pobjede, građanska klasa sklapa savez sa etabliranim strukturama u kojima ih povezuje strah od proletarijata koji nadire. Liberali će braniti poredak koji im odgovara svim raspoloživim

MIRA
BOGDANOVIĆ

sredstvima ne isključujući ograničenje i ukidanje svojeg osnovnog načela, slobode. Liberali su na ljevici samo kad su marksisti i komunisti, pitajte Latinku Perović.

ZAGORKA GOLUBOVIĆ:

Meni je zamereno da sam sa ideoloških pozicija definisala levicu, rečeno je dva-tri puta, bar koliko sam ja uspela da razumem, da nema antikapitalizma u mom sagledavanju levice, kao da ja branim kapitalizam. Ko god zna moje radove, prosto može biti začuđen. Ali bih ja nešto drugo rekla - kad gospođa Bogdanović kaže da nova levica nije levica ili bilo šta drugo, nigde nije dala argument zašto nova levica nije levica. Volerstajni nije nova levica, Čomski nije nova levica, Kastorijadis nije nova levica, da li su oni za kapitalizam ili su najoštriji kritičari kapitalizma?

MIRA BOGDANOVIĆ:

Vi ste se posebno osvrnuli na zapatiste i na ove alterglobalističke skupine itd, ali to je tako rasuto po tekstu da se tu ne vidi da li ih Vi sada zovete najnovija ljevica ili nova ljevica, to me je zbunilo.

MILJENKO DERETA:

Ako se ne varam, u Srbiji je formalno levica još uvek na vlasti. Da li iko ovde prisutan to zaista veruje? Ne, očigledno je da su pojmovi koje mi koristimo prevaziđeni stvarnošću. Gde prestaje levica, gde počinje centar, gde počinje desnica, gde počinje kapitalizam, gde prestaje kapitalizam, gde počinje mešanje države, gde se završava mešanje države - sve se pomešalo. I u tom traženju mislim da moramo, ma kako to nama koji smo uvereni da zastupamo leve ideje teško padalo, da izbegavamo pojam levice, jer nas taj pojam usporava u komunikaciji sa ostatkom društva. On je do te mere kompromitovan, namerno kompromitovan, zbog takozvane komunističke prošlosti, da mi se čini da ćemo tako dugo dok budemo robovali tom starom pojmu imati problema da ga sprovedemo u praksu i svakodnevni život.

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ:

Ne razumem uopšte konstataciju da je pojam levica kompromitovan i da ga treba odbaciti. Kad čujem da je neko levičar, meni je odmah toplo oko srca, za razliku od toga kad čujem da je neko desničar. Stekla sam utisak da mi samo pričamo o nekoj imaginarnoj levisi koja nikad nigde nije postojala. Ako je sve tako crno sa levicom koju smo

doživeli, ako baš ništa u njoj nije valjalo, što smo onda mi ovde levičari? Nešto mi tu ne štima. Evo, sad smo čuli da je ovo društvo totalnog moralnog haosa i pada, pa nećemo reći da se demokratija definitivno kompromitovala zbog toga. Fali mi nekakvo činjenično stanje, govor o društvu koje je imalo vrednosti kojih danas više nema, a koje se prećutkuju u priči o tome kako je sve bilo mračno, crno i kompromitovano. To mi malo smeta, moram priznati.

LATINKA PEROVIĆ:

Meni je zanimljiva teza da bi se nekako trebalo okrenuti budućnosti. Naravno da je to tačno, a ja sam možda profesionalni idiot i mislim da je ovaj kaos proizveden u velikoj meri uz instrumentalizaciju prošlosti. Džaba što istoričari kažu da srednjovekovna srpska država nije bila samo srpska država, da su tu živeli i Romi i Grci itd. Hoću da kažem da se ne zavaravamo da u jednom periodu možemo biti opsednuti prošlošću, a u drugom periodu okrenuti budućnosti bez nekog ozbiljnog uvida u to šta je bilo, kad je bilo i naročito zašto je bilo.

MILJENKO DERETA:

Uvek se deklarišem kao levičar, ali kada hoću, da tako kažem, da u ovom kontekstu prodam određenu ideju onda je prodajem pod drugim imenom. Ali, postavlja se pitanje u kojoj meri je moguće danas demokratiju predstaviti nezavisno od levih ideja. Ja mislim da demokratija po sebi u suštini jeste jedna leva ideja. Ponavljam, ne bežim od pojma levice, samo pokušavam da vidim da li nam u praktičnom sprovođenju jedne ideje, jednog sistema vrednosti, to smeta ili ne. Za ostvarenje tog cilja, moram da kažem, mislim da bi bilo pragmatičnije bez tog pojma, prosto se suzdržavati kad god je to moguće, bar u javnosti.

Mira Bogdanović: Htjela sam pitati kolegu Deretu kako on misli to prodavati, da kažem tako, tu robu pod lažnim nazivom, šta će se desiti ako netko kaže - pa, to je ljevica, nećemo mi to?

MILJENKO DERETA:

Nemam ništa protiv, neka nas drugi tako definišu.

MILJENKO
DERETA

MIRA BOGDANOVIĆ:

To me podsjeća na vrijeme kad su počeli masovni bale outs američkih banaka, naši neoliberali su ovdje bili vrlo glasni i govorili - pa, to je uvođenje komunizma. Oni se boje da će u Americi biti uveden komunizam upumpavanjem državnih novaca u izbavljenje banki.

MILJENKO DERETA:

Ja se slažem s Vama, čak mislim da to jeste jedna vrsta uvođenja drugačijeg sistema, nazovimo ga komunizam, ali znate, kada Merkelova kaže da daje 2,5 milijarde Opeluu, mi to doživljavamo kao pomoć multinacionalnoj kompaniji. A kad čujete šta iza toga stoji, da će se time sprečiti otpuštanje stotine hiljada radnika, onda shvatite da ta država zapravo neće da kaže da spašava stotine hiljada radnika nego se krije, uslovno rečeno, prodaje rog za sveću, da bi zadovoljila tu želju da se govori o liberalnom, slobodnom tržištu itd. A zapravo ispunjava jednu socijalnu, društvenu funkciju koja je primerenija, hajde da kažem, socijaldemokratskom ili nekom drugom modelu od onoga koji zapravo zastupa.

SVETLANA SLAPŠAK:

Dakle, govorim o protejskoj, ne prometejskoj figuraciji, Protej je bio mitsko lice, morski prorok koga si mogao jedino pritisnuti i stisnuti, dok je on menjao sve moguće oblike, da iz njega dobiješ neko znanje, neku informaciju. Dakle, neko koga moraš stisnuti da ti nešto kaže, dugo držati. Grčka reč za držanje i stiskanje je potpuno ista reč kao za seksualni odnos. Dakle, to je ta figura o kojoj govorim. Počeću sa pričom koja to odslikava. 1983. godine uspela sam da uđem na elitnu beogradsku slavu Svete Petke kod jednog veoma poznatog intelektualca, danas je mrtav. Ne zahvaljujući svojim zaslugama, tamo nisam pripadala, nego zahvaljujući prijateljstvu sa jednim Amerikancem koji je kao viši sloj dakako pozvan na tu slavu. Kada sam se kao manje-više neželjeno lice pojavila na slavi prišao mi je čovek koji je tada bio član Centralnog komiteta, kandidat za Akademiju u koju je ušao kojih 15 godina docnije, dakle, neko ko je bio dobro plasiran u svakome pogledu, i zapretio mi veoma oštrim glasom, rekao je - vi levičari, vi ste za sve krivi. Ja sam bila malo zbunjena, nisam nikada bila član Komunističke partije, niti bilo koje druge stranke, ali mi se u tom trenutku se potpuno rasvetlilo - levica je bilo gde, anything goes.

Od tada pa nadalje levicu, odnosno levičare posmatram kao figuraciju, kao nešto što se zaista kao i Protej može dobiti bilo gde, u bilo kojem obliku i bilo koji put, i to je aspekt koji me zanima. Zašto? Zato što sam od rane mladosti navikla da idem ka levome, zato što je pametnije, zato što proizvodi bolju kulturu i bolji diskurs, tačka. Ništa me drugo ne zanima od levice u prvome koraku. U tome smislu levicu, odnosno levičare zamišljam kao nekakvo mesto, prostor, nekakvo gnezdo u kome se leže levica, iz njihovih ideja i njihovih moždanih ćelija. To gnezdo treba da bude toplo i neko treba da donosi crve, dakle, ne mnogo, nije nešto naročito zahtevno. Kada ima ideja i kada te dobre ideje sretnu nešto političke volje, e, u tim trenucima može doći do dobrih iskri između levice kao sistema vlasti, kao političke organizacije, kao opozicije i levičara kao protejske figuracije, koja to može da iznedri, stvori, oplemeni, obogati, falšira, uništi, popularizuje itd. Dakle, jako mnogo funkcija je sadržano u toj protejskoj funkciji levičara.

Druga slika koju bih mogla da zamislim je slika o načinu na koji levičari funkcionišu. Trebalo bi, u mojoj mašti, u mom iskustvu, u mome čitanju da funkcionišu kao kompasna igla. Dakle, kad se pojavi mlatipop na internetu, ta igla treba automatski da usmeri populaciju koja će ciknuti. Ja još ne vidim da će ciknuti u dovoljnoj meri za taj neverovatan skandal koji se dogodio i koji se događa, ali ta igla bi trebalo da poentira na nešto, a to nešto, da bi poentiranje bilo efikasno, trebalo bi da bude institucija. I tu dolazimo do jedne reči koja je danas već upotrebljena - prosvetiteljstvo, ne kao nešto jako dosadno, što vezujemo za figure iz istorije o kojima uglavnom nećemo duboko da razmišljamo, nego nešto aktivno, aktuelno, hrabro i onako elegantno kako je to jedan od pravih prosvetitelja, Deni Didro u drugoj polovini 18. veka, jedan fini čovek koji se bavio novim emocijama, kulturom, premišljanjem, enciklopedijom, zapisao - da će vremena biti bolja onda kada poslednjeg kralja obesimo o creva poslednjega popa.

Vraćam se na levičarsku etiku, odnosno na one crve - gde prestaje hranjenje crvima i gde počinje propast levičara? Dobar primer je srpska 2000. godina kada su mnogi aktivisti, civilni, levičari, kakvi god, smatrali da je trenutak da nešto naplate za svoje desetogodišnje patnje. Krenuli su na ambasadorska i na druga mesta, na ministarska i ostala, i stvar je propala. Najstrašniji primer te propasti je časopis Vreme, koji se jednostavno raspao u želji ljudi koji su imali ogromnu

hrabrost, ogromno mnogo pameti, da se sve adaptira i da nešto korisno uradimo za nekog, pa će sve biti bolje. Ne, ne, neće, mora se ostati na crvima bez nagrade, bez plaćanja, bez zasluga, jedino tako levičari mogu funkcionisati kao morsko čudovište. Još jedan paradoks koji dobro opisuje tu figuraciju levičara je slovenački primer. Već više godina smo svedoci u Sloveniji, u kojoj živim, da bivši komunisti, današnji desničari, uporno napadaju bivše disidente sa optužbom da su komunisti. I to funkcionise, jako dobro funkcionise. Najgore je što je to tačno, ti ljudi jesu levičari, kada su bili disidenti bili su levičari i nastupali su protiv desničarstva Komunističke partije. I danas su levičari i nastupaju protiv svega što je desnica. Dakle, što se toga tiče, oni su ostali protejska figura. Zašto je taj paradoks važan? Za mene je važan zato što paradoksi određuju minimalne kriterijume. E, to su oni kriterijumi koje levica kao vlast ili kao partija obično nije sposobna da determiniše, a upravo levičari jesu. Ako mogu da navedem nekoliko tačaka koje bi bile minimalne tačke kriterijuma danas u Srbiji, ja ću ih reći, bez obzira na moguće reakcije. Prva tačka bi bila priznati pravo na samoopredeljenje Albanaca na Kosovu, pa posle razmišljajte kako ćete kritikovati albanski nacionalizam. Druga tačka - tolerancija svih rodni opredeljenja, koliko god apstraktno zvuči, to je nešto što ključno opredeljuje levičare kao grupaciju koja omogućava svim građanima ispoljavanje njihovih osnovnih namera. Ukratko, ukoliko smo u stanju da organizujemo gnezdo sa crvima, Proteja bez tela koji može da bude bilo gde i bilo kada, ali uvek ima onu iglu na kompasu koja nešto radi, i koga sva ta levica može u bilo kom trenutku stisnuti da bi nešto dobila, onda ja mislim da postoje uslovi i za bolju organizaciju leveice. Hvala.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo Svetlana Slapšak, a druga konferencija koju sam pominjala održana je u Centru za demokratiju, takođe uz podršku Fridrih Ebart fondacije. To je bila rasprava na srodnu temu, antifašizam u Srbiji. Služate raspravu između Slobodana Vučkovića iz Demokratske stranke i istoričarke Olivere Milosavljević.

SLOBODAN VUČKOVIĆ:

Izvini, odmah da kažem da nema sumnje da je narodnooslobodilačka borba bila najjači, najbolje organizovani pokret protiv okupatora. Nema nikakve sumnje da je na čelu narodnooslobodilačke borbe naravno bila Komunistička partija, ali partija je tu svoju ulogu jako

potencirala tako da ispada da su samo komunisti bili antifašisti. To je bilo jedno pokriće za većitu vlast Komunističke partije, jer mi smo se oslobodili, imamo legitimitet da većito vladamo. Dakle, došlo je do jednog antifašističkog ekskluzivizma od strane Komunističke partije i vođstva koje je tu partiju vodilo, gde su se zatamnile činjenice ili se bar nisu tako glasno i jasno spominjale, da je u toj narodnooslobodilačkoj borbi bila velika većina ljudi koji nisu bili komunisti i nisu imali nikakve veze sa Komunističkom partijom. Neko vreme se spominjao narodni front itd, a posle je bilo sve više reči o komunistima kao borcima za slobodu i antifašistima. Ako se tako postupalo sa sopstvenim borcima, šta reći za potpuno negiranje otpora koji je vojska Kraljevine Jugoslavije dala u Drugom svetskom ratu?

Ne može se sporiti da se Kraljevina Jugoslavija kao država suprotstavila fašističkom okupatoru i da je vodila borbu, koja je istina kratko trajala, ali i mnogo organizovanije, mnogo bolje, mnogo bogatije, mnogo opremljenije vojske su popustile pod fašističkim hordama. Rezultat je bio taj da su stotine hiljada ljudi četiri godine bile u punom ratnom zarobljeništvu. Jesu li ti ljudi, antifašisti, zasluživali neko priznanje ili su i oni zaslužili da se o njima ništa ne govori i da se na njih stavi istorijska zavesa? Činjenica je da se u zadnje vreme jako zatamnjuje, ne spominje revolucionarnost Komunističke partije. Dok je bilo izgledno da će taj režim većito trajati, imati ogromnu i dugačku istorijsku perspektivu, dotle se to stalno isticalo. Ali, ta revolucionarnost dovela je do nemogućnosti zajedničke borbe kraljevske vojske u otadžbini i partizana, i do bratoubilačkog rata, jer se nije moglo očekivati da će legitimne snage bivšeg režima, kraljevskog režima prihvatiti revoluciju. Do sukoba je moralo doći. Poznato je da je jugoslovenska vojska u otadžbini prva ušla u akcije i povukla se u šume i planine, i da je izbegavala sukobe sa okupatorom. Nije bila dobro organizovana i po savetu svoje Vlade iz Londona oni su vodili politiku pasivnosti i čekanja. Najveći prigovor koji se činio jugoslovenskoj vojsci u otadžbini od strane komunističke istoriografije je da je to bila saradnja sa okupatorom. Međutim, želim odmah da kažem da su kod glavnog štaba jugoslovenske vojske u otadžbini celo vreme bile prisutne savezničke vojne misije, američka, britanska i sovjetska. One o toj saradnji ne izveštavaju, a pitanje antifašizma je u stvari pitanje slobode. Pitanje je da li je takav antifašizam, koji je tako ekskluzivan, a povezan je sa revolucijom, zaista doneo slobodu ili da li je doneo punu slobodu. To je osnovno pitanje.

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ:

Ovo izlaganje gospodina Vučkovića je klasična revizionistička historiografija. Vi ste izgovorili sve teze koje naši đaci uče u školama iz udžbenika napisanih posle 2000. godine. Ne moram čak ni da naglasim da gotovo nijedna stvar koju ste rekli nije tačna. Krenuću od početka. Kažete da se narodni front jedva pominjao i da je insistirano na tome da su svi članovi NOB-a bili komunisti. Narodni front je, kao što znate, postao Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije, postojao je tokom čitave egzistencije posleratne Jugoslavije, dok se nije raspala. Za partiju je zvanični podatak koji sam ja kao dete u školi učila bilo da ih je 1945. bilo 140.000, a da je u NOB-u učestvovalo 800.000. Pa, ko su bili svi ostali? Dalje, govorite o moru falsifikata o toj borbi, ja bih volela da mi navedete tri, ne moramo dalje. Govorite da je komunizam lakše prolazio u pasivnim krajevima - pa zašto je celokupna, ali celokupna i demokratska i konzervativna i profašistička štampa tokom svih predratnih godina vodila raspravu o tome kako vaspitavati našu omladinu jer je marksistički orijentisana? Ko su oni omladinci koji su se redovno tukli sa ljotićevcima ispred Pravnog fakulteta? Pa, ko su bili levičari? Pričali ste o jugoslovenskoj vojsci u otadžbini, koju Vi smatrate legitimnom, iako znamo da je ona kapitulirala - prvo ste rekli da je ona prva ušla u sukobe, onda ste rekli da je izbegavala sukobe, onda ste rekli da je čekala, onda da su to bile instrukcije, da je imala saradnju o nenapadanju... Pa, čekajte, molim Vas, i Bejli i Hadson i toliki drugi koji su bili u tom štabu su pisali o tome, kakvo crno nenapadanje? Potpuno je jasno ko se 1943. godine borio u bici na Neretvi, čak ni današnji četnički istoričari ne negiraju činjenice.

Možda se ne bih ni javila da niste izgovorili poslednju rečenicu. Ako Vi postavljate pitanje da li je to bilo oslobođenje, a to je upravo teza revizionističke historiografije, da li to znači da Vi smatrate da je pod okupacijom bilo bolje? Ne znam šta bi bilo treće. I htela bih da kažem još nešto o samom pojmu antifašizma, šta je uopšte značilo biti antifašista u ono vreme. Ako uzmete tadašnje novine, časopise, knjige, sve što je pisano 30-ih godina, videćete da niko nije bio spreman da sebe nazove fašistom. Zašto? Zato što je termin fašizam, baš reč fašizam, imao pežorativno značenje svuda u svetu već tada, ali to uopšte ne znači da oni koji za sebe nisu bili spremni da kažu da su fašisti, ili koji su sebe čak eksplicitno nazivali antifašistima, nisu stvarno imali u svojoj ideologiji elemente fašizma. Pa, sam Ljotić je - evo, vidim, u skupštini ga danas brane - na nagovor sopstvenih

pristalica da se deklariše kao fašista odgovarao u jednom članku da on to ne može da uradi, jer čak bi i Hitler bio ljut kada bi mu neko rekao da je fašista zato što je fašizam specifično italijanski oblik novog nacionalizma. Hitlerov nacionalsocijalizam je specifičan oblik nemačkog novog nacionalizma, a biti pripadnik zbora je specifičan oblik srpskog novog nacionalizma, ili jugoslovenskog, kako je to govorio pre rata, a u vreme rata srpskog. Prema tome, deklarativni antifašizam još ne znači stvarni antifašizam, odnosno borbu protiv fašizma, i to se upravo pokazalo u toku Drugog svetskog rata. Pred rat ste imali, naročito u levičarskim grupacijama - ne kažem samo komunističkim, već levičarskim - borbeni antifašizam i imali ste antifašizam koji je polazio načelno od negacije fašizma, ali koji je smatrao da je opasnost od komunizma mnogo veća i da se zbog toga treba boriti samo protiv komunizma, a ne i protiv fašizma. Imali ste antifašiste koji su negirali fašizam samo u njegovoj spoljnoj politici, jer je predstavljao opasnost po Jugoslaviju, ali koji su i te kako prihvatili sve elemente fašizma u unutrašnjoj politici i čak ga preporučivali za Jugoslaviju. Dakle, to što je neko imao kritički stav ili rekao za sebe da je antifašista ne znači ništa do trenutka stupanja u stvarnu borbu, odnosno stvarnog aktivizma u vezi sa fašizmom.

SLOBODAN VUČKOVIĆ:

Da li mi možemo danas kad više nema ni kralja ni Tita da konstatujemo da je kraljeva vojska koja je vodila prvoaprilski rat bila antifašistička, da su naši zarobljenici, kojih je bila puna Srbija, bili antifašisti? Pa, njih su Nemci smatrali antifašistima. Jako će biti teško da se to dalje u istoriji negira. Da li mi možemo da se dogovorimo na neki način? Mislím da je jasna stvar da su Nedić, i Ljotić i taj pokret bili čist fašizam. Ovo sve ostalo su bile neke forme antifašizma, manje ili više uspešne. Danas su svi poraženi, i kraljevska vojska, koja je bila napolju, i jugoslovenska vojska u otadžbini, izgubila rat i, na kraju krajeva, i partizani su samo privremeno bili pobedili, i oni su poraženi. Dakle, mi smo svi u jednom velikom porazu kao narod i tu mora da dođe do nekog, govorilo se nacionalnog pomirenja, ili bar neke tolerancije.

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ:

Pa, nas dvoje možemo da se dogovorimo o čemu god želimo, ali nije stvar u našem dogovoru, stvar je u tome šta će istorijska nauka da kaže. Prvo, sve ovo što ste Vi poređali kao jednu stranu naspram druge

prosto ne stoji kao jedna strana. Kao neko ko se bavi prošlošću, ja ne bih stavila na jednu stranu, niti bih mogla da izjednačim, recimo, aprilski rat sa kasnijim pokretom Draže Mihajlovića, mislim da su to dve odvojene faze i dve različite stvari i prosto ne mogu da se izjednačuju. Ovo je legitimna vojska koja ratuje, koja gubi rat itd. i ona jeste antifašistička jer je prosto bila napadnuta, to sve stoji. Zarobljenici naravno da su bili, čim su bili zarobljenici u nemačkim logorima, ali kada je reč o pokretu Draže Mihajlovića apsolutno se ne mogu složiti da to spada na istu stranu, zato što tu postoje i ratni zločini. To je nešto što ne može da se negira. Da li postoje odbori za sve žrtve Drugog svetskog rata i posle rata? Da li su svi ljudi u ovom društvu podjednako važni? Drugo, gospodine Vučkoviću, nemojte zaboraviti, kada je krenula revizionistička historiografija krajem 80-ih, ona je krenula sa potpunom negacijom antifašizma partizanskog pokreta i sa glorifikacijom četničkog, pa tek kad to nije prošlo, kada se pokazalo da to ne može onda je prihvaćeno - pa, dobro, i ti komunisti su bili neki antifašistički pokret. Mislim, ne možemo se u istoriji dogovarati kao na pijaci - malo ćemo od ovoga, malo ćemo od onoga. Mene zanima ono što je bilo.

(Azra - Partizan)

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste raspravu između Slobodana Vučkovića i istoričarke Olivera Milosavljević, a do kraja emisije slušaćete smirene profesora Vojina Dimitrijevića i pisca Lasla Vegela.

VOJIN DIMITRIJEVIĆ:

Ovih dana me strašno mami da današnju Srbiju nazovem postmodernističkom zemljom, zemljom u kojoj sve može da prođe, u kojoj istovremeno žive neverovatne protivrečnosti i niko se ne trudi da ih racionalno dovede u neki sklad. A na to me podstakao jedan banalan događaj. Naime, na jednoj beogradskoj pijaci me napao jedan neobrijani čovek srednjih godina i počeo da viče na mene da sam gadan kao da me pravio Čeda Jovanović. Onda sam objektivno razmislio zašto se meni to mnogo ređe dešava nego što se dešava ženama koje su na čelu nevladinih organizacija i pomislio da je verovatno deo naše tradicije da se ipak muškarac ne napada tako često, odnosno, da se žena smatra odgovornom za to. I dobio sam odmah potvrdu u tome što je taj čovek, kome nije bilo dosta što je

mene izvređao, pogledao moju ženu koja je bila u blizini i rekao - gadna ti je i žena. Onda sam se setio pokušaja demonstracija u Zemunu, posle onog kad je Šešelj tukao Barovića, pa kad je pokušao da izbaci ono dete Barbalića iz škole, zato što je Hrvat. Tamo su došli neki ljudi da demonstriraju protiv toga, ali se skupila i gomila dripaca koji su na protestante vikali - jebala vas Vesna Pešić. Sad idem dalje i razmišljam o tome kako se pored ovakvog spinovanja, nekad prave afere i teme da bi se prekrile druge teme.

Odupiranje tome bi bilo uglavnom u domenu neke najobičnije, najordinarnije logike. Recimo, ako veličate Milana Nedića, ako mu stavite sliku u galeriju svih predsednika Vlade Srbije, a istovremeno tražite gde je Draža Mihajlović i rehabilitujete Dražu Mihajlovića, onda treba da vam bude jasno da Nedić nije kvisling i nije mu mesto u toj prostoriji ne zato što je imao neke političke stavove koji se možda nekom ne sviđaju, nego što nije imao pravo na naziv predsednika Vlade, jer postojala je država Jugoslavija koja je bila centralizovana, bile su banovine, a on nije bio ni ban. Prema tome, on nije mogao da se zove predsednikom Vlade, a nemački okupator je prekršio Ženevske konvencije, jer tokom okupacije ne sme da se menja državno ustrojstvo neke države. Prema tome, kako možete da budete iza Milana Nedića kao heroja, spasioca srpstva i da tražite da se Slobodan Jovanović konačno sahrani u zemlji i potpuno se rehabilituje, a Nedić je bio protivnik izbegličke Vlade Slobodana Jovanovića, u kojoj je ministar vojske bio Draža Mihajlović. Kako te stvari mogu da idu jedna s drugom?

Imamo dekoncentrisane medije, slabo ko uradi neki domaći zadatak. Pogledajte samo, prvostepena presuda Šljivančaninu je sa 5 godina u drugom stepenu podignuta na 17 godina, što se retko dešava u sudskoj praksi i može da bude predmet kritike i osude. Međutim, na tu presudu su skočili i naši ministri, naša izvršna vlast, koja se inače kune da se u rad sudova ne meša. Znači, kada saznamo da naši sudovi prodavce droge osuđuju na minimalne kazne ili kazne ispod zakonskog minimuma, kada za silovanje kazna nikad nije u okviru zakona nego je manja, poneki ministar stidljivo tu nešto kaže, ali posle toga nema napada na sudstvo u celini i nema predloga da se određeni sud ukine. Povodom slučaja Šljivančanin, ne znam da li je iko objasnio kako se stvara drugostepeno apelaciono veće. Ono nije sastavljeno od sudija Haškog tribunala, nego od tri sudije Haškog tribunala i dvojice sudija Tribunala u Ruandi. E, sad, od tih pet sudija

za povišenje kazne su glasali sudija iz Sjedinjenih američkih država, sudija iz Turske, i čujte, sudija iz Kine. Znači, ako je tačna teorija o tome da svako radi ono što mu vlast zapovedi, onda nas je izdao naš prijatelj Kinez, jer on je mogao da glasa protiv i od toga ne bi bilo ništa. Istovremeno, nekom gospodinu Šišoviću, koji je bio doskora prilično važna SPS-ovska ličnost na Zlatiboru i onda obesno vozeći kola usmrtio glumca Zablačanskog, njemu je Okružni sud u Užicu za isto delo, za isto činjenično stanje lepo podigao kaznu sa jedne na tri godine. I to je utrostručenje, je li se neko pobunio protiv toga? Ne.

Rafinisao se i rečnik, danas slušam čoveka, koji je uglavnom poznat kao lobista ruske države, kako predlaže ujedinjenje opozicije. Interesantan je bio i izbor reči; ko bi ušao u tu koaliciju, ušle bi nacionalno kredibilne stranke, a u drugoj rečenici - ušle bi nacionalno odgovorne stranke. Znači da ima stranaka koje su nacionalno neodgovorne. Kad bih ja to primenjivao onda bi mnoge od najrodoljubivijih stranaka spadale u nacionalno neodgovorne. Međutim, ono "kredibilna" je interesantnije, znači, taj čovek ili grupa oko njega uzima na sebe da procenjuje čiji je nacionalni kredibilitet. Ko je taj ko će to da procenjuje, ako ne birači? To znači isključivanje jednog dela stanovništva, to je onaj gnev kada se neka od predstavnica nevladinih organizacija uopšte nazove patriotkinjom. To pokazuje da su oni toliko velikodušni da će kao državljanke ove zemlje da trpe i one koji po njima nisu patrioti, neće im ništa, što rekli Fini, ali im je zabranjeno da pretenduju da vole ovu zemlju i da smatraju da rade u njenom interesu. Kad se napravi bilans, ti koji su bili nacionalno sumnjivi su mnogo više učinili za ovu zemlju, za ovaj narod nego oni koji su se busali u prsa sve vreme. I meni se čini, pošto sam već rekao da na toj strani ima i očajanja, da su oni mnogo izgubili, i zato se i pribegava ovim najesktremnijim pokretima koje sačinjavaju, nažalost, vrlo neobrazovani mladi ljudi koji se mogu napaliti na neke nove teme ili neke večite teme, kao što je recimo antiamerikanizam.

I drugo, moramo da vodimo računa da ne možete izbeći uticaj onoga što ste naučili u školi i uticaj onoga što ste neprekidno slušali sa zvaničnih radio stanica, televizijskih stanica i čitali u novinama, čak i ako pokušate tome da se suprotstavite. Tako da imate sedimente u mozgu protiv kojih je teško boriti se, ali ovde slabo ko želi da se bori protiv njih. Jer, ako pogledate opet spoljnopolićka reagovanja, Milošević je možda kriv za nešto ovde, verovatno je kupio dve kuće i njegova žena zaposlila dadilju, ali što se tiče spoljne politike nijedne

greške nije bilo. Prema tome, ko god je tada napao njegovu spoljnu politiku, taj je antisrb. Moj utisak je da ovo nezadovoljstvo tih ljudi koji sebe smatraju pravim rodoljubima, njihova, kako bih rekao, smetenost i nesreća, potiču od toga što običan čovek nije on prešao u drugi stav nego je postao ravnodušan.

Portparol holandske vlade govorio je poslednji put vrlo otvoreno, rekao je - mi ćemo promeniti stav prema učlanjenju Srbije kad Srbija promeni stav prema Haškom tribunalu. Naravno, ona će hapšenjem nekih od ovih glavnih optuženih pokazati da ga je promenila, ali ako hoće bez toga, onda kroz reči jednog ministra, naročito Rasima Ljajića koji je delegiran da to uradi, progovara cela vlada, to je onda stav parlamenta, stav javnosti koja zapravo intenzivno mrzi Haški tribunal, i to se neguje u medijima, bez obzira na to kakve se zamerke mogu tom sudu uputiti. Ali, rekao sam već, i našim sudovima mogu da se upute strašne zamerke, ali njih niko intenzivno ne mrzi i neće da ukine. Gledajte, mi se obraćamo Međunarodnom sudu pravde za pitanje Kosova i kažemo da će od njegovog savetodavnog mišljenja zavisiti sve. Ali mi imamo presudu Međunarodnog suda pravde po kojoj smo jeftino prošli, pa nismo oglašeni krivim za genocid, jedino što u toj presudi piše još nešto, da ovde ne samo da nije učinjeno ništa da se spreči genocid, nego nije učinjeno ništa da se iko kazni. Jedan od jeftinih izlaza bilo bi donošenje te famozne deklaracije, pa ni to ne može. Nisu spoljna politika Srbije Tadić i Jeremić, najviši organ vlasti je parlament. A vidite da parlament ima takvo raspoloženje. Obaška to što znate, ako ne spadate u one koji negiraju Srebrenicu, to je otprilike kao oni koji negiraju Aušvic, ako znate koliko je autobusa ljudi bilo umešano u to, pa kako to da se ne otkrije nijedan? Kako da nijedan ništa ne kaže, kako da nijednom nije suđeno? Znači, to je stav prema tome, jer ako kažete da vam ne treba Haški tribunal, mi ćemo suditi sami, to se svede na ove neobično hrabre poteze Specijalnog suda za ratne zločine.

Kao što je više puta rečeno, država ne može da počiva na herojima. Vukčević, sudije su heroji, ali državu čine prosečni ljudi koji obavljaju svoju dužnost i svoje poslove. Ovde je svako suđenje bilo sabotirano, jedva je suđenje Đinđiću izvedeno do kraja. Ovde će Vrhovni sud iskoristiti svaku priliku da vrati ili poništi neku presudu, kao što je bilo za Ovčaru, ovde ćete videti da se traka o Škorpionima vrtela u video-klubovima, a da niko nikakav postupak nije pokrenuo. Videćete jednog sveštenika koji blagosilja ubice, a crkva nije učinila ništa. To

je ukupna slika države. Naravno da su reči Holandije grube, a s druge strane, ta predstava da neko može tako nekoga da natera na nešto, ona liči sad na ovu komičnu epizodu sa Karadžićem i Holbrukom. U redu, sve da se Holbruk zakleo na časnu reč i rekao "keve mi, ti nikad nećeš biti osuđen", ko je Holbruk? Moglo se pretpostaviti, pišu advokati, da je on bio ovlašćen od strane Ujedinjenih nacija - pa u Ujedinjenim nacijama oni prelaze na ono drugo što se dešavalo oko Biljane Plavšić koja se predala, pa je onda ušla u onu pogodbu, pa su obustavili postupak za genocid i kaznili je za nešto drugo. To može da uradi Karadžić, ali to ne može da mu svrši Holbruk, to može da mu svrši tužilaštvo, koje je naravno povoljnije gledalo na Biljanu Plavšić koja se predala, jer je čak na neki način pokazala da je pogrešila, a kako će na doktora Dabića koji se skrivao do poslednjeg trenutka?

Ali, pri tom je doktor Dabić heroj, a verovatno je Biljana Plavšić najomrznutija osoba u listovima kao što su Geopolitika itd. Ali nije to nama prvina, znate, mi smo proživeli period socijalizma i one spoljne politike, sad se ponovo oslanjamo na nesvrstane, iako su oni nešto sasvim drugo od onoga što su bili. Pa smo sve vreme insistirali da Nemačka treba da ostane podeljena, a da Koreja treba da se ujedini, naravno, pod Kimom Il-Sungom. Pa, niste mogli da idete na jednu stranu da tvrdite da je podeljenost dobra stvar, drugde da kažete da treba da postoji ujedinjenje. Mi smo čak i priznali Istočnu Nemačku. Dakle, nije nam prvi put da se mire nepomirljive stvari, ali onda je bar postojala neka filozofska osnova, u plitkom tumačenju Hegela, neka vrsta dijalektike, pa čim nisi mogao da objasniš dve protivrečne stvari rekao si da je to u dijalektičkom jedinstvu.

Da vidimo, to još ne znamo, zašto i kako je to zapravo sklonjen Milošević, da nije možda zasmetao ovoj istoj tajkunskoj eliti koja je zaradila prvi milion, pa kad zaradite prvi milion onda hoćete da vidite i bolju policiju i red, da vam čuva kuću, hoćete bolju vojsku - s obzirom na neke susrete generala sa Koštunicom. Možda su oni svi odlučili da je ovaj isuviše racionalan i da bi ga trebalo zameniti nekim drugim, ali ne totalno suprotnim, pa im zato ni Đinđić nije bio dovoljno dobar. Šta se Koštunici zameralo - što voli mačiče. Kad pogledate zvaničnu istoriju, vidite da je Milošević radio šta je mogao i bio je dobar, ali je posle toga nešto malo pogrešio, što je izazvalo ogromnu mržnju prema nama. Ušli smo u fazu čudnog narcisizma, opsednutosti sobom, sve događaje u svetu cenite po tome šta je neko nekad rekao o nama ili uradio nama, sve. Kad je došao Bajden, nije uopšte bilo važno

ni šta Bajden predstavlja, ni koja je to politika, nego Bajden je nekad nešto loše rekao o nama. Meni je bilo komično pre neki dan na vestima iz sporta, jer sve se to reflektuje u živopisnom rečniku sportskih novinara, kaže - u finale je ušao Mančester Junajted Nebojše Vidića. To je naravno opravdani osećaj jednoga naroda, jedne skupine koja je kljukana uverenjima da su svi protiv nje, koja, međutim, želi da dobije bilo kakvo priznanje.

LASLO VEGEL:

Koliko je korupcija velika vidi se iz ritualnih najavljivanja borbe protiv korupcije i što predsednik Republike ponekad obavi taj ritual. Pre svega, mislim da kad predsednik Republike nešto kaže to mora da ima težinu, mora da ima svoj dubinski, moralni smisao, a ako je njegova partija još i vladajuća, onda to mora da ima posledice. Međutim, šta se dešava? Naš predsednik Republike već mesecima najavljuje žestoku borbu protiv korupcije, i to nema ozbiljne posledice. Bio bih jako srećan kad bi u našoj državi samo u provinciji, u jedan-dva grada gradonačelnici bili u korupciji, onda bismo bili možda iznad zapadnog proseka, jer i tamo ponekad u tim manjim mestima gradonačelnici ponešto grickaju. S druge strane, možemo da vidimo Insajder, kakav je obim sive zone, da budem fin, zbog toga bi u drugim državama padale vlade ili bi se bar izvršila rekonstrukcija vlade. I naročito bi bilo normalno kada to predsednik najavi. Tako da mislim da je predsednik Tadić morao, ako je najavio pre više meseci žestoku borbu protiv korupcije, da čeka mesec dana i pošto nema rezultata, a naročito nema u glavnom gradu, koji je, kao i svaki drugi glavni grad, verovatno latentni centar korupcije, onda da traži rekonstrukciju vlade. Da parafraziram Marksa, jedna stvar može biti prvo tragedija, drugi put farsa, a treći, četvrti i peti put to već izaziva podsmeh kod građana. Meni je žao da time predsednik Republike gubi autoritet, jer je jako važno u jednom društvu da predsednik Republike retko govori, ali kad govori onda to mora da ima ozbiljne posledice. Međutim, u ovom slučaju, i posle ne znam koliko puta najavljene borbe protiv korupcije, šta smo mi postigli? Više nije ni pitanje da li će biti uhapšen jedan, dva, ili tri čoveka, nego je problem u tome da građanstvo gubi veru da je uopšte moguće boriti se protiv korupcije. I to je najopasnije, nije najopasnije samo to da neko nije uhvaćen, najopasnije je da se stalno najavljuje da će biti uhapšen.

To su naizgled samo nijanse razlike, ali kad bi jednom najavio i oni ne bi bili uhvaćeni, onda bi građani eventualno bili ljuti, ali bi prihvatili

tu činjenicu i ne bi ničiji autoritet opadao. Ali, autoritet institucije uopšte opada baš zbog tog ritualnog najavljivanja. I, šta se dešava? Sada građani sve više misle da se protiv korupcije ni ne može boriti, i to dovodi do moralne erozije društva, jer, znate šta, ako jedan običan građanin vidi da je borba samo retorička, onda on stiže moralno pravo da i sam bude saučesnik korupcije. Prema tome, ako predsednik Republike govori uzalud i ako nema rekonstrukcije vlade, onda jedan direktor ili jedan lekar dobiju blanko moralni ček da i oni budu korumpiran. To zvuči malo paradoksalno, ali ja mislim da je tačno, da tako jedan veoma široki sloj dobija moralni legitimitet da i sam bude korumpiran i tako daje impulse društvu - korumpirajte se, gospodo. Drugo, nije problem, na primer, ekonomska kriza nego je pitanje u kakvoj moralnoj kondiciji ovo društvo očekuje tu ekonomsku krizu. Ekonomska kriza može da bude i nedostatak moralne kondicije. E, sad, ja mislim da sa tim ritualima društvo stalno gubi tu moralnu kondiciju, ona sve više postaje neotporna na ozbiljne valove krize, a biće još nepripremljenija posle svetske krize ovih dimenzija. Može u svetu taj val da se smanji ili da se kriza nešto ublaži već u sledećoj godini, ali ako društvo nema tu moralnu kondiciju, kao što je slučaj sa našim, onda će se ta kriza duboko usidriti u društvenu svest.

SVETLANA LUKIĆ:

Danas sam pre podne razgovarala sa Vašim sugrađaninom, gospodinom Dimitrijem Boarovim, pa Vas je citirao i pozeleo da gospodin Laslo Vegel objasni šta je podrazumevao pod tim kada je rekao da je ova kriza u stvari samo na prvi pogled ekonomska kriza.

LASLO VEGEL:

Jeste, ja sam to tako definisao pri otvaranju Sterijinih igara, da je to kriza kulture. Pitanje kulture je sad važnije nego ikad i to naročito u postsocijalističkim zemljama ili u zemljama divljeg kapitalizma, odnosno, kako god ga nazivali, u pitanju je jedna vrsta neregularnog kapitalizma. To posebno važi za prostor više Jugoslavije. Zašto? Zato što je tranzicija izvršena pod nerazjašnjenim i iracionalnim okolnostima. Kod nas je samo rad dovoljan za to. Naši novi bogataši, tajkuni, naš divlji kapitalizam je začet u ratnim okolnostima. Za ozbiljnu tranziciju ova zemlja nije bila pripremljena, ali je počelo skoro na veresiju, skoro kao lizing-tranzicija, i ona nikad nije bila niti dovršena, niti se tačno znalo kad počinje, gde se završava, tranzicija haotična, bez plana. Međutim, u našoj situaciji taj kulturni faktor je

mного zaostao, jer je celo društvo bilo orijentirano na rat, na jednu vrstu agresivnog patriotizma, na etnocentrizam, protekcionizam itd. I tako se i ovo dogodilo, nastala je nova klasa na osnovu etnoprotekcionizma. Stvarno, kod nas se takozvani novi svet formira u jednom užasnom, strašnom vakuumu, gde građani, kad su krenuli u tranziciju, nisu bili ravnopravni. U tom slučaju dezavuisana je i ideja pravde. Još nisam razgovarao sa ljudima koji su mislili da je pravda, pravičnost, neka vrednost u ovom društvu. Tako decu vaspitavaju roditelji, jer su prinuđeni, oni osećaju da nema drugog izgleda, kultura nije važna, važan je samo po svaku cenu neki uspeh. Pa, vidite, mnogi ljudi sad govore o agresivnosti omladine, a zašto? Normalno, to će ići još brže, zato što ljudi nemaju neke kulturne okvire koji daju njihovom identitetu jedno realno tlo, nego oni kao u nekom vakuumu jure napred da bi obezbedili sebi ili egzistenciju, ili malo više, da budu u 10.000 onih najbogatijih, svejedno. Naravno, za ovo treće jedva da imaju šansu, položaji su već zauzeti, zabetonirani i tu već neće biti veće promene.

I polagano sazreva društvena svest da neće biti više ozbiljne promene i sad ovo društvo doživljava epohu velikog razočaranja. Do 5. oktobra ljudi su imali veru da će ideja pravde pobediti, 5. oktobar je bila moralna pobeda manjine, 5. oktobar nije izvršila većina. Ta manjina imala je takvo moralno isijavanje da je mogla da pokrene društvo, ali moralne pobede su kratkotrajne. I posle nekoliko godina, pre svega posle smrti Đinđića - mislim da je to jako važna tačka u našoj istoriji, ubistvo predsednika Vlade Srbije, mislim da ono i dan-danas u svojoj dubini nije raščišćeno - imali smo poraz te moralne manjine koja je izvršila 5. oktobar i ona posle toga više nije mogla da utiče na celo društvo. Jer, ta moralna manjina imala je takve argumente da ju je celo društvo slušalo, ili većina, ogromna većina, i imala je poverenja u manjinu. U istoriji nikad nemate mehanički odnos manjina-većina, manjina uvek mora da bude moralna. Posle smrti Zorana Đinđića ta moralna manjina je praktično izgubila autoritet, ona se povukla u sebe, razočarana, a s njom sada ponovo i celo društvo.

Mi sad imamo jedno razočarano društvo koje još dobija injekcije, veštačke, to je nacionalizam. Vi sad imate jednu zaista anarhičnu situaciju, s jedne strane ljudi su zabrinuti kako će živeti, a cela politička elita, da bi sačuvala svoj položaj, stalno vraća temu na simboličku nacionalnu politiku. Postoji i realna nacionalna politika, a to je kako da se društvo uzdigne, kako da u životnim vrednostima

vрати svoj ponos. To je onaj istinski nacionalizam, tako da kažem, a ne simbolički. Simbolički - to su prazne reči, to je vatromet. I sad, politička elita kao da svaki dan slavi Novu godinu i pravi taj nacionalni vatromet. Elita bi time želela nekako da balansira, da napravi rebalans u odnosu na egzistencijalne brige. Mogu ja verniku koji nema šta da jede da pričam da će imati šta da jede u raj. Tako smo dobili ljude koji nemaju sadašnjost, koji gube svoju sudbinu, svoj ponos. U porodici još nismo izučavali, ja vidim u svakodnevnom životu koliko su roditelji izgubili svoj autoritet pred decom, jer nisu u mogućnosti da stvore potrebni minimum. I mi kažemo - dobro, ali u raj će biti sve lepo, imamo ta biblijska vremena. Onda naravno u taj prostor ulete i veoma agresivne šovinističke, ekstremne ideje, ali ja ne okrivljujem ekstremnu desnicu, to je pitanje države. Ako je država slaba i ne može da se obračuna sa desnicom, onda država zaslužuje takvu ekstremnu desnicu i možda će doći vreme kada će i ministri morati sve više da je slušaju.

Ta ekstremna desnica još je na ulicama i na raznim manifestacijama, ali mislim da će ona imati sve više uticaja na jezgro političke elite. Ali, država i traži alibi. Znae, svugde u Evropi ima ekstremne desnice. Baš sam bio u Nemačkoj za vreme Svetskog prvenstva u fudbalu. Šta je rekao ministar unutrašnjih poslova, tadašnje desničarske vlade - naš najopasniji neprijatelj, reče to iz desne vlade, je ekstremna desnica. Šta kaže naš ministar - to su sporadične pojave, to se preuveličava. Mislim da smo mi retka zemlja koja minimalizira ultradesnicu, to će se vratiti, i već se vraća, jer ultradesnica ne deluje uvek političkim parolama nego u jednom drugom sistemu vrednosti, a jedan od bitnih sistema vrednosti je agresija. Gledao sam sad na Sterijinim igrama koliko se mladi dramaturzi bave agresijom među omladinom. Ako ultradesnica kaže da treba biti agresivan prema određenim grupacijama građana, onda običan čovek čita da je nasilje normalno, samo treba izmisliti dobar cilj. Svako sad može da izmisli dobar cilj. Rembo je, kad je bio učesnik revolucije Komune, išao naokolo i stalno govorio i poneko francusko ime - dole ovaj, dole ovaj. Kad su ga pitali za jedog čoveka ko je, on je rekao - pa, to je otac jedne moje ljubavnice.

Koalicija nereformisane Socijalističke partije i, kako da kažem, restaurirane Demokratske stranke je veliki problem. To nije slučajno, to je realni izlaz sadašnjice. Znae, iz braka jedne šivaće mašine i kompjutera neće se roditi traktor. To je takav brak da ne može ništa

novo da se rodi, niti napred, niti nazad, šivaća mašina će ostati šivaća mašina, traktor će ostati traktor, nema novog sveta. Imamo taj stari koji je rušio sve koordinate, i sada više nema ni onaj paralelni svet, koji je postojao za vreme Miloševića. Nema alternative, a to je najopasnije za jedno društvo, kad ne vidi alternativu, jer ciljevi su sve više zamagljeni. Ono lepo je u tim ciljevima smešteno u daleka biblijska vremena, u daleku budućnost, ali mi ne znamo šta će biti posle dve ili posle četiri godine. Izbori kao čarobni štapić - ja na primer isto spadam među one koji ne veruju u nove izbore, jer će se ponoviti ista ili slična situacija, a možda i gora.

Zašto? Zato što naše političke elite nisu shvatile da žive u novo vreme i nijedna partija u suštini nije znala da definiše nove ciljeve ovom društvu. I Evropa i Kosovo, to je sad već sve više vidi se da je apstrakcija i da je to tapkanje na mestu. Nije problem da i jedno i drugo, ajde da kažemo da svaka država bi tako definisala, nego je problem da nije rečeno kako to da bude i jedno i drugo, kojim sredstvima, po kojoj ceni. To se mora reći, jer građani sada ne veruju nikome. Za vreme Miloševića jedan deo društva dogmatski je verovao u postojeći sistem, a drugi je imao utopiju. Sada su obe strane razočarane u institucije ovog društva. Građani ne veruju u parlament, ne veruju u vladu, ne veruju nikome. To je rezultat toga da se naša politička elita nije adaptirala vremenu u kome živimo, ona živi negde između Miloševića i Dindića.

Mi smo sad društvo izgubljenih iluzija, društvo koje je posle Dindićeve smrti postepeno izgubilo svaku veru da će biti bolje. Sve više uzima maha fragmentalizacija, atomizacija i gubljenje vere u sebe. Ovo društvo ne veruje u sebe, veruje verovatno u neke nacionalne ideje, ali to je simbolično, to u svakodnevnom životu ne znači ništa. Nama treba u svakodnevnom životu neke dinamike, trebaju nam neke vrednosti u koje verujemo, koje ćemo graditi. Poslednjih godina, i naročito od poslednjih izbora, ovo društvo je na tom planu postalo društvo bez ciljeva. Ja mislim da je to danas najopasnije, jer se gubi svaki imunitet prema krajnostima, svejedno kojim. Znae, kad društvo nema imunitet onda može ponekad da krene u veoma opasnim pravcima i ljudi će jednom biti iznenađeni gde su se našli. Zašto će biti iznenađeni? Zato što nemaju oslonce, nemaju u šta da veruju, izgubili su nadu u istinske demokratske pojave, vide da vlada partokratija i da su partije sve jedna nomenklatura. Ako pogledate istraživanja, vidite da su političari jako nepopularni u

našem društvu. To znači da nema ko da vodi, i to je jako opasno. Znae, najbolje je da društvo ima autoritet bez vlasti, a mi to danas nemamo i upravo zbog toga i vlast gubi svoj autoritet i počinje jedna nevidljiva borba između čoveka i čoveka. Sad više nema ni solidarnosti istomišljenika, više nema jasnih tačaka po kojim se društvo diferencira.

Potrebni su neki vrednosni sistemi oko kojih se kristalizuju razlike, i u društvu treba da bude različitosti, razlika po ciljevima, po političkim, po estetskim idejama. Mi ni toga nemamo, jer nemamo osnovne ideje u čemu se razlikujemo, ali vidite, ja čujem od analitičara da se i partije sve manje razlikuju. I to je jedan odraz te situacije u kojoj su izgubljeni orijentiri. Mi nemamo levicu, ali nemamo ni desnicu, imamo nešto maglovito između levice i desnice koje se ne može definisati. Levica danas može biti desnica, desnica sutra može biti levica, potpuno svejedno, sve je relativno, sve je maglovito i to vodi društvo u dezorijentaciju. Mislim da je to najozbiljniji problem, i ako se ne bude našao pravi državnik koji svojim vizijama, ličnim primerom, rizikom bude sposoban da pokaže neki drugi smisao, onda ćemo i dalje tonuti u to sivilo, bez volje, bez mašte, bez ciljeva i bez vrednosti. I znate šta, onda bi jednom Brisel mogao da se sažali i da kaže - evo, vi ste u EU, a mi bismo onda pitali - a zašto?

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo gospodin Laslo Vegel i još jedan Peščanik.

ZAGRLI MEDVEDA

MIŠA VASIĆ, *novinar,*

ŽARKO KORAĆ, *psiholog,*

TEOFIL PANČIĆ, MIŠA BRKIĆ, BORIS DEŽULOVIĆ, *novinari*

SVETLANA LUKIĆ:

Juče je Svetska zdravstvena organizacija, na hitnom sastanku, prvi put posle 40 godina proglasila pandemiju meksičkog gripa. Svetski eksperti malo kaskaju za događajima, jer mi smo, kaže naš epidemiolog Predrag Kon, još pre mesec dana proglasili pandemiju. Što da ne, neka stoji, ne traži leba da jede. Naši stručnjaci kažu da su spremni da pandemiji uzvrate udarac na svakom mestu i u svakom trenutku. To je lepo čuti, a ako slučajno nije tačno, branićemo se sami, prsa u prsa sa pandemijom, a na našoj strani biće srpski univerzalni lek, bensedin. Za poslednje tri godine, količina antidepresiva koju gutamo povećala se 300 odsto. Ja, kao što iz emisije u emisiju možete zaključiti, ne pijem ništa od tih bombonica. Mene smiruje, takoreći umrtvljuje, borba protiv korupcije, borba za očuvanje Kosova, borba za odmrzavanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, a naročito borba za završetak saradnje sa Haškim sudom.

Duževni mir mi je privremeno poremetila najava Tužilaštva za ratne zločine da će otvoriti preliminarne istrage o mogućoj ulozi medija u podstrekavanju na ratne zločine. Formirana je, kaže portparol tužilaštva Bruno Vekarić, grupa profesora, domaćih i međunarodnih stručnjaka, koja će proučiti da li uopšte ima elemenata krivičnog dela u radu pojedinih novinara.

Kakve su prve reakcije kolega novinara, strah me je da će Svetlanu i mene, umesto Mladića, poslati u Hag, a ako budemo imale sreće, završićemo u ćeliji do Ulemekove. Društvo će nam praviti Teofil Pančić, Pera Luković, Miša Vasić, Boris Dežulović, Željko Bodrožić, Dimitrije Boarov, Ljubomir Živkov, Miša Brkić, Tanja Tagirov...

Prvo, ne razumem čemu tolika histerija. Pa ne može biti sporno, čak ni novoj predsednici UNS-a, da su mnogi novinari obavili najprljaviji posao za Miloševića raspaljujući u ljudima najgore strasti, koje su ih terale u rat i davale im unapred indulgencije za zverstva koja su tamo činili. Nije sporno ni to da se do sada u svetu već sudilo novinarima za slične uloge. Julijus Štrajher, izdavač i urednik nemačkog nedeljnika Štruner, osuđen je u Nirnbergu na smrt, jer je sudsko veće utvrdilo da je objavljivanjem tekstova odgovoran za izazivanje mržnje prema Jevrejima i za postavljanja osnova za holokaust. Međunarodni sud za zločine u Ruandi osudio je trojicu novinara jednog radija i urednika jednog časopisa na kazne zatvora od 12 do 35 godina zatvora, a prošle godine je osuđen i popularni pevač Simon Bikindi, jer je svojim pesmama podsticao na genocid u Ruandi.

Naravno, ostaje pitanje na koje će vam narednih dana odgovarati mnogi, da li tužilaštvo ovu najavu može da sprovede u delo. Kako vreme odmiče, meni se posle svake Vekarićeve izjave čini da od toga neće biti ništa, ali mi onda nije jasno zašto su tu priču uopšte i započinjali.

Vekarić nam je odmah saopštio da se za sada ne razmatra odgovornost političara za podsticanje na ratne zločine. Pisce, akademike i vladike nije smeo ni da pomene. Kaže Vekarić, interesuje nas da li postoji veza između uzroka - valjda misli na nečiju izjavu - i posledice, odnosno na neki počinjeni zločin. Ne znam da li je možda mislio na nešto slično ovome:

SAŠA:

Iz Niša, četnik, Šešeljova četnička stranka, ako ste čuli. JNA ništa, ljudi. Oni samo artiljerijom biju, a mi smo vod koji čisti.

SVETLANA LUKIĆ:

A šta ti je ovo?

SAŠA:

Ovo? To? I ovo? Šta misliš, za šta služi? I ovo, s tim ubijam isto.

SVETLANA LUKIĆ:

Isto?

SAŠA:

A zadužio sam i snajpersku pušku. A tu mi je supruga, ona se zajedno sa mnom bori.

SVETLANA LUKIĆ:

Žena ti je tu?

SAŠA:

Da, da, tu je, i imam sina, pet godina, ostavio sam ga tamo, ali rizikujem. Ja sam sebe otpis'o čim sam doš'o ovde.

SVETLANA LUKIĆ:

Čula sam da si ostavila dete od pet godina.

NATAŠA:

Pa zbog deteta sam i došla ovamo. Gledala sam, znaš šta, one reportaže onog popa, ne mogu se setim kako se zove, sa onom dečjom glavom što su uradili, onom detetu...

SVETLANA LUKIĆ:

Filareta?

NATAŠA:

E, da! Kako su mu sekli glavu, igrali fudbal, šta ja znam, i onda ona lobanja, sa krvlju su upisivali ustaško ime i onda mi je puk'o film, i kažem, pa neće valjda moje dete meni neko da kolje? Pa idem, pa šta bude.

SVETLANA LUKIĆ:

Dakle, otkud to interesovanje tužilaštva za novinare-ratne zločince? Nadam se da je razlog prost - tužili smo izvršioce, a sada je red da počnemo da gonimo i podstrekače na zločin, pa da počnemo od novinara. Zašto i ne bismo, pa milioni ljudi su svedoci onoga što su ti Miloševićevi psi radili 90-ih. Zašto bih sumljala u najbolju nameru ljudi iz tužilaštva koji su, često uprkos vlastima, optuživali NAŠE za ratne zločine? Pošto ja u svemu volim da vidim najgore, tako mi je najlepše u životu i radu, da razmotrimo i neke druge mogućnosti. Pokrenuli su ovu priču koja će zabaviti medije, a time i građane, dani-ma, i niko se neće pitati - pa dobro, šta to bi sa suđenjem za ubistvo braće Bitići, sa čijeg su se suđenja povukli i članovi porodice Bitići i Nataša Kandić koja ih je na tom procesu zastupala? A povukli su se, jer tvrde sa razlogom da se sudi samo nekim pomagačima koji su imali sporednu ulogu, a da nisu optuženi ni neposredni izvršiooci, ni naredbodavci. A ako sam još više baksuz, pomisliću da priča o novinarima služi i tome da se ne zapitamo šta bi sa procesom za zločin u Suvoj Reci, sa već poslovičnim i besramnim poništavanjem presuda od strane VSS.

Neko će reći da nisu važni motivi, da je važno da se sudi tim novinarima i novinarkama, ili da se makar malo zaplaše ti pacovi koji su se šetali po ratištima, a sada se šetaju po centru Beograda ili Dedinju, gde su kao nadoknadu za podmazivanje ratne mašinerije dobijali stanove.

SVETLANA
LUKIĆ

Na ovu temu ne znam da mislim, vidale smo te KOLEGE u Vukovaru, Borovom Selu, Sarajevu, Gradiški, i znam samo da im želim mnogo gore nego najbolje tužilaštvo za ratne zločine.

Ovo je Peščanik, na početku emisije na ovu temu govori novinar Miloš Vasić.

MILOŠ VASIĆ:

Ta priča je s moje tačke gledišta, dakle kriminalističko-krivično-pravne, apsolutno promašena, pristup je jednostavno krajnje pogrešan. Apsolutni sam pristalica škole mišljenja po kojoj je to moralno i profesionalno a ne kriminalističko-pravno pitanje, ili, i ako je bilo, trebalo ih je goniti onda. Mislim, šta sada? S moje moralne tačke gledišta je rečenica "ostatak zaklanog naroda" ratni zločin. U doba "zaklanog naroda" je nastalo ono čije posledice imamo danas. Mislim da je ideja sama po sebi pogrešna. Ja bih na tu temu voleo je da se na RTS-u napravi neka vrsta kontra-trezora, trezor naših najvećih gadosti. Ono što mi je ostalo u upečatljivoj uspomeni je medijska ofanziva s početka marta 1991, kada je Miloševićev režim bio u panici zbog devetomartovskog mitinga i kada su počele da se valjaju priče - 80.000 naoružanih HDZ-ovaca dolazi na miting, pa 10.000 Kurda čeka na bugarskoj granici da provali i da nas sve pokolje. Pa kad to sve nije upalilo, onda je zbog toga izazvan - ja sam uveren da je izazvan - pakrački incident i Večernje novosti su izašle sa vanrednim izdanjem, sa ogromnim naslovom "Četrdeset mrtvih u Pakracu". E sad, mi u tom trenutku imamo čoveka u Pakracu koji kaže - ispaljena je gomila municije, ali na svu sreću nije bilo ni mrtvih, ni ranjenih. Ali, ima ljudi kojima je užasno krivo što nema četrdeset mrtvih u Pakracu, kao što im je kasnije bilo krivo što u Vukovaru nije nađeno četrdeset zaklanih srpskih beba.

Znači, govorimo o ljudima koji su žedni srpske krvi, sve vreme, i ne mogu da spavaju kad se ispostavi da su svi Srbi izvukli glave i da nijedan nije poginuo. Ali to je moralna gadost i niskost. Stvarno ne znam šta bismo krivično-pravno s tim uradili. Sećam se dobro i onih drugih tekstova u Večernjim novostima, onih neopevano blesavih detonacija bračnog para Brajović o Vukašinu Sokoćaninu koji hoda po vodi kao Isus, pa ga Tuđmanovi ljudi-žabe, koji su došli iz Australije - što bi reko moj drug Joca Dulović, krenuli su još ko punoglavci - pa ga povukli za noge i udavili. Pa ima stvari preko kojih ne mogu da pređem. Recimo, Anđelko Dragojević, čuveni komentator Večernjih

novosti, koji je pisao antisemitske komentare rečnikom nemačkog Völkischer Beobachtera ili Stürmera, sa sve plutokratijom, oligarhijom, judeomasonstvom itd. To je sve prolazilo glat. Još tada, kad su se te stvari događale, postojali su pravni modaliteti da se od toga napravi scena, da se to goni, ali do toga, naravno, nikome nije bilo stalo, jer su Večernje novosti Radeta Brajovića na sav glas vikale ono što su Sloba Milošević i njegovi ljudi mislili jako tiho. Opet, niko po tome nije postupao. Dakle, napravite mi taj trezor, ajde da vidimo sve one detonacije Radeta Brankova, Miodraga Popova, Milijane Baletić, pa onog nesrećnika iz Banjaluke, zaboravio sam mu ime, onog što je u zapadnoj Slavoniji sačekivao izbeglice i pitao "kojim dobrom, narode?". Ali, kad neko uradi tako nešto kao što su uradile Večernje novosti sa pakračkim incidentom, i Ekspres Politika kasnije sa naslovom "Rafali u narod", a imaju tog trenutka svog dopisnika na licu mesta u Pakracu, koji im uredno javlja da nije bilo mrtvih, da nije bilo rafala po narodu - ali, ne, to je tako išlo. Autora iz Večernjih novosti smo u jednom trenutku konfrontirali s pitanjem - pa dobro, budalo, kako si mogao svoju čuvenu reportažu iz Pakraca da pišeš iz Knina? On nas je pogledao i rekao - moralo je to tako. U tom vanrednom broju Večernjih novosti imamo i nekog lokalnog popa iz Pakraca, koji je na prvoj strani ubijen, na drugoj strani teško ranjen, a na trećoj strani daje intervju.

Ali to jednostavno nije za tužilaštvo. Već sada vidim vrisku koja će nastati na temu "uvodi se ponovo verbalni delikt i član 130e". Ljudi, nećemo time da se bavimo. Ja sam glupi milicajac. Tužiš za ono što možeš da dokažeš. Ima tu tih nekoliko potpuno jasnih i nespornih slučajeva, četrdeset vukovarskih beba, na primer, koje je izmislila ona italijanska malo poremećena novinarka. Tu imam malu antropološku digresiju. Četrdeset mrtvih u Pakracu, četrdeset mrtvih beba u Vukovaru - broj 40 je biblijski značajan, zbog četrdeset velikomučenika i zato su ga koristili. Nit' je bilo mrtvih u Pakracu, nit' je, hvala bogu, bilo mrtvih beba. A budući da glupost i blesavost nisu krivična dela, mi sad možemo da gonimo razne ljudi koji su, je l', obarali avione mislima, a da ne govorim o svima ostalima. Mahnit Ivan Marković, pa naš omiljeni Aleksandar Vučić, koji će uskoro, dok se okrenemo, postati član vladajuće koalicije. Mi smo sada u analognoj, mada minijaturizovanoj situaciji pokušaja denacifikacije Nemačke i Austrije. Austrijanci su se izvukli na ono da su 1938. bili okupirani - mislim, bili ste okupirani, osim što ste okupaciju dočekali sa buketima cveća i bili presrećni. A kad se cela stvar sprcala do kraja 1945,

onda su Austrijanci rekli - ma, mi sa tim svim nemamo veze, to su sve Nemci iz Rajha radili. Tako da denacifikacija u Austriji, bez obzira na čitavu gomilu ozbiljnih krivično-pravnih indicija praktično nije stigla daleko, a nije stigla daleko ni u tadašnjoj Saveznoj Republici Nemačkoj. To je ono kad imaš toliko ljudi koji su zažmurili, namignuli, rekli "ajde" i "mene bilo strah". Pa čekaj, bilo je i onih koje nije bilo strah. Ali, ne možeš čoveka optuživati i okrivljavati zato što nije bio heroj. Da prostiše, jebeše društvo koje počiva na herojima, to nije dobro. Jer ono treba da počiva na jednom zajedničkom - mi bismo rekli sabornom - sistemu vrednosti, gde je stvar elementarne pristojnosti da je razum noseći stub društva. Ali, budući da nismo živeli u takvom društvu, kao što nisu ni Austrijanci i Nemci, mi sad ima da slegnemo ramenima i da zaboravimo i zažmurimo i kažemo - ajde, dobro smo i ovoliko postigli. Jedino što možemo da učinimo, jedino što može da ostavi trajnog traga je moralna osuda. I, ponavljam, jezik prezira.

SVETLANA LUKIĆ:

Paralelno sa tim, ovih dana se Nataša Kandić, koliko sam razumela, sa preostalim članovima porodice Bitići povukla sa suđenja, jer smatra da je suđenje sistematski opstruirano, odnosno da ni izvršiooci, a ni naredbodavci nisu uopšte uzeti u obzir. Sve se dogodilo na poligonu SAJ-a.

MILOŠ VASIĆ:

U tom trenutku, 1999, imamo kompletan cirkus i potpuno je svejedno čiji poligon je u pitanju, jer su se oni svi razmyleli svuda. Bitno im je bilo samo da izvuku guzicu iz Batajnice da ih tamo neko ne bi klepio, pa su se razvlačili, šetali, premeštali, ali u slučaju Bitići je jasno o čemu i o kome je reč. Jedino čemu se mi možemo nadati je da će Sjedinjene Države nastaviti da gaze na slučaju tri njihova državljana, pa da vidimo dokle ćemo stići. To je, kako da ti kažem, žalosna perspektiva, da neko drugi treba da nas tera da gonimo ljude koji su svoje zatvorenike, koji su odležali prekršajnu kaznu i pušteni, nezakonito lišili slobode, odveli i ubili. Ne zanimaju me objašnjenja - ako ste mislili da su teroristi, hapsite ih, krivično ih prijavite, pa im sudite, pa ćemo da vidimo šta će da bude. Ovo je jednostavno nedopustivo, očigledan zločin. Okej, ja razumem da je Nataša izgubila živce i da se izvukla iz toga, ima ko će, bogu hvala, dalje da pritiska. Nije to jedino suđenje, vuče se i Suva Reka i razne druge stvari. Naš Vrhovni sud ima

običaj da svaku presudu Specijalnog suda za ratne zločine vraća natrag zbog ovoga i onoga, iz čega se vidi jedna neizrečena poruka - čekajte, otkad je to zločin ubijati? Da se opet vratim na Večernje novosti, koje su pominjale Šiptare i pisale ih malim početnim slovom "š", a u istom broju, u intervjuu sa Mirom Marković, Albance velikim početnim "A" - nikada neću zaboraviti njihovu čuvenu vest o štrajku nekih dućandžija u Prizrenu, koja je verovatno bila Tanjugovog porekla i u kojoj je pisalo da su šiptarski teroristi polupali izloge na dućanima poštenih Albanaca, koji nisu hteli da se pridruže štrajku dućandžija. Mislim, zbogom pameti.

Za srpske i hrvatske nacionaliste, ove žešće, najbolji od svih svetova, što bi rekao Volter, je svet u kome su svi Srbi četnici, a svi Hrvati ustaše i oni se oko toga slažu potpuno. Ovi su ponosni što su četnici, oni su ponosni što su ustaše. Nikad neću zaboraviti pokojnog Stepana Spajića, slavonskog političara sa ekstremne desnice i direktora nogometnog kluba Hrvatski Dragovoljac. Negde 96. ili 97. došao je u Beograd da igra na Partizanovom stadionu protiv Partizana u okviru nekog evropskog takmičenja. I, taj Stjepan Spajić se vraća presrećan u Zagreb i kaže - ljudi, ja se pojavim tamo u svečanoj loži i ceo stadion skoči i krene da viče "ustaše, ustaše", a ja skočim, dignem obe ruke u vis i viknem "taj sam!". On je bio najsrećniji čovek na svetu. Dokle god mi jedni druge tako percipiramo, oni nas kao četnike, a mi njih kao ustaše, naši nacionalisti su zadovoljni, cilj je postignut. I kad se pojave ljudi kao što smo ti i ja i ekipa koja priča za *Peščanik* i koja sluša *Peščanik*, ljudi koji nisu ni četnici ni ustaše, onda smo izdajnici pošto nema trećeg. To je to pitanje homogenizacije. Postoje u jeziku takozvani šiboleti, to je biblijski termin, a potiče od priče o starozavetnim Jevrejima ratnicima koji su pripadnike drugog plemena prepoznavali po tome što nisu umeli da kažu Š nego S, pa su odmah ubijali onoga ko ne bi rekao šibolet nego sibolet. Tako ovde imaš ljude koji će te odmah ubiti ako ne kažeš Raška nego Sandžak i ako ne kažeš Kosmet i Metohija, da citiram kolegu Lazanskog, nego Kosovo, to je ono pitanje takozvanog olfatornog ili nazalnog intuicionizma u psihologiji - sestro slatka, nanjušio sam ja tebe, nisi ti naša. I to sve opstaje, sve to funkcioniše u našoj štampi. Ima li još nekog osim nas koji će da ustane i da kaže - aman, bre, ljudi, dosta ste lagali. Jer, kad celu tu stvar prekontam do kraja, mislim da je laž najstrašnija, od laži sve počinje.

SVETLANA LUKIĆ:

Juče je doneta sudska odluka da se Ulemeku Lukoviću oduzme trećina kuće.

MILOŠ VASIĆ:

Pa, od nečeg mora da se počne. Naime, gospođa Aleksandra Ivanović Legijinica, bela udovica, tvrdi da je trećinu kuće kupila parama od svog pokojnog muža Šuce, koji je bio neki Arkanov "visoki oficir". Ulemek je tvrdio da je on to dobio, ne znam, od Jovice Stanišića, o čemu nema traga u papirima, niti je ikad bilo. To podseća na slučaj Arkana iz 83. godine: napravio Arkan neko krivično delo telesne povrede, to došlo do suda i na sudu ga pitali šta je po zanimanju, a on odgovorio da je radnik Državne bezbednosti, što je istina, na šta javni tužilac skoči i kaže - nije istina! Arkan na iduće ročište donese papire na kojima piše da je kuća u Sokobanjskoj kupljena kreditom na osnovu njegovog zaposlenja kao radnika Državne bezbednosti Saveznog SUP-a. Tačka, gotovo. E, taj Aleksandrin neprežaljani pokojni Šuca, koji je ubijen, kako da vam kažem, prerano - kako je on zaradio te svoje novce i automobile na koje se ona poziva, je l' možda pisao softvere za Microsoft? I njegov novac je naravno stečen krivičnim delom, svi znamo. Onda ona kaže - treća trećina je sporna, kaže Stankom. Odakle novci Žiki Muštikli, da nisu možda stečeni pošteno? Pa, hajde to malo da istražimo. Naši zakonodavci, ovi koji su doneli zakon i ovi iz Ministarstva pravde koji su ga obrazlagali, potpuno su u pravu, konačno se neko setio da je jedini način da se organizovani kriminal ljudi uštroi da im uzmeš novce. Što bi rekao neki italijanski tužilac koji je bio ovde u gostima u jednom trenutku - oni bi radije da sede 20 godina u ćorci, a da im ostanu pare, jer lako će oni parama iz ćorke da vode svoje poslove, da izlaze na vikend, da im dovode švalerke i šta god hoće, i ćorka je za ljude. Treba ih uhvatiti za novac. Nikad neću prestati da ponavljam čuveno nagradno pitanje: šta je po zanimanju bio čuveni Eliot Nes nepotkupljivi? Agent FBI, policajac? Ne, on je bio poreski inspektor. E, dokle god naša Uprava prihoda ne počne da pita svakog građanina "prijavili ste koliko prihoda, na koliko ste platili porez, a odakle vama auto koji je dvaput skuplji od onoga što ste vi prijavili?", dotle ćemo imati ovo što imamo.

Pitanje je političke volje države hoće li ili neće da se obračunava sa organizovanim kriminalom i korupcijom. Pre nekoliko godina su Rumuni izveli eksperiment, svim policijskim stanicama u Rumuniji uručen je zapečaćeni plavi koverat na kom je pisalo "kad dobijete po

radio-vezi tu i tu kodnu reč otvorite". A unutra je pisalo "svaki auto skuplji od 20.000 evra smesta zaustavite i tražite od vlasnika dokaz o poreklu". U narednih 12 sati oni su morali da iznajmljuju fudbalska igrališta da parkiraju zaplenjene automobile dok im ovi ne donesu papire. Sad neću da zvučim kao iz one čuvene rok pesme Udri bogataša, uzmi mu sve pare, ali bi me jako zanimalo odakle tebi, brate, porše kajen, pa bio ti i Čeda Jovanović, potpuno mi je svejedno. Čedo, možeš da se voziš i u običnom landroveru, ne treba ti porše kajen. Ako ti već treba terensko vozilo ja mogu da obeležim čitav niz drugih automobila. Ništa bez striktnog poreskog sistema nalik na američki IRS, njihovu upravu unutrašnjih prihoda. Kad ti se na vratima pojave gospodin i gospođa, pokažu legitimacije, dobar dan, mi smo došli, vi ste prošle godine zaradili toliko, a kupili ste kuću, bili ste na moru, slali ste decu na fakultete i vozite dva takva auta, izvinite, to se malo ne uklapa u vaš prijavljeni porez. Ako nisi u stanju da im pokažeš da ti je umrla tetka pa si nasledio, u velikoj si neprilici. Dokle god to ne budemo uveli, mi na kraj sa organizovanim kriminalom izaći nećemo. Ovi naši slepci nisu morali 2003. da sruše Šilerovu ulicu, mogli su privremeno da zaplene, a imali su sve pravne modalitete i pretpostavke da privremeno zamrznu imovinu, nije istina da pre ovog zakona nisu mogli, mogli su. Pa neka ove dve vesele udovice, kuma i Dućinica, tuže državu za 6 miliona evra, što je naraslo do 8 s obzirom na njihove zahtevane kamate. Ne bismo imali takve bruke i apsolutno nepotrebne zajebancije. Hoću da kažem vrlo jednostavno, treba samo biti pošten, ništa drugo. Nemojte da mi imate razumevanja za svakog Milana Beka, za svakog Miroslava Miškovića, za svakog onog kome je ikad palo na pamet da se s nekim dogovori, ljudi smo, dogovorimo se na varijantu. Pa onda kao, sada nije u redu, ne znam, što Legiju vide kao nacionalnog heroja. Pa, ko ga vidi kao nacionalnog heroja neka mu obesi sličicu tetoviranu u sobu pa neka mu upali kandilo. Mene zanima imovina.

Ponavljam, ponavljam, ponavljam da moramo svi zajedno da shvatimo da je kompletan Balkan jedinstveni teatar, operacija organizovanog kriminala, to je tako zadnjih 50 godina. Dokle god naše države ne skontaju da bi trebalo ipak kriminal tako da posmatraju, a ne kao stvar unutardržavnih okvira, dotle ćemo imati probleme. Na svu sreću, bogu hvala, ovi naši ovde su što se toga tiče apsolutno za, jer lupa im se o glavu, Hrvatima takođe. Bosanci kako koji, saraduju, Bugari i Rumuni hoće. S Bugarima je problem što čovek ne zna šta da im veruje. Mislim, ako je najbolji drug Joce Amsterdama Bojko

MILOŠ
VASIĆ

Borisov izabran za gradonačelnika Sofije onda znamo gde smo. To je ono što Evropska unija Bugarima zamera, ali, hajde, u redu je, i to će se polako vremenom srediti. Ali do onog dana dok ne budu menjali sve relevantne informacije između sebe i dok se ne otresu komunističke paranoje, da će "oni nas da špijuniraju" i već te stvari, imamo tajne da čuvamo. Kakve tajne imate da čuvate? Jedine tajne koje imate da čuvate su one tajne za koje vas s pravom sumnjičimo, da imate veze sa organizovanim kriminalom. Dokle god ne počnu da funkcionišu kao neka vrsta modela uspešne simulacije Europola i agencija bezbednosnih i carinskih i poreskih Evropske unije, dotle neće biti napretka. A imamo sad ovaj aktuelni i najskandalozniji primer, to dvostruko ubistvo Pukanića i Franjića, gde se sad dovodimo u jednu fenomenalnu situaciju da se jedno te isto krivično delo sudi istovremeno u dve različite države, jer niti oni mogu da isporuče svoje, niti mi možemo da isporučimo svoje, a zajedno su to uradili. Sad treba da vidimo šta će od toga ispasti - da li dva odvojena suđenja, da li suđenje objedinjeno u smislu video-linka i tih stvari, jer čak i zakonici o krivičnom postupku su različiti, što će naravno advokatima dati fenomenalne šanse za intervencije, žalbe i sve ostalo, a što na kraju vodi, siguran sam, neizbežnom ishodu, potpisivanju bilateralnih ugovora između pravosudnih organa da se krivična dela sude bez obzira na nacionalnost počinitelaca u zemlji gde je krivično delo počinjeno. Ili da se kompletni predmeti prepuštaju onoj državi gde je na primer veći deo izvršilaca državljana. Ali nešto mora da se uradi na tu temu.

Što se tiče lokalnih izbora, mene su zanimali Zemun i Voždovac, Kosjerić mi je bio jasan od početka, znam te ljude, odlazio sam tamo često. I kakvih će tu koalicija da ispadne, uopšte nisam iznenađen najavom Veljine Nove Srbije da će da se udruži sa radikalima. Nekako, brate, po prirodi stvari spadaju zajedno, dobro jutro. Vidim da se Koštunica i njegovi još femkaju, znate ono, ja sam poštena devojka, ne valja baš odmah. Ali, na kraju krajeva, sve će to svršiti na istoj gomili, pitanje je samo koliko će snage Vučić i Toma imati da izvuku Srpsku narodnu stranku iznad radikalskog imidža i da se nekako uljude, modernizuju i da budu u stanju u jednom trenutku da kažu - evo, mi smo evropsko-konzervativna narodnjačka varijanta. Što se mene tiče, ja im želim sreću, hajde, samo vi izvol'te slobodno, samo nemojte da mislite da smo zaboravili. Nikako da uspem da se dokopam najnovije tri Šešeljeve knjige o Aci Vučiću, jedva čekam da pročitam kritičku biografiju Ace Vučića iz pera Vojislava Šešelja. Aca Vučić je moja, kako da vam kažem, omiljena mušterija.

SVETLANA LUKIĆ:

A DS?

MILOŠ VASIĆ:

DS bi htela sve, a mi obični birači pitamo - dobro, za čiji račun vi radite, za naš ili tuđi? Problem sa DS je što bi oni hteli da postanu novi SKJ, da plebiscitarno budu prihvaćeni kao apsolutno polivalentna stranka. Možemo sa svima, ne baš sa onima, jebem mu mater, ali možemo i Kosovo i Srbija, i Evropa i Kosovo, i Mišković i Beko, i Cane i Peconi, i svi. Pa, ne možete sve, morate da se odlučite za jedno, da stisnete guzu i zube i da kažete - ljudi, mi ovo nećemo. Pa, malo ćemo da imamo manje para, nećemo da kupujemo baš toliko mnogo škoda oktavija. Malo se, brate, dovedite u nekakvu izoštreniju varijantu. Ne može da mi se rasplinjujete, razbličkavate preko kompletnog političkog spektra Srbije, da vas vole i krezubi četnik i japi. Lako je za japije, oni će ih voleti uvek, i nekakav normalan svet kao što smo ti i ja i slušaoci *Peščanika*. Ali sve zajedno nekako ne ide.

SVETLANA LUKIĆ:

Ako bude nastala ta takozvana velika koalicija sa Nikolićem, ja ne znam otkud njima ideja da će oni biti stariji brat, stariji partner?

MILOŠ VASIĆ:

Sa međedima se nije grliti, zato je Koštunica svojom urođenom laka-vošču izbegavao koalicije sa radikalima dok su još bili svi zajedno, a i kasnije, sad sa Tomom, mada sve manje, jer kad te međed zagrlj smrska ti kosti. Lično mislim da je DSS na zalasku i sumraku, njima više neće ostati ni one čuvene vračarske babe, o kojima je svojevremeno Milan Božić govorio kao o glasačkom telu Vuka Draškovića. Vračarske babe umiru, socijalistički penzioneri umiru. Ivica Dačić je tu dobar primer, Ivica Dačić je došao do zaključka - pusti ti penzionere, mi od penzionera opstati ne možemo, hajde ja da budem odličan ministar. I fakat je odličan ministar. Sad, šta će da mi kaže druga Srbija na tu moju rečenicu ja mogu da zamislim. Ivica Dačić je najbolji ministar unutrašnjih poslova od 2000. do danas, nije se kurvao, nije izvodio budalaštine, pušta sve ispravne zvuke, policija je srećna, sve je u redu, nema problema, divota, sjajno. Ali Ivica Dačić to radi zato što je čovek racionalan i što je njemu jasno: gotovo je, prošlost se ima odrezati makazama, fik i idem da vidim šta mi je ostalo od mlađeg sveta, od razočaranih ovih, razočaranih onih, pa da se

MILOŠ
VASIĆ

provučem preko cenzusa na idućim parlamentarnim izborima. Jedini način da se on provuče to je da on i njegovi ministri u vladi, njegov aparat stranke unutar izvršne vlasti radi i ponaša se kako treba i ne bi me začudilo da preživi. Ako preživi, preživeće s punim pravom. Učite se od Ivice.

(KD Lang - I Dream of Spring)

SVETLANA LUKIĆ:

Najnovije CESID-ovo istraživanje kaže da Nikolićevi radikali imaju podršku 29% građana, a koalicija Za evropsku Srbiju 35%. Ako se od tih 35% oduzmu glasači G17 plus, Čankove Lige, Sandžačke demokratske partije, pa SPO, onda demokratama ostaje najviše koliko i Nikolićevim radikalima, dakle, 29%. Defanziva Demokratske stranke se navodno može objasniti time da su oni stranka na vlasti koja, eto, vodi državu u vreme krize, pa se, kao, podrazumeva da im pada popularnost. Samo da vas podsetim da i Angela Merkel vodi Nemačku u vreme krize, otpušteno je nekoliko stotina hiljada radnika, a ona trenutno uživa rekordnu podršku Nemaca, čak 55% bi je ponovo želelo na mestu kancelarke. Jeste, malo je glupo porediti Tadića i Merkelovu. Videli ste rezultate prošlonedeljnih izbora u Zemunu, Voždovcu i Kosjeriću i vidite i kako su posle toga pomahnitali sa kombinatorikom ko će s kim, ko za sada neće ni sa kim, ali ljudi smo, dogovorićemo se. Svi su živnuli, energizovali se, postizborna kombinatorika je njihova omiljena sportska disciplina. O tome se govorilo između ostalog i na našoj ovonedeljnoj promociji koju smo održali u Beloj Crkvi. Tamo su gosti i gošće bili Dubravka Stojanović, Nadežda Milenković, Teofil Pančić i Žarko Korać.

ŽARKO KORAĆ:

Ne postoji nijedan list koji ne promoviše Srpsku naprednu stranku, znači od Danasa do Kurira, preko Pravde koja je njihov list, svi se dive toj stranci i svi kažu da je to nešto što je Srbija dugo čekala, i to daje svoje rezultate. Znači, niko ih sistematski ne kritikuje, ne podseća lidere te stranke na ono što su govorili. Na primer, da li je jedan od lidera te stranke rekao da ne žali što je Slavko Ćuruvija ubijen? Novinari nemaju ni tu elementarnu solidarnost, to je zapanjujuće u našem društvu. Toma Nikolić je tako jedina prava zvezda u usponu. Ovo što je Tadić strasno želeo, da Srbija dobije dve velike stranke - meni je nepoznato zašto to želi - da Srpska napredna stranka i Demokratska

stranka dele vlast, bojim se da mu se to može obiti o glavu, jer je uspon Srpske napredne stranke očigledan, ona raste u svom rejtingu, pre svega zato što joj se niko ne suprotstavlja. Niko još građanima Srbije nije objasnio da li je možda ona najbolji nosilac ideje i Kosovo i Evropa. Hoćete da vas podsetim da je Vučić napravio zakon o informisanju za vreme Miloševića? Je li neko od novinara piše o tome? Niko, ispade kao Botičelijeva Venera, znate onu čuvenu sliku italijanskog renesansnog slikara Botičelija, ona divna žena što izlazi iz vode, rađa se iz školjke. E, tako su se rodili Vučić i Nikolić, savršen spoj, Evropejci, a istovremeno umereni nacionalisti. Pa, čekaj, obojica su bili na vlasti, kad je Milošević pokušao da disciplinuje medije pred kraj svoje vlasti prljav posao je dao Vučiću, to nisu ni socijalisti radili. I umesto da ljudi govore o svemu tome, da su i oni bili deo tog režima - ne. I onda Tadić priča o korupciji, a oni kažu - pa, čekaj, mi nismo na vlasti, ti si na vlasti. I jeste tako, ti si onda odgovoran za korupciju. Sve stranke su korumpirane, zamislite tu izjavu. Slušamo seriju besmislica koja po mom dubokom ubeđenju pomera postepeno podršku građana jednoj stranci kao što je ta koja kaže - ne, mi nismo trenutno na vlasti, mi smo ti poštteni, mi smo kao Venera izašli iz mora, upravo smo se rodili. A kao da nismo dugo u politici, 15-20 godina, kao da nismo do juče Šešelja hvalili. Mislim da ćemo sad polako da žanjemo plodove. Marketing može u politici daleko da dovede, ali je potrebno da se pokaže neka odlučnost, da se izaberu neke teme, konfrontacija je nužna. Čekam dan kada će istraživanja javnog mnjenja pokazati da nastaje priličan debalans na našoj političkoj sceni, sem ako neko nije projektovao koaliciju SNP-DS kao neku buduću vlast, a izgleda da ima i toga. E, bojim se da je priroda svakog pravog političara ne da bude partner u vlasti nego da bude jedino vlast. Sećate se onog socijaliste, koji je rekao - samo se vi smejte, ova priča ima tužan kraj.

TEOFIL PANČIĆ:

Mislim da je ključna stvar upravo to što ljudi, koliko god to nama izgledalo smešno i tužno vide u toj stranci nešto novo. To zvuči potpuno blesavo. Znamo te ljude, Toma Nikolić, Vučić, ako nešto nije novo, oni nisu novi. Ali ljudima je nekad dovoljno da se stvari drugačije nazovu, kao što imate onu opciju rename za fajlove na kompjuteru. Zašto ljudi tako masovno glasaju za njih? Meni to izgleda kao da je Srpska napredna stranka, da upotrebim onaj termin Todora Kuljića, neka vrsta normalizovanog nacionalizma, ona proizvodi

jednu vrstu normalizovanog posleratnog nacionalizma. OK, mi smo izgubili rat, ono što Vučić kaže - pa, znam ja da Korčula i Makarska nisu srpske, povlačimo se, defanzivni smo. Bilo je u redu to što smo radili, mi se toga ne odričemo, ali, eto, shvatamo da smo pukli. To je blisko većinskom raspoloženju, stanju duhova u Srbiji i ljudi na to reaguju kao na nešto što je okej. I mi se nikada nećemo odreći Kosova, mi znamo da to ne znači ništa, da je to jedna prazna deklaracija, ali je nama srce puno kad to kažemo. Ljudima to prija. Doduše, reći će neko, pa to isto govori i Tadić. Pa jeste, govori i Tadić, ali njemu se ne veruje na onaj način na koji se veruje Nikoliću i Vučiću. To je naša nova mejnstrim desnica, ono što je DSS uvek hteo da bude, i zato je ta stranka tako ogromna, iz prostog razloga što kod nas postoji užasno mnogo ljudi, najmanje trećina biračkog tela, koja je zapravo svetonazorno, ideološki, nazovite to kako god hoćete, na tim pozicijama. Neko to mora da unovči. Pošto nije Šešelj i nije Koštunica, to je unovčio Toma Nikolić.

Dakle, usvajanje i primena Statuta nije ono što pričaju ovi desničarski paranoici, izdvajanje Vojvodine, ali jeste nešto drugo: premeštanje jednog dela težišta političke i ekonomske moći sa Beograda na Novi Sad i na druge sredine u Vojvodini. To se ne dopada desničarima iz ideoloških razloga, ali ne dopada se ni ovoj sadašnjoj mejnstrim vlasti, ne toliko iz ideoloških razloga koliko iz sasvim praktičnih. Zato što to njih udara po džepu i po moći, to je ono što se njima ne dopada u ovoj vrsti decentralizacije. Zato oni više vole decentralizaciju po sistemu umrvljivanja, znači, daj da napravimo niz nekakvih mikroregiona koji će biti dovoljno mali da zapravo nijedan od njih sam za sebe ne predstavlja ništa. Čini mi se da je u tome koren tog rascepa oko Statuta kojim svedočimo, i unutar Demokratske stranke i ukupno unutar vlasti. To je čista borba za prevlast i strah centralne strukture unutar vlasti da se njeni ljudi, a ne neki drugi, ne osamostale previše, da ne postanu previše jaki. Kada je konkretno u pitanju Pajtić ja mogu da spekuliram još o jednom stvari - ne zaboravite da je on zapravo jedini od recimo desetak prvih ljudi u Demokratskoj stranci kojeg nije stvorio Tadić. Ovi drugi, to je sve Tadićev kadar, oni su realno bili anonimni pre Tadićevog dolaska na čelo DS, Pajtić je jedini koji ima političku težinu od ranije, on je bio Đinđićev kadar. On je i tada u vreme Đinđića bio jedan od najbitnijih ljudi u DS, on prosto ima jednu vrstu delegirane harizme koja nije došla od Tadića, i to jednom lideru koji je sujetan ili preoprezan može itekako da smeta i može da traži načina da ga u određenom trenutku skloni. Međutim, s druge strane,

ja ne znam da li će oni to da rade do kraja, jer pretpostavljam da su i oni svesni da bi neki rascep te vrste otvorio široko polje za stvaranje neke stranke unutar Vojvodine koja ne bi bila autonomistička na onaj stari način na koji je to Čankova, koja nikada nije uspela da bude nekakav većinski faktor u Vojvodini. Međutim, zamislite da dođe umerenija Pajtićevska struja na neke buduće izbore, ona bi mogla da predstavlja užasno bitan faktor u Vojvodini. Mislim da demokratama to ipak ne bi išlo u račun, tako da pretpostavljam da će ipak pokušati nekako da se nagode, ali nadam se da im ta nagodba neće proći ako cena bude da zaboravimo na Statut.

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Je l' vi imate ovu kampanju "Pravda za Uroša"? Ja živim u Belegišu, malom selu pored jednog malog grada i čak i tamo su našli trafo-stanicu i imate jedan vrlo dobar slogan koji je jasan, usmeren. E, sad, naravno, problem je što je to dobar slogan za pogrešan proizvod. Oni su napravili zamenu teza, to što se zove "Pravda za Uroša", zapravo nije traženje pravde nego nepravde za Uroša, jer oni traže da Uroš ne bude kažnjen za ono što je uradio. I vrlo su se lepo uhvatili za ovo o čemu mi pričamo, što je godinama reklamirano sa samog vrha, da ne treba da se kažnjavaju naši, naročito kad nešto urade za naše ciljeve. Ili kad urade protiv nekog ko nije naš, a nije naš ko nije Srbin. Sreća, i Bog je Srbin, tako da je on pošteđen toga. Znači, nije naša gej parada, nisu naše neke političke opcije, ovde nije naša policija. Nije isto ako prebiješ na ulici nekoga ko je gej, kao ako prebiješ nekog ko je član, na primer, SPS ili neke druge stranke. Mi godinama dobijamo vrlo jasnu i puno puta ponovljenu i puno puta dokazanu poruku da neke društvene grupe, Rome, seksualne manjine, nacionalne manjine, razne političke manjine možeš baš da udariš. Mislim, jednoj Nataši Kandić nekako i možeš da lupiš šamar, nije to kao da si lupio šamar nekom bitnom. Mislim, stvarno glupo da ide dečko u zatvor, zamalo da ubije pandura. Uvek je on "dečko". I zašto je ta kampanja uspešna? Jer sad svi znamo da se neko ko je zamalo ubio policajca i napravio invalida od njega, zove Uroš. Da li neko u ovoj sali zna kako se zove policajac?

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Neki narodi vole da žive u istoriji. Došla sam do neke vrste dijagnoze da je to kao sindrom Petra Pana kod odraslih ljudi koji ne žele da odrastu, stalno žele da budu Petar Pan i da žive u detinjstvu. Imam

vrlo često utisak da veliki delovi našeg društva vole da žive u prošlosti, da je to neka vrsta tople materice u kojoj oni veruju da im je bilo bolje. Zbog toga oni govore o mitovima, mitovi su njima potrebni da bi verovali da smo mi u nekoj prošlosti bili najveća država na Balkanu, najveća država u Evropi, najstarija, koristili viljuške, noževe i sve ono redom kako ide. Više vole da o tome vode računa nego o tome kakav im je put, kakva im je bolnica, kakva im je škola. A posebno je važno objašnjenje koje vas lišava lične odgovornosti. Ima jedna simpatična priča koju su mi pričale bugarske kolege o tome kako je prva demokratska bugarska vlada iz 90-ih godina otišla u prvu posetu prijateljskoj Turskoj, sa kojom oduvek imaju vrlo loše odnose. I sedaju na završnu konferenciju za štampu i tu pred svim novinarima turski ministar prosvete kaže svom bugarskom kolegi - hajde da se dogovorimo da vi u Bugarskoj više ne insistirate onoliko na onih 500 godina pod Turcima i na onom turskom jarmu, jer svi mi koji se razumemo u istoriju znamo da to nije tačno i nismo vas 500 godina nabijali na kolac, ta je istorija malo drukčija, malo komplikovanija. Dogovore se oni, vrate se sutradan u Bugarsku, panika, pobuna, dočekale ih sve dnevne novine, od krajnje desnice do krajnje levice, sa identičnim naslovom: "Hoće da nam uzmu naš turski jaram". I pao je ministar prosvete, jer je pristao da se Bugarima oduzme objašnjenje za sve. Što kod nas nema demokratije? Zbog Turaka. Što je bio komunizam? Zbog Turaka. Što nam je prljava škola, bolnica itd? Prljavi, brate, Turci, inače to s nama nikakve veze nema. Prema tome, onda i ne morate da izađete na izbore i ne morate da mislite šta znači Toma Nikolić, da li je on Venera ili je on nama, bogami, bio potpredsednik vlade. Ništa ne morate da mislite, jer imate jednu vrstu istorijskog opravdanja za nečinjenje, za nemišljenje, baš vas briga. Jednom sam pričala s Vesnom Pešić i, kako je ona onako temperamentna, kaže ona meni - dobro si ono rekla, ali neću, brate, više da te slušam, bilo tako 200 godina, 300 godina, kod nas je uvek isto, bacite me u depresiju. Time me je stvarno podstakla da razmišljam da li mi to pričamo da bismo bili još depresivniji ili pričamo zbog nečeg drugog, u šta ja duboko verujem, a to je potreba da se postavi dijagnoza. I ja mislim da *Peščanik* ne bi trebalo da sluša opozicija i druga Srbija, mislim da *Peščanik* treba da sluša Boris Tadić, danonoćno da mu se pušta, jer sam uverena da je to njemu i svima drugima u najboljem političkom interesu.

TEOFIL PANČIĆ:

Ne bi mu dao Krle.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Krle mu možda ne da, ili Vuk Jeremić, ali ja mislim da je to njegov najdirektniji politički interes. I evo doprinosa tome, ovo je sad za Borisa Tadića, možete to da slušate, ali ovo je njemu namenjeno. Dakle, zašto je on sada u defanzivi, kako se ljupko i blago izrazio Teofil? On nije naučio nešto, ne iz istorije, nego iz sopstvenih političkih poteza. On je pobedio dva puta na predsedničkim izborima, 2004. i 2008. godine, u vrlo teškim okolnostima. Oba puta je uspeo zato što je nekoliko dana pre izbora, ako se sećate, a setite se prošle godine, jasno rekao - nema dila s Koštunicom, nema dila s tim idejama, evropska Srbija je naša jedina parola. I na tome je dobio izbore i podršku za taj program. Kako je dobio vlast, tako je počeo da pušta Vuka Jeremića da govori gore ne od naprednjaka, nego od radikala. Tako je počeo da govori više o Kosovu, a manje o Evropi, tako je počeo da bude i tamo i amo. Dok god vodi tu politiku on će gubiti poziciju na kojoj su naprednjaci mnogo jači, i to je ono zbog čega opozicija u Srbiji nije mogla da dobije Slobodana Miloševića na izborima više od 10 godina. Program srpskih nacionalnih interesa velike Srbije stvorila je opozicija komunističkom poretku 80-ih godina, opozicija u obliku Akademije nauka, Udruženja književnika, intelektualnih elita, pesnika, psihijatarata i drugih grupa. Taj program stvoren u opoziciji preuzeo je Slobodan Milošević i suvereno ga sprovodio i vladao zahvaljujući tom programu. I dok god je opozicija pokušavala da kaže da je ona više srpska od njega i da igra na tom terenu, nije mogla da uradi ništa. Tek nakon što su se izređali silni događaji ona je mogla da izvrši prevrat 2000. godine. Dok god Boris Tadić pokušava da igra i na svom terenu i na terenu naprednjaka, koji su tu mnogo jači od njega, on će biti u defanzivi i njegova politička budućnost se postepeno gasi, naprednjaci napreduju, a nama će biti mnogo, mnogo gore.

ŽARKO KORAĆ:

Bio sam u toj nesrećnoj opoziciji deset godina, znači, o njenim glupostima ja bih mogao da vam pričam do jutra. Milošević je zapravo izgubio vlast onda kada je izgubio sve ratove, kad je i običnom građaninu Srbije postalo jasno da taj program vodi Srbiju u zaista definitivnu istorijsku izolaciju, a svaki narod ima nešto što se zove refleks samoodržanja. Ali mene fascinira potreba da se ponovo pravi ta samoiluzija i da od tih istih ljudi koji su te vodili u propast sad hoćeš da vidiš ljude koji će te voditi u Evropu. Sad je i Srpska radikalna stranka promenila retoriku, jeste primetili? Posle posled-

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

njeg izbacivanja iz Skupštine njima je Toma Nikolić rekao - sad i ja citiram i ja predsednika Napredne stranke - sad ste k'o male mace. Ali, još uvek ostaje centralno pitanje: da li ti ljudi, njihova ideologija ima kapacitete, da li oni uopšte razumeju Evropu? Videli ste Englesku, koja je kolevka evropske demokratije, oni se bore od 13. veka za svoju demokratiju, a i njihovi poslanici su sad potkupljivi, gori od naših. Jeste videli, onaj je 5 funti dao crkvi, to je 10 evra, 1.000 dinara, i od parlamenta je tražio da mu nadoknadi što je dao dobrovoljni prilog. A jeste videli posledicu? Na izborima je Laburistička partija imala najgori rezultat od 1945. godine. Razlika između naših građana i Engleza je u tome što njihovi građani kažnjavaju političare, a kod nas se kraducka, pa te ponovo izaberu. Osećam se potpuno ludački kada treba ljude da podsećam na to šta su govorili, nikad se nisu izvinili, pa ni Dačić nikad nije ništa slično rekao. Sad svi kažu da je on najbolji ministar unutrašnjih poslova. Da mi neko objasni u čemu je on najbolji ministar! Niko živ ne ume da mi objasni, šta je on to tako fascinantno uradio za ovo vreme otkad je na vlasti, sem što je kao jedan čovek koji je imao optužbu za korupciju, koferče, Dačić zvani koferče postao ministar, što je skandal samo po sebi. A, kažu, on se snalazi, jako je dobar, jako je dobar. Ja pitam - a zašto je dobar? Pa, dobar je. To je neverovatno, a ja bih samo voleo da se nešto promeni u našoj sredini, da se ljudi ipak u nekom trenutku podsete šta su radili i da se nekim ljudima kaže - ali, zbog toga što si radio ne želim te više u političkom životu. Rezultat je takav da su vam najpopularnije dve ličnosti iz bivšeg režima, Toma Nikolić i Dačić. Zašto se u Srbiji istorija koja nas je izolovala, koja nas je osramotila, opet tako vrednuje da oni koji su iz te istorije direktno izašli, nisu nikada rekli - izvinjavamo se? Kako je moguće da su dobili, kako se to u katoličkoj crkvi zove, indulgenciju, oprostaj, a da ga nisu ni tražili?

TEOFIL PANČIĆ:

Dačić je ponovo na vlasti, evo zašto. Imali smo izbore prošle godine i šta je bila osnovna tema izbora? Proevropski - antievropski. Ko su bili glavni akteri? Nije bilo Dačića ni na jednoj strani, nije bilo čak ni radikala, glavni akteri s jedne strane su bili Tadić & co, a sa druge strane Koštunica, Velja Ilić & co. Sve su to stranke koje su 5. oktobra bile na antimiloševićevskoj strani. Dakle, SPS je ušao u takozvanu proevropsku koaliciju zato što je jedan deo petooktobarskih stranaka jasno stao na antievropsku stranu. Da Koštunica i Velja Ilić nisu jasno

stali na antievropsku stranu i rekli "mi nećemo", Dačić ne bi bio sada na vlasti.

SVETLANA LUKIĆ:

Ovih dana je nešto zanemogućala borba protiv korupcije, mislim da je to sasvim opravdano, poznato je da naš predsednik ne može da radi dve stvari u isto vreme. Sada se upravo bori za naše vize. Kaže, pun saosećanja, nedopustivo je da naši građani i dalje budu ponižavani pred ambasadama čekajući te vize. Međutim, izgleda da predsednika niko nije obavestio koliko se hiljada ljudi svakoga dana ponižava u neverovatnim redovima za dobijanje novih srpskih pasoša. Ali, da se vratim korupciji koja će, osim što će pojesti ovu zemlju, prvo dovesti na vlast razne radikale, od Nikolića do Palme, od Velje Ilića do Koštunice, koga smo, mislim Koštunicu, prerano otpisali. Taj čovek je u stanju da hibernira ako treba vekovima i da sačeka šestog u lozi Kim Il Sunga da započne III svetski rat, kako bi, naravno u društvu sa Samardžićem, ostvario svoje morbidne snove. Ipak da se vratim korupciji - najčešće nas o tome obaveštavaju ljudi iz Transparentnosti Srbija. Evo, Nemanja Nenadić je iz te organizacije i kaže da ništa nije urađeno na rešavanju problema vezanih za korupciju od prošlogodišnjeg izveštaja Evropske komisije o napretku Srbije u ispunjavanju uslova za članstvo u Evropskoj uniji. Tada je Evropska komisija bila nezadovoljna transparentnošću finansiranja političkih partija, statusom nezavisnih, čuvenih nezavisnih tela za borbu protiv korupcije, ali i pojedinim zakonima, kao što su oni o javnim nabavkama i sukobu interesa. Pre neki dan je predsednik odbora za rešavanje sukoba interesa, gospodin Slobodan Beljanski, rekao eksplicitno da neki organi izvršne vlasti, dakle, države, ometaju rad tog odbora. I ono što je najgore, kaže Nemanja Nenadić, ne očekuje se ništa novo, ništa pozitivno do kraja godine, pre svega zbog toga što ništa nije učinjeno da se zaštite oni ljudi koji su spremni da svedoče o korupciji, jer posle toga bivaju izloženi raznim šikaniranjima. Imamo tih slučajeva, ako se sećate slučaja radnika Puteva Srbije Gorana Miloševića, koji je pre tri godine izgubio posao kada se kao jedan od glavnih svedoka pojavio na suđenju takozvanoj drumskoj mafiji. A u nastavku emisije čućete kratko najnovije etape u borbi protiv korupcije od Miše Brkića, ali će on govoriti i o ovom čuvenom poskupljenju benzina. Izgleda da nas sada preko benzina deru i srpska i ruska država, i verovatno će vas koji otplaćujete kredite zanimati šta on misli o potezima nekih banaka u Srbiji, koje su rešile da onako u hodu menjaju neka pravila.

SVETLANA LUKIĆ

MIŠA BRKIĆ:

Ti možeš jednom, dvaput, možeš i tri puta da kažeš da se boriš protiv korupcije jer si nekog uhapsio, ali onda će te i običan čovek na kraju pitati - pa, čekaj, ali što se ti boriš protiv korupcije tako što odsecaš krakove hidre na kraju procesa, što ti to ne uradiš na početku, odnosno, što ne deluješ preventivno? Preventiva su dobri propisi i samostalne demokratske institucije koje funkcionišu nezavisno od države. Tim institucijama se društvo brani od države i u tome jeste smisao njihove nezavisnosti. Ali mi smo prihvatili ljušturu nezavisnih regulatornih i kontrolnih tela, a pošto je srpsko društvo do kraja ispolitizovano i pošto je politika metastazirala na sve segmente društva, ona je progutala i nezavisna regulatorna i kontrolna tela koja su postala prirepci državnih institucija. Tako da je društvo izgubilo sposobnost da se brani od države. To je problem Srbije, što je država postala Hobsova država, politička država koja sve nadgleda. Čekaš četiri godine da glasaš pa da kažeš - ovi su bili loši, više ih neću, ali ti je to mala satisfakcija, četiri godine prođe. Tebi treba neko nezavisan ko u tvoje ime kaže - ovaj političar je sve naopako radio, i onda i društvo i država imaju mehanizam da takvo telo odbace. Kad državni revizor pronade da je iz državne blagajne nezakonito trošen novac, nema potrebe da ja čekam četiri godine pa da biram novog ministra finansija. Ne, taj odmah ide. Pošto toga ovde nema ti onda imaš tu populističku kampanju, mafija je bila na tapetu tri meseca, pa se onda malo zastalo. Sad su moda predsednici opština, bilo ko da dođe za predsednika opštine Arandjelovac na mesto ovog nesretnog Švabića koji je uhapšen, ti u kancelariji zatekneš sto, kompjuter, telefon i teglu meda. Suština je da kad dođeš na tu funkciju ne zatekneš teglu meda. Ko god da je u pitanju, dakle, i najmoralniji čovek će posle šest meseci da zavuče ruku u teglu meda. Nemojte više nikog da hapsite, donesite pravila igre da nikad više nikog ne uhapsite, dakle, da niko od ljudi koji se bavi državnim poslovima ne dođe u napast, što bi rekli stari ljudi ovde, da zavuče ruku u teglu meda. Bugarska to nije uradila čak i kad je postala članica, i to se Evropskoj uniji obilo o glavu. Rumunija je manji, ali Bugarska je drastičan primer kako Evropska unija ne sme da brlja kad su u pitanju antikorupcijsko zakonodavstvo i antikorupcijska pravila igre, koja podrazumevaju i propise i institucije. Bugarskoj sad i ne daju pare jer su pare koje su date završile u rukama mafijaša i korumpiranih državnih činovnika, i Evropska unija je rekla - dok ne rešite to pitanje nema više iz evropskih fondova

nikakvog novca za vas, iako ste članica Evropske unije. To bi moglo da se dogodi i ovde.

Jugoslavija se raspadala 16 puta, dok na kraju nismo dobili državu koja se zove Srbija. Svaka država koja se raspadala ostavljala je u amanet novoj državi sve svoje propise. Nova država donosi svoje propise, ali ostavlja i one stare. Ispostavilo se da danas u Srbiji postoje propisi iz Brozovog vremena. Za sve zemlje u tranziciji i one koje žele da uđu u Evropsku uniju jedan od ključnih zahteva je da pojednostave odnos korisnika i davaoca usluga, države i građana. U Hrvatskoj je ta akcija takođe sprovedena, tamo se zvala hitrorez, a kod nas se zove srp, i u jednoj i u drugoj državi su koristili izraz giljotina propisa. Prvih godinu dana ušteda u Hrvatskoj kroz hitrorez je bila 3 milijarde evra. U Srbiji je počelo, mogu da zamislim kolika će biti ušteda, daj bože da se sprovede do kraja. Od političke volje zavisi da li će trajati godinu i po dana ili dve godine.

SVETLANA LUKIĆ:

Rekao si famoznu sintagmu - politička volja. Postavlja se racionalno pitanje, zbog čega bi državna administracija, oličena u desetinama hiljada ljudi, razvlačivala samu sebe? Nema nikakvog pritiska, ni nezavisnih kontrolnih i regulatornih tela, ni javnosti, ni opozicije, ne postoji pritisak jer nema dovoljno mehanizama ni iz Evropske unije, jer mi smo u procesu pridruživanja.

MIŠA BRKIĆ:

Rumunski ambasador u Beogradu Jan Makovej je rekao da je Rumunija kao država možda i bila nespremna, kad bi se gledalo javno mnjenje, da uđe u Evropsku uniju. Šta je presudilo? Politička prosvetćenost, svest političke elite da nema boljitka za Rumuniju ako ne uđe u Evropsku uniju. Politička elita bila je ta koja je svom snagom gurala rumunsku državu i rumunsko društvo prema Evropskoj uniji. Evo ti primer Hrvatske, za dve godine su svi propisi usaglašeni. Zaprepaste me ponekad ti ljudi koji u ime Srbije rade na evropskim integracijama, kao - ma, ne treba nama niko da nameće tempo, mi znamo najbolje kojim tempom...

SVETLANA LUKIĆ:

Raspravljala sam davno sa jednim od srpskih političara, valjda je to poslednji koga sam videla uživo, i taj je govorio upravo to - pa gde žurimo, mi imamo svoj tempo. Pa, da, tebi se ne žuri, zato što smo mi

MIŠA
BRKIĆ

kao u nekom vozu u stočnim vagonima, poređani kao stoka i živimo kao stoka, a vi ste u onom vagon-restoranu u kojem živite potpuno ekskluzivnim životom, ne žuri vam se nigde.

MIŠA BRKIĆ:

Da, pitanje preuređenja države nije dijalog unutar hrišćanske crkve katolika i pravoslavaca. Ako je raskol bio pre hiljadu godina, hajde, imamo još hiljadu godina da se dogovorimo da se negde ujedini hrišćanska crkva. To crkve sebi mogu da dozvole, ali politička elita u državi kakva je Srbija, zapuštena, devastirana, ispolitizovana, razjedenjena, ne može da odugovlači. Imaš dva rešenja, ili da prihvatiš evropske vrednosti ili da napraviš despotiju. To je ta istorijska prekretnica, moraju postojati neki nacionalni ciljevi koji nisu od danas do sutra, koji su projektivani u sledećih 5 i 10 godina, da bi ih ostvario ima da boli. Što više odugovlačiš, to duže traje, to te kao pojedinca iscrpljuje, i na kraju kažeš - pa, slušaj, manjkaću dok stignem do te Evropske unije, neću više, bre, da idem tamo. Između ostalog, i to je lukavstvo političkog uma - hajde da razvučem proces da se ogadi svakome, a objektivno znaš da taj proces može da se završi za tri puta manje vremena nego što si ti odredio da ti treba. Pa, nek te prime kad te prime, šta, kao da je važno...

Pomenula si benzin - naftna oblast i cela energetika je do skoro bila monopol države, sad je postala monopol kompanije koja je u vlasništvu druge države. Danas novi vlasnik NIS-a kaže - pa, znate, prerada nafte u našim rafinerijama previše je jeftina i mora da poskupi. Sad svi privatni trgovci koji uvoze naftu po zakonu moraju da je daju na preradu u rafinerije u Pančevu i Novom Sadu, u vlasništvu Gaspromnjefta. Ruska kompanija koja je umesto države Srbije postala monopolista sad može da kaže šta god hoće, recimo da neće da prerađuju naftu po tako niskoj ceni. Privatni trgovci mogu da kažu da odustaju od uvoza, jer im se ne isplati, i da zatvore radnju, što bi bilo pogubno po Srbiju, ili da prihvate novu cenu koju će onda da prevale na potrošače. Mi smo tek nadrljali, do 31. decembra iduće godine Gaspromnjeft ima monopol na srpskom tržištu nafte i može da radi šta god hoće. I mislim da treba da nas ošiša. Ovde smo pre godinu dana razgovarali o tome, puno ljudi u Srbiji je pričalo da nije dobro na ovakav način, pod takvim uslovima, prodavati Naftnu industriju Srbije, ma nikome, ne samo Gaspromu. I sad građani moraju da budu svesni da za to što plaćaju skup benzin nije krivo samo kretanje cene na svetskom tržištu nafte, nego i to što smo napravili ovakav ugovor.

Da je samo do svetskog tržišta, pa što onda ne poskupljuje benzin u Crnoj Gori, ili Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj? E, tamo ne poskupljuje zato što oni nisu ovako prodali svoju naftnu industriju. Mi ima da stegnemo zube još godinu i po dana i da plaćamo greške svojih političara. Slično je sa bankama, imamo visokomonopolizovano tržište nekoliko banaka. Srbija je značajno napredovala kad su osnovane srpske banke kapitalom banaka iz inostranstva. Ima zagovornika teze da je nekoliko vodećih banaka napravilo neku vrstu prećutnog kartela koncentracije i da oni zapravo diktiraju pravila igre. Ovih dana su sve banke izašle sa bilansima za prošlu godinu, sve imaju profit. Malo neobično, ali ajde da čuknemo u drvo, hvala bogu, dok je svuda u svetu sve propalo naše banke su imale profit. Ali su se promenile okolnosti. Banke ne mogu u uslovima ekonomske krize i dalje da zelenaše sa kamatama. Dovoljno je nekoliko najvećih banaka napravilo neku vrstu prećutnog kartela i da onda uvek kažu "takvi su uslovi". Strašno cenim to što je guverner rekao - dosta, ne može tako.

SVETLANA LUKIĆ:

Dakle, Narodna banka Srbije je izašla sa spiskom banaka koje su menjale pravila igre sa svojim klijentima, zaračunavale su veću kamatu nego što su dopuštali ugovori. Ili su opet ugovori tako napravljeni da oni mogu da rade šta hoće?

MIŠA BRKIĆ:

Pazi, ti u tim ugovorima imaš i onu klauzulu da u skladu sa okolnostima može da se menja kamatna stopa, ali za rate koje dolaze, ni u jednom pravnom sistemu ne možeš to da uradiš retroaktivno. Da podsetim, nije se oglasio samo guverner, oglasio se i ombudsman. Mislim da su banke pod izgovorom krize pokušale da učare više nego što im pripada.

SVETLANA LUKIĆ:

To su ona čuvena sitna slova u ugovoru koja mi nismo naučili da čitamo, u kojima piše koja su pravila igre sada, ali u određenim okolnostima ona mogu da se promene. Nije li tu reč o onome na šta je reagovala Narodna banka kada je rekla da su ugovori koje su bankre pripremili za građane Srbije neregularni?

MIŠA
BRKIĆ

MIŠA BRKIĆ:

Pazi, Narodna banka nije nije znala šta se tu događa do trenutka kad je to počelo da svrbi nekog klijenta koji je uzeo kredit, pa je onda počelo da svrbi i drugog, sto, hiljadu, 10 hiljada klijenata, i onda je Narodna banka morala da reaguje. Očigledno je da je bilo praznog prostora u kome nisu bila definisana pravila igre i onda si mogao obmanjuješ klijentelu.

SVETLANA LUKIĆ:

A čiji je to propust? Taj prazan prostor koji je ostavljen?

MIŠA BRKIĆ:

Države, uređenja finansijskog sistema zemlje. Činjenica je da Srbija nema do kraja izgrađen finansijski sistem. Ne branim banke uopšte, ali u situaciji kad ti imaš stanovništvo koje je gladno kredita, ti možeš da se služiš i manipulacijom na granici legalnosti, a pošto nemaš sve propise kažeš "nije nelegalno". Tačno, nije nelegalno, ali je nemoralno, ali je bezobrazno. Ne možeš da uhapsiš direktora banke zbog toga, on je lavirao na granici. Da li je to moglo da se spreči? Moglo je. Zašto nije? Pa, možda nikome u tom trenutku nije palo na pamet da neko može da se posluži i tom metodologijom.

SVETLANA LUKIĆ:

Postoji i mogućnost da je neko u državnom aparatu, počev od predsednika države koji bi trebalo time da se bavi, namerno ostavio prazan prostor za neke banke.

MIŠA BRKIĆ:

Ne bi me čudilo ni da se to dogodilo, kao, vi radite, a mi ćemo ostaviti tu prazninu do određene granice. Ne isključujem, dakle, neku vrstu dila između finansijskog sektora i nekih državnih institucija, ali bio bi veoma krupan i mukotrpan posao da se to dokaže. Dobra je okolnost da neko ima volje da to sad preseče. Da li možeš od banaka da uzmeš dobit stečenu na taj način? Ne verujem. Ali, hvala bogu da se neko setio da reaguje.

Uplašio me je taj talas radničkog nezadovoljstva. Svako ko je na bilo koji način bio nezadovoljan privatizacijom, nekim radnim sporom, legao je na asfalt i blokirao autoput ili započeo štrajk glađu. Kad malo zagrebeš, ti saznaš da su, recimo, radnici koji su štrajkovali glađu jer su nezadovoljni svojim gazdom, tražili pomoć od države. Tri meseca

pre nego što su počeli štrajk njima su nuđeni uslovi mnogo bolji nego što su oni tražili tokom štrajka i oni to nisu prihvatili. Tako se ova država opredelila za kapitalizam. Ako je rekla da je socijalizam bio loš sistem, onda ne može da koketira sa socijalizmom i da nekome obećava da će mu država pomoći. Strašno se plašim onoga što je uradio Putin u nekom industrijskom gradu koji je propao. Otišao je tamo, doveo Deripasku, vlasnika tri fabrike, i rekao - ovo više ne može ovako, evo ti papir da potpišeš, moraš da daš pare da ožive te fabrike. To je najcrnji državni socijalizam. Ne može država koja se opredelila za kapitalizam da štiti samo radničku klasu, a da sve poslodavce i preduzetnike kad im nešto ne odgovara nazove tajkunima. Mislim da je kriza ponovo generisala jednu vrstu populističke demagogije, koja ne treba srpskoj političkoj eliti, a ona je to prigrabila s velikim zadovoljstvom. Mi ćemo da vas spasimo? Ne, nemoguće je.

SVETLANA LUKIĆ:

Vraćamo se ponovo na ono da se stvari moraju uređivati da bi se razlikovao kukolj od žita. Ljudi kažu, ovde je opšta pljačka, Hobsova država gde je čovek čoveku vuk, mnoge privatizacije su sumnjive. Postoje ogromni, nenormalni socijalni debalansi. Nije napravljen normalna kapitalizam u smislu da radnička klasa ima sindikat...

MIŠA BRKIĆ:

Tu si u pravu, reč je o emitovanju dobrog ili lošeg primera. Ako se štedi, ako jedan deo ljudi teško živi, onda treba poslati poruku da je kriza za sve. Zaposleni u takvim firmama racionalno rezonuju, oni kažu - ako ima za njih mora da ima i za nas, a ako za nas nema, onda ćemo da primenimo drastične metode. I kad već sipaš so na ljutu ranu, odgovor mora da bude - da, u pravu ste, rešićemo to. Dakle, sad državni vrh mora imati hrabrosti da izađe pred te ljude i kaže da država ne može da reši njihove probleme. Bor je propustio tri prilike da se privatizuje i to još u srećno vreme kad je na svetskom tržištu cena bakra bila dobra. Ko god ozbiljan da je kupio Bor, sav teret rizika i posledica krize pao bi na njega kao na privatnog vlasnika. Sad je pao na teret države. Šta država može da uradi u Boru? Ništa. Ali mene intrigira svest tih ljudi koji misle da je bolje kad ih preuzme država. Ljudi čija je sudbina crna zato što je država loše radila, sad govore - samo da mi postanemo državni. Trčiš u zagrljaj nekome ko je kriv za tvoju zlehuđu sudbinu i vičeš - ti si moj jedini spasilac? Ne mogu to da razumem. Oni samo gledaju kako funkcioniše vrh države - pa tako

funkcionije cela država, od danas do sutra. Mi ćemo, vojnim rečnikom, taktičko-operativnim merama da zapušimo rupe na brodu koji se ljulja na svetskoj ekonomskoj krizi i privešćemo taj brod u mirnu luku kao i svi. Šta ćeš onda da radiš s tim brodom? Da ga baciš u staro gvožđe, da ga isečeš u paramparčad? Da ga modernizuješ, da mu staviš nove motore, nove oplata i na kraju - šta ćeš da radiš, on stoji u luci, znaš li gde ćeš da ga voziš? Šta će Srbija kad prođe kriza? Da li će da ostane u krizi, kao što je bila i pre nego što je počela globalna kriza? Voleo bih da nas naši političari jednog dana iznenade i kažu - narode, dok ste vi bili skeptični mi smo danonoćno radili i, evo, spremili smo plan kako treba da izgleda Srbija dan posle krize. A ako ne, onda neka nam je bog u pomoći.

(Madeleine Peyroux - Love And Treachery)

SVETLANA LUKIĆ:

Na kraju Peščanika slušate Borisa Dežulovića, pisca i novinara. Boris je nekada pisao, kako kaže, za pokojni Feral Tribune, a trenutno njegove tekstove možete čitati na e-Novinama.

BORIS DEŽULOVIĆ:

Godinama govorim o tome da bi zapravo trebalo procesuirati ratne zločince među novinarima. Kažem bez ograde i bez okolišanja ratne zločince, jer oni su po definiciji ratni zločinci. Ako je ratni zločinac neko ko je koordinirao artiljeriju iznad Sarajeva, nema suštinske razlike između njega i onoga ko je koordinirao medijsku propagandu koja je te topove dovela u Sarajevo. Ne treba očekivati spektakularne procese i mnogo novinara u zatvorima u Ševeningenu itd, ali kakva god da bude kazna, ako je uopće bude, kakav god da bude proces, ako ga uopće bude, bit će dobro da se javnost podsjeti, da se struka podsjeti, da ta imena negde ostanu zabilježena. Na kraju krajeva, da javno ponesu žig, biljeg, pečat sramote koju su napravili i zločina koji su uradili. Pa, ako je to najmanje što se može, onda barem to, da im bar malo život bude zagorčan, 20 godina kasnije, dok žive u nekim dobivenim stanovima, sa penzijama, pišući kolumne za kojekakve opskurne polufašističke tabloide. Veselila me je i najava, bez obzira što će graknuti neki moje hrvatske ili bošnjačke kolege da je ta najava došla iz Beograda i da se najavljuje i istraga protiv novinara iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, jer ti su zločinci u našoj profesiji bili isti na sve tri strane, radili su iste stvari. Meni je samo važno da se ti

ljudi pronađu u svojim skrovištima u novobeogradskim i novozaagrebačkim stanovima i u medijima. Da ih se stavi na štangu, namaže katranom, pospe perjem i da ih se vodi po gradu.

Treba razjasniti neke stvari - naravno da novinari i pisci nisu započeli rat, ali je potpuno jasno i nepobitno da bi bez njih to bilo nemoguće. Uvijek pominjem u tom kontekstu epizodu iz 1987, koju svi pamtimo: naslovnicu Politike sa fotografijom žene koja vodi djecu u polje i nosi pušku na ramenu. Fotografija je snimljena te godine u kosovskom selu Prekale i ta majka iz Prekala je postala jedan plakat tog vremena, opće mesto, urezala nam se u kolektivno pamćenje, poput one upadljivo slične fotografije Žorža Skrigina iz 43. ili 44, one majke koja vodi djecu po pustopoljinama Kozare bježeći od ustaša. Puno godina kasnije saznali smo kako je ta fotografija zapravo nastala - fotograf Politike se muvao po Kosovu i naletio je kod Prekala na tu ženu i snimio je. To je bila odlična fotografija po svim kriterijima žanra, ali nešto je falilo. To kako ona vodi djecu u polje mogla je učiniti negdje u Banatu ili Bačkoj ili na Hvaru, nije to bila fotografija za naslovnu stranicu Politike, prije za neki katalog umjetničke fotografije ili za naslovnicu magazina s naslovom Nepoznata Srbija. Novinar je uzeo pušku od komšije te žene i dao joj da je objesi o rame, i tako je nastala perfektna fotografija. Tako smo dobili Kosovo '87. u kojemu Srbi ne mogu niti u polje ići bez oružja, u kojemu niti žene ne mogu voditi djecu bez puške da se brane od povampirenih Albanaca. Podsjećam na tu epizodu ne zbog toga što je to bio prvi slučaj medijske propagande, nego zbog ključnog detalja u toj priči, a to je onaj trenutak kada taj novinar uzima rukom pušku od komšije i daje je ženi na tom foto-sešnu za potrebe Politike. Taj prizor ima kolosalnu simboličku snagu, tu novinar bukvalno gura toj ženi oružje u ruke. To je ono što će se događati idućih 10-15 godina, novinari su zapravo gurali oružje ljudima u ruke, u ovom slučaju čak i doslovno. Kasnije je to rađeno, naravno, u prenesenom smislu i ustrajno svugdje, od Hrvatske, Bosne, Srbije, Kosova, Crne Gore, Makedonije, gdje god je bilo oružja, gdje god je bilo novinara i gdje god je bilo ljudi koji su ustrajno lobotomizirani. Taj prizor često spominjem kao ogledni, jer zapravo simbolički označava pravu ulogu novinara u tome što se događalo.

Neki dan sam gledao na B92 sjajan dokumentarac Lazara Lalića u kojemu je on napravio jedan kolaž isječaka iz drugog dnevnika RTS-a iz ratnih 90-ih. Za prvih deset minuta - pošto, hvala bogu, nisam tad bio u Srbiji, mi smo već bili izgubili kontakt sa Srbijom, a propustio

sam sam početka dokumentarca pa nisam odmah znao o čemu se radi - ja sam pomislio da su to skečevi. Bio sam zbilja potpuno oduševljen, to je izgledalo poput srpske Top liste nadrealista, sve dok nije došao onaj čuveni prilog o bacanju srpske dece lavovima u sarajevskom zoološkom vrtu, i tad shvatim da su to autentični prilozi. Čovjeku sa zadnjim bijednim ostacima zdravog razuma ne može biti jasno da je neko to tada zaista mogao gledati, zaista povjerovati, zaista sutra krenuti u obranu ugrožene otadžbine. Uopšte je nevjerovatno danas se prisjetiti one već čuvene epizode sa Večernjim novostima, koje su objavile onu poznatu umjetničku sliku Uroša Predića s kraja devetnaestog veka, Siroče na majčinom grobu, koja visi samo sto metara dalje od redakcije Večernjih novosti u Narodnom - nju su Novosti objavile na naslovnoj strani kao fotografiju srpskog siročića iz Zvornika, nakon čega je krenula histerična akcija da se pomogne tom dječaku, da ga se odškoluje. Uključe se poduzeća, pojedinci daju novac, Novosti prate tu priču, dječak je sad, na nekoj srednjoj vojnoj školi... To je potpuno fantastično, danas kad se priča to je nadrealno, to bi i kao književnost zvučalo kao previše fiktivna fikcija, ali to se, ljudi, nama događalo! To je potpuno nevjerovatno. U Hrvatskoj je stvar donekle morbidnija zato što neke od perjanica te medijske propagande nisu potpuno sklonjene kao recimo u Srbiji. U Srbiji danas nećeš vidjeti novinare iz tog perioda baš tako visoko u medijskoj hijerarhiji, naći ćeš ih na nekim provincijskim televizijama, u kolumnama nekih Kurira, tabloida, ili u zasluženoj penziji u nekom državnom stanu. U Hrvatskoj su neki od njih ne samo ostali nego su vrlo visoko i vrlo dobro pozicionirani na državnoj televiziji. Spomenuo sam Dijanu Čuljak, koja je sad jedna od glavnih zvijezda hrvatske televizije, a koju svi jako dobro pamtimo po izvještajima iz Bosne i Hercegovine, recimo o logorima za Muslimane, gdje je Muslimanima super, gdje u stvari Hrvati skupljaju Muslimane da ih nahrane, obuku i pošalju negdje na sigurno. Hloverka Novak-Sržić, koja je sad druga osoba hrvatske televizije, je, mislim, glavna urednica HTV-a. Svi pamtimo Hloverku kao Tuđmanovog vrtnog patuljka koji je obavio najprljavije medijske poslove za njega. Tako da će taj sutrašnji, recimo, nazovimo ga tako, sud za medijske ratne zločine imati itekako krupne zvjerke u Hrvatskoj.

SVETLANA LUKIĆ:

Dok si to pričao setila sam se kada sam kao mlada novinarka videla tu strašnu moć koju imaju mediji. Na početku rata zatekla sam se sa svo-

jim jugom 45 sivoplave boje u pustom centru Pakraca. Prethodno je na Radio Beogradu emitovana vest da je zaklan pravoslavni sveštenik i da su Srbi terorisani. Sela sam u auto i otišla u Pakrac. Svuda spuštene roletne i ja kucnem na vrata nekih ljudi i pitam šta se dešava. Neverovatno, ljudi su otvarali vrata, i čim bi to uradili tebi bi bilo jasno gde si ušao, jer se u pozadini čuje radio. Iz jednih kuća čuješ Radio Beograd, iz drugih hrvatski radio. Zapanjujuće je bilo, kad su Srbi u pitanju, da nisu znali šta se događa bukvalno iza ćoška, iza krivine, jer nisu smeli da izađu napolje. I tako su primali informacije preko Radio Beograda, koji im govori da je zaklan pravoslavni sveštenik i da su ljudi već otišli u šume oko Pakraca. Onda sam našla jednu grupu, praktično zbeg, u okolnom selu udaljenom 5-6 kilometara, tamo su žene odnele decu, a neki muškarci su bili na straži. Kažem - pa, dobro, ljudi, zašto ste tu, bila sam u bolnici, nigde nikoga, pravoslavni sveštenik je pobeqao odavde, nije ubijen, a oni su meni citirali Radio Beograd koji su slušali. Ta vest Radio Beograda je proizvela sutradan u Pakracu takvu situaciju, zbeg.

BORIS DEŽULović:

Tako je, mediji su obavili zaista glavni posao u pripremi rata, pa ima milion primera. Evo šta mi je ispričao Marko Vešović, čuveni sarajevski književnik. Zove ga rođeni brat iz Crne Gore telefonom i pita kako je. Marko mu kaže - evo, sad mi, ne znam, 10 mrtvih leži u dvorištu, granate padaju, ja s tobom razgovaram nekako nekim čudom telefonom ispod stola. Znaš ono, sve je u dimu, sve je u vatri, sve je u krvi, na šta mu brat kaže - Marko, ne nasjedaj propagandi! Potpuno nevjerovatno. Kad je 1990. godine Franjo Tuđman rekao da je NDH bila izraz težnji hrvatskog naroda, to se samo naslonilo na prethodnu trogodišnju ili četvorogodišnju propagandu iz Srbije i sve je postalo jasno. Nakon toga, koga uvjeriti? Kako uvjeriti moju babu Ljubicu iz Vrginmosta da ustaše ne dolaze poklati? Da sam bio tamo ja bih sigurno mislio isto kao i moja baba Ljubicu. Naprosto, propaganda je uradila svoje i nakon toga je sve bilo samo stvar tehničke provedbe teza, odjeka i reagovanja iz televizijskih dnevnika. Kompletna golema medijska mašinerija, infrastruktura koja je zapravo samo prevodila na dnevno-politički jezik teze koje su pripremali pisci i akademici, za koje očekujem sljedeću fazu u istrazi. Bilo bi jako zanimljivo istražiti njihovu ulogu u svemu tome.

BORIS DEŽULović

SVETLANA LUKIĆ:

Svetlana i ja smo putovale po Bosni i po Hrvatskoj za vreme rata, ali jednog časa smo zaključile da je besmisleno da odlazimo više, jer kad pitaš nekoga zašto granatira Sarajevo ili gađa Vukovar, odgovor je uvek isti i to je tekst sa RTS-a. Pošto radimo na radiju, mi imamo takvih snimaka i oni su nam, naravno, važni. On ti ponavlja nešto što je čuo, malo je nespretna, ali se baš trudi da imitira taj jezik. To se desilo i u Sarajevu, to me je strašno pogodilo, odnosno šokiralo. Kad je izbio onaj mini rat između Makedonaca i Albanaca u Tetovu, odem dole, i tamo mi Makedonci, samo na makedonskom jeziku, govore isti onaj tekst RTS-a o kosovskim Albancima koji smo slušali ovde. Zapravo vidiš da ne možeš da dopreš do čoveka, da razumeš stvarno zašto on to radi, osim ako nije imao neku tragičnu sudbinu, pa je došao tu kao neka vrsta osvetnika. Ali to je uvek bio taj apsolutno spikerski tekst sa RTS-a koji su ti ponavljali ljudi sedeći u nekoj zabiti u okolini Tetova, u njivama i kukuruzima oko Vukovara ili na brdima oko Sarajeva.

BORIS DEŽULOVIĆ:

Je, jer je matrica uvek ista, kao prazan formular sa crtama na kojima samo mijenjaš nazive nacija, njihovih vojski, kolovođa itd. Uvijek je tu ugroženi narod kojega matična zemlja ili vojska brani, uvijek su tu neka historijska pamćenja koja nam se vraćaju i uvek je to povijest koja cirkulira. Srbi pamte Jasenovac, Bošnjaci pamte Foču, Albanci pamte Aleksandra Rankovića, Srbi na Kosovu pamte II svjetski rat i albanske fašiste. Svugdje je ista matrica historijskog pamćenja i današnje obrane golorukog nenaoružanog naroda, ostataka nedoklanih itd. Matrica je na svih 12 strana, koliko ih je već bilo, bila ista.

Ovo sa novinarima je na primjer užasno jednostavno. Za razliku od ratnopolitičke mašinerije - ne postoji pisana naredba Slobodana Miloševića da se granatira Sarajevo, ne postoji pisana naredba Franje Tuđmana da se ubije 700 ljudi i da se etnički očisti Krajina, naravno da ne postoji. A kod novinara, to je fantastično, sve postoji. Odeš u prvu biblioteku, izvučeš godište Večernjeg lista iz Zagreba ili beogradske Politike, to je za dva brucoša prava trodnevni posao i optužnica je napisana. Uzmeš godište 91. opskurnog zagrebačkog tabloida Slobodni tjednik Marinka Božića, kojeg sam lično poznao, i gotova je optužnica. Imaš tekst o srpskoj petoj koloni mislim u Gospiću, nabrojanih 60 Srba koji su Miloševićevi agenti, snajperisti i

spretni za genocid nad gospićkim Hrvatima. Sutradan, recimo, 16 tih Srba je mrtvo, odvučeno iz stanova i ubijeno. Kako bih rekao, to nije huškački posao, kako mi to danas eufemizmom nazivamo, to je naprosto ratni zločin, to je spisak za odstrel. A ime i prezime novinara je na dnu teksta, ne postoji jednostavniji posao za tužiteljstvo, taj čovjek je zaista podjednako odgovoran kao i onaj ko je te ljude odvuкао iz stana, likvidirao negdje u šumi i zakopao u plitkom grobu. Koja je razlika? Ja sam tu naprosto vrlo radikalan, uza sav rizik uzburkavanja novih duhova, veći je rizik da ti duhovi izađu iz ormara kad mi budemo u nekoj dalekoj budućnosti zvjezdanih staza i sređene države. Ta ofucana riječ normalizacija, stabilizacija odnosa, nazovi kako god hoćeš, vladajućim kastama ne odgovara. Praktički se još nije dogodila, sportskim rječnikom, smjena generacija. Nominalno naravno jeste, tu je Boris Tadić koji je evropski gospodin, mladi čovjek koji igra bejzbol i košarku i koji se izvinjava Sarajevu i Srebrenici, koji je super, koji je kul, i tamo je jedan Ivo Sanader, koji nije tako super i kul, ali koji je demokratizirao Hrvatsku demokratsku zajednicu u modernu proevropsku konzervativnu stranku, koji čestita Srbima Božić i Uskrs, doktor književnosti koji nema veze sa svim tim, koji izgleda jako dobro i koji bi sad mogao sa nama ovdje popiti piće, znaš ono, sve je to super. Ali svi su oni još uvijek taoci onih istih politika, još se nismo izvukli iz tih kandži. A to je i ova priča o novinarima koji su ostali u medijima i ta kompletna obaveštajno-novinarsko-polupolitička menadžerska infrastruktura, sve je to jedna strašno gusta mreža, ali ne treba nas obeshrabriti da ne počnemo. Makar i ovako, makar simbolično, makar izvlačenjem na Youtubef snimaka Milijane Baletić, Hloverke Novak-Srzić. Znaš, to je naprosto ona ofucana rečenica koju smo svi u školi učili "da se ne zaboravi". Kad smo zaboravili počelo je sranje.

Ta duboka uronjenost u prošlost je sve vidljivija na svakom koraku. Vidi se to u medijima, na Tijanićevoj televiziji i u NIN-u, čiji svaki broj izgleda kao da je iz 1987. Ali, to se vidi i u potpuno svjetovnim stvarima, u logotipovima banaka, novinskim oglasima, u dizajnu države, sve je užasno uronjeno u prošlost i Srbija nikako da se iz te prošlosti iščupa. To je moj generalni dojam, nekoga ko je došao sa strane i, evo, živi tu već skoro dvije godine. Meni je na primjer potpuno nejasno tko čita feljtone o knezu Mihailu. Ne kažem da to nije zanimljivo, dapače, ja sam kupio onih četiri-pet knjiga beogradskog Arhiva o životu u Beogradu u 18. i 19. stoljeću. To je genijalno, fantastično štivo, čitati o kaznama gradske uprave Beograda protiv

BORIS
DEŽULOVIĆ

kafanskih pjevaljki u Skadarliji koje noću ciču i vrište i ne daju ljudima spavati. Ali ta vrsta prošlosti je literarna, to čitaš kao prozu. Ova dnevno-politička prošlost koja ti je vijest u današnjim u novinama, to je pogubno, to je onaj Jakšić iz vaše špice, onaj što se u fijakeru vozi unazad jer Srbija ne gleda unaprijed. To je zapravo to, taj fijaker i dalje vozi i Srbija je i dalje na tom fijakeru, gleda unazad i nikako da okrene glavu. To je neki generalni dojam koji onda negdje objašnjava i sve drug, objašnjava neraščišćene račune Srbije. Ne govorim ovo kao svjedok optužbe Srbije iz pozicije Hrvata, jer nije u Hrvatskoj puno bolje, ali ako me pitaš za srpski problem, negdje iz tog problema izviru svi ostali. Koliko god to ima i dobrih strana, meni se kao nekome ko dolazi iz zemlje u kojoj je zabranjeno pušenje u kafićima, u kojoj imamo jedan novi fašizam koji Srbiju tek čeka, meni negdje odgovara ta srpska improvizacija, nered, buka, galama i prošlost u kojoj se još uvijek može pušiti u kafanama. Ali, znaš ono, kad bi Srbija mogla nekako naći formulu da sačuva cigarete u kafanama, ali da se riješi kneza Mihaila, to bi bilo super. Ali ne znam da li sad može jedno bez drugoga.

SVETLANA LUKIĆ:

Kad govoriš o toj prošlosti, mislim da je dodatni problem to što je ona toliko promjenljiva, previše je laži u igri, a ja bih volela da su problemi drugačiji, da su racionalni. Da kažemo tako kao ti - okej, to je racionalan problem i hajde da ga rešimo.

BORIS DEŽULOVIC:

Ja ne znam kad smo mi zadnji put imali racionalni problem, možda kad su Nijemci napali Jugoslaviju 1941. Od tada živimo u iracionalnom prostoru. Iracionalan je bio Goli otok, u kojem su ljudi završavali zato što se komesaru svidjela tvoja žena. Iracionalno je sve što nam se kasnije događalo, ali sama ta iracionalnost je geometrijskom progresijom narastala. Devedesetih godina to se naprosto izvrgnulo kao čarapa i svi naši problemi su postali potpuno iracionalni. Eto i ti snimci koje sam, kažem, gledao kao skečeve. Mi nemamo racionalnih problema, odnosno, naravno da imamo, ali nam nisu važni. Racionalni problem je to što imaš 200 eura plaće, samo što se tih 200 eura plaće iracionalno objašnjava. Za sve imamo iracionalno objašnjenje, mi ne možemo stvari postaviti racionalno, jer ne znamo tako razmišljati.

SVETLANA LUKIĆ:

Racionalni problem je da je benzin poskupeo 4 dinara, ali su objašnjenja takva da odmah počneš da se znojíš, iako je pala cena sirove nafte ovde poskupljuje zbog toga što su bili u minusu, a Rusi neće da priznaju minus. Kao i kad Tadić objašnjava zbog čega imamo veliku vladu, pa kaže da moramo da imamo koalicionu vladu, a ako ste glasali za puno stranaka to po definiciji podrazumeva vladu od 26 ministarstava. Dakle, imamo racionalni problem ali oni ti ga obrazlažu na potpuno sumanutu način. I ti onda dignješ ruke od svega i na kraju, naravno, platiš taj benzin 4 dinara više.

BORIS DEŽULOVIC:

Tako je, živimo u potpuno iracionalnoj zemlji. Na jednaki način se dokazuje zašto je poskupio benzin, kao što se dokazuje, recimo, piramida u Visokom u Bosni. Ali, jako je teško živjeti u tom iracionalnom svijetu po racionalnim pravilima. Siromaštvo i skupi benzin i mala penzija, to su vrlo racionalni problemi. Dokle god nam vladari nude iracionalna objašnjenja oni nas drže u tom iracionalnom svijetu, samo su predugo lobotomizirani, ona lobotomija iz 90-ih se naprosto nastavila. Ti si kao topovsko meso iz rata bio spreman za svaku daljnju lobotomiju. Svako kasnije objašnjenje je bilo uvjerljivo za sve što nam se događa. Kao što su u Hrvatskoj dan-danas krivi komunisti za naših sada već 30 milijardi duga - pazi, samo Hrvatska ima 30 milijardi duga, a mi i dalje pizdimo na druga Tita i na komuniste koji su ostavili u kompletnoj Jugoslaviji 20 milijardi dolara, ne eura, nego duga. Uvijek imamo te vrste objašnjenja i ljudi su spremni apsolutno sve povjerovati, zašto bi sumnjali u tako nešto? Tako je lakše. Kao što je u ratu bilo lakše vjerovati da smo mi goloruki nenaoružani, djevičanski nevini, a da su oni s druge strane bradate krvoločne spodobe sa noževima u ustima, koje kolju našu djecu. I u toj crno-bijeloj podjeli svijeta naprosto ljudi lakše funkcioniraju, puno im je lakše nego priznati da su bili budale, neće niko priznati da je bio budala. Lakše umrijeti i od gladi i od hladnoće nego priznati sebi da si bio budala i početi razmišljati racionalno. Koliko nas je spremno priznati da smo bili budale?

Ovdje sam čuo sjajnu tezu koja kaže otprilike ovako: zašto je Hrvatska tako grintava i zašto su Hrvati tako nadržani, pobijedili su u ratu, imaju najljepšu državu, nove autoputeve, prekrasnu obalu, strance turiste, na pragu su Evropske unije, a i dalje su nadržani na Srbe. Zašto više, jebote, sve imaš, zašto si nadržan? To je ona pozicija balkanskog namćora koji je na Balkanu i duboko je uronjen u Balkan, ne može

BORIS
DEŽULOVIC

pobjeći od njega iako bi htio, ali mu se nešto ne da u Evropsku uniju jer tamo vladaju pravila koja Balkancima ne odgovaraju. Iz tog generálnog hrvatskog problema proističu svi ostali. Strah me naprosto od toga da mi u Evropsku uniju želimo samo zbog toga da se odmaknemo od Balkana i Srbije. Prokletstvo Hrvata, te male frustrirane evropske nacije je u tome što stalno poput onog Srbina sa fijakera gleda unazad, ali sad ne govorim o prošlosti, već geografski unazad, stalno je glava okrenuta prema istoku i gleda šta radi Srbija. Hrvatska se stalno iz svojih historijskih frustracija ogleda prema Srbiji i definira prema njoj, od jezika, izmišljanja tog sumanutog novog govora da bi se razlikovali od Srba, do Evropske unije u koju ćemo konačno pobjeći od takve Srbije, šta je na kraju krajeva dokazivo i histeričnim kolektivnim vrištanjem kada se pomene mogućnost da u Evropsku uniju zajedno uđu Hrvatska i Srbija. Samo što ne kažu - ako će Srbija onda mi nećemo. To je taj hrvatski refleks, ugledanje i definiranje prema Srbiji. Neki umniji ljudi od mene bi bolje objasnili tu historijsku frustraciju, koja je i danas toliko jasna, evo, ogleda se i u ovim histerijama zbog dolaska Lepe Brene u Zagreb, već mjesecima traje histerija oko toga da dolazi pjevačica koja je pjevala Srbima, znaš već tu urbanu mitologiju. Sad tamo neki ratni veterani potpisuju peticije, prijete, dvije hiljade policajaca će biti na tom koncertu, jebote, toliko pandura nije na utakmici Hajduka i Dinama. I onda naravno ide priča kako Tomson ne može, Lepa Brena može, i stalno Srbin može, Hrvat ne može, Srbin ima, Hrvat nema. S druge strane imaš potpuno ignoriranje Srbije i uopće ostatka Jugoslavije, Hrvatska je autistična mala država. Slovenija u hrvatskim novinama može izaći samo kad je granični spor i kad su problemi blokade pregovora sa Evropskom unijom, Bosna u hrvatske novine može doći jedino ako se sruši vlak u klisuru i pogine 300 mrtvih, a ti nemaš vijesti za crnu hroniku, ili, naravno, ako hrvatska politička elita u Bosni ima neki problem. Srbija valjda u novine ne može niti tako ući, nego jedino, ne znam, ako se dogodi nekakav skandal, da Aleksandar Vučić ode u Hrvatsku. To je recimo jedan od problema za koje sam bio spreman vjerovati da je ekskluzivno hrvatski i da je nešto od čega je Srbija cijepljena uza sve svoje mane. Onda vidim da, evo, nedavno Politika objavi autokartu sa uputama, savjetima, turističkim vodičem Srbima za ovo ljeto, i vidim kartu koja je meni, kako bih rekao, potpuno nepoznata, nekako u kolektivnom pamćenju imamo bivšu Jugoslaviju i sad odjednom potpuno nova vizura. To je Balkan, od Dubrovnika nadesno, na toj turističkoj mapi za ljetovanje vidiš Grčku, Tursku - Hrvatske nema, ona je naprosto odsječena. Bila je anketa, 60% ljudi u

Srbiji je reklo da im Hrvatska ne pada na pamet. Sve je, kažem, potpuno razumljivo, da sam ovdje i ja bih išao u Tursku ili u Alžir koji je pri tom i tri puta jeftiniji. Ali ta odsječenost Hrvatske prosto iz primisli srpske glave je fascinantna. Odrasla je kompletna jedna generacija koja, mi to često zaboravljamo kad vičemo na te klince, odrasli su klinци kojima Dubrovnik, Split, Dalmacija apsolutno ništa ne znače. Njima je Dalmacija amputirana, odnosno ostatak te države amputiran iz memorije. Ja sam upoznao klinca u Užicu koji nikad u životu nije prešao Drinu, iako živi malo dalje od nje. Kužiš, to je jedna potpuno nova mitologija, nova historija, nova geografija koja nas međusobno potpuno isključuje. Imaš klince koji dolaze na Exit iz Splita u Novi Sad kao da dolaze u Helsinku, nema bitne razlike. Oni snimaju karton siti, ćirilčne grafite, ne zato da bi rekli "vidi, četnici", nego je to njima potpuno novo, to oni nisu u životu vidjeli, to je njima neobično. Što bi rekla moja pokojna baba, ko zna zašto je to dobro, možda ti klinци kojima smo sa svim našim tim povjesnim frustracijama i pizdarijama nekako amputirani iz djetinjstva i iz pamćenja, možda se oni opet negdje nađu u tom nekom svijetu u kojem ih mi nećemo opterećivati, mi ćemo pomrit, ovi će biti po zatvorima, istruniće u zatvorima, možda oni budu bolje sriće. Možda oni uspiju ono što smo mi mislili da imamo, a nismo imali.

Mene vesele klinци, veseli me moja kćer kojoj ovo sve o čemu mi pričamo ne znači apsolutno ništa, kojoj to znači manje nego što su nama kad smo bili klinци značile ratne priče moga barbe o njegovom jurišanju na Sutjesku. I veselim čak i kad vidim da moja kćer, koja ima 16 godina, živi u Splitu, do lani nikad nije bila u Beogradu i Beograd joj apsolutno ništa ne znači, ima u mobitelu memoriranih 200 pjesama Seke Aleksić i Ace Lukasa, na šta se svi ostali zgražaju. Ali naprosto prelomiš u glavi da je to u stvari super, ona zna šta znači riječ vazduh, a kako to može znati, nije učila srpske pisce u školi, nije učila ćirilicu, ona to zna preko turbo folk pjesama. Turbo folk njenoj generaciji nije ono šta je meni i tebi, i neka to bude susret tih dvaju civilizacija. Na jednaki način na koji ovdje klinke od 15 godina skaču u kafani na Nove fosile i Tako je dobro vidjeti te opet, na Olivera Dragojevića, koji je ovdje Manitu, Bog otac, Alah itd. To su neka potpuno nova pravila igre u kojima mi zapravo ne trebamo uopće sudjelovati. Na meni je samo da se zgrozim nad tim da mi kćer ima turbo folk u mobitelu i ja sam ispunio svoju roditeljsku funkciju, ona se na to naravno prezirno nasmije i kaže - ti si stari propuvao, to je super. Razumiješ, ne treba se zbog toga sekirati, naprotiv, ja sam negdje

prelomio da je to u stvari super, to je njen otpor našim pizdarijama i njoj je to otpor na potpuno jednaki način kao što su nama bili Ramonsi i Sex pistolsi otpor prema uvriježenom okoštalom komunističkom društvu i sustavu vrijednosti. Znaš, njena generacija neće iz turbo folka otići u ratni zločin, oni odlaze skroz na neka druga mjesta i ne treba se u tom smislu zbog toga brinuti. I kažem, to mene veseli, to što moja kćer u Splitu, razumiš, zna tekst pisme Seke Aleksić. Ona nema s tim problem, i ja nemam s tim problem kojeg imam kad vidim moju generaciju sa tom istom pjesmom u mobitelu, jer je to druga matrica, drugi mentalni sklop.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Boris Dežulović i bio je ovo još jedan Peščanik.

KO SE SEĆA SPOMENKE JOVIĆ

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ, *ekonomista,*

STEVAN, SOFIJA, MILOŠ, *studenti,*

PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan, ovo je pretposlednja emisija u ovoj sezoni. Na jesen ćemo uzgred obeležiti 10 godina od kako postoji Peščanik. Od tog jubileja nas dele još ova i sledeća emisija. U današnjoj emisiji slušaćete troje mladih ljudi koji su vam se dopali prošlog puta kada smo sa njima razgovarali, a društvo će im praviti stari bardovi, Miroslav Prokopijević i Petar Luković. Na početku emisije slušate Miroslava Prokopijevića. Juče smo od njega dobili novo dopunjeno izdanje njegovog udžbenika o Evropskoj uniji. Eto nama lepog letnjeg štiva, udžbenik o Evropskoj uniji, treba ga čitati kao neki dobar SF roman Ursule LeGvin. Slušate Miroslava Prokopijevića.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Nekoliko dana pre poslednjih lokalnih izbora bilo je istraživanje čuvene agencije za istraživanje javnog mnjenja, koja, mislim, služi za obmanjivanje. Po toj agenciji DS je u Zemunu i Voždovcu trebalo da ima veliku prednost u odnosu na narodnjake, a LDP da u Zemunu dobije 15,8 a na Voždovcu 17,3 odsto glasova. Desilo se potpuno obrnuto, em su Nikolićevi naprednjaci bolji od DS u obe opštine, em LDP u jednoj nije prošao cenzus, a u drugoj je jedva prošao. Dakle, to je vrlo direktna poruka da birači nemaju dobro mišljenje ni o DS, ni o LDP kao o osnovnim strankama građanske opcije. Ne mogu stalno da se dobijaju izbori pričom o tome šta će biti ako oni drugi pobede, da se u vreme kampanje angažuju sve moguće snage, da se rastrči nas par stotina naokolo i da se i tako jedva navuče nekih 100.000-200.000 glasova više. A čim se završe izbori nastavljate da se prepuštate korupciji, da pravite cirkus, ništa ozbiljno ne radite, nema nikakvih ozbiljnih reformi. U vreme kampanje od vas se traži da se založite za tu opciju, a kako ta opcija dođe na vlast, ona zatvori sve medije. U ovom času, recimo, zatvorenost medija u Srbiji je gora nego ikada u vreme Miloševića. U vreme Miloševića mi smo imali svoje medije u koje se on nije mešao. Sad to uopšte ne postoji, sad protiv Borisa i politike DS jednostavno ne možete nigde ništa da kažete, sem u nekim marginalnim medijima. To tako ne ide i ovi izbori su poruka DS-u, ali i LDP-u, koji je izgubio značajan broj glasova. Ako u beogradskim opštinama naprednjaci bolje stoje od DS, u unutrašnjosti je njihova prednost još veća. Prema tome, ovo je težak šamar načinu na koji je DS vladao u ovih godinu dana. Istovremeno, onaj ko je zamislio da pocepa radikale kreiranjem jedne male stranke, učinio je dobro za Srbiju, jer radikali ovako razjedinjeni više nikad neće biti ona opasnost. Ali,

izgleda da nije uradio dobru stvar za sebe, jer ideja je bila da se ta stranka drži kao potencijalni koalicioni partner, da njima eventualno može da se manevriše, da se izbace G17 i slični iz vlasti i da se onda sa njima vlada. A kako sada stvari stoje, na narednim izborima narodnjaci će biti pojedinačno najjači i oni će, a ne DS, sastavljati vladu. To je strašan udarac za DS.

S druge strane, LDP propada naočigled svih nas, ne vidi se da ta stranka ozbiljno radi. Vidi se da rade odbori, neki od njih rade čak izvanredno, ali se takođe vidi da vrh stranke to koči, u vrhu stranke se gomilaju neki aparatčici sumnjivih političkih sposobnosti, a šef nema odgovore na ključna finansijska pitanja. Birači LDP su osetljiviji na takve stvari od demokrata i naprednjaka. To da ne možete elementarno da objasnite svoje finansije, zašto živite ovde, a ne onde, ne možete da objasnite enormnu potrošnju - to je za birača LDP veliki udarac, jer on je moralno mnogo osetljiviji. Koliko ja shvatam, Čedomir Jovanović prosto postaje i politički i moralni problem LDP, a i radni, da tako kažem, jer da bi njegov kult ostao neokrnjen u toj maloj ekipi sve drugo mora da se potisne. To neće biti dobro.

Milošević je rekao otprilike sledeće - hoćete demokratiju, evo vam je, ali ona će biti tako defektna da ćete žaliti. Lenjin je tu bio još konsekvantniji - hoćete parlament, super, evo vam ga, hoćete federalnu podelu zemlje, evo vam je, hoćete autonomije, evo vam, hoćete vladu, podelu vlasti, evo vam, ali vodite dobro računa da sve te ustanove nemaju nikakav uticaj na ono što se dešava u zemlji i nikako ne ograničavaju našu politiku. Drugim rečima, evo vam cela igrarija, a ja ću i dalje svu vlast držati u svojim rukama. Ovde nije baš tako, jer ima različitih stranaka i različitih interesa i nije ovo 1917-18, ali imamo temeljni problem da Srbija ne može da izgradi svoje ustanove. A ne može zato što, ako bismo imali ustanove i vladavinu prava, više ne bi mogli da vladaju ljudi. Vladavina prava bi povodom korupcije jednako tretirala sve stranke i sve pojedince. Naravno, žrtvuju se ustanove da bi određeni pojedinci imali vlast. To je veliki defekat, kad nemate ustanove, nemate način za kanalisanje i racionalno rešavanje problema. Znači, ako parlament ne radi kako valja, politički sukobi se artikulišu i prenose na čitavo društvo, pa na tribine *Peščanika* dolaze te nacionalističke grupe koje država toleriše i, mislim, čak finansijski i politički podstiče i pomaže. Da nije tako, ne bi ih bilo toliko i bile bi mnogo marginalnije. U spoljnoj politici ne možete da zabeležite nikakav uspeh, pa kao uspeh prikazujete to da Uganda još nije

priznala Kosovo. U suzbijanju korupcije ne smete da taknete tamo gde u stvari treba, odakle treba početi, a to je Beograd, tu je centralna vlast, vlada, izvršna vlast, nego jurite tamo neke periferijske zmajeve, kako kaže jedan pisac, pa ih držite osam meseci bez ikakvog suđenja. Zbog nekih milion evra 20 ljudi je prošlo kroz zatvor, to je smešna suma za ono što se radi u Beogradu i koliko se novca vrti oko političkih stranaka i nekih ministara i ministarstava. Pošto nemate prave rezultate, što bi rekla deca, onda mutite vodu da se ne vidi da stojite u plićaku. Čitava se politika sastoji u sitnim trikovima, opsenama, kojima se pokušavaju zamagliti pravi problemi, a pravi problemi se ne rešavaju, oni se akumuliraju i postaju sve opasniji. Naša spoljnopolitička pozicija je praktično sve lošija, nije bolja. Od Srbije se očekuje da, ako Evropska unija ima kooperativan stav prema Srbiji, i ona zauzme kooperativan stav prema misiji Unije na Kosovu, koja tamo radi jedan koristan posao, jer da nema te misije i Unmika položaj manjina na Kosovu bi bio rđaviji. Dakle, oni sve čekaju da se mi prizovemo pameti, a mi ne pokazujemo nikakvu tendenciju okretanja u tom pravcu.

SVETLANA LUKIĆ:

Iz dana u dan pratimo mapu puta belog šengena. Slušala sam Kristinu Galjak koja kaže - tu još ima da se urade neki poslovi, znate koji. Pomislilih - pa, i ne znamo koji, nama ništa ne govore, nama se samo predstavlja kao svršena stvar da mi od 1. januara iduće godine idemo bez viza u Evropu.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Da je to svršena stvar, Evropska unija bi donela tu odluku. Ona odluku nije donela, ona je rekla samo da je moguće ukidanje viza pod uslovom da zemlje na koje se to odnosi urade ono što je do njih. Makedonija je po njihovoj oceni najviše uradila. Kod nas mnogo toga još fali, počev od toga kako nam izgledaju i rade granični prelazi, preko toga kako i kome sve izdajete dokumenta, pa do toga da li zaista iskreno suzbijate korupciju i kriminal itd. Pretpostavljam da je ideja Evropske unije da se preko ukidanja viza podstaknu proevropske snage za dalje integracije, jer se iz Brisela jasno vidi da Srbija u pogledu institucionalnog, političkog i ekonomskog približavanja Uniji jako sporo napreduje, ako uopšte napreduje. Znači, što se tiče članstva i ostalog, to je pitanje jedne dosta daleke budućnosti, tome treba desetak godina. Ideja je verovatno da se dâ neki međupodsticaj, bez

obzira što nisu ispunjeni svi uslovi, ili nemaju ni šanse baš da budu ispunjeni. Recimo, to izdavanje pasoša građanima Kosova je izmotavanje. Većina Unije je priznala tu zemlju, dobro je što se Kosovo otepecilo od Srbije, to je toliko očito. Pravite izmotanciju od jedne smešne politike koja vas sada ograničava u jednom sasvim drugom pravcu. Znači, te stvari moraju na neki način da se raščiste. Evropska unija nas tera da izađemo na čistinu, a mi smo, opet, poznati po tome što bežimo, svugde možemo da budemo samo ne na čistini, jer tu tačno vidimo šta smo, a ne sviđa nam se naša slika, nije lepa uopšte. Sutra će da nas pitaju - ako je Kosovo sastavni deo zemlje, gde su njihovi predstavnici u vašem parlamentu, u vašoj izvršnoj vlasti, šta radi vaša policija, vaši sudovi dole? Nema ih tamo, naravno. To je potpuno besmislena politika. Ovaj pad popularnosti DS pokazuje da se takvom spoljnom politikom između ostalog gube i glasovi, jer sve više ljudi shvata kakav je odnos Srbije i Kosova, da je to jedna završena priča. Prema tome, zašto to neki guraju, to meni nije jasno, tu se Jeremić malo razlikuje od Koštunice ili radikala. Ne možete unutrašnju politiku da vodite u jednom, a spoljnu u drugom pravcu, jer vaša spoljna politika je izraz vaše unutrašnje politike. Ne možete ni ekonomski da idete u jednom, a politički u drugom pravcu itd. Sve te nekonzistencije će morati nekako da se namire. Jednostavno, ne možete da idete istovremeno u dva pravca.

SVETLANA LUKIĆ:

Svi su manje-više saglasni da zemlja treba da se decentralizuje. A šta je ovo što oni sad rade sa regionalizacijom?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Zahtev za decentralizaciju u Srbiji je legitiman. Taj zahtev se oseća iz Vojvodine i iz većih gradova i opština. Vojvodina ima tradiciju autonomije, opštine u Srbiji imaju tradiciju još od negde 1830-ih, ali u Srbiji nema tradicije regionalizma. Kako tu stvar urediti, to je ozbiljno pitanje. Vi ne možete da uredite tako što ćete da suzbijete težnje za autonomijom u Vojvodini time što ćete je izjednačiti sa nekim regionima koje ćete da iscrtate na mapi. Očito je, ako se decentralizacija radi na nivou višem od opštinskog i gradskog, da Srbija mora da ima dve vrste autonomija, regiona koje će formirati i za Vojvodinu. To nije ništa neobično, ima takvih zemalja, recimo u Italiji postoji Alto Adige, odnosno Južni Tirolo, koji ima poseban status u odnosu na ostale italijanske regione, odnosno de fakto federalne

države. U Španiji Baskija i Katalonija imaju poseban status itd. Dakle, to je moguće rešiti ako imate političku volju da idete u tom pravcu. Što se tiče Evropske unije, ona smatra da je decentralizacija dobra stvar, ali vam ne kaže da treba da imate neki određeni nivo i oblik decentralizacije, jer znaju da tu ima velikih razlika. A ovde se hoće, ja mislim, da se spoje dve stvari. Prvo, da se uradi kakva-takva decentralizacija, u stvari kvazidecentralizacija po principu "tražite decentralizaciju?, evo vam je". I drugo, da par stranaka taj proces instrumentalizuje i zaposli svoje ljude na regionalnom nivou. I šta oni sad rade? Pre recimo dva meseca formirana je jedna državna komisija i sticajem okolnosti ispalo je prvi put u životu da sam ja u nekoj državnoj komisiji, navukao me Saša Popov, to moram da kažem javno.

Ta komisija ništa nije radila, trebalo je da donese strategiju regionalnog razvoja, pa da se radi zakon. Međutim, zakon je već gotov, evo ga u skupštini, a pre neki dan sekretarica predsednika te komisije, Nenada Čanka, zakazuje sastanak za dva dana, što se ne radi ni u banana republikama, kao što znamo. Znači, em je gotov zakon, em se to nešto skarbudžuje, vidite da oni hoće to što Evropska unija računa kao statističke regione, čisto u statističke svrhe. Cela Evropa je podeljena na statističke nukleus regione, pa imaju, ne znam, nukleus 1, to su nacionalne države, nukleus 2 su federalne jedinice i veći regioni, nukleus 3 su županije ili manji regioni i gradovi i nukleus 4 su opštine. E, sad, oni hoće nivo nukleus 2, koji je čisto statistički, da u stvari proglase teritorijalno-političkim jedinicama, iz čega vidim pre svega namere jedne stranke iz vladajuće koalicije, čiji je ministar za privredu i regionalni razvoj na čelu tamo, da na taj način dobije nova radna mesta za zapošljavanje i da se poboljša reputacija stranke koja "zapošljava ljude". To bi tek bilo tragično, jer mi treba da racionalizujemo državnu upravu, a ne da osnivamo nova tela koja će biti parazitska, gde će se statistički status unaprediti u funkcionalno-teritorijalno-politički samo da bi neko dobio još radnih mesta. To je potpuna besmislica. Tako da je politički eho ovog Zakona o regionalizmu malo previše i za jednu kvazidržavu kakva je Srbija. Mislim, oni će probati sve da urade, DS će ih podržati u tome, jer DS hoće da sabotira ovu ideju o decentralizaciji, posebno decentralizaciji Vojvodine. Daće podršku samo da bi tim perverznom rešenjem rekli - eto, dobili ste nakaznu decentralizaciju. Oni ne smeju da uđu u stvarnu decentralizaciju pošto kao nacionalisti u duši znaju da im biračko telo to možda ne bi oprostilo. A mislim da greše, jer raspoloženje za decentralizaciju se vidi i u Užicu, Nišu, Kragujevcu i u

Novom Pazaru. Dođete u Niš i čovek vam kaže da je gledao mesec dana dnevnik i da je prvi minut kada se na tom državnom, glavnom dnevniku pojavljuje vest iz Srbije, a van Beograda - 18. minut. To je sramota, prosto se vidi da ovde centralna država drži sve.

Recimo, opštine i gradovi mogu da se zaduže u Srbiji najviše do 400 miliona evra, a država može da se zadužuje ad infinito. Pa, neće biti da je to dobro rešenje. U Hrvatskoj mogu duplo više da se zaduže, ali ni to nije dobro, i to je restriktivno. To je prosto jedna navika da onaj ko sedi na centralnoj stolici treba sve da drži u rukama. Ali, moderna društva su suviše složena da bi njima moglo da se upravlja iz jednog centra. A ovde se to neće, jer svako ko sedi na vlasti, od Broza do Slobodana Miloševića, uvek je hteo da kontroliše sve. Tako nema decentralizacije, nema disperzije, nema autonomije.

SVETLANA LUKIĆ:

Em imaš imperativni mandat, em imaš politički sistem u kojem centrale stranaka postavljaju gradonačelnike, em imaš ljude koji nemaju mogućnost da se zadužuju na lokalnu i tretiraš ih stalno bezmalo kao maloletnike.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Potpuno tačno. Generalno postoje dva modela kako centralna vlast tretira lokalne vlasti. Jedan model je ovaj koji preovlađuje ovde, gde centralne vlasti gledaju da politički kontrolišu lokalne vlasti, a lokalne vlasti su regioni, županije itd. Kad su u pitanju finansije, centralne vlasti takođe pokušavaju snažno da ograniče i kontrolišu lokalne vlasti. To je jedan model, ali u susedstvu imamo Mađarsku koja ima drugi model, vrlo sličan onome u Skandinaviji i angloameričkom svetu, gde opštine i gradovi mogu da se zadužuju koliko hoće, ako neko hoće da im da kredit. Ali ako ne mogu da otplaćuju kredit, onda će da bude uvedena prinudna uprava i stečaj. To je neuporedivo bolji model. U Hrvatskoj je malo liberalniji model nego ovde, tamo je dopušteno da se pet-šest lokalnih jedinica vlasti zaduži, ali, koliko je mudro uzeti velike kredite pa graditi sportski centar za takmičenje koje se održava jednom u 20 ili 30 godina u nekoj zemlji ili gradu, to ne znam. Obično etatisti ekonomisti kažu da opština može da se zadužuje samo za kapitalne projekte. Ne, opštine mogu da se zadužuju bilo za šta, to može svaka američka opština ili grad. Treba pustiti ljude na lokalnu da rade i, naravno, treba ih prepustiti tržištu. Ako pogreše, zna se šta sledi, a ako je neko maznuo

pare, zna se takođe šta sledi. Ali ne može ovde ništa normalno da funkcioniše, u tome je problem, jer ovde imamo vladavinu pojedinaca, a ne institucija.

Drugi primer - Narodna banka vodi rđavu politiku komercijalnog bankarstva u tom smislu što ograničava dolazak banaka na ovo tržište. To je dovelo do toga da 5-6 banaka drži preko 90% tržišta i mogu da rade šta hoće. Oni su kartel koji diktira uslove, ostalih tridesetak banaka je dekoracija, što bi deca rekla. Te banke, pošto imaju kvazimonopolsku rentu, deru klijente. Umesto da Narodna banka kaže - mi ćemo sad da pustimo konkurenciju pa vi gledajte šta ćete, ona ide u neku moralističku i preteću priču - no-no, vi derete klijente, vi ih zloupotrebljavate, vi im menjate uslove proizvoljno, mi pozivamo klijente da vas tuže sudu. Pa, nisu klijenti maloumni, to deluje potpuno smešno. Kao kad ulje ili šećer poskupi preko svake razumne mere, bude skuplje nego u Evropskoj uniji. Zašto je toliko poskupelo? Pa, zato što je tržište zatvoreno. Šta se onda desi? Umesto da se otvori tržište, oni intervenišu iz robnih rezervi ili daju nekom tajkunu da uveze neku interventnu količinu po nižim cenama. Dakle, ne rešava se problem nego se loše rešenje ostavlja, a uvodi se dodatna patologija. Ili, recimo, kaže jedan ministar da će da zaposli 10.000 ljudi. Da bi zaposlio 10.000 ljudi ti moraš nekoga da oporezuješ i dobiješ pare za tih 10.000 ljudi. Desiće se to da će 10.000 ljudi, koji neće imati priliku da o tome govore na televiziji, izgubiti posao zato što će njihove firme morati da plate viši porez i imaće više troškove poslovanja, da bi se prikupilo za ovih 10.000 koje se zapošljava. Od tih 10.000 koji se zapošljavaju videćete 5-6 nasmejanih na televiziji sa ministrom. Kada to ekonomski analizirate, postaje još zanimljivije - onih 10.000 koji su izgubili posao i koje niko ne vidi jer su disperzirani po firmama i nije ničiji interes da ih prikaže, primali su neku realnu platu za ono što su radili. Ovi koji budu zaposleni će primati pare iz budžeta. To će trajati godinu dana i posle toga će ovaj otpustiti i tih 10.000. Dakle, ti radiš direktno štetočinsku stvar, a naravno, pošto su mediji zatvoreni, vi ne možete na B92 ili ne znam gde da dođete da to kažete, jer ovaj tamo juri da mu ministri daju kredite, pa onda hvali ministarske programe itd. Dakle, napravljeno je potpuno ludilo. Kažem, Slobodan Milošević je doneo slobodu u Srbiju, jer smo bar imali neke medije na kojima smo nešto mogli da kažemo. Sada je to apsolutno nemoguće, ovo nije bilo od 1990, gde god taknete ista je priča. Znači, uvek imamo neko loše rešenje i uvek se radi terapije uvodi bočno još lošije rešenje koje samo nekim interesnim

grupama daje mogućnost da profitiraju. Mi na primer skupo plaćamo avionske letove u inostranstvo samo zato što imamo JAT. Znači, tih 2.000-3.000 ljudi koliko još radi u JAT-u, i ovi nesretnici u politici koji ne znaju šta da rade sa JAT-om, deru nas preko mnogo viših cena za bilo kakvo putovanje u svet. Jer, kao što vidite, po Evropi se putuje, princip je otvorenog neba, svako može da leti svugde, jedino Srbija i još par zabiti u Evropi, kao što je Belorusija, nemaju tu odredbu i perverzno čuvaju ovu svoju neku nacionalnu kompaniju koja je bezvredna, koju su probali da prodaju, i to više puta, i neće niko da kupi. To je jedan primer gde interes male grupe dominira nad opštim interesom. Ovo sa Turskom je samo deo te priče, JAT je ranije vozio na svim tim linijama, sad hoće i Turci i Egipćani. Naravno, ako to dozvole, JAT ide u još veće gubitke. Onda ovi kažu - e, pa nećete ni vi. I sad će naši građani morati da lete iz Temišvara ili Osijeka. Dakle, to samo pokazuje koliko ovde nema volje da se povuku neki normalni potezi i ponude normalna rešenja. Ta kriva Drina je jako dugačka.

SVETLANA LUKIĆ:

Sada ćete čuti troje mladih ljudi zbog kojih čovek može mirne duše da kaže da ima nade za ovu zemlju. To su Sofija, Miloš i Stevan. Sofija studira pravo, Miloš Fakultet političkih nauka, a Stevan je mladi reditelj. Stari su prosečno 23-24 godine.

MILOŠ:

Video sam jedan grafit na Dorćolu, na kojem piše "zašto nema otpora?". To je dobro pitanje, jer svi se žale da je mnogo loše, svi mnogo trpimo, a ipak otpora nema. Bilo kome da postavite to pitanje, kao iz rukava dobijete odgovor - pa, ljudi su kod nas sa toliko strana ugroženi, oštećeni, prevareni, da i kad bi hteli da sprovedu neki otpor, prosto ne bi znali čemu pre da se suprotstave. Šta je prvo na listi čemu treba da se usprotiviš i kako da se na toliko frontova boriš istovremeno. Na kraju sam stekao utisak da ovde ustvari nikome ništa ne fali. Pa mislim, da ste ugroženi verovatno biste nešto uradili povodom toga. Nemoguće je da toliko možete da trpите, niko toliko ne može da trpi koliko vi pričate da trpите, a ipak ništa na kraju ne uradite. Kao da svi čuvaju snagu za boga pitaj šta. Naš problem sa otporom je u tome što mi u stvari pružamo takozvani paušalni otpor. Jednom u godinu dana, jednom u 10 ili 15 godina prošetamo malo Beogradom, vičemo "ua!", "Evropa nema alternativu", "Beograd je svet" - i šta onda? Ništa, odemo kući. Često kažu i da su ljudi mnogo

pokušavali, pa pa nisu uspeli, pa su se demoralisali. To prosto nije tačno, kad su to oni pokušavali i kad nisu uspeli? Protesti 96/97, pa onda ona tri dana uoči 5. oktobra i posle toga ništa. Poslednji masovni protest bio je pre maltene 10 godina.

Kad se Koštunica pojavio one noći na RTS-u svi su srećni otišli kući i tamo ostali do danas gde i dalje sede. To uopšte nije lak posao, to je mukotrpan rad kojeg se ovde niko ne prihvata, a puna su nam usta nepravde koju kao trpimo. Pogledajte Iran - ljudi se bore protiv jednog diktatora za koga možete osnovano da sumnjate da će čim odu kamere CNN-a pucati na vas. Ti ljudi sada tamo drže glavu u torbi, vidite da su došli do tačke kad kažu - sve ili ništa. A ovde se čuti kad ne sme da se čuti, ovde se trpi do granica neizdržljivosti. Stvarno se oseća nekakva kapitulacija koju smo unapred potpisali. Ja to nazivam blanko kapitulacijom po ugledu na ove blanko ostavke poslanika. Trend je takav da te na svakom koraku uglavnom savetuju - najbolje ti je da se odmah predaš, ne pokušavaj ništa i, molim te, nemoj sad da mi ispravljáš krivu Drinu, mnogi pre tebe su pokušavali, pa ništa. Znači, sedi, čuti i budi zadovoljan. Evo, lepo potpiši ovde, to je tvoja blanko kapitulacija. Izgleda da smo svi tu kapitaluciju već potpisali. Predajem se unapred, znači, sve znam, sve mi je jasno, svega sam svestan, ništa od toga ne odobravam, ali se predajem. Ne mogu da se borim, jer je beznadežno, jer tako kažu ovi protiv kojih treba da se borim. I onda ja kažem - važi, okej, sedim i ćutim.

SOFIJA:

Strašno me je iznerviralo što nas prave magarcima po pitanju ustavnih promena. Moje skromno četvorogodišnje pravničko znanje mi je dovoljno da shvatim da je to jedna katastrofalna ujdurma. Znači, ili taj ustav nije valjao, pa ne valja ni danas, pa opet treba nečim da nam zamažu oči da ga menjamo, ili je on onda valjao, ali su se za dve i po godine drastično izmenile okolnosti - ali, nisu se drastično izmenile okolnosti. Znači da ostaje samo jedan odgovor, a to je da Ustav ni onda nije valjao i da ga ova priča o pravcu u kojem ga treba menjati uopšte neće poboljšati. I onda ukapirate da se u stvari radi o Statutu Vojvodine i da čitava stvar treba da se odloži. Ti meni pričáš da je ova zemlja decentralizovana, da ima dve pokrajine, iako odlično znamo da jednu više nema. Jedna navodno ima suštinsku autonomiju, a druga ima autonomiju. Pa, nema ni jedna ni druga; jedna ne postoji više u sastavu Srbije, a druga nema nikakvu autonomiju izuzev na papiru. U čemu je razlika između lokalne samouprave i vojvođanskih

organa? Ni u čemu, samo se mnogo para troši na administraciju i vuku te za nos, pričaju ti o tome da je veliki problem kada se izvršno veće nazove vladom. Pa, to uopšte nije problem, to je terminološko pitanje. Izvršno veće ne radi ništa, više mogu da urade vlasti Novog Sada u Novom Sadu nego što vojvođanske vlasti mogu da urade u Vojvodini. Već student druge godine prava će vam reći da reč autonomija znači sopstveni zakon i da autonomna pokrajina treba da donosi i ima svoje zakone.

Upravo je to u jednom trenutku postalo problem, rečeno je da Vojvodina, eto, ne mora da donosi zakone, ali će sve drugo imati. Ali, ključno je upravo to da donosi svoje zakone. Zakonodavna i sudska vlast jesu odlike državnosti, ali nisu isključivi oblici državnosti. Ako neka regija ili autonomna pokrajina ima zakonodavnu i sudsku vlast, ona je ima u okviru svojih nadležnosti. Vojvodina je istorijski i kulturno različita od Srbije, i ako ona ima potrebe, a ima, da u tim segmentima u kojima je različita donese sopstvene zakone, zašto bi to nekom bio problem? Građani Vojvodine i po tom nesrećnom ustavu od pre dve i po godine imaju pravo na autonomiju. I to neko sve vreme ponavlja, a sve vreme radi tako da im isto to pravo oduzima. To je odraz te paranoje da Vojvodina želi da se odvoji od Srbije, verovatno nekog straha jer su svi od Srbije otišli. Možda grešim, ali vidim da postoji iluzija o tome da je ono što je forma zapravo suština. Čak i ljudi koji slušaju *Peščanik*, a koje ja znam, govore da je Ivica Dačić odličan ministar. Zašto je Ivica Dačić odličan ministar? Zato što daje dobre izjave? Pa, čak i ako uzmemo da je to neko merilo, on je bio licemer ili pre 10-15 godina ili je licemer danas. Može čovek da se promeni, to je sve u redu, ali za 15 godina Toma je od klanja zarđalim kašikama i Tita kojeg je pred smrt isto bolela noga danas stigao do koalicije sa Demokratskom strankom! Pa mislim, plače mi se stvarno.

Ne mogu da kažem da me sve to ubija, ali mi strašno smeta. Ja sam optimista po prirodi i neću odustati od vere u to da mi zaista možemo da budemo makar malkice bolji. Mi smo na sve moguće načine ograničeni, ali i ne živim u iluziji da ću umreti srećna zbog toga što je Srbija postala onakva kakva sam želela da bude, ali želim da umrem srećna zbog toga što smo nešto uradili da se to dogodi. Ovaj status kvo je za mlade ljude koji tek počinju život stvarno užasan. Posledica toga što vas država stalno zeza je to da vi dobijate potrebu da zeznete državu. Primetila sam to i kod sebe i pokušavam da se borim protiv toga, ali mi nešto slabo ide. Bila sam prošle godine u Rumuniji sa

jednim drugom, kupili smo kartu za metro sa kojom možete da se vozite dva puta ili idete sa nekom osobom, kao jeftinije je nego da kupite dva puta po jednu. I mi ubacimo kartu u onaj automat, prođe on, ubacim i ja i prođem, i vidim da automat drugi put nije ništa otkucio, ukapiramo da možemo da se vozimo još jednom zajedno. Mislim, to su neke smešne pare, znači, nije uopšte do para, ali te sreće i blaženstva zato što ste zeznuli državu za jednu kartu! Ali je strašno kad se setite da to nije vaša država, da je to neka država koja vam u suštini ništa nije skrivila, nego je to neko osećanje koje imate nezavisno od toga gde se nalazite, toliko je ukorenjeno u vama da ga ne kontrolišete. Pomislila sam, bože Sofija, stvarno si smešna, toliko malo para, a ti se raduješ! Bilo me je sramota od same sebe. Ali, kad ne platite kartu za koncert ili vam ne poništi kartu kad uđete u autobus, vi osetite izvesnu sreću, kao da kažete "e, pa sad sam ti vratila".

STEVAN:

Išli smo u Ministarstvo sporta i omladine za podršku za film *Šišanje*, pročitali scenario i rekli - to je stvar koja zaslužuje neku zajedničku kampanju. Što je najstrašnije, oni se nama nisu ni javili, nismo mogli da dobijemo ministarku, nikad nam se nije javila i onda smo nekim putem sa strane saznali da je njen komentar bio "ima mnogo psovski". Zamislite, pa ima i malih nacista koji pale ambasade i uništavaju romske mahale, ali ovi psuju, pa to je stvarno strašno, stvarno nema smisla! Pazite, naš film će da izađe ovako ili onako, ali hajde da iskoristimo tu situaciju, da ga lepo spakujemo u kampanju, videće ga nekoliko miliona mladih ljudi. Mogla se povesti i neka javna rasprava o svim tim pitanjima, zaista je moglo da se učini neko dobro. Znači, imate nešto što će stvarno da komunicira sa ciljnom grupom na keca, zašto to ne iskoristite? Ali, čini mi se da je potpuno prošlo vreme da mladi ljudi preuzimaju inicijativu na bilo kom polju i mislim da je to baš opasno, jer pokazuje da nema entuzijazma. To je jedna od fundamentalnih razlika u odnosu na vreme Zorana Đinđića, kada ste stvarno imali neku nadu, koliko god ona bila iracionalna, da je svet vaš i da imate šansu da nešto promenite i, konkretno, da promenite nešto u oblasti kojom se bavite. Nikad nisam čuo Borisa Tadića da kaže - ljudi, možemo da uradimo ovo, sve je moguće, dajte da iskoristimo, poslednji je voz. Ta vrsta mobilizacije, koliko god to banalno zvuči, zaista funkcioniše. Nije teško domaštati kako napraviti takvu klimu u zemlji, iako je situacija strašna. Ponekad

upravo u najstrašnijoj ekonomskoj situaciji može da se napravi takva klima, to može da bude dodatno gorivo koje će da vrati entuzijazam.

Evo jedan primer gde se definitivno precenjuje značaj novca. Ovde u tom umetničkom svetu često čujete floskulu, kao, glupi američki filmovi, glupe američke serije. Pa, kako se neko usuđuje da kaže tako nešto? Pazite, imate najgledaniju seriju, 3,5 miliona ljudi gleda nešto što se zove Selo gori, a baba se češlja. To izgleda kao srednjevekovno pozorište koje su imbecili adaptirali za imbecile. Mislím, stvarno, svestan sam da time čovek možda vređa veći deo Srbije, ali ako neko pogleda to i onda pogleda neku najgluplju američku komercijalnu seriju, uzmimo Prijatelje - već na dramaturškom nivou oni su civilizacijski hiljadu godina ispred nas, nama je nedostižni ideal da napravimo glupavi sitkom kao što su Prijatelji. Drugo, još jedna laž je da se ta serija bavi selom, to nema veze ni sa srpskim selom, ni sa kineskim selom, to je uvreda zdravog razuma koja se emituje u najgledanijem terminu i očigledno postiže rezultate. Ali, što se rezultata tiče, da napravite eksperiment u kojem bi nacionalna televizija davala porniće u tom terminu ljudi bi sigurno počeli da gledaju porniće. Ili, ako bi recimo organizovali neke javne egzekucije koje bi se prenosile u to vreme, siguran sam takođe da bi svi bili oduševljeni i da bi gledanost bila odlična. Ali to nije cilj, cilj je da edukujete. U tome je odgovornost elita o kojoj se jako malo priča i koja se uopšte ne tretira kako treba. Nalaze se svi mogući načini da se to izokrene. Vi imate odgovornost i vi pravite to društvo. Jedan moj prijatelj je to nazvao urbicidom.

MILOŠ:

Čitam pre neki dan, prvi put u istoriji vlade Srbije, bla-bla-bla, održana je elektronska sednica, odlučivalo se kliktanjem na neke krugove. Pomisliš, pa dobro ste se setili da kupite kompjutere, nemate one hrpe papira pored sebe, svaka vam čast. Krkobabić, kaže, išao na kurs, pa naučio da koristi kompjuter i da glasa na sednici vlade. Ali Mrki nešto nije išlo pa se iznervirao, pa došao Obradović da mu pomogne da klikne gde treba, a ovome nije jasno kakvi su to sad krugovi na monitoru. Imate tri kruga - kliknete na crveni kad ste protiv, na žuti kad ste uzdržani, a na zeleni kad ste za. Ali on čovek ne zna kako da klikne, pa se iznervirao. Pa, ovo ni Nušiću, da je živ, ne bi palo na pamet, nema šanse da bi se toga setio. Ali, ima raznoraznih likova tamo za jedan dobar komad. Imamo, na primer, predsednika države, neka on bude lep čovek, vidno opsednut svojom pojavom, neka samom

sebi onako s vremena na vreme ponavlja onu lepu rečenicu - ja kao predsednik, ja kao predsednik... A uz to da mu se povremeno ubaci ona njegova omiljena poštapalica "kudikamo", za koju uopšte ne znam šta mu znači.

U tom istom komadu imaš onog fejk premijera, njega ćemo da pravimo tako da liči na Deda Mraza i da se neprestano smeši i čuti, ništa drugo da ne radi. Onda ubaciš potpredsednika, a taj opet mora da bude suviše energičan, sve da bude preterano, neka skače, više piskavim glasom i nek liči na Mikija Mause, crtani likovi su užasno popularni. A pored njega staviš sad kao crnu ovcu, tu je sad mali keč, staviš crnu ovcu u tu veselu ekipu, na primer, na mesto šefa diplomatije staviš nekog mračnog tipa koji izgovara rečenice i sprovodi politiku koje veze sa stvarnošću nemaju. A komični elemenat je u tome što on sve to neoposivo ozbiljno radi. Kosovo je Srbija, pa Honduras, Iran - a sve da malo zaliči na Sunder Boba i eto komedije, to je to. Onda dodaš ministra koji piše poeziju, pa ovu ministarku koja javno izjavljuje da vidi nevidljivi zid, pa opozicionare koji bacaju kletve. Staviš obavezno jednog koalicionog partnera koji u pregovorima pre formiranja vlade uslovljava ostale garancijama za odobrenje novca iz budžeta za kupovinu žirafe.

Evo, ništa nisam izmislio, to se sve desilo, to se sve dešava, a mi sedimo i gledamo, odnosno, ponašamo se kao da je to sve najnormalnije, ništa nam to ne smeta. Na kraju, mi smo ti koji smo smešni, nisu više oni. Naravno, posledica ove situacije je naša surova realnost, ona nije fejk, nisu fejk oni izgledneli radnici u Lapovu koji pokušavaju da se kolektivno ubiju, nisu fejk ni radnici u Kragujevcu koji štrajkuju glađu, nije fejk onaj čovek koji samom sebi seče prst. I na kraju, nisu fejk te pare koje uzimaš da zadovoljiš neke svoje potrebe, niti su fejk one pare koje tebi država isisava svakog meseca. I vrlo se trudi da ti uzme sve što imaš, da ti faktički ne preostane ništa. Nisu fejk ni ti snovi nas nekih koji ovde živimo. Gledao sam skoro na televiziji neke snimke iz 80-ih godina, kadar je obuhvatio jedan deo Knez Mihailove ulice i neku grupu mladih ljudi kako sede i kuliraju. Na njihovim licima sam video da su oni u tom trenutku svog života bili petsto puta normalniji od mene.

STEVAN:

Novak dobije deset mečeva, a onda izgubi jedanaesti i odmah drvlje i kamenje na njega. Neverovatna količina mržnje u narodu prema

nekom klinku zato što je jednom izgubio, kao da su oni lično nešto izgubili. A živimo konstantno u atmosferi u kojoj se slavi nerad i izmišljaju se fantazmagorične kombinacije koje racionalizuju i legitimišu nerad i čine ga jedino mogućim, pravi se neka vrsta ciničnog otklona prema radu. Maltene se osetite kao budala ako učestvujete u procesu koji ne donosi odmah sve. U zemlji u kojoj je 50% populacije nepismeno ništa vam ne vredi da imate Sopranose, ništa ne vredi da napravite Battle star galaktiku i Odeljenje za ubistva, jer ljudi to zaista neće razumeti. Tako da nije krivica nepismenih to što im se sviđa Selo gori, a baba se češlja. Da, to je program pravljen za njih. Problem je u tome što taj program ne čini ništa da bi ti ljudi postali pismeniji, makar malo, nego je to povratna sprega, zmija koja guta svoj rep. Fantastičan primer je serija Bostonski advokati - nije kompatibilno sa ovom našom liberalnom levicom, ali to je neka njihova liberalna levica. Oni bukvalno od svake završne reči naprave predavanje. Uzmite jednu temu - od abortusa do držanja oružja, jedna epizoda je čak o izborima - koju pogledaju sa dve strane. Imate dva glavna junaka, Alana Šora, njujorškog liberala, levičara koji zastupa progresivne ideje, a s druge strane Denija Krejna koji je neverovatno harizmatičan, blesav, koji je skup najčudovišnijih stereotipa o republikancima. Drži oružje, puca u siromašne... Imate, znači, konstantan sukob njih dvojice. Uglavnom pobeđuju argumenti Alana Šora, ali Deni Krejn se brani. Ovde biste imali problem što, ako biste stavili neki lik kao Deni Krejn, koji je istovremeno i radikal, to uopšte ne bi bilo smešno, jer su ovde takvi ljudi radili mnogo strašne stvari. A ako biste napravili lik koji je simpatičan, harizmatičan kao Deni Krejn, a istovremeno je i radikal, plašim se da ljudima ne bi trebalo mnogo da ih zavole, oni ih već vole, već glasaju za njih iz potpuno iracionalnih razloga. Ali mogućnost da dođe do takve jedne serije je ionako ravna nuli.

SOFIJA:

Ako si predsednik Republike, ti imaš jako dobru platu i imaš jednu vrstu prestiža koju niko u ovoj državi više nema. Imaš 40%, i imaš društvo koje je u haosu. Imaš, znači, sve preduslove da makar iz narcisoidnih pobuda mnogo toga uradiš, da uđeš u istoriju ove zemlje i da te svi pamte po nečemu dobrom što si uradio za zemlju. Pa, neka to bude i samo jedna stvar u pet godina ili deset godina. Ali ne, ti imaš ambiciju da budeš na vlasti 40 godina i da ne uradiš ništa. Pa, to je glupo. Zoran Đinđić je bio samo dve godine na vlasti, a mi smo svi

imali utisak da je to mnogo duže, osetili smo to neko zrnice onoga što smo želeli već dugo. I on je i ubijen, ali, koliko god da je to strašno, njegov život je imao smisla. Za ovo društvo je strahovito značajno što je on dve godine proveo na vlasti i što je nešto uradio. Slušateljka iz Vašingtona je poslala mejl u kome je pomenula jednu ženu koja je živela na početku veka i borila se za crnačka prava u Americi. Ta žena je živela 86 godina, rođena je u onoj Americi koja je još odvajala u autobusu crne i bele ljude, a umrla u Americi koja je zemlja slobodnih i crnih i belih ljudi. Znači, moguće je nešto uraditi. Mi smo sigurno u boljoj situaciji u ovom trenutku nego što su bili crni ljudi u Americi pre sto godina. Pogledajte, to društvo je za 100-150 godina prešlo put od potpune segregacije do toga da je danas predsednik Amerike crn čovek. Šta god neko mislio o Americi, to društvo trči, ono zaista trči. Nekoliko puta sam čitala Obamin govor na Univerzitetu u Kairu, rekao je da želi da poruči mladim ljudima, i hrišćanima i muslimanima, da samo oni, prvenstveno oni, mogu ponovo sagraditi ovaj svet. Koliko god da to zvuči idealistično, utopično, mislim da smo, ako prestanemo u to da verujemo, izgubili pravo da uopšte živimo na ovoj planeti. Jer to je jedna zaista prirodna istina. Znači, svet se pomera napred, a mi se ne pomeramo i nije mi jasno zašto. Mislim da smo se okrenuli na opasnu stranu, jer ne postavljamo više pitanje kako da bilo šta promenimo, nego da li je to uopšte moguće. Jako je postalo popularno govoriti - ma, ovde ne može ništa, to je katastrofa, ovde ništa ne uspeva. To me strašno brine. Možda mi nećemo, možda je to ključ problema, da mi nećemo, a da se samo izgovaramo na to da to nije moguće.

STEVAN:

Izluđuje me kad ljudi kažu da je Tuđman uradio dobru stvar za Hrvatsku. Ej, ljudi, pa je li to dobra stvar da ostanete sa tom količinom nacionalizma, da vam Thompson pravi koncert u Zagrebu? Meni je to stravično. Kaže, HDZ se normalizovao. Pa, nije cilj da se HDZ normalizuje, cilj je da se zabrane partije koje su u Srbiji ili u Hrvatskoj radile to što su radile tokom 90-ih godina. To je ta priča o demokratiji, kao, imate slobodne izbore. Nisu slobodni izbori u Srbiji ako imate dovoljno neobrazovanih i nepismenih. Je li možemo da verujemo da će ti ljudi da glasaju u svom interesu? Mislim da ne možemo, mislim da je priča o instalaciji demokratije u takvo društvo najgora, najcrnja demagogija, to je glupost, ali to je proces koji se dešava. I to je proces na kome se insistira, pazite, Demokratska stranka, čini mi se,

insistirala na tome da, recimo, razlikujemo Tomine radikale od ovih drugih radikala. Dobro, jedno su kao karikaturni radikali koji bacaju kletve, a ovi su se sad okupali. Ko se okupao? To je neprirodan proces koji se vrlo agresivno forsira i dovodi do toga da su naprednjaci potpuno legitimna stranka i da već slušamo neke priče o dvopartijskom sistemu, a mi možemo da biramo između onih koji se malo više kupaju i onih koji se malo manje kupaju, ali to je otprilike to. Nisu to normalna desnica i levica, znate, to što je kod nas normalna desnica, to je u Evropi ilegalna. Kad u Politici pročitate naslov Desnica pobedila u evropskom parlamentu, možete da pomislite da je to otprilike ekvivalent onoga što mi ovde zovemo desnicom. Pa, ne, dame i gospodo, nije baš tako, to nema veze sa tim. Nisu to ljudi koji su učestvovali u najstrašnijim zločinima protiv svog i svih susednih naroda. Tako da je to možda jedna od najopasnijih stvari koja se sada radi i nemojte mi reći da se to ne radi svesno.

Drugo, bio je onaj izveštaj Helsinškog odbora, analiza čitanki za VII i VIII razred osnovne škole. Neki zaključak je na kraju - okej, nema eksplicitnog sadržaja koji poziva na antisemitizam, ekstremni nacionalizam, ali sve je dato iz tog diskursa, tako su postavljena pitanja. A mišljenje Saveta Evrope je upravo da treba da se potrudite da to ne radite. Znači, ne može neko da kaže "ubij, ubij Šiptara", ali način na koji je prikazana nacionalna istorija u, recimo, udžbeniku za VII razred - od modela ratnika do položaja žene u društvu, dominantne nacionalne pripadnosti i dominantne religije - vodi samo u jednom pravcu. A pričamo o zemlji gde ne bi trebalo da se teži tome, nego gde bi trebalo da bude apsolutno nulti stepen tolerancije za te stvari, makar za ovu generaciju. To vam je kao u Ratovima zvezda, imamo svetlu i tamnu stranu, tamna strana je lakša. Navodno je mnogo lakše, a i brže, razbiti nešto nego sastavljati neke krhke deliće. Kažem, svugde je tako, ali ovde je problem što vam sistem odmaže, institucije. Sad već više nije ni kul, recimo, boriti se za ženska prava. Ženska prava? Pa o tome pričaju samo neke budale iz nevladinih organizacija, kakva ženska prava!

MILOŠ:

Uopšte više ne slušam šta priča Boris Tadić, odlučio sam da smo nas dvojica, potpuno privatno, u svađi i da mene apsolutno ne zanima šta on ima da mi kaže zato što me tretira kao idiota. Znači, ne dozvoljavam da od mene praviš idiota. S druge strane, dosadan si, ne govoriš ništa zanimljivo, niti bilo šta važno i ostavi me, molim te, na

miru, ne obraćaj mi se. Ali, vrlo slično se ponašam i kad govori ta takozvana moja opozicija, naša opozicija, kojoj sam pomogao da to bude, da postane opozicija u parlamentu. Mislim, ja sam te doveo tu ali i s tobom sam u svađi, jer hoću rezultate, što lepo reče Karla del Ponte. Mislim, ne zanima me kako ćeš, nadmudri ih. Jesi izašao na izbore, rekao si da možeš, pa sad izvoli, uradi. Ako ne možeš, nemoj molim te da me smaraš, skloni se odatle. Posle ovih lokalnih izbora glavno pitanje je hoće li Boris Tadić u koaliciju sa Tomom Nikolićem i radikalima bez zarđale kašike. Stvarno ne znam šta tu ima toliko da se pitamo, kao da odgovor ne znamo već unapred. Čovek je ušao u koaliciju pre koliko meseci sa Miloševićevim najvrednijim učenikom. Demokratska stranka je napravila vladu u kojoj su ministri Ivica, Mrka, Krka i ekipa, a mi se sad pitamo da li on hoće ili neće sa Tomom Nikolićem. Ne bi me čudilo, kad se Mira Marković vrati u zemlju, da Boris Tadić i sa njom napravi neku koaliciju, što da ne? Kad smo već kod realnosti, juče čitam da se od sad iz Prištine može direktno leteti za Njujork i meni je to super vest. Šta nije tačno u tome da je Kosovo južni sused Srbije? Taj kosovski zavet ima da se večno prenosi sa kolena na koleno, to sad oni hoće. Ono što predsednik ne zna, a ja bih voleo da ga obavestim: ovde i sada stasavaju neke totalno nove generacije koje bi u Prištinu da idu ne u rat, nego na koncert, na poslediplomske studije. On ne zna da na tom istom Kosovu živi onoliko stotina hiljada isto mladih ljudi koji, kako da kažem, nisu obavesteni o tome da im je u stvari on predsednik i ja verujem da je njima dosta smešno kad od srpskih zvaničnika čuju "naša srpska pokrajina", pa "naše Kosovo", pa... Čije, bre, vaše? O čemu vi pričate? Gde ste vi? I sad, konačno ćemo, evo, dobiti taj beli šengen, to je super vest, pogotovo za onu trećinu stanovništva što hoće da napusti zemlju. Mislim da je cela ta priča prenapucana, kao što je bilo sa Fiatom pred izbore. Dobijanje belog šengena sada je još jedan znak da Demokratska stranka u stvari vodi proevropsku politiku i nama to sad treba da bude jasno, sada ili nikad. Ali, tu se radi o nečemu drugom, o čemu je govorio Vladimir Gligorov - vize su važne zbog zaposlenja, ne zbog putovanja, i to je tačno. Zašto ja ne bih iskoristio neku letnju pauzu da radim neki sezonski posao koji je bolje plaćen u Parizu nego u Beogradu?

Sofija: Imaš 40%, pa kako neko ne kaže - daj, bre, da ovo izguramo do kraja, makar pali na 2%, ali kroz pet godina će ljudi shvatiti da smo mi uradili strašno dobru stvar, pa ćemo opet imati 40%. Ta priča da se široka podrška može zadržati samo muljanjem u prazno... Pogledajte

ministre, oni su svi u opoziciji, ja njih zovem ministri u opoziciji. Onda svaki od njih, Obradović na primer, izađe i kaže - ministarstvo obrazovanja treba, ministarstvo obrazovanja bi volelo, ministarstvo obrazovanja bi želelo... Pa, ne možeš ti ni da voliš, ni da želiš, ni da treba, ja mogu da želim, da volim i da treba, a ti moraš da radiš. I kažeš - ja ću da uradim to i to, do tada i tada. I ja te uhvatim za reč i kažem na sledećim izborima - slušaj, Obradoviću, ti to nisi uradio, hajde čao, i onda mu i njegov šef kaže isto. Ali mi imamo predsednika čija je čuvena sintagma "ja želim da verujem". Hajde, neka mi neko objasni šta to znači. Mislim da je bila u pitanju neka dodela nagrada ili stipendija Fonda Dr Zoran Đinđić, gde je Tadić održao govor. Ja sam se zaista skoncentrisala i pokušala da razumem šta je on hteo da kaže, on je pričao jedno dva minuta sigurno, ali apsolutno ništa nije rekao. Razumem da je politika između ostalog diplomatska veština i ako nešto nećete da kažete do kraja, jer nije izvesno, vi govorite uopšteno. Ja to razumem, ali ne radi on to, on ne uopštava, on je prazan. To je čovek sa ogromnim autoritetom u ovoj zemlji po svim istraživanjima, ako su ta istraživanja tačna, ali i sa ogromnom količinom vlasti. I ako on ne zna šta hoće, a ja zaista imam takav utisak, onda smo baš u velikom problemu. I mislim da je strašno opasna tendencija ovog društva da se poistovećuje sa političkom elitom i da više nema potrebu da kaže - ma čekaj, šta lupetaš, pa stvarno lupetaš, pa ja mogu da nađem tri čoveka od 25 godina koji će kvalitetnije sročiti šta je u ovom trenutku državni interes ove zemlje. Na kraju krajeva, kad slušam ta nesuvisla obrazloženja, recimo o nesvrstanim, pa mislim, nemoj da me zezaš, čoveče, kakvi nesvrstani, o čemu pričaš, pa na čemu si dobio izbore? Ništa ne radiš, ne mrdaš, sediš, a kada dođe ovaj da baci bombu, ti ideš s njim da se rukuješ. Pa, nije to predsednik...

Na kraju se dolazi do te užasne dileme da li uopšte da izlaziš na izbore ili ne, zato što su sve obesmislili. Glasanje na izborima je poslednja brana tvoje slobode kao čoveka. Ja se sećam koliko sam se radovala, ja sam na prvim izborima glasala za Borisa Tadića, dobila sam pravo glasa u avgustu i onda sam u septembru glasala za njega. A onda, prvo se osećaš strašno jedno kad ukapiraš da je taj čovek uradio sve suprotno od onoga što si od njega očekivala ili očekivao, ono sa Koštunicom i te priče oko Kosova itd. Prvo se osećaš jedno i osećaš potrebu da ga kazniš, onda na sledećim izborima ne glasaš za njega, ali to ne вреди. Sve što se tiče države je potpuno besmisleno, ali mislim da je poslednja stvar koju treba da pomislimo je da je naš život besmislen. Koliko je jedno da te neko izneveri, uradi nešto potpuno

drugo od onoga što je obećao, još je jasnije da te taj isti ubedi da tvoj život zavisi od njega. To može samo da me nervira, i onda prestanem da gledam televiziju i pratim sve to, imam neki svoj svet i mogu u njemu da živim, ali bih volela da mogu da pomognem ovoj zemlji makar malo. Mislim, ja bih volela, ali ona mi ne da. I znam puno ljudi koji bi hteli ovoj zemlji da pomognu, ali ona jednostavno to odbija. Na kraju krajeva, povodom priče o generacijama koje dolaze, mislim da bi i omladina političkih stranaka trebalo da se vrlo dobro zamisle i da upravo razmišljaju o tome da je njihova dužnost da budu bolji od svojih lidera. Većina političkih stranaka u Srbiji je autoritarna, što znači da takve stranke ne mogu da stvore demokratsko društvo, zato mislim da bi neka revolucija unutar političkih stranaka bila jako korisna, a na kraju krajeva, ne znam ni zašto bi moja generacija nekom bila pretnja ili opasnost? Mislim da je to opet jedna vrsta gluposti i da ćemo mi biti bolji ako smo podanici. Ako smo podanici, možemo ili da pobegnemo odavde ili da propadnemo u potpunosti, a da sa nama propadne i ova zemlja.

STEVAN:

Znali smo mi da nećemo ići napred, a oko nas samo cveće i proleće, znali smo da će da bude jako teško, ali smo znali da će zaista da se ide, da će neko da vuče i da će svaki rad u tom sistemu zaista da donosi rezultate. To nije bila laž, zaista se jeste išlo napred, a Zoran Đinđić sâm prvi je govorio o tome da to nije lak put. Reč reforma se sada jako retko koristi. Pretpostavljam ovi na vlasti misle da to plaši ljude, znate, vi ne smete da kažete nekome u lice da je lenj ili da je problem što mnogo spava a malo radi, to nisu popularne stvari, to nisu stvari koje donose pobjedu na izborima. Zoran Đinđić je između ostalog bar 15 puta rekao kako će sigurno da izgubi sledeće izbore, kako prosto ne postoji šansa sa toliko nepopularnih poteza da dobije sledeće izbore. Ali, ne mora to da bude nužno konkretno Zoran Đinđić, njega stalno pominjemo jer je jedini simbol promena koje smo želeli da napravimo. Puno ljudi kaže da pravimo idola od Zorana Đinđića. Pazite, Zoran Đinđić je prvi, što se tiče modela komunikacije sa ljudima, uveo je jedan potpuno neformalan odnos sa velikom dozom humora, a humor uništava autoritativnost. Uveo je konačno neku normalizaciju posle one stravične forme zvaničnosti iza čega se krilo trista zala kao u vreme Miloševića. Pa, pogledajte Koštunicu, on drugačije ne zna da priča. Tako da su te lažne, to je konstrukcija, oni iz svoje perspektive, iz svog modela, iz svog svetonazora optužuju nas, za

nešto što zapravo oni rade. To možete da radite sa Miloševićem, možete da radite sa Šešeljem, možete da radite sa Koštunicom, ali ne možete da radite sa Đinđićem, jer kroz to konstantno pominjanje Đinđića pominje se ideja liberalne demokratije u najširem smislu reči, a Đinđić je bio njen nosilac.

Mislim da apsolutno ne postoji opasnost da se ovde formira kult Zorana Đinđića i ne verujem da je bilo koji zločin počinjen u ime Zorana Đinđića. Latinka Perović recimo stalno pominje - da živimo oko 1800. godine, krajem 19. veka, mi bismo onda pominjali Milana Piroćanca i kneza Mihaila. Znate, Kemal paša Ataturk je bio nosilac ideje koja je Tursku prevela iz srednjovekovnog feudalnog užasa u jednu skoro evropsku zemlju. I vi imate tu paradoksalnu situaciju da se premijer Erdogan, koji je u stvari islamista, jako slabo skriva iza ideja sekularizma i demokratije. Njegove ćerke studiraju u Americi zato što tamo smeju da nose feredže. Znači, nije pitanje feredža, pitanje je zaštita osnovnih principa sekularnog društva. Posebno sam osetljiv kad se Turska pomene, jer je tamo sprovedena jedna od najtemeljnijih reformi. Uvek možete da kažete - ej, ljudi, ali ako je u Turskoj, koja je bila toliko zaostala u svakom smislu da uopšte ne znaš kako je funkcionisala, ako je tu jedan čovek uspeo da napravi toliko suštinsku reformu, pa zašto to kod nas ne ide? Možete misliti kako je izgledalo recimo staviti žene u parlament u to vreme. Ili, ako mi neko kaže da ljudi nisu jednostavno bolje živeli zbog svega što je on uradio, hajde, otvoren sam za predlog, voleo bih da čujem za bolje rešenje.

SOFIJA:

Vi nekako osećate koliko možete i da pretrčite i da preplivate i koliko vama treba da biste se osećali kao čovek. I ja se zaista ne osećam kao čovek u tom smislu da ne mogu da napravim neki plan i da nešto ostvarim. Nije da ja nisam za bolje, ja imam osećaj da jesam, a mislim da je moj osećaj mnogo važniji nego onog ko mi pruža koliko sam ja zaslužila. Ja ne tražim to pokroviteljstvo, ne tražim ni pare, ni posao, ništa, samo nemoj da me mučiš, nemoj da mi otežavaš život. Vi ovu zemlju možete da pređete za pet sati od Subotice do administrativne granice, nije ovo Kina, ovo je jedna kutijica u kojoj može da se ušuška. Kao kad sredite stan pa znate gde šta stoji i obrišete prašinu pa sednete, udahnute punim plućima i kažete - jao, što mi je lepo u mom stanu! Mislim da to može da se uradi sa ovom državom, jer je toliko mala i na dobrom geografskom i svakom drugom položaju. Mi imamo

sve mogućnosti, imali smo i svo vreme ovog sveta, ali smo ga već dosta potrošili. Znači, mi možemo tu našu zemljicu da sredimo i da budemo nekako zadovoljni sobom. Ne moramo da budemo veliki da bismo bili srećni. Ja bih bila srećna i kad bih videla da se grade putevi, a da se niko u njih ne ugrađuje. Eto, ja sam i pored svega optimista i kažem da ne smemo kapitulirati, stvarno ne smemo, jer ćemo biti jadni sami pred sobom.

STEVAN

STEVAN:

Veliki problem je to što na Zapadu nisu više naročito zainteresovani za ovo područje i što oni prihvataju naše laži i njima je to okej. Dođe Hilari Klinton i kaže - što se mene tiče, Srbija saraduje sa Hagom. To je ultimativni argument, stvarno je smešno da posle toga kažete - ali, ne saradujemo. Svima nama je super što će da dođe beli šengen, a znate šta je čudno? Što se niko ne oseća tako. Mislim da je kao i kod većine stvari u pitanju kvalitet samog procesa, sam proces je ponekad bitniji od krajnjeg rezultata. Da, naravno, beskrajno je važan rezultat i za početak je najvažnije to da stvarno budemo stavljeni na tu belu listu, ali mislim da proces koji je doveo do toga nije proces koji će da osvesti one razloge zbog kojih mi nismo već sada na beloj šengen listi. Mislim da je to zauvek ispuštena prilika i zbog toga sam tužan, jer mislim da mi nećemo ponovo imati takvu priliku, sve je sada stavljeno u sistem štapa i šargarepe, što će nas naterati da se preispitamo i da vidimo šta se to zapravo dešavalo. A plašim se da su to neke stvari koje, istina, ne moramo sad da otvaramo i da se bavimo njima, ali će da ostanu na teret nekim budućim generacijama. Ovo stvarno nije prazna priča. Pogledajte Čitača, i knjigu i film Stivena Doldrija. Mislim da je jako lepo prikazan put koji prelazi glavni junak od nulte tačke do nekog stepena razumevanja onoga što se dešavalo u vreme nacizma. Slično je kod nas povodom ovog prelaznog sporazuma, kao, Holandija ne da. To je i u našem interesu koliko je u interesu Holandije.

Mislim, vrlo je teško pričati o takvim stvarima, jer možda je u našem interesu da se sporazum odmah odmrzne i možda je ovo sve stvarno prazna priča što ja mlatim ovde, ali prosto nisam siguran. A već ta sumnja koju imamo je dovoljno opasna i dovoljno su krupne stvari u pitanju, da zastanemo i da se zapitamo zbog čega je zaista tako.

MILOŠ:

Šta, kao, Zoran, šta u vezi sa njim? Evo, na primer, šta u vezi sa Zoranom: čitao sam u novinama da Ljubiša Buha, a svi znamo ko je on, počinje da gradi puteve po Srbiji. Čak sam čuo, ne znam da li je tačno, možda nisam dobro shvatio, da hoće nešto i da pokloni tu oko Koridora 10, gde put treba da prođe. On je ponovo otvorio firmu koja se isto zove, Defence road. Druga stvar, Milorad Bracanović je na sopstveni zahtev pušten pre vremena na slobodu, a Nata Mesarović, onda sudija na suđenju Zoranovim ubicama, a danas vršilac dužnosti predsednice Vrhovnog suda, kaže da sudije koje su Bracanovića pustile na slobodu neće biti razrešene i da je ta odluka konačna. Međutim, ona kaže još nešto - da postupka za utvrđivanje političke pozadine ubistva nije bilo, jer je sud bio vezan optužnicom Specijalnog tužilaštva. Nismo mogli tokom suđenja da sprovodimo istragu za krivično delo koje se nikome ne stavlja na teret. Zašto to nikome nije stavljeno na teret, kaže Nata Mesarović, to nije pitanje za mene nego za nekog drugog. Ja sad odmah znam ko je taj neko drugi koji će da nam odgovori na ova pitanja i evo, podsećam na samo jedan deo završne reči advokata Srđe Popovića u tom procesu. Kaže: "Sud je odbio da izvede dokaze na činjenice takozvane političke pozadine sa obrazloženjem da je već ranije saslušao veliki broj svedoka iz javnog i političkog života Srbije, upravo na okolnosti sa kojih političkih pozicija se delovalo na JSO. Sam sud je rekao na osnovu svedočenja Dušana Mihajlovića, Vladimira Popovića, Čedomira Jovanovića, Gorana Petrovića, Zorana Janjuševića: 'Smatramo da su politički motivi i politička pozadina delovanja ove kriminalne grupe za sada dovoljno rasvetljeni.'" Sudsko veće kojem je predsedavala ta ista Nata Mesarović, koja je zbog toga avanzovala u službi, odbilo je, to svi znamo, da pozove glavne svedoke, Koštunicu, Jočića, Bulatovića, Tijanića. Opet imamo taj trend da politička pozadina nije važna, pusti sad to, šta se vi više pitate o tome, čovek je ubijen, šta hoćete više s tim... Mislím, sve dok o tome ćutimo, prećutno se slažemo da je kontrarevolucija izvedena 12. marta uspela, mi joj dajemo legitimitet. Ono što je najtužnije, sad će onaj koji je poručivao da kad vidimo Zorana Đinđića da mu kažemo da je i Tito pred smrt imao problema sa nogom, e, sad će on da uđe u topli pomiriteljski zagrljaj formalnog naslednika Zorana Đinđića.

Neću da mislim na to što je vrlo realno i moguće, da će taj isti čovek, kad Borisu Tadiću prestane mandat, da bude naš novi predsednik. Ja ne želim da se ime Zoran Đinđić zaboravi i, pošto ga se njegova

stranka ne seća, pošto ga se njegovi samoproklamovani naslednici ne sećaju, evo, ja sam izdvojio kratko neke citate podsećanje na to šta je govorio Zoran Đinđić, ubijeni premijer neke drugačije Srbije. On kaže: "Ne možemo da kažemo samo: radnici su dužni da proizvode automobile po evropskim standardima, a političari mogu da budu po afroazijskim standardima. Bolje nam je da imamo jedan realističan ustavni okvir koji može da reguliše realnost u kojoj se nalazimo, nego da imamo skup lepih ideja, principijelnih stavova, dobrih vizija koje će ostati jedna od karika neuspešne ustavne istorije u proteklih sto godina. Ne može da se promeni Srbija, a da mi ostanemo nepromenjeni. Da bi se promenila Srbija svako od nas mora da se promeni u pristupu problemima, u svom mentalitetu, u svojim radnim navikama, jer Srbija, to je zbir svih nas." Do skoro je jedan od poslanika Demokratske stranke, inače bivši Otporaš, u skupštinu uvek sa sobom nosio laptop na kome je zalepljena slika Zorana Đinđića i onaj slogan "sledimo viziju". E, ja mislim da Demokratska stranka treba da prepravi i taj slogan i samo drugačije da akcentuje tu prvu reč, to treba da zvuči "slēdimo viziju", jer oni to zapravo i rade. Oni jednu po jednu viziju Srbije za koju je taj isti Zoran Đinđić dao svoj život stavljaju pod led, oni to ne sprovode, oni to lede. Sve će te ideje tako pod tim ledom, izgleda da čekaju neka bolja vremena kad njih takvih, a bogami i nas ovakvih, više ne bude. I šta nas čeka najesen? To je pitanje. Ja se nadam nekom ozbiljnom otporu ovoj gluposti i ozbiljnom protestu protiv gluposti. Ili to, ili da lepo svi na rever stavimo bedž na kojem piše "ja sam budala jer sam se predao, jer sam im dozvolio".

(The White Stripes - Seven Nation Army)

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Sofiju, Miloša i Stevana. Oni su birali i muziku koju ste čuli. A na kraju današnjeg Peščanika govori Petar Luković.

PETAR LUKOVIĆ:

Nemam baš nekog uverenja da ćemo na kraju čuti konkretno da je taj i taj novinar osuđen od strane toga i toga. Međutim, od svega toga postoji kolateralna korist, a to je sama činjenica da je ta tema ponovo u fokusu. Ljudi hteli ne hteli moraju da se prisećaju kako je to izgledalo sedam, osam, devet sati gledati dnevnik, dnevnikov dodatak, dete dnevnikovog dodatka, unuku dnevnikovog dodatka do

četiri ujutru. Ti dnevnicu su trajali duže nego što je Titanik tonuo. Ali, to su bile toliko strašne stvari bile već u onom trenutku kad se to dešavalo da je gomila ljudi bila u to vreme konsternirana činjenicom da se to pojavljivalo na televiziji. Znaš, kad se pojavi u dnevniku RTS-a Rada Đokić, dopisnica iz Sarajeva, koja kaže da čudovišni Muslimani Srbe bacaju u kaveze sa lavovima, a da celom operacijom rukovodi Davorin Popović iz Indeksa - tu zastaje i dah i pamet, zastaje sve i onda kažeš sebi - pa, čekaj, koja je to gornja granica ludila u ratu, u propagandi, u ljubavi prema naciji, ljubavi prema srpstvu, ljubavi prema Radovanu Karadžiću? Čega smo se sve naslušali, šta smo sve videli, od nošenja lobanja, moštiju, do čuvenih izjava... Sećam se dan-danas, znaš, Krste Bjelića na televiziji koji među nekim nesrećnim izbeglicama koje su ostale bez ičega uhvati neku babu i pita - majko, je l' bilo klanja? Pa se sećam onog legendarnog priloga iz Banjaluke koji je radio neki Vlada Slijepčević, o onom oklopnom vozu, sećaš se, iz Krajine kome nisu trebale čak ni šine, jebote, znači, voz je ne znam kako išao, svetosavskim nebom je išao. Dakle, oklopni voz kome ne trebaju šine i oni kao tajno šuškuju, neće glasno da kažu, oni imaju atomsku bombu, hidrogensku bombu, to je neka vrsta nepoznatog srpskog goriva koje se utiče u njega ili se usisava, isisava, šta već. Gledaš sve to i počneš da se smeješ, a ljudi oko tebe mrtvi ozbiljni, kažu - pa, jebaćemo im majku, vidiš, sad imamo i voz. To je bilo neverovatno vreme. U Glasu javnosti 1993. godine pojavi se priča da je neki Srbin gore na Palama, gde će nego na Palama, dešifrovao tajnu koja već 21 vek muči civilizaciju, a to je perpetuum mobile. Dakle, imamo perpetuum mobile i proizvodnja počinje na Palama i oni kažu - ma, ko vas jebe sve i vašu naftu, naši tenkovi će sad perpetuum mobile. Oduševljene priče, pa pisma raspoloženih snaša i koje kažu - jao, znala sam, godinama sam sanjala da neki Srbin nađe perpetuum mobile. Ako tebi sad to izgleda kao razulareni, mahniti vic - ne, u to je verovao ogroman broj ljudi. Što su bile veće laži, više se verovalo, ljudi nisu verovali u malu laž. I to je suština rata koji je bio kod nas, koju su novinari, ti o kojima govorimo, provalili. Dakle, sitna laž ne prolazi, ali velika laž prolazi fenomenalno. A zašto prolazi? Zato što čovek kaže - pa, ne bi toliko valjda lagali, ovo je toliko strašno da ne može to niko da slaže.

Medijska scena u Srbiji, kad uzmeš Večernje novosti, Politiku, Politiku ekspres, Televiziju Beograd, Televiziju Novi Sad, to je bilo irealno. Novosti su 93. ili 94. godine uzele sliku Uroša Predića, dete koje plače na grobu, stavili je na naslovnu i napisale potresnu priču o

nekom dečaku koji je ostao bez roditelja, koga su ubile ustaše, tužni dečak je došao na grob i tu plače. Mislim, slika Uroša Predića, aman! Misliš da je neko od čitalaca Večernjih novosti primetio da je u pitanju Uroš Predić? Who the fuck is Uroš Predić? Niti znaju Uroša Predića, niti znaju sliku, pojma nemaju, vide da je to super, savršeno. Pazi, to nekom da pričaš danas, to stvarno izgleda kao Monti Pajton na srpski način, ali to je period koji smo mi preživeli. Tamo 91-92. godine, kad smo gledali dnevnik 7-8 sati i nikog nismo zaklali posle tog dnevnika, govorili smo sami sebi - super sam, nisam obukao uniformu JNA, ili nisam stavio četničku šubaru, nisam nikog zaklao, fenomenalno, uspeo sam da preživim još jedan dan. Danas kad govorim o ratnim zločincima, ja ne govorim samo o bukvalnom pozivu da se kolje i ubija, već o jednom fenomenalnom, apsolutno kreativnom stvaranju atmosfere straha i mržnje. Svakog dana sam dodavao po jedan sloj, kao kad rascepiš neku planinu pa vidiš one slojeve onako od pre hiljadu godina. Tako smo u to vreme svaki dan imali jedan sloj ludila, pa novi sloj mržnje, pa onda dođe Milijana Baletić sa crnogorskog ratišta, pornografija u krvi, utegnuta, sise, Crnogorci neobrijani, oznojani, gađaju Dubrovnik, neki brodovi, ljuljaju neko tele... Mislim, orgije. Pa, u Novom Sadu emisija koju vodi Marko Keković, pa Spomenka Jović, pa Komrakov... Je l' se sećate vi svih tih ljudi koji su prošli? Govorim samo o televiziji, da ne govorim o novinama. To su bile najstrašnije, najludačkije, najgore priče koje je Evropa zapamtila verovatno u poslednjih 50 godina. I to je danas sve zakopano, a ti isti ljudi koji su to radili ili su danas u penziji ili su, kako da ti kažem, još uvek na tim funkcijama, ili su u Politici ili su u Novostima ili po nekim medijima. Milijana Baletić pobeđuje u emisiji Piramida glasovima gledalaca, piše ne znam da li u Pravdi ili Kuriru. Slobodan Jovanović, glavni urednik Politike ekspres, čovek koji je postao sinonim za tu vrstu novinarstva 90-ih godina, evo sad piše u nekom tabloidu, da li se zove Grom, ne znam. Mila Štula svake nedelje na TV Košavi. Mislim, oni su svi tu među nama, i po njima mi smo ti koji treba da se stidimo jer podsećamo na to šta su radili, ponovo unosimo raskole, baš sad kad ulazimo u Evropu. Uvek čujemo to "ali baš u ovom trenutku", pa, nikad nije trenutak ni za šta. Mislim da je sama inicijativa tužilaštva za pohvalu, moram da kažem, to je jedan politički hrabar potez u današnje vreme, makar od njega ne bilo ništa. Apsolutno je super kad čujem da se neko usrao od straha zbog toga, divno mi je kad čujem da pola UNS-a živi u strahu.

Je l' se sećate kad je Filaret vadio lobanju pa pokazivao, kako su svi bili užasnuti, pa koliko je dobrovoljaca krenulo vođeno slikom iz prethodnog televizijskog dnevnika? Ti si u svojoj emisiji imala stotine takvih priča. Je l' se sećate Beograda kad su bili dobrovoljci Vojislava Šešelja na sve strane? Je l' se sećate autobusa koji su odavde išli za Srebrenicu 11. jula 1995? Naravno da mogu da razumem da je to nekome ko danas ima 18-19 godina, i ko je nacista i ko je fašista i ko misli da je patriota, sve to simpatično, super, to je Srbija, yes - može tako da misli, zato što ne zna. Mislim, šta imaš u tom mozgu, jer ne znaš ništa šta je bilo, jer nemaš pojma šta je bilo. Ta propast se desila u tim godinama, od 1991. do 1995, tih pet godina je uništilo sve ono što je postojalo i trebaće nam sad 30-40 godina da se izvučemo iz tog blata. A to blato vučemo iz dana u dan. Kad čitamo neke sajtove i novine, Novu srpsku fašističku misao, neke nedeljnike, tabloide, Pečat i ostalo - to su sve danas, bre, potpuno isti argumenti kao i onda. U ovim godinama ponovo čitam iste stvari, sve ono što su 90-ih godina izgovorili Dobrica Ćosić, Radovan Karadžić, Smilja Avramov i ne znam, to je sve isto. Oni genocid, mi fenomenalni, ovi ubilački, mi dostojanstveni, oni robovlasnički, mi slobodni, oni niski, mi visoki, oni bez mozga, a mi - svako od nas Tesla. Jebote, pa okej, voliš, ali zaustavi se, stani malo, stani! U koga imaju posle svega najviše poverenja? U crkvu i u vojsku. Pa je l' ima nešto treće? Strašno bih voleo da živim u nekoj zemlji u kojoj kažu da imaju poverenja recimo u univerzitet. Ne, nego u crkvu, a znamo dobro kakvih je skandala sve bilo u crkvi.

Da li postoji neki skandal koji se nije desio u vojsci? Od ubistva, krađe, pljačke, opreme, prodaje, tendera, satelita... Moraš da budeš debil, dupli debil, debil na kub, da kažeš da u te dve institucije imaš najveće poverenje. Ako je stvarno tako, ajmo da zatvorimo radnju, da kažemo da država više ne postoji. Istovremeno sa tom anketom imaš anketu u kojoj 1% građana u Srbiji ima poverenje u premijera vlade - pazi, 1%. Imajući ovoliki broj prijatelja, ja sam siguran da imam 2% u ovoj zemlji, ti imaš sigurno 2,5%. Jedan odsto poverenja, pa to znači - samo tvoja familija, eventualno komšiluk i možda poneki ministar. To su ta naša merila.

Kad god se učini mali pokušaj da se nešto raščisti sa prošlošću, odmah se javi bulumenta s druge strane. Ljiljana Smajlović Ugrica u Utisku nedelje, pa u jednom tekstu, pa juče ili danas u Vremenu. Ona se ni ne ponaša kao predsednica UNS-a, ona se ponaša kao majka zaštitnica

svoje dece. Ona sa njima deli njihovu bol, njihov strah, njihovu tugu, govori o tome kako je to sada potpuno besmislena stvar. Zašto je besmislena, izvini? Po čemu je novinar kao takav drukčiji od bilo kog građanina ove zemlje? Ako bilo koji građanin ove zemlje učini krivično delo, on ide pred sud i u zatvor, zašto to ne bi važno za novinara? Zašto za njih samo važi sud profesije? Što bi rekao moj kolega Andrej Nikolaidis koji je pisao tekst u e-Novinama, šta bi to značilo, da ratnim zločincima sude samo njihova udruženja? Recimo udruženje nezavisnih koljača da sudi svojim zločincima, ili udruženje snajperista Sveti Vid da sudi snajperistima? Kako profesija da sudi? Napravio si krivično delo, izazvao si zločin, šta sad profesija da ti kaže - nemoj sledeći put, daćemo ti opomenu, izbacićemo te iz UNS-a, ili šta? Kakve veze profesija ima s tim? Neki mesar napravi zločin, a oni kažu - ne damo mesara da ide pred sud nego će mesari Beograda njemu da izreknu disciplinsku meru, ne može da prodaje meso sledećih mesec dana zato što je zaklao nekog? Mislim, nemoj da novinare izdižemo, novinari su apsolutno isto što i bilo koja druga profesija. Bolje da je Smajlovička govorila o tome koga bi Udruženje trebalo da prima, koji bi profesionalni uzusi trebali da važe za te ljude. Hoće ona da mi kaže da su oni poštovali sva ta pravila? Hoće da kaže da su bili fantastični profesionalci, da su samo izveštavali šta su videli? Je l' videla Rada Đokić da su bacali Srbe lavovima? Zanimljivo je da imamo Ljilju Smajlović kao perjanicu tog pokreta otpora tužilaštvu. Onda se, naravno, među prvima javio Slobodan Antonić, to je principijelno, po njemu je štampa slobodna da sve napiše, sloboda iznad svega. Dakle, ovaj ima pravo da izmišlja, ima pravo da poziva, ima sve pravo, samo ne sme da napiše, po Antoniću, "hajde da ubijemo nekog". To niko nije rekao nikada, niko nije bio toliko lud da kaže tako nešto, nego su napravili sve da drugi kolju u njihovo ime, nema potrebe da oni prljaju ruke.

Onda imamo Zoricu Tomić, jednu od sestara Mojsilović, koja je danas sociolog kulture ili kulturni sociolog, jebem ga, nešto jeste. Napisala u Blicu kratak tekst po imenu Bruka. Bruka se odnosi uopšte na ovu ideju da se danas takvo pitanje poteže i da se unose opet nemiri u društvo koje je pomireno deklaracijom o pomirenju, bla-bla-bla. Last but not least je, naravno, Miroslav Lazanski, koji je pokušao da bude duhovit i rekao je, kao, ha-ha-ha. Miroslav Lazanski koji je u vreme vukovarskih operacija savetovao da vojska ne gađa Vukovar artiljerijom nego da se napravi obroč oko grada, pa da se ljudi izgledne, da svi poumiru, da nađemo najhumaniji način, da ne rušimo

nego da samo ljudi poumiru. 1991. godine grupa penzionera je negde tamo kod rezervoara na Košutnjaku iz zasede zaskočila dvojicu stranaca, vezali ih za drvo i zvali miliciju da su ih oteli. Ispostavilo se da su tu dvojicu stranaca danima pratili, jer su ovi prolazili kroz šumu u Košutnjaku i nešto beležili. Penzioneri, koji su čitali sve moguće novine, gledali televiziju, odmah su shvatili o čemu se radi. To su stranci koji su došli da stave otrov u rezervoar i tako pobiju pola Beograda, uključujući i te nesrećne penzionere, i onda su se rešili na jedan vid oružane borbe, da pokokaju ove Amerikance. Došla i milicija i ispostavi se da su to ljudi iz dve ambasade koji su obeležavali stazu za tradicionalni diplomatski kros koji se tu održavao svake godine. Pazi, svako je video neprijatelja na svakom mestu, to je bilo to društvo. U Novostima se sećam i dan danas jedne rubrike iz '91. godine, valjda, u naslovu je pisalo Zaklan sveštenik, u podnaslovu je pisalo da je sveštenik teško ranjen, a na kraju te rubrike sveštenik je dao izjavu za Večernje novosti. Misliš da je neko primetio, urednik, novinar, da je nešto kontradiktorno, od mrtvog do živog, teško ranjen u sredini, je l' bio neki problem oko toga? Ma jok, bre, stavi gore naslov samo Zaklan sveštenik, ko će to dole da čita, a i ako čita, pa šta, oživeo. Srbin, može mu se. Kad bih ja sad skupio sto tih vesti i objavio u svetu to bi bio bestseller, pitali bi - čekaj, jebote, je l' to stvarno objavljeno? Pa, stvarno, i ljudi su verovali? Verovali. Pa, koja je to zemlja? Srbija, brate, vrh, brate.

Te godine su oblikovale kulturni model i mozgovni model i model ekonomije, model vlasti, model života koji danas imamo, to je sve produkt toga. Ljudi su do 1987. godine bili drukčiji, drukčije su se ponašali u ovoj zemlji od ovih ljudi koji danas žive ovde. Jednog će dana antropolozi to verovatno da utvrde, da je tih 4-5 godina bilo potpuno šokantno u razvoju stanovništva ovde. To su kao neki potpuno drugi ljudi, čak su i oni koje si znao nekako poludeli, u međuvremenu su dobili potpuno druge osobine. Kad vidiš tu masu koja će sve da ti veruje - samo mu obećaj, obećaj mu ludilo, pljačku, nacionalni ponos, široke granice, Srbija do Beča, jebote, pretnje, bombardovaćemo Rim, Srbija do Tokija. Ozbiljno, why not? Šta, do Rusije samo skokneš, pa nije to neki veliki problem. Je l' se sećaš da je Milošević predlagao konfederaciju sa Grčkom, a to što je između nas Makedonija, jebeš Makedoniju. Šta je sledeći korak u tom ludilu, udruživanje sa kojim zemljama? Sa Iranom? Zašto ne, konfederacija na daljinu, može, dopisni član iranske federacije, može i to.

Znaš zašto je taj period značajan? Zato što su mediji bili motor svega toga, bez medija je to bilo apsolutno nemoguće uraditi. Ne bi bilo toliko mržnje da nije bilo medija, ne bi toliko ljudi poginulo da nije bilo medija. Kako je lako napraviti zlo, fantastično. To je osećanje koje sam svih godina imao. Ako njih desetak ne može da spava danas, to mi je veliko zadovoljstvo. Nemam nikakav način naslade prema tim ljudima koje ne volim. Da li ih mrzim - da, da li im želim zlo - da, da li bih se radovao kad bi neko umro - da, radovao sam se kad je umro Krste Bjelić, mogu da kažem, da. Nikog mi od tih skotova nije žao. Taj Krste Bjelić, pa taj šta je uradio u svojoj kratkoj karijeri, pa Gebels bi mu se divio. Taj jezik koji su oni forsirali u to vreme, ustaše, drogirani, crnokošuljaši, sve to je ostalo u jeziku, svađi, mržnji. Svako malo Vuk Jeremić nešto popizdi na Hrvate, pa Vuk Jeremić poludi na Bosance... Mislim, dosadno mi je da čitam Jeremićeve priče - nećemo pritiske čekajući presudu itd. Ne mogu to da čitam. Ali stalno imaš tu priču o tom Kosovu i to je šamanska mantra u kojoj imaš tri ludaka koji samo viču "Kosovo, Kosovo!". Pa, gledaj, jebote, u kakvoj zemlji živimo. Nikad nisam živeo u ovako bezličnoj zemlji, između vlasti i opozicije, izuzimajući naravno LDP, ono ostalo ne znaš ko je gori. Zamisli, opozicija u kojoj su stari radikali, novi radikali i Velja Ilić i Koštunica, a ovde imaš Tadića, Jeremića, Šutanovca, magnate - ludilo od države.

Mislim, ova vlast povremeno jeste proevropska. Ovo obećanje o belom šengenu, mislim, stvarno mi se i beli i crni i šengen popeo na onu stvar, veruj mi, šest godina slušam Đelića - evo, samo što nismo, samo što ga nismo dobili, evo, sutra ćemo... Između Đelića koji je jurio beli šengen i Ljajića koji juri Mladića nikakve razlike nema, njih dvojica su kao braća od iste matere, evo, samo što nismo, evo, sledećeg meseca, nikad mu nismo bili bliže, evo, na dohvat smo ruke. Da li postoji neki način da se čuje moja molba, lična: nemoj, Ljajiću, sledeća tri meseca ništa da kažeš, beži, kad te molim, ne pominji Mladića. Kako ozbiljno da shvatim kad Ljajić mrtav ozbiljan kaže - samo što ga nismo uhvatili? Pa, jebo te bog, hajde uhvati mene, uhvati bilo koga, nemoj me zajebavati! Pitaj Đelića kako je on uhvatio šengen, dogovorite se, imamo dva hvatača u vladi, dva bacača, kao da imamo američki bejzbol, jebote. Mislim da gledaoci masovno udaraju glavom u zid kad ga čuju, evo, dao bih mu neke pare samo da ne priča. Sad sam nešto čuo da Palma priča. Ne znam šta priča, ali šta god da priča Palma, to mi izgleda ludački. Bio sam sad, prvi put me neko pozvao, na nekom diplomatskom prijemu, posle sedam godina, a prve tri osobe koje sam video kad sam ulazio, Vučić, posle toga Nikolić i razdrljeni Palma, mislim da je bio u potrazi za nekom hranom, ili je po

onom dvorištu tražio neku životinju za zoološki vrt. Dovoljno mi je bilo njih trojicu da vidim, to su, dakle, sad proevropske snage. Onda sam nekome rekao da se ponašaju kao da su prvi put ovde, a taj mi odgovor - ma, jok bre, to dolazi stalno, starosedeooci, sve znaju, tu nema frke nikakve.

Imam novi princip sad, sad ih ubijam zvukom. Kad se pojave na televiziji, odmah isključujem. Recimo, prošle nedelje sam se zajebao pa sam slušao šta je govorio stariji Krkobabić, i onda kažem sebi - pa čekaj, Lukoviću, jesi ti normalan, šta slušaš to, gasi, bre. Mislim, šta me interesuje šta ima Tadić da kaže, uopšte me ne interesuje. Svejedno da li je bio u Valjevu na folklornoj večeri ili je bio u Ujedinjenim nacijama. Što bi me interesovalo šta će da kaže Slavica Đukić-Dejanović, ali život je čudo, što bi rekao Kusturica, pa kad ja neću da čujem šta kaže Slavica Đukić-Dejanović onda mi neko dojavu. Kaže, danas je ona u skupštini rekla da će svojim autoritetom, koji je inače ogroman i poznat po svetu, učiniti sve da Đavolja varoš postane osmo čudo sveta. Ne bi me začudilo da Skupština Srbije donese zakon kojim proglašava da je to osmo svetsko čudo. Ako mi proglasimo, tačka i gotovo. Čime se mi bavimo...

Pošto nisam bio gost u emisiji jedno četiri-pet meseci, šta je obeležilo to vreme? Masovna iskopavanja u Srbiji, neki put tražiš Dražu, a nađeš mamuta, mislim, voleli bi ljudi da su tražili mamuta a našli Dražu, ali jebiga, nismo takve sreće. Nijedan dan bez Draže za Večernje novosti i Politiku. U Politici prošle nedelje velika reportaža, čitava Ivanjica živi u strepnji koja je dublja od nade da će biti pronađen Dražin grob, da će njegovi ostaci biti preneti u njegovu grobnicu u Ivanjici i da će to postati neka turistička meka, gde će svi četnici ovog sveta dolaziti da se poklone kostima, ne mamutovim, nego Dražinim. To je njihova turistička nada. Pa, je l' ima Ivanjica nešto drugo, pizda mu materina, sem Draže? Mislim da Vuk Drašković ima puno razloga da likuje, znaš, kad se on pojavi na televiziji, kad on kaže - e, da nisu ubili Dražu i da je Draža pobedio danas bismo bili daleko u Evropskoj uniji. Znači, ubili smo Dražu i time smo sasekli svaku mogućnost da ikad odemo u Evropsku uniju. Pazi, Draža, cela ona bivša Jugoslavija, obožavali su ga svi. Odbijam uopšte mogućnost da sam pogrešno učio istoriju. Šta je priča o zločinima, može '45. godina, ali 1990. godine ne. Tu vidiš šizofrenost ove vlasti, ona će istovremeno da podrži i Vukčevića i tužioca i Večernje novosti, kao što podržava, jednako voli i uživa navodno i u Exitu i u Guči, i u Evropi i u

Kosovu, i u Iranu i u Švedskoj, mislim, i narodnjaci i rokenrol, to sve može, sve može. Ko se danas seća da je Vučelić bio direktor televizije Novi Sad u njenom najgorem periodu? Ne, on je danas vlasnik Pečata, marksista, pazi, marksista, on se slika sa cigarom, iza njega, Če Gevara ili Marks, on je levičar.

Imaš crkvu, pa narodnjake, pa splavove, pa mobilne, pa džipove, kladionice, pa SMS, pa okreni 888 i dobićeš pare... Mislim, samo konj radi, ideja ovog društva je da samo konji rade. I to ti je produkt tog svega što je bilo. Kad govorimo o tom ratu, njemu su u međuvremenu otpali neki točkovi, ali on taljiga i dalje. Kad se jednog dana vrati Republika Srpska Krajina, kad se jednog dana vrati naša srpska Crna Gora, pa mi kad budemo uzeli Kosovo... To je operisano od bilo kakve vrste normalnog razgovora, to sve suza suzu stiže, to je sve jad, čemer, kletva, tuga, bol, patetika do neba i natrag. To ih bol proždire svakog sekunda kad pogledaju na mapu. Sve se bojim da je tako, sve se bojim da su svi patriote, stvarno toliko brinu o tome, svi su odustali od svojih poslova, svi žive kao pustinjaci i pozdravljaju se - vidimo se sledeće godine u Prištini, aha. To je vrsta nezapamćenog licemerja, biti pre podne patriota, a po podne organizovani kriminalac ili obratno, svejedno. Biti zagovornik evrointegracija do 10 ujutru, a od 11 do 12 jebe majku svima. Stvarno, mislim da je odlična ideja koju sam usvojio nedavno, uopšte više ne razmišljam o budućnosti, nijednog sekunda poslednjih godinu dana nisam pomislio o nekoj ideji kako će Srbija izgledati za godinu-dve. Ne interesuje me, ni zemlja, ni narod, ni građani. Niko ne brine o meni, ne brinem ni ja ni o kome. Ravnodušno gledam autobuse koji se raspadaju, penzionere koji kupuju Kurir i uživaju, taksiste na čijim tablama je postavljeno hiljadu i pet stotina ikona, svi mogući radikali, svi mogući koljači. Čak sam postao ravnodušan i na Mladana Dinkića. Samoubistvo uvek ostaje kao final solution. I onda pokušavaš da kažeš sebi - pa, jebiga, zajebavaćemo se, mislim stvarno, pravićemo fun od svog života.

Srbija postaje najbolje mesto za zajebanciju, ne znam drugu zemlju u kojoj ne znaš ko je gori, ne znaš da li je gora vlast ili opozicija, da li su gori iz jedne institucije ili iz konkurentne institucije, da li je gora Zvezda ili Partizan, da li je gora narodna muzika od zabavne. Sve je od goreg oca i crnje majke. Idi ulicom, pogledaj taj svet, neverovatan broj ljudi koji izgledaju kao zombiji. To što su glupi, to se podrazumeva. Ja bih voleo da postavim kameru ispred biblioteke da vidim ko uđe, jebem mu mater, dao bih mu Nobelovu nagradu - ej, majstore, svaka ti čast što

si ušao, nije važno, uzmi Ljiljanu Habjanović-Đurović, ali ti svaka čast, čak i Miru Marković, ali knjiga je knjiga. Hajde, počecemo od toga. Ako je uspeo Toma Nikolić da sazri za šest meseci, uspećeš i ti, nisi valjda gluplji od Tome. Katastrofalno je, nema ni promaje, nema ni vetra, nema ničega, stojimo u mestu, potpuno je isti današnji dan kao što je bio jučerašnji, ništa se ne dešava, ama ništa. I što se desi, prođe za dan-dva. Ne postoji nikakav pokret, nikakva akcija, ni gerila, ni underground, ništa ne postoji. Još kad dođe jebeno fucking leto, tu sve staje, kao da nas seče ekvator, života mi, kao da smo u nekim džunglama i kad dođe leto niko više nema snage, svi padnu. Juni, jao, ko da izdrži sad i juli, pa i avgust... Nigde nikog ne možeš da nađeš, svi na odmorima, probaj samo da nađeš majstora. Danas je trebalo da dođu majstori kod mene kući u 12 sati i, naravno, prošlo je i 12 i 1 i pola 2, ja zovem tamo centralu - gde su majstori, majstori ne mogu da dođu. Pa, dobro, čekaj, da ja nisam zvao je l' bi se majstori možda javili da kažu da neće doći? Ne bi se javili. Javi se posle dva sata neki majstor i kaže - ja sam majstor, pitam ga je li on onaj što je trebalo da dođe, nije, kaže, on je neki drugi. Rekoh - gde si ti sad, pa kaže - ja sam ispred vaše zgrade, pa rekoh - ja sam na poslu sada. A njemu je ova žena rekla da sam ceo dan kod kuće. Mislim, rekao sam joj da nisam kod kuće, sve što sam joj rekao ona je pogrešno prenela. Izvinite, leto, vrućina, imamo puno posla. Jebalo te leto i vrućina! Kad će mi doći majstor? Nemam pojma.

Probaj danas da nađeš nekoga da razgovaraš nešto ozbiljno, ma kakvi, vidiš kakva je vrućina, svi su nervozni. A svi gledaju turističke aranžmane, gde ima jeftinije, koja agencija, znaš, najveća je briga da li možemo da odemo čarterom odavde, ne moramo da odemo u ustašku Hrvatsku da letimo iz Osijeka, šta ako nas zakolju u Osijeku, kako da pođemo u Tursku. Ovi tamo kolju u Turskoj, kolju u Hrvatskoj, ko će preživeti to? Sunce, more, Ruskinje, ribe, žurke - zar nije život beautiful?

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Petar Luković i još jedan Peščanik.

TEGLA MEDA

DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka,*

ALEKSANDAR BAUCAL, *psiholog,*

retrospektiva devete sezone

SVETLANA LUKIĆ:

Kakav užasan dan, kao da nikada više nećemo videti sunce. Kraj je juna, deca su završila školu, maturanti ovih dana polažu prijemne ispite, roditelji još uvek ropću zbog 300-400 evra koje su morali da izdvoje za maturalne večeri koje su pedagozi organizovali u Hajatu i sličnim hotelima, spremaju novac za studije u nadi da će njihova deca živeti u zemlji u kojoj će diploma biti važna makar koliko i partijska knjižica.

Iako se Beograd polako prazni, na legendarnom mostu Gazela su užasne gužve. Dolaze nam sportisti na Univerzijadu, pa su gradske vlasti odlučile da zatvore po jednu traku autoputa, da gosti udobno putuju do svog i Deltinog naselja Belvil. Bićemo najbolji mogući domaćini, pa šta košta da košta. Neviđene pare su pokradene tokom priprema za Univerzijadu, a sada će i nas i putnike koji prolaze autoputem s jednog kraja evropskog kontinenta na drugi maltretirati nedeljama. I tako će, kad oduševljeni gosti Univerzijade odu kući, biti zaboravljene sve finansijske mahinacije i svi oni Romi koje je gradonačelnik negde sklonio da nam ne ruže grad. Šta je sa tim ljudima, gde su ih posakrivali, i zašto su žicom ogradili romsko naselje u Bloku 67, valjda da ni ono ne kvari sliku o našoj lepoj zemlji i ne oslabi naš međunarodni položaj u borbi za Kosovo. Zatvorena je i jedna veoma prometna petlja koja prolazi kraj kartonskog naselja, izgleda iz istog razloga. Grof Potemkin je uzor našem gradonačelniku: gomilaj žicu, bilborde, panoje, samo da se ne vidi stvarnost, oblači decu u uniforme da se ne vide socijalne razlike, sudije u toge da bi im povratile poljuljani autoritet.

I posle svega što su uradili, i još više zbog onoga što nisu uradili, ono što DS nikada neću oprostiti je odnos prema obrazovanju, nauci i pravosuđu. Sram ih bilo zbog toga. Dopustili su da obrazovanje vode Ljiljana Čolić, Slobodan Vuksanović i Miloševićev sledbenik Žarko Obradović. Je l' čudno onda što nam deca šamaraju ostarele nastavnice, a nastavnici šamaraju decu, uzimaju mito, ponižavaju decu deleći im za svaki slučaj jedinice, jer ne znaju šta bi drugo radili sa njima.

Raspad pravosudnog sistema kojem prisustvujemo je zastašujući. Koliko je nepojamnih presuda bilo u poslednje vreme, a poslednja je ona kojom je, umesto u zatvor, poslat na slobodu čovek osuđen na četiri godine zbog seksualnog zlostavljanja svoje maloletne ćerke. Možda smo umorni i dodatno slomljeni ovim tropskim kišama, možda će mediji, posle pomoći i zajmova koje su dobili od države, još manje smeti da govore o onome što se događa, ali doći će jesen, a sa njom i kaos koji tako temeljno pripremaju.

Jasno je da nismo u stanju da ispunimo kriterijume MMF-a i da nam, prema tome, MMF neće dozvoliti da povučemo drugu tranšu kredita. I šta je naša vlada, tačnije Tadić, odlučila? Tražiće pare od Putina. Lukašenko se okreće EU i traži novac od nje, a mi - od Rusije. Još pre nekoliko meseci smo se sprdali sa izjavama koje su dolazile iz DSS da je Rusija spremna da nam pozajmi šest milijardi dolara. Tadić se izgleda u trenutku očajanja setio ideje svog bivšeg koalicionog partnera i, kako čujemo od ruskog ambasadora Konuzina, već neko vreme se dopisuje sa Medvedevim i traži milijardu, za sada, da pokrije manjak u budžetu i da nam navodno Rusi naprave metro i ostala čuda. Ministri finansija dve bratske zemlje već pregovaraju o tom kreditu i verovatno će Tadić krenuti u Moskvu da potpiše još jedan genijalni ugovor, kao onaj o prodaji NIS-a posle kojega imamo skoro najskuplji benzin u Evropi. Za tu cenu nije kriv samo Vladimir Vladimirovič Gasprom nego i naša država kojoj je najlakše da tako puni budžet. Dakle, ako nam pod našim uslovima ne daju pare ovi iz MMF-a, daće nam Rusi. Mogao bi neko da upita čega ima lošeg u ruskim dolarima, je l' su šugavi? Izgleda da jesu, makar po onome što sam shvatila čitajući ovih dana vesti iz Rusije i slušajući ambasadora Konuzina. A šta je rekao ambasador? Rekao je da nije zadovoljan što u našoj vladi ima ljudi koji se protive razvoju odnosa Srbije i Rusije. Da li to znači da on očekuje da Tadić napravi neki sanitarni otklon, kako su govorili ovi iz DSS kada su od Tadića tražili da se odrekne Dindićevih saradnika. Kao što znamo, Tadić je taj sanitarni otklon temeljno napravio. Otkad to ambasador jedne zemlje javno prebrojava neprijatelje u vladi zemlje čiji je gost? Drugo, njegova ekselencija je rekla da su ruski investitori izgubili poverenje u srpsko tržište. A zašto? Na primer, kaže ekselencija, zato što Elektroprivreda Srbije kupuje pumpe za hidroelektrane u Nemačkoj, a ne od Rusa koji su kod nas kupili preduzeće Jastreba koje proizvodi iste te pumpe. On hoće da kaže da je red da kupujemo ruske pumpe, jer ovako firma, gle čuda, posluje sa gubicima i srpske radnike plaća novcem koji dolazi iz Rusije. Oni naše radnike Jastreba lebom rane, a mi kupujemo nemačke pumpe. Dakle, oni traže privilegovani status i u stvari nam poručuju da ćemo dobiti pozajmicu ako budemo kupovali njihove pumpe, njihove bakarne žice koje proizvode u Majdanpeku, a ambasador je posebno ljut zato što će u Kragujevcu možda biti otvorena fabrika autobusa. Jer, kog đavola su onda oni, Rusi, koji podržavaju teritorijalni integritet, suverenitet a sada i budžet, kupovali Ikarbus? I za te radnike, kaže, plate dolaze iz Rusije.

Možda su - verovatno jesu - i neke evropske i američke firme dolazeći u Srbiju pravile dilove sa našim vlastima tražeći monopolski položaj, ali se

ne sećam da je neki njihov ambasador to tražio javno i ljutio se što se nismo sami setili da im ponudimo monopolski položaj. Čak i mi koji o ekonomiji ništa ne znamo, znamo da sa stranim kapitalom, stranim firmama, dolaze i neka pravila igre.

Ako sa ruskim kreditom za popunjavanje budžetskog deficita dolaze i pravila koja ovih dana demonstrira Putin, onda smo u velikoj nevolji. On je iznenada posetio neki supermarket i naredio poslovođu da odmah snizi cene. Zašto ove kobasice - zagrmeo je - koštaju 240 rubalja? Zato što su najkvalitetnije - osmelio se da kaže poslovođa i dodao kako ima i onih od 49 rubalja. Putin je rekao - i to je skupo, i preporučio da se snize cene, na šta je ovaj rekao kako će to svakako već sutra uraditi. Nedavno je boraveći u jednom gradu koji je živio od cementare koju je vlasnik zatvorio, Putin odmah pozvao vlasnika, nikog drugog do oligarha Olega Deripasku, i naredio mu da potpiše ugovor kojim se obavezuje da će odmah obnoviti proizvodnju. Vladimir Vladimirovič se toliko zaneo reformskim potezima da je nedavno na nekoj izložbi slikaru zamerio što je mač u rukama nekog ruskog junaka tako mali, morao bi biti veći - i slikar je obećao da će taj propust ispraviti. A kako i ne bi, nije on to obećao jer se plaši predsednika, bivšeg KGB-ovca, nego je to shvatio kao savet slavnijeg kolege slikara. Pre nekoliko meseci održana je aukcija na kojoj je prodato, za 860.000 evra, prvo slikarsko delo Vladimira Putina. Na aukciji te slike pod nazivom Vez saznali smo da je umetnik delo namolovao za 45 minuta i da je to uradio bez ičije pomoći. Zaradu je slikarski majstor poklonio crkvi i bolnici, a onda prijavio imovinu u sledećem sastavu: stan od 77 kvadrata, 15 ari placa u okolini Moskve i dva automobila marke Lada, proizvodnja 1960. i 1965. Koštunica mora da je ganut do suza imovinskom kartom svog ruskog brata.

Dobro, u velikim smo problemima zbog stanja u budžetu ali, što bi rekla žena koja se predstavlja kao ministarka finansija, mi uvek imamo rezervni plan, a to su, vidimo, Rusi. Ali kako država raspoređuje ovo novca koji imamo, na kome štedi, koji su joj prioriteti, ima li strategiju ili se pogađa ko na pijaci? Da se podsetimo, prvo su najavljivali uvođenje tzv. solidarnog poreza, pa su posle dreke u javnosti odustali, onda su podigli porez na honorare, pa su ga posle protesta snizili, onda su rekli da će od univerziteta uzimati 40 posto prihoda, a pre neki dan se ministar nauke pogodio za 12,5 posto. Taj pijačni barometar se menja iz dana u dan, ko pokaže veće zube taj više uplaši ministre i oni popuste. A što i ne bi, ionako su do brojki došli odokativnom metodom. Uostalom, ljudi smo, Srbi smo, dogovorićemo se.

Praktično istoga dana kada smo saznali da je Ministarstvo prosvete prekinulo finansiranje istraživačke stanice Petnica, koja postoji četvrt veka i kroz koju je prošlo 50.000 talentovane dece, stigla nam je radosna vest od državnog sekretara Homena da je vlada ispunila još jedno obećanje - onih milion dolara koje su nam uzeli da bi platili za Miladina Kovačevića, nadoknađeno je tako što je novac oduzet nekim kriminalcima. To znači, kaže Homen, da nismo mi, nego kriminalci platili za Miladina. Uznemiravajuće je saznanje da ti je državni sekretar u ministarstvu pravde ili nepojamno bezobrazan ili mentalno zaostao. Ja ne vidim koje je treće objašnjenje za njegovu izjavu kojom želi da nam zapuši usta. Četvrtina tog novca koji su uzeli od organizovanog kriminala bila bi dovoljna za Petnicu, ali kome su potrebna talentovana deca? Ministru prosvete Obradoviću? Pa on i njegova stranka su svu decu koja su prošla kroz Petnicu oterali 90-ih u svet, u nadi da se više nikada neće vratiti i remetiti nacionalnu idilu kojom vlada polusvet. I taj polusvet je od naše zemlje napravio evropsko ruglo, koje sve više služi samo za sprdnju. Mi smo kao oni trivijalni i bedasti junaci, obavezni kontrastni začim svake zaista mračne tragedije.

Ovih dana mi posebno ide na živce ministar energetike i državne uprave. Šesti put za dva-tri meseca poskupljuje benzin, država se sa 60 posto ugrađuje u cenu benzina, sve tabele govore da je naš benzin najskuplji u okruženju, da ga plaćamo više nego Austrijanci, Česi, a ovim poskupljenjem ćemo prestići i Francuze. A ministar kaže - da to nije tačno. Pa dobro, je l' i oko cifara treba da se raspravljamo, jesu i one toliko relativne? Zar nije tačno da je benzin u Hrvatskoj jeftiniji nego kod nas, a da je pri tome naša prosečna plata 300 evra, a u Hrvatskoj više od 700? Škundrić nastavlja logiku svog nekadašnjeg saborca Mirjane Marković koja je na primedbu novinara da su ljudi užasno osiromašili, a da su sankcije ispraznile rafove, izrekla znamenitu rečenicu - rafovi su prazni, jer naši građani imaju viška novca i sve su pokupovali.

U međuvremenu smo od ministra za državnu upravu Markovića saznali da ne samo da nije počelo otpuštanje viška zaposlenih činovnika, nego da se ne zna ni koliko ima viška. Pa japanska mafija Jakuze je izdala saopštenje u kome kaže da je posle analize svog poslovanja zaključila da mora da otpusti 30 posto svojih zaposlenih. Kod nas je pre neki dan tek osnovana radna grupa koja će pripremiti zakon po kome će višak, ako ga bude, moći da bude otpušten. A zakon će, ako sve bude u redu, kao što neće, u skupštinsku proceduru ući tek na jesen. I posle se pitamo zašto radnici privatizovanih preduzeća blokiraju puteve i pruge, zauzimaju

fabričke hale, traže nešto što im nikada i nije moglo biti obećano, a u protestima ih predvode bivši direktori koji su ih i doveli do propasti, mnogo pre privatizacije.

Čujem da su se neki Kragujevčani dosetili da prodaju grobna mesta za 1.500 evra, u mom naselju prodaju parking mesta za invalide za 1.500 dinara mesečno, ali najmaštovitiji su Leskovčani. Predsednik opštine Leskovac je uputio otvoreno pismo javnosti u kome tvrdi da grad isplaćuje milione odštete ljudima koje su napali psi lutilice. Šta je čudno gradonačelniku - to što je ujede pasa prijavilo 320 ljudi, to što se na suđenjima kao veštak pojavljuje skoro uvek isti lekar i isti advokati koji od toga imaju ogromnu dobit. Sud presuđuje ekspresno i grad plaća 200.000 dinara po ujedenom Leskovčaninu. Ukupna suma do sada iznosi 60-ak miliona dinara. Koliko li će tek zaraditi Nišljije, kod njih je besnilo tek počelo.

Ne znam šta o svemu ovome misli predsednik. Mislim da i njega polako obuzima bojazan da stvari baš ne idu najbolje, samo nema to s kim da podeli - P.R. momci bi poludeli. Ima rešenja, neka priča sam sa sobom, neka sebi napiše zaista iskreno pismo. Ali bojim se da bi se to završilo kao sa onim čovekom koji je posle godina života u laži rešio da sebi pošalje pismo, u kojem će sam sebi priznati sve. Ali onda se setio - a šta ako u pošti to pismo neko otvori i pročita? Na kraju je sebi napisao prigodno pismo puno pohvala. Zamišljam Tadićevo pismo sebi koje bi počinjalo sa "Poštovani predsedniče", a završavalo sa "Zauvek tvoj, Boris".

Kao što je opštepoznato, Srbija je prva zemlja koja izlazi iz krize, to nam je saopštio ministar Dinkić, a ja mislim da je to sasvim logično, pametnom ne smeta - mi možemo i da uđemo i da izađemo iz krize kad god nam padne na pamet. Samo iz čiste solidarnosti sa ostatkom sveta, zamolili smo Dubravku Stojanović da nam pripremi malo istorijsko predavanje o tome šta se desilo u toj čuvenoj ekonomskoj krizi tridesetih godina 20. veka, koja je dovela do nenormalnih potresa u svetu. Slušate našu nastavnicu istorije, Dubravku Stojanović.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Krize iz mnogo razloga nisu prostor za procvat demokratije, nisu teren na kojem se razvijaju leve ideje, što bi moglo izgledati logično. Naprotiv, u krizama jačaju desni, populistički, demagoški pokreti. Zbog toga mislim da bi bilo važno da pokažemo koja su bila iskustva u delovima sveta sa veoma različitim političkim sistemima i različitim istorijama u sudaru sa tom ekonomskom krizom koja je bila prvi globalni događaj i

koja je promenila ceo svet. Načini na koje su se pojedini delovi sveta menjali bili su veoma zabrinjavajući i na to naše vlasti treba dobro da obrate pažnju, debelo razmišljajući o tome kako će se, s kojim stepenom odgovornosti, odnositi prema današnjoj krizi.

Kada se govori o Evropi, uglavnom se na prvom mestu pominje nacistička Nemačka kao jedan od sigurnih rezultata ekonomske krize. Hitler je došao na vlast 1933. između ostalog i na talasu ekonomske krize. Na tome ću se najmanje zadržati, jer se o tome najviše zna. Ređe se pominje i manje se zna da je kriza u Evropi prvo udarila Veliku Britaniju i da je zbog toga Velika Britanija već od 1930. godine bila u potpunom autu, da se potpuno povukla sa evropskog kontinenta i bavila sopstvenim problemima, što je snažno doprinelo tome da na kontinentu ostane otvoren prostor i za Hitlera i za Musolinija. U spoljnopolitičkom smislu Velika Britanija u tom trenutku prosto nije imala snage da kontroliše evropski kontinent i da eventualno na vreme zakoči nešto što je počelo da se priprema.

Još mnogo gori slučaj je bio sa Francuskom, i o tome mi treba da razmišljamo. Francuska je u tom trenutku bila prevashodno poljoprivredna zemlja i kriza ju je upravo zato pogodila daleko teže nego industrijske zemlje. Kada Dinkić kaže da kriza nas i ne može da pogodi, jer smo ionako nerazvijeni - to apsolutno nije tačno. Jedno od iskustava o kojima treba da razmišljamo je upravo činjenica da je ekonomska kriza 30-tih godina mnogo više pogodila nerazvijene nego razvijene, samo što razvijeni kasnije o tome snime filmove, a nerazvijeni to ne urade, pa se mnogo manje zna šta se sa njima događalo. Ekonomski istoričari se slažu da nerazvijena poljoprivredna zemlja Francuska zapravo do početka Drugog svetskog rata nije izašla iz te krize i da se pad Francuske pod nacističku Nemačku za svega desetak dana nedvosmisleno mora dovesti u vezu sa ekonomskom krizom.

Primer Sjedinjenih Američkih Država je, naravno, takođe poznat. Amerikanci su 1932. godine izabrali, srećom, demokratu Ruzvelta za predsednika, u trenutku kada je kriza tutnjala već tri godine. To bi sada moglo da obori onu tezu o desničarskim režimima, ali treba imati u vidu da su pre njega bila tri republikanska predsednika, koji su doživljavani kao krivci za tu krizu, tako da je taj američki slučaj sasvim poseban. Ono što je poznato i što se uvek prvo uči je čuveni New Deal, dakle, jedan opsežan program oporavka američke privrede, sa ogromnom količinom državnog novca investirano u javne radove, koji nisu podrazumevali samo izgradnju autoputeva, mostova, železnica, škola itd. Išlo se zaista

na to da se zaposle svi segmenti američkog društva. Tako je, recimo, Orsonu Velsu napravljeno Federalno pozorište u kojem su posao dobili nezaposleni reditelji i glumci, a išlo se čak dotle da su neki američki pisci dobili državnu platu, što je za Ameriku prilično nezamislivo, da bi pisali vodiče kroz Ameriku. Znači, mislilo se čak na nezaposlene pisce, glumce itd. Međutim, rezultati novijih istraživanja ekonomskih istoričara jasno pokazuju da New Deal nije pokrenuo američku privredu. New Deal je umirio stanovništvo ili, kako je to Ruzvelt govorio, značio je povratak nade. Jedno četiri miliona ljudi dobilo je posao zahvaljujući javnim radovima, to je spasilo izvestan broj porodica, ljudi su se vratili u banke i moglo je ponešto da se kupi. Ali, američku privredu je pokrenuo Drugi svetski rat i ogromna industrijska proizvodnja vezana za rat. To mora da se ima u vidu, jer kada to znamo, onda taj optimistički primer New Deala postaje pesimistički, on pokazuje da uz ogroman državni napor i veoma dobru organizaciju koju je sprovela Ruzveltova administracija privreda nije mogla da se pokrene. Posledice takve ekonomske krize su mnogo dugotrajnije, njeni uzroci su daleko dublji, ne radi se tu samo o berzanskim manipulacijama. Koliko su duboki uzroci pokazao je Drugi svetski rat tek deset godina kasnije.

Japan je jedan od najzanimljivijih slučajeva. Njegova se istorija kod nas malo zna, pa moram da napravim mali uvod. U Japanu je 1868. godine počeo jedan period koji se zvao Meidži restauracija, po imenu tadašnjeg cara. Naime, Japan se tada našao na sličnoj prekretnici na kakvoj se Srbija nalazi već dva veka, kada je trebalo doneti odluku da li će Japan krenuti nekim svojim putem ili će, kako se govorilo, uzeti "evropsku vakcinu", vesternizovati se, modernizovati se i boriti se protiv evropskog imperijalizma dok ne postane jači od same Evrope. Japanska elita donela je tu odluku i te 1868. počinje opsežan proces vesternizacije koji se sprovodi na krajnje zanimljiv način - oni su poslali delegacije u Evropu koje su proučile sve moguće sisteme i prosto napravile izbor najboljih. Recimo, kada je vojska u pitanju, uzeli su za mornaricu britanski model, a kopneni model nemačke vojske. Ili, uzeli su britanski parlament, ali u nekim drugim oblastima francusko zakonodavstvo. Znači, ceo proces društvene promene i industrijalizacije Japana počinje već 70-tih godina 19. veka. Taj proces se čvrsto ukorenio i trajao je sve do ekonomske krize. Ona, naravno, nije jedini uzrok prevrata u Japanu, ali se smatra ključnim. Ekonomska kriza je vrlo brzo pogodila Japan kao visokoindustrijalizovanu zemlju, a suština prevrata, ne samo u Japanu nego i drugde, je u tome što je poljuljan zapadni sistem vrednosti. Naravno da je i Prvi svetski rat doprineo tome, jer je početkom 20. veka izgledalo da je

osvojena demokratija, da je osvojen mir i prosperitet, a dobijen je Prvi svetski rat koji je već uneo sumnju u trajnost zapadnih vrednosti, koje je ekonomska kriza onda definitivno poljuljala. U Japanu je tada počelo sve češće da se govori da, eto, Zapad ipak nema dovoljno snage i da Japan zbog toga mora da se vrati na put sa kojeg je skrenuo 1868, japansko društvo mora opet da se japanizuje, da se vrati svojim izvornim vrednostima, Japan je propao jer je uveo evropsku demokratiju, uključio se u svetsko tržište. Mora da se istakne nova parola, a ona glasi "Azija azijskim narodima", pri čemu je Japan taj koji Aziju mora da oslobodi od Evrope i zapadnog uticaja. Dakle, to je bila ideologija koja je direktna posledica svetske ekonomske krize, koju su prvo prihvatile manje grupe mlađih oficira u vojsci, ali su im se vremenom, kako je kriza napredovala, pridružile ključne industrijske porodice poput, recimo, Tošibe. One su se priključile zavereničkim oficirskim organizacijama kao što je bilo romantično Društvo trešnjinog cveta i sl, a kasnije su im se pridružili i stari oficiri. Znači, taj pokret je krenuo iz vojske, što je veoma važno, i postepeno je ta ideologija uspostavila vezu sa ostalim delovima japanskog društva i počela je puzeća transformacija Japana u onaj specifičan oblik japanskog fašizma. To je počelo 1931. godine, a 1936. usvojen je novi nacionalni program koji je definitivno označio kraj svih veza sa Zapadom i početak osvajačkog pohoda Japana koji se završio u Hirošimi. Dakle, taj neverovatan krah Japana u političkom, vojnom, pa i vrednosnom pogledu počeo je sa svetskom ekonomskom krizom.

Svetska ekonomska kriza bila je jedan od važnih prekretnih događaja i u istoriji Kine, jer u tom trenutku, krajem 20-tih godina, tamo se vodio dugotrajni građanski rat snaga Čang Kaj Šeka okupljenih oko Kuomintanga i komunista Mao Cedunga. Kina je bila poljoprivredna zemlja u kojoj je četiri petine stanovništva živelo od poljoprivrede i, kada je došla svetska ekonomska kriza, tamo je nastupio jedan od prvih perioda strahovite gladi sa milionskim žrtvama. Upravo ta glad izazvana ekonomskom krizom omogućila je Mao Cedungu da napravi prvu sovjetsku kinesku republiku, dakle, da poveže i stavi pod svoju kontrolu neke teritorije, da napravi prvu republiku koja je bila vrsta države u državi i počne da sprovodi agrarnu reformu koju će kasnije, posle uspešno okončane kineske revolucije, proširiti na celu Kinu. Ta okolnost dovela je i do napada snaga Kuomintanga na tu republiku i kasnije do čuvenog Dugog marša 1934. godine, kada su Maovi komunisti prešli hiljade kilometara i pretvorili se u očima većine Kineza takoreći u svece. Znači, u kineskoj istoriji ekonomska kriza je izuzetno važan događaj za razvoj kineske komunističke revolucije.

Indokina je takođe vrlo zanimljiva. Ona je u to vreme u kolonijalnom sistemu, pripada evropskim silama i, kao i Kina, pretežno je poljoprivredna zemlja. Dolazi ekonomska kriza, počinju da padaju cene poljoprivrednih proizvoda, opada izvoz, širi se glad. U tom delu sveta, dakle, talas gladi izazvan ekonomskom krizom smatra se uvek jednim od najvažnijih okidača za stvaranje nacionalnih pokreta. Jedan od najpoznatijih je nacionalni pokret u Indiji, gde je ekonomska kriza takođe stvorila revolucionarno raspoloženje u seljaštvu, koje do tada nije bilo povezano s indijskim nacionalnim pokretom koji je predvodio Gandi - ekonomska kriza je izazvala homogenizaciju indijskog društva. Istovremeno se začinje i vijetnamski nacionalni pokret, Vijetmin, uvek se kaže da je on između ostalog posledica svetske ekonomske krize i kraha koji je doživeo Vijetnam kao francuska kolonija. Vijetmin će posle Drugog svetskog rata dovesti do Vijetnamskog rata - znači, posledice ekonomske krize imaćemo i 1973. godine.

Posebno zanimljiv je slučaj Latinske Amerike. Sve istorije uvek kažu da je svetska ekonomska kriza rasturila svih 20 država koje Latinska Amerika okuplja. Naravno, i to su bile poljoprivredne zemlje sa jednim neobičnim sistemom, uglavnom nametnutim od Sjedinjenih Američkih Država, po kojem je svaka zemlja proizvodila samo jedan bitan proizvod - Brazil kafu, Kuba šećer itd. Kako je puklo svetsko tržište, tako je pukao i izvoz tih proizvoda i tako su jedna za drugom počele da pucaju i države Latinske Amerike. Svuda se desilo manje-više isto - kolabirala je centralna administracija, a s njom i labavi demokratski režimi koji su uspostavljeni 20-tih godina na tom području, i stvoren je potpuno novi oblik vlasti koji do tada nije bio poznat u tom regionu. Kada kažemo "latinoamerički režimi", mi obično mislimo na lične diktature, demagoške i populističke sisteme koji su na ivici ili krajnje levice ili krajnje desnice, nastale pre svega vojnim udarima. Taj oblik vlasti nastao je kao direktna posledica svetske ekonomske krize. Sve zemlje Latinske Amerike okrenule su se desnici i vojsci kao čvrstoj ruci, to je bila posledica beznađa koje je zavlдалo, ljudi su imali potrebu da čuju populistička obećanja, ma kako bila nerealna, tako da su nekoliko godina posle 1929. oficiri i diktatori preuzeli vlast u Argentini, Brazilu, Čileu, Peruu, Gvatemali, El Salvadoru, Hondurasu, Kubi 1933. godine i u Meksiku koji je bio u neprestanoj krizi. Ti režimi su sledećih pola veka ostali na vlasti i pretvorili se u vrstu paradigmatičnog sistema latinoameričkih država. Naravno da ni ovde ekonomska kriza nije bila jedini uzrok, ali sve knjige iz istorije potvrđuju da je bila direktan povod stvaranja i održanja tih režima.

U Africi razvoj događaja nije bio toliko dramatičan kao u ostatku sveta, ali i tu je ekonomska kriza dovela do stvaranja nacionalnih pokreta koji će posle Drugog svetskog rata staviti tačku na imperijalne sisteme i izazvati raspad evropske premoći. Posle Drugog svetskog rata Evropa ima još samo trećerazrednu ulogu.

Dakle, kada tako pogledamo, vidimo da je zaista ceo svet bio u potpunosti, dubinski i trajno promenjen događajima koje obično ne posmatramo kao direktne posledice svetske ekonomske krize, nego kao skup ličnih tragedija, poput tragedija onih ljudi koji su skakali sa visokih spratova svojih bankrotiranih preduzeća u Čikagu ili Njujorku. Svet je u ono vreme bio mnogo manje globalan, mnogo manje povezan, a ipak je uticaj ekonomske krize bio takav, globalan. To danas jednostavno treba imati u vidu, ne zato što, bože moj, *Peščanik* širi mrak i svi treba odmah da se ubijemo, nego zato što razmišljanje o ondašnjoj krizi može doprineti u traženju ozbiljnih mera koje bi predupredile posledice današnje krize. Istorija nije sudbina, nego je treba poznavati da bi istorijsko iskustvo moglo na pravi način da se iskoristi. Ovo iskustvo svetske ekonomske krize s početka 20. veka se ovde retko pominje, a ono je važno, zato što su naši problemi slični mnogim od ovih zemalja koje sam pominjala i zato što ne sme da se izgubi iz vida činjenica o kojoj nam govori upravo istorija - ekonomska kriza ne stvara dobar teren za demokratske režime, nego teren koji pogoduje čvrstoj ruci, potrebi društva da se stvari postave na jedan siguran kolosek. Taj kolosek je onomad odveo u još veću katastrofu, Drugi svetski rat i bacanje atomske bombe u Japanu. To je bio način na koji je društvo tada reagovalo, tražeći istovremeno vraćanje država na staro i optužujući sve ono što je bilo novo - modernizaciju, demokratizaciju, pa čak i svetski mir - da je izazvalo krizu, oslabilo društva. Naravno da ekonomska kriza upravo sa time nije imala veze i zato je opasna težnja ka suzbijanju sloboda jer one, navodno, mogu da upropaste društva.

SVETLANA LUKIĆ:

Kad si pominjala Latinsku Ameriku i desničarske režime koje je često vojska pučevima dovodila na vlast, govorila si o dugoročnim posledicama; trend je, izgleda, da takvi oblici vlasti jako dugo traju. Imamo te takozvane ultralevičare, koji eto nisu desničari i nisu proamerički, nego su prokubanski, proruski, prokineski. To je taj oblik vladavine.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Da, to je taj oblik vladavine, to je ta vrsta reakcije - antiamerikanizam, vratimo se svojim korenima, naći ćemo mi svoj put, nećemo mi da budemo deo tog globalnog sveta. Oni sebe shvataju kao vodeće antiglobaliste, oni su ta krajnja levica, mada su negde vrlo blizu krajnje desnice, to je taj populizam koji nudi hleb za tri dinara. Ti režimi u jednom trenutku postaju totalitarni, moraju pre ili kasnije da počnu da se obračunavaju sa unutrašnjim neprijateljem, jer će on posle izvesnog vremena da upita gde je taj hleb za tri dinara. Onda će ti unutrašnji neprijatelji početi, kao što nas iskustvo uči, da se vode kao nestali, počeće na hiljade da ih hapse po stadionima, da ih bacaju u okeane kao u argentinskom slučaju. A u nekim slučajevima će se režimi okrenuti spoljnom neprijatelju, što se takođe dogodilo u Argentini kada su zbog svoje krize izazvali rat na Foklandima 70-tih godina - znači, čak i taj rat moramo da posmatramo u kontinuitetu posledica ekonomske krize - i napravili jednu od ozbiljnijih kriza Hladnog rata. Nije sada, dakle, problem što će Brazil, ili Argentina, ili Srbija da propadne, pa da kažemo - dobro, to je njihova stvar, nego je problem što takvi režimi u jednom trenutku nužno ulaze u unutrašnji ili spoljni rat, ili najčešće u oba, pa postaju diktature koje ratuju i s drugim zemljama, ili sa ostatkom sveta, kao što je bio slučaj sa Hitlerovom Nemačkom. A to vodi u dalje krize. Zato se ne sme zaboraviti da je ekonomska kriza bila ta koja je omogućila i Drugi svetski rat.

Jedan od naših problema su ti otpori demokratizaciji, modernizaciji, mada se ona nekoliko puta desila u našoj prošlosti. Međutim, mi nikada nismo imali vremena da osetimo njene pozitivne posledice, nikad nije stvarno počelo bolje da se živi. Demokratije je bilo i 1903, i u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca ranih 20-tih godina, bilo je donekle i sada. Dakle, nekoliko puta je već bilo tih pokušaja. Ali mi nikada nismo stigli do one tačke da kažemo - da, to je to, to je sistem koji funkcioniše, koji postepeno suzbija korupciju, sistem u kojem se vraća poverenje u institucije, sistem koji postepeno krči put ka pravnoj državi. Mi nismo postali pravna država, korupcija je sve veća, institucijama se sve manje veruje, dakle, mi nismo postigli onaj primarni rezultat na osnovu kojeg bi javno mnjenje moglo da kaže da vladajući sistem ima smisla. Nama je sada bolje, i sada nas je ponovo, ne našom krivicom, lupila ova kriza, koja nam ponovo neće dozvoliti da osetimo korist od demokratizacije i modernizacije društva, pa će samim tim njihovo dovođenje u pitanje biti još lakše. Reći će se - eto vidite, šta nam je to donelo, stranke korumpirane, institucije ne funkcionišu, skupština nam je cirkus,

imamo vladu za koju znamo da ne vlada. To otvara ogroman prostor za nekoga ko će da kaže - mi znamo kako treba, dajte drugari da se više ne igramo, dajte vi nama vlast, mi ćemo sve da sredimo. To je realna opasnost. Nije opasnost samo to što će nama biti teško, navikli smo, često možemo da čujemo da nas ionako nije briga, mi smo prošli i gore, 1993. godina je bila gora itd. Naravno, ali ovo su moguće političke posledice tog sloma za koji mi nismo trenutno spremni. Sada gledamo po Evropi kako se Češka, Poljska, Mađarska - koje su počev od pada Berlinskog zida imale ozbiljniji demokratski put, ozbiljnije investicije, ozbiljniju privatizaciju tokom celih devedesetih godina, koje su članice Evropske unije - ozbiljno ljuljaju, ne samo u ekonomskom nego i u političkom pogledu. Veliki je broj pokreta kod njih koji upravo postavlja pitanje čemu Evropa, čemu demokratija, čemu tranzicija, treba mi da idemo svojim putem tamo gde nam je lepše. To je u ovom trenutku užasno opasno za nas, prosto treba o tome voditi računa.

(Amy Winehouse - You Know I'm No Good)

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Dubravku Stojanović, istoričarku koja predaje na Filozofskom fakultetu u Beogradu na katedri za istoriju, a sada će govoriti Aleksandar Baucal, koji predaje na katedri za psihologiju istog fakulteta. Saša je, inače, posle 2000. godine, za vreme Dinđićeve vlade, učestvovao u pokušajima reforme obrazovanja u Srbiji.

ALEKSANDAR BAUCAL:

Svi se grupišu u nekakve klanove gde je glavni zadatak da servisiraš svoj klan. To može biti proširena porodica, rođaćka mreža, politička partija ili krug kolega. Kulturološki, od tebe se očekuje da moć koju si dobio koristiš za dobrobit te male zajednice. Političke partije dele tu matricu, u takvoj proširenoj zajednici tvoja uloga je da budeš u njenoj funkciji. Pojedinačnik nema individualnu odgovornost ili svoj moralni sistem, već je vojnik male porodice i od njega se očekuje da uradi sve što mu se kaže. Zato pojedinac kasnije očekuje zaštitu od porodice i zato na nacionalnom nivou imamo problem sa ratnim zločincima, jer o njima mislimo kao o delu naše porodice. Kao da smo u ratu sa nekom drugom porodicom, pa ne smeš da daš svog, jer je i on sve radio misleći da servisira jednu širu zajednicu. Iz njegove perspektive to je veliki potres u glavi, kad vidi da ga odjednom isporučuju.

Ta matrica je deo svake pore našeg svakodnevnog života i istovremeno je deo korupcije. Kada ovde dobiješ neku funkciju vrlo su slabi mehanizmi odgovornosti. Kome ti polažeš račune? Dobiješ moć, a nemaš odgovornost i još si pod pritiskom očekivanja ljudi iz klana kojem pripadaš. Nije stvoren nikakav oslonac za pojedinca, kako bi odoleo svim pritiscima. Kultura i sistem te guraju u korupciju, a mi se na kraju bavimo izolovanim slučajevima, iako svi pojedinačni slučajevi izvire iz sistemskih rešenja.

Sada direktori škola imaju autonomiju, mogu da zaposle koga hoće, da odluče gde će đaci ići na ekskurziju ili matursko veče, ali nemaju nijedan mehanizam odgovornosti. Kako bismo mogli da dokažemo da neki od tih direktora nije dobro radio svoj posao? On se nalazi u poziciji da može da donosi odluke, a ne mora da razmišlja o posledicama. To ga, u stvari, čini ranjivim. Verujem da su i ti ljudi žrtve sistema, jer u pristojnim društvima pojedinac može da se osloni na okruženje i sistem, posebno u situacijama kada se nađe u ličnom iskušenju da uzme teglu meda ispred sebe, seti se da u drugom koraku postoji velika verovatnoća da će biti otkriven, to je oslonac da kaže: čekaj malo, stani. Tako se stvara oslonac za ljude da budu bolji, da se ponašaju u skladu sa svojim funkcijama, ulogama i odgovornostima i da donesu odluku koju će sutra morati da obrazlažu i brane.

Ako očekuješ da građani imaju sposobnost kritičnog mišljenja, onda u školama moraš da obezbediš situacije u kojima će deca to praktikovati. Ako nema prilike, nema ni rezultata. To bi bilo isto kad bismo se pitali da li Srbi dobro igraju bejzbol. Naravno da bismo ispali duduci, ali ne zato što smo prirodno nesposobni za bejzbol, već zato što nismo imali takvu priliku. Dakle, kad bismo znali šta je rezultat onda bismo povratno mogli da uređujemo sistem na smislen način. Još važnije, mogli bismo i da identifikujemo one škole koje bolje rade svoj posao od ostalih. Zamislimo situaciju da dođe neki inspektor i direktoru škole kaže - ti si loš direktor. Onda bi on mogao da odgovori - nisam, moji učenici su u poslednje dve-tri godine postigli dobre rezultate, više njih uspeva da ispuni standarde, pravimo manje razlike između siromašnih i bogatih učenika, dobro radimo sa decom iz marginalizovanih grupa, izbeglicama, raseljenim, Romima...

Kada bi postojali takvi ciljevi, taj direktor bi mogao da bude autonomna i odgovorna figura. Ovako je sistemski stavljen na vetrometinu gde nema nikakav oslonac da se odupre moćnicima koji na njega vrše uticaj. Dođe predsednik opštine koji je u toj opštini decenijama i tatko je na site, i

kaže direktoru škole - zaposli moju ćerku. Direktor zna da je ta osoba možda loš predsednik, ali s druge strane na osnovu čega da kaže ne? To je problem, stvorena su pravila igre u kojima je prirodno da se ljudi ponašaju nemoralno i neodgovorno, da zloupotrebljavaju svoju vlast i učestvuju u korupciji jer je im je to prećutno komunicirano kao pravilo igre. I ako bi neko od njih rekao da nije profesionalno da direktor zaposli nekog ko nije najbolji na konkursu, svi bi mu se nasmejali i pitali - pa dobro znaš li ti gde živiš, na kraju bi takav čovek ispaao lud.

Čini mi se da treba da se premestimo iz perspektive pojedinačnih slučajeva i da počnemo da gledamo kako to poštene ljude dovodimo u situaciju da nemaju alternativu do da se ponašaju nepošteno. Naravno, slažem se da postoji alternativa, a to je ta individualna odluka, uvek se može dati ostavka, ma šta se od tebe očekivalo. Lako je to reći kad si predsednik vlade pa te neko pritiska da uradiš nešto i znaš da će te kamere pratiti ako se odupreš, neko će to primetiti. Ali istovremeno ne vidimo hiljade malih priča koje se odvijaju u javnom mraku. Niko neće pisati o tome, jer svi smatraju da se to svakog dana desi sto puta i da to nije vest. Kod nas više nije vest "pas ujeo čoveka", nego bi vest bila da je čovek ujeo psa. Svi smo navikli da će svako da ukrade i iskoristi sve što može da sebi ostvari neku korist. Živimo sa tom pretpostavkom da smo u džungli u kojoj svako gleda da drpi za sebe i svoj mali klan. Zato nije čudno kad klinici koji odrastaju u ovom društvu počinju da razvijaju tu vrstu strategije. Mi im šaljemo poruku da su ključne životne veštine ne da znaš i učiš, umeš i da se trudiš, da svoj posao radiš sve bolje i bolje, nego da ošacuješ koja je grupa najperspektivnija, da se učlaniš u klan i u okviru njega radiš sve što se od tebe očekuje i čekaš da te se sete. A kad te se sete, onda dobiješ priliku ne da demonstriraš da si dobar ministar ili direktor, nego da unazad naplatiš sve ono što si morao da žrtvuješ da bi bio u funkciji svog klana.

Opet smo napravili sistem u kome pojedinac radi da bi vratio sve ono što je uložio kako bi došao do funkcije i da vrati svima onima koji su mu pomogli da dođe na tu funkciju. Zato pojedincu nije na prvom mestu unapređenje poslovanja firme ili škole, nego kaže, dobro je, konačno sam se dovukao do neke pozicije, da vidimo šta smo sve imali od troškova do sada i koga sve treba da se setim.

Prosto mi se nekad čini da bi naša himna trebalo da bude pesma Leba i soli Kao kakao. Kod nas je izgleda sve kao. Neki ministri su kao ministri, nastavnici kao nastavnici, učenici kao uče, mi smo kao građani, vlada je kao vlada, naš Ustav je kao Ustav. Kada bi počeo da govoriš sa

pretpostavkom da ljudi treba da poštuju zakon, opet bi te gledali neobično, jer smo mi zakone napravili da bi mogli da pokažemo Evropskoj uniji da na papiru imamo sve, ali u životu imamo potpuno paralelni svet koji je tako napravljen da niko od nas u njemu nije srećan. Problem je što nije dovoljno da jedan čovek iskoči iz te igre. Ja mogu da iskočim danas, ti ćeš sutra, neko će prekosutra, ali to neće promeniti sistem. Samo kada bismo svi u istom trenutku zastali i prestali da igramo tu igru, proizveli bismo eho koji bi morao da se uzme u obzir. To apsolutno ne znači da mi i dalje one koji imaju najveću moć ne treba da smatramo odgovornima. Oni koji imaju najveću moć imaju i najveću odgovornost, ali ipak je važno da uvek negde po strani držimo to kako i u svojim malim životima držimo sistem koji nas guši. Znamo da taj sistem ne može da opstane, svi to znaju, ali to vam je kao piramidalna banka, svi razmišljaju: ja ću nekako tu nešto da ćapim, valjda neće da propadne dok sam ja tu, valjda ću na vreme osetiti kada će da propadne. Ali znamo da će, kao u piramidalnoj banci, većina ljudi na kraju ostati oštećena. To je sad neka vrteška, svi gledaju da li to i dalje funkcioniše, da li da se i ja tu nakačim i nekako iskoristim mehanizam, ili je došlo vreme da iskačem i ne platim cenu za ono čemu sam i ja doprineo.

Nama je najmanji problem bio to da se skine Milošević. Sada smo ostali bez figure koja nam je pomogla da ne vidimo sebe i da ne vidimo kako se taj duh proširio kroz celo društvo. Posle pada Miloševića morali smo da shvatimo, ono što je Đinđić dobro razumeo, da sada moramo da isteramo taj duh iz svih sfera društva. Moramo da rekonstruišemo sve sfere života - i obrazovanje i privredu i kulturu i nauku i univerzitet i sportska društva, sve, jer se svuda uvukao taj model razmišljanja.

Sve ono što smo kod Miloševića videli na veliko, sve je to postojalo na malo u lokalnoj samoupravi, školama i drugim institucijama. Prolazi prva dekada 2000, a mi nismo daleko odmakli u tom domaćem zadatku. Nama sada treba lider. Nema šanse da se svi koordinišemo i da svi u istom trenutku iskočimo iz igre i na taj način nateramo sistem da se promeni. Čak i kad bi dovoljno ljudi u ovoj zemlji to želeli, njima je potreban dirigent, neko ko će u nekom trenutku da podigne ruke ili ih spusti i da onda ljudi počnu zajednički da rade na tome da se promeni društvo. Nama nedostaje to liderstvo.

Sada se bavimo krizom, a u stvari nemamo viziju koje je to putovanje omela kriza? Kuda smo mi to krenuli? Nama, u stvari, nedostaje smisao. Ako činiš nešto i ne vidiš kuda te to vodi, imaš osećaj da je to besmisleno.

Nama nedostaje ta tačka ka kojoj smo krenuli koja bi nam dala bazični osećaj smisla.

Imamo ljude u odelima koji spolja liče na evropejce, a u suštini se ponašaju kao gazde. Mi, postajući deo globalnog sveta, sa takvim autoritarnim društvom ne možemo daleko da stignemo. Isto kao u porodičnoj zadruzi, proširenoj familiji, imamo jednog čoveka koji misli, on je otac familije, a svi ostali su praktično u poziciji deteta. Taj model smo preneli na čitavo društvo. Šef partije misli i razgovara sa svojim savetnicima i prijateljima, a ostali su tu da slušaju. Ministar treba da misli, svi ostali slušaju. Tako kreativnu energiju društva od osam miliona ljudi svedemo na deset glava. Život je postao toliko kompleksan da jedan čovek čak više ne može da razume, a ne da promeni, nijedan segment društva. Zato sva razvijena društva postepeno razvijaju model participacije. Da svako u svom segmentu kreativno radi svoj posao, da predviđa probleme i da ih razume, da čita i uči, smisli nova inovativna rešenja. Nigde u razvijenom svetu ne funkcioniše to da on čeka da mu neko kaže šta da radi. U zapadnim zemljama šef firme se ponaša kao dirigent, a svi ispod njega su muzičari koji mnogo bolje znaju nešto drugo da rade. On ne kaže nekome kako da svira, već definiše globalni problem, delegira svakome deo tog problema, ali onda svako mora da učestvuje u rešavanju problema. Kod nas ne funkcioniše taj model, ovde se vežbaju veštine slušanja onoga ko ti je nadređen. Takvo nam je i obrazovanje. Ministar naredi onom ispod, taj naredi direktoru, ovaj nastavniku, i onda šta će nastavnik? Kako da nastavnik u takvom okruženju otvori prostor za kreativno i kritično promišljanje zajedno sa učenicima? On kaže, ja slušam ovog iznad, učenik treba da sluša mene.

Stvorili smo uslove u kojima naša deca uče veštine koje ne da im neće biti korisne sutra kada budu građani Evropske unije, nego će biti kontraindikovane, one će biti kamen oko vrata. Ono što im je bila mišica da uspeju u svom društvu, neće pomoći u Evropi. Stalno će pokušavati da isfoliraju nešto, da išibicare sistem, ali taj sistem će ih kažnjavati. Kada mislimo na obrazovanje danas, treba da mislimo na to da obrazovanje treba da pomogne deci koja će živeti život odraslog od 2020 - 2060. Sada u obrazovanju treba da im obezbedimo uslove da steknu sve one veštine koje će im biti od koristi u tom periodu, a ne samo da ih oblikujemo spram nekog života kojim nismo zadovoljni. Zašto bismo ih trenirali da budu uspešni u životu za koji znamo da će morati da se promeni, čak i ukoliko podržavamo da funkcioniše na ovakav način prosto zato što nemamo drugu mogućnost.

Na nivou Evropske unije smo pravili analizu o tome šta je potrebno mladim ljudima za uspeh u budućem životu i jedna od važnih dimenzija je bila sposobnost da se funkcioniše u heterogenim grupama u kojima postoje pripadnici različitih kultura, stavova i vrednosti. Ovde se promovise upravo suprotno - grupisanje sa sličnima, jer mi ne možemo da funkcionišemo sa različitim ljudima. To ili odmah puca, ili se uspostavlja alfa mužijak. Kod nas je jako teško da ljudi funkcionišu u grupi gde svako ima jednaku moć, a razmišlja različito.

Možda će buduće generacije uspeti da isfoliraju, da puštaju ispravne zvukove i da sve rade kako treba, ali će u svojoj duši biti zgroženi činjenicom da je nekome palo na pamet da ga stavi, zamisli, u grupu sa osobom drugačije boje kože. To opet neće biti autentičan doprinos, čim ne radiš nešto spontano i autentično, možeš biti dobar, ali ne možeš odličan i ne možeš napredovati.

Opterećujemo duše naših ljudi jer se zbog dnevne politke razvija netrpeljivost prema nekim socijalnim grupama ili etničkim zajednicama, i tako rešavajući neki mali i trenutni problem, u stvari našim ljudima i društvu otežavamo buduću život.

Dete koje danas ide u školu će 2030. biti mladi stručnjak u nekoj regionalnoj kompaniji u kojoj rade Albanac, Makedonac, Rom, Musliman iz Bosne. Možda će mu Albanac ili Rom biti šef, a on će biti opterećen tom činjenicom. Opteretili smo dušu te osobe. Zašto bismo našu decu doveli u situaciju da sutra donose strategije da žive sa tim osećajem nelagodnosti, zašto ne bismo izgradili jedan drugačiji odnos prema drugima koji je dobar za nas?

Mnogi kažu da je raspad Jugoslavije počeo na Kosovu i da će se tamo i završiti. Mislim da je raspad Jugoslavije počeo među nama, u Srbiji. Mi smo međusobno počeli da se ne poštujemo, pa smo to projektovali na jedne, pa na druge, treće pa četvrte, pa nam se onda ta stvar vraćala. Jer, nama problem nije samo to da li ćemo trpeti pripadnike drugih naroda, mi nekada ne trpimo jedni druge. Nemamo tolerancije ni razumevanja jedni za druge, ni u porodici ni u školi ni na ulici. Mi na kraju ne završavamo raspad Jugoslavije pričom o Kosovu, već se vraćamo na pravi početak. Nulta tačka je onaj trenutak kada smo urušili minimalne mehanizme za normalne društvene procese dogovaranja i stvaranja zajedničke vizije. To je nulta tačka svih ovih dvadeset godina krize i imam utisak da se još uvek nismo ozbiljno pozabavili tim problemom.

U psihologiji postoji pojam egosintoni poremećaj, koji znači obrazac ponašanja koji je destruktivan za pojedinca, ali je u međuvremenu postao deo identiteta tog pojedinca. Dakle, pojedinac mora prvo da napravi odmak od svog ponašanja, da razdvoji svoj identitet od ponašanja, da bi mogao da počne da radi na tom ponašanju. Gledajući naše probleme, proširio sam taj pojam i stvorio konstrukciju socijalnosintoni poremećaj. Agresivni odnosi i nasilno ponašanje postali su deo našeg identiteta. Gde god da pogledate, svuda je prisutan obrazac nasilne komunikacije, to je naša difolt varijanta. Nama je kao pojedincima teško da napravimo otklon od toga jer je taj poremećaj jako raširen. To je opet ona situacija u kojoj se pitate da li sam lud ja ili su ljudi svi ostali. Onda kažete, pa možda sam ja naivan, možda sam se upecao na tu lepu priču da treba normalno komunicirati, a da je ovo u stvari život. Da ja treba da sazrim i da razumem da u stvari ne treba težiti tim finim obrascima jer su oni za knjige, udžbenike i bajke, a život je nešto drugo.

Zato je jako važno da naši ljudi putuju. Kad odeš u inostranstvo, vidiš da može da se normalno komunicira čak i u atmosferi kada su interesi vrlo raznovrsni i sukobljeni i ni u jednom trenutku ne izleti nipodaštavnje druge osobe niti reči kao - ma šta ti znaš, ti si ovo ili ono, ti si Albanac ili tako nešto. Tu ima puno tenzija, ali je norma takva da se komunicira normalno. Kod nas komunikacija lako sklizne u ličnu netrpeljivost i sukob i onda dve osobe nikada ne mogu više da budu zajedno, svi prijatelji jednog i drugog su u sukobu, i porodice krenu da se sukobljavaju, umnoži se sukob.

Ljudi se ovde jako lako posvađaju, devedesetih smo videli da se kumovi zbog politike svađaju i rastaju. Kad bi neko napravio mapu Srbije i označio samo te sile koje udaljavaju ljude, mapa bi bila prilično iscrtana. To ne pomaže da se bilo šta u životu reši, to samo otežava, ali odjedanput se svi upetljamo u kućine i budemo vezani netrpeljivostima. Kod nas se ljudi smeju i kažu - pa mi smo autentični, ja njega autentično mrzim. Pa, važno je biti autentičan, ali to mora imati nekog smisla.

Kusturičin film Podzemlje je dobra slika onoga što živimo. Toliko smo dugo živeli u nenormalnim uslovima da smo se prilagodili i počeli da se ponašamo u skladu sa nenormalnim okruženjem. Naravno da nam je teško da primetimo da se ponašamo nenormalno, pa mislimo da su svi izvan našeg okruženja u stvari ljudi jer se ponašaju drugačije od nas. Treba da stanemo na loptu i počnemo da sređujemo taj krš koji je svuda oko nas.

(Darko Rundek & Cargo Orkestar - Uzalud pitaš)

SVETLANA LUKIĆ:

Ovo je poslednji Peščanik u ovoj sezoni i za kraj slušate nešto od starih snimaka. Govoriće Miodrag Zec, Vesna Pešić, Srđa Popović, Latinka Perović i Vladimir Gligorov.

VLADIMIR GLIGOROV:

Zapanjen sam, recimo, a tako je bilo i osamdesetih godina, da neko dođe i pita vas da li hoćete da budete predsednik vlade, i vi kažete "hoću". O Cvetkoviću ja imam najbolje mišljenje, ali na osnovu čega je on rekao "hoću"? Hoćete da budete ministar finansija? Hoću. Hoćete da budete guverner Centralne banke? Hoću. Pa, mislim... Znači, vi imate neke lične ambicije, a ne razumete da dobijate neki javni posao, i u tom kontekstu morate da imate i pare i moć i ugled i popularnost, a ne da prosto budete tu.

U Srbiji postoji nešto što čega nema u drugim, čak i vrlo komplikovanim zajednicama u okruženju, a to je nerazrešen unutrašnji sukob. Imate neku vrstu nedovršenog sukoba između ljudi. Zato slušamo tu patriotsku priču u Zenici - nigde se u normalnim okolnostima, kad niste u ratu, ne priča o patriotizmu od jutra do mraka. Kakva je to uopšte tema? Međutim, jedan broj ljudi u Srbiji jeste u ratu sa drugim delom Srbije i neprestano nameće tu temu. Ako mislite da, šta ja znam, Vojvodina treba da bude autonomna pokrajina, onda ste vi izdajnik, a ne patriota. Taj nezavršeni unutrašnji sukob delimično je posledica nezavršenih spoljašnjih sukoba, koji se onda rešavaju kroz sukobe i krize na ulicama, na drugi način.

To je užasno skup posao, ali eto, to je posao kojim se Srbija bavi već praktično 30 godina. A u tom poslu neki ljudi imaju kratkotrajnu političku slavu i verovatno zbog te kratkotrajne slave sve to i rade. Taj deo ja nikad nisam uspeo da razumem. Vi dobijete neku šansu, recimo da zaista nešto uradite, nešto što stvarno menja čitavu stvar, gde je opšti dobitak očigledan. Prvi koji je dobio zaista tako veliku šansu je bio Voja Koštunica. Dobio je ogromnu popularnost, ljudi glasali za njega, potpuno je jasno šta je trebalo da uradi. Stvar se sama piše, a vi odjedanput rešite da je neki vaš unutrašnji minimalni cilj, nekakav provincijski, besmisleni cilj mnogo važniji od velike šanse koja se vrlo retko dobija. Tako je i sa Borisom Tadićem - on dobije jednu veliku šansu posle ovih majskih izbora, potpuno je jasno šta treba da radi, ali odabere da radi

upravo nešto suprotno zato što hoće da se dokaže. Ako poredite sa Obamom, vidite nekoga ko razume da je dobio ogromnu šansu da nešto uradi u toj zemlji, ne pre svega za sebe, nego pre svega da napravi nešto što će ostati krajnji doprinos poboljšanju i rešavanju niza problema sa kojima se ta zemlja suočava. To je šansa koja se ne ukazuje svaki dan, i on je toga svestan. Da li će uspeti, to ćemo videti, ali je jasno da on to želi da radi. To je ono što ste vi imali ovde - jedan, drugi, treći su dobili tu šansu i prosto to nisu videli. U Hrvatskoj je Sanader to video, njegove sposobnosti su vrlo ograničene, ali je video.

Znači, to ja ne razumem, šta je to što ljudima ovde smeta da iskoriste priliku koja se praktično sama piše, sama se strukturiše, vi prosto treba samo da budete, da kažem kao Marks, agent istorije. I vi umesto toga izaberete da imate celu noć da nešto pričate, ili da sedite, ili da se bogatite, ili da dajete intervju i pravite se važni, tražite neke lake izlaze u nacionalizmu, patriotizmu, u nekom folkloru... Ne razumem tu sklonost da se propusti prilika koja vam se ukaže i koja i ne zahteva nikakav veliki intelektualni, politički ili moralni napor, nego prosto zahteva odlučnost i želju da to uradite. Zašto svaki put krenete stranputicom? Kog smisla ima da budete na aerodromu, jedan avion leti u Brisel, drugi u Teheran, i vi uđete u avion za Teheran?

MIODRAG ZEC:

Jedno je kad neko društvo pozovete 1945. na štednju i obnovu, ljudi zaista jurišaju, ručno vade slavonske hrastove i prave autoput, pruga gradi nas, mi gradimo prugu. Energija naroda. Jedno je kad 2000. godine kažete - ljudi, dosta je, bre, bilo zavrzlake, mi ćemo to, to i to. Ali, posle devet godina ponovo smo na istom. Nema emocionalnog potencijala za velike projekte, sad se mora delovati institucionalno. A mi nemamo demokratski sistem. Šta će poslaniku za rad na terenu pare, kad on terena nema, nema on neposrednih birača. Ovo je nagodba partija - kakvih 250, pa ne treba nam 5 poslanika! Najbolje je e-mailom da iz partijskih centrala predsedniku skupštine stignu uputstva šta je stav. Ovo je juriš po komandi. Je l' se Obama borio za svaku američku državu? Mora se vratiti veza naroda i poslanika. Ili druga opcija, partijski ali većinski sistem, ko pobeđi nosi sve, pa ćemo onda videti. A ti imaš nešto između, politički motor ne funkcioniše. Jedan moj prijatelj kaže - Srbija je zemlja u kojoj bi Sizi morao da gura kamen nizbrdo. A ja mislim da je u najboljem interesu naše elite da se iz politikantske preobrazi u političku i državničku elitu i da pokuša da reši stvar. Sačekajte to ovi mladi ljudi, jedino je Broz umro na vreme i ovenčan slavom, već ovaj

drugi naš tiranin i vladar nije umro ni na vreme, ni jednostavno, ni ovenčan slavom. Iz toga se mora učiti. Ne želim da se pogrešno shvati, ali prosto je to tako, treba vladati i gledati rezultat. A moglo se videti i prošlog leta. Sećam se koliko su me napadali kad sam predložio broj ministara - prete ljudi, bre, hoće da biju. Ali sad idem korak dalje, kažem, nemojte smanjivati broj ministara, to ne znači ništa, promenite zakone. Nemam ja ništa protiv tih običnih ljudi na šalterima, oni ne kreiraju zakone, ali možda i kreiraju. Zašto Toyota funkcioniše? Zato što svaki radnik kad izlazi s posla daje neku racionalizaciju onome koji dolazi na posao; makar bilo samo "nemoj šaraf ovaj tamo, nemoj ovamo", ta je logika dovela do strahovite efikasnosti i na kraju najvećeg proizvođača automobila na svetu. Šta naš svaki činovnik radi? Ma, daj još jednu začkoljicu, ako nam se slučajno izmigolji na članu 9, da ga dočeka 9a, onda je moj. To je potpuno suludo.

Kad predsednik vlade sedi iza celog metra materijala, kako će onda načelnik da nema bar 30 santimetara nerešenih stvari? Moj radni sto je uvek čist, i onda neko kaže - ovaj Zec ništa ne radi, đe su papiri, đe je nered? Kad nešto uradiš na vreme, ti si se zeznuo, to je kao da si nekom rekao da si bez posla. Potpuno je izokrenuta filozofija koja, naravno, pojedincima koristi. Uzmimo taj nesretni Kopaonik, prvi put na tom Kopaoniku ti nisi mogao da kažeš ništa kritično, to je bilo izrežirano kao Peti kongres. Govori predsednik države, govore ministri jedni drugima, a mi ostali kao slušamo. Da li si mogao nešto kritički da prozboriš? Nisi. Imao sam mnogo pitanja, ali nisam mogao da ih postavim. I pita me jedan novinar šta ja mislim o tome. A ja, pošto volim da branim onoga koga napadaju, imam problem, jer sad branim našu vlast. I kažem - ljudi, oprostite im, morali smo doći na Kopaonik, problem je toliki da sa niže tačke ne može da se vidi, i morali smo ostati četiri dana zbog velike magle, čekali smo da se razbistri, da vidimo dokle taj problem seže. Dajte, oprostite ovim ljudima, mislim, nemojte tako. Eto, ja sam ih branio koliko sam mogao.

Pečat je najubistvenije sredstvo za proizvodnju, kakav plug, kakav čekić, ašov, kompjuter - štambilj je sredstvo za proizvodnju. Politička elita sama sebi kreira posao i zaduženja, i onda nije ni čudo što se toliko namnožila administracija. Ā propos administracije, sad smo ponovo na pragu neke reforme i vlada u znoju lica svog traži rešenje. I šta je problem s tom nesretnom administracijom koju sad svi stavljaju na stub srama? Koja administracija, zašto ona postoji? Pa, to su ljudi koji su na vlasti ili su bliski vlasti, to im je delatnost. I šta će se desiti ako smanjimo

administraciju? Zašto je ona velika? Pa, zato što praviš zakone koji su tako komplikovani, a zakon je moć i kontrola, i onda takav zakon zahteva mnogo činovnika. Ako smanjiš broj činovnika, a naročito ako im smanjiš platu, što je jedno od rešenja, šta će se desiti? Pa, redovi pred šalterima biće ogromni. Kakva je naša država i kako ona funkcioniše? Pa, prvo propišeš zakon koji ima za posledicu rast broja činovnika. Evo, primera radi, napravio si zakon o ličnoj karti tako da si smanjio trajanje lične karte sa 10 na 5 godina.

Onaj ko pravi zakon, on ga ne pravi da konstituiše prava, nego pravi zakon kao spisak zabrana i spisak potrebnih papira za vađenje dokumenata. I kad se sagneš pred šalterom, ti si slomljen čovek, a onaj tamo kad te pogleda, pa zareži, pa ne da... sad, kad onim službenicima tamo u SUP-u ili u opštini daš još manju platu, e, jado, nećeš ličnu kartu izvaditi ni za pola godine! Normalno, pa ljut je čovek, čitav dan je u onim papirima. Ko kreira zakon, taj smišlja kako da mu dođeš na vratanca. Šta on prodaje, šta je njegova delatnost? Pa, moć. Ako ti nemaš, da dođeš kod mene po neki papir, i da se pri tom ne osiliš, jer, brale, kad te ja pogledam... I stalno se neki papiri izdaju - evo, SOS prodavnica, skupi stotinu dokumenata da dobiješ papir da bi otišao u prodavnicu da kupiš dva litra ulja i odmah prodaš na pijaci.

Ključna stvar, nešto što treba da piše na vratima Vlade Republike Srbije: da država mora da se izdržava od tekućih prihoda, a ne da se zadužuje. Sad ćemo dobiti 3 milijarde, u redu, a šta ćemo 2010? Šta ćemo 2011? Pa, stiže to sve na naplatu, šta će se desiti? To smo radili sto puta, mi znači permanentno imamo 7-8 milijardi koje nam fale, koje nam neko daje. Pa, prestaće da daje ili će biti sve skuplje i skuplje, i to će biti problem. To bi trebalo, znači, da piše tamo u vladi: možemo da potrošimo onoliko poreza koliko smo naplatili. Da li to tamo piše? Ne.

VESNA PEŠIĆ:

I sada se vlast utronjala, vide da se sprema ogromna oluja koja će možda i sve njih da odnese, sprema se kriza za koju niko ne zna ni koliko će da traje, ni ko će da je preživi. Prosto se oseća ta panika. Čini mi se da su građani mirniji nego oni. Pišu-brišu po nekim sveskama, škrabaju grafikone, računaju, preračunavaju i ne mogu da nađu nikakvu dobru računicu. Šta će oni izdumati, šta će smisliti ribara starog kći, kako je onaj Jokić iz Danasa nazvao Dijanu Dragutinović, koja je možda dobra žena, ali ne znaš iz kog je ona filma i koju ulogu glumi.

Dakle, građanima se nije svideo taj porez od 6%, rekli su - hoćemo da vidimo da i vi nešto platite. To je bio odgovor javnog mnjenja - hajde prvo vi navalite na to vaše činovništvo, imate 28.000 činovnika. Smanjite broj ministarstava, umesto 25 neka ih bude 15, ali tako da nam pokažete da ste te činovnike otpustili. Neko je gostujući na televiziji rekao - ali mnogo ljudi će ostati bez posla, a jedan radnik mu je odgovorio, pa i mi smo ostali bez posla. Kada su privatnici kupovali fabrike, mnogo ljudi je isterano napolje, pa neka sada i ti činovnici izađu napolje. Problem je što vlast ne može da otpusti te svoje činovnike, oni ne mogu da povuku taj potez jer su napravili svoj korumpirani sloj koji im je neophodan za opstanak na vlasti. Kada je usvajan ovaj poslednji budžet ja sam videla, čisto sociološki, upravo preko strukture tog budžeta, da su oni izgradili jedan novi sloj, a taj sloj se sastoji od njih samih.

U Srbiji skoro da nema privrede. U nedelju sam bila u Kovinu, tamo nema ničega, ničega nema u Zaječaru, u Kuršumliji, nigde. Vlast je morala da stvori jednu novu privredu u kojoj bi ljudi počeli da se zapošljavaju. Pošto se tu dogodilo u jako malom procentu, pošto je taj privatni sektor, sloj zdrave srednje klase, bio mali, rešili su da montiraju sopstveno uporište i da naprave jednu lažnu srednju klasu. Vlast je dakle napravila zaposlenost koja je nepotrebna, ali politički važna.

E, onda su se neki dosetili - a šta je sa vašim finansijerima, da li mogu oni sada da se ispruže, da pokažu neku solidarnost? Ispostavilo da su ovi prvi stali u red za pomoć države, prete da će da otpuštaju radnike ako im se ne pomogne. Ja bih rekla - u redu, otpusti tih 20.000 koje si zaposlio, ali ne možeš više to da radiš, ti koji si već nekoliko puta opljačkao državu, ponovo si došao na državne jaslje. Koliko puta hoćeš da te država spasava? Nećeš da platiš, nećeš da se solidarišeš, nego tražiš još i da ti se da. Trebalo bi im reći - ne može. Time bi se stekao nekakav moralni kredibilitet. Međutim, oni im to ne mogu reći jer su tajkuni postali njihovo drugo uporište i mislim da su oni sada jedna ista grupacija. Kad kažem elita, mislim političko-poslovna elita, to je sad jedna grupa. Nemoj ovu meru, to meni uopšte ne odgovara, Peconiju odgovara ovo, onome ono. Oni ispostavljaju zahteve koji njima odgovaraju. Setite se samo onog neviđenog skandala kad je državni sekretar Nebojša Ćirić iz Ministarstva za ekonomiju i regionalni razvoj poslao pismo poštaru Homenu u Ministarstvo pravde, koji je pismo prosledio poštarici Nati Mesarević. Očigledno je da im je to neko signalizirao - čekaj, bre, obustavljaš suđenja, nemoj da plaćam sudske troškove, nemoj da isplaćujem radnicima odštete. Na ovom slučaju se videlo da tajkuni

isporučuju svoje želje svojim omiljenim ministrima i da mi tu ništa ne možemo da uradimo. Ispostavilo se da oni zaista mogu da oderu tu sirotinju.

Čini mi se da ljude najviše pogađa to što vlast neće da preuzme nikakvu odgovornost. Pa, ja bih preuzela neku odgovornost, rekla bih - dobro, hajde, pogrešili smo, grešili smo s tajkunima, daj da sredimo neku instituciju, daj da ukinemo ovaj način finansiranja stranaka, hajde malo da se pokajemo. Ta neka najobrazovanija Srbija, koju smo uvek zvali Demokratska stranka, u stvari se pokazala kao državni koncern koji je osnovni izvor i korupcije, i tajkuna, i te neodlučne politike i mi nemamo čemu da se nadamo od nje. Ali istovremeno, nemamo ni kud. Ali mogli bismo da kažemo - evo, u Americi, kada je Obama dobio na izborima, posmenjivani su svi direktori, nijedan direktor propale banke nije ostao, Meryl Lynch, AEG, osiguravajuća društva, sve su glave pale. Ovde je samo Krišto otišao. Znači, daj sad nekoga. Da bi napravio neku moralnu ravnotežu žrtvuj nekoga, žrtvuj najboljeg druga, ne interesuje me. Pokaži da ćeš da rekonstruišeš vladu, probaj sebi da napraviš neku novu tačku od koje ćeš početi da radiš drugačije. Pa, to ne bi bilo tako katastrofalno. Recimo, veoma je loše kada čujemo da su svi preživeli i pored neviđenih skandala koje je imalo Ministarstvo pravde. Recimo, vladajuća koalicija je osmislila Visoki savet sudstva a na kraju nisu uspeli da izaberu troje članova. Čekajte, da vidimo ko je odgovoran za to, gospođa Malović i taj Homen, ko su oni? Prvo, nemaju nikakav politički legitimitet, niti su neki visoki funkcioneri Demokratske stranke. Ona je mlada žena koja nema ni sudsko iskustvo a sada žari i pali. Kad je nešto pitaš daje beslovesne odgovore, kad god je neko nešto pita u Skupštini, odgovor je - odabij, odabij, odabij. Ne samo da neće da ti odgovore na pitanje nego ti se i podsmevaju. To strašno nervira. Recimo, danas nam državni sekretar Homen i zamenik javnog tužioca Srbije radosno saopštavaju da smo dali 900.000 dolara za Miladina Kovačevića, i da moramo biti jako zadovoljni što smo dobili šansu da Kovačeviću sudimo u Beogradu. Kažu - to je veliko priznanje našem pravosudnom sistemu i potvrda dobrih odnosa Srbije i Amerike. Komplimenti Jeremiću, ministru spoljnih poslova, što je sve tako dobro ispalo. Gledaš, i ne možeš da veruješ. Em što niko ne polaže nikakav račun, em ih je zahvatio cinizam i smeju nam se. Dinkić se smeje Krkobabiću, Homen nas uverava da je ovo sa Kovačevićem ispalo odlično, javni tužilac kaže da je to sjajno. Čekajte, ljudi, pa vi niste normalni!

Ako uopšte misli da nešto promeni u ovoj Srbiji, Boris Tadić mora da pogleda svoju šahovsku tablu i da promeni neke ministre. Ako mu je Jeremić drug i učenik, neka ostanu prijatelji, ali mora da mu kaže - izvini, ti i tvoj Borko, šef kabineta, odgovorni ste za ovo sa Miladinom Kovačevićem. Ne zanimaju me konzul i vicekonzul, dva šrafa kojima je neko javio telefonom šta treba da urade. Izvini Jeremiću, ali moraš da platiš nekakav ceh, ne možeš više da budeš ministar. Malovička ne može više da bude ministarka, Homen ne može više da bude državni sekretar, Delić ne može da ostaneš na svom mestu. Mislim da je to jedino što bi oni mogli sada konstruktivno da urade, da pokažu da neki ljudi moraju da odu. Međutim, ne, oni kažu - ne damo naše činovnike, ne damo naše tajkune, ne damo naše ministre, ne damo naše članove partija. Problem je i u tome što oni neće da se odreknu ni Miloševićeve spoljne politike. Znači, nećeš da se odrekneš ničega, nećeš da se odrekneš ni nacionalističke ideologije, nećeš da probaš da isporučiš tog Mladića, nećeš da izdaš srpstvo. Oni neće da se odreknu ne samo tih drugova, tajkuna, ministara, tih nikogovića koje niko živi ne zna ko su i šta su, nego hoće da zadrže i tu ideologiju, ni toga se ne odriču. Evo, kad je bilo ovo obeležavanje 10 godina bombardovanja videlo se da oni nisu priznali da je neka vojska ušla na Kosovo, oni nisu priznali da su oni taj rat izgubili, nego pričaju kako je to i dalje deo Srbije. Znači, sad na sve ovo, neće da se odreknu ničega ni od te stare priče, a ni kad je reč o Republici Srpskoj nema odstupanja. Ništa konstruktivno nisu uradili u međunarodnoj politici, ponovo su nas doveli u neku vrstu poluizolacije. Evropske integracije koje su obećali su praktično zaustavljene. Ministar spoljnih poslova ne oseća se ni malo odgovornim što tu uopšte nismo napredovali, nego i dalje priča te svoje nacionalističke priče, ali sa merakom. Hoće da postane premijer pa preko nacionalizma pokušava da zadobije simpatije građana.

Prevazilaženju krize bi doprinelo kada bi se pokazalo da smo temeljni u makar nekim reformama, kad bi smo završili priču sa Mladićem. Trebalo bi da pokažemo svetu da se ovde nešto dogodilo, da smo se u nečemu opametili. Ali, bre, ni u čemu se nismo opametili, nikakvu pouku nismo izvukli i sad kad je ova kriza došla pokazali smo da mi nijednu pouku i nećemo da izvučemo, da nećemo ništa da platimo. Kažu, u Hrvatskoj je kriza, ali makar su onaj autoput napravili, mi nemamo ni mosta, ni autoputa, nemamo ništa. Malo su išćukali pločnike po Beogradu, malo su prefarbali neku zgradu, ali ni jednu instituciju nisu izgradili, naprotiv, direktno su ušli u blokiranje svih institucija. RRA im više ne radi, nema dva člana, neće da izaberu trećeg. Ona čuvena državna revizija nije još

počela da radi, neće nikad ni početi. Ne rade ni na Zakonu o finansiranju stranaka, ne daju nikome da kontroliše njihove pare, to ne dolazi u obzir. Ustavni sud je u krnjem sastavu. Sve su im institucije takve, nijednu pristojnu instituciju nisu napravili i svaku su minirali, svaku su sabotirali. Oni neće nikakvu kontrolu, sve hoće da rade bez kontrole, nikakav zakon za njih da ne važi. Mi zaista imamo razularenu elitu. To društvo neće ni da se pokaje, niti da pronađe greške, nego tako razulareno i dalje sedi. U gotovo svim tim krupnim skandalima su bili uhvaćeni, ali ništa nisu promenili. Ništa, samo su rekli - odabij.

SRDA POPOVIĆ:

Objašnjenje je stvarno suludo - da su ti Holanđani toliko frustrirani što su dozvolili da ih Mladić razoruža, da nisu bili sposobni da ga spreče da izvrši genocid. Oni to ne mogu sebi da oprostite, a mi smo sebi sve oprostili. I onda, naravno da se uopšte ne usuđuju da pomenu o čemu se tu radi i mislim da, s obzirom na našu moralnu fleksibilnost, mi ne možemo ni da verujemo da oni to sebi stvarno toliko prebacuju a u stvari, po našem stanovištu, nije ni Mladić kriv, a kamoli Holanđani. Eto, zato ne pominju ništa. Kad se sada pojavi Đelić i počne da priča o nepravdi, ja ne znam kako se u tom kontekstu uopšte usuđuje da upotrebi tu reč, pošto se zna šta je taj Mladić uradio, i da smo godinama lagali i čuvali ga, a čuvamo ga verovatno i sad. Sad je bila godišnjica zločina u Topčideru i ja tvrdim da je opšte mišljenje da su vojnika ubili Mladićevi telohranitelji, jer se on sakrivao u tom objektu. Ništa, mi preko svega toga prelazimo, a kad Holanđani pokažu, po nama, preterani moralni obzir, mi kažemo "nepravda!". Stvarno nečuveno, mi smo bezočni postali.

Ja ne čitam Politiku inače, ali danas sam pogledao online-izdanje i pročitao sam tekst jednog njihovog kolumniste, nije ime važno, ali to je kolumnista Politike koja je delimično i u vlasništvu vlade, je li tako? Tu se govori o holandskom stavu, koji se karakteriše kao mrzovoljan - baš tako, mrzovoljan, bezobrazan i nipodaštavajući. I kao uteha se onda servira kako ćemo, ako jednog dana mi budemo primljeni u Evropsku uniju, moći drugima da postavljamo uslove za ulazak, pa ćemo im naplatiti za sve ovo. To je ona linija one Koštuničine priče da pravimo štetu - ući ćemo unutra, a onda ćemo da pravimo štetu, onda ćete da vidite, kad mi počnemo da stavljam veta! A na kraju teksta se vjaka taj isti kolumnista i kaže: samo, možda ćemo mi biti poslednji koji ulazimo, pa nećemo moći nikoga da zavitlavamo.

Pa, zar je nama neko branio da uhapsimo Mladića i da mu sudimo? Je li nam neko branio? Pa, nije nam niko branio! Mi se stalno čudimo šta su toliko navalili s tim Mladićem, a nikad se ne pitamo zašto ga mi nismo uhypasili onda kad smo ga imali tu - a imali smo ga, i ja mislim da ga imamo i sada. Kažu, imali smo ga do 2005. Pa šta ste čekali do 2005? I sada vam je kriv Haški tribunal što insistira na isporučenju! Pa Haški tribunal je tu supstidijarno, ako mu ti ne sudiš on će ga tražiti, prema tome, i tu si situaciju sam stvorio.

To je poslednje što nam pada na pamet, da mi nešto promenimo u sebi. Ne, nego ćemo da čekamo da uđemo u Evropsku uniju, pa neka nas onda oni menjaju. Pa, to je stvarno kapitulacija, to je moralna kapitulacija i pravi nedostatak svakog samopoštovanja, kad kažete - ja ne mogu da uradim to što treba da se uradi, naterajte me nekako.

LATINKA PEROVIĆ:

Teško je zamisliti da u jednom društvu koje se socijalno, izvinite što ću tako reći, animalizuje, možete da imate neki bogat demokratski politički život. Na snagu, na silu se ništa ne može. Ako čitate novine, vi ćete svakog dana naći masu primera nasilja, masu oštrih konfrontacija, pripreme sukoba. Koji smisao uopšte to ima? Bez obzira šta je uzrok ovakvog unutrašnjeg stanja zemlje, o tome može da se razgovara, mogu da se pišu knjige, mogu da se snose odgovornosti, ali jednostavno, zemlja mora da napravi neki bilans, a njen je bilans rđav. To je nizlazna linija koja traje 20 godina i ta se linija nastavlja. Mi se stvarno moramo ozbiljno zamisliti umesto što se svaki dan na nekog ljutimo i svaki dan nekog psujemo, počev od parlamenta do ovakvih tribina kakve prave jedna i druga Svetlana u najboljoj nameri da se u Srbiji ljudi zamisle, da preuzmu nekakvu odgovornost. Da se predstavimo sebi pre svega kao neko društvo koje ima veći potencijal tolerancije nego što to svakog dana pokazuje. Ako vi samo uzmete ovo neposredno razdoblje, molim vas, mi smo imali takvu jednu provalu i primitivizma i nasilja i autoritarizma povodom tog antidiskriminacionog zakona. Mi svakog dana imamo probleme u vezi sa manjinama. Znači, na svakom koraku se srećete sa društvom koje se zapetljalo u svoje kućine, koje ne može da krene dalje. I moramo prestati sa opsenama. Ja ne spadam u te, ma koliko tu neko vikao i ljutio se, koji će da seje nekakve iluzije, nekakve prazne nade. Mislim da smo mi na jednoj silaznoj liniji, da idemo nasuprot vremenu, da padaju ljudi kao žrtve toga svesnog zamajavanja, da nema pravog razumevanja gde smo i šta radimo. Hoću da vam kažem da mislim da je potrebna ozbiljnost, da je potrebno nekakvo težište, središte, a središte je

ta zajednička perspektiva koju hoće Evropa, koju hoće Amerika. I na kraju, ako hoćete, nema nikakvih posebnih uslova za Srbiju, za njen ulazak u Evropsku uniju, to su uslovi jednaki za sve narode. Posebni uslovi za nas proizlaze iz naše neposredne prošlosti, iz ratova, iz međunarodnog prava, iz težnji zajednice da sankcioniše te zločine, i mislim da je vrlo opasno identifikovati se sa tim i nastaviti sa gubljenjem vremena.

Ja bih samo htela da vas podsetim da je on u vreme kada je počela snažna kampanja protiv njega, koja je zapravo i pripremila njegovo ubistvo, rekao jednu stvar koja se potvrdila - ili ćemo mi prihvatiti duh vremena, uključiti se u evropske integracije ili će se vratiti politika koja je po svojoj suštini antievropska. Ne samo da ona ne želi da Srbija uđe u Evropu, nego ima jedan izrazito neprijateljski odnos prema Evropi kao civilizaciji. Dakle, to je taj izbor, ali je očigledno da je za Srbiju bitna promena politike koja daje rđave rezultate. A rđavi rezultati se ogledaju u daljem propadanju Srbije i niko ništa tu ne izmišlja. Za ime sveta, o tome su napisane knjige, nije alternativa nešto što je izmislio Zoran Đinđić, i on je to otkrio u srpskoj istoriji. Postoji ta liberalna tradicija, postoji neka ideja o modernoj državi, to je slabo, to nije samo zbog toga što neko neće to, to su seljačka društva koja se sporo pomeraju, koja su opresivna.

Dakle, to je statičnost u mišljenju, i to mora da se menja, može neko da više koliko hoće, može i da se tuče, ali nikakav rezultat neće iz toga izići osim daljeg zaostajanja. Mi prosto moramo da napravimo neki bilans, da vidimo zbog čega smo mi jedini tu gde jesmo. I na kraju, moramo da počnemo da razmišljamo o sebi i razmišljajući o sebi da menjamo i način mišljenja, da zavodimo neki drugi model u političkom životu. Svi se ljute na parlament, ali znate šta, parlament je na neki način ogledalo društva, tamo su oni ljudi koje smo mi izabrali, kojima mi možemo da uskratimo mandate. Ali kažem, jedino merilo za to je da svaki čovek razmisli šta se u međuvremenu desilo sa njegovim životom, sa životom njegove porodice, sa životom njegove dece, šta se desilo i naročito kakva mu je perspektiva. To su vrlo realne stvari. Mi možemo da se sukobljavamo unutra, da se ponovo delimo na četnike i partizane, na izbeglice i domoroce, ali to Srbiju samo gura na dno istorije. Oprostite, ja sam tu vrlo otvorena i zato sigurno i ljutim ljude kao što su bili ovi mladi momci ovde, ali znate šta, nije nikakav izum istoričara da narod može istorijski da propadne. Mi možemo biološki da opstanemo, ali da u istorijskom smislu, u vreme koje se vrlo brzo menja, stvarno ništa ne značimo. Mi možemo da pretimo i Americi, mi možemo da se udvaramo Rusiji, mi

možemo da govorimo da je Evropa trula i bolesna, ali osnovno je pitanje šta mi iznutra možemo da uradimo, a tu mislim da mora da se mobilise svaki pojedinac.

SRDA POPOVIĆ:

Priča o manjem zlu je učinila ljude skromnima, zadovoljnim malim, lako ih je prevariti, lako podlegnu, lako poveruju, brzo se razočaraju i postaju apatični. Ali ja imam veru u to što je dato u biološkoj osnovi ljudi, a to je da su oni društvena bića. Reći ću nešto još naivnije - mislim da ljudi žele da se vole i žele da saosećaju sa drugima i žele da pomognu jedni drugima. Mislim da to nije nikakav kulturni konstrukt, mislim da je to dato u vrsti kao način na koji se jedino može preživeti.

Niko ne može preživeti sam. I jedina moja nada je da to može da dođe odozdo i da bi ovde bio potrebniji od svake partije neki duhovni pokret, neka crkva koja ne postoji, nova crkva koja bi išla okolo i podsećala ljude da pre svega treba da se vole, a posle ćemo sve lako, eto.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Stvarno smo nisko pali.

SRDA POPOVIĆ:

Vidite dokle sam dogurao.

(Adele - Make You Feel My Love)

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo poslednji Peščanik u ovoj sezoni, čujemo se u septembru. A do tada, znate šta vam je zadatak - čuvajte mi Srbiju.

KORICA